

CIMELIA

F

8023

Przeobrażono w r. 1953.

Eqz. Archiwalny
N. P. S.

1445.

Cinn. P. 100

Cinn. 8023

Unikat

L.F. P

Whist. 4059 H

50

12.7

1872. IV. 105.

Porzica tego wydania redykcja z 1821
 jest ta i z 1821 344. w roku
 1821 awnowo luty przedkierowano
 nowo rozstrzygnięciu, tak, iż wyprzedził rok 343.
 z edycje z 1821 jest wstawił edycje z
 1819. Donosi o tym, że edycje z r. 1821.
 Ustoy jest najtężym, zjadającym się w ośmiu
 stronach tyłu z wydaniem z r. 1819. Luty.
 Porzica wstawił do roku 349. miażdżenie
 z r. 1819. Luty w Valstian. Mieć w to
 up. straszenie kelli-machi, a jest w 249. pnie-ke
 po pzi iunior.

686/12

Polonia

ANDREAS CRICIUS POZNANIEŃ ET
SANCTI FLORIANI APVD GRACCO
VIAM PREPOSITVS. SECRETARI
VS REGIVS LECTORI.

Historiam regni, medium quod Vistula lambit
Germanum scindens, Sarmaticumq; solum.
Et quod utrumq; latus tenet ingens Marte Polenus
Vandalus aut Sclavus seu fuit ante Gethes.
Vtrumq; incerta est omnis sic gentis origo,
Auctor hic explicuit noster habunde tamen.
Verum non Crispus scripsit, non Lilius aliud
Lector opus, medicus scripsit & Astrologus.
Quare age Graiorum valeat sententia, veri
Quod sermo est simplex, sic puto gratus erit.

INCLITISSIMO SIGIS
MVNDO PRINCIPE
REGNANTE APVD
GRACCOVIAM
CVM GRATIA
AC PRIVI
LEGIO.

Com 8023

AD ILLVSTRISSIMVM INVICTISSIMVMQVE PRINCI
PEM ET DOMINVM DOMINVM SIGISMVNDVM DEI
NVTV POLONIAE REGEM MAGNVN LITHVANIAE
DVCEM, RVSSIAE, PRVSSIAE, POMERANIAEQVE
DOMINVM ET HEREDEM &c. IODOCI LVDOVI
CI DECII WISSENBVRGEŃ SACRI LATERANEŃ
ET IMPERIALIS PALACII COMITIS IN QVATV
OR LIBROS HISTORIARVM REGNI POLO
NIAE EXCELLENTISSIMI DOMINI MA
THIAE DE MECHOVIA ARTIVM ET
MEDICINAE DOCTORIS ET CA/
NONICI GRACCOVIEŃ NVNCV
PATORIA EPISTOLA.

SVpra multas iam hominum aetates, Rex illustrissime, a veteri
bus historiae laudes atq; comoda litteris mandata, ad posteros
transmissa, historiae memoria rerum gestarum solam fidelem es
se testem constat. Quod quom adeo clarum est, ut iam omnium mor
taliu a seculo, unicum ferme domi forisq; pace uel bello, historia hominum
uitae sit documentum, non apparet quare hoc loco ingens onus assumendum,
& singulae historiae dignae laudes percursandae forent. Quom uel ex paucissi
mis summa omnium, facili etiam negotio existimari queat. Taceo enim quod
ueterum maiorumq; gesta absq; litterarum monumentis perpetua obliuio
ne delitescendo interirent, animusq; simul cum corpore omnibus saeculis effi
ceretur mortalis, sileo item quod ad plerasq; uirtutes mortalium animi ue
terum exemplo (quod sola historia accipitur) ingenti desiderio euehantur. At
satis in uniuersum uidetur enarratum, si mortalibus persuaderetur, omnem ui
uendi normam a rerum initio in hanc hominum aetatem ex longo temporu
interuallo susceptam esse, & ita illam humanis rebus semper fuisse necessari
am, ut si unicum illius beneficium demeretur, omnium mox mortalium ordi
nes, leges, atq; uiuendi usus interiret. Virtutes nullius exemplo traditae, nec
imitandae, deperderetur. Contra, uicia uti libido & ad mala cupidus animus
monerent, supremo humanae uitae malo inualescerent. Quid si historiam re
rum gestarum solam memoriam & indicem ab omnibus mortalibus extin
xerit aliquis, num protinus hominum uita ab ipsis brutis etiam (quibus nihil
nisi praesens rerum natura commune est) uix secerni possit, & prorsus animi
immortalitas auferetur, si neq; praeterita recogitet, neq; futura consilio ac a
maioribus accepto exemplo praueuiat. Nam quis Aegyptiorum sapientiam,
Hebreorum cultum & religionem, Graecorum doctrinam, Romani impe
rii summam maiestatem, maximorum deniq; regnoꝝ gloriam & (ut uno co
cludam uerbo) res omnium gentium perhenni dignas laude, nisi historia fide
lis antiquitatis testis ad posteros sumit. Neq; operae precium erit Philosopho
rum omnium sapientiam, ea dempta extinctam adnumerare, quom & hoc
facili apparet negotio neq; coelorum uirtutes, neq; astrorum cognitionem,
neq; etiam ea quae ad ullum humanae uitae usum pertinet, nisi ex historia & lit
terarum

rerarum uetustis dependere monumentis. Historia priscorum hominum usus uitamque docet, omnium rerum exempla præbet, & quicquid in secundis, aduersisque rebus agendum sit, ostendit. Nullius unquam imperii aut urbis respublica tot animorum concordiam, nisi sumptis ex historia exemplis permota, euocare potuisset, hinc mortalium sapientiam, quantulacumque existit, ortam constat, qua semper, post dei optimi maximi nutum, res omnium gentium consilio ac labore diriguntur. Cæterum scio non deesse qui fortunæ casibus omnia subiecta putent, nihilque fieri nec hominibus accidere, nisi quod fortuna mundi domina attulerit, perhibent. Totus ferme mundus in eam sententiam apud Ethnicos accessit. Respondet huic sententiæ scitum Dionisii posterioris Tyranni ad Macedonem Philippum responsum. Philippus etenim quom ex Dionisio quæreret, qua esset ratione factum, quod ingens simul ac præclarum a patre acceptum imperium, tot opibus ipse pollens, tantaque sapientia præditus, contra hostes nequisset asseruare. Scitum conueniensque Dionisii accepit responsum. Cætera ferme omnia sibi patre, fortunam uero, qua hæc sibi quæsierat custodieratque, non utique reliquisset. Scitum quidem Dionisii dictum hoc est, post tantam acceptam cladem. Verum an magis ipse fortuna, quam malo consilio tanto imperio exutus est non habeo dicere. Mihi quidem subiectum aliunde constat, deum sapientemque astris dominari. Præterea non magis fortuna quam consilio & ultronea uoluntate res mortalium gubernari. Verumenimvero multis hominum ætatibus constat in omni re publica, quantumuis paruis iniuriis, concordia res creuisse, contra quom principum & patrum populique animi in diuersum abiire, mox odiis, dissensionibus res omnium gentium maxime collapsæ corruerunt. Hoc malum in multas respublicas primum silenter irrepsit, paulopostque seminatum, in immensum creuit, & omnem decorem & regnorum speciem euerit. Neque hac hominum ætate ab eo tutum apparet, quom nunquam in re publica. malarum rerum desint artifices, qui fraude, dolo, atque astu quicquid uel saluum uel integrum est, tranquillitatis impatientissimi perturbare summis conatibus studeant. His autem malis nullo unquam consilio occurrendum erit, quam eo quod ex ueterum rerum gestarum historis traditum accipitur, simulque auctum ad posteros transmittitur. Iam non tam ex harum rerum breuissima asseritione, quam ueterum modernorumque traditione satis superque historiæ fructus ac laudes apparent, quæ quom tantæ semper fuerint existimata, quod totius uitæ humanæ ordinem legesque asseruarent, factum constat nullum imperium, nullum regnum, nullam denique rem publicam, unquam fuisse, quibus non maiorum suorum res gestæ domi, foris, pace, ac bello litteris mandata essent quibus monumentis uel uetustatis suæ rationem redderent, uel rerum abs se gestarum, gloriam & famam ad posteros transmitterent. Ea que lege multarum gentium res bellicæ in altum euectæ, quæ interceptis litteris obliuione sepultæ perirent. Igitur ita quicquid Asia, Africa, Europaque clarum memoriaque dignum habet, historiæ & litterarum beneficio habet. Id paulo ante paucis mortalibus commune, nimirum quom litteræ adeo essent præciosæ, ut non nisi maximis sumptibus a principibus, uel supremo labore ab his qui obscurioris sortis essent adipiscerentur, item Barbarorum feritate & saeuicia multo maxima bonarum litterarum pars extincta perhibetur, litteræ in hominum usu raræ esse

raræ esse cœpere, & multis ætatibus propemodum extinctæ periclitabantur, non modo apud eos quos Barbaros uetustas appellauit, uerum etiam apud hos quibus litterarum dogmata ex ipsis fontibus sumpta fuere, indeque parum intertuit, quin & apud Italos latini sermonis cultus fuisset extinctus. Verum de his omnium rerum conditor, qui humanis rebus nunquam deest, & quæ ad uniuersam opulentiam pertinet abunde præbet, paulo postque historiæ litterarumque pene interire cœpissent, miram, necessariamque mortalibus breui spacio characterum beneficio apud Mogunciam Germaniæ repertam tradidit artem, hæc mox litteræ auctæ, & omnium ferme gentium res renatæ, in publicum prodire, restituta est iam prisca uetustatis memoria, & Philozophorum, diuinarumque sapientia, & quicquid apud paucissimos multis iam ætatibus delituit, multiplicatum. Factum est paulopost huius artis beneficio commune omnibus, iamque eo uentum est, ut nihil unquam apud ueteres gestum, quod non iam paulo ante quam hæc scriberem in apertum exierit, hinc imperatorum, regum, populorum, nationum, rerum publicarum, urbium ciuitatumque res gestæ memoriæ commendatæ sunt. Verum uniuscuiusque gentis & populi res tanto clariores, quanto magis forte eruditum nacti sunt scriptorem, ita igitur omnium gentium ferme chronismi passim circumferuntur. Poloniæ uero in Europa amplissimi regni res gestæ in hanc ætatem in occulto fuere, haud ideo quod egregiis carerent factis, sed quod sero litterarum cognitio rebus bellicis iuncta atque inuecta est. Traduntur quidem apud externarum rerum scriptores de Sarmatis & introclusis his finibus populis quædam. Sed multo maxima pars rerum gestarum aut illis incognita prorsus, aut ingrata ut ad posteros mitteretur, fuere. Itaque Sarmatarum atque Polonorum res, eorumque scriptorum penuria in occulto delituere, quousque excellens ille uir præstantis ingenii dominus Mathias Mechouien, artium & medicinarum Doctor, Canonicus Gracouien &c. patriæ uices suscepit, maiorum res gestas, ex mutilis quidem fragmentis, a rerum initio ad tua Rex inclutissime tempora quattuor libris exposuit, opus sane necessarium atque utile, quo mox uidere licebit, qua arte, quaque uirtute tantum regnum ab initio creuit. Contra uiciis inualescentibus, qua iterum molestia affectum sæpius inclinatum fuerit. Postremo quam crebro (ut in cæteris humanæ uitæ rebus fieri assolet) fortunæ motibus actum, nunc secundis rebus euectum, nunc aduersa sorte depressum corruerit, in hoc opere quidem uidebitur a plerisque dissentire, quod aliter originem gentis ponat, quam a multis probatum uidetur, præterea alia non omnibus accepta inducat, sed ea ex parte uenia debetur, quod sua sponte neminem leserit, quod a maioribus tradita fideliter adscripsit, & quod sua quoque tempora diligenter exequitur. Cæterum nihil in hoc opere tam affectate quam ueritatem narrationis sequutus est, uerborum fucum, sermonis cultum, & eloquentiæ florem non admodum requisit, tum quod sine quaestu patriæ scriberet, cum etiam quod res per se uel claræ, uel ueræ, his suffragiis minus egent. Ea lege apud Germanos nuper Nauclerus tanto maiorem laudem adsequutus perhibetur, quanto maiori studio ipsam ueritatem nudis quod uerbis (ueris tamen sententiis quantum ex humana habetur imbecillitate) descripsit, tanto plus etiam Marcus Anthonius Sabellicus in opere suo laudis ademit, quanto sæpius a ueritate in aliorum gratiam deuiasse comprobatur.

bat. Sed quom plerumq in opinionibus tēpus absumitur, datur scripto-
ribus de rebus antiquis scribentibus uenia, & ut ubiq culpa ferme uacātes,
impune eorū quos sequuntur opiniones referant, admittitur. Mihi certo cō-
stat dominum Mechouien non paruum suscepisse laborem, & tanto maio-
rem, quo minus quos tute sequeretur copia daretur, perfecit tamen opus si-
ne affectato timore, maiorum res gestas domi, foris, pace, ac bello tradidit,
idq sedulo studio effecit, ut si non omnibus assumptus labor probaretur, ar-
gumentum saltem posteris pro patria laborandum praberet, & supra mul-
tas hominum aetates res gestas non omnino in occulto permetteret. Quūq
opus hoc multo labore absoluiſſet, mihi, quem ex affectu hūc regno addi-
ctum iam antea cognouit, librum tradidit, eum ego prius censoribus oblatū
lubens suscepi, tuāq Maieſtatis autoritate meo aere in hanc formam ex-
cudere iuſſi. Quicquid uero laboris aut impensae abſumptum eſt, cum ipſo
opere, tuae Maieſtati per me offertur, erit forte & hoc inter laudes tuas non
ultimo loco cōnumerandum, ut qui inclinātā iam remp. ex integro reſtuer-
ris, te quoq regnante, Sarmatarum Polonorumq uetustates, maiorum tuo-
rum gesta egregiaq facinora in lucem prodeant, utq respublica per te reſti-
tuta opibus, a litteris atq rebus gestis te imperante quoq clara fiat. Nemi-
ni etenim plus merito, quā tibi Rex inuictiſſi hoc opus uel ex labore uel ſum-
ptu dedicatur, uel ideo quod uti Sarmatarū Polonorūq rex & princeps es,
omniūq ex te ſalus dependeat, cunctas item uirtutes ſupra principes huius
aetatis aſſequutus ſis, ita omnium illorum laudes ſiue a conſilio, ſiue a rebus
gestis, ſub tuo patrociniſ conſcriptae exeant. Mos eſt ſcriptoribus, ut res eti-
am infimas ſummis uiris, ſummis orationibus dedicerent, moxq illos magna
laudum copia in altum euehāt, ita ſaepe ad flagicioſiſſimos tyrannos erudi-
tiſſimi aduatores ſcripſere, tantoq ornatu ac uirtutum cumulo extulere, ut
uix reſtat quibus uirtutibus, quibusue ſtudiis ac uerbis optimus quiſq ultra
peſſimum quemq euehatur. Tua quidem Maieſtas facere ſemper q dici uo-
luit, & re ipſa ſcriptorū omniū calamos ſuperare, ego a cunabulis nihil mi-
nus q adulari didici. Quare ſit, ut breuius mihi negocium abſoluendum eſt,
cum quod uanitatibus his aures nunq praestare ſoles, tum etiam quod peri-
culosa plurimum in republica ſit adulatio. Nam ſi Q. Curcio creditur. Adu-
latio perpetuum regum malum eſt, quorū opes ſaepe aſſentatio, q hoſtis
euerterit. Cinicū item Diogenē uere ſciteq dicere ſolitum perhibent, pra-
ſtare ad coruos redigi, q adulatoribus exponi, quoniam illi morticina modo
conſectentur, hii etiānum uiuos laniatu peſtifero excarnificare non deſināt.
Senecam item monuiſſe accepimus, adulatoribus latus non eſſe praebēdum
qui artiſices ſint ad captandos ſuperiores, habere enim hoc in ſe blandicias
naturale, ut quom reiciantur etiam placeant, ſaepeq exclusas nouiſſime reci-
pi, idemq alibi aſſeuerat. Pro ſua quemq portione adulatio inſatuet. Ego ſi
adulatorum mala adferre cogerer, uix epiſtolae modum ſeruarem, ſed hāc
miſſa faciens, receptui canam. Tibi inuictiſſimo regi, clariſſimo principi, iu-
ſtiſſimo (quod tibi cum paucis commune eſt) domino, domini Mechouien la-
borem, meamq factam operam & impensam offero, dedico, atq nomino,
quicquid boni reipublicae ex eo opere accedet, id tuae Maieſtati merito de-
betur.

betur. Cuius uere maiores ſunt uirtutes, quā quod exigua hac cartula a me
deſcribiqueant. Accedit quod in hac parte cōſulte calamū retraxi, quod tpa
tua Rex inclytiſſime tercio libro editionis propriae ſuſius adſcripſurus ſum,
eo quantis naturae donibus reſertus es, legenti mox apparebit, interea
hoc abſolutū opus ſub tua Maieſtatis patrociniſ excuſum emit-
to. Tu Rex inuictiſſime hanc ſedulam meam operam cle-
menti animo ſuſcipere dignare, & me ſub tua Maie-
ſtatis tutela contra omnium morſus abſconde,
protege, auctiſq regni finibus ſceliciter
diuq impera, & herede multo re-
lieto perpetuū accipe. VALE.

Excellentiſſimi domini Mathiae de Mechow artium & medicinae Doctoris
Canonici Graccouienſis ad Andream Cricium epiſtola.

NA tale ſolum dulcedine cunctos allicit, & immemores non ſinit
eſſe ſui. Proinde nemo ſane mentis lacerat & deturpat patriam
ſuam. Nec uelut immunda auis upupa, defecit nidum ſuū, pro-
bris, calumniis, & ueritati inconſonis ſcriptis, ſed pugnat pro ea
& quod honeſtatis ac iuſticiae eſt, de ipſa exteris enodat & dilucidat, quod
maniſteſtu tibi eſt mi Andrea Crici in quaſtione ſuper ortu & primeua origi-
ne Polonorum, quibus nouus aduentus & poſt Juſtinianū imperatorem ca-
lumnioſe, potius q uere per quosdam inexpertos aſtruitur, qui errore ſuo nō
contenti, praedicant Lechitas & Vandalos, alios genere & lingua populos
ſuiſſe, antiquitate quoq & tēpore Polonos praecelſiſſe, quod quom abſurdū
ſit & intollerabile, ex icotibus & ſignis pſuaderi poterit plurimis. Imprimis
itaq Lechitas & Czechitas in terras incultas a nullis colonis unq habitatas
quae nunc Polonia & Bohemia nūcupantur, intraſſe, apparet ex ueteribus
noſtris ſcriptoribus & nouis, qui uno ore cōſtanter aſſirmāt, Lech & Czech
principes de caſtro & uilla Pſari, in Slaunia ſita, exiſſe, in prima propaga-
tione hominū, aēte ortum imperiorum occidentalium, & intrauiſſe in terras
Morauiae, Bohemiae, Slefiae, Poloniae, Caſſubiae, & Pomeranas. Et ſicut in
topiſis & probabilibus autenticū autentico contrauenire cōtingit. Ita cuiq
experto de terra auita, plus credendum eſt, maxime quū plurimi immo om-
nes hoc aſtruāt, q exteris, & his qui talem patriā nunq uiderunt, niſi ex audi-
tu incerto, fabuloſe & non probate aliquid protulerunt. Iterū Joſephus He-
breorum ueteranus hitoriographus reſert, ex Iaphet filio Noe proceſſiſſe
Ionios, quos Gracos uocat, a quibus & Ionium mare, quod & Aegeum dici-
tur, & poſt Gracos aſſerit Eolicos uerſus occidentē ſequi. Hi autē ſunt Sla-
ui, gens ppetua, in Macedonia, Dalmacia, Albania, Hiſtria, Croacia, & cae-
teris Slauiorū terris. In urbibus ſiqdē Macedoniae, Philippopoli, Scopia, So-
phia, Ragufio, in uicis & uillis uſq uerſus Teſſaliam, lingua Slauiorū ſemp
uiguit & uiget. Gloriaturq Philippopoleñ, Philippū regē fundatorē eorū,
& Alexādrum Macedonē ipſius filium, origine Slauios fuiſſe, quī propter
imperiu in Gracos, Gracum expedite ſonabant. Monſtrātq in hodiernam
diē, ſtructurās, columnas, effigies praefati ſui fundatoris, quas poſuit Philip-
pus, qui uoluerit cū eiſdem contendere cōtendat. Ad propoſitū, ſi ante Joſe-
pho ſcriptoris

phi scriptoris tēpora & Vespasiani imperatoris, Eolici. i. Slauī fuerunt, cū nouiter post Iustinianū imperatorem (parce & modeste loquendo) Procopius medicus & insectatores eius Blondus & recens Antonius Sabellicus, in Dalmaciā, Macedoniam, & Histriam &c. aduenisse Slauos asstruant, & posterius ab eis Lech & Czech principes in terras eis connatas descendisse scribāt, quom uerum uero consonet, & falsum uero dissonet. Itē non dicat aduersarius Bohemos & Polonos ex Lech & Czech procedentes uenisse a Tanai & Roxolania. i. Russia, quēadmodū prāfati scriptores sonāt, quoniā omne deriuatum sui deriuantis naturā sectatur, causatum etē est similitudo suae causae. Sed prādictae gentes Bohemorū & Polonorum, plurimū in sermōe & moribus a Ruthenis dissonāt, quom sint regione & situ proximi, utiq; loqueretur Polonus & Bohemus Ruthenicū ac Dalmaticum cum ex eis processissent, uelut proxime intelligit & loquitur Slauonicū, quod iuxta Psari in Slauonia locum ipsis originarium incolae dicunt, q̄q; ab eis aliquot millenariis annorum excesserunt. Etiam non ingerat aduersarius ex Procopio, q; Sarmate & Rutheni, saepenumero Bulgariā, Dalmaciā, Histriā & Pannoniam inuaserint, & olim naues per montes in Histriā traxerint. Quom hoc spoliātū euntes fecerint, & pauci in Histria, & Dalmacia inter alios Slauos sederint, patriam suam Russiam ut semper repedantes. Lingua quoq; & sermo Dalmatarū, Seruiorum & iuxta eos commorantium, non est familiaris, nec idē cum Ruthenis, nisi Wladicis & Baytkonibus. i. episcopis & praebiteris. Quia Rutheni, Bessarabes, Bulgari, & Moskouitae, omnia officia eorū in ecclesia lingua Seruia legūt, quā uulgus nō intelligit, quimo nec sacerdotes eorum ad unguem intelligunt quae legūt. Amplius q; fuerūt Slauī ante Iustinianū imperatorem & Procopiū scriptorem, & non in diebus eorum aduenerunt, ueracissime in sancto Hieronymo & Martino cōprobatur, qui genere & lingua Slauī fuerūt. Sic namq; beatus Hieronymus de seipso in fine libri de uiris illustribus scribit. Hieronymus praebiter patre Eusebio natus, oppido Stridonis, quod a Gothis euersum est, Dalmaciae quondā Pannoniaeque confiniū fuit, usq; in praesentem diē. i. annū Theodosii principis quartumdecimū, haec Hieronymus. Postea autē Stridonis oppidum in eodem loco reedificatum, in nostra tempora pmanet, ad confinia Aquilegiae euntibus propinquū. Fuit beatus Hieronymus tēporibus Honorii & Archadii imperatorum usq; ad 14. a. nūm Theodosii iunioris, ut ipsemet refert, sed hi principes longe ante Iustinianum & Procopiū fuerunt. Hieronymū autē Slauum fore constat, ex litteratura in Slauonico Bukwiczā nuncupata, quā ipse addidit, & officia ecclesiastica sub illa litteratura Slauis ordinauit. A Damaso papa indultum in lingua Slauorū missandi expediendo, quod aliter asstruere in Histria, Dalmacia, & Croacia sacrilegum est. Beatus uero Martinus Turrensiū Archiepiscopus idēdem ex Pannonia ortus, de oppido Sabariae, de Slauis, Slauus ex legenda ipsius manifestissime declaratur, nec aliter sentire phas est in Pannonia. Constat autē ex legēda hunc sanctum Martinum, sub Iuliano apostata imperatore Romanorū militasse, qui longe ante Iustinianum imperatorem, & medicum Procopium regnauit. Itaq; Slauī praefuerunt Iustiniano imperatori, cuius oppositū aduersarius recalcitrans inepte dicit.

dicat. Prāterea Vandalī & Poloni idē fuerē & sunt, quos em Vendas appellant, in suis prouinciis circa Misnam, Slesia, & Lubek degentes, a Vandalis originem & nominationē traxerunt, unde & Almani uicini eorum, Vandelicos quasi Vandelicos a in i commutata uocant. Si ergo Vanda regina ante Christū fuit, quō & Vandalī non fuerunt ante Christū. Et si locuti sunt sermōnem Polonorum, quod ex Vandis & Sarbis accipitur, quō non idem fuerūt & sunt Vādali & Poloni. Et adhuc Graccus pater Vanda reginae, secundū omnes nostros historicos fuit ante Christū tricentis annis. Locauitq; castrum in monte Vanuel, & ciuitatē sub eo construxit, & de suo nomine Graccouia appellauit. Filii autē eius sarcophagum in altum tumefactū in monte Lassotino extruxerūt. Sic & Vanda sponte in Vissa submersa, tumulum in altum posuerunt, & Mogilam alio quoq; nomine Nogawka nuncupauerunt, sicut illum in monte Lassotino Rakawka appellarūt. Itē Lech primus princeps & parens, primam sedem Gneznā construxit, & hoc nomine Gnezna quasi Gnyaldo quod nidum sonat, uocauit. Haec autē nomina eadē in nostram aetatem permanēt, & sunt nomina Polonica, eūdē populum Vandalos & Polonos fuisse & esse attestātia. Quod si Vādali deserta Vandalia omnes trāsmigrarunt, omnesq; eradicati perierunt, prout aduersarius tenet, quomodo praefata nomina non sunt abolita, Graccouia, Gnezna, Mogyla, Rakawka, Nogawka & cetera talia monumēta antiquitatis. His accedit quod ecclesia de sancto Adalberto cantat. Benedic regem cunctorū, conuersa gens Vandalorum &c. innuens Polonos, quos sanctus Adalbertus baptisauit & docuit, Vandalos olim appellatos fuisse. Nec aliter licet dicere. Legi & in chronici Hispanorū Vandalos fuisse Polonos, qui de Vandalia quae nūc Polonia dicitur, exeūtes, Gallias, Hispanias, & Africam perturbarūt, haec ibi. Quū ergo multis testimoniis huiusmodi sentēcia uallata sit, Polonos & Vandalos affirmans eisdem fore, & ex antiquissimis qui ante Christum propaginem duxerūt. Erubescat insulsus oppugnator, temerarie & nō uere, suas cartas non probatas ostentans. Tu autē mi Andrea Crici antiquitatum diligēs perscrutator, tales aggredere & confuta, atq; secundū prophetam euellas & dissipēs. Vera autē prout consueuisti, tua solertia edifies & plantes. Vale & ad tutandum patriam assurge.

IDEM AD LECTOREM.

Sicut unius hominis, nisi apicibus scripturarū & priuilegiōrū facta roborentur, non possunt perhennari. Sic nec alicuius regni prouincia aut gētis tanq; uniuersalis patriae ac policiae, gesta & facta ac ppagines, ultimiq; decursus atq; fines, nō possunt sciri, nec imperpetuum rememorari, nisi origo gentis, propago, ac multiplicatio eius, gesta q; ipsius in pace & bello, uariis quoq; omnibus euentibus, litteris scripturis, & chronicorū annotationibus posterorū memoriae demandentur. Itaq; opere praeciū est, ad habendum & ad posteros demittendum gesta praedecessorum regni Poloniae, uere aut uerisimiliter colligere, cōportare & unum uolumen chronicorū cōstituere & redigere. Et quia pauci usq; in hāc diem aliquicpiā de gestis Polonicae nationis in cōmune dederūt ad legendū, saepenumero dolui, & talem negligentia accusaui. Verum grande onus scri-

propium incumbit & ad plurima respectus intendendus est. Siquidem inquit Strabo in principio primi libri, debet scire in quo orifonte, cui parti coeli, orientali, meridionali, septentrionali, aut occidentali supponitur. In quo climate & parallelo climatis situatur, non secundum uisum solis ortu comprehendentem sed secundum uniuersalem mundi situationem. Sape etenim aliquibus locis sol ex meridionali plaga ascendit & oritur, sic alius ex septentrione, & tamen in situ uniuersali nec meridionales sunt nec septentrionales. Ad quod negocium discernendum, Geometriam & Astronomiam idem Strabo necessariam asserit. Quod si Corrographiam, hoc est, in regno & tali puincia particularem situationem urbis aut uillae cognouerit, puta circa quem motem, fluminiue constiterit, excellentior & peritior scriptor diceretur. In quo casu exteri & ignari locorum alicuius patriae, non possunt sufficientem noticiam regni exarare & scribere. Amplius intendendum est, ut sermone lepido & ornato scribat ad iocunditatem legentium, peruationesque & confutationes aliquas ingerat, ad eruditionem, sequelam, aut fugam & uituperationem auditoribus inducendam. Tamen si ego praefata effingere & scribere nesciui, aut ad amissum nolui. Ad habendum tamen quaecumque ruderum fundamentum, hoc opus posteris exegi, ut ipsi quanto iuniores tanto perspicatius oress, omni adhibita disciplina, diligentia, uirtute, mora, & assiduitate scribendi accuratius compleant, ac pro honore patriae & utilitate Chronicam aut chronicas ex habitis incitamentis conscribant.

Vale mi lector.

INDEX OPERIS.

- A
 Aaron primus abbas Thinenfis 41
 Abbacia Bufzen in Vithow translata. 131
 Abundantia rerum in Polonia 4
 Actio super terra Pomeraniae 207
 Adamitarum secta hereticorum 296
 Additio viginti canonicorum Graccouiae. 78
 Adleyda regina filia Lantgrauii Hassiae. 225
 Aduocati Graccouiensis in Wladislaum Loktek resistencia. 205
 Aduentus Iagellonis in Graccouiam 269
 Aduentus Elizabeth reginae in Graccouiam. 315
 Affinitas Boleslai & imperatoris 70.
 Affinitas Kazimiri Polonici & Ladislai Hungaricon Polonici. 5 (garie regum. 314)
 Albenfes alias Bialagradenses expugnati. 66
 Alberti uirae descriptio. 353. sepultura. eodem
 Albertus dux Bauariae 309
 Alexandri regis Polonici prodigalitas 365
 Alexander palatinus Valachien 289
 Alexander palatinus Moldauii mortuus. 299.
 Alexander Orator apostolicus 320
 Alexandri furor in Lithuanos 362
 Alienatio ecclesie Culmensis 196
 Altare. f. Geruasi & Prothasii Graccouiae 110
 Altera Boleslai in Prussiam expeditio. 93
 Altercatio ob castrum Gostinin 183
 Altercationes ob ducatum Wratisslauiensem 219
 Altercatio pro terra Drohicen 310
 Amuratus Thurcarum imperator 305
 Amadeus dux Sabaudie papa creatus 309
 Andreas Hungarie rex coelus 43
 Andreas Belis regis Hungarie filius 103
 Andrei ducis Ladislai fratris submersio 188
 Anna Wladislai regis Hungarie filia 387
 Anna ex Francia regina Hungarie 366
 Anna Hungarie regina mortua 371
 Annonae carissima. 308. 330
 Anthonius pius 18
 Anthonius Verus eodem
 Appellationes ad Maydenburk prohibita. 228
 Apostolicus legatus Hungaria pulsus. 179
 Apum in Polonia multitudo. 5
 Aquarum inundatio 122. 170. 340
 Aquila Polonice insignis 2
 Archadius & Honorius imperatores 19
 Archiepiscopus Gracco in Lamperto de Argetea moneta polonia uenit. 197 (f. 47)
 Arma familie cum signo 77
 Ascelinus legatus Graccouiam uenit 142.
 Ascelini reditus ad papam eodem
 Astronomi Pragensis prognosticon 290
 Astucia Vithowdi 272
 Audada Boleslai 65
 Auricularum maxima copia 134
 Aurum & argentum in Polonia 4
 Austria oppressa 331
 Auxilium catholicorum principum in Thureas. 304
 Auxilium Wladislai regis polonice. 211
 Auxilium imperatoris Thartarorum 278
 B
 Balinsky medicus in expertus caprus 364
 Baptisatio Wlodimiri cum prole 25
 Baptisatio Iagellonis cum fratribus 269
 Baptisatio plurium Lithuanorum 171
 Baptista epus Camerinen vniuersitatis Graecouiensis hostis 328
 Barbarorum Pruthenorum pessimum facinus. 179
 Barwin dux Pomeraniae 148
 Basterin Russice populi 18
 Batheryswan conflictus cum Thurca. 343
 Bathy Thartarorum imperator 133
 Beati Augustini mors 19
 Beatricis reginae Hungariae coronatio 342
 Bella intestina Slesitarum. 335
 Bellicositas & sobrietas ducis Moscorum 370
 Belisarius Vandalorum victor 20.
 Bellum fratrum 289
 Bellum intestinum Mieczlai senis 108
 Bellum 150 annorum 320
 Bellum Lithuanicum Kazimiri 130.
 Benegeta Kazimiri secundi 232
 Besserabie vastatio 345.
 Blondus scriptor. 20
 Bodzantha episcopus Gracco mortuus. 246.
 Bogdan interemptus 313
 Bohemia a Polonis subacta 27
 Bohemi Poloniam vastant 37. 42
 Bohemicum bellum 56.
 Bohemia a rege Mathia Hungariae afflicta 335
 Boleslaus Troideni filius a Ruthenis intoxicatus
 Boles. pudicus cum matre captus. 126 (rus. 225)
 Boleslaus Crispus 89
 Boleslaus filius Wratisslai 22
 Boleslaus Chrabri in regem coronatus. 27
 Boleslaus audax coronatus 42
 Boleslaus Belam regno resituit 43
 Boleslai victoria in Germanis & bohemis 43.
 Boleslai liberalitas & munificencia 43
 Boleslai tyrannis & reliqua victorie 46
 Boleslaus Krzywousty natus. 54. 64
 Boleslaus caluus 136
 Boristenes fluuius 3
 Borzywoy filius Wladislai 70
 Brachium sancti Adalberti 27
 Brandenburgensis terre vastatio 156
 Brandeburgen Marchio a Gedano repulsus. 202
 Brandeburgen comendator in Lithuanos. 216
 Brzenia castrum cordium 12
 Brzeszcz translatum 213.
 Brzetislaus filius Vdalrici bohemi 35
 Bruno epus Olomur et Rathiboriam expul.
 Brunsbek cruciferorum dux 161. gnar. 157
 C
 Cadan princeps Thartarorum. 135
 Caffa dux a Mahumetocapra 340
 Calamus aromaticus in Polonia. 5
 Canonisatio. f. Stanislai Assisi 159
 Canonisatio sancte Hedwigis 167
 Captiuitas Borzywoy 71
 Captiuitas Mscislai. Rosislai ducum 115
 Carinalis in Poloniam legatus decimas im.
 Carpi Russice populi 18 (posuit. 106)
 Castellania Palatinatui prefecta 74
 Cassubice populus. 3
 Castellania Louiceu vastata 153

Castrum Marienburg a Kazimiro adeptum. 316
Castrum Zarthaueza captum 139
Castrum Puterburg erectum. 140
Castrum Copanicza erectum 143
Castrum Chistburg edificatum. eodem
Castrum Santhok. Ordren demolita 153
Castrum Sulencz edificatum 154.
Castrum Karzowin erectum. 165
Castrum Czechanow exustum 169
Castrum Marienburg erectum 179
Castrum Minge de Lithuanie expugnatum. 190.
Castrum Kymel interceptum 195
Castrum Crockonow erectum 197
Castrum Dobryneſſ captum. 208
Castrum Nackel & Wissegrad exusta 209
Castrum Raczanſe contractum. eodem
Castrum Gnywkuoienſe exustum eodem.
Castrum Koſzczan caprum 213
Castrum Garhin depredatum 214
Castrum Fridburg. Beyer erecta eodem.
Castrum Ingedin & Piſtin expugnata 218.
Castrum Mielycz obſeſſum 234.
Castrum Lublin impugnatum. 235
Castrum Lobzow erectum 240.
Castrum Kowno expugnatum 243. 244
Castrum Angerborg expugnatum. 245
Castrum Gortſwerder erectum 247
Castrum Barenburg & Dentin erecta 260
Castrum Drohiczin interceptum 267
Castrum Trokij obſeſſum 268
Castrum Neuwerder, Ritterwerder, Merem-
burgk 273
Castrum Marienburg vallatum 281.
Castrum Golubiecz inuafum 298
Castrum Smidrow obſeſſum. 302
Castrum Barwald demolitum 324.
Castrum Smolenſko obſeſſum. 360
Centum ſexaginta Hungari coeſi 252
Cirillus Slauoru apostolus eſt Methudio. 16
Clades fratrum cruciferorum 172
Clades Boleslai in Prussia 93
Clades Pomeranorum. 36. 55. 72. 73. 75.
Clades Slauorum a Karolo magno 20
Clades Ruthenorum. 28. 29. 44. 58. 81. 100.
Clades Pruthenorum. 29. 43. 55. 75. 112. 219
Clades Polonorum. 36. 119. 132
Clades Polowczonum. 51. 61. 83. 115. 120.
Clades Hungarorum 63. 119
Clades David Ruſſie ducis eodem
Clades Iacſwingorum, & qui ſint. 84. 145
Clades Lithuanorum. 17. 6. 189. 198. 156
Clades Polonoru a Valachis. 228. 229
Clades Thartarorum 306. 339
Clausus domini 27. 298
Clausum monachum in Poſnania 180
Cleri Wratiſlauenſis expulſio. 181
Collegij artium Graceoſe conflagratio. 347
Colomannus rex Gallacie. 118. pulſio eius. 119
Colomannus rex Hungarie 63
Colbeck Pomeranie ciuitas expugnata. 65
Cometes. 190. 198. 217. 289. 290.
308. 322. 325. 336. 340
Concordia fratrum Henrici & Conradi 149
Concors bellum in Moſkui. 357
Conflagratio Graccouie. 77. 114. 319. 340. 347.

Conradus Slauis & Hungaris bellum intulit. 20
Conradus Romanorum rex terram ſan-
ctam petit 90
Conradus Mazouie dux belligerat 124
Coſiliu in necem Swaropoleonſis. 64. 81.
Constantinus imperator 19 (guel. 74)
Constantia principum Polonorum 141.
Constantinopolis a Venetiſ & Francis capta
113 a Mahumeto uero 329
Conſumatio monaſterij Megila 239
Controuerſia Prælatorum ſpiritalium &
ſecularium 368
Conuentus concordie in Cuyauia 202
Conuentus Lublinenſis 363
Conuentus in Biſzeſce ſup Pomerania. 204
Conuentus in Radomſzke 254.
Conuentus in Luczko 287
Conuentus Polonie & Bohemie regum 319
Conuentus regu & principu in Leuſcha. 348.
Coronatio Ladislai regis Hungarie 319
Coronatio Ioannis Alberti 347
Coronatio filij Elizabeth hungarie inſatuli. 308
Coro. Kazimiri ducis Liche in regem polo. 311
Coronatio Alberti rehungie in Bohemia. 301
Coronatio Wladislai filij Iagelloniſ. 300
Coronatio Sigismundi imperatoris. 300
Coro. Lodouici filij Karoli Hungarie regis 236
Coronatio a Wladis. Lokrek prorogata. 192
Coronatio eiufdem cum Heduiſi coſorte. 206
Coronatio Kazimiri ſecundi 223
Corone regni Polonie ablata. 37
Coronatio Alexandri in regem Polonie 360
Coronatio Maximiliani Romanoru regis. 346
Crebra incendia Polonie 337
Cristini Plocei palatini miſer interitus 116
Cristophorus Szaffraniecz. 345
Chronica Vincencij Episcopi Graccouienſis. 118
Chronica Ioannis Dlugofz 343
Cruce ſignati ludcos inuadunt 352
Cruce ſignati contra Boleslaum ſeuum 151
Cruciferorum victoria. 198. 234. 238. 239.
242. 243. 247. (pediunt 206)
Cruciferi coronatione Wladislai Lokrek ſen-
Crudelitas Thartarorum in Hungaria. 134
Crupa Slauonie fluius 1
Cuprum in Polonia. 4
Czarnkow oppidi expugnatio. 66
Czech Bohemorum princeps. 1
Czech bohemia & Morauiam impetrat. a

D

Dalembergk erigitur 12.
Dalmacia & Croacia Hungaris adiecta 59
Damarathi capitanei & nobilium ſeditio 266
Dambrowka filia ducis Bohemie 21. 22.
Daniel Ruſſie rex coronatus 142
David Thurca Coſtantinopolim peti. 328
David ducis Ruſſie bellum 62
Decapitatio conſulum Graccouienſium. 318
Decreta Kazimiri iuſti 100
Decretum Wladislai contra Valachos 287
Defectio primatum Landie & Cuyauie. 154
Defectio Romani ducis & expeditio in Ruthen-
Defectio prouinciaru a Polonis. 36 (nos. 109)
Defectio Vincencij palatini a rege 110
Defectio Ruthenorum, Pruthenorum &

Pomeranorum a Polonis 54. 80
Defectio Pruthenorum a fide Chriſti 92
Defectio polonoru a Boleslao caluo 136
Defectio Ianuſſij palatini & Criſtini Caſtella-
ni Sandomirienſis 176
Delectus principu polonie p monarcha. 107.
Deliberatio de reſuſcitando Wladis. Lok. 191
Denarij ſancti Petri inſtitutio 39.
Depoſitio polonie per Lithuanos 214.
Deſtructio monaſterij Oliua 143
Detrimētum Vilneſ 358.
Diluuium Iſule 355
Diſſenſio Henrici cum barba & Conradi
Mazouie. 123
Diſſenſio Polonorum & Hungarorum. 104
Diſſenſio diuidende Pomeranie 155
Diſſenſio polonoru regie electionis. 109
Diſſenſio pro episcopatu Graccouienſi. 317
Diuiſio regni in Boleslai filios 82
Diuiſio terrarum maioris polonie. 142
Diuiſio territorij Valachie 301
Doctores & magiſtri Graccouie accerſiti 276
Dolus Sbignei. 68
Dolus Petri Moſcowicz 80
Dolus Conradi Mazouie ducis 137
Dolus Vincencij transfuge 211
Dolus Mathie regis in Kazimirum 311.
Donata que ſint fratribus Cruciferis 115
Drahomicia Vencellai & Boleslai geminoru
Drzewianie populi 3. mater 11
Drewlianorum clades 17
Duces Crzimeouienſem regionem Camienecen va-
Duces Polowczoniu occiſi 61. (ſtant 123)
Duces Ruſſie Borzyſch, Zallaus occiſi 52
Ducum Sleſie homagia 335
Duo gladij regi Polonie miſſi 279
Duo Cometes inſignes 322
Duplex Pomeranorum clades & defectio. 55
Duplex Vitowdi expeditio in Thartaros. 274
Dux Bohemie excoſcatus 28
Dux Oppolienſis heroum mediator. 255
Dux Auſtrie competitor Iagelloniſ 269
Dux Vitowdus reuocatus. 272

E

Eccleſia. ſ. Aegidij Graccouie erecta 54
Eccleſia. ſ. Ioanne p. Petre de Skrzin 86
Eccleſia ad ſanctum Andream. 86
Eccleſia in Zwierzyniecz eodem
Eccleſia ad Saluatorem eodem
Eccleſia ad ſanctum Laurentium eodem
Eccleſia in Kelczoppido extructa 95
Eccleſia ſancti Floriani in Cleparz 102
Eccleſia. ſ. trinitatis parrochiaru mater. 111
Eccleſia ſanctæ Marię in circulo. eodem
Eccleſia. ſ. Marię Graccouie fundata 163
Eccleſia. ſ. Marię Magdalene Poſnanie 167
Eccleſia. ſ. Crucis Wratiſlawie fundata 184
Eccleſie corpis Chriſti Kazimirie fundata 238.
Eccleſia ſanctæ Katharine ibidem. 239
Eccleſia in Leopoli ſit metropolis 242
Eccleſia in Vnyeiu fundata 245
Eccleſia Bregenſis ſit collegiata. 247
Eccleſia. ſ. crucis in Cleparz fundata 291
Eccleſia Collegiata in Tarnow fundata 293

Eccleſia Collegiata in Warſzouia 294
Eccleſiarum clenodia direpta 316
Eclipses notabiles ſolis. 94. 106. 115. 297. 346
Egidius Cardinalis a ſummo Pontifice
legatus 23.
Egnitudo Kazimiri ſecundi 231
Electio duodecim Palatinorum. 6
Electio conſulum Graccouienſium Palatino
data potestas. 205
Electio regis Bohemie 301
Electio Alexandri in regem Polonie. 359
Electores imperij bohemię ingreſſi 298
Elizabeth filia Wladislai Lokrek 218
Elizabeth regina Hungarie 151
Elizabeth virgo conuulſo poſtulata. 363
Elwigus Goltbach Pruſſie magiſter 198
Emporium ſeu pannicidium erectum 132
Episcopatus Wladislawienſis emeſſio 21
Episcopatus Wratiſlawienſis origo 23
Episcopatus Ploceenſis 23
Episcopatus Poſnanię eodem.
Episcopatus Culmenſis eodem
Episcopatus Camenenſis eodem
Episcopatus Lubucenſis eodem
Episcopatus Wratiſlawienſis prouiſio. 236
Episcopatus in Miedniky fundatio 184
Epitaphium Simonis de Lipnicza 345
Equalitas caſus Polonoru & Hiſpanoru 40
Erectio triu caſtroru a Boles. Kaliffien 154
Erectio vnuerſitatis Graccouienſis 276
Erectio monaſterij in Stradomia. 314
Erectio eccleſie. ſ. Petri & Pauli apoſtoloru. 357
Eſtas calida 221
Euſemia vxor Wladislai ducis Oppolienſis. 160
Excoſcacio Henrici Wratiſ. cu complicitate. 181.
Excommunicatio Wladislai 87
Excommunicatio Boleslai. 48
Exitus Alexandri in Lithuaniam 359
Ex monacho rex factus 40
Expeditio Henrici cu barba contra Ottonem. 125
Expeditio in Ruſſiam 109
Expeditio in Pomeranos duplex 65. 67
Expeditio Henrici quarti in poloniam 68
Expeditio Boleslai in Prussia 92
Expeditio Kazimiri in Prussia 105
Expeditio pro canonifatione. b. Heduiſis. 166
Expeditio Leſtkonis in Mazouiam 177
Expeditio Kazimiri ſecundi in Ruſſia 225.
Expeditio Wladislai in Thurcas 304. 305.
Expeditio in Walachiam 349
Expulſio Switrigal 289
Extructions ciuitatum, caſtrorum, temploru
hoſpitalium &c. per Kazimir ſecundum. 233

F

Fabule confutatio ſup Alexandro magno. 10
Facinus peſſimum 86
Facinus Gregoru & Thurcaru in Conradi. 90
Factiones electionis regis polonie 359
Falsa laus Mathie regis Hungarie 341
Fames valida 41. 122. 179. 205
215. 229.
Familia Gelytaru ab euentu rei orta 113
Fasciatio Thartarici vexillari. 133
Ferale alias teritrophium erectum 231.

Festivitas corporis xpi ab Urbano instituta 168
Ficta victoria Mathie regis hungarie 311
Fidus responsum procerum polonorum 312
Fides Glogouensis in principem 69
Fides civium Gracouien in Lestkonē nigri 177
Filia Gedimini Lithuanorum principis 207
Filiū Strusz bello extincti 371
Filiū ducis Henrici quind Wratislauiē 217
Filius Mielkonis senis Boleslaus cōsus 108
Filius Swatopolei Austriam ductus 140. 182
Fodrus Henrici & Thomę episcopi Wratis
Fodrus cum Valacho 350
Fodrus cum Hungaris. 350
Fodrus Mathie huius & Vladislavo bohemie regū. 342
Fraternitas insidie 165
Fraterna conspiratio ducū Swedricen 185
Frater sancti Venceslai 21
Frater sancti Polonie sex 33
Frater. f. Marię expeditio in Pruthenos pri
Frater miores Gracoi: induci. 129 (ma. 115
Frater Theutonicorū ex bohemia pulsi. 292
Fratrum concordia 173
Fraus Ruthenorum 144
Fraus promissionis ducis Kazimiri. 151
Frenesis Vladislai filiū Henrici Wratis 117
Friderici Barbaruffe postulatio 91 expeditio
eius in Poloniam eodem (ma. 91.
Friderici imperatoris affinitas cū ducibus Polo
Fridericus Kazimiri filius Cardinalis pñund
Fridericus epus Gracouien 346 (arus 354
Fuga Ioannis de Huniad 307
Fuga hungarorum & Thurcarum 308
Fuga Vladislai Loktek in hungariam 194
Fuga Lestkonis nigri in hungariam 177
Fuga Boleslai interfectoris. f. Swatislai in hun
Fuga Swatopolonis. 60 (gariam. 50.
Fuga David ducis Russię in Poloniam 63
Fuga Vladislai in Almanniam. 88
Fuga Ioanis regis Bohemie a Polania 213.
Fulconis Gnezne archiepiscopi interdictū. 151.
Fulminis templum & simulachrum 25
Fulminis ictus in ecclesia. f. Francisci 341
Fundatio psalterij in arce 192
Fundatio Carthusianorum in Lignicz 298
Fundatio fratrum in Rupella 336
Fundatio vniuersitatis in Kazimiri 242
Fundatio ecclesie Vilne & epatus 271
Furor Cōradi in Prandohā episcopi Gracoi: 138

Gnezna prima ciuitas Polonie 1 & metrop
polis prima 22
Gnezneſis Præpositus captus 162
Gnezneſis primas Nicolaus archiepiscopi: 197
Gnieuomirus captus & occisus 68
Gradanus imperator 19.
Gracouia a Thartaris capta 131
Gracouia metropolis polonie 4. 21
Gracouie origo 7
Gracouien a duce Oppolien spoliati 310
Gracci electio 7
Gracci proles 7
Gracore 400 annis ante Christi natiuitatem. 7
Gracci interitus a fratre 8
Grande bellum Lestkonē nigro indiātū 176
Grande sacrilegium 111
Grandis confliētus Prutheno: & Polo. 180.
Grando notabilis 368
Gręda a Swantoflao spoliata. 24
Gręda a Wlodimiro turbata 25
Grassatores Polonie 327
Griffina in coniugio virgo 171.
Griffina ducatus suos alteri committit 187
Grzymislawa mater Bolesl. pudici morit. 164
Gundericus Vandalorum Pręses 19.
Guntramundus Vandalorum rex. 20

H

Habdangk familie sacra origo. 69
Halicz occupatur. 103
Halicia capta 119
Hedwigis Elizabeth regine filia 256
Hedwigis beatę mors 140. Canonisatio. 167
Helena vxor Boleslai Kalissiensis 156
Henricus secundus Windos vidit 20
Henricus tertius Vindelicos pręssit eodem
Henricus imperator hungarie inuasor. 67
Henricus dux Sandomienē Hierusalem pe
Henricus Ketlicz vinētus. 105 (tit. 91
Henricus pius beatę Hedwigis filius 130. 135
Henricus dux Wratis a fratre Cōra: cap. 149
Henricus quartus alias pbus captus 172. 184
Henricus quintus Wratis dux i balneo cap. 186
Henrici polonie & Glogouie ducis mors. 203.
Henricus de Pleczko magister Prussię. 114
Henricus Zeganensis dux morauus 115
Henricus de Treuir Prussię magister 116
Henricus Dufemer Prussię magister 137
Henricus de Plawen magister Prussię. 335
Hermannii virtus 53.
Hierusalem a Soldano capta. 94
Hildericus Vandalorum rex 20
Hipanis fluuius 3
Hleb dux Reszanensis occisus 107
Homagium Pruthenorum perpetuum 105
Homagium Semouisi Mazouie ducis 140
Homagium Valachorum. 296
Homagium ducum Mazouie 299
Homagium helię Valachien 301
Homagium Pruthenorum. 315
Homagia plura Kazimiro prestia. 342
Honoricus Vandalorum pręses 19
Honorisica Kazimiri exceptio 39
Hospitale infirmorum in Kalisz 180
Hospitale sancti spiritus prius in Prand
nik 121

Hospitale in Polania 95
Hospitalitas polonorum 180.
Hospites polonie celebrum nuptiarum 229.
Hospites coronationis Sophie regine 286
Hostes astuta victi 9
Hungari a Mscislao victi 96.
Hungarorum vicio ex Wlodimirkone 96
Husza: assen imperator thartarorum 336

I

Iactura ecclesie Gnezne 196
Iaczko merquartus religionē ingressus 121
Mors eius 163
Iaczwingi populi 40
Iactura polonorum ex igne 55
Iagello magnus dux Lithuanie cap. 165
Iaropolcus Russię dux. 25. 84. mors 89
Ingressus Iagellonis in poloniam 170
Ianczarus populus 305
Ianussius dux Gliuicensis captus 339
Iascko Kmicha Capitaneus Siradiensis 150
Iaroslav Russię dux. 28. 21. Mors 77
Iaroslai principatus diuisio 41
Iaroslav in Russiam reductus 76
Iaroslai de Skotniky mors 159.
Idola polonie contra 22
Idola Lithuanorum delecta 171
Idolatria Samagittarum. 183
Ignis Gracouie. 214. 319. 77. 336. 340. 348
Ignis numen Samagittarum 183
Ignominia Canonico Gracouien illata 317
Inor dux Russię filius Rurkonis 17
Ihor captiuitas 96. 114
Ilkusz & Slawkow spoliata 316
Imbrifera tempora polonie 161
Immutatio institutionis denarii. f. Petri 218
Imperator chartarorū legatus a papa 142
Impetratio iurispatronatus 367.
Inabilitatio Girzik cum prole 333
Incendium Gracouie 114
Indignatio ex loco 86
Indulgentię Sandomirie datę 144.
Infortunium Boleslai Calui 148
Ingressus Iagellonis in poloniam 170
Innouatio monasterij Czarnochouien 192
Inopinus thartarorum aduentus 356
Insignis uastatio minoris polonie 266
Insignis confliētus Prutheno: & polono. 213
Insignia coronationis Gracouia relata 282
Instantia bellica Kalissiensis ducis 152
Inscriptiōes pro terris Lithuanie & polo 312.
Intentio brume. pestis. & caristię 309
Interdictum per Opizonē. 149. Aliud 330
Interdictum polonie sublatum 53
Interdictū ob captiuitatē ducis Oppolien. 196
Interitus Sbignei 74
Interitus Vladislai 92
Interitus Henrici ducis Sandominensis 93
Interitus Isaslai 97
Interitus Kazimiri 105
Interitus Romani Russię ducis 110
Intestinum bellum Mielzkonis secundi 101
Intoxicatio Cōradi ducis Glogouensis 197

Introductio fratru in monasteriū Lubeus. 94
Inuentio thesauri in artistarum collegio 355
Inunctus Girzik & Ioana vxor in reg. B. 331
Ioānes Querin archiepiscopi: Rigen captus. 198
Ioānes Muscata epus Gracouien captus. 205
Ioannis Bohemie regis inscriptio 209
Ioānes Grotkonis epus Gracoi: legatus 124
Ioānes cecus Bohemie rex 126
Ioannes Lodza episcopi: Polnanie: morit. 237
Ioannes rex bohemię mortuus 138
Ioānes episcopi: Polnanien mortuus. 157
Ioāni: Thurzo coadiutor Wratis factus. 358
Ioannes Radlicza episcopus Gracouien. 162.
Ioānis Husz cōbustio cū suo discipulo. 184. 197
Ioannes Iskra capitaneus creatus 303. 328
Ioannes Capistranus Gracoi: venit 314. 330.
Ioānis Alberti de thartaris victoria 324
Ioannes dux Oswanczimien victus 329
Ioannes Lasz eodem
Ioannes Albertus rex electus 347
Ioānes Laszky Secretarius creatus 361
Ioāni: Thurzo episcopi: Wratis consecratus 371
Isaac ab Huszacassen legatus 340
Isaia Russię dux 61. captus 96
Isaia Davidouicz dux Kiouienensis. 98
Isidorus archiepiscopus Kiouienensis 309
Itula Vissa fluuius polonie 3
Iubileus cum peste 382
Iubileus Rome insignis 339. 357.
Iudei Gracouia pulsi 349
Iudith Vladislao nupra 53
Iulianus de Cesarinis Cardinalis 303
Iura & sanctiones Kazimiri secundi 216
Iuridica actio 99
Iurispatronatus permutatio 365
Iusta sceleris vindicta 95
Ius germanicum Gracouie institutum 218
Ius patronatus vniuersitatis Gracouien. 356
Iusticia Kazimiri iusti 100
Iwan Czartorzyczky 309.
Iwo de Konfke cancella: epus Gracouie. 111.

K

Karolus Prussię magister 220.
Karolus rex Hungarie mortuus 236
Kazimiri exultio 368
Kazimirus Mielczai filius. 36
Kazimirus Parisius missus 37
Kazimirus in Cluniaco monachus. 37
Kazimirus primus coronatus 40
Kazimirus e religione egressus 39
Kazimiri ducis Sandomienē surrogatio 93
Kazimirus iustus 99
Kazimiri exercitus meticulositas. 151
Kazimirus secundus Vladislai filius. 212
Kazimirus Stedne iactu lapidis lesus 251
Kazi: dux Lithuanie in regē polo: electus. 311.
Kazimiri regis polo: statuta & gesta 326
Keystuth Lithuanie dux 227.
Keystuth bis captus. 243. iterum 266
Keystuth castrum Vladimiriē obfider. 148
Keystuth cum filio Prussiam vastat 259
Kyg Russię dux 6
Kilia alias Lykostomos oppidū captum 333

Kymelcastrum captum 195
Kinga vxor Boleslai pudici 137
Kinga & Helena mundo abrenunciant 147
Kiowa Boleslai expugnata 28.46
Kyowa Georgio duce Russie capta 96
Kontsbergk ciuitas Cruciferoru erecta 162
Korew Russie dux 6
Korigal dux frater Vladislai occisus 172
Kunegundis miraculis claret 189.
Kunegundis pietas 130.178

L

Lacus pipini 125
Ladislai regis Hungarie obitus 59
Ladifrex Hungarie a Cumanis occisus 189
Ladislau infans Austriam ductus 302.
Lancea sancti Mauricii 27.
Langitas Alexandri 370
Laus Vicowdi 288
Laus Boleslai Chrabri 30
Laus Henrici cu barba 127 mors ibidem
Lazari miser interitus 62
Lech primus polonorum princeps 1.5
Legatio arege persaru ad Kazimirum 338
Legatio a rege Cipri 299
Legatio impatoris graecoru & patriarche 296
Legati Venerorum item Thurcarum 348
Legatus a latere poloniam venit 113.
Legati po canonisatione. f. Stanislai. 157.
Legati pro Kazimiro monacho 38
Legati Romae duplices a Kazimiro iusto 101
Legati a Benedicto pontifice poloniam 224.
Legatus pape ad Kazimirum polo 322
Legatus summi pontificis Caspar Episcopus
Callienis 351
Legio Domitiani a Russis victa 18
Lefko primus 9. 10
Lefko secundus loco regnum adeptus 11
Lefko tertius 11
Lefkonis tercij viginti filij naturales 11
Lefko quartus 16
Lefko Albus 107
Lefko niger 174
Liberalitas Boleslai 75
Liberalitas Kazimiri secundi. 229
Libertas polonorum ab imperatore 27
Libertas theutonum a Lefkone data 177
Limburg castrum erectum 12
Lithuani a Ruthenis coacti 123
Lithuani Poloniam vastant 190
Lithuanorum districtus duo capti 190
Lithuanorum excursio in Dobrzin 220
Lithuanorum ingressus in Mazouiam 135.
Lithuania vnde dicta 171
Lithuani fidem suscipiunt eodem
Locustarum copia Russie 61
Locus coronationis regum Polonie 206
Locustarum copia Polonie 233
Locustarum prodigium. 340
Loquela preter comunem cursum 86
Lotharius rex Romanoru in Bambergk 79
Lubek condita 12
Lubeus castri expugnatio 68.123.
Luczko castrum obsessum 96

Luderus de Brunswick Prussie magister 211.
Ludolfus Konig Prussie magister 236
Ludomilla. f. Wencellai nutritrix & auia 21
Ludomille interitus eodem.
Lodouicus Hungarie in Polonie regem
designatus 224.248
Lukerdis coniux Przemislai ducis maioris po
Lutherus Prussie magister 222. (lonie 180

M

Maczko Borkoulez fame extinctus 241
Magistri Prusi conditiones Vladis. oblati. 204
Magna sanguinis effusio 144
Magna fides militis in principem 118
Magnificencia Boleslai 26.
Mahumeti vulneratio & profligatio 330
Mahumeti confictus contra Hufzacassem 337
Mansionaria Gneznensis instituta 298
Mansionarij in Sweidnicz instituti. 366
Manifestatio Sbignei in bello. 68
Marchia a Lithuanis grassata 208
Marchionatus Brandenburgensi emersio 36
Marchio Morauie Boleslaus occisus. 134
Maria regina Hungarie mortua 292
Maria Lodouici filia 257
Marianus Suffraganeus Gracco: mortuus. 366
Marcomanni 18
Marfalcus Prussie Lithuanie vastator 119.
Martyrii. f. Adalberti & corpis redemptio. 32
Martyrium diui Stanislai 49
Maslaus tyrannus victus 40
Maxima clades theutonum & polo. a tharta
Maxima clades intestina. 108. (ris 133.
Mazouia a Maslao dicta. 40. vastata. 122
Mazouie clades 153
Meydburgk conditum 11
Meinhardus & Praczek Bohem gubernat: 310
Mendolphus rex Lithuanorum alias Men
dog. 153. 161. 165
Michael Kochmeister Prussie magister 196
Michalko dux Hallicienis 120
Myckelburgk castrum conditum. 11
Miechow oppidum exustum. 371
Migratio Vence: regis polonie in Bohem 194
Milites ordinis Cruciferorum victi. 219
Minze Graccouienfium in Elisabeth 256
Miraculosum certamen in nubibus 170
Miraculosa victorum liberatio 137
Miracula mortem. f. Stanisl. concomitantia. 49.
Miraculum. f. Stanislai in canonisatione. 158
Miraculum in Crucifero factum 178
Miraculum in ligno crucis 248
Miser interitus Lefkonis Albi 117.
Miser Boles: interfectoris. f. Stanisl: interitus. 50
Modigifilus Vandalorum rex 19
Modon insula 352
Monasterium in Trebnicz fundatum. 114
Monasterium in Caluo monte fundatum. 30
Monast. in Szczecchow fundat: 30. dorat. 82.
Monasterium Brunuilcen fundatum 37.
Monasterium Thincense fundatur 41
Monasterium. f. Kiliani fundatum 37
Monasterium in Mogila. 44
Monasterium Lubeus extructum 41.
Monasterium in Strzelno fundatur 77.

Monasterium. f. Vincencij wratisl. eodem
Monasterium Andrzeouien. 38
Monasterium Landa fundatur. 89
Monasterium in Miechow fundatur. 94
Monasterium in Szuleyow fundatur. 106
Monasterium in Oliua 106. destructio 143.
Monast. in Wanchoczko fundatum. 106
Monast. in Ploczko, Vitow, Buszko eodem.
Monasterium in Coprzywnicza. 106
Monasterium sancti Iacobi Sandomiri. 113
Monasterium in Cosczol ante kaliss. 120
Monasterium in zarnouansz erectum. 121
Monasterium Olobokdiocesis Gneznen. 121
Monast. in kaczyce Mogilam translati. 12
Monast. in Henrichow fundatum. eodem
Monast. Oliua a barbaris prutenis vastati. 121.
Monast. ordi: predicatoru in Gedano fun: 123
Monasteriu in Srodka fundatum. 128
Monasteriu in Sczyrzycz erectum. 128
Monasterium in Gosczykow. 128
Monasterium in Ploczko. 129
Monasterium in Halicz. 129
Monasterium in Thorun. 135
Monasterium in Vratif. f. Iacobi. 135
Monasterium in Zauichost. 164
Monast. f. Clare Gneznens fund: 164
Monasterium in Tschow 188
Monasterium in Blonye 190
Monast. in Brega 233 In Rathibore eodem.
Monasterium in Caliss 235
Monast Czanschohou fundat: 263.
Monast. Carthusianoru dioeci: Vladislauien. 261
Monasteriu in arena extra Gracco: 275 291
Monast. in noua Sandecz fundat: 278
Monast. ante Tassin fundatum 341.
Monstri productio 355
Montana Thatri culta. 367
Moravia a polonis victa 28
Moravia vehementer afflicta 56.
Mores & statura Alexandri regis 364.
Mormundus minor qui dicatur 89
Mors Dambrowcze 23
Mors Olhe 25
Mors Iaropoldi 52
Mors Boleslai Chrabri 30
Mors Vladimiri Russie ducis. 34
Mors Suantopelci 35
Mors Mieczlai 36.
Mors Maslai Mazouiae 41
Mors kazimiri primi 41
Mors iudithe vxoris Vladislai 54
Mors Vladislai 58
Mors Vasilkonis Russie ducis. 62
Mors David Russie ducis. 64
Mors Suantopelconis 69
Mors Boleslai cum laudibus 82
Mors Mieczlai senis 112
Mors Boleslai alti 113
Mors Colomanni ducis Halicien 120.
Mors Henrici cum barba. 127
Mors Iwonis episcopi Graccouien 127.
M. kazimiri ducis Oppo: & Rathibori: 129
M. Boles. pudici & vnde pudicus dictus. 147
Mors Boles. Calissien ducis 156

Mors Przemislai Polnaniensis 163
Mors Iaczkonis fratris predicatorum 163
Mors Danielis Russie regis 168
Mors Prandorth episcopi Graccouien 168.
Mors Boleslai Calui 173
Mors Lefkonis nigri 178
Mors Henrici quarti alias probi 185
M. Griffine vxoris Lefkonis nigri 187
M. Kunegundis Belę regis filie. 189
Mors kazimiri Lancicien virilis 190
Mors Przemislai ducis Rathiborien 195
Mors Boleslai Sweidnicensis 198
Mors Conradi Steinauicn 199.
Mors Vladislai Loktek 214
M. Boles. Mazouie ducis Semouiti filij 216
M. Vincencij palatini polnaniensis 222
Mors kazimiri secundi 232
Mors Nankeri episcopi Vratislauienis 236.
Mors Theodrici de Aldenburg ma. Pruss 236
Mors Lodouici regis hungar: & polo. 253
Mors Przeczslai episcopi Vratislauicn 258.
Mors Karoli Romanorum imperatoris 260.
Mors Floriani Episcopi Graccouienis 261
Mors keystuch Lithuanorum ducis 266
Mors Skirgellonis ducis Lithuanorum 273
Mors Elisabeth regine polonie 285
Mors Iagellonis alias Vladislai 290.
Mors Petri Vifh Episcopi polnani. 296
Mors Sigismundi imperatoris 301
Mors Alberti Romanoru & hungar: regis 302
Mors Georgij regis Bohemie 320
Mors Mathie regis Hungarie 325
Mors kazimiri regis polonie 326
Mors Sbignei Cardinalis Episcopi Grac: 329
Mors Ioannis de Huniad & Capistrani 330
Mors Ladislai hungarie & bohe. regis 331
Mors Sophie regine polonie 332
M. Lodouici de Erlichau prussie magi. 334
Mors Striborij Episcopi Plocensis 336
Mors Alberti regis polonie 352.
Mors Friderici imperatoris Romanorum: 353
Mors Ianussij Mazouie ducis 355.
Mors Callimachi poetę Florentini 355
Mors Ioannis Tiffen magistri prussie 356.
Mors Nicolai ducis Oppoliensis. 356.
Mors Ioannis wellf eodem
M. Alexandri regis polonie Vifne 364
Mors Friderici Cardinalis 366.
Mors Cresslai Lubelczik Episcopi Vladis. 366
Mors Conradi ducis Mazouie 367
Mors Elisabeth regine polonie 368
Mors Iwan Vasilouicz ducis Moskouię 370
Mors Anne regine Hungarie 371
Mors Nicolai & Ioannis ducis Rathibo 371
Mors Ioannis de kanchi theolo. doctoris. 377
Mors Przemislai ducis Tiffmenis 342
M. Ioannis Dlugoff Canonici Graccoui: 343.
Mors Mahumeti imperatoris Thurcaru. 344
Mors Mathie regis Hungarie 346
Mors in spirituales 363
Motus terre insignis 310
Mscislai ducis kiouienis mors 85
Mscislaus dux wladimiriensis 93
Mulieris Agalie vxoris Gora: crudelitas. 130

Mulieris periculosum consilium. 85
 Munitiones Cōradi Mazouie expugnat. 126
 Mures ex cadaueribus nati. 13
 Myechow oppidum exustum. 95.
 Mieczlaus monarcha religionis auctor. 22
 Myeczlaus monarcha quintus. 98.
 Miesko primus fidem Christi suscepit. 21. 22.
 Miesko secundus filius Boles. Chrabri rex. 35.
 Miesko senex restitutionē petit & potitus. 102.
 Miesko dux Mazouie a murib⁹ deuorat⁹. 129
 N
 Naekel castrum vallatū 35. oppugnatū. 76
 Naetaga Pruthenorum regio. 157
 Nankerus Episcopus Graccouiensis. 219.
 Nankerus Episcopus Wratislauiensis. 234
 Narimund dux suspensus. 272
 Naufamundus Vandalorum rex. 19.
 Natiuitas Henrici cum barba. 113
 Natiuitas Kazimiri filij Loktek. 215
 Natiuitas Ioānis Alberti & Alexandri. 332
 Natiuitas Lodouici regis Hungarie. 371.
 Naualis expeditio in Daciam. 77
 Nauigatio monachi super cappa. 163
 Nicolaus Pienazek Capitaneus. 317
 Nicolaus Komorowiczky. 331
 Nicopolis Bulgarie metropolis. 305.
 Niemen fluuius polonie. 4
 Nissa episcopatus Wratislauiensis data. 113.
 Nix in vigilia penthecostes. 240
 Noctagen districtus a Lithuanis vastatus. 197
 Noua Sandecz erecta. 198.
 Nouem duces Russie. 98
 Nouem sacri auri carolum. 134
 Notarij Wratislauiensi cum sacerdote capri. 368
 Nuncij proteruitas. 179
 Nuptie insignes Graccouie. 229
 Nuptie Boguslai ducis Stetinensis. 237
 O
 Obsessio Prage. 298
 Obsides dati nominatim. 150
 Occisio Helię Valachi. 352.
 Occisio Ioannis Kmithe. 252
 Occisio Spirkonis de Melstein. 308
 Occisio Andreę Tanczinskij. 318
 Occisio celeberrimorum polonorum. 361.
 Occisio sancti Venceslai. 22.
 Occisio sancti Stanislai. 49
 Occisio Hērici ducis Slesie. b. Hedui. filij. 134
 Occisio Przemislai secundi. 191
 Occisio Venceslai tercii i Olomuncz. 195.
 Occupatio Episcopatus Wratislauiensis. 235
 Occupatio insignium castrorum. 166
 Occupatio castrum Swyecz. 293.
 Odra fluuius Slesie. 4
 Olech Russie dux. 61. 62
 Olle naturales in polonia. 5
 Olgerdus pater Iagellonis. 227.
 Olha coniunx Iior. 17
 Olha baptisata. 17
 Olobok castrum erectum. 181
 Olofagus Graccouiam affligit. 7
 Omen futuri mali. 171
 Omen malum. 353
 Oppauiensis terre duplex inuasio. 144.

Opera pietatis Doctoris Kanthi. 338.
 Opiniones sup morte Boleslai interfectoris. 50
 Opinio de morte Iuliani Cardinalis. 307
 Oppidum Crzepicze erectum. 244
 Opizo legatus pape. 142.
 Oppolien terra a Boles. pudico vastata. 147
 Oppoliensis dux ad Bohemos defect. 188
 Optima dos in captiuorum restitutione. 207
 Ordo Cisterciensis in Lubeus introductus. 105.
 Ordo. f. Dominici in polonia plantatus. 121
 Ordo Cruciferorum Cuyauia vastat. 213
 Oratores ducis Moskouie. 351
 Oratores Baiffeti imperatoris Thurcarū. 351
 Orbitarum secta. 296
 Originale pro cruce signatis. 151
 Origo polonorum. i. linea. 1
 Origo sectę Ioannis Hufz. 295
 Origo Picardorum. 296
 Origo morbi Gallici. 354
 Oszkald Russie dux. 17
 Ostrow castrum cum ceteris erectum. 12
 Otto Romanorum imperator. 26. 112
 P
 Pabianicze comitatus Capitulo Graccouien.
 si donatus. 54.
 Patientia Kazimiri regis. 326.
 Pactum pacis neglectum. 210
 Paralisis Ioannis Rokiczan. 333
 Pastow districtus Lithuanicus vastatus. 218.
 Patruj Pompiliij veneno extincti. 13
 Paulinus Nolanus Episcopus. 19
 Paulus Episcopus Gracco. captus. 171. 176
 Paulus Ruszdorff prussie magister. 189
 Pax Lithuanorum & Polonorum. 221
 Pax Kazimiri secūdi cū ordine Crucifero. 225
 Pax plurium heroum suscepta. 229
 Pax facta inter Damarathū & nobiles. 267
 Pax Alexandri & ducis Moskouie. 361
 Pelusza dux Lithuanie. 183
 Penę auctorum defectionis. 176
 Penitētia Boleslai. 74. peregrinationes. 75
 Penitētia Kazimiri secūdi. 228.
 Pera Ianuensium ciuitas. 329
 Peritium Kazimiri ducis. 152
 Perrarum prodigium in canibus. 175
 Pestis incrudescētia. 106. 239. 257. 268
 344. 346
 Pera princeps Thartarorum. 135
 Petido primatum Lithuanie a polo. 311
 Petrus Comes de Skrzin. 77
 Petrus a diuo Stanislao resuscitatus. 47
 Petri testimonium. 48
 Petri reditus in sepulchrum. 48.
 Petri de Skrzin obitus. 86
 Petrus de Swacza cancel. Pomer. captus. 200
 Petrus Dresnensis multiplicator heresis. 295.
 Petrus Comorowsky. 323
 Pia opera Iwonis Episcopi Graccouiensis. 128
 Pia opera Hedwigis regine polonie. 275
 Pia opera Iagellonis. 291
 Pia opera Elisabeth regine polonie. 369
 Pia in regem electus. 14. 15
 Pia obitus. 15
 Pietas Episcopi Nolan. 19

Pipinus pruthenus. 125
 Plausus Graccouien expatroni adeptus. 159
 Pluuia sanguinis. 170
 Polonia sub thauo. 2
 Polonia a planicie dicta. 3
 Polonie longitudo & latitudo. 3
 Polonie situs eodem
 Polonia vino & oleo carens. 4
 Podolie fertilitas. 5
 Polonia syluosa. 5
 Polonie vastatio. 9
 Poloni fidem Christi suscipiunt. 21
 Poloni euangelium gladijs exterruitur. 23
 Polonis corona negata. 23
 Polonorum idola plurima. 14
 Polonorum & Pruthenorum confictus. 319
 Polowczy Ruthenorum victores. 51. 60.
 Polowczy qui sint. 110
 Poltowko oppidum Episcopi Plocei. 211
 Pomerania victa. 29
 Pomerania vltior & ceterior. 100
 Pomorzanę populi. 3
 Pompilius Leskonis filius. 11
 Pompilius primus. 12
 Pompilius secundus. 13
 Pompilius cum suis a muribus deuoratus. 14
 Pompo magister prussie occisus. 134
 Poponis sententia. concordie. 150
 Posnania obsessa. 213.
 Potentia Kazimiri regis in pruthenos. 327
 Portentum Graccouie genitum. 357
 Pragensis vniuersitatis ruina. 295
 Prandorha Episcopus Graccouiensis. 128
 Pręda ex Gnezne ecclesia. 38
 Pręda ex Bohemia. 79.
 Pręlatorum Canonica electio. 233.
 Przemislaus dux Posnaniensis captus. 172
 Przemislaus in regem electus. 9. 10
 Przemislaia expugnata. 45
 Przemislaus secundus in regē polo. vnctus. 191
 Pręsentia hoim i canonisatōe. f. Stanis. 160
 Prima scissio regni polonie. 58
 Primus rex Bohemie coronatus. 58
 Primus Cruciferorū in prussia ingressus. 116
 Principes Slesie ex Piafi nati. 15
 Priuilegia vniuersitatis Graccouiensis. 241
 Priuilegium Coloniensium. 89
 Proci Iagellonis ad reginam polonie. 268
 Procopius Taboritha. 300
 Proculi infamia. 18
 Proditio castrum Cruszwicz & oppidi
 Brzezce. 267
 Proles Wladimiri duodenaria. 26
 Proles vtriusq; sexus Boleslai Calui. 173
 Proles Henrici ducis Wratislauiensis. 196
 Proles Olgerdi & Keystuthij. 264
 Proles Kazimiri regis polonie. 327
 Proles Elisabeth. 369
 Proles ducis Moskouie. 370
 Prussie origo & denominatio. 32
 Prutheni Russie uastatores. 61
 Pruthenorū ad fidē Christi conuersio. 92. 128
 Prutheni idolatriam reassumunt. 137

Psari castrum Slauonie. 2
 Puer nouennis belligerat. 56
 Puerorū insueta parturicio & copiosa. 170
 Pueri semestris mirus sermo. 172.
 Pugna inter patrem & filium duplex. 57.
 Pugna polonorum & Morauorum. 64
 Pugna Bohemorum circa Thabor. 301
 Q
 Quadruplex monarchie adeptus per senem
 Mieczlaum. 112.
 Quater Leskonis albo principatus datus. 113
 Quattuor nobiles predicatorum ordinem in
 gressi Cellaus, Iaczko, Henricus Morauus
 Hermannus Theutonicus. 121
 Qwyedzin castrum in terta Culmei. 125
 Quinq; fratrum martyrium. 33
 R
 Radwilo Rostikowicz legatus. 313
 Ragnerha castrum celebre. 217
 Rainoldus. f. Stanislai aduersarius sanatus. 158
 Rathbor castrum conditum. 12.
 Rathiborien dux Myeczlaus mortuus. 121
 Recessus Gwilhelmi Austrie ducis. 269
 Recuperatio Pomeranie. 103
 Redemptio Henrici quinti Wratislauiensis. 186
 Redie⁹ Sigismundi Koributh in bohemia. 2. 86
 Reedificatio castrum Drdzene. 154
 Regis Stephani pax. 96
 Regni partitio in filios Leskonis tercii. 12
 Regnum polonie corona priuatum. 50.
 Regnum Bohemie ab alijs dirigitur. 195
 Religiosa & sancta puellę integritas. 208
 Reliquiarū sancti Stanislai distributio. 160
 Reliquie ex bohemia Hungariam delate. 298
 Remuneratio ciuiū Gracco a Leszkone. 177
 Repulsio Wladislai Loktek electi. 193
 Resignatio castrum Sobotha. 196
 Resistētia Ruthenorum prohibita. 36
 Resistētia Cardinalis in canonis. f. Stanislai. 158
 Resistētia bellica Wladis. polonie regis. 209
 Resistētia Kazimiri in Ioanne de Huniad. 312
 Restitutio boleslao bregensi facta. 218
 Rex Boleslaus anathematizatus. 50.
 Rex Bosne a Mahumero captus. 332.
 Richza Mieczlai sponsa. 35
 Richza Vences. cōsors in reginā coronata. 199
 Richogarus Theutonum princeps. 8
 Rhodis a Thureis obsessa. 344
 Rogow castrū a pruthenis erectum. 125
 Romanus Russie dux. 108
 Romanus Halliciensis prefectus. 109
 Romanus palatinus Moldauie
 mortuus. 312.
 Rostok castrum conditum. 12
 Rudolphus legatus apostolicus. 320
 Ruina testudinis ecclesie. f. Katharinę. 310
 Ruina partiū ecclesie sancti Francisci. 333
 Rurko Russie dux. 17
 Rurik dux Kiouien castrum positus. 114
 Russa Grecam fidem suscipit. 26
 Russa a Kazimiro secūdo subiugata. 226
 Russ nepos Lech. 1
 Russie primi duces. 6
 Russie principes Sandomiriam irruunt. 198

Ruthenica clades intestina 129
Rutheni poloniam hostiliter ingressi 158
Rutheni in polonia victi 115

S
Sabel capitaneus castris Sulencz captus 154
Sacerdotum ignominia 317
Sacramentum eucharistie consputum 216.
Szachmetczar captus 362
Sacrilega Pomeranorum preda 66.
Szachmet imperator Thartarorum 313.
Sal in Bochnya repertum 160
Salomea Haliciensis regina 169
Samagittie descriptio 283
Samagittarum conuersio 284
Sancti Adalberti vita 30
Sanctus Adalbertus poloniam allatus 33
Sancti Floriani aduentus in poloniam 101
Sanduogius de Subino 250
Sarmathie populi 18.
Sbigneus archiepiscopus Gnezne coronatus 315
Sbigneus a patre victus 57 67.
Scarbimirus palatinus Graccouiensis 74
Scepustium Hungaris datum 67
Scisma decem annorum ruptum 328
Scithae a Gothis pulsi 19
Sczyek russie dux 6
Scripta Callimachi poetae Florentini 355
Sdzislaus Gneznenis archiepiscopus 101
Secta flagellatorum rusticorum 166
Seditio Sbignei aduersus Boleslaum 64
Seditio Hungarorum & polonorum 252
Semouitus filius Piast rex 15.
Semouiti interitus 15
Semouitus cum vxore captus 147
Semouitus rex pronuntiatus 255
Sententia a simili lata 99
Sententia & mens Hungarorum & bohemi regum 223.
Sententia legatorum sedis apostolicae 284
Septem flumina polonice 3
Serhegi exilium 57
Seuicia Vladislai in fratres 87
Seuicia Mieczugij ducis pomerani Gedane 156
Seuicia Prukenorum in christianos 165
Seuicia regis bohemic in clero wratisl. 261
Seuicia Cruciferorum in iudeos 332
Seuicia bellica Thurcarum 337
Sibilia q & Hispalis Auicennae patria 19.
Sigiberti scripta confutantur 19.
Sigismundus marchio brandenburgen 253
Sigismundus koributh bohemia missus. 285
Sigismundus rex hungarorum Gracorum hospes 293
Sigismundus dux Lithuanie 307
Sigismundus dux Glogouie fit 358.
Sigismundus magnus dux Lithuanie electus 365
Sigismundus rex Poloniae 334
Signa mortis Alexandri futuri 364
Sinistra fortuna exercitus polonorum 313
Simon de Lipnicza minorum frater 344
Slesia a bohemis vastata. 298.
Slesia in filios Vladislai diuisa 92
Slesianorum bella intestina 172
Slesie principes ad bohem regem deficiunt. 211
Smolensko expugnatum 294
Sobeslaus dux bohemic 71 78 79 89

Sodomie crimen in boleslao 46
Soldin oppidum Cuyauie captum 154
Sancti Sophie ecclesia in kiow erecta 36
Sophia in regina polonice coronatur 286
Spes Leskonis in Teuthones duces 177
Spes Semouiti de Hedugi 255.
Spitko de Melfin predo 308.
Spolia ex polonia lecta 60
Spolia murua mazouitarum ex Ruthenis. 181
Spolium Moskouiue ducis 343
Squadi populi 18
Sancti Stanislai miraculum 195
Stephanus rex Hungarie filius Belze Graccou
am venit 170
Stephanus Comes Scepustensis 325
Stephanus Moldauie palatinus 339
Stephani Valachie palatini interitus 367
Stednaue expugnatio 226
Stogneus Reij captus 313.
Strages Swatopoldi pldis pomeranie 139.
Strages terre Cuyauensis 140.
Strages Lithuanorum 176
Strages Thartarorum insignis 274
Strages Vitowdi 275
Strages Prutenorum 280
Strages Thurcarum maxima 304
Strages Ioannis Alberti in Hungaria 315
Strages bohemicorum a Maximiliano 368
Strages Thartarorum 339
Stratagema 150
Strenuorum militum casus 165
Studi Graccouiensis confirmatio 242.
Subita mors cotaminatoris corp. bea. 242
Submersio Martini Bariczka 227
Successio trium castrorum 173
Sulfur in polonia 5
Suantossaus russie dux 24
Suantossai interitus 15
Suatopolk fratres occidit 34 Ducum kio
uientem rehat. 60 Pomeranie prefectus. 115
Suanow castrum conditum 12
Swarno dux russie 145
Swerin castrum erectum 12
Sueui populi 18
Superstitio idolatrie Samagittarum. 283
Superstitiones Iagellonis conuatae 291
Susceptio a Prandorha Accellini legati 145
Susceptio koributh in bohemia 285
Suspectio mortis Lukerdis vxoris Przemis
lai 180
Switrigello dux Lithuanie 188 289
Switrigal captus 297. Mors 328
Szonka virgo filia Andrei 285

T
Tabor ciuitas erecta 297
Thartarorum prima cognitio 120
Thartarorum nuncij a russis occisi 120
Thartari Polowczos & ruthenos vicerunt. 120
Thartarorum magna potentia. 129. 131. 133
Thartarorum ingressus vsq ad Lignicz. 144
Thartari Hungarie & Grecie inuasores 182
Thartarorum incurio 126
Thartarorum bellum intestinum 197
Thartarorum enormis clades 335

Theodricus Prussie magister 114
Theodricus de Aldemburgk Prussie
magister 233
Temerlanes imperator thartarorum captus. 293
Tempestatum incrudescencia 279
Templarij ex Oppathow exclusi 117.
Templorum multitudo per Petrum de
Skrzin erecta 87
Templum. s. Pauli in Kalisz erectum. 94
Temporis qualitas infueta 353
Testamentum & mors Boleslai Crispi. 94
Testamentum Kazimiri secundi 231
Testamenti confirmatio 249.
Tyrannis Romani ducis 109
Tyras fluius 3
Thome episcopi Wratisl. captiuitas 181
Tonura Polonorum. 39
Translatio sancti Stanislai 59
Trasamundus Vandalorum miser 20
Trawanie populi 3
Trebiczow arx Mathie coedit 334
Tres fratres Cruciferorum ordi. assumunt. 180
Tres soles 95
Tres lune 95. 217
Tres pstantes peregrini Gracorum exiunt. 345.
Tria edicta pape Polonis data. 39
Tria castra vna die occupata 250
Triennales treuge 79
Trifarius Lithuanorum exercitus 260
Triplex legatio pro canonisatione sancti Sta
nislai. 158
Triplex expeditio in Lithuanos. 241
Triplex congressus cum Pruthenis 281
Triumphus Vladislai regis. 282
Trocenses obsessi & victi. 265
Thronus Bolesl. pudici monarche firmatus. 143
Tumultus Graccouie in iudeos 294
Thurcarum Thartarorumq incurio 350

V
Valentinianus imperator 18
Vanda filia Gracel regina electa. 7. 8.
Vande interitus 9
Vandalus Polonice fluius 3.9
Vandali populi. 18
Vandali Gallias & Hispanias depopulati. 19.
Vardislai filij Swatopoldi obitus. 155
Variae nuncupationes morbi gallie 354
Varta Polonice fluius 4
Vasilo dux Smolne mortuus. 294
Vastatio Croatiae 354.
Vastatio Valachie 341
Vastatio Liouie 294
Vastatio Mazouie 116
Vastatio Pomeranie 140. 289
Vastatio terrarum Culmen Pomesanie. 155. 174
Vastatio terre Lancien 173.
Vastatio Lithuanie. 215. 234. 235. 238. 239.
Vastatio Prussie. 237. 239. 240. 246
Vastatio Pruthenorum & Ruthenorum. 258
Vastatio Noue Marchie. 289
Vaticinium Capistrani 348
Velen castrum obsessum 68

Venditio Pomeranie illegitima 284
Verla castrum conditum. 12
Vermium prodigiosa multiplicatio. 182
Venerus episcopus Plocei miraculis claret. 95
Venerus de Orzela Prussie magister. 220
Veneri obitus. 222
Viadus Guttalus Polonice fluius 4
Vicia Vladislai Loktek 193
Vicissitudo spoliatorum 237
Victoria Lithuanie dux Prussiam vastat. 213
Victorie quadraginta septem Boleslai 82
Victoria Polonice in Ruthenis. 30. 58. 100. 146
Victorie in Pruthenis. 43. 55. 75. 108. 212.
Victorie in Pomeranis. 55. 73. 75. 207
Victoria in Hungaria. 78
Victoria in Moravia. 96
Victoria in Bohemis 79
Victoria in Polowczis 107
Victoria in Thartaris 146.
Victoria in Mazouis 177. 208
Victoria Pruthenorum in Polonia 93
Victoria thartarorum in Polowczis & Ruth. 110
Victoria thartarorum in Polonia 131. 177
Victoria Ruthenorum in Polonia 81.
Victoria Ruthenorum in Polowczis. 83. 114.
Victoria Pruthenorum in Lithuania. 214. 216. 218
Victoria Lithuanorum in Cruciferis 219
Victoria Valachorum in Polonia 228
Victorinus Georgij Bohemie regis filius. 334
Vierzynek Germanus consul Graccouien. 230
Viginti milia virginum p thartar. abducta. 178.
Vilna Lithuanie metropolis. 4. exustio 260
Vilna ab Italis condita 270
Vincendus palatinus 210. 212
Vincenij scriptoris reprobatio 19
Vincentius Kadubkonis episcopus Gracorum. 118.
Vincow oppidum Morauie expugnatum 288
Vindelid pro Slauis 10
Vindica nobilis thartaris resistit 310
Vinnicus Prussie magister 259
Virtus bellica in puero 56
Virtutes & vicia Boleslai 50.
Visio Leskonis nigro diuinitus facta. 175
Vissimaria castrum & ciuitas erecta. 12
Vissida capta. 81. 187
Vita sancti Floriani 102
Vita Iagellonis alias Vladislai 290
Vitowdus Lithuanie dux rex fieri cupit 287
Vitulus duorum capitum 170.
Vocatio Sigismundi in Lithuaniam. 368
Vltio diuina ob ieiunij preuaricatione 55.
Vltio regis Vladislai in Cruciferis 213.
Vinnicus Comes Cilicie 303.
Vltima Russie subiugatio 225
Vltio Lithuanie cum regno poloniae 287
Vratislaus bohemic princeps 22

W
Waczko baro trucidatur. 71
Wanko dux Mazouie 208
Wasilko dux excoecatus 62.
Wenceslaus dux bohemic sanctus 11
Wenceslaus rex bohemic in Polonia regem
coronatus 193.

Wenceslaus ex Gutra genitus 194
 Wencesl. Boleslai Mazouie ducis filius mori-
 tur 222
 Wencesl. Romanorum rex mediator. 277
 Wladimirus dux Kiouien mori. 84
 Wladis. Hermannus primus monarcha 53
 Wladislaus ab obsidione pulsus 88
 Wladislaus monarcha tertius. 85
 Wladis. Bohemie rex coronatus. 94
 Wladislaus magnus peritus dimicator. 112
 Wladislaus Ottonis bellum. 116. 127
 Wladislaus altus pulsus, mortuus. 124
 Wladis. Ottonis in religione liberalitas. 124
 Wladislaus Loktek dux Kiouien. 185
 Wladislaus Loktek aduocatus Gracco: confiscat. 205
 Wladislaus Loktek coronari cupit. 206
 Wladislaus altus monasterium egressus. 250.
 Wladislaus dux Oppolien. 253. 273
 Wladis. primogenitus ex Sophia regi. 286
 Wladis. Bohemie rex Viennam venit. 342
 Wladus princeps Moldauie captus. 333
 Wladimirus Russie dux 25
 Wladimirko dux Halicien mortuus 97
 Wladimiri ducis Halicien. interitus. 109
 Wolodorus Przemisli dux 76
 Wolodorus Boleslao uictus. 78
 Woyfalk monachus Russie occisus 153
 Wratislauensis sedis translatio. 41
 Wratislauia a Thartaris capta. 132
 Wratislauensis Episcopatus occupatus. 188
 Wratislauia ad Bohemos cecidit 219
 Wratislauie conflagratio 236. 242. 323
 Wratis. Episcopatus resignatio. 358
 Wratis. frustra vniuersitate erigere nisunt. 369
 Wseuoldi obitus 60. 96
 Wseuoldi victoria 107
 X
 Kasrice monasterio Thirice donata 54
 Z.
 Zauissij Capitanei Scrupulensi mors 299
 Zauissius Episcopus Graccouensis. 261
 Zauissij mors. 262
 Zachor oppidum comprehensum 308
 Zelislaus militie dux 64
 Zemomislus rex 16. 17
 Zemomisl dux Vladislaui mortuus 183
 Zemomisl dux Gniwkiu mortuus. 248
 Ziffridus Comendator polonis infestus 201.
 Ziffridi mors turpissima 203
 Zyska hussita 297

TELOS

IN CHRONICAM REG. POL. PRAEFATIO

IN OMNI republica summopere intendendum est, uirtutes incitare
 & prauia rudimenta locare, per quae animus subditorum assur-
 gat, & tanquam confriatus incalascit, ex notis ad incognita hero-
 um insignia facinora progrediendo. Quale incitamentum est, ueterum
 gesta & historias relegere & audire, praecipue suae patriae. Quoniam natale so-
 lum magis allicit & incitat sui dulcedine, nec immemores cunctos esse sinit, ut
 iuuentus quasi cera mollis, dum tener est animus, dum mobilis aetas, flecta-
 tur & formetur, ac impressione figurae bonorum morum, & illustrium factorum
 suscipiat. Obliquitates & tortuositates deprauatorum ex eorum uituperio a-
 bigendo ac procul repellendo. Quod in hac patria & republica, usque in haec
 tempora heu minus custoditum est. Nam historia gestorum uera aut uerisimi-
 lis in publico pro suscitandis exercitandisque animis fortissimorum adolescen-
 tum (quorum maxima copia est in hoc regno) apparet nulla. Quae in die-
 bus nostris floreat & resplendeat, sub copendio, prolixitate perinde ac nimi-
 am accurtationem uitando, proponitur, ut sub numine & protectione sancti
 Stanislai patroni nostri gloriosi in publicum prodeat. Quae etsi in se tenuis
 est, ac sterilis aenae calamo scripta, sequentibus tamen scriptoribus altum scri-
 bendi non praeripit stilum, sed materiam ornandam porrigit & praebet. Ut
 quispiam totum genus ac prouincias Slauorum scribat, continet, complectaturque
 & posteris tradat, ne reliquiae Slauorum per errores execrandos deprauen-
 tur. Quis enim non nouit Pannoniam terram Slauorum connatam, per Hugnos
 Scithici generis homines euersam, occupatam, & in hanc diem possessam?
 Quis non uidet Rascios, Seruios, Bulgaros, Philippenses & Bosnenses graeco
 ritui deditos, Thurcis Mahumeticis substratos? Quis non cernit Dalma-
 tas, Croatas, & Carnos per Thurcos & exteras nationes depradatos, & fe-
 re ad desertationem deductos? Quis insuper non cognoscit Bohemos uariis he-
 resibus contaminatos & comaculatos, hos Viclephistica & Hussitana labe
 pollutos, sub utraque specie Iacobelli doctrina comunicantes. Alios Adami-
 tas & lasciuia sectantes, luxu tabefactos. Nonnullos Valdenses & fratres
 nuncupatos, de corpore Christi, de beata uirgine, & de sanctis dei, nihil secun-
 dum ecclesiam orthodoxam credentes, reliquos eorum aequae redarguendos,
 qui sanctam ecclesiam Catholicam non recognoscentes, obedientiam sedi apo-
 stolicae subtrahunt. Quis Ruthenos & Moscos in latissimis terris Septem-
 trionis habitantes, ritu graeco ab ecclesia sancta scissos, scismaticos non iudi-
 cat, & a Thartaris Thurcisue quottannis afflictos, captiuatos, atque misere
 uenundatos non experitur? Et si alius rem ordini placet. Quis non legit prin-
 cipes Slauorum Lechitas & Vindos nuncupatos, iuxta mare Balteum, quod
 est germanicum, commoratos, per imperatores Romanorum praecipue per He-
 ricos primum & tertium imperatores expugnatos, pro eisque Theutonicos
 substituendo atque introducendo, de Slauis non superremansisse, nisi admodum
 paucos in pagis & uillis, in sede eorum prima inter Almanos, praesertim
 circa Lubek & Rostok cis marinas ciuitates degentes, una & sola Polonia
 diuina propiciatione, & sancti Stanislai meritis ac protectione, alienigenis et
 erroribus non substrata, saepenumero tamen ab eis afflictam & uastatam. Legi-

diuinæ, ac obediētiæ ecclesiæ Romanæ ab exordio susceptæ christianæ religionis, in hanc diem deuote subiecta permanet gloriosa, utq; æuiterne permaneat, a Barbaris & uicinis nunq̃ superata, præcepta domini religiose ac diligenter colat & conseruet. Si namq; (inquit psalmus cxxxi) custodierint filii tui testamentum meū, & testimonia mea quæ docebo eos, & filii eorum usq; in seculum sedebūt super sedem tuam. Et ex aduerso. Si dereliquerint filii eius legem meam, & in iudiciis meis non ambulauerint. Si iusticias prophanauerint, & mandata mea nō custodierint. Visitabo in uirga iniquitates eorum, & in uerberibus peccata eorum, psalmo 88. Quæ omnia Polonos implenturos & regnum eorum cū fide recta & operibus prosequuturos & custodituros credo, dum opera & solers providentia regentiū eis affuerit. Gloriosissimæ dei genitricis Mariæ conseruatione, & beatissimi Stapissai patroni nostri protectione, quib⁹ me & mea supplex commendo.

LIBER PRIMVS CHRONICORVM REGNI POLONIAE I
LECH CZECH

CAPVT PRIMVM

RIGO POLONORVM EST EX SLA-
uis, Slauorū ex Iauan filio Iaphet per Helisam
Noe siquidem genuit Sem. Cham & Iaphet. Noe. Sem.
Cham.
Iaphet.
Iauan.
Helisa.
Heladij.
Iaphet uero Iauan quarto genitum & fratres ei-
us. Iauan iuxta mare Ionium & Aecum, gra-
cos addidit & multiplicauit, simul & Heladicōs,
seu Aeolios, Slauosq; per filium suū Helisam
propagauit. a Iauan siquidem Ionium mare di-
ctū est. Hebraei quoq; Ionios & Gracos lingua
eorū Iauan uocitant. Slauis mox post Gracos
ad occidentem terras occupantibus ac possidentibus, Seruiam, Dalmaciam, Iech.
Czech.
Crupa flūdiū
Pſari.
Messiā, Bulgariā, Bosnam, Croaciā, Slauoniā, & Pannoniā. Fuere autem
principes Lech & Czech, nepotes Iauan de ſa more Helisa deſcēdētes. Cro-
aciā ac Slauoniā per Crupam flūiū rapidum & uelocē diſterminatas, for-
te cum cognatione & familia eorū inhabitantes. Regiā locūq; principalē
ſue reſidentiae in Pſari caſt. o ac uillagio eius nominis tenentes, uilla u q; in
hodiernum

hodiernū diē cū suo nomine Psari permanet ad fluēta Crupa, plures iubaio-
nes & colonos, nostro aūo linguagii slauonici habens, castrū uero demolitū,
solas ruinas & syndamēta arcis demonstrat. Tū aut ex multiplicatione ho-
minū & geneologiarū Dalmacia, Croacia, & Slauonia eas non comprehen-
dentiū, sapenūcro iurgia & cedes inter fratres principes & cognatos pul-
lulabāt. Quapropter praefati duces Lech & Czech uitando pessima facino-
ra, parricidia, & mortes hominum, animo concordī & consilio salubri, colle-
ctis rebus & gēibus eorū, per familias & colonias cū tota suppellectili quā-
tulacūq; tunc habebatur, relictis sedibus natiuis, ad occidentales diuerterūt re-
giones, exploratū ire & percontari nouas sedes. Sciebāt naq; orientales me-
ridionalesq; regiones, colonis & habitatoribus occupatas atq; refertas, & ic-
circo frustra eas aggrediendas & querendas. Profecti itaq; peruenere in Mo-
rauiā & Bohemiā, & lustrata uniuersa illa regiōe, uasta quidē & nōdū culta
perspecta & aura eius salūbri & gleba fertili, fixerunt tentoria in monte qui
Rzip dicitur. Cōpitq; Czech frater iunior loci amenitate delectatus, a ma-
iori natu germano suo Lech plurimis instāis petere terras Morauiā & Bo-
hemiā in hereditatem suā, posterūq; suorū perpetuādas & populādas. Lech
aut ad obeūda & nutriendā beneuolentiā fraternā, condescendit uotis peticio-
nibusq; Czech, & ualedicēs, processit cū suis uersus orientē & septētrionē,
deueniēq; in terras incultas, a nemine unq; habitatas, Slesiae & maioris Po-
loniae. Oberrabat cū suis principibus, speculando sitū & qualitatē locorum
donec in eū applicuit locū, q Gnezna dicitur, ubi suos suaq; omnia exposuit
& firmavit, quoniā is locus iuxta lacū uisus est ei ad cōmanendū aptior, ibiq;
firmata & extructa arce, appellauit eā Gneznā, quod sonat nidū, quoniā cir-
ca illā in altis arboribus plures nidos repererat aquilarū, omine ex his felici-
ore auspicato, nedū tutam sempiternāq; habitationē ratus, uerū & spem re-
gni nactus ex aquilis. Quapropter aquilam pro armis & insigniis assumpsit
A iūt mathematici & experimetatores ascēdisse signū Thauri hora ingressi
onis Lech in maiorem Poloniā, & posteri practici exinde terram maioris
Poloniae subesse thauo affirmant.

CAPVT SECVNDVM.

Stabilata sede dominiū ipsius Lech. Principes eius per tribus & co-
gnationes partiti, māiones & domicilia per circuitū edificarūt,
rude tamē & grosse ex lignis, argilla, & tegmine culminū struxe-
rūt. Coaluerūtq; & deo fauēte creuerūt in maximo numero. Im-
plentes ac hereditate possidētes Poloniā, Slesia, Pomeraniā, & totā regionē
iuxta mare germanicum Marchiā, Lubek, & Rostok. Russ aut nepos uel ut
nonnulli aiūt germanus Lech, terras Russiae latissimas populauit, & de suo
nomine appellationē toti russiae reliquit. Quēadmodū a Lech toti poloniae
titulatio obuenit & dicebatur regnū lechitarū. Quod usq; in hāc diē orienta-
les seruāt. Graeci enim, Tartari, Besserabes, & Rutheni polonos uocāt lechi-
tas. Hūgari quoq; a Lech polonos uocāt lengel. Tādē processu temporis
qui uersus occasum solis terras possederūt, ut circa Lubek, quā in polonico

Bukouiecz

Bukouiecz dicitur, & circa Rostok, nominauerūt se Drzeuyanie, qsi lignosi
ab abūdātia lignorū. Alii trauianie, hoc est graminosi a copia seni & abūda-
tia graminis. Alii kassubianie a plicis uestiū, kassz enim ualet plica uerbalit-
ter hub, ruga. Alii pomorzanyep inde ac si dicerēt sese pomeranos & penes
mare, qā iuxta mare habitarūt. Cāteri uero slesite, & qui in plana terra mā-
sionē sortiti sunt, a iugis montiū remoti, polonorū nūcupationē acceperūt a
pole, quod est planura seu cāpus, & nō a polo arctico quoniā non subsunt ei
Verūenim uero quoniā prima arx & sedes lech quā est gnezna, fuit in terra
plana, eorū qbus nomē polonorū inditū erat, ideo omēs praefate puincia Po-
lonia diēte sūt, tanq; mēbra a capite & sui principis primeua arce. Lōgissima
itaq; latissimaq; polonorū fuit patria. Ab occasu secundū cōli lōgitudinem
incipiēs a gradu 31. protēsa in tanaim habētē in lōgitudine gradus 60. quod
petrarū est ut tantā longitudinē regni inuenires, nostris aut temporibus lon-
gitudinē habet a 43 gra. in eā quā prius 60 graduū lōgitudinē, latitudinē ue-
ro habuit, nūc quoq; deo ppicio habet, A mōtibus sarmaticis eleuatiōis po-
li 49 graduū usq; ad mare balhteū, quod est sinus maris germanici 55 gra.
& ubi mare nō alluit, eleuatur polus 57 gra. & plus. Habet insuper polonia
ab oriēte russiā, russia aut sarmaciā asiā seu tartariā. A meridie pannoniā
ab hūgaris inuasā atq; occupatā, & daciā nūc ualachia & multauia uocatā
Ab occasu Morauiā, Bohemiā, & Theutoniā. Ante nostra siquidē tē-
pora (puta in diebus regis Vladislai loketek) Slesia culpa sua, & absq; cau-
sa defecit a polonis. Marchia uero & puincia littorales, occidentales, Lubek
Rostok expugnate, cesserunt in ius & ditionem Theutonum. Itaq; polonia
ab occasu nostris diebus habet Slesiam, & Marchiam. A septētrione uero
habet mare balteū, Liuoniā & Moskouiam, Lithuania etenim in sortē polo-
norū cessit. Flumina famosiora polonia habet septē. Primum dnepr, quod
grāci boristenē, tartari erzesze dicūt, decurrit per terras russiae septimo cli-
mati, nō sexto denominationē tribuēs positiōe Ptolomei, ab hoc nempe Bo-
ristene septimū clima diaboristenes nūcupatur, fons eius ex siluis & paludi-
bus moskouiae Viasznia, longitudinis 51 gra. latitudi. 56. Ostia primū in la-
cu prope Dassow, lacus aut mari ponti sese immiscet, longitudine 57 gra. la-
titudine 48. Aliud flumen Bug, grece hipanis etiā in terris russiae, origo eius
ex palude prope olesko. Ostia in lacu prope Dassow, tandē in mari pontico
longitudine 58 gra. latitudine 48 gra. Terciū est Dniester, grece tyras, tartari
ce turlo appellatum. Caput ipsius ex mōte sarmatico Bieszked in terra pre-
missiē. Ex quo mōte fluunt alia bina flumina. Szan in poloniā, Czissa olim
tibiscus uel Ticia per pannoniā in danubiū, diuidit tiras, & sequestrat daciā
quā uocamus besserabiā & ualachia, a terris russiae lon. eius 46 gra. latitu. 48
Ostia in mari pōtico prope albū castrū, lon. 53 gra. lati. 48. Quartū flumen
est Wisla, a scriptoribus usitate istula, a ueteribus nostris Vandalus dictum, a
quo poloni olim Vandali nūcupati, ex mōtibus sarmaticis in ducatū teschnē
si iniciū sumens, lon. 44 gra. lati. 49. de alto in bassum, cū fragore & sonitu la-
bēs, per mediū poloniae, decurrit, & in mare balteum tribus ostiis ingreditur

a 1 Vnum ostiū

Dalmacia.
Croacia.
Slauonia.Morauiā.
Bohemiā.Boemia
Czech cessit.
Lech in Polo-
niam uenit.
Gnezna prima
Poloniae diui-
sas.Aquila pro ar-
mis regni Polo-
niae.
Polonia sub
Thauro.Russ nepos
Lech. ab eo
Russia.
A Lech regnū
Lechitarum.Dzeuyani a llo-
gnorum copta
Trauiani a gra-
mine.
Cassubici a pli-
cis.
Pomorzani a
vicinitate mar-
is.
Polonia a pla-
nizia dicta.Poloniae longi-
tudo & latitu-
do.

Poloniae situs.

Septem flumi-
na Polonae.
1 Boristene.
Dniepr.2 Hispanis.
bug.3 Tyras. Dnie-
ster.4 Istula. Vici-
la. i. Vandalus.

Vnū ostiū iuxta Gedanū, aliud iuxta Helbieng, terciū apud uillam Theffr, omniū lon. 45 gra. latitu. 55. Quintū flumen Varta, oritur circa oppidū Cro mclow, in lon. 44. gra. la. 50 gra. ostia eius in flumine Odra circa opidū Co stzin, ex quo nō ingreditur mare est deminus principalibus, tamen propter eius famositatem apud polonos, ipsum inter septem flumina principalia an nu. neraui. Sextū flumē Odra a cosmographis & Ptolomeo Viadus, a Mar tino in sua chronica Guttalus nūcupatū, oritur prope opidū Odri, & ingre ditur quattuor ostiis quēdā lacū prope mare, tandē lacū sese euoluēs in ma re balteū, labitur stricto alueo circa oppidū Stralsunt, lō. 42 gra. la. 56. Septi mū flumē Niemien, grāce Chronō nominatū, ex palude opidū Kopielow sinuose & recurue fluēs, diuiditur in binos alueos & ingreditur in lacū maris baltei seu prutenici, in lō. 50 gra. lati. 56. Metropoles in hac regiōe, sunt Grac couia famosissima urbs in polonia, lon. habēs 44 gra. lati. 50, in russia metro polis & caput est Leopoldis, lon. 47 gra. latitu. 49. In Lithuania metropolis est Vilna, lon. ut estimo (nō enim uidi Lithuania) 50 gra. lati. uero secundū expe rimētatores & qui instrumētis astronomicis uiderunt 57 gra.

CAPVT III.

Polonia secundū partem superiōrē ad mōtes sarmaticos est in se ptimo climate. Distinctione climatū ex doctrina Claudii Ptolomei melioris zonarū & climatū mundi scriptoris sumpta. A me dio uero regni, hoc est post eleuationē poli 51 gra. & medii in se ptentrionē est extra & ultra septimū clima, itaq; frigida & glacialis, indiga uini & olei. Tamen sit frigida, frumēto tamē locuples est & leguminibus, al un lat gente feroci, pecoribus & gregibus, carnibus, melle, butiro, lacte, ce ra, auibus, piscibus & fructibus, habet alleca ex portu Gedanēsi, & res uena les quæ illac inuehuntur, habet uros, bisontes, thauos, & equos siluaticos, o iagros quoq; & pelles præciosas sabellionū, & mardurū, ex solitudinibus septentrionalibus delatas, habet grana tinctorū copiose in maiori polonia, co pius aut in russia, quæ administrat & porrigit regionibus & emporiis me ridionalibus, mittit & uendit occidentalibus, præcipue germaniæ, almanæ, basse, & anglæ, boues, frumēta, cutes, maiores & minores, cerā, ligna quer cina, & taxina picē uari generis, cineres & pelles deliciosas, habet plumbum in suo genere optimum, & salis maximā copiā, est nāq; in ea sal minerale, sal panis, & sal gēme, quorum unū quodq; ex terra eruitur & exciditur grādis mo'is & ponderis, sal quoq; per decoctionē collectū & factū, tā in Polonia, q̄ in russia habet, lazuriū ex montanis Chaczini, supra alias regiōes præcio se bonitatis, habet ferū in plerisq; locis, & cuprum in peciis iuxta territoria Premisliæ & Szanok quod negligitur Sub excellissimorū uero mōtiū sarma tiorū iugis Tatri ab incolis usuali nominatiōe uocatis exciditur cuprum ex lapidibus in magnā quātitate, habētis plurimū argenti, quod secernitur per separationē, aurū in certis montibus & fluuiis reperitur, sed per incuriā non colligitur, habet succinū, seu karabe de genere electri ex ripis maris sarmati ci, dū atteritur & calefit trahētis paleas & fellucas. Ex eisdem ripariis maris habet

Varca.

6 Viadus.
Guttalus.
Odra.7 Chronon.
Nymien.Graccouia fa
mosior Polo
niæ metropolis
Leopoldis in
russia.
Vilna in Lith
uania.Polonia frigi
da vino oleoq;
carer.
Abūdat cereris
frumento, car
nib; melle, bu
tiro, cera, pisci
bus, uris, bison
tibus thauris,
equis siluaticis
onagris.
pellibus præcio
sis, granis tin
ctorū, plūbo,
sale, lazurio.Cuprum, argē
tum aurum ha
bet.

habet lapidē gagatē nigri coloris sed in pauca quātitate, habet ollas natura nō arte formatas, dū e terra extrahūtur & desiccantur, similes sunt ollis arte figuli factis, & sunt in maiori polonia circa opidū Srem in campis uillæ No chow & in Paluky prope opidum Leknoin uilla Kosielko, habet in terris Russiæ tantā exuberantiā examiniū apū spōte proueniētū, nō solū in alueari is, sed etiā in terra passim mellificatiū, ut incole præ multitudine, certa agmi nā earū obruāt & submergāt, habet terra Podoliæ mirā fertilitatē, ut frumē ta semel sata, & post bonā maturationē a messoribus cū aliq; granorū excidē tia collecta, in sequēti āno absq; cultura agri & absq; granorū seminatiōe, li bere e tellure fertilissima, ceres & frumēta prodeāt, & manū larga metuntur atq; colliguntur, habet siluas & nemora plurima, inter cætera, arbores pini, & piceæ in districtu Belzēsi & Chelmenli, hæ succise & super terrā dimisse, post aliquot ānos cōmutantur & uertūtur in silicem, ita ut ex eis ignis uelu ti ex silice excutiat, habet calamum aromaticū Tatarl ke ze le abūdanter circa flumē Tanais, quē russite uocāt Don, tartari uero Edil, habet Agariciū & Castorea satis, fodinas autem sulfuris in aliquibus locis, balnea tamē na turalia nusquam habentur in Polonia.

Duodecim Palatini.

CAPVT QVARTVM.

Sub regimine Lech primi parētis & principis lechitarum, tellus uomere olim nō uiolata & aratro intacta, cœpit p colonos era dicatis arbustis & uepribus, assiduis rastris & diligenti cultura excoli. Cœperūt insuper propagari greges, & possessiones lōge lateq; distente, de quibus respondebāt Lech tributa ei soluendo, & principa tū eius donatiōibus recognoscēdo, singula quæq; in pace, parsimonia & mo destia, ut omnibus in rebus primū fieri solet, agentes. Ex humanis aut Lech absumpto, filii eius & nepotes quorum quilibet nomine auito Lech nomi nabatur

Gagate
Ollas
formæApun
tudo.Podolia ferti
lis.Polonia siluati
ca.Calamus aro
maticus.
Sulfur.
Agaricon.
Balnea natur
alia nusq; in po
lonia.

na batur) secundū senū principabatur. Sic enim parēs eorū cū suis satrapis & dignitariis constituerat, ut maior natu dominaretur, prout dominati sunt per plures geneologias & successiones, quorū tamē gesta, & egregia facinora scriptorū penuria uel temporū iniuria perierunt: nec quot sēculis dominati sunt, certo habetur. His autē & tota stirpe Lech radicitus sublata, procures ac nobiles apud Gneznā de substituēdo futuro principe alterius generis de liberātes, in eā sententiā pari uoto conuenerunt, ut reiecto iugo subiectionis, absq; principe dulcē libertatē sectarētur, & pro administrāda unicuiq; iusticia ac obeūdis reip. officiis prout illa tēpestāte sat uidebatur, elegerūt duodecim dignitarios quos Woyewodas. i. palatinos uocauerunt, ut essent totius reip. specimē & tutamentum. Is modus deligēdi, hū quoq; dignitarii usq; in nostram aetatem permanent, & semel electi, toto reuo line quauis innoatiōe perseuerāt. Quod satis absurdū est & apud exteras nationes alienū. Solent nāq; huiusmodi officiales, nunq; permutati, cōmuni bono postposito, priuatis comodis inhiare, suos maiores spernere, subiectos uero loco administrandae iusticiae opprimere, utinam Poloni non ad mortem, sed ad annū, ueluti est in aliis nationibus, officia Palatinorū, Castellanorū, Capitaneorū, Iudicū, & reliquarū dignitatū designarēt, & his qui reip. utilitatiq; eius sufficerēt, pro ipsa toto conatu laborādo cōmitterēt. profecto cresceret regnū eorū inimmēsum, sed haec expeditiori oratiōe, & prolixiori tēpore idigerēt, ideo nūc haec missa faciens sequentia tango, Quo tēpore & quotto āno post diluuiū princeps Lech ingressus sit poloniam, & quot lustis immo sēculis ipse, prolesq; eius Polonis praesidebat, sic & Palatini quanto tempore iura populis redderant, incertum est nec ullis traditum litteris, quoniam gentes septemtrionis promiores sunt (ex lo frigido inclinante) iurgia excitare, mores siluestres tenere, cererē & bachum supra mensuram colere, lues capillos et prolixos intorquere, q̄ castam mineruam amare, & litteris operam dare, iccirco gesta eorū defa caligine praessa, in aeternam clauduntur obliuionis nō mem. Non solum autem lechitarū uerum & rufforum prisca uetustatis res sepultae iacent, in opia scriptorū usq; ad tēpora Kyg, Scziek, & korew ducū, ab his nāq; primū facinora eorum litteris mandata sunt, fuerunt autem uterini kig, Scziek, korew & quarta soror Libed, hi principando ruffis, loca munitiora construxerunt, kig castā supra boristēnē seu dniepr, quod usq; in hāc diē kyow dicitur, olim famosa & lata metropolis rufforū, alii duo nō lōge a kiow etiam sua exerunt castra Scziek sczekwicz, & korew korewicz, erāt & alii duces eorum Radzim a quo radzimczanie supra fluuiū Szaszu, Viatko a quo uiatczanie supra fluuiū Olka, Dulieba a quo doliebienie ad fluenta Bug, hi postea Volhanie, & nūc luzanie appellātur, familie ex dulieba, radzim, & uiatko, more ferarum in siluis habitabāt, & consanguineas passim prout uoluptas ferebat, sine discretiōe cognoscebāt: demum extinctis & ab hac luce sublatis tribus germanis kig, scziek & korew, filii eorum & nepotes longo a uo dominabātur, quilibet in sorte sua donec successerūt Oskalt & Dir, duo germani apud kyouiam principantes.

Palatini duo,
decim electi

Duces primi
Ruffi.
kyg.
Sczyek.
korew.

Post annos plurimos gens Lechitarum perosam habens gubernationem palatinorum (mala enim uisa est pluralitas principum, tū quia laessentes inimicos, & rem eorum turbātes, auertere minime potuerunt, tum etiam quia singuli quae sua sunt & non regni curabāt) requirebant unum principem & rectorem, scrutinioq; facto, elegerunt uirum idoneum, solertem & strennuū nomine Graccum, ad radices montium sarmaticorum iuxta Istulam commorātem in rectorem rerumq; suarum tutatorem. Qui falces regiminis assumēdo, inuasores quosdā per pacta, quosdam per bella exturbauit. Gallos ea tēpestāte regna Pannoniae demolientes, Lechiam ingredi uolentes, fortī Marte repressit & ex eis uictoriā reportauit. Exinde pace confecta, Lechitis indies chārior erat, Bohemisq; ob secundam fortunam amabilis imperabat. Erexit arcem habitationis suae in expedito colle Vauel, supra fluuiū Istulae sito, & ei ciuitatē adiecit atq; fundauit de suo nomine Graccouiam appellādo, scēlicem agris & rebus secūdis, nisi olofagus quēdam belua (ut aiunt draco) plurima impedimenta intulisset. Rapiebat siquidē e specu de sub mōte Vauel egressa, iumenta & homines incaute oberrātes, rictibus horridis uoracissime deglutiedo. Quo malo afflicte Graccouiae, Graccus anxius condolens tria corpora iussit quotidie olofago exponi. Nam his contentando, cetera nō requirebat. Sed & hoc graue onerosūq; erat, propterea suapte industria persuasit exponendis corporibus, sulfure & cauma ignitum, cera piceq; inclusā, admiscere & occultare, belua enim tū naturali rabie, tū uoraci esurie exagitata, sine delectiōe oblatam praedam rapiebat atq; uorabat, sensimq; debilitata extincta est. Graccus uero letatus, longos annos in senū deduxit, mortuus, plenus dierum. Reliquit duos filios Graccum, Lechonein, & terciam filiam Vandam. Ex commisso patris dum uiueret, filii cōstruxerūt sarcophagū in monte Lassotno (q̄ nunc dicitur mons sancti Benedicti) tumore terrae superponendo in altū, in hūc diē celebrem & a longinquo uisibilem. Ex hoc asserunt quidam hunc Graccum fuisse romanum (de familia graccorum ob leges agrarias superbis q̄ fas erat dictatas romae intersectorū) quoniā instar sepulcri Romuli sibi dum uiueret, simile de terra (romuli enim de lapidibus est) erigi praecipit, undecūq; autē fuit, assertio eorum instātiā habet, quia Gracci prope natiuitatem christi, circiter centum annis occisi iacent inulti, is autem Graccus lechitarum princeps ut prodūt eorum historia quadringētis annis natiuitatem Christi praecessit.

Graccus eligit

Galli uicti.

Graccouiae
origo.
Olofagus
Graccouia affligit & in terram
mitur.

Gracci filij.
Graccus.
Lecho.
Vanda filia.

Graccus 400.
annis ante xpm.

Ogitantibus lechitis Graccum natu maiorem ipso Gracco patre uita functo in legitimū successorē & regē surrogare, Lech minor natu nacta occasione oportunitatis interfecit eū, & lacerū zabulo textit, dicens illū dū uenatiōi operā daret, & profusius q̄ decuit feras impeteret, a bestis mortem opetuisse, & hac ficta dices lachrymabatur. Lechite uero ita fore credentes, eum in tronium paternum cuexerunt, & regē supra se statuerūt, uerum quia nullum malum impunitū, crebrescēte fama q̄ germanum suum inuidia ductus clam necasset, expulerūt & a regno exulare ipsum coegerunt, tanq̄ prophanū parricidam. Quamq̄ alia quādam historia narret non fuisse exulem nec a regno alienatū, sed ob fratricidiū ab omnibus spretū, & inuisum mero re & cogitationibus contabuisse, uitamq̄ simul cū regno cito finiuisse. Qua propter Vandam filiam Gracci nulla amplius prole masculina superstitē, pro domina & regina ex unanimi uoto omnium deputarunt, inueneruntq̄ in sexu foemineo animum & robur uirile in regendis subditis & inimicis regni abigendis, nā ea tēpestāte Rithogarus princeps theutonorum regno Lechitarum uicinus, audita Vandae mira specie, pulchritudine, gloria, moribus, & regno, misit procatum iri seu eam in spōsam depolcere. Vanda autē desponsationē Rithogari, una cum ipsius ambasiata seu legationē renuit. Mittit iterum amoris impatiens Rithogarus, ut sibi nuberet, aut arma & deuastationem regni sentiret, putabat nāq̄ foeminam metu belli ad coniugia posse impellere, quam sponte matrimonii retulisse didicerat. Moxq̄ aciebus instructis, regnum Lechitarum ingreditur, iussit & Vanda celeriter suos arma capere, & copiam resistendi Rithogaro praeſtare uidentes autem purpurati principes Rithogari potētem exercitū, Vandae pulchritudinē dictū mirabilem, qua tanq̄ hamus (Vanda enim hamū sonat) corda inspicientiū alliciebat, industriam, audaciam, & causam sine noxa, recesserunt in castra sua, denūciantes principi eorum, ut uiraginem iuste pugnaturam, et exercitum potentiozem instructiozemq̄ habentem, suo damno non inuaderet, quos cū nec persuasiōibus nec minis ad pugnādum reuocare potuit uehementi afflictione consternatus, bello cessit, & in conspectu eorum gladio sese confodit. At Vanda pace

Vanda

Graceus interficitur a Lech.

Vanda eligi.

Rithogarus princeps theutonorum.

Vanda pace cum magnatibus theutonorum composita, Graccouiam rediit, & pro tantā uictoria diis uota (plurimas uictimas immolando) persoluit, seductaq̄ illius temporis errore, ne celebs uita eius quoquō defloresceret, diis seipsam uictimam, pro uictoria assecuta, exposuit. de ponte enim in Vissam salut & ab aquis suffocata circa Mogilā, uno miliari a Graccouia, reperta est, illic supra fluuium Dlubnia sepulta, aggere & mole terrae in altum, quē admodum Gracco genitori eius suprapositis, diciturq̄ locus ille usq̄ in nostram aetatem Mogila: quod sonat sepulchrum: dictus est & fluuius in quo mersa est Vandalus, & gens circa fluuium cohabitans Vandalite.

Vandę interit.

Fluuius a Vanda.

CAPVT VII.

Extincta Vanda cum qua & tota Gracci familia interiit. Abrogarunt iterum Lechite regem: & loco unus regentis duodecim Woyewodas id est exercitū duces seu regētes: pro numero prouinciarū constituentes. Sub quibus longo tēpore (utaliquae chronice narant centū annis) in libertate uixerunt, donec exorti grassatores & bonorum expilatores non mediocriter eos afflixerunt, ad ultimū uero exercitus ualidi Pannonicorum & Morauorum Polonia inuadētes, praeda agēbat impune, agros depopulātes, & res diripientes ut libertate ablata, sub iugū seruitutis miseros Lechitas mitterent & cogrent. Woyewodis nequitq̄ repugnātibz, quoniā aduersam fortunā experti, de sūma rerū desperabāt.

Polonia uastat.

Przemislaus.

Erat sub hoc turbine quidam polonus nomine Przemisl, disciplinae militaris peritus, uiribus Przemislaus q̄ Lesko prius strenuus, ingenio astutus, qui circa Caluū montē, hostes omnia negligentius agentes, astu tenuit & oportunitate deuicit. Nam galeas formatas pictas & coloratas, ex aduerso hostium sole oriente in arboribus montis locauit, quibus uisis, repente radiorum solis reuerberatioe hostes percussi arma corripuit, ad debellandumq̄ aciem polonorum uisam procedūt, quo cū peruenissent, neminē inuenerūt. Mox etenim Przemislaus, ut uidit hostes arma capeſſere, simulacra galearū remouit. Reuertitur itaq̄ in sua castra aduersarii, putātes Polonos auersos fugisse. Przemislaus uero re benegerendi belli concipiēs, animauit commilitonēz qui ad ipsum confluxerāt, certā uictoriā eis p̄mittēs, dū mō consiliū eius sequendo, animū & arma uiriliter in hostē cōuerterēt. In tempeſte ergo noſtis aduentu, hostibus somno deditis, & secure cubantibus, Przemislaus manū polonorum, iā de uictoria certificatā & animatā adduxit, a tergo & a latribus medios in hostes irrupit, quosq̄ & dormientes, & repugnare uolentes proſternēdo, ceteros e somno excitatos, trepidos & agendorū immemores dispergēdo, Przemislaus ergo castra desertata diripuit & inimicorū opulentias, suis in praeda dedit.

Hostes astu uicti.

Przemislaus in
regem eligitur
& Leszek no-
minatur.

Fabula quorū
dam conuellit
de Alexandro
magno.

dedit, quo comperto, poloni amore in Przemislaū flagrantes tanq̃ in patriā liberatōre sp̃e collocarūt, & unanimi acclamatione & consensu, eū in monar-
chā & regē creauerūt, imponentes ei nomē Leschczek, aut a primo Lechi-
tarum principe, aut ab astu (lescek enim uasū & callidum sonat) eum sic ap-
pellantes. Is regnauit sc̃elix & tranquillus, nemo enim amplius perdomitis
Pannoniis & Morauis, ausus fuit regnum eius inuadere. Ferunt plures, exer-
citū astute ut prēmīssum est fūsum & disiectū, fuisse Alexandri macedonis,
sed tu hāc relationem scito esse fabulā, nunq̃ siquidem Alexāder uel gentes
ipsius, ad septentrionalia Europae diuerterūt, prout ex omnibus historiis de
Alexandro acceptis cognoscis, quīs Sophirionē inter Scithas occubuisse le-
gas, magisq̃ absurdum dinosce, quoniā Alexāder macedo ante hunc Lesko-
nem multis saeculis antecessit. Galli q̃ quibuscū Graccus in parte confligit,
longe post Alexādri in grāciam uenerūt, & duce Belgio Ptolomeū ceruini
cū macedoniae regē occiderūt. Brennus uero alter dux, regē Antiochum su-
perādo in Bithinia confudit, & gente gallorū cū grācis commixta, gallo grā-
cos constituit, uide Trogū Pompeiū, Iustinū abbreviatorē eius, & ceteros.
Lesko ergo posterior Gracco, multū posterior fuit & Alexandro & Sophi-
rione duce eius, nisi ad colorandam fabulam Alexandrum principem Mo-
rauiæ affirmares, sic utiq̃ uerum sermonem proferres, nam Morauos Les-
ko astu debellauit & dispersit.

CAPVT VIII.

Lesko secundus

Quonia post mortē Prze-
millai q̃ & Lesko
prim⁹ dicitur, nul-
li posteri, nullaq̃
proles superstes re-
licta est, inter po-
lonos orta est dis-
sensio, quis regna-
re deberet & ne de-
teriora sequerē-
tur (multis regna-
re cupientibus) per edictum statuerunt ut quisquis ambiret, & optaret re-
gnum poloniae assequi, idibus octobris in equo maculis resperso, seu colora-
to, q̃ uelociter curreret ad statuam pro meta ponendam. Erat autē huiusmo-
di cursus in planura inter Graccuiā & fluuium Pradnik designatus. Mul-
tis ergo tempore constituto, in equis ut prēmīssum est maculis distinctis, da-
to signo tanq̃ pro grandi brauiō apprime anhelantibus, & properāter cur-
rentibus ungulis & pedibus equorū, oxigonis, seu clauis ferreis acriter lesa-
ant substituerūt

aut substituerūt, aut cū eqs euoluti deciderūt, solus Leschczek quidā uir ple-
nus uasfriciæ & dolo, iuxta stratā per quā cucurrerūt, ubi clauis ferrei nō fue-
runt infixi, equū suum agiler impellens ad columnā peruenit, eamq̃ com-
plexus est, & rex salutatus. Adolescens autē quidam obscure sortis, qui cū so-
dali causa solacii ante aliquot dies per eandem stratā ad columnam currēs,
& pedes una cū sodali leserat, & oxigonos inuenerat, oblique & extra uiam
pedes currēs, secundus ad columnam peruenit, & eam cōplexus est. Insurre-
xerūt ergo singuli cōpetitores, per oxigonos remorati, in & aduersū Lesch-
czek, & re coram iudicibus agitata deprāhensū est regni cupiditate nocte
sub obscura, p̃ totā stratā usq̃ ad columnā eū sparsisse & in terrā fixisse cla-
uos ferri acutos, & zabulo contexisse, prāter semitā iuxta stratā, q̃ ipsemet
currēdum sibi credidit, cōdemnatum ergo, discerpsērūt, & lacerarunt. Ado-
lescentē uero illum qui oblique currēs, causa ioci ad columnam secūsus ad-
uenerat, uoto omnium & concordī approbatione, in regem sublimarunt, &
Leschko uocauerūt, hoc em̃ nomen apud priscos polonos regium fuit, &
q̃q̃ humilis cōditiōis & tenuis sortis erat, clarissimū tamē regnando euasit
perinde ac si in regia nutritus, & decentissimis moribus a cunabulis imbutus
fuiſſet. Fuit namq̃ tēperatus, & semper sobrius, iustus, mansuetus, liberalis,
& fortis, cunctos inimicos fortiter debellans, & de suo regno repellens uici-
nosq̃ inuadens, semper uicit & de eis triūphauit. Et ne fastus ex honore re-
gio assequuto eū insolentiā redderet, uestes suas priuata cōditiōis, uiles &
hirsutas, quotiēs in throno regio purpura indutus sedit, supra se extēdi iussit
ut his inspicis, reminisceret se ex inope dominū, & humili regē factum
esse, senem longēuo senio, & e uita excedens, unicum filiū leschkonē terci-
um in heredem polonis reliquit.

Lesko secundus
ioco regni
deprus.

Lesko tercius.

CAPVT NONVM

Leschko tercius genitori succedens,
adeo creuit optimis moribus & he-
roicis uirtutibus, ut singula quæq̃
tam in regno suo poloniae, q̃ in ex-
teris prouinciis, summa prudētia regeret, & no-
mē ac gloriā suā suæq̃ gētis nobilitaret, prābu-
it auxilia pannoniis contra legiones italicorū et
gracorū, & equidem cū frequentī uictoria. Ge-
nuit unicū filiū ex legitimā coniuge Pompiliū
nomine, ex pellicibus uero pluribus genuit ui-
ginti filios naturales, hos, Boleslaū, Kazimirū,
Wladislaū, Wratislaum, Oddonem, Baruinū,
Przibislaū, Przemislaum, Iaxam, Semianū, Se-
mouitū, Semomislaū, Bogdālū, Spiczigitū, Spiczmerū, Sbigneū, Sobes-
laū, Wisimirū, Czesimirū, & Wislaū: ueritus autē ne eo ex humanis abſupto
cōtentiones & bella inter fratres oriretur: partitus est regnū, Pompilio de-
dit monarchiā regni: ceteris maritimā orā Slauorū: Rugianorū: & Cas-
subitani

Pompili⁹ un⁹
Leskonis fili⁹.

Leskonis filij
naturales.

Prima diuisione
cum iactura.

Meydburg.
Dalemburg.
Vissimira.
Brzenia.
Limburg
Lubeg
Rathibor.
Suerin.
Myckelburg.
Gilow.
Rostok.
Verla.
Swanow.
Ostrow &c.

subitarus usque ad Misna & Vessalia distribuit Boleslao primo genito naturali Baruno, et Bogdalo Pomerania inferiori, Kazimiro & Wladislao Casubiam, Iaxa & Semiano Serbiam: Wratislao Ramam: Przibislao, Gzestmire & Oddo: Ditrwoniaque in Olfacia seu Lusacia: Przemislaio Semowito & Semomislao: Sgorz: licia: quae nunc Bradeburg appellatur, aliis uero fratribus residuis, quales in fortibus, in huiusmodi prouinciis: adiectis quibusdam desertis siluis & nemoribus assignauit: Visslaus autem condidit castrum Mie dziboz: quod nunc Meydurg dicitur: Sobeslaus, castrum Daley quod Dalemburg uocatur: Vissimirus castrum & ciuitatem in ripa maris sitam Vissimiriā, quae in hanc diem eodem nomine nuncupatur: Caeteri fratres alia castra exuerunt, Brzemye castrum in confinis Vessalorum & Frisonum situm: sic dictum, ut susciperet hostile Brzenia, id est pondus. Castrum Iyma quod nunc Limburg uocatur in petra latissima a longinquo uisibili & lucente: Slauum enim nocturnum splendorem limam uocat. Castrum ite & ciuitatem: Bukowiecz quae theutones uocat Lubeck: Slauum uero in circuitu comorantes Buk uiecz: similiter castrum Rathibor: castrum Suerin: castrum Lukow a quodam Miclone conditum: unde theutonici illud Mickelburg uocant. Item castrum Gilow a crassitudine terrae: castrum Rostoki a dissolutione aquarum: castrum Verla a crudelitate: castrum Swanow a uocato: uocatus enim slauice swani dicitur. Item castra Ostrow a loco insulae in qua stat Telsin, Marlow, Boleslao Trzebieflow, Vologost, Czasko in Wolyniecz. Pluraque alia castra & municipia, praefati filii Leskonis & eorum nepotes iuxta mare germanicum condiderunt, quae natio theutonica occupauit: & usque in praesens occupat paucis populis slauis & zerbis in rure & uicis etiam in hanc diem permanentibus & linguam slauicam confuse & corrupta propter commixtionem sonantibus.

CAPVT X.

Pompilius primus

Pompilius primus.

Pompilius, quae poloni Popiel, theutones offensi uocant, suscepto regno polonorum, colles & montium radices, in quibus urbs Graccouia est sita pertulit, traxitque sedem regni Giecznam in planicie sita, ubi prius polonorum morabatur principes. Hanc quoque spernens, nouas sedes inter lacus posuit ac extruxit Crusiueczam noians: & in ea principalem sedem regni constituit. Mortuus est in aetate uirili, morbo correptus ex uita torpente & uoluptuosa. Nihil egregium addidit quod posteris dictu factum celebre foret, nisi quod in omni execratione solitus erat dicere, utinam me mures uorarent, utique omne mali, quoniam filium eius, alterum Pompilium, quem in aetate puerili reliquerat: regnum enim mures deuorant.

Adolecentia Pompilius secundus in me expectata, ipsum in regem poloniae extulerunt, & ei obedientiam homagialem patri una cum proceribus regni praestiterunt. Causas & decisiones questionum quae ad eum perferebantur, patri donec adolefceret determinabant. Sed cum Pompilius annos adolescentiae supergressus, suae potestati est relictus, in teterrimos incidit mores, in petulantiam, choreas, plausus, ebrietates, flagitiosissimus ruebat, remp. poltergendo, & ab incursum hostium deprauatus & meticulosus, non defendendo. Desponsata est ei ex theutonia, elegantis pulchritudinis de genere principum femina, quae blanditiis & caliditatibus eum sic irretuit atque captiuauit, ut totius regni, potestas & expeditio circa eam consisteret. Ad peiora resque illecebras maritum intrusit patrandas. Videns enim maritum suum ab omnibus subiectis spreum, & ad ignominiam ipsius cum ludibrio koschysko (quod sonat attritam scopam) uocatum, propter raros capillos, timensque ne succederet ei quispiam patruorum, ob scelera suapte ipso expulso, lubet dolos & egrotudinem mortalem fingere, patruos & proceres regni aduocare. Coram eis exponit Pompilius in lecto decumbens & lachrymas se in breui morturum, rogat obtestaturque ut filios quos binos ex legitimo matrimonio suscepit Lechonem & Pompilium successores ipso mortuo surrogaret, & iam migraturo exequias more gentium in praesentia ipsius celebrarent. Lugebat & coniunx lamentando, & fictas lachrymas aborciendo. Exhibita tandem refectio: uenerunt ad aulam regis introductum patri cum primoribus regni, & potus exitialis per reginam compositus. Post oscula regis ualedicentis iam prope morituri in poculo aureo administratur, quo hausto singuli discedunt. Nox enim instabat, rexque se dormiturum sopore ingruente simulabat, expauescens ne aliquis eorum coram moreretur. Correpti ergo toxico tempore noctis, uersi in funam excruciabantur, donec spiritum & animam exalauerunt. Exhilaratus itaque Pompilius cum coniuge, conuulit se ad tripudia patruos calumniose criminando. Asserens illos quod facinus in regem & filios eius cogitatum, coacti plaga miraculose percussos interiisse. Accumulansque peccata peccatis, inhibet a quoquam cadauera extinctorum sepelire. Sed deus uindex iustus, grauitate supplicii scelera compensans. Pompilium conuiuia celebrantem, mero madentem seruis coronatum, unguentis delibutum, crapula & luxu resolutum, ultione condigna punit. De cadaueribus siquidem patruorum & procerum, multitudo murum ingentis magnitudinis ebuluit, & in conuiuante tyrannum, consortem eius, & filios, rabidis moribus insiluit, militum caterua nequitiae abigente, quoniam humano suffragio fatigato, mures infatigati perseverabant noctu dieque. Extruuntur ardentes foci, & in medio eorum locatur Pompilius, coniunx & filii illic autem & mures per flamas transeuntes parricidam rodere non cessabant.

Pompilius secundus.

Nota uide

Pompilius uiginti patruum veneno extincti.

Ex cadaueribus extinctorum copia murum nascitur.

b Ad aliud

Ad aliud tandem elementū uentū est. In nauibus abducitur occisor patruorum Pompilius cū suis in stagni altitudinem, mures tamen incessanter secuti, abductos, & naues rodebāt, intantum ut aqua perforatis rimis ingressa submersionem minaretur, ideo nauis timētes praefocationē ab aquis, deduxerunt nauem in littus, unde alia caterua murū occurrens, iuncta prioribus acius infestabat. His uisis defensores, diuinam ultionē cognoscētes, omnes fugierunt. Pompilius autem protectoribus nudatus, recepit se in turrim altiore in Crusiicza, ubi mures rapido cursu ascendentes consumpserūt & uorauerunt. duos filios, uxorem, & facinorosum Pompiliū cū singulis artubus, ita ut nervi, ossa aut aliud uestigiū nō relinqueretur. Ecce nō est potestas nec consiliū contra dominum, non profunt sceptrā, nec opes in cōspectu eius, minuta animalia & imbelles mures Pompiliū miserabiliter consumpserunt, quemadmodū pediculi, uermes minutiones muribus Arnulphū regem francorum, & imperatorem Romanorum, pulpa, carnibus, ac uisceribus, exelis medicis nequitq̃ proficientibus ad internitionem usq̃ perduxerunt, solis cartilaginibus, & ossibus relictis, ut in descriptione Romanorum imperatorum & regum Franciæ legis.

Pyast

CAPVT XII.

Rzepycza.

Pyast.

Ioānes & Paulus martyres.

Post miserum & horridum interitū Popiel, indicta conuentione pro noui regis electione, conuenerunt maiores ac nobiles regni in Crusiiczā factaq̃ dissensione, pluribus regnare cupientibus: soluerunt cōuentionem absq̃ regis electione, ortis tandem multis difficultatibus, bellisq̃ externis & domesticis, quotidianis etiā similitudinibus & damnis inter regnicolas. Indicta est altera conuentio in praefatam Crusiiczā. Erat ea tempestate quidam agricola & mellarius in ciuitate Crusiicziensi nomine Pyast, eo q̃ statura erat nō alta sed robusta, habuit uxore Rzepiczā nuncupatam, & filium unicum nondum nominatum, homo multe hospitalitatis, peregrinorum & miserorum fotor, aduenerunt autem in diebus regis Pompilii, duo hospites uultu & habitu uenerandi, & cum uoluissent ingredi regiam, pulsi sunt a ianua & prohibiti ab ingressu. Discedentes ergo declinauerunt ad tugurium Pyast, parentis aduenarum & peregrinorum, qui summa alacritate una cum uxore excepit eos in domum suam, occidens porcum saginatum, quem seruabat pro tondēda cesaria, & nominatione filii sui prout mos gentilium fuit, obtulit & uas medonis eadem intentione reseruati uidelicet pro tonsura filii eius, dumq̃ potus medonis ducillaretur (mirabile dictū) agebatur, & in altū effluebat. Consilio itaq̃, ac iussu duorum hospitū, ut creditur duorum angelorum, in specie humana hospitatorū (quis alii credant fuisse Ioannem & Paulum martyres romanos) uasa quot & quantacumq̃ habere potui

potuit a uicinis mutauit, & ea impleuit, sed & carnes porci intantum aucte creuerūt, ut decem linteres impleret, iubent tandem praelibati hospites supplicatū ire inuitareq̃ regem Pompiliū & miliciā eius ad tondendum & nominandum filium, & in praesentia eorum, iā dicti bini hospites rotoderūt filiū Pyast, nomenq̃ nouū ei adaptātes, nominauerūt Semouitū, refectio tandem copiosa apposita est opipare, deo cūcta augente per ministerium hospitum, statimq̃ post refectiōem disparuerunt sapientius nominati duo hospites Donec secunda cōuentio Crusiicziensi collecta, ob disparitatem uotorū fere in omnibus uictualibus ex diurnitate repositis defecit, tūc denuo gratiosi duo aduenae ad Pyast redierūt hospitātū, qui humanitē ab eo & sua cōsorte collecti ac honorati, praedixerūt eum post tridū in regem poloniæ eligendum uas ergo medonis paruum ante tuguriū persuaferūt exponendū, & cunctis confluentibus nobilibus ac ignobilibus (singuli enī caruerūt uictualibus) biberunt de illo uase, nedum ad saturitatē sed etiam abundantius, deo optimo medonem uasis augmentante. Et ideo non deficiente, quemadmodū mulieri in sacrepta lēcytus olei nō defecit. Altero die consilio inito cūctis proceribus regni & populis quasi quadam religione cōcorditer in animo inedit, Pyast eligendum in regem, postpositis filiis & nepotibus patruorū per Pompiliū necatorū, postpositis & quibuscumq̃ magnificis regni, proclamatione deinde facta tota nobilitas una cū plebe ad ostium tuguriū Pyast descendens, eum regnum suscipere coegit. Illo uero terrore ac repugnante propter insufficientiā & rem monstruosam, eulogium hospitū dum in memoriā rediit, eum post triduum regnaturū, cōsensit, & in aulam regiā de tugurio transiit. Hic fuit homo simplex, sed rex iustus: unicuiq̃ quod suum erat secundū merita administras, deo in cūctis eum prosperate. Hic fuit prima stirps regum usq̃ prope aetate nostram in polonia dominantū: terminata in Kazimiro secūdo & Lodouigo. Eiusdem stirpis rami sunt moderni principes Slesiae, & filii Cōradi Masouiae. Quanta felicitatis fuit hospitalitas & iusticia Pyast, propago principū usq̃ in nostrā aetate permanēs demonstrat. Non uidi, inquit David, iustū derelictū, nec semen eius mendicare panē. Electus est rex in aetate uirili mortuus senio cōfectus, ut ferūt anno aetatis suae centesimo uigesimo. In pace regnauit: regiāq̃ ex Crusiicza in Gneznā locū originarium transtulit.

CAPVT XIII.

Semouitus filius Pyast, princeps militiæ sub patre, creatus, post mortē uero eius rex factus: multum uigilantiæ, temperantiæ, militiæ, munificentiae, & uirtutū heroicarum ante electionē habēs. Multo ap̃lius rex factus omnibus uirtutibus redimitus floruit: Dilatauit regnum, de finibus eius pannonicos adhuc Pompilii tempore occupantes uictoriose expellens. Kassubitas & principes iuxta mare Balteū cōmorantes, olim de scemore patruorum Pompilii toxicatorū homagia denegantes aggressus, dum in parte expugnauit, morte immatura absumptus est cunctis regnicolis tanq̃ parentem patriæ deslentibus. Reliquit unicum filiū minorenne nomine Leshko. Circa hæc tempora sub imperatore Romanorum Arnulpho Græcorum uero imperatore Michaelē, aduenerunt Ciriullus

Semouitus.

Pyast eligitur.

Ex Pyast principes Slesiae.

Pyast plenus dierū moritur.

Semouitus in regem.

Semouitus mors.

Cirillus sp̃s
Slauorum.
Metudius.

Nullus doctor & apostolus omnium Slauorum, & Metudius, lingua graeca & Slauonica prompti missi a praefato imperatore Michaelo graeco: ad postulationem principum, Slauorum in Morauiam, & iacentes fundamenta christianae fidei, erexerunt ecclesiam cathedralem in Vielagrad Morauiae. Eucati tandem Romam & inquisiti, quare in lingua Slauica diuina celebrarent & non in latina. Responderunt eo quod scriptum esset. Omnis spiritus laudet dominum, post altercationes ergo Romanus pontifex permisit ut lingua Slauica celebrando laudaretur deus, perinde atque latina & graeca. Qui mos ad tempora mea circa Graccouiam in ecclesia sanctae crucis in Clepardia obseruatus, sed iam extinctus est.

Lesko quartus.

CAPVT XIII.

Lesko aetatis nondum debite, de procerum & nobilium consensu in principem assumitur, certis baronibus procuratoribus donec adolefceret illi deputatis. In aetate uero adulta cepit imitari paternas uirtutes, probitatem, prudentiam, liberalitatem & iusticiam, militiae tamen munera non aeque ut pater coluit, quinimo bellum contra principes Pomeranorum & cismarinorum per patrem iniciatum intermisit, mortuus est relicto filio perfecte aetatis Zemomisl, quod interpretatur terram recogitans, uel de terra cogitans.

CAPVT XV.

Zemomisslaus.

Esconi successit Zemomisslaus in regno, uirtutes paternas & auitas enixe sibi uendicans, non armis sed toga & prudentia regno proficiens, uehementer autem angebatur quod sine prole coniugem sterilem longo tempore habuit, maiori deinde molestia affligebatur, quod effuso unico filio dudum optato, coequentem uidebat & penitus nihil uidentem, ampliusque doluit quia uxor sua iterum sterilis ut ante, absque spe ulterioris prolis permansit. Adueniente anno consursum utcumque ualuit Zemomisslaus conuocat maiores regni Gnezniam ad tondendum & nominandum filium. Deuoluntate omnium imponens ei nomen Myeska quod sonat confusionem seu commotionem, quoniam cuncti suspicabantur metuentes, post mortem patris oriri commotionem. In diebus uero patris confusione ex coecitate nati, appositis denique epulis conuiuabant, & ecce subito nuncius accurrit referens ipsi Zemomisslao, Myeska pspexisse, claresque uidere. Obstupescite omnes, statimque mater exiliens de throno reperit filium habentem orbem oculorum clarissimos, & acceptum in uulnas, inter coniugas

inter coniugas detulit, singulis gaudentibus & mirantibus. Super quo genitor eius Zemomisslaus, saepenumero percotatus, quidnam coecitas nati, eiusque diuina clementia, illuminatio portenderet, ab ariolis & phitonibus accepit. In diebus regiminis eius regnum poloniae plurimum illuminatum iri & clarescere, quod ille putabat de gloria humana uerificari. Impletum autem est de spirituali uisione & illuminatione eius, & regni per eum, quae est renascencia in christo, per fidem & baptismum extunc suscepta, & dono dei usque in hanc diem absque hesitatione & erroribus tenta atque defensa. Mortuus est autem Zemomisslaus plenus dierum, in aetate protaui eius Pyast, & more gentilium appositus suis patribus in castro Gneznensi.

Zemomisslai
mors.

CAPVT XVI.

In Russia principantibus apud Kyowiam Oskald & Dir. Nationes ruthenorum multiplicatae, nouas sedes ad septentrionem dilatauerunt, & duces super se constituerunt ex alienigenis, quoniam ex propriis, propter parilitatem non placuerunt. Primus dux Ruriko qui in Nouogrod, alter Sziniew qui in Byaleyezoro, tercius Trubor, qui in Sborisk sedes suas posuerunt. Processu autem temporis, mortuus Sziniew & Trubor absque prole, Rurko utriusque possedit ducatum, & ipse moriens reliquit filium adolescentem lior nomine, is dolose occidit Oskaldam & Dir principes Kyouien, nil hostilitatis ab eo suspicatos & possedit terras eorum. Inuadit deinde Drewlianos populos ruthenici generis & Nyszkina ducem eorum, coegitque eos tributa soluere, & non contentus unica contributione eodem anno alteram exigebat, propter quod insurgentes Drewliani, occisus per eos interiit. Misertus de post nuncios primos & secundos praefati Drewliani ad Olham uxorem lior, ut acciperet in matrimonium principem eorum Nyszkina. Ipsa uero opportunitate & astuciam concipiens simulabat se nupturam Nyszkine, dummodo ueniret cum suis, matrimonium celebraturus. Quo precedente cum suis, dudum relictos apud se nuncios, clam uariis affectos tormentis interfecit. In occursum deinde procedit, & locato suo forti exercitu, in angustiis & locis malignis, Drewlianos cum duce aduenientes insperate occidit in numero quasi quinquaginta, occisioni mariti sui lior parentado. Insuper Suatoslaus filius lior & Olha, aetate pertingens aduultam, Drewlianos graui corde domuit, & sub iugum mittens tributa eis imposuit, Olhaque matre sua monente, si dem christum suscipere noluit. Transiretauerat etenim Olha in Constantinopolim & de fide christiana per patriarcham edocta, spurcitiis gentilitatis abiectis, in baptismo nomen Helena, pro Olha suscepit, in recessuque benedixit ei patriarcha Constantinopolitanus dicens. Benedicta tu inter mulieres Ruthenorum.

Oskald. Dir.

Rurko dux rus
sig.

lior.

lior interitus.

Olha uxor
lior.

Drewliani per
Olham uicti.
Suatoslaus.

Olha fide christi
acceperit Hele
na nominata.

CAPVT XVII.

Quae in historiis polonorum reperuntur, iam sub breuitate tacta sunt. Deinceps quae exiit de Vandalis & Sarmatis hoc est de polonis & russis annotarunt, haud abs re, in fine huius primi libri etiam sub breuitate inducam. Refert Suetonius Tranquillus, & meminit Eutropius, quod imperator Domitianus de Dacis Catiscus duplicem triumphum agit. De Sarmatis solam lauream usurpauit, multas quidem calamitates

Suetonius.
Eutropius.

Legio domi
ani a Russis in
terfecta.

Anthoni⁹ pi⁹

Iulius Capito
linus.
Antonius
Verus.
Marcomanni.
Squadi.
Vandali.
Sarmate.
Sueui.

Pannonia a far
maris popula
ta. Aurelianus.

Flavius vopif
cus.

Proculi de vi
dio gloria cre
dita:
Caro: impera
tor.

Diocletianus.
Galerius.
Carpi.
Basterni.
Paulus diaco
nus.
Valentinianus

res iisdem bellis passus est. Nam in Sarmathia (quæ nunc russia dicitur) legio eius cum duce interfecta est, & a Dacis (ubi nunc sunt Valachi) Appius Sabinus consularis, & Cornelius Fuscus praefectus praetor cum magnis exercitibus occisi sunt. Narrat Iulius Capitolinus imperatorem Antonium piū Germanos & Dacos (ubi sunt Besserabes & Valachi) rebellantes contudisse per praefides ac legatos. Alanos tiero (quod fuere rutheni circa Tanaym fluvium) bella molientes, saepe refrenauit. Idem Iulius Capitolinus refert, & meminit Eutropius imperatorem romanum Antonium Verum, multa milia hominum interfecisse. De Marcomannis, Squadis, Vandalis, Sarmatis & Sueuis, & liberasse Pannonias a seruitio eorum, Romae rursus cum Comodo Antonio filio suo, quem iam caesarem fecerat de eis triumphasse. Haec sunt gentes ut nunc est dicere Morau, Poloni, Rutheni & quod circa fluvium Sueui comorati sunt Slaui, ubi nunc Marchia est, & eam occupant theutoni. De his sueuis iuxta Sueui fluvium extra septimum clima ad mare germanicum olim habitantibus. Et non de illis qui nunc Sueui in sexto climate habitant. Dixit Martinus in sua martiniana in secunda parte sub Octauiano, quod Drusus priuignus Octauiani, trans albulam fluvium quod in barbarico solo longe ultra rhenum est (labia uulgariter flauonico dictus) fortissimas nationes, quibus & natura vires, & consuetudo experientiam uirium dabat, pariter uno bello, sed suis aspero superauit, id est Sueuos & Sicabros ubi & Drusus occisus mortuus est & sepultus in Magutia, haec Martinus. Item Eutropius. Sub imperio Galieni Pannonia a Sarmatis Squadisque populata est. Item Flavius Vopiscus scribit. Erupentes Sarmatas in Illirico cum tricenis praefidiariis, solus imperator Aurelianus attriuit. Refert Theoclius caesarum temporum scriptor, Aurelianus manu sua bello sarmatico, una die quadraginta & octo interfecisse, plurimis autem & diuersis diebus ultra noningentos quinquaginta. Et Flavius Vopiscus qui prius in descriptione triumphus Aureliani dicit, praeter captiuos gentium barbararum, Gothi, Alani, Roxolani, Sarmathae, Fraci, Sueui, Vandalis, Germani religati manibus captiui praecesserunt. Idem Vopiscus de Probo in Illirico Sarmatas ceterasque gentes ita confudit, ut prope sine bello cuncta reciperet, quae illi diripuerant. Idem de Proculo, Centum ex sarmathia uirgines cepi, ex his decem una nocte iniui, omnes tamen quod in me erat mulieres intra 15 dies reddidi. Gloriatur ut uidet Proculus rem ineptam, & satis libidinofam, atque inter fortes se credit haberi, si criminum densitate calefcat. Item Vopiscus de imperatore Carolo: & idem inducit Eutropius Sarmatas adeo morte Probi feroces, ut inuasuros se, non solum illiricum, sed Traciam, Italiam quoque minarentur, ita se inter bella parienti contulit, ut paucissimis diebus pannonias securitate donauerit, occisis Sarmatarum sedecim milibus, captis diuersi sexus uiginti milibus. Eutropius uaria deinceps simul & uirum Diocletianus & Galerius Maximianus bella gesserunt Carpi & Basternis subactis (& sunt populi Russiae sub montibus Sarmaticis) Sarmatis uictis (& sunt rutheni in comuni) quarum nationum ingentes captiuorum copias in romanis finibus locauerunt. Paulus Diaconus de gestis Romanorum. Valentinianus anno imperii sui undecimo cum Sarmathae sese per Pannonias diffudissent, eosque uastaret, bellum in eos parans, dum apud Brigionem

gionem oppidum Squadorum legationi responderet, anno eius quinto & quinquagesimo subita effusione sanguinis, quae graece apoplexis uocatur, uoce ammissa, sensu integer, expirauit.

CAPVT XVIII.

Vandalis a Sigiberto in chronica, a Vincencio in speculo historiali & plerisque aliis scriptoribus ex Scythia perhibetur oriundi. Incognite quidem quoniam regionum septentrionalium distinctam non habentes cognitionem, prout & antiquissimi historici, omnem ora septentrionalem Scythiam dixerunt. Isidorus uero & posteri magis proprie Vandalos a Vandaloflumine dixit, quem ut ante retuli nunc Vistulam dicimus, quia circa eum habitabant. Hi ergo a Gothis pulsi (ut referunt praefati Sigibertus in sua chronica & Vincencius in speculo historiali uolumine tercio li. 17. ca. octauo) alienas terras inuadere ceperunt, qui suas retinere non potuerunt. Hos circa Danubium comorantes rursus post multum temporis Giberith Gotthorum rex bello uictos inde exturbauit, & ad hoc coegit, ut Romano imperio se subicerent, a Constantino magno locum habitandi sibi dari postularent, & pannonias ab eo sibi delegatas, per 40. annos pacifice inhabitarent. Anno uero 13 Archadius & Honorius, qui imperare ceperunt anno domini tricentesimo nonagesimo octauo) instinctu Stiliconis euocati, meditantis rebellionem contra rempublicam infuderunt se per Gallias iunctis secum Alanis easque aliquodiu miserrime dilacerauerunt, & inde eos expellebant Gothi non quidem prospicientes Galliarum quieti sed uacue facientes patriam suam rapacitatem, Vandalis Hispanias aggressi, nunc Hispanias, nunc gallias, multo tempore depopulati sunt. Honorius autem deliberato consilio Hispanias et gallias, quas sibi a Vandalis praereptas dolebat, Gothis donauit. Cum ergo Gothi Vandalos effugare maturarent gratia eis sollicitate occurrente, per Bonifacium ducem romanum, ad occupandum Libiam et Affricam euocati transierunt, ubi regnum suum multo tempore confirmarunt. Primo igitur anno Graciani, puta anno domini 381. & deinceps, Super Vandalos de regno Poloniae exules regnauit Modigisilus annis 50. Post hunc filius eius Gundericus in Hispaniis annis 16. Hic capta Hispania, quae nunc Sibia dicitur, cum manus in ecclesiam ipsius ciuitatis extendisset a demone correptus, interiit. Cui Genserius frater successit, ut refert Paulus Diaconus, ab Hispaniis ad Affricam transiens, cunctam pene Affricam ferro, flamma, rapinis, crudelissime deuastauit. Fidem Catholicam impietate Arriana infectus, subuertit, Episcopos exulauit. Sub hoc turbine, teste eodem Paulo Diacono & Possidonio. Beatus Augustinus Episcopus Hipponensis. Ne suae ciuitatis ruinam cerneret, expletis annis uitae suae septuaginta sex migravit ad Christum. Deinde Genserius Carthaginem inuadit atque capit. Cum ualidissimo exercitu ex Affrica aduectus, Romam spoliatur. Multa milia captiuorum cum regina Eudoxia, & duabus filiabus in Carthaginem duxit, quam Nansamundo filio suo in matrimonium copulauit, Campaniam & Apuliam flammis consumpsit, Capuam & Nolam pari ruina strauit. Inter has procellas, uir piissimus Paulinus Nolanus urbis episcopus, pro cuiusdam uiduae filio, sese in seruitutem tradidit regnauit Genserius annis 48. eoque mortuo successit Honorius filius eius, qui effugatis

Sigibertus.
Vincencius

Isidorus

Scithe ago
this pulsi.

Giberith got
torum rex.

Constantinus.
Archadius.
Honorius.

Vandalis galli
as & hispanias
depopulati.

Gothis dona
ta.

Gracianus.
Modigisilus.
Gundericus.
Sibia Auic
ne patria.
Genserius.

Beatus Augu
stinus monitur

Nansamundus

Paulinus episcopus

Honorius:

qui effugatis amplius q̄ 54 catholicis Episcopis, & ecclesiis eorum clausis, plebem variis suppliciis affectit. & quidē innumeris, manus, & linguas abscidit. Illis tamen expeditissime loquentibus, ut refert Gregorius in tercio li. Dialogorū, & Paulus diaconus in gestis Romanorum, tandē iudicio dei percussus, scates uermibus, miserabiliter expirauit. Post hūc, Guntamūdus nonem annis regnauit. Post quē Trasamundus, qui ducētos uiginti episcopos in Sardinia exilio relegauit. Deinde anno domini quingētesimo uigesimo regnauit Hildericus filius eius, ex Eudoxia filia Valētiniani imperatoris a Gēserico captiuata. Hunc pater Trasamūdus ad mortē ueniens, sacramētū nodis astrinxit. Ne unq̄ in regno suo Catholicis cōfuleret. Qui mox patre mortuo, antequam regnum suscipere, omnes catholicos ab exiliis reuocari, & Episcopis ecclesias iussit reformari, regnauit annis octo. Hunc Gilimer perimens, annis quinq̄ post eū regnauit, qui tāta crudelitatis fuit, ut nec parentibus parcere. Tandē Bellisarius patricius, a Iustiniano imperatore missus est in Africam. Is magnas copias Vandalorū fudit, regemq̄ eorū Gilimer uiuū capiēs, Iustiniano Constantinopolim misit. Sic Vandalorū regnum in Africa destructū est. Inquit Iustinianus imperator, in ea famosa lege, quā addidit C. de officiis præfecti præto. Africa, q̄ Vandali ex ecclesiis fecerunt stabula. Et restatur se uidisse uenerabiles uiros, qui linguis radicitus excisis, prodigiose loquebantur, quapropter eiecit eos omnipotens deus a facie sua & de terra quam acquisierant, erasit memoriam eorum.

CAPVT XIX.

PRæterea Vincēcius in speculo historiali, libro uigesimo quarto capite clxxii. meminit, q̄ Karolus magnus anno octauo sui imperii. Colonia super Rhēnū, pōtes duos extruxit & muniuit & Slauam ingressus eam subegit. Idem libro uigesimo sexto capite primo refert, q̄ Henricus secundus, qui imperare cōpit, anno domini millesimo tercio potēiores regni uiros, bella sibi concitare uolentes, celeriter deuicit. Et reges gentilium in interiori germania commorātes, qui dicūtur Vindi tributarios sibi fecit, Vindos autem Slauos almani uocant. Eodem li. ca. quartodecimo, anno imperii sui quinto. Conradus imperator secundus, qui regnare cōpit, anno domini millesimo uigesimo quinto, rebellantibus Slauis ad eos debellandos proficiscitur. Et eodem anno similiter contra Hungaros rebellantes pugnauit. Eiusdem libri capite. 18. Inquit Helimandus Hic Henricus imperator tercius Vindelicos subegit populos, Sueuis conterminos qui Vindelici ut ait Gwilerinus usq̄ hodie fortunam adorant &c. Hos populos Henricus tributarios fecit, ita ut omnibus solennitatibus quibus coronabatur, quattuor reges eorum lebetem quo carnes condiebantur, in humeris suis duobus uestibus per annulos quattuor inductis ad coquinam uestirent. Hæc ibi. Ecce duo habes. Primum q̄ Henricus tercius Vindelicos, id est Slauos ad mare germanicum commorātes subegit. Alterū q̄ tales Vindelici, contermini fuerunt Sueuis iuxta flumen sueuum cohabitantibus. Pro his culpa Slauorum Theutonici & Saxones a diebus prædictorum imperatorum, terras eorum incolunt & hereditāt, Blondus autem libro primo de

Guntamūdus.
Trasamundus.

Hildericus.

Gilimer.

Bellisarius.
Iustinianus.Carolus magnus
Slauos uicit.Henricus secundus
Vindos uicit.
Conradus secundus
Slauos & Hungaros bel-
lum inculit.Henricus tercius
Vindelicos subegit.Vindelici pro
Slauis.

Blondus.

radis primæ de Vādalīs, Burgūdionibus & Sueuis sic refert. Habēt omnes iste gentes uetustam originem ex Germania, suntq̄ priscorum Plinii Veronensis, Suetonii Tranquilli, & Cornelia Taciti litteris celebrate. Plinius nāq̄ Germaniam ex Agrippe traditionibus describens Vandalos, & eorum partem Burgūdiones unam esse dicit ex quinq̄ interioris germaniæ partibus & paulo post, Sueuos illis proximos ponit. Alani autē etsi origine sunt Scithe, in ipsis Vandalorū regionibus habitabāt. Sed Sueuos Octauius Augustus teste Suetonio ex Germania in citeriores rheni ripas transtulit. Eiusdemq̄ Augusti temporibus, pars Vandalorum quibus Burgūdionibus postea fuit nomen, ad octoginta armatorū milia, ultiores rheni ripas infederant, quos Drusus & Tiberius cesares, sicut Corneli⁹ refert, post subactā interiōrē Germaniā in sedes proprias repulerūt, & extra urbes munitaq̄ loca dissiparunt. A quibus habitandi uicatum modis, quos patrio gētis uocabulo, burgos appellabant: eos Burgūdiones fuisse appellatos asserit Orosius. Deinde Blondus in locum Vandalorum & Burgundionum per Stiliconem euocatorum Slauos a Bosphoro Cimerico in Tanaim fluuium habitantium, se cōtulisse & transisse asserit. Et partim Polonos partimq̄ Bohemos nominatos fuisse. Quod quia a Polonorum & Bohemorum historia ab initio huius operis posita in toto discrepat, reiiciendum & salua reuerentia tanti historici pro non uero habendum est.

CHRONICORVM. R. P. LI. SECVNDVS. Mysko.

CAPVT PRIMVM.

Post mortē Zcmomislai, assumpt⁹ est in monarchiam Poloniae Miesko unicus filius eius. Primū quidem uigilans, & reip. intendens, sed atate maturiorem nactus, ociosus & pellicibus alligatus. Tenuit etenim septē pellices uxores eas uocās. Ex nulla autē prolem suscipiens orbitatis suæ incōmoda saepe accusabat. Quod agnoscentes uiri catholici, qui in curia eius uersabantur, iustæ & sanctæ consuluerunt, ut sprætis & abiectis spurciis gentiliū, unum uerū deum, & eū quē misit Iesum Christū coleret. A quo & proliis solacia & quæcūq̄ posceret impetraret, qui, cū autem in audiendo accommodaret. Viri religiosi & spirituales, tūc in regno Poloniae heremitice uiuentes, sacra dogmata cognitionis fidei christianæ ei instillarūt. Vniūq̄ legitimæ coniugis matrimoniū persuaserūt, intantūq̄ eis acquiescebat ut prope cathecuminus fieret. Miratit deinde consilio eorū in Bohemiam ad procanandum ducalem uirginem Dambrowkam, filiā Boleslai ducis Bohemiæ, intersectoris sancti

Venceslai

Vratislaus.
Venceslaus.
Boleslaus.
Ludomilla

Ludomilla in-
teritus.

Venceslaus a
fratre necatus.

Poloni fidem
Christi susce-
perit
Dambrowka
regina.

Mos in maiori
Polonia.

Mieczslaus
monarcha.

Gnezna metro-
polis prima
Graccouia 2.

Episcopatus
Wladislaui.

Vratislaui.

Venceslai germani sui. Vratislaus siquidem princeps Bohemiae genuit ex Drahomicia uno partu geminos, Venceslaū & Boleslaū, Venceslaū educauit Ludomilla auia ipsius, & optimis moribus christianis imbuuit. Boleslaū mater eius Drahomicia fouit, & detestabilem moribus quemadmodū ipsa fuit effecit. Mortuo itaq; Vratislao electus successit ei Venceslaus filius eius uir piissimus in ducatu Bohemiae. Ordinatione autē Drahomiciae iniquae mulieris, suffocata est Ludomilla, cuius consiliis sanctus Venceslaus multū inherat, & in numerum sanctorum est relata. Boleslaus autem inuidia ducante, germanum suū beatū Venceslaū post epulas ad orationē euntē, in limine templi obtruncat, & super Bohemos prout concupiuit dominatus est. Venceslaus uero decalogo sanctorum martyrum ascriptus. Huius ergo Boleslai principis Bohemorum, germani sancti Venceslai natam, Myesko monarcha Polonorum in uxorem poposcit. Nec abnuuit praefatus Boleslaus dandam, dummodo ritu gentili abrogato, undis sacri baptismatis ablutus Myesko innouaretur. Consensu autem & cōclusionē utrimq; facta, adducta est in Gneznā uirgo Dambrowka in regiā Myeskomis cū ampla dotē. Anno ergo Christi domini noningentesimo sexagesimo quinto uno & eodem die, Miesko princeps Polonorum cum maioribus sui regni, in praesentia Dambrowka, & Bohemorum sacrum baptismā propiciationē diuinā Gneznā suscepit. Pro Mieska nomen Mieczslai accipiens, & aliud sacramentū matrimonii, cū uirgine Dambrowka ex Bohemia aduecta contraxit. Coniūtia, munificentiam & spectacula, pluribus diebus elargiendo, & cunctis regnicolis baptisari praecipiendo: Et quia multi restabant sacro fōte baptisandi. Ideo per aedilum stricte demādauit, ut omnes in ciuitatibus & uillagiis, nobiles atq; ignobiles, septima die Martii aduenientes, idolis confractis, & in lacubus aut aquis submersis, simul & lapidibus ab utriusq; sexū hominibus obrutis, sub confiscatione bonorū & exterminatione baptisarentur. Qua die superueniente ut erat statutū, cuncti iussa exoluētes renascebantur in Christo, & baptisabantur. Seruaturq; ille mos usq; in hodiernā diem in maiori Polonia. Nam pueri in dominica Letare factō idolo, seu imagine alicubi in ligno longo portant, alibi in uehiculo ducunt, et in aquā proicientes demergunt: singuli propere domum repedantes. Ad dilatandū autē, & augendū orthodoxe fidei rudimēta. Inclitus princeps, & monarcha Mieczslaus erexit nouem ecclesias cathedrales in suo dominio. Duas metropoles Gneznē & Graccouia. Ceteras suffraganeas Ecclesias inciso lapide extruxit, ferro & plumbo iūxit, & sufficienter dotauit, prout temporis conditio permittebat. Primam metropolim in gnezna, tanq; in loco protunc celebriori in titulum et honorē beatissimae Mariae. Alteram in Graccouia ad instatissimas preces sue coniugis Dambrowka, in titulum sancti Venceslai martyris quoniam eius neptis erat Dambrowka, fundauit. Episcopales ecclesias septem his subiectas: talibus titulis ornatas consecrari disposuit Crusiuiensem, quae propter solitudinem loci in Wladislauiam successu tēporis est tralata. In honorem sanctissimae dei genitricis Mariae. Smogorzouienē q; tralata primum fuit in Ryczy nam oppidum districtus Bregensis, ex post propter uberiorem sitū in Wladislauiam

tislauiam. In honorem sancti Ioānis baptistae post intemeratam dei genitricem inter sanctos maiorem, Posnaniensem praecipuis apostolis Petro et Paulo: Plocensem sancto Sigismundo regi & martyri: Culmensem sanctae Crucis Camienensem iterum sancto Ioanni Baptiste: Lubucensem sancto Iohanni Euangeliste in titulos erexit, & eorum praefatas basilicas dedicari iussit. Primus autē archiepiscopus Gneznē ordinatus est Villibalmus: Graccouien- sis primus Archiepiscopus Prohorius: Posnaniensis episcopus primus Iordanus Vratislauiē primus Gothfridus Crusiuiiciū, seu Wladislauiē episcopus primus Lucidus: Plocensis primus Angelotus: Culmenis primus Otavianus: Camienensis primus Iulinus: Lubucensis primus Iacinctus. Egidius Cardinalis Episcopus Tusculanus, a summo pōtifice Ioāne xiii missus, praefatos Episcopatus confirmauit, & singulis diocesim & terminos distinxit & posuit. Erexit idem inclytus princeps, & primus fidei plantator, plures dignitates, Praelaturas, Canonicatus, Ecclesias collegiatas, Parrochiales & Conuētuales omnibus pro dote, decimas frugū assignando, Praedia Redditus, Clandia & uasa ex auro & argento. Dambrowka etiam de sorte sua uniuersis ecclesiis prouidit, uariis apparatus, ornamentis & calicibus. Sed & Barones uniuersaq; nobilitas Polonorum, emulando principem suū & eius consortem, Praediis, Villis & dotationibus, ecclesias seu uentus dotabat, clerūq; uenerabatur: Et quotiens sacrum in ecclesiis legeretur euangelium. Dū sacerdos diceret: Sequentia sancti euangelii secundū Matheū &c. De uagīna quilibet Baro extrahebat gladium usq; ad medietatem, ostendendo se paratum Euangelium tueri & pro eo mori. Sacerdote autē prosequente lectionē euangelii, mittebant gladios in uaginas, sed hic mos per incuriā abolitus est. Mieczslao Dambrowka uxor eius: Anno domini 976 peperit filiū, cui praecatus matris nomen impositū est Boleslaus quod sonat magnus & famosus. Hic est ille Boleslaus Chrabri de quo infra dicitur. Ipsa uero Dambrowka post decenniū absumpta est rebus humanis, de anno domini 977 in Gneznā tumulata: Lugentibus eam Mieczslao marito, Boleslao filio, & omnibus uiris ecclesiasticis: Non secus q; piam matrem, Hanc, coniugata, caput nō uelabat, sed instar uirginū seruo ornata incessit. Post dies luctus materni, iussu Mieczslai Boleslaus filius, anno domini 984 accepit Iudith filiam Iesse ducis Hungarorum in coniugem, & nuptias in Gneznā sub multitudine praetorum & Baronum celebravit. Quae Iudith anno sexto, uirilis sexus puerum, effudit, & ei nomen Auitum impositum est, Mieczslaus quod significat habiturus laudem. Interim Mieczslaus Polonorum princeps sedula admonitione suorum consiliariorum: Ad Benedictum septimum pōtificem maximū mittit Lampertum Archiepiscopum Graccouienē, & ceteros nūcios coronam sibi & regionibus polonorum dari petēdo. Cuius petitioni papa Benedictus septimus respondit. Nondū dignos fore polonos, ut eis corona haec conferret. In proximo uero deus placatus, coronā dabit eis, exaltabitq; illam. Sic locutus Stephano duci Hungarorum, qui & ipse pro corona miserat. Per Astericū nūcium eius tradidit coronam, Polonis uero denegauit. Expugnauit sub Mieczslao dux Russiae Wladimirus castra Przemiśl & Czerwen, &

Posnaniē
Plocensis.
Culmenis.
Camienensis.
Lubucensis.

Egidius card/
nalis missus in
Poloniam.

Poloni gladiū
exclis euange-
liū tueri parati.

Boleslaus grol-
tus.
Dambrowka
moriatur.

Mieczslaus naf-
ciatur.

Polonis coro-
na negata.

Myczslau
mors.

venit & Radimicis in regione Russia parentibus Polonorum ditioni tributa imposuit. Mortuus est prefatus Mieczslaus primus fidei plator christiana; anno domini 999 sacramentis ecclesie rite perceptis: Et in medio ecclesie Cathedralis Posnaniensis sepultus.

CAPVT SECVNDVM

Poloni ueteres
colebant deos
Iouem.
Martem
Plutonem
Venerem
Dianam.
CereremTemperiem
Aerem
Ledam
Castorem
Pollucem

Dico initio renascendi in Christo per baptismum polonorum. Dienda sunt execranda idola eorum. adorata, priusq; ad uere fidei cognitionem, uerique dei culturam peruenerunt. Fuerunt autem ut est in Cronographis uidere: dii quos more gentilitatis coluerunt, isti Iupiter, Mars, Pluto, Venus, Diana, Ceres, Iouem uulgariter sermone lesiam nuncupabant. Hunc dixerunt omnipotentem, Omnia dantem, omniaq; facientem, quoniam Iouis omnia plena sunt. Martem appellauerunt Ledam, ducem bellicum, & largitorem uictoriarum. Plutonem uocauerunt Nya, meliores sedes inferni, post mortem ab eo postulant. Venerem dixerunt Dzidzihlya. Ab hac impetrabant fecunditatem, uoluptates, & prelis copiam. Dianam nuncupabant Dzouiana, continentiam, uenationes, & felices aucupationes ab ea prestantes. Cererem uocauerunt Marzana, fertilitatem agrorum & arborum ab ea petentes. Et quia ad instar graecorum (quibus non multum distant) multa fatagabant facere, Deos graecorum colunt: Vt ego a maioribus meis accepi. Adorabant Pogoda, quod sonat temperies: Adorabant spiraculum, siue statum tenuis aurae, per spicas frugum, & folia arborum sibilantem, atq; cum sibila transirentem: Vocantes nomen eius Pogwils: Adorabant Ledam matrem Castoris & Pollucis, Geminosq; ab uno ouo natos Castorem & Pollucem, quod auditur in hodiernam diem, a cantantibus uetustissima carmina: Lada Lada, Ieli, Ieli, Poleli cum plausu & ceteris manuim: Ladam (ut ausim ex uia uocis oraculo dicere) Ledam uocantes, non Martem, Castorem Leli, Pollucem Poleli, Omnia iam prefata idola, omnia auguria, incantatores, & phitones, abstulit inclitus princeps Mieczslau, & de regno relegauit, sub interminatione uitae mandans, ne quisquam, praeter uerum & unicum deum, in personam trinum, per amplius glorificaret. Ego in puericia mea uidi tria idola de praedictis in parte contracta, circa ambitum monasterii sanctae Trinitatis iacentia Graecorum: iam dudum sublata.

CAPVT TERCIVM.

Swantossaus.

Swantossaus
gracia spoliat.

Swantossaus dux Russiae, mouens bella Kozaris, gentibus Ruthenici generis, obtinuit castrum eorum, Byalauelsa & ipsos tributarios effecit. Deinde intulit bellum Bulgariis & expugnat octuaginta castris eorum, coegit eos tributa pendere. Ipse autem in Bulgaria demorante, Pyeczini obsederunt Kyow, ubi fuit mater & tres filii ipsius Iaropolkus, Olha, & Wlodimirus. Soluentibus autem Pyeczini obsidionem Kyouensem (territi enim & decepti fuerunt per quosdam Ruthenos, quod Swantossaus appropinquaret cum ualido exercitu) Olha mater Swantossai defuncta est. Non contentus autem iam dictus Swantossaus dux Russiae expugnatione Bulgarorum, post duos annos scilicet anno domini 971 Graciam ingreditur, & onustus spoliis, redibat. Occurrentibusq; ei Pyeczini. In loco iniquo

co iniquo, pugnae inepto cum eis conflixit, & uictus captus est. Duxq; Pyecziniog: Kura nominatus, caput ipsius amputando, fecit ex testa poculum, ornansq; ipsum auro, solitus fuit ex eo more Cippi bibere: Ad innouandum suum triumphum: Eo autem uiro iam dicto absumpto, filii, tempore quo uixit suantossaus diuisi. Noluerunt contentari in paterna diuisione & prouinciis assignatis, quis latissime fuerunt. Iaropolkus enim maior natu, munere & assignatione patris habes Kyouiam. Inuasit castrum Varasz, in quo germanum suum Olham interfecit, & prouinciam ipsi per patrem designatam, Drewlianorum occupauit. Wlodimirus natu minor, ex diuisione paterna, Nouogrod pro sorte habens. Videns tyrannidem Iaropolkonis, ne ad ipsum quandoq; perueniret, circumualle uirt castrum Kyouensem in quo erat Iaropolkus. Venientemq; ad se Iaropolkum sub conditione pacis: Ad suggestionem sui palatini & consilarii nomine Blud interfecit, & tres ducatus fraternos possedit. Procede autem frater, na gratificatio: Plurima sana, & simulachra in motibus Kyow locauit. Praecipue tamen simulachrum fulminis, quod maxime ueneratus est: Et ei eminenterissimum simulachrum extruxit. Corpus ex ligno formado, Caput ex argento, & aures ex auro. Conuertit tandem Wlodimirus animum ad bella, & intulit bellum Myczslau duci polonorum. Expugnauitq; sub eo castrum Przemiśl, & castrum Cirwen, adiecitq; ditioni suae districtum Radimicem. Conuersus iterum in Graciam conquisiuit insigne castrum graecorum Korschim, & ex eo totam oram illi uicinam sibi subiecit. Sollicitatus deinde prefatus Wlodimirus a Machometistis, ut ritum eorum assumeret, illico spreuit, quoniam foedus & turpis uidebatur. Postea a latinis sollicitatus, non acquieuit, quoniam cerimoniarum latinorum parum religiose, & templa parum ornata, uidebantur. Tercio a iudeis requisitus, ut eorum legem complecteretur, noluit: Grauis enim lex iudeorum uidebatur. Graeca religio plurimum commendata per nuncios ex Constantinopoli redeuntes (nuncios siquidem ad omnes nationes rituum praedictorum miserat speculatum & exploratum iri) plurimum placuit. Ideo misit nuncios ad Basilium & Constantinum graecorum imperatores, optans sororem eorum Annam in coniugium, offerens (si tali coniugio potiretur) de castro Korschim, & regione subiecta, extemplo excessurum. Graeci uero imperatores responderunt. Non licere principi gentili, & idolatrae germanam eorum sociare. Si uero errore gentili deserto, fidem christianam profiteretur: Non abnuitturos petitionem eius. Wlodimirus autem obtulit sese fidem christianam prono animo suscepturum. Veniret dumtaxat personaliter, sororem adduceret, & ipsum baptisarent. Itaque ueniunt imperatores Basilius & Constantinus, cum sorore Anna, iam persuasa & consentiente (prius enim consentire recusabat) in Korschim. Et Wlodimirus mox cecitas inuasit: Coepitq; fluctuare, an deberet baptisari. Anna uero coniunx ipsius futura, persuasit ei qd baptismate suscepto cecitas deperiret. Anno ergo domini 990 baptisatus Wlodimirus, ab Episcopo Korschimense illuminatus est, & celebrauit nuptias. Restituitoq; castro Korschim imperatoribus, letus, cum noua sponsa in Russiam peruenit, idola & templa eorum confregit: Simulachrum fulminis, quod praecipue uenerabatur, ad caudam equi alligatum trahi, & in fluuium Dniepr mergi iussit, Promulgauit deinde edictum, ut omnes populi

Swantossaus,
interfectus.

Iaropolkus:

Olha

Wlodimirus.

Iaropolkus
interfectus.

Fatum & simulachrum fulminis

Wlodimirus
polonis bellum
intulit.Wlodimirus,
graciam turbauit.Wlodimirus
graeo ritu baptisatus.

res populi sibi subiecti, relictis idolis baptisarentur. Quod & factum est. Ca-
teruam nanq; Ruthenis in Kyow confluuntibus baptisabantur in flumine
Dniepr, qui & Boristenes dicitur, per Episcopu Korichimien, baptisati sunt
& filii Wlodimiri duodecim, quos ex pluribus uxoribus & concubinis susce-
perat, Visesslaus, Ileslaus, Suatopolktis, Iarosslaus, Wseuoldus, Suantosslaus
Mscisslaus, Borzich, Hleb, Stanislaus, Poswyld, & Sudisslaus. Applicuit in
super pueros, litteris græcis, artifices ex Græcia conductos locauit & salari-
auit: Ecclesias ex petra atq; lateribus etiam extruxit.

CAPVT III.

Anno christi domini 999 Boleslaus Chrabri, unicus filius Myecz-
lai suffectus est in monarcham, & dominu polonorum. Moxq;
sollicitando curabat recuperare & reducere in Polonia, corpus
sancti Adalberti nouiter in Prussia occisi, transfuditq; & redur-
xit in Gneznam, quemadmodum paulo inferius dicam: Ottone autem Ter-
cio Romanorum imperatore uotum emittente, limina sancti Adalberti uisi-
tare, sano facto in polonia progredienti. Occurrit ei in metis Boleslaus prin-
ceps polonia, cu ceterua suorum militum, & conducebat cu maxima pom-
pa ac ueneratione: Et omnium necessariorum in uictu & suppellectili, tam
quo ad imperatorem, q curia ipsius, sumptuosa prouisione. A Posnania uer-
ro in Gneznam, septem miliaria (quoniam ex uoto tot miliaria pedes iturus
erat Otto) strauit diuersis pannis uariorum colorum, & una cum imperato-
re pedes, usq; in Gneznā incescit. Vbi maxima multitudo, ex præcepto & or-
dinatione Boleslai confluerat, Prælatoru, Baronum, mulieru ac uirginu no-
bilium: Auro, margaritis, & unionibus onustar. Ad excipiendu imperatore
In ecclesiam autē maiorem Otto ingrediens, prosternēs se orauit. Ad sepul-
chrum beati martyris Adalberti, & post orationē & oblationem, in palaciū
principis exceptus introiuit. Honoratus aliquot diebus, non solum superba
mensa & uictualibus, sed muneratus uariis & præciosis muneribus, singulis
namq;

Russia græcam
fidem suscipit.

Otto impera-
tor Poloniam
uenit.

Boleslaus
gratulentia.

namq; diebus Alii & alii ordines militu, & ministroru ferebat dona impera-
tori Ottoni: Vasa aurea & argentea, gemas uarias & monilia: Equos & ue-
stes, auro ostroq; intextas, purpuras, pellesq; magni præcii. Sic & cunctis
optimatibus, principibus & Aulicis imperatoris cōdigna munera, sumptu-
ose largitus est. Quæ omnia imperator metiendo cōsiderabat. Aduocatisq;
principib; & suis cōsiliariis, uehemēter admiratus, industriā, prudentiā, libe-
ralitatē, factiuitatē, pmpatā executionē & obediētiā subiectoz, tot munera,
tot obsega. Percōtatus est, quo genere remunerandi, tantus princeps dignus
nomine regio esset præmiandus, & an corona insigniendus. Deceteroq; rex
uocandus auctoritate imperiali ueniret. Cunctis autē propositum imperato-
ris extollentibus, consulebat coronadum. Itaq; sequenti die, accepto Boles-
lao, processit cu eo imperator in ecclesiam: Conuocatisq; Gaudentio Gnez-
nen, cæterisq; pontificibus: Iussit eum in regem polonia inungi, & deductū
supra sedem maiestatis, corona sua, tempora Boleslai ornauit, & coronauit.
A sua, suozq; successorum, romanoru imperatorum obedientia, eum & po-
steros eius reges polonia perpetuo absoluit, omnibus acclamantibus, gaudē-
tibus & laudantibus. Intellectūq; est & completū quod Benedictus papa se-
ptimus, ad Lampertū Gracouien antistitē diuino oraculo dixerat. In breui
coronā exaltando dabit deus polonis. Illo ergo triduo delicatissime cesarem
cu suis refecit Boleslaus nouus rex, uasa aurea, & argentea quibus cibus &
potus mensis inferebatur, peracta refectioe simul collecta cesari donaban-
tur. Altera & tertia die magis & magis præciosa donabantur: Hastarum
ludi exercebantur: Plausus chorearu ducebatur, musicalib; regia die noctuq;
concrepabat. Anno ergo domini millesimo primo coronatiōe Boleslai pera-
cta. Recedens Otto ex Gnezna, munifice donatus, iunxit affinitatē cum Bo-
leslao: Desponsando Myeczlaō filio Boleslai neptem suā, ex germana sua
Machtildæ genitā, filiam Ezzōis. Alias Herēfridi comitis palatini Reni no-
mine Richszam, uirginē litteris doctā. Obtulitq; sape dicto regi Boleslao
clauum domini, & lanceā sancti Mauricii. Rex uero Boleslaus, donauit Ot-
toni brachium sancti Adalberti, quod reposuit Romæ in insula, in ecclesia
sancti Bartholomei transiberim. Proximis ānis dum Romæ fuisset, per me-
uisum. Reduxit Ottone rex Boleslaus gratificando ei de corona usq; ad cō-
finia regni sui, rediitq; in Gneznam, Ottone ad Maydenburg diuertente.

CAPVT V

Einde cu Wlodimiro principe Russiæ percusso fœdere. Colle-
cto uniuerso exercitu, rex Boleslaus ingreditur Bohemiā: Boles-
laus siquidē tercius princeps Bohemiæ, irrupat circa Cloezko
in regnum polonia, malo suau suorum. Et interpositis treugis
addidit alterā inuasiōe & spolia. Vastante autem rege polonia, Bohemiā
cedibus & undiq; ex combustionē flāmis collucentibus. Princeps Bohemoz
sentiens se imparē pugna, concluderat sese cu Iaromir filio suo, in castro Vis-
sehrad. Sed rex Polonia cōquisitis uniuersis castris, & ciuitatib; Bohemiæ
Applicuit Pragā, & forti milite expugnauit, obfessoq; castro Vissehrad. Bo-
leslau ducē Bohemiæ cu filio cōprehēdit. Firmatis deniq; reb; Bohemoru
suuiciu

Boleslaus co-
ronatur in regē

Poloni ab obe-
dientia imperij
absoluti.

Richza despō-
sata Myeczlaō
Clauus dñi
Lancea S. Mau-
ricij.
Brachiū sancti
adalberti

Bohemi polo-
niā uastabant.
Boleslaus bo-
hemiā subegit.

Boleslaus dux
boemig oculis
priuatus.

Vrsouicem &
Rauitarum fa-
milias.

Boleslaus rex
Morauiam
expugnauit.

sufficiēti praesidio militū tā in Praga, q̄ in aliis municipiis relicto, Polonia re-
grediebatur. Ad cōsolationē autē suorū fideliū, & ad maiorem Bohemiae ap-
propriationē Boleslaus duci Bohemiae fratri suo amicali oculos eruerē pra-
cepit (q̄q̄ annales Bohemorū asseuerant hoc facinus Myeczslau primū chri-
sticolam polonorū peregrisse) Iaromitum uero filiū, cōmisit custodire Vrsouī-
censiū, qui semper senciēbat pro rege poloniae praedictō, & adiutorio eorū
(Multas em̄ possessiones habuerant in Bohemia) praualebat contra Bohe-
mos. Hi pro armis gerunt uisum, supersedente uirgine. In polonia eorū fa-
milias deuoluta uocatur Rauitarū. Praecepit quoq; anno sequenti Boles-
laus rex poloniae, Morauia expugnare, & expugnauit deo iuuante: Vtq; sic
ret ei perpetua Bohemiae & Morauiae possessio, misit ad Henricū primum
imperatōrē, ut ei traderet Odalricū, alterū filium ducis Bohemiae, in cu-
ria sua imperiali commorātem, quod & fecit. Indignabatur em̄ Henricus Bo-
hemis: Boleslaū uero regē poloniae dilexit. Post plures annos idem Oldari-
cus, praecibus & fletu, a uinculis regis poloniae liberatus: Bohemiam turba-
bat & germano suo Iaromir ne hereditaret oculos eruit.

CAPVT VI.

Sollicitante deinde Suatopolkone duce Russiae, & personaliter
implorante reductionē in ducatu Kiouien, de quo fuit expulsus
per Iaroslau germanum eius, annuit & exercitu ualido collecto
de propriis militibus iam pugnare assuetis scientibus stare, &
sequi. In unum coire, & ordines prompte constituere. Habens secum prae-
minatu Suatopolkonem, ingressus est Russia, inuasionē, spolia, ac iniurias
olim regno poloniae illatas uindicaturus, recepitq; ciuitates, expugnati faci-
les (lignae enim erant) usq; ad flumen Bug, quo cum peruenisset, inuenit Ia-
roslaum ducem Russiae, pte ab altera cū ingētibz copiis, ex Ruthenis, Va-
rays, & Pyeczinigis conflatis. Excursionibusq; aliquot diebus utrinq; ha-
bitis: Bidus alumnus Iaroslai ducis, stās in altera ripa exprobrabat & detur-
pabat regem poloniae Boleslaum dicens se in breui extracturū crassum uis-
cus eius. Boleslao uero grauitē id ferēte, & iniuriā suā ultum iri polonis
cōmittente, repente armis correptis fluiuium Bug transuerūt, & in ordines
prompte concurrētēs Ruthenos aggressi, prosternūt, & ad ultimum uincūt
Iaroslao ne in manus polonorū ueniret uiuus: Primū in Kyow, de post in lo-
ca paludiosa fugiente, ad Kyow rex Boleslaus perueniens, obfessione & fa-
me eā expugnauit. Pro illa tempestate, ciuitatem insignem & magnam, tri-
centas ecclesias, & ultra habentem, quarū aliqua nunc stant: Aliarum autē
ruinae dumtaxat apparēt. Ingrediēs urbem rex Boleslaus euaginato gladio
percussit in portam per quam ingrediebatur, dictam aurea, eā sciēdo in
signum uictoriae. Et castro obtento, uniuersos thesauros ducales cōprehēn-
dens, moratus est, & illic hiemauit. Deprehendensq; Suatopolkonem (quē
in sedem Kiouien de qua pulsus erat restituerat) quosdam milites suos insti-
tutis hibernantes, & uictualia querētes occidisse. Iratus contraxit suas copi-
as Suatopolkone fugiēte, & Kyow spoliata, spoliisq; & captiuis onustus in
polonia remeabat. Insequente eū clandestine Iaroslao cū grandi exercitu, ut
cū in metis

Boleslaus.
russie bellum
intulit.

Boleslaus ky-
ow expugna-
uit.

quū in metis dimitteret exēcitum, inuaderet & trucidaret regē cū reliquiis
exercitus. Nec fessellit eū opinio, transito etenim flumine Bug: Poloni ad pro-
pria ueloci cursu properabant, & Iaroslao propere Boleslao appropinqua-
bat, Rex per exploratores certior factus, quos potuit reuocauit. Co-
stitit itē resq; animauit, & cōmisso praelio, diu anceps bellū agebat. Donec Iaroslai
exercitus rarefactus retrocedere cepit, tūc passim qsq; Ruthenos fugā matu-
rabat. Et Iaroslao dux eorū fugiēs, pmutado equos nō substituit donec in No-
uogrod peruenit, Boleslaus ergo & suus exercitus ex spoliis ditatus in polo-
nia felix reueniens, deo, auctori uictoriae, gratias agit: Ecclesias dotauit, mi-
lites benemeritos de publico honorauit, & elemosinas pro concessa uictoria
abūde distribuit. Nomēq; ex relata uictoria Chrabri acquisit, quod in Rute-
nico sonat animosus & potēs, pauca em̄ manu multitudinē Russitaz fudit.

CAPVT VII.

Ruthenico bello peracto. Ne animi militum hebetaretur rex Bo-
leslaus ad alia obeūda bella animum conuertit. Anno igitur do-
mini millesimo duodecimo. Infert bellum Marchitis siue Saxo-
nibus. Et quia omnes se abdiderāt, & pecora. Ideo per explora-
tores cernit factus, iussit milites longe lateq; a signis secedere, & populatio-
nē in agros, oppida, & uillas extēdere, omnia uastando, usq; ad fluiuium Al-
biū qui & Labia dicitur. Humiliatis autē Saxonibus, in redeūdo posuit colū-
nas ferreas, in flumine Szolawa, quēadmodū alias posuerat in Boristene, in
loco ubi fluiuius Szula influit in Boristene, ad discerendum & habēdum fi-
nes regni poloniae. Anno deinde sequenti, inuasit Pomerania K. Slubiā, & Cis-
marinas prouincias slauorū eas subiugado, quinimo sua liberalitate & beni-
gnitate feudales faciēdo. Sciebat enim ipsos processisse de formore regū po-
loniae. Idcirco consobrinos uocabat: Non tributū sed solam obediētiā ab
eis exigens. Demum Prutenicū bellum indixit, & cū ueteranis atq; trionibus
Prussia ingrediens: Diruit & exussit Romoue, Radzim, Balga & cetera op-
pida, lignea em̄ erāt: Primores autē Prutenorū in abscondito latitantes. Ne
tota Prussia conflagraret. Primū per caduceatores, postea per ipsosmet, de-
ductionē faciunt, & tributa quotānis pendere fisco regio promittūt, quod rex
Boleslaus suscepit: Agrūq; Prutenicū uastari prohibuit. Posuit & tūc Bo-
leslaus Gades, uidelicet ferreā columnam in flumine Ossa circa oppidū Ro-
gosno. Et uilla circa hunc locū sita, uocatur usq; in diē hodiernū Slup, a co-
lumna nomen accipiēs. Ad propagandum itaq; fines regni Poloniae. Bolesla-
us posuit Gades seu columnas in oriēte, occidente, & septentrione. Vltim. in
expeditionē agit Boleslaus in Russiam, aduersus Iaroslau ducem Russiae
uolentē polonia clam ingredi. Et ipse ad reprimendum hostilitatē eius, clam
ingressus Russiam, circa fluiuiū Bug simul conuenerūt. Equidem Boleslaum
crassius dies dominicus, a pugna distinebat, uerum, coci & serui carnes &
equos lauantes, missilibus cū hostili exercitu se lacefferūt, instantū ut totū ex-
ercitum in arma cōmouerēt. Vniuersus ergo Boleslai exercitus armatus, eqs
ascensis, flumine trasuadato, Ruthenos nondū sub ordinibus consistentes, &
pauidos obtruncat, dirūpit, & prosternit. Dux Ruthenorū fugit, reliquū
agmen

Boleslaus rex
Iaroslau uidit.

Boleslaus mar-
chis & saxoni-
bus bellum in-
tulit.

Gades Boles-
lai.

Pomeranicū
bellum.

Prutenicū
bellum.

Prussia sub-
acta.

Ruthenicū
bellum.

Alia victoria
Boleslai.

agmen tanq̃ acēphalū sine duce e praelio secessit: Polono, in ore gladii fugiētes, persequēte, & castra Ruthenonū diripiēte. Processit tandē Boleslaus, cū signis uictoricibus, ad interiora Russiæ, castra eius expugnauit. Alia per ditionē accepit, pacem confecit, & moderatū tributū Ruthenis instituit. Ex grauib; aut̃ & continuis laboribus reip. in egritudinem aliquot mensiū de-

Boleslai mors

cidit. Et mortuus est tertia mensis Aprilis, annō domini M. uigesimo quinto, ætatis suæ anno quinquagesimo octauo, cum regnasset annis uiginti quinque. Coronatus enī fuit anno Christi millesimo primo. In medio ecclesiæ. Posnamienī conditus. Signum mortis suæ fuit Cometes magna face fulgens. Hic fuit primus regū Poloniæ christianorū, moribus generosus & illustris. Specie digna imperio, decorus: Statura media præditus: Coma copiosa, crispa, & atra suffultus, publicis & priuatis abstinuit expilationibus, benignū se per omne tempus præstitit regem: In subditos modestus: In hospites officiosus, In calamitosos & delinquentes oratu facilis: In conuersatione & uita nitidus: In agendis prudens: In causis iustus: In omnes liberalis. Et ideo semper eius honores nomenq; manebunt. Fundauit anno domini millesimo sexto monasteriū sanctæ Crucis in Caluomōte, dotem sufficientē ei assignādo. Vt fertur, ad petitionē sancti Emerici filii sancti Stephani regis Hungariæ, cū eo, uenationē in eodem caluomōte intēdenti. Donauit dictus Emericus illi loco, crucem bifurcatam, notabilem portionē dominici ligni cōtinentem. Parēti suo Stephano a Græcorum cesare ex Constantinopoli, pro magno munere trāmissam, quā in pectore gestare Emericus cōsueuerat. Aliud monasterium de regula etiā sancti Bñdicti in Szezechow, anno domini millesimo decimo: In uilla

Boleslai laus
& virtutes,

gio olim nobilis uiri Sethegy ad fluuiū Istulæ erexit, & certas uillas pro dote assignauit. Sethegius uero Comes, & fundū, & uillas duodecim contulit. Ex post Henricus dux Sandomiriē. Item dux Iaczo. Itē comes Martinus. Item Comes Krzyuozad plures uillas præfato monasterio addiderunt. Ordinauit etiam Boleslaus munitiōes, & castra in confiniis regni, & eis armata præsidia militū imposuit. Ne hostes & grassatores quoquō in regnū irruerēt. Constituit & Daciā, dictā Stroza, quia militibus castra custodiētibus soluebatur a singulis colonis, quotannis soluentibus, de manso unam mensurā siliiginis, alteram auenæ. pleriq; item uillis officiū custodiæ cōstituit, ut singulis noctibus permutatim excubias nocturnas in castris agerent, & uoce sonora in testimonium fidelitatis, custodiæ declamarent.

Monasteriū .s.
crucis in caluo
monte fundat.

Monasterij szezechow fundatio.

Stroze frumētalis institutio.

Sancti Adalberti vita.

CAPVT VIII.

Voniā de sancto Adalberto, & de Prussia mentio facta est. Ideo de his, & cæteris incidentibus, parūper est dicendū. Sanctus Adalbertus e nobilib; parētibus: Patre Slawnyk: Matre Strzeszi

flaua, de Lublycz oppido Bohemiæ extitit oriūsus. Apud Albertum, Maydenburgen Episcopū adolescentiā agit, & ab eo Adalbertus nominatus est. Permutato priori nomine Voyczzech (quod significat exercitū consolator) ob difficultatē expressionis eiusdem. Astitit morienti Dithmaro, primo Episcopo Pragensi: Audiensq; ab ore eius causam damnatiōis suæ, plurimū expauit, & terrore consternatus omnia delitiosa abiiecit, & cilicium

cium induit. Electus in Episcopū Pragen, anno domini 981 sicut demōes per obsessos prædixerāt: Rexit subiectū gregem in exhortationibus, disciplina & mansuetudine. Bohemis documenta eius haud obseruātibus: Maxime in eo, q̃ pluribus uxoribus abutebantur, filios & filias Christi nomine baptisatos, iudeis in seruitutem uendebāt. Diebus dominicis forū frequentabant, & q̃ gentiles ritus obseruabāt: Quapropter dimissis Bohemis Romam perrexit: & in monasterio sancti Alexii una cū Gaudentio germano suo, in maxima obseruantia & sanctitate septē annis delituit. Bohemi autē culpam scelerū suorum in sanctū dei retorquētes. Inuaserūt oppidum Lublicz, & quinque germanos sancti Adalberti necarūt, uidelicet Sobobor, Spiczmirū, Sobrosław, Zimisza, & Czaślaw. Nec his malis contēti, omnem prolem, & cognationē eorū, cū singulis inhabitatoribus Lublicz deleuerunt, ac interfecerunt oppidumq; flāmis iniectis exusserūt: Solo Poray, sexto germano beati præsulis Adalberti in Polonia Boleslai Chrabri seruitis dedito, per absentia saluato, Bohemiāq; repetere non audenti. Princeps Boleslaus donauit illi sufficientes possessiōes in polonia. Ex huius stirpe, nobiles de armis rosarū, albam resam in campo rubeo deferētes, quorū proclama est poray, a præfato Poray sancti Adalberti germano originem sumpserūt. Compertis malis, quæ diutim in Bohemia fiebant. Archiepiscopus Maguntinus, metropolitanus Bohemorū, supplicauit pape, ut suffraganeum suū Adalbertum iuberet ad oues proprias in Bohemiā redire. Sancto Adalberto opponēte: q̃ gens Bohemorū sit dure ceruicis, & incorrigibilis. Et iccirco sedes apostolica, tribueret ei licentiā prædicandi euangeliū Prutenis potius q̃ in Bohemiā redeūdi. Si te, inquit papa, non audierint, excusso puluere de pedibus. Habeto licentiam aggrediendi, & in fide docendi Prutenos. Redit itaq; beatus uir Adalbertus in Pragā. Et in spiritu lenitatis demulcēdo, & quādoq; in uirga correptionis arguendo, obiurgabat populos Nequicq̃ proficienti. quodam tempore beato Adalberto dormitāte dixit illi dominus. Tu stertis, & ego iterū infidelibus uēdor. Et statim exurgens in forū processit, & quos inuenit christianos uenales gratiose redemit, ac libere abire iussit. Obmissa ergo Praga profectus Romā. A Benedicto sexto confirmatiōē Prutenis, & aliis gentibus prædicandi uerbū salutis obtinuit. Et in redeundo Hungariā ingressus, Gyesse principem cū filio eius Stephano in fide corroborauit, totamq; perambulans Pannoniā, uerbū dei Slauis & Hungaris quasi uno anno prædicauit. Exinde in Poloniā conuersus. Anno domini 996 Graccouiā uenit, & uulgari Bohemico quotidie concionādo prædicauit. In eo loco ubi nunc ecclesia sancti Adalberti stat, post palmā martyrii eius superedificata: Dimissa Graccouia, una metropoli polonorū: In Gneznā aliā metropolim comitatibus, ducentibus, & in uictualibus prouidentibus eū, militibus ducis Myeczslai & eius filii Boleslai puenit. Illic mortuo Roberto Archiepiscopo Gneznē. Ad instantissimas preces Myeczslai principis, & filii eius Boleslai cathedralam Gneznē regendam suscepit. Nec longe post. Constituto Gaudentio germano suo in Archiepiscopatu Gneznē, ad seminandū uerbum dei, & fidem Christianā propagandū, in Prussia processit. Est autē Prussia regio

e 4 septentrionalis

Prussie origo
& descriptio.

septentrionalis, frigida, a Polonia distincta fluuiis, Ossa & Vissa, usque ad mar-
re sarmaticum continuata. Dicta Prussia, ut aiunt, a Prusia rege Bithiniae, qui
in incitamento Hannibalis, infeliciter contra Romanos pugnans, fusus, in illa
ora Prussiae cum suis gentibus fugit, nomenque suum illi dedit. Signum huius asseren-
tes inducunt quod uulgare graecum loquentes intelligunt, pleraque uerba Pruteno-
rum ex regione Bithiniae graeci sermonis propagata. Aduenerunt deinde ut sa-
ma est gentes Romanae, ob bella ciuilia Italiae deferentes & permiscua mansi-
one cum eis fecerunt, Prussia, Lithuania, & Samagithia mixtum constituentes &
linguagium confundentes. Propter quod multa uerba, latinam linguam redolen-
tia, in eorum sermone audiuntur. Sed & hoc signum certificatores addunt, quod prin-
cipalem ciuitatem Romoue uocauerunt a roma nomine deriuato. Et in ea sum-
mum Pontificem, more gentilitatis constituerunt, sermone eorum Criue appella-
runt. Aeneas Siluius in epistolis. Prutenos nunc dictos, quasi Brutenos littera co-
mutata capitali, quia moribus fuerunt brutales. Habuerunt namque tot uxores,
quot emere potuerunt, Ancillarum officia obeuntes. Ebrietates, comessationesque
diligentes, balneis frequentibus eas diluantes & curantes. Hanc igitur Prussia
per milites Myeczslai, & filii ipsius Boleslai conductus sanctus Adalbertus
attingens Ossam fluuium nauigauit, & dum pro nauigio nummis caferet, a remi-
ge in caput remi percussus, gratias deo agit, & non maledixit. Circuibat ui-
cos, & oppida praedicando Prutenis per interpretationem, & idola confutando.
Docens solem, lunam, ignem, lacus, & siluas quae adorabant, non esse deos,
sed creaturas dei. Sacerdotes autem & pontifex lingua ipsorum Criue dictus:
Ne amplius prophanando deturparet deos & ritus eorum, conspirauerunt
necandum. Die ergo Veneris nonas kalendas Maii, in colle saxoso, cuidam ui-
co imminenti, iuxta litus maris, prope oppidum Feszhaush inuenerunt san-
ctum dei diuina celebrantem. Et insilientes in eum, septies cossosum, pluries scis-
sum, & ictibus quassatum, occiderunt, capiteque abscisso, in arbore suspende-
runt, quem aquila per triduum custodiuit, donec membra scissa per hospitem, uiri
beati in sportam collecta, iuxta locum martyrii in terra abscondita sunt. Audies
Boleslaus Chrabri necesse sancti dei, missis nunciis requirebat corpus eius. Ad-
quem Pruteni, deum tuum inquit occidimus, terramque obrutum, minime pote-
ris habere, nisi argentum tantum appendas, quantum ponderat. Misit ergo Boles-
laus uiros ecclesiasticos, cum certis militibus, qui iuxta Romoue corpus obla-
tum. Primum recognoscentes esse sancti Adalberti. In altera parte tabulae appen-
derunt argenti quantitatem, quam estimabant appendere corpus. Sed mirabi-
lis deus in sanctis suis, tantam corpori sancti Adalberti tribuit leuitatem, ut pro-
pe nihil ponderaret, secundum pacta igitur, argento in scinia reposito. Acci-
pientes corpus in capsam nouam ad hoc paratam, condunt. Et honorifice, in
poloniam derulerunt. Boleslaus certior factus: Intra metas Poloniae, ad esse
corpus sancti Adalberti, coassumptis uiciniorebus Episcopis, uirisque spiritu-
alibus & saecularibus cum maxima multitudine occurrunt, & prosternunt in ter-
ram, excepit, & usque in monasterium Canonicorum regularium sancti Augusti-
ni, dictum Tremeszna, quod Myeczslaus pater suus, qui uiuere condidit de-
duxit & locauit. Breuique tempore exacto, collecta multitudine pontificum ec-
clesiasticorumque

Sancti Adal-
berti martyrii

Sancti Adal-
berti corpus ar-
gento a Prute-
nis redemptum.

clasticorumque & saecularium uirorum: in Gneznam tanquam in locum digniorem &
metropolitanum 15 kalendas nouembris transfudit. Vbi mira dei uirtute, stu-
pendis miraculis cepit clarescere, germanis, pannoniis & prouinciis uicinis
ad sarcophagum eius confluentibus, & in necessitatibus salutaria solatia repor-
tantibus. Sed & Otto tertius imperator, instinctu suo, suorumque astantium sua-
su. In graui egritudine facto uoto, uisitare sanctum Adalbertum in Gnezna, su-
bito & miraculose, conualuit. Et ut dictum est, uoto expleto. Per merita beatif-
simi Adalberti, coronam Boleslaus & successoribus eius, regibus Poloniae, per-
petuo duraturam, donauit.

Sanctus Adal-
bertus in po-
loniam allatus
claruit mira-
culis

CAPVT IX.

Regnante Boleslao Chrabri. Floruerunt sex fratres in Polonia:
Duo, Benedictus & Ioannes, ad instantiam praefati Boleslai, & pro-
motione imperatoris Henrici. Ex peregrino cenobio uiri insignis san-
ctitatis Romae aldi. Pro neophitis in Polonia edocendis conces-
si. Et tanquam angeli dei, per nuncios ad Boleslaum adducti. Et quattuor, Mathe-
us, Isaac, Cristinus, & Barnabas, poloni natione, illis sponte coniuncti. Habita-
bant in heremo, prope oppidum maioris Poloniae Kaznierz, in arctissima uira
& obseruantia: In orationibus, & ieiuniis assiduis. Docentes uerbo & exem-
plo: quosque requirentes & aduenientes. Quadam autem die rex Boleslaus, com-
medans se, & regnum suum orationibus ipsorum. Obtulit eis magnam massam
auri. Palam in conspectu omnium, quod tamen fratres inutile eis profitentes: Ne-
quaquam accipere uolebant. Et post triduum, per Barnabam fratrem minorem in
Gneznam Boleslao remiserunt. Vixque mediū itineris Barnabas emensus est, &
expilatores auri sacra fame incitati: sanctos uiros orantes in nocte compra-
henderunt. Et per minas, plagas, per ligamenta: Ad ultimum, per uarios cruci-
atus & exustiones ignis, tormentis affectos trucidarunt. Utque tanti reatus cri-
men tegetetur, ignem iniecerunt sex casis, & quinque corporibus sanctorum ne-
catis, ut casuali flamma conflagrati putarentur. Verum nec pilus de capitibus
decidit eorum. Neque exustio tetigit tellus & corpora eorum. Rex Boleslaus ex
Gnezna celeriter accurrens cum tota curia, & e rure uicino, colonis peditibus
acceritis, inuenit expilatores in siluis uagantes, arefactis brachiis, gladios ex-
ertos & nudos ferentes, ligatos & cathenis uinctos, ad locum sanctorum marty-
rum adduxit: Diram ultionem ex eis sumpturus. Dei tamen clementia & san-
ctorum meritis, ut locum attigerunt, mox cathenis confractis liberati sunt. Et mi-
raculo facto abire permisi sunt libere. Delata corpora eorum in Gneznam, si-
mul in una tuba in ecclesia maiori sunt sepulta. Anno domini .M. s. agitur fe-
stus eorum pridie idus nouembris, quoniam ea die passi, coelestia meruerunt
Barnabas uero confrater martyrum magno eiulatu gemebat, quod simul coro-
nam cum eis non perciperet. Factoque heremitorio in eodem loco, deuotus per-
mansit. Et cito post uita functus, appositus est fratribus suis, Gneznæ conditis
Extant nunc quinque capellae: deuotione fidelium, in locis habitationum san-
ctorum superedificatae.

Sex fratres.
sancti.

Alia historia
habet centum
marcas pecu-
niae.

Quinque fratrum
martyrium.

CAPVT X.

Vlodimirus
pyeczini-
gos
debellauit.

Vlodimirus
victus.

Vlodimir
mors.

Suatopolck
fr̃s interimit.

Astatis karuatis, Wlodimirus dux Russorū, etiā Pyeczini-
gorum exercitum, iuxta fluuium Trubiesza profligauit post sin-
gulare certamen, unius ex pieczinigris gigantee stature deiecto
& occiso, a Rutheno de Pereaslaw mediæ staturæ, quo cū duel-
lum ingressus fuerat. Sed Pyeczinigi relictis uiribus, anno sequenti uehe-
menti corde ac igne terras Russorum uastauerunt. Wlodimirum eis occurrē-
tem cum suo exercitu contendo, & fugientē persequendo: Donec sub pon-
tem, qui fugienti occurrerat, se recondit, & eius beneficio hostes insequentes
fecellit. Hac de causa ecclesiā transfigurationis in Kiow extruxit, quoniam
in festo transfigurationis secundū ritū Græcorum sua euasio contigerat. Tan-
dem ueritus Wlodimirus ne decedente eo, inter filios bella oriretur, sic inter
eos regnum diuisit. Vislao natu maiori, dedit Nouogrod. Iloslao Poloczko.
Suatopolckoni Thurow, Iaroslao rostow: Sed Vislao fatiis raptio: Iaros-
lao Nouogrod. Borisz Rostow, Hleb Moronye, Suatoslao drewanie. Wse-
uoldo Wladimiria, Mscislao Thimutuchani: Cæteris iunioribus Kiow, &
Bereftow principatus, post mortem suam reseruauit. At Iaroslauus sorte sua
non contentus, creditus in pace uenisse castrū Kiow occupat. Quod pater
Wlodimirus molestissime ferens, ex omnibus suis & filiorū principatibus,
bellatores aduersus Iaroslauum cōtrahit. Iaroslauus uero resistentiam patri fa-
cturus: Pyecziniegos cū Varais conuocat. Non potēs aut Wlodimirus præ-
mente egritudine, ordinationi belli adesse. Præfecit exercitui suo Borisz.
Ipse uero post paucos dies, in castro Bereftow moritur. Et in Kiow in eccles-
sia uirginis Mariæ, quā uiuens edificauerat sepelitur. Ignorātes patrē Wlo-
dimiri mortuū bini filii, Borisz & Suatopolck, certamen cū Iaroslao inierūt,
& eū superauerunt. Suatopolckus ergo rapit principatū Kiouien, & germa-
nū suum Borisz loco patris se colentē, per subordinationem quorūdam No-
uogrodensiu in cubili suo orantē lanceis transodit, & cū armigero eius Gre-
gorio Hungaro interfecit. Misit & alios nequā uiros, & Hleb alium fratrem
abscisso capite interfecit. Colit Ruthenica ecclesia hos duos fratres pro san-
ctis martyribus. In ecclesia sancti Basilii kiouien in uno sepulchro tumula-
tos. Nec impunis fuit Suatopolckoni occisio fratrum. Venit nāq contra eū
dux Iaroslao cū Ruthenis & Varais, Suatopolckone cū Ruthenis & Pyecz-
iniegis, circa castrū Lubiecz resistentiā opponente, flumine Dniepr utriusq
exercitū dirimente. Et post trimestre spatiū, Iaroslauus superato flumine: In-
uasit exercitū Suatopolckonis inermem: Diffugientēq in lacus: fragiles gla-
cies habentes, cū submersione pluriū, interfectioneq multo maiori aliorum
Suatopolckus uix manus hostiles euadens, præpeti cursu in Poloniā fugiens
Boleslai Chrabri personale auxiliū & reductionē in sedem kiouien meruit.
Per Iaroslai circa fluuium Bug profligationē, & kiouiae expugnationē: Vt
paulo ante de Boleslao dictū est: Contra Suatopolckonē iterū dux Iaroslauus
anno sequenti cū nouo exercitu processit, & occurrente Suatopolckone in lo-
co ubi Borisz occisus fuerat succubuit Suatopolckus. Et contractis copiis ex
Pyeczinigris celerrime reuertitur in fortitudine magna. Cui occurrēte Iaros-
lao: circa

Iaroslao circa fluuiū Olham. In crastino (& fuit dies ueneris) solē oriente confluxe-
rūt. Et Suatopolckus uictus fugit in Brzesze, ad prefectū Boleslai regis po-
loniæ. Exinde poloniā ad rescindendū suas calamitates processurus. Sed in
itinere repentino correptus languore, mortuus est, & in loco ignoto ac deser-
to sepultus. Post cuius mortē Iaroslauus pacifice kiouien possedit principatū
Et q̃q pro uno aduersario Suatopolckone extincto. Alter aduersari⁹, nepos
eius Brzetislaus, filius Iloslai ducis de Poloczko cōsurrexit, & sub eo No-
uogrod occupauerit, tamē & hūc duro certamine superauit: Nouogrod re-
cuperādo. Et Rededa ducē de koschohon singulari certamine uicit, & tribu-
ta ei, regioiq gētis koschohon, imposuit. Post hæc, Mscislao dux de Thimu-
tukani, comparato exercitu de kozaris, & koschoys inuasit Iaroslauū fratrem
suū ducem kiouien. Et licet Iaroslauus in sui auxiliū ducem Vorahimorū Ia-
kuy acciuisset, & duplici certamine confluxisset, tamē succubuit, & kiow in
Mscislai ditionē concessit. Qui sedem kiouien fastidians, Iaroslauum securi-
tate promissa reduxit, sedemq kiouien ei resignauit. Repete, inquit, frater
sedem kiouien, quoniā natu maior es, & ea pro tuo libito utere, quā ego ui-
ctor uicto æquo animo restituo. Hæc omnia in diebus Chrabri Boleslai Rus-
sitis facta contigerunt. Cui Boleslao, dux ipse ruthenorū Iaroslauus, de anno
domini. Millesimo decimo octauo nouum & ultimum intentauit bellū, clan-
destine inferre, sed dexteritate Boleslai uiriliter superatus est, quemadmodū
historia de Boleslao supraposita continet.

Myesko secundus

CAPVT XI.

Conuentione habita in ciuitate Pos-
naniensi, anno domini 1025. Elect⁹ est
in regem Myeczlaus siue Myesko
secundus filius Boleslai Chrabri. Et
dominica Penthecostes sub frequentia Prælato-
rum, Baronū, & nobiliū. Myeczlaus in regem,
Richsza uero coniunx eius in reginā, Gneznæ
uncti & coronati sunt: Per Ipolitū Archiepisco-
pum Gneznæ: Assistentibus ei Gompone Ar-
chiepiscopo Gracouien: Paulino Posnaniē:
Marcello Wladislauiē: Clemente Wratislau-
iē: Albino Plocen pontificibus. In ipso autē re-
gnandi inicio apparuit Myeczlaus Poloniæ rex
ingenio hebes & tardus: animo & moribus inco-
cinnus, cōsilio ineptus, actione leuis. In expeditionibus parū idoneus: Nihil
paternæ industriæ, nihil frugalitatis, munificentiaeue regiæ habens. Ex mu-
liebri pendens arbitrio, a consorte regina Richsza regebatur. Ad nutū eius
& iuuenū consiliatorum præsignationē, omnia moderās, uacās uentri, ocio
somno, & uoluptati. Ea propter exteræ nationes per patrem ipsius subiuga-
tæ, ab obedientia recesserūt homagiali. Brzetislaus siquidem filius Vdalri-
ci ducis Bohemiæ, adolescens ferox, & impiger, ex muliere rusticana Boze-
na alias Beatrice, primū concubina, postea in coniugem assumpta, pro geni-
tus, uiscifecens

Myesko secū-
dus eligitur.

Brzetislaus bo-
hemie dux bo-
hemia & Mora-
uia ponitur.

Poloni truci-
di.Prouincię mul-
tę defecerunt a
Polonia.Marchionatus
Bradenburgen-
si.Ruthenorum re-
bellio, phibita.Pomerani re-
belles victi.Myeczslai
mors.Ecclesia sanctę
Sophię in ky-
ow.De kazimiro
Myeczslai filio

tus, ulciscens aut sui excecationē, & paternā captiuitatē Bohemię, ac Mo-
rauię, castra & ciuitates expugnauit. Polonos ciuitatibus præfectos truci-
dauit, Vrsouicēses & ceteros nobiles Bohemię polonis fauentes attriuit &
persequēbatur: Totamq; Bohemiā & Morauiam, suę iurisdictioni subiecit.
Prouincię cis Albim, & circa mare germanicū, Kassubite, Serbiani, & insu-
lę marinę, quas Boleslaus ditioni & imperio Polonorum restituerat, defecerunt.
Nicolaū alias Mickel, a quo castrū Mikelburg principem Slauorum: Henri-
cus primus imperator Romanorum, terris & possessionibus exiit, & comita-
tum Magnopolensem possidendo, cuidam militi tradidit, & eū comitē Ma-
gnopolensem creauit. Marchionatus Brandenburgen- surrexit, subactis aut
extinctis principibus terrę. Pro aquila alba, insigni uniuersali polonię, aquā
lam coccineam, seu rubeā gestans: Ob hoc a polonis Sgorzelicz uocitatus.
Ab eo tempore, hæ gentes & ore, a corpore regni Polonię distracte, nunq;
ad integritatē reducere sunt. Ruthenos tamē detectionē meditantē: Iaroslao
& Mscislao ducibus Russię (quosdā agrestes ex dominio Polonorum captos
circa kiouia supra fluiuium Porzi locantibus) adherere uolentes, in fide rex
Myeczslaus continuat, per hoc q; principales eorū capti uauit, & in castris
polonię, loco obsidum aliquot annis tenuit. Pomeranos uero apertam rebel-
lionē opponētes, bello coercuit. Nam instigantibus eū proceribus polonię
copias numerosas cōtraxit. Et tres Hungarorum duces, Andreā, Belam, &
Leuentā, sancti Stephani regis Hungarię nepotes, ab hungaria exulantes,
& in regno Polonię iure hospicii susceptos, secū habens, cū Pomeranis con-
fluxit, & eos uicit. Et quia Bela dux Hungarorum in ea pugna macte uirtutis,
strēnuus apparuit. Ideo Myeczslaus dāns ei suam filiā, in generū ipsum assū-
psit. Et uniuersum censum Pomeranicū, ad tenendū statū ducalem sibi consi-
gnauit. Nondum aut quinquagesimū annū supergressus rex Myeczslaus, in-
cidit in amentia, qua aliquot mensibus molestatus, exosus, & cōtemptibilis
mortuus est in castro Posnanię, 15 mensis Martii, anni domini M. trigēsimi
quarti. In Posnanię ecclesia Cathedrali in paterno sepulchro conditus.

CAPVT XII.

EXtincto Mscislao, duce Cirnieiouię: Iaroslao dux kiouien-
si principatu ei successit & monarchā Russię, sese gerere cōcepit,
quod lingua ruthenorum sonat yedzyna wlascecz. Pxeczinięgos
aut kiouia grandi multitudine uallantes. Celeriter cōtractis un-
diq; copiis Iaroslao superueniens, fortiter deturbauit, & ipsos uicit, quibus-
dam piecziniegis captis, Cæteris aut fugatis, aut in aqua meris. In signū ui-
ctorię, Iaroslao ecclesiā diuę Sophię in kiow erexit, turrimq; eius deaura-
tis tabulatis textit. Eidē pro adōrnamētis uasa aurea & argētea, libros & ue-
stes præciosas largiēdo, & Metropolitanum in ea instituendo. Portā insuper
uersus Poloniā pro magnificētia sua & urbis, p̄fuso sumptu edificauit: Ca-
cumē eius seu pinnaculū tabulis deauratis ornauit, & aureā uocari iussit.

CAPVT XIII.

Rat Kazimirus, filius Myeczslaw & Richsze uigēsimum annū
agens, adolescens probus, & litteris imbutus, qui primus inter
principes

principes Polonię legitur didicisse litteras. Non tamen est (genitore extin-
cto) in regē electus, tum ideo, quoniā regnicolę circa Posnaniā anno domini
1035 congregati, timuerūt ne paternam segnicię, amentia, tenacitatem, & re-
gni pestundationē, sectaretur, tū quia Richsza genitrix eius, olim Myeczsla-
um patrem, pro suo uoto gubernauit. Ne & filiū suis persuasionibus illaque-
atum corrumpere: tum etiam quia oblationes & certas munerum donatio-
nes pro mensa regis, & reginę in uillis nobilium per Richszam tempore
mariti constitutas abrogare noluit. Huc adde quoniā Richsza exosos ha-
buit Polonorum nobiles, sordidos, & immorigeratos uo-ans. Conforcia eo-
rum deuitans, & Theutonis quęq; officia & dignitates distribuens. Nolens
ergo prædicta immutare, denegata ei obediētia, coacta est de regno secede-
re, receptis itaq; thesauris, uetustę gazę principū polonorum, unionibus, ar-
millis, monilibus, uasis & desideratis uestibus cū geminis coronis, una, q; ma-
ritus eius, altera, qua ipsamet coronati fuere, accepto secum filio Kazimi-
ro indignata, recessit in Saxoniā, q̄rulatū iri imperatori Henrico, oblati q; ei
muneribus, de thesauris asportatis, simul & duabus coronis materialibus, re-
gni Polonię, adiunctis, præcabatur, ut iniuriā suę eiectiōis de regno, in
Polonis ulcisceretur, quod imperator promisit, emptoq; sufficenti cenī, pro
statu suo in Saleueld morata est. De bonis & possessionibus, dudum a se cor-
emptis, dum leniuit duo monasteria fundauit: unū Brunuilsense, sub hono-
re sancti Petri apostoli, & sancti Nicolai cōfessoris: Aliud in loco ubi sancti
Kiliani socii, rumq; extabat martyrium. Super quo pię foundationis opere,
i; suis reginę Richsze priuilegiū apud prædicta loca ostenditur. Defuncta
apud Saleueld, Coloniā delata est, & in ecclesia sanctę Marię ad gradus
humata, Filiū uero Kazimirum dum uiueret litteris uberioribus imbuendū
expensis sufficienter prouisum, Parisius misit, ubi existēs per bienniu: sape-
numero cogitauit, an in Poloniā esset regressurus. An in Theutonia cū ma-
tre sugillationes passurus, morā deligeret. Delegit tandem matre consentien-
te monachari. Et accedens personaliter Romnaldū, uitę sanctitate pollentē
in Italia, donato ei pulchro caballo, exposuit quis esset, poscens ab eodē sus-
ceptionē & professiōem regularem, quo annuēte, rediit in Cluniacū, ubi pro-
fessus, ad gradum diaconatus peruenit. Interim uero, dum e Polonia sece-
sisset, turbo dissensionum Poloniā inuasit. Ingenui & præcipui bellatores,
mutua corde absumebātur. Possessiones innocentū occupabātur, matronę
& uirgines, absq; impunitate uiolabātur, loca sacra diripiebātur, sacerdotes
spoliabātur, latrones & sicarii latronūq; & siccariorum duces, consurrexe-
rūt, agros depopularunt, tecta exusserunt, pecora abegerūt, remansitq; ter-
ra populis uacua, confusa cordibus, destituta defensione, & omni auxilio or-
bata. Maslaus, regis Myeczslai subpincerna charus, purpuram induit, &
Plocensiu principem, se gerere cōcepit. Brzetislaus Bohemię dux, intelligens
Poloniā absq; rectore laceratā: Collecta nobilium & agrestiu multitudinē,
Poloniā ingressus, Wratislauiam & Posnaniā oppida quoq; uicos & uillas,
quę ciuili bellī stridor nondū deleuerat diripit & exurit: Gneznā metropo-
lim, quoniā nec situ nec arte munita erat, facile capit. Ecclesiā beatę Ma-
rię

Coronę regni
abactęBrunuilsen-
se monasterium:
S. kiliani mo-
nasteriu.kazimirus Pa-
risius missus.kazimirus in
cluniaco mo-
nacho factus.Bohemi polo-
niā uastauit.

riæ metropolitanam, suasu Seueri Episcopi Pragensis, qui huiusmodi bello se miscuerat, spoliatur. Corp⁹ sancti Adalberti quod certi prælati & ministri ecclesiæ de sepulchro extractum in zabulo occultarât, perquirunt & non inueniens sollicitauit, non solû probris, sed amplissimis promissis, ministros ecclesiæ de corpore inueniendo. At illi ex industria corpus Gaudencii Archiepiscopi Gnezneſi ostendunt quod Bohemi Pontificalibus indatû, rapuerunt, credentes fore corpus beatissimi præsulis Adalberti. Rapuerunt & corpora quinque fratrum martyrum, Ioannis, Benedicti, Isaac, Mathei, & Cristini, Morauisq; instatius petentibus, corpus sancti Cristini tradiderunt, quod in ecclesia Olomûcensi, sub tabulis argenteis auro tinctis locauerunt. Sub titulo & nomine eius, postea ecclesiâ cathedralē Olomûcē dicando. Rapuerunt insuper Bohemi, imaginē crucifixi, tricentas libras puri auri pendente. Per Boleslaum primû ecclesiæ Gnezneſi donatâ. Rapuerunt & tres tabulas maioris altaris, auro puro, & præciosis lapidibus, per Boleslaum regem decoratas. Cæteraq; clenodia, uasa, campanas magnitudine & sono notabiles, abstulerunt. Cû his & multitudine captiuorum utriusq; sexus, Brzetislaus in uigilia sancti Bartholomei a^{no} domini 1038 Pragā perueniēs, sacrilegam prædam in maiori ecclesia Pragenſi posuit. Captiuos uero, inter quos & sacerdotes uidebantur, in colonias distribuit. Et licet Stephanus metropolitan⁹ Gnezneſi corā sede apostolica super spolio suæ ecclesiæ, Brzetislao duci, & Seuero episcopo Pragenſi lites intentasset & diffinitiuâ obtinuisset, Nihil tamen de ablatis rehauit. Iterum ab oriente Iaroslau⁹ dux Russiæ inuasit Poloniā, bellis plurimū attritâ, & oram Mazouię, igne, caede, & spoliis depopulatus, cum magna præda hominū utriusq; sex⁹ in Russiâ libere rediit. Adhuc aliæ uicinæ nationes poloniam prædiis & direptionibus lacerabant, ex tunc polonorum primores & procures, non sentiendo, non uidendo, excorante ira, quo amētiæ progressi forent, quid periculi & infaniæ, in se, quid in patriâ, quid in penates, quid deniq; in deum & religionem eiiciendo Kazimirū cōmiserint, tarda recogitatione pensare, & sero sui facti poenitere ceperunt, Mittunt itaq; (post uarias & scrupulosas sentēcias ac conclusiones) notabilem ambasiatā seu legatum, ad quærendū & reducendū Kazimirum in regnum, quoniā ex eo unico solacio, salus Poloniæ & re integratio speraret. Legati ergo de polonia egressi. Primum adeunt reginā Richszam in Brunswig, & exposita causa legationis, acceperunt responsum, Kazimirū frustra quærendum, quoniam monachus in Cluniaco factus nequaquā in Poloniā reuersurus esset, nec reueriri posset. Legati responso reginæ Richsze non territi, in Cluniacū diuertunt. Et Kazimiro recognito in habitu cucullato. Ex Abbate, postulata & obtenta uenia, Cum lachrymis in collum Kazimiri ruendo incidunt, legationē pontificiū & Baronū Poloniæ exponunt: Rogantq; ut ad suscipiendū regnum in Poloniā cum eis rediret. Et nunc hunc, nunc Abbatē instanter flagitant & obsecrāt. Abbas Cluniacē, compāssionē quidem super desolatione regni Poloniæ se habere dixit. Monachum uero professum & iam diaconum, a regula & ordine absoluerē, nō suā, sed pape fore auctoritatis, & potestatis affirmavit. Quo audito oratores Polonorum, rectiori quo possunt tramite, Romā cōtendunt

Præda sacra ex
Gnezneſi eccle
sia abacta.

Rutheni Polo
niam vastant.

Legati pro ka
zimiro.

tendunt, & peruenientes, Pape Benedicto nono, humili uoce & gestu, regni Poloniæ eneruationē & desolationē, propter Kazimiri heredis exilium longa oratione exponunt, Additisq; lachrymis & gemitibus, supplices uultu demisso, iterum atq; iterum rogāt, ut monachū Kazimirū eorum regē ex monasterio exire iuberet, autum regnū Poloniæ restaurare, & prolem sumpta uxore propagare. Summus Pontifex, cū cœtu cardinalium habitis aliquot consultationibus, miseratus calamitatibus, & interitui regni, extremo licentiā (regula & ordine dimissis) redeūdi in Poloniā, regnū suscipiendū, reparandum, & per prolis generationem ac successionem in futurum prouidendum Kazimiro concedit. Polonis uero iniungit, ut successoribus sancti Petri, Romanis pontificibus, de quolibet capite, nobiliū capitibus circūscriptis, usua^{lem} nūmum annis singulis solueret. Ex tali solutione nummi sancti Petri, & fines regni Poloniæ & prouinciæ occupatæ, Polonorum fuisse cognoscuntur. Item ut cæsariem capitis & cōmam nō nutriant, sed patentibus auribus, ad instar Latinarum nationum tonsum caput gestaret. Et tercio q; in præcipuis Christi & uirginis matris eius festiuitatibus, panno lineo albo, in modum stolæ dependente, ceruicem exornare perpetuo redderetur astricti, quatinus his tribus insigniis & ex monacho, & ex diacono, apostolica concessione & benignitate (dum aliter concretum periculum dispelli non posset) polonus regem sibi creatum & redditum recognoscēs, tam in deum, q; in christianam religionem existeret grator atq; deuotior. Restitutione Kazimiri a sede apostolica impetrata, e Roma concito cursu, in Cluniacū ouantes cū litteris apostolicis oratores ueniunt, quibus mox ab Abbate paritum est, ualedictio Abbate, cū fratribus, Kazimirus Cluniacū egressus. In Almaniā ad Richszam genitricem suā, in Saleueld peruenit. Et persuationibus maternis non acquiescens, quibus molita est eum retinere, ne ad regnum Poloniæ desolatū & extitum rediret. Profectus ab ea pluribus clenodiis in auro, argento & gemmis olim ex Polonia eductis, honestatus & muneratus, caterua equitum almanorum, & sufficienti uiatico, per matrem prouisus, una cum Polonorum nunciis ad Henricū tercium imperatorem Romanorum, in insula sancti Swiperti cōmorantem, accessit, quæsturus atq; petiturus, ut Brzetislaum Bohemiæ ducem compelleret, ad restitutionem spoliū ab Polonia eductorum, Et ut esset ei auxilio contra Bohemos. Quod Henricus promisit, in sceleriter tamē postea, contra Brzetislaum primo ingressu pugnauit. Improuise enī in siluis Bohemorum attritus in Almaniā cū reliquo exercitu se recepit, sed anno sequenti Bohemiā subiugauit, & Brzetislaum ad homagiū compulit. Kazimirus autem ab eo insignium militum numero prouisus, & duabus coronis a regina Richsza munere donatis, redditus, multitudine exercitus supatus, in Poloniā terribilis aduenit.

CAPVT. XIII.

Ingresso Kazimiro regnum Poloniæ, castra per hostes & prædones intercepta & occupata inuadit, expugnat & conquirit. Quosdam maleficos in patibulum agit, quosdam gladio ferit, quosdam in manibus & pedibus mutilat, singulosq; improbos supplicis

Tria edita a
papa Po. data.
1 Denarii sancti
Petri institutio.

2 Torsura Polo
norum.

3 Stola depen
dens.

kazimirus per
papam absolu
tus restituitur.

Almani hono
rifice kazimirus
reducerunt.

kazimirus primus

kazimirus pri-
mus coronatus
In ordine regū
ceruus.

Attendi ut si-
milis catus a-
pud hispanos.

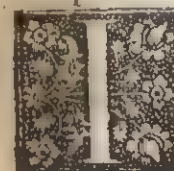
Iaczwingi qui
sunt.

Massaus tyran-
nus victus.
Mazouia origi-
nem nominis a
Massao hic tra-
xit.

supplicis deterret & rescindit. Bonos uero ex-
tollit & dignificat. Veniens ad Gneznam anno
christi M. quadagesimo primo. Coronatus est
corona quā retulerat: per Stephanum Archi-
episcopum Gneznē, astantibus ei pontificibus
& magnificis regni, uniuersoque populo accla-
mante & laudante, ut autē successor regni ha-
beretur, consilio suorum, accepit in coniugem
Mariam, sororem Iaroslai ducis russiæ, filiam
Wlodimiri, ex Anna sorore Basilii & Constā-
tini imperatorum graecorum genitā. Nuptiis
Graccouiæ celebratis, percepit dotē magnifi-
cam in auro, argento, clenodiis, equis & reliqua
præciosa suppellectili, simul affinitatem & au-
xilia promissa contra quoscunque inimicos per-
cepit. Iaroslao uero Kazimirus in signum amicitiae, resignauit castra Rus-
siæ, olim per Boleslaum auum suū conquesta. Maria autē, abrogatis nomi-
ne, & ritu graeco, de more romano in ecclesia Graccouiē baptisata, nomi-
nata est Dobrogniewa. Ex post in Gnezna in reginā Poloniæ coronata. Ec-
ce de monacho rex, & de professo continentiam, uxoratur. Simile in Chro-
nica Hispanorum hisce uerbis legitur. Expulso Petro Tares regnicolæ Ara-
goniæ: cōmuni cōsensu reuocarunt a monasterio Ramirum monachū præs-
biterum, filium legitimum Santi, regis Aragonū, & fratrem Alfonsi sine fili-
is premortui. Cui dederunt nobilem uxorem filiā Raimundi, Comitis Picta-
uiē, obtentaque dispensatione apostolica, genuit uncam filiā. Hæc ubi, Coro-
nato rege & regina, facta est pax totius Poloniæ, solo Massao tyranno Plo-
cer: se resistentiam Kazimiro opponente. Ad quē debellandū, processit cum
uniuersis militibus Polonis, & ex Almania adductis, habens in auxilium Ia-
rosslaum ducem Russiæ: cū uniuersis copiis eius. Massaus uero armatis non
solum nobilibus sed plebeis, & seruis, habuit suffragatores Prutenos & Iacz-
wingos gentes: Pruteni equidem noti sunt ex supradictis. Iaczwingi autem
fuerunt populi feroces, in finibus Lithuanie, iuxta Mazouiam cōmanentes
huius in bellando non referebāt pedem quin uincerent aut uincerentur. Hac de
causa pauci supersunt nostris temporibus: sparsim inter Lithuanos cōmora-
tes & proprium linguagium loquētes. Lithuani item & Samagitæ propri-
um linguagium sortiti sunt, aliud a Iaczwingis. Quēadmodum & Lotihali
etiam appropriatū linguagium, loquuntur a præfatis gentibus distinctum,
huius habitat in Liuania, & cōfiniis eius. Quattuor ergo gentes: Pruteni, Iacz-
wingi, Lithuani cū Samagitæ: & Lotihali: habent propria linguagia: ualde
in paucis consonantia & conuenientia. Itaque Massaus habens Prutenos &
Iaczwingos coadiutores duro Marte cū Kazimiro congressus, & pro uictor-
ia decertans: superatus est. Et districtus Plocensis in potestatem Kazimiri
deuenit: ex tunc a Massao Mazouie nomen sortitus. Addidit sequenti anno
Massaus alterā oppugnationem regi Kazimiro circa ripam fluminis Wisla
in Mazouia

in Mazouia. Ante hæc pugnam, rex Kazimirus anxius fluctuabat, despe-
rans de uictoria, cernens suum exercitū exilē, in respectu Prutenorū & Iacz-
wingorum pro Massao decertare uolentiū, tamen diuino oraculo inter dor-
miendū cōfortatus, in congressu foeliciter pugnauit (quodā uiro in ueste can-
dida, in equo niuei coloris cū uexillo albo exercitum eius antecedente & po-
lonos contra paganos animante) intantum pro uictoria adnixus est, ut more
boni militis, hostes insequens & feriens, ex lassitudine, semiuuius per quendā
militem gregariū in castra est delatus. Capta sunt in eo prælio, duo milia ho-
stium, & quindecim milia coesa. Massaum iterū ad prutenos confugientē, & no-
uū bellum molientē. Captiuatū Pruteni uariis pœnis affecerūt, & in altum
patibulum ægerūt. Insultantes ei & dicētes, alta petisti alta tene. Regnauit
post superationē Massai, rex Kazimirus in pace, omnibus diebus uitæ suæ,
regno Poloniæ sub eius regimine resflorescente, ad pristinūque statū perueniē-
te, mortuus est Posnaniæ 28 nouembris sacramētis perceptis, & iusto appa-
ratu cū cineribus aui & patris in ecclesia cathedrali Posnaniē conspultus
anno regni decimo octauo. Incarnationis uero dominicæ millesimo quinqu-
agesimo octauo. Signa mortē eius præcedentia fuerūt, fames ualida, & defe-
ctus uictualium: Stellaque crinita, pluribus noctibus apparēs: Erat autē Ka-
zimirus, statura procerus, capillo copiosus, habitudine uegetus, studio pius,
Reliquit tres filios & unicā filiam: Boleslaum (quē moriens regē post se de-
signauit) Wladislaum & Myesko siue Myeczslau Othone filio quarto, im-
matura morte (uiuente patre) diē obeunte. Filia nominabatur Swatochina.
postea Wratislao duci Bohemiæ in coniugē data. In memoriā autē & recon-
pensam professionis monasticæ, Kazimirus dum uiueret anno domini. M.
quadagesimo quarto fundauit, & centū uillis dota uit, monasterium in Thy-
nyecz iuxta fluentia Wisla. Ex Cluniaco (ubi ipse monachus fuerat) duode-
cim fratribus ordinis sancti Benedicti accersitis, & cū libris cantuque choralis
perductis. Aaron natione Gallicus, uir doctrina & sanctimonia rarus, fuit
Abbas primus prædicti cenobii in Thyniecz, propter uirtutes eius, per Ka-
zimirus (nouerat siquidem laudabilem conuersationē ipsius in Cluniaco)
ad Archiepiscopatū Graccouiē promotus. Huius Aaron ordinatione, gra-
dus uiuorum tempore quadagesimali introducti in ecclesia Graccouiē di-
cuntur, huius etiā cōstitutione & priuilegio quilibet Abbas Thynicē sit Ca-
nonicus natus in ecclesia Graccouiē. Aliud Cenobium eodem anno supra
Odram flumiū in Lubeus extruxit, & dote liberali ac sufficenti prouidit, præ-
libatis fratribus Cluniacensis ordinis. Ecclesiam Ricinēsem olim Smogor-
zotiensem, cupiēs meliorare in Wratislauia transtulit. Assignans loca pro
Pontifice & Canonicis. Exinde putabatur ab aliquibus cathedram Wratif-
lauiē fundasse. Cum eam dumtaxat transtulerit, & donatione uberiori pro-
uidit. Fuit illo tempore, Hieronymus episcopus Wratislauien, post quē de-
inceps ceteri præfules Wratislauenses titulantur in hanc diem.

CAPVT XV.

Iaroslauus Russorum monarcha, ad augendum gloriam & diui-
tias, misit filium suum natu maiorem Wladimirū cum exercitu
d3 nauali

Victoria kazi-
miri.

Massai interie-

kazimirus pri-
mus moritur.

Fames ualida

Monasteriū in
Thyniecz fun-
datur

Aaron primus
abbas thynicē

Abbas thyni-
cē, nat⁹ cano-
nicus Gracco.
Monasteriū Lu-
beus extructū.

Wratislauien se-
dis translatio.

Iaroslai bellū
in Græciam.

Russiana opi-
nio.
Sigiberti asser-
tio.

Iaroslav in fili-
os principatū
diuidit.
Iaroslav mors.

nauali in Constantinopolim. Confractisq; nauibus tempestate exorta, uix aridam attigerūt, ubi pedes in patriā redeuntē, laceſſiti, & continuo a militibus imperatoris Græcorū perſequuti ſunt, donec prælio inito Græcos in fugam conuerterūt. ſicq; in pace Ruſſiā attigerūt. Iſta refert hiſtoria ruſſitarū Sigibertus uero prodiit in Chronica, q; Ruſſorum rex ſciens Græcos occupatos bello contra Sarracenos, & custodia inſularum. Miſit mille naues uel plures ad Constantinopolim. Præſentiens autē imperator græcorum Romanus, milites contra eos miſit, qui pice græca & flāmis in naues ruſſorum iniectis plurimos ſubmerſerunt, alios captos decapitarunt, paucilli ad modum fuga ſalui euāſerūt. Non dixit Sigibertus tempeſtate, ſed expugnatione militum Græcorū fractos. Sentiens ſeſe Iaroslav grauatū, & ſenio conſectū, hortatus eſt filios ſuos, ut quilibet ſorte ſua eſſet contentus, quā hoc modo diuiſit, Saſlao na tu maiori Kyow: Suantoſlao Czirniew: Wſe uoldo Pereaslaw: Gregorio Wladimiriam: & Veczeſlao Smolenſko. Poſt hoc moritur Iaroslav ſeptima nouembris āno ætatis ſuæ, ſeptuageſimo ſexto. Sepultus in eccleſia diuæ Sophiæ, quam edificauerat in Kyow: Citoq; poſt eum mortui ſunt bini filii eius, Veczeſlaus, dux de Smolenſko, & Gregorius Wladimirieſ.

CAPVT XVI.

Boleſlaus audax

Boleſlaus liberalis, & audax, poſtea efferus dictus: Eo q; eſſet natu maior Kazimiri primi, & regno idoneus, per patremq; dum uiuere ad ſuccedendum poſt eū designatus. Coronatus eſt Gneznæ in regem Poloniæ, anno domini 1058 per Stephanum Gneznē, & Aaron Graccouē Archiepiſcopos, aſſiſtēte Dobrogniewa regina Poloniæ, genitrice ipſius. Episcopisq; magnificis, & multitudine nobilium Poloniæ. Hunc Boleſlaum, Wratiſla⁹ dux Bohemiæ irato animo, ſugillabat, q; germanum ipſius Iaromirum (gradu diaconatus reiecto & habitu laicali reaſſumpto) profugum ex Bohemia, & exulantem iure hoſpicii ſuſceperit. Veritusq; ne aliquando ducatum eius, Polonorum ſtipatus ſuffragiis inuaſurus. Bohemos ad deſectionem in. linaret. Cum tota potentia, regnum Poloniæ ingrediens, uasta- bat eam orā, quæ Sleſia dicitur. Boleſlaus autē agmine & milite tumultuario & ueloci collecto, peruenit ad exercitum Wratiſlai, in quadam ſilua, ſtatiua agentem, qui craſtinā pugnam non expectans, omnibus ſarcinis abiectis clam & propere: de nocte ſeſtinus in Bohemiā fugit, ſed Boleſlaus pluribus diebus eum inſecutus & non compræhendens, Morauiam uastaui, & onuſtus ſpoliis: in Poloniam rediit. In ſequenti uero anno: forti exercitu comparato: Boleſlaus Bohemiā expugnare uoluit, niſi eum Wratiſlaus concordia & ſatiſſactione præueniſſet. In ſignum autem reconciliationis: & perpetue

pacis

Boleſlaus au-
dax q; effer⁹
dicitur coronat⁹

Bohemii polo-
niam hoſtiliter
ingreſſi.

Poloni Mora-
uiam uastaui.

pacis: affinitatem iungendo: accepit Wratiſlaus in cōiugem uirginem Swia tochnam, germanam Boleſlai regis: ut in proximo eſt expreſſum: hāc Bohemi uocitarunt Suathauarz: Iterum inſurrexit bellum Prutenicū: nā gentiles Pruteni: extructa firma munitione: quam Poloni Grodek appellauerūt: prouincias Polonorum inuadebant: Intantū ut fere totam Pomeraniā eorum ſubiicerēt ditioni. Ad reprimendum autem Prutenorum audaciā: coadunato milite: rex Boleſlaus Grodek obſedit: & nō ualens expugnare (ſtrēue em a Prutenis tutabatur: tū etiam q; locus ille erat & natura & arte plurimum munitus) reſreſſus eſt: tandem cū expedito milite clam conſtituit opprimere inuaſores Prutenos copiā pugne ſubtrahentes: Et cognoscens per exploratores: Prutenos iuxta fluuium Oſſa congregatos: ad ingrediendūq; Pomeraniā paratos: ſubito iubet ſuos arma corripere: & fluuium tranare. Pomeraniæ autē in flumine Oſſa, & grauitate armorum & inundatiōe aquæ ſuffocatis (intumuerat ſiquidem flumē aquis) ſequentes: reiectis armis, ſuperato flumine, una cum rege ſilenti agmine ſuper Prutenos irruerūt: & quaſi totā illā multitudinē deleuerūt. Exinde pax facta eſt, & Pomeraniæ recuperatio

Bellum prute-
nicum.

Pruteni uicti.

CAPVTX VII.

Conſecta itaq; pace cum Prutenis & duce Bohemiæ Wratiſlao Bela profugo hungarorum, aſſiduis precibus ingemināte, & reductionē in Hungariam, tanq; ab affine ſuo poſtulante. Rex Boleſlaus (ut refert hiſtoria hungarorum) fideliter Bele auxiliando ex omnibus terris ſuis belligeris cōuocatis: Hungariam contra Andream regem Pannoniæ ingreditur. Cauſa autē bellandi fuit, quoniam præſatus rex Andreas ſpreto & abiecto, germano ſuo Bela, coronari iuſſit in regē Hungariæ, filium ſuū Salomonē, minorēnem, nedum ſeptimū annum trāſgreſſum, Conuenerūt itaq; reges, & exercitus eorū, iuxta fluuiū Cziffa: Andreas rex ſultus ſuffragiis imperatoris Henrici quarti, ſoceri filii eius Salomonis (de ſponſauerat ſiquidē ei Henricus filiam ſuā Sophiam) & ſuffragiis Wratiſlai ducis Bohemiæ, generi ſui (quoniā idem Andreas rex, Adleydā filiam, in conſortem olim dederat illi) Et cōſtituit tres ordines bellatorū, unū ex almanis, quibus duo duces Gwilhelmus, & Ponth præerāt: Alterū ex Bohemis quē Conradus Morauie dux, germanus Wratiſlai ducis Bohemiæ regebat. Tercium numerosiorē ex Hūgaris, quem ipſemet Andreas, per ſuos præſectos ducebat. Boleſlaus identidē, tres ordines ex ſuis ordinauit, rarioreſ quidem, ſed belli officia & proceſſum ex aſſuefactione iā dudum ſcientes. Adiecit & quartū ordinē hungarorū, duci Bele adherentiū, in eis paucam fiduciā habens. Facto ergo congreſſu, diu ancipiti Marte pugnatū eſt utrimq; pluribus cadentibus, ſed cum rarefacti ſunt exercitus Almanorū & Bohemorū, & acies eorum fuiſſent inclinate: Hungari machinatiōes Bele metuentes, relictō Andrea rege, acceſſerūt ad Belam, quo comperto, rex Andreas fugam iniit, et cōpræheſus ad portas Muſim, in ſilua Bokon, trucidatus, expirauit: Conradus Morauie captus, miſere excecatoī dat⁹: milites uero almanorū crudeli trucidationi per Hungaros adiudicati, per Boleſlaum Poloniæ regē libertate ſunt donati. Ex loco certaminis directis aciebus, rex Boleſlaus, per

Boleſlaus hun-
gariam ingreſ-
ſus belam reſſi-
uit.

Boleſlaus ger-
& bo: in hūgar-
ia uicit.
Andreas hūga-
rie rex coſus.

Boleſlai in ger-
manos & mo-
rauos liberali-
tas & munificē-
tia.

duxit Belam in albā regalem ad coronationē; qua perfecta muneribus plurimis, & Boleslaus, & suus exercitus præmiatus, in Poloniā reuersus est: Pro tantis uero beneficiis, deo gratias agēs, ut par erat, Boleslaus monasterium in Mogilno oppido Gnezneſi diocē. anno domini. M. 65 fundauit & dotauit. Ex Thiniecz quoq; monasterio diocē. Graccouieſi, ordinis sancti Benedicti, monachos in ipsum introducens, contulit & præfato monasterio oppidum Mogilno ac pro fundo assignauit: cū uillis Cziruensk, Chrenow: Bolmo, Velerich, Cossouo: Crēnow: Golumbino, & alios plures redditus ex curiis suis piscinis, foris: & theoloneis. Fuit autē primus Abbas Mogilnensis: Mēgo/ sius natione gallicus, olim de Chuniaco cum aliis fratribus receptus.

CAPVT. XVIII.

Sub hac tempestate accepit Boleslaus in coniugē Viſſellauiam principis Rusſiæ unicam filiā. Exindeq; occasione accepta, Rusſiam subiugare in animo destinauit, ut se Boleslao Chrabri pro tauo suo equaret. Habebat siquidem Boleslaus, tres exules insignes, in sua curia: Zaslauum principē Kiouieſi: Belam germanum Andreæ regis Hungariæ, & Iaromiru germanū Wratisslai ducis Bohemiæ. Introduc- toq; Bela ac in regno Hungariæ locato: Iaromiro etiam splendide munerato in Bohemiam remisso, & episcopatu Pragenſi oblato, solus Zaslauus qui prior ante illos in Poloniā profugus aduenerat, restabat in Rusſiam & in sedem Kiouieſi, (de qua eiectus erat) reducendus. Cum enī nobiles Kiouieſi, instanter petissent, ut Zaslauus princeps ipsorum, e uinculis in quæ coniecerat Viſſellaum fratrem suū ducem Polocensem cū filiis eius relaxaret, & nō acquieuit, seditione mota eum a sede sua expulerūt, & Viſſellaū in principē kiouieſi, dominum suum erarūt. Conuocato itaq; milite, ex suis prouinciis, habens in suo comitatu præfatū Zaslauum cū filiis eius, Mscislaō & Suatopolkone, profectus est in Rusſiam, & cū appropinquaret urbi kiouieſi. Viſſellaus cū agmine exercitus nō contemnendi, uoluit sese opponere, & transitum regi Boleslao prohibere, sed uisa potentia Boleslai perterritus, clam a suis in Poloczko fugit, quare boyari kiouieſi nimio metu perculsi, cū pignoribus suis & omni substantia, uolebāt exusta urbe, & castro kiouieſi, suam salutem dumtaxat conseruando, sese in Græciam recipere, sed adhortamento Suatollai & Wseuoldi Czirneouiensiū ducum, caduceatores miserūt ad Zaslauum, ut relictis Polonis ad sedem suam in pace rediret. Boleslaus ergo rex sarcinis dimissis, & parte copiarum relictā, ut paulatim se insequerentur, ipse cum Zaslao & expedito milite, celeri gradu in kiouiam processit, præmisitq; Mscislaum, filium Zaslai ad explorandum, an in pace sint omnia apud kiouieſi uel in dolo. Qui ingrediens kiow, reperiensq; eam tranquillam, trucidans septuaginta, ut uidebatur: sedicioſa capita: intimauit tam regi Boleslao q̄ Zaslao suo genitori: q̄ omnia pacificata essent. Aduolauerūt ergo rex, & Zaslauus itūq; est eis in obuium, susceptiq; sūt maxima cū reuertētia. Ingressus ergo Bolesla⁹ urbē kiow, secūda Maii: māsit in ea tota æstate: autumno & hyeme: militibus polonorū in oppidis & uillis hibernatibus. Zaslauus uero princeps kiouieſi: acceptis suis copiis: & regis Boleslai: infer- cutus est

Monasterij in
Mogilno ori-
go.

Boleslaus Rus-
sitis bellum p-
zaslao mouit.

cutus est Viſſellaum in Poloczko, quo, per fugam elapso: comprehēdit castrum Ploczko: totamq; regionē eius: & filium suum Mscislaum primū ibi locauit: eoq; morte assumpto: Suatopolkonē alterum filium ei surrogauit. Transacta autem hyeme, plurimis donis per Zaslauum rex Boleslaus: & sui milites remuneratus: in auro, argento: uasis, gēmis: uestibusq; præciosis uer- sus Przemiſſiā diuertit: & uī receptis uicis ac oppidis: aliis uero spōte se de- dentibus ad Przemiſſiam applicuit, quā postq̄ tumor: ac inūdatio, fluminis Szan decreſceret, tribus diebus continuis oppugnauit: quarto uero die Ru- thenis sūt sistere nō ualentibus: in castrum cū omnibus suis rebus excedenti- bus eam recipit: & prædam eius militibus concessit: reſectisq; militibus: ca- strū obsidione cinxit: tota æstate expugnationi eius immorādo, donec aqua deficiente: & peste in castro inualeſcente: missis caduceatoribus: pacis contra- ctu inito: ut saluis substantiis & equis possint e castro recedere: castrū Prze- miſſi Boleslao dedere. In quo demorando per hyemem hibernauit. Venerūt autem ad ipsum illic cōmorantem, Geysza, Ladislaus & Lampertus duces filii Bele regis Hungariæ in Demes regis uillag: o: casu solii seu edificiū con- fracti: & mortui. Post cuius mortem: in principio ueris sequentis: Henricus imperator Romanorum: ducens secum Salomonē generum suum: Hunga- riam ingressus: iussit denuo coronari præfatum Salomonē in regem hunga- riæ, a quorum potentia Geysza, Ladislaus & Lampertus duces: uidentes eis subtractā obediētiā hungarorum: in poloniam ad cōsanguineum suū Bo- leslaum regem fugerunt supplicantes, pro restitutione & reductione eorū in Pannoniā, de qua metu perculsi excesserūt. Boleslaus uero obmissō Ruthenico bello, cum delecta manu suorum militū, iam nominatos duces ex Prze- miſſi in Hūgariam perduxit. Et cum statua proxima Bude: ageret, rex Salo- mon uidens se ab hungaris deferri (iam enī Salomō in dominādo erat eis per- tetus) in castrū Moson, natura: & structura munitissimū diffugit. Pontifices uero hungariæ, quibus cura fuit patriæ: pacem inter eos in hunc modū con- fecerunt, ut rex Salomō: quis natu minor, regio diademate insignitus, binas partes regni possideat. Geysza uero, Ladislaus, & Lampertus ducalem ho- norē, & terciā partē habeat, rex Boleslaus de erario utriusq; partis remune- ratus discedat, sicq; cū gloria & fauore utriusq; partis remuneratus in Rusſi- am discessit, tamen totum a statis tempus in huiusmodi compositione pacis in hungaria absumpsit. Et hyc me transacta, uolens reducere in suam sedem Zaslauum ducem Kiouieſi secūdo eiectū de Kiow, per Suatollai & Wse- uoldum duces Czirneouiēſi, reduxit agmina suorū exercituum, & diuertens, inuasit territoria & castra Rusſiæ Chelm, Wladimir & Volhin, quod nunc Luczko appellatur. Et his conquisitis anno sequenti scilicet. M. septuagesimo quarto, recto tramite ad Kiow processit. Cui Wseuoldus dux Czirneoui- enī occupator Kiow (iā enī Suatollaus germanus eius morte interierat) ani- matus per Ruthenos, cū forti exercitu Boleslaum inuasit, & longo prælio confecto, dextra ala polonorū incepit declinare, & prope fugam spectare, Rutheniq; clamoribus ceperūt exultādo, uociferare: hostes fugiunt hostes superati cedūt, quod cernens Boleslaus rex, uir acerrimi pectoris, & magnæ audaciæ

Boleslai ex rus-
sia redditus.

Przemiſſia ex-
pugnata.

Boleslai in hū-
gariam ingres-
sus secundus.

Pax hūgarorū

Boleslaus in
Rusſiā rediit.

audaciæ, nouam cohortem militum in laborantē alam dextram induxit, tandem & cū suis, in fortiorem cuncum Ruthenorum impegit, & eum disiecit, tūc potentia ruthenorum corruit, & fuga extēplo secuta est. Dux Wseuol dus fuga saluatus est, Rutheni effusi plurimi ceciderūt, ex polenis uero prope mille occisi & sepulti, reliqui omnes in poloniā uictoria tela & spolia intulerūt: Viditq; rex Boleslaus, eo anno cum suis grande miraculum. Piotrek heredem de piotrauū humatum, post triēnium per beatissimū Stanislaum Episcopū Graccouienē resuscitatū, prout in sequentibus tangetur. Præterea sequēti anno qui fuit Millesimus septuagesimus quintus maiori exercitu cōparato, ex milite equite & pedite, rex Boleslaus, itinere recto, ad Kiouia metropolim Russiæ pro ea tempestate, urbem insignem & amplā contendit, & eam obsedit, undiq; prouidens per seipsum, undiq; prohibens, ne quicpiā in urbem inferretur. Cerrabāt autē & præliabantur ex urbe effusi milites Ruthenorū, donec caristia, fame, ac peste tam ipsi nobiles q̄ populares laborarēt & contabescerēt. Miserunt ergo legatos, promittētes subiectionē & fidelitatem, dumtaxat ne in eds rex sciret postulantes, quod & promisit. Et nō differētes, eodem die susceperūt eum cū maximo honore. Ingressus autē p portam, mucrone geminando percussit in portam ferreā, & laminam ipsius transuerberauit, instar protauū sui Boleslai Chrabri. Prohibuitq; cunctis suis militibus, ne spolia & expilationes in ciues agerent, ob quam beneficentiā sponte congesserūt: Kiouienē munera & regi obtulerunt, quæ in milites quos nouerat conspectiores uigilantioresq; distribuit. Præfecit autē Zaslauiū gubernationi Russiæ. Ipse uero moratus est cū suo exercitu in kiow. Ex q̄ mōra tam ipse rex, q̄ eius exercitus, incidit in perniciē uoluptatū, comessationum, ebrietatum & libidinum: Kiouia siquidem urbs ampla, & uicis largis porrecta erat: ferax frumento, carne, pisce, melle, & forminis staturæ procero speciosissimis, quarū pulchritudine capti, in sentinam omnium libidinū corruerūt. Ipse insuper rex Boleslaus, in crimen spurcissimū sodomix, kiouiensibus commune & uisitatū, prolapsus est. Vt quos armis uicerit, horum fedissimis facinoribus uinceretur. Diuina ultio nil mali impunitū relinquens, merito super eos uenit, in regē quidē, quoniā tā a suis q̄ ab exteris cōtemni cœpit, in Polonos uero, quoniā uxores, sorores & filia eorum, libidinibus uictæ, & uiris prope septenniū orbatæ, in tedas & complexus seruorū conuolauerunt. Dum hæc in castra regis, per crebros nūccios & rumores deuoluta sunt, quidā militū polonorū fremētes & impatiētes iniuriæ thori cōiugalis, clandestine ad propria discedūt, alii exemplo illorū, rege nequicq; prohibere ualente de nocte fugientes abscedunt, ultum iri uiolata matrimonia, in suis mulieribus & seruis. Rex animaduertēs se sprætum, & desolatum, cū raro & paruo agmine eos insecut⁹ peruenit in poloniam, & primos fugæ iniciatores quos potuit comprahēdens perneecat, sequaces eorum alios carceribus, alios priuatione possessionū reliquos exilio damnat. Matronas & mulieres, quibus abs earum maritis, parsum erat truculentus dehonestat, & pectore saxeoinmotus: prole ammota: cattulos ad sugendū ubera applicat. Res inaudita sæculis: dat lac humanum cattulis: abiecta prole tenera: Insup (ut aiunt) ad augendū

Boleslai victo
ria ex Russiis.

Boleslaus iterū
Russiā ingress⁹

Kiouia suba
cta:

Exemplum
Caput.

Boleslai tyran
nis.

ad augendū crimen sodomix: potius uero ad inferendum dehonestationē matronis: iumentū purpura uelatum: publice post se duci iubet. Omnibus inuisus: omnibus dirus tyrannus. Et quis plures fuerunt in polonia pontifices: nullus tamen ausus est curare excessiua regis scelera: nisi beatissimus Stanislaus Episcopus Graccouienē: qui hāc palestram ingressus est, quoniā Petrus Archiepiscopus Gnezneſ: cuius officii principaliter erat regem a prauitatibus reducere: uidens lupum uenientē non se opposuit: Stanislaus uero zelo diuino & plebis iniuria accensus: regi sese opposuit tanq̄ alter Archiepiscopus, quoniam sedes eius nouissime Archiepiscopatum, incuria antecessoris sui Lamperti Zule amiserat. Sed ut pauca de beatissimo Stanislao pstrin gam, hactenus de bellis & actibus Boleslai sufficiāt, ultima eius in uita sancti Stanislai complectar finiēdo.

CAPVT XIX.

Boleslaum audacem regem Poloniæ, peracta ac repōrtata belli uictoria de Wseuoldo duce Russiæ, ob raptum, & crimen adulterii, in nobili femina Cristina, militis Mscilauī consorte perpetrātū. Beatus Stanislaus Graccouienē episcop⁹, monuit & corripuit, ut conuersus ad dominum saluaretur. Ipse uero fremens, & tanq̄ leo e cubili suo excitatus, minas spirans, tendiculā & insidias uiro sancto pauid & opposuit ut malū p̄ bono redderet. Sciēs nāq; uirū beatū, coemisse uillā Piotrauū pro ecclesia Graccouienē. Induxit nepotes nobilis olim Petri dū uiueret cognominati piotrek, heredis de Piotrauū, promittēs eis regiā assistentiā ut repeterent hereditatem piotrauū, beatū Stanislaum imperēdo & cōtribādō: Ita q; agente rege magnorū terminorū iudicium, in papilionibus & tentoribus, super pratis & campēstribus, inter Solecz & Piotrauū. Cōuentus sacer praelul per eos, negauit uillam esse de proprietate eorū, sed eam iure emptionis fuisse & esse suam. Et dum (rege & consilio ei deferente) dies testibus probandi aduenisset, timore regis & cōminatione requisiti testes suam præsentiam subtraxerunt. Inquit ergo sacer antistes Stanislaus. Video o rex: deficiente hominū testimonio, opere præciū fore, diuino adiutū suffragio, principalem uenditorē ad perhibendum ueritatē, in quadriduo me producturum quod rex & assessores tanq̄ deliramentū accipiētes in termino sequēti quatuor dierum opperiebātur. Iubet ergo beatus Stanislaus omnibus sacerdotibus, quos habere potuit, deum orare: missis, & obsecrationibus, ieiuniū triduanū omnibus instituendo. Ipse autē die noctuq; in ecclesia parrochiali sancti Thomæ apostoli, in præfata uilla Piotrauū, in districtu Lublineſ sita, conamine orabat, assiduis suspiriis & lachrymis intermixtis. Quarta uero die indutus pontificalibus sub præsentia cleri, & multitudine populi, sarcophago Petri, iā triennio mortui aperto, prostratus in faciem super terram, deuotissime orauit, & ab oratione surgens, bacculo pastoralis cineres defuncti Petri nobilis tetigit, dicens. In nomine patris & filii & spiritus sancti: Surge Petre: ad perhibendū testimoniū ueritati, qui mox surrexit & stetit, sacer uero pōtifex Stanislaus, manu porrecta eduxit eū de sepulchro. O Stanislæ q̄ magna fides tua erat, ut Petrus triennio uita functus, uoci tuæ obediens, protinus ab inferis

Archiepiscopus
patus Graccou
ienſis in Lam
perio delict⁹.

Sanctus Stanislaus
Petrū suscitauit triennio
mortuum.

inferis euocatus paruerit. De ecclesia ergo sancti Thomae apostoli egressi, peruenērūt in praesentia regis pro tribunali sedentis. Ad quē beatus Stanislaus: En, inquit, rex; adduxi Petrum uenditorē uillae Piotrauin ad euincendū & referendum, singula quaeq; uenditionem huiusmodi concernentia. At rex cum assessoribus, stupidi obmutuerunt. Omnes siquidem conticuerāt in tentiq; ora tenebant. Petrus uero ad regē. Ego o rex Boleslai fateor me uendidisse hereditatē meam uillam Piotrauin, huic uiro beato pontifici, & completam accepisse solutionē, nepotes uero & cognatos meos, nil proprietatis nilq; reseruatiōis in ea habuisse, neq; habere. Et conuersus ad impetores nepotes suos dixit. Quis uos in hac uesania impulsit, ut ueritate prophanata, frivole & iniuriōse uirum beatum inuaderetis? Ideo nisi poenitentiam ageritis grauem poenam, & uindictam iram omnipotentis dei incurssi lugebitis. Expedito resuscitatiōis, ac testimoniū officio, a conspectibus regis & consiliariū orum uir dei Stanislaus, cū Petro in uillam Piotrauin diuerterunt, maxima multitudinē eos cōcomitante ac inspectatē, ut regē in castris solitarium defererēt. Peruenientes autē in locū sepulturae Petri, tali sermone adoratus est eū uir beatus Stanislaus, uis inquit Petre ut praecando, a domino meo saluatore, longā tibi uitam obtineā. Respondit Petrus. Non expedit praesul beatissimi me, uerum magis praecare obsecro, ut a penis purgatorii liberer tuis meritis quas breui tēpore si pro me oraueris, spero me euasurū. Et ingressus tumultum locato corpore, resoluit spiritum. At pontifex cū omni clero & populo, decantatis psalmis & orationibus pro liberatione Petri fuis, tumultum ex more composuit & abiit.

CAPVT XX.

Post reditū autē regis Boleslai e Kiow, quā expugnauerat: & in poloniā tyrannidē exercendo in milites profugos, quoniā in terra aliena relicto eo abierant. Et in mulieres atq; matronas, quarum uberibus corde ferreo & effero prospectas, cattulos applicabat, quoniā inter bellandum non suis maritis adheferāt, & pepererant. Et in subiectos, quoniā excessiuis exactiōibus ac opprēssionibus eos expilabat & extenuabat. Dum neminē haberet qui a tyrannide & deprauationibus suis eum reduceret. Stanislaus zelo iustitiae armatus plebis iniuriā compatiēs Primum in secreto, tandem cū non acquieuisset, coassumptis secundū formā euangelicam aliis praelatis & baronibus, regem aggressus, obsecratus est, & monuit, ut iusticiā colendo, beluinam tyrannidē abiiceret, subuectiones (quae in polonico poduodi nūcupantur) nō exigeret, stationes & exactiones superfluas nō extraheret, & a pessimo facinore sodomiae (cui uelut iumentū inuolutus & sordescens inhiabat) cessaret. At ille uelut lignum tortuosum exasperatus non deflexus, in sanctum dei maledictoria, & contumeliosa, ore minaci cōgessit, & eum sectioni minutatim destinātū, interfecturū iurabat. Ad ueniēte termino monitionis praefixo, nullaq; regis emendatione facta. Stanislaus Episcopus per se (quoniā alii omnes sacerdotes timore percūsi hoc officium subire recusarūt) contumacē & excommunicatū publicauit. Mādans ut in omnibus ecclesiis suae diocesis, tanq; lignum putridum excommunicatus denūciaretur

denūciaretur. Ei quoq; ecclesiam Gracouiē sub diuinis ingredienti Beatus Stanislaus occurrēs. Qua, inquit, temeritate rex audes diuina prophanare, deum cuius iram uindictam non expauescis exacerbans, & tuis deprauatis aetibus, finem humiliatus nō imponēs. Rex ardentissimam bilem incens, ore & manu minitans: de ecclesia exiuit, & in castrum Gracouiē ecclesiae contiguum se recepit. Et fremebundus iurauit, dissecturum Episcopum ubicūq; reperibilem. Almus tamen praesul Stanislaus, ne ecclesia sponsa sua propter eum quicquid mali incurreret: In abditis occultisq; locis degebat, uacans missarum sacrificiis & orationibus. Pro reductioneq; regis & saluatione uberrimis fletibus inundabat, sicq; elusit conatus regis plusq; uno anno. Anno autē domini. M. septuagesimo nono, tercio idus Maii die ipsa in feriā quintam cadente, sancto Stanislao in ecclesiam sancti Michaelis de rupella cū suis clericis ut diuina celebraret descendente. Ab exploratoribus uisus, & regi Boleslao delatus est. Rex uero correpto acinace & pluribus militibus accersitis ad insequendū se properanter ad ecclesiam sancti Michaelis, tūc inter praeta in parua rupe extantē peruenit. Beato Praesule missam nondū finiente lussitq; stans foris, milites ingredi, & eum ab altari extrahere. Qui ingressi, & sacrum antistitem tangere uolentes, abierūt retrorsum & in terram ceciderūt. Prouolutiq; exiuerūt de ecclesia. His obiurgatis rex plures iubet ingredi, ad perpetrandum scelus in sanctum dei. Sed hi magno casu retrorsum ceciderunt, & reptantes manibus pedibusq; de ecclesia sunt euoluti. Adiecit execrata mens, tertium introitum repetere. Cum stomachatione ac maledictione: O inquit degeneres & nō milites, foeminae & nō uiri: Non potestis unum sacerdotem protrahere de ecclesia, meas graues iniurias in eo ulturi. Ipsi uero obiurgati audacius ingressi: corruerunt ac fortius q; prius retrorsum abierunt. Et ipsis exeuntibus rex non credens narratis, rapto gladio & extorto, furiosus ecclesiam intrauit, & sacrificantem praesulem gladio in caput percussit, dirupit atq; prostrauit, sanguinem eius recenti sacrificio altaris commiscendo. O scelus immensum, impius & scelestus occidit pium, & sanctū, sacrilegus praesulem, sponsum in gremio sponsae, pastorem in suo ouili, tūc satellites sceleris accurrentes, alios praeter alios strictis ac uibratis gladiis, repetitis uicibus, ad complacendum regi, & ad abolendum ignominiam, per eum ipsis inflictam, beatum uirū in multa frustra conciderunt, nonnulla historia referente in septuaginta duas partes: Non cōtentus scelestus rex in rabie parati sceleris: lussit pecias & membra, in plano circūiacentis campi disci, ut a bestis & sanguiperis alitibus deuorarentur, sicq; delcret memoriā eius de terra. Sed deus in sanctis suis mirabilis, nocte sequenti radios e caelo supra quālibet particulam uelut lampadas mirae rutilantē stātes demisit. Et quatuor grandes aquilas, a quattuor mundi partibus aduenientes, in custodiam nocte & interdiu deputauit, quae superuolantes, omnes bestias & carniuoras alites abigebant. Cernētes quidā patres, Praelati, & Canonici ecclesiae Gracouiē religionē pleni, corporis beati partes in nocte illustrari, dissectos artus, tercia nocte collegerūt, membrum ad membrum, & partē ad partem, prout uisum est eis, apponendo. Mirabile dictū, mox coelestis medici uirtute, co-

Rex ab ecclesia prohibitus.

Martyrī diui Stanislai.

Diuus Stanislaus sacrificans per regem occidit.

Miraculum. 1.

Miraculum. 2.

Petri testimoniū.

Petrus rediit in sepulchrum.

Rex excommunicatur.

e aluit

aluit, ac integerrimū sine nota cicatricū redditum est. Exhilarati ergo posuerūt illud in tumbam & sub diuo, ante fores ecclesiæ sancti Michaelis de Ruppella sepulturæ tradiderūt: Ne si in ecclesia sepulturam agissent, rex, exhumatū ut prius per campum dispersum proiecisset. Aiunt interfectores regi Boleslao in nece sancti Stanislai coherentes, fuisse de armis streparum, de armis Sreniawa cū cruce & sine cruce, & babati cū cruce. Gregorius papa se primus, perlata ad se crudeli nece beati uiri Stanislai, dedit in mandatis, ad Petrū Archiepiscopum Gnezneñ, & omnes episcopos regni poloniæ, ut interdictum generale in tota prouincia obseruaret, & ecclesias obseruatas clauderent, regemq; Boleslaum anathematizauit, & coronam regno poloniæ abstulit, ne de cætero quispiā principum in polonia absq; speciali cōsensu sedis apostolicæ coronaretur, absoluitq; a Boleslai obedientia, omnes Principes Barones, Vasallos, Feudarios & subiectos: Milites uero, qui cum rege in nece beati pontificis auxilio aut cōsilio conspirarāt, cū tota eorū domo & nepotibus, ad beneficia ecclesiastica habita & habenda, ad dignitates quoq; & honores, usq; in quartam generationē inabilitauit. Et quis obediētia per papam regi Boleslao subtracta fuisset: Ipse tamen se pro rege gessit, & singulos parere suis imperiis, coegit, donec quosdam primōres regni, in captiuitatē eius & mortem conspirasse cognouit, tūc eī cor eius culpa redarguente concidit. Et accepto secum filio suo Myeczlao, annum agente duodecimū (qui postea ad regnum reductus mortuus est) relicta polonia, festine totus meticulosus in Hungariam, ad Ladislaum regem Hungariæ perrexit. Cui & fratribus eius, Geiſze & Lamperto, fideliter auxiliatus fuit eos in regnum Hungariæ, prout ante expressum est reducendo. Ladislaus uero rex hūgarie in summo honore, & omniū necessariorū prouisione, Boleslaum cū suis fouit. Deo autē uindicante, cito postea in amētiā rex Boleslaus incidit, & per siluas uagus xii. kalendas Aprilis morte interiit. A suis canibus (ut ferunt) eum insequentibus deuoratus. Tradunt quædam annalia, q; audita fugillatione hungarorū, de occisione beati præsulis Stanislai, compūctus, dimissis omnibus & filio Myeszkō apud regem Wladislaum relicto atq; commēdato, in clamide abiecta, unico comitatus seruo, clam in Corinthiam peruenit ad monasterium Ozia iuxta lacum de prope Villacū, aliis referentibus q; se cesserit in monasterium Vilthnia, prouinciæ athesis prope Isburg, ubi omnibus ignotus, in squaloribus coquina stricam agens penitentiā, reatū occisionis beati antistitis Stanislai diluit. Ego uero percūctando, non potui inuenire in prædictis locis, patentem ipsius professionem ac penitentiā. Et utinā aliquando compunctus, ob suæ culpæ expiationis remediū eā suscepisset. Ille est Bolesla⁹ qui post suum protauum Boleslaum Chrabri, patriæ fines tropheis magnifice propagauit. In omnes liberalissimus fuit. In audacia cæteros superauit. In uicio sodomie fedissimus apparuit. In tyrannide militū & subditorū, effectus innotuit. In beati Stanislai nece truculentus carnifex cognomen inuenit & reportauit. De hoc ecclesiastice legitur, affluens diuitiis, largus beneficiis, belliger in hostibus, tyrannus militibus, hic fuit Boleslaus. Cuius in temporibus plebem dei regens legibus occubuit Stanislaus.

Regnum polonice corona priuatum.

Rex a papa anathematizatus.

Boleslaus in Hungariā fugit.

Boleslai miser interitus.

Alia opinio de morte Boleslai

Tertia opinio de morte Boleslai.

Boleslai uirtutes & uicia.

IN principio regni Boleslai largi in Polonia, uenerūt Polowcz barbari cū duce suo Szekal cōtra Wseuoldum ducem Russiæ de Pereaslaw, & secunda die Februarii intro certamine, uincunt Wseuoldum & ducatum ipsius crudelissime uastarūt. Hoc primariū malum fuit quod Russiæ exposita passa est a Polowczis. Deinceps addiderūt alteram irruptionem Polowcz in terras Russiæ, quibus tres duces Zaslaw Kiouien. Suantosslaus Czirnecouien: & Wseuoldus Pereaslawien circa flumen Olcha occurrerūt, cōmissioq; certamine, Polowczis cessit uictoria, quā obtenta uastationem terrarū Russiæ longe extenderunt: Oppida & uillas, cæde ac spoliatione debachantes, milites uero Ruthenorū diffugientes, flagitare cœperūt, quatinus bini duces Zaslaus & Wseuoldus: Visselaum Polocensem ducem, & duos filios eius, quos anno superiore in dolo capti uauerāt, a uinculis soluerēt, quod dum impetrare non possent, in seditionem uersi. Duces Zaslaum & Wseuoldum de Kiow exturbāt. Præfatis autem ducibus, Zaslaw & Wseuoldo diffugientibus, milites substantiā & suppellectilē castri Kiouien diripuerunt, & ergasculo aperto, ducem Visselaum cum filiis ipsius a uinculis liberauerūt, & in dominum Kiouien præfecerunt Zaslaus uero, dum Kiouien non audens in Russiā consistere. Cum uxore, & duobus filiis in Poloniam ad regē Boleslaum fratrem suū amitam fugit, a quo benigne acceptus & foras est. Insuper & ad sedem Kiouien reinductus atq; repositus, prout superius in historia de Boleslao narratum est. Polowczos uero contra Czirnecow diuertētes. Dux Suantosslaus, nil clade superiori deteritus, habens tantum tria milia uirorū in suo exercitu, prima die Nouembris anno Christi. M. quinquagesimi noni, circa Sznów ko inuasit, ubi multitudo a paucitate succubuit. Nam duodecim milia Polowczonū profligauit. Ducem eorū, & primates uiuos cepit, & prædam quā in terris russiæ quaesierāt excussit. Post aliquot annos sedente Zaslaw in Kiow, post eius recuperationē, orta est contentio inter eum ab una: & duces Swantosslaum & Wseuoldum partibus ex altera, pro finibus & spoliis. Perpendens autē Zaslaus fluxam suorum militum fidem, discessit ex Kiow & iuit in Poloniā, ad regem Boleslaum cū uxore & filiis: Swantosslaus uero & Wseuoldus duces, uigesima secūda die mensis Martii Kiouiam ingressi, sedem eius & principatum occupauerūt. Et Swantosslaus in breui, quia uicesima prima Decembris anni occupationis eiusdē scilicet. M. septuagesimi secūdi mortuo, & in Czirnecow ad ecclesiā sancti saluatoris ad sepeliendū relato. Wseuoldus frater suus, in principatu kiouien succedit, quo cum Boleslaus rex poloniæ iterum Zaslaum reducendo, prope kiow forti pugna confligit, & eum debellauit, kiouiamq; obsidēdo expugnauit atq; possedit. Zaslaum ei præficiēdo atq; surrogando: Filius autem Zaslai Suatopolk, in Nouogroden ducatum successit, quoniā Hleb Swantosslai ducis Czirnecouien filius, ultimus possessor eius, recēti morte a suis neq;ter occisus erat. Wladimir uero alter filius Zaslai obtinuit & sedit in Smoleſko, & Iaropolk tercius filius locatus erat in Wisegrod. Sicq; terre russorum uidebantur pacificate: Verū stimulante odio, Borzisch & Olech duces Russiæ, aduocatis Polowczis, terras russiæ uastare inceperūt

Polowcz Ruſhenos uicerūt

Polowcz uicti.

re incepērūt. Dux autem Wseuoldus Czirnieouien̄ eis occurrēs, in loco qui dicitur Ziczze, cum ipsis die uici sima quinta Augusti confligit. Et uictus etiam sedem suam castrū Czirnieouien̄ perdidit. Exinde plurimum angustatus, ad fratrem suū Zaslau ducem kiouien̄ cum Wladimiro filio suo diuertit. Quos ille benigne excepit, & fouit, dicens: Ego sum uobis in exemplar, qui omnibus spoliatus in terris alienis, stipe polonorū uixi, & suffragio eorū omnia mea rehabui. Coadunata itaq; militia, Zaslau dux kiouien̄ cū filio suo Iaropolko, & Wseuoldus dux Czirnieouien̄ cū filio suo Wladimiro, uadunt contra Czirnieow: in quod se Borzisch & Olech robore Poloweczorū freti, receperāt. Persuadebat autem Alexius, qui & Olech duci Borzisch aiens. Non pugnemus contra quattuor duces fratres nostros, quoniā fortiores nobis sunt, sed æquis conditionibus pacem petamus. Et Borzisch in superbiam elatus, non acquiescens respōdit. Non te aliqua sollicitudo de uictoria detineat, sed plenus spe euentū belli expecta. Et facto cōgressu, interficitur Borzisch filius Czellai, qui pacem abnuebat. Sed & dux Zaslau kiouien̄, dum praelio cōfecto, inter pedites securus uersaretur, ab uno milite ducis Olech qui tanq; proprius peditibus sese ingesserat, percussus inter scapulas, transfoditur & occiditur. Et per filium ipsius Iaropolkum relatus in Kiow, cum magno planctu sepelitur, in ecclesia beatæ Mariæ, anno Christi. M. septuagesimo sexto. Erat autem Zaslau uir altæ staturæ, uerus cultor iusticiæ, Castrū Czirnieow recuperās Wseuold⁹ tradidit filio suo Wladimiro natū maiori. Iaropolkum uero alterū filium locauit in Thurōw. Ipse autem Wseuoldus tanq; germanus Zaslai, successit in principatu kiouien̄. Propter quod liuore excitati aliqui Russiæ principes, mouerūt ei bella. Romanus namq; dux Russiæ, uolens sedem kiouien̄ occupare, cū Polowecis in auxilium sui conductis, uenit contra Wseuoldum, & circa Pereaslaw, secunda die Augusti mediantibus Baronibus pacificantur. Poloweci uero, mota seditione, ducem Romanum. Eo q; ipsis inconsultis pacem consumasset occiderūt. Iterū insurrexit contra Wseuoldum, Iaropolkus filius Zaslai, quoniam præripuit ei paternam successionē principatum kiouien̄. Wseuoldus autem frequenti consilio aduocato. Ex uno consiliariorū tale documentū accepit. Mitte filium tuū Wladimirū cum exercitu contra Iaropolkum, quem ego praueniendo, sine armis debellabo, & meo uastro consilio, fallam. Venit itaq; ille fallax consultor ad Iaropolkum dicens, non confidas consiliariis, & militibus tuis, quoniā uolunt te decipiendo tradere Wseuoldo. Sed concito pede uade in poloniam, quēadmodum Zaslau pater tuus fecit auxilia pro restitutione petiturus. Credidit Iaropolkus fallaci sermone, & relicta matre uxore, & filius in castro Luczko, fugit in poloniā ad regē Boleslau quē Boleslaus nō ualēs in ppria psona restituere, ppter scisma, inter ipsū & suos milites exortū, misit cū illo milites polonos, quorū robore recupauit cast. Luczko. Post disce. sū Iaropolci, p Wladimirū expugnatū & occupatū: Aliaq; castra Wladimirus eidē reddidit, aut reddere pmissit. Iaropolk⁹ remisso exercitu polonorū, dum ex Wladimiri uehiculo in Szwingrod uheretur, a familiari suo Nyeradzecz quiescens obtrūcatur. Et in Kiow deductus, cū magno planctu

Dux borzisch
occisus.

Dux zaslau
occisus.

Iaropolci interitus.

gno plāctu, in ecclesia sancti Demetrii sepelitur, Wseuoldo duce & binis eius filijs Wladimiro & Roscislaw, itē Ioanne metropolitano & Boyariis, uersisq; ordinibus Kioiensibus præsentibus. Is Iaropolkus, fuit uir mansuetus, & amator fratrum, decimas soluens de omnibus frumētis, pecoribus, & armentis, cūctis diebus uitæ suæ. Sed & uiuens sapius uotis uacabat, ut suam mortē moreretur, quali Hleb, & Borzisch protauī eius necati sunt

& in sanctos per Ruthenos relati.

LIBER TERCIVS. CHRONICO. REG. POL.

CAPVT PRIMVM.

Wladisl. Hermā.

EXcedente in Hungariam Boleslaw audaci: Prælati, & Barones poloniar, formando nouum statū reip. suffecerūt pro eo germanū ipsius, ducem Wladislaum, cognomento Hermannū, anno Christi. Millesimo octuagesimo secundo. Is quanq; se titulabat regem Poloniae, nunq; tamen fuit coronatus: Horrentibus Archiepiscopo, & Episcopis poloniar apostolici mandati prauaricationem. Cœpit autem post intronisationem dux Wladislaus innocentes, & imbecilles, a potentibus & oppræssoribus defensare, stratas & uias pacificare. Iniusta decreta regis Boleslai rescindere, & male ablata restituere: Misit insuper ad Gregorium papam septimum, ad tollendum interdictum in ultionem occisionis sancti Præsulis Stanislai latum, quod & fecit. Ad sollicitationem Lamperti, Canonici Graccouien̄. oratoris ad relaxandum interdictū missi. Et quia idem Lampertus nobilis, de familia Hlabdank & ut præmissum est: Canonicus Graccouien̄ a capitulo in pontificem Graccouien̄ electus, domino pape notus fuerat, propter priorem eius diuturnam uersationē, & causarum in curia pape intimationem. Iccirco prouidit ei sanctissimus dominus de Episcopatu Graccouien̄, ut immediate succederet beatissimo Stanislao. Ne autē p sapia regia, in Wladislao extinguereur, con filio suorum iussus, accepit in coniugem uirginem Iudithā, filiam Wratislai ducis Bohemiæ, olim ex Adleyda filia Andreæ regis Hungariæ susceptam suasu ac speciali inductione germanæ suæ Swatochnæ, præfati Wratislai alterius cōsortis, quæ instituerat eā optimis moribus, & totam ipsius laudabilem conuersationē nouerat. Sed cū eidem cohabitaret dux Wladislaus, & nullam prolem ex ea suscepisset, cœpit uehementer anxari super sterilitate ipsius. Suasu quoq; Lamperti Episcopi Graccouien̄, facta imagine, quātitate unius infantis de puro auro, & adiunctis aliis muneribus, ualis ac uestibus præciosis auro intextis, misit in prouinciā Prouinciæ, ad monasterium ubi corpus beati Egidii requiescit prope fluuiū Rodanum, supplicando Abbati & monachis eiusdem cenobii ordinis sancti Benedicti, ut meritis beati cō-

Wladislaus Her
mānus monas
cha primus.

Hermann virg

Interdictū sue
blatum.

Wladislaw nu
pta Iudith ex
Bohemia.

Ecclesia sancti
Egidij Gracco
uius erigitur.

Bolesla⁹ crzy-
uousti ad præ-
ces. f. Egidij co-
ceptus, nascit.
Iudithę mors.
Pabyanicze ca-
pitulo Gracco
uius donatur.

Xasznicez em-
nasterio thyni-
cen donatur.

Vladislaus He-
rici tercij impe-
ratoris filia du-
xit uxorem.

Rurhenorum
defectio.

Pomeranorū
prutenorūq; de-
fectio.

fessoris Egidij ac interuentu præcum eorū, consequeretur prolem iā dudum desideratā. Abbas uero triduo indicto ieiunio, iubet omnibus monachis q̄ deuotissime orare, ut interuentu præclari confessoris Egidij omnipotēs deus largiretur prolem duci poloniæ cū sua consorte. Necdū triduo finito, uni religiosiori monacho reuelatum est, uterum Iudithę complutū esse, & masculinam prolem concepisse. Vocatos ergo oratores ducis poloniæ, inter quos primus erat Petrus Canonicus Gracconiē: Abbas iubet bene sperare, & in patriā redire, quoniam princeps Iuditha filium perinde ac desiderauit concepit. Reuersi itaq; in poloniā ut prædixit abbas, inuenerūt Iudithā fecunda tam uterq; porrexisse. Construxit ergo ecclesiā Wladislaus sub castro Gracconiē, in honorē sancti Egidij, gratificando de prole sibi concessa. Sed & in aliis locis regni poloniæ ob similem depellendam sterilitatē, constructa sunt oracula in honorem sancti Egidij, quæ hæcenus extāt. In Krobia, kczinya, Clodawa, in Sborow, Geboltow & Czirnielow, tandem uigesima Augusti Iuditha effundens concupitum infantē Boleslaum nomine, cui cognomentū accessit Crzyuousti, breui ipsa superuiuens tempore, de ergasculo huius carnis nono kalendas Ianuarias, ueniētes in uigiliā natiuitatis dominicæ, in nocte sequenti, soluta est, planctā a clericis & miseris personis, quoniā benigna mater fuit orphanorū. Huius munificentia Comitatus Chropi in terra Si radien, qui nūc Pabyanicze dicitur, cū hominibus & seruitutibus eorum, & cum omnibus tributis ex frumento, melle, & pellibus mardurinīs, atq; aspergillis, donatus est Canonicis ecclesiæ Gracconiē. In cuius recompensam horas beatæ Mariæ ascripti sunt singulis diebus explere. Episcopatu uero Cuyauien contulit, Castellaniā Lagouien in districtu Sandominien, cū omnibus inferuentibus. Hec eadē monasterio Thinicen præbuit Xasznicze, cū aliis uillagiis supra Vissoka iacentibus & eorum attinēciis. Orbatus prima cōiuge Wladislaus & lugubribus seu funerali pompa expletis, consilio suorum expugnatus, accepit alterā coniugē Sophiā, alias Sophoniā Hentici tercij imperatoris filiam, & Hentici quarti imperatoris tunc regnantis sororem Salomonis olim regis Hungariæ relictā. Ex qua processu temporis, tres generauit filias. Ordinauit etiā Meczlaō, alias Myeszko, filiastro suo ex hungaria reducto, Eudoxiā, Suatopolci ducis kiouien germanam in consortem ut ruthenos in fide & obedientia conseruaret, & uno tempore, ambobus geminas celebrauit Gracconiæ nuptias, anno domini uidelicet. M. octuagesimo octauo. Verūenim uero in anno sequenti mortuo Meczlaō Boleslai auctoris filio, & semē eius interit, & rutheni ab homagio apte discesserūt Wladislaō Polonorum monarcha nequit q̄ resistente.

CAPVT SECVNDVM.

Xemplo Ruthenorum, Pomerani & Pruteni prouocati, similiter obedientiam & tributa denegarūt Capitaneos & præfectos ducis, aut necantes, aut contumelios affectos depellentes. Wladislaus uero non secus, q̄ par erat, copias suorum principatuum contra eos mouit. Et post festum Ioannis Baptistæ ingressus Pomeraniā uastabat. Pomerani autē iuncti barbaris Prutenis, occurrentes Wladislaō, in die

die assumptionis gloriosissimæ uirginis Mariæ circa flumen Rzezen, cū eo confluerent, tamen rarescentibus Pomeranis & Prutenis, primū cœperūt pedem referre, ad ultimū autem in fugā uersi sunt, magnaq; cœdes in fugientes a Polonis edita est, hac pugna Pomerani & Pruteni fracti, se & omnia sua Wladislaō tradiderūt, ueniā deprecantes, quam reportarūt Wladislaō munitiones, & castra eorum auferente, & suis fide dignis locante. Nonnulla uero diruente, ut maior in eis conseruaretur fides. Post discessum ducis in poloniā, affertur ei nūcium Pomeranos & Prutenos denuo rebellare, quā per motus instabilitate, concitatus cū parua manu, tamen exercitatorū militū in mēse Februario in Pomeraniā reuertit, bipartitoq; agmine cū Sethegio palatino Gracconiē, principe militiæ, celeri gressu percurā Pomerania & Prussia, nemineq; copiā pugnandi opponente, omnibus ad inuia & siluas diffugientibus, spoliis onustus ad poloniā regrediebatur. Cumq; peruenisset ad locum, qui dicitur Drzen, speculatores a tergo derelicti aduenientes nunciant adesse multitudinem Pomeranorū & Prutenorū, nec plus q̄ quinq; miliaria abesse. Consilio adhibito, quid facto opus esset, Stetit sententia hæc, q̄ melius est mortem cum gloria oppetere, q̄ turpi fuga salutem quærere. Signis itaq; collatis, pugnatū est ab hora tertia, usq; in noctis crepusculum, Marte duro & ancipiti perseueratē. Instatibus tenebris crepusculi, Pomeranorum acies pro uicta discessit, absq; Polonorum insecutione, quoniā quisq; aut sauciatus aut fessus substitit. Pro uictoria habentes de loco non cessisse, & prædam e manibus nō amisisse. Et quia prope erat dies pasche: Cum præda inuecta dux Wladislaus Gheznām descendit, statimq; primo ueris tempore pluribus pugnatoribus uocatis, & externis præcio conductis, in copioso exercitu Pomeraniā regreditur ubiq; uastando, & spoliis, tam Pomeraniā q̄ Prussiam expilando quū uerō pugna copia non daretur, ne tantū exercitū frustra reduceret, inops consilij, castrū Nakel uallauit, in quo multitudo Pomeranorū sese concluderat, frequēterq; exercitus obsidens, ludificationes umbrarum, speciē armatorum præ se ferentium, passus est. Corripiebāt milites arma, noctis sub silentio ad propulsandū hostes e somno excitati, nemine cōparente unaq; noctium longius a castris tanq̄ fantasmata pugnatorum insecuti, progressi, damnum incendij pertulerunt. E castris siquidē Nakel obsessi descendentes, ignem in tabernacula & tentoria culmine & sicco gramine reiecta iniecerunt, & cum tabernaculis exusti sunt plures homines, iumenta, machinæ, & bellica instrumenta, sed & milites conducti, quales fuere Bohemi, nō ferentes frigus hyemis quod instabat, recessum optabant, propter quod solutio obsidionis facta est cum magno periculo. Hanc autem fantasmatū uexationē & ignominiosā a castro Nakel discessionē referūt puenisse huiusmodi polonorum, ad ulciscendū præuaricationes, per milites factas, quoniā tota quadragesima transacta, bellatores uiolato ieiunio, carnibus & butiro gulosius uelcebantur, sic quibusdam timoratis uiris celesti munere reuelatū esse perhibetur. Congessit iterum numerosiorē exercitū dux Wladislaus, & quæq; derelicta Pomeranorum & Prutenorū primo æstatis tempore abrauit, munitiones, tecta, agros, captiuos & pecora. Exuti fortunis omnibus, ad

Wladislaus uictoria.

Pomeranorū altera defectio.

Pomerani iterum uicti a polonis.

Wladislaus in Pomeraniā rediit.

Vallatur Nakel castrum.

Polonis ex igne iactura.

Vlto diuina ob ieiunij præuaricationem.

Wladislaus tercio pomeraniā ingreditur.

Wladislaus uenerunt humiliati Pomerani & Pruteni. Quibus examinatis sediciosos decapitavit, alios in alia loca transtulit, & multitudini pacificatae pepercit.

CAPVT III.

Secutum est extemplo, finito certamine Pomeranico, Bohemicum bellum. Nam Brzetislaus dux Bohemiae sciens occupatum Wladislaus bello Prutenico, inuasit eam oram, quae est a castro Grecz supra Albim fluvium sito (quod iuris polonorum erat) depopulando, & uastando usque ad fluvium Odram: Ad reprimendum facinus & audaciam eius, sequenti anno dux Wladislaus morbo grauat & impeditus, misit Sethegium, alias Szezech Palatinum Graccouien, & principem militiae, cum numero exercitu ad uastandam Morauiam, & refartendum mala per Brzetislaum illata. Dum autem praesignaret & mandaret Wladislaus Sethegio, ut obmissis locis munitis, solis spoliis & uastationi intenderet. Puer Boleslaus nouenis (nonum enim agebat annum) audiens mandata patris de bellis gerendis. Coepit ardentem supplicare, ut mitteretur cum exercitu ad Morauiam. Cui pater renitens prohibuit, asserens eum, uires & aetatem bellis aptam nondum attigisse. At Boleslaus puer. Satis inquit genitor aetatis est mihi & roboris, dummodo tu me non prohibeas. Expugnauit itaque continua supplicatione & instantia, ut pater eius ipsum ad bellum Morauicum mitteret. Stricto mandans Sethegio ut curam eius ageret, unicus namque fuit patri & intime dilectus. In tota autem expeditione Boleslaus, nouus miles obuium cum militum officia, noctis uigilias cum eis peragens, arma quonies congregandum erat corripuens, & ad principium non cohiberetur currens, disciplinam militarem diligentissime auscultans, & exequens, in dormiendo, sagulo militari tenerum corpusculum supra nudam humum tegens. Morauia uastata & uehementer afflicta, cum plurimis spoliis, & captiuis trunculus Boleslaus cum Sethegio & exercitu ad patrem reuersus est. Et quia quidam inuasores Pomerani, castrum Miedzirzecz in confinis Saxoniae, astu interceperant, & ipsum muniendo, rapinas ex polonia abducebant: Boleslaus maiori cum instantia quam potuit, parentem suum rogauit, ut daret ei exercitum, ad conquirendum praefatum castrum Miedzirzecz. Wladislaus uero admiratus indolem pueri, praebuit exercitum, subiciens curam tironis Boleslai, tum exercitus, ipsi Sethegio principi militiae, ut omnia expeditionis officia secundum ordinationem eius progredierentur. Aduenientes ergo Boleslaus & Sethegius ad locum castrum, ipsum uallarunt, tabulis & roboribus undique sepiendo & concludendo, ac bombardis quatiedo, donec Pomerani fame attriti, demissionem petentes, saluis personis & suis equis obtinuerunt. Et quia dux Wladislaus, pius dictus habuit ex concubina naturalem filium Sbnigiew nomine, sic a Iuditha legitima uxore nominatum, quod interpretari licet, euadens iram, uel profugus, a nomine Sbnig. Eo quod illi opere praecium fuisset uitare iram Iudithae, & ab oculis eius fugere. Hunc litteris eruditum tradidit cuidam monasterio in Saxonia, ut illic delitescens, tonsus & monachus, pro abstergenda ignominia, extra regnum poloniae perpetuo maneret. Brzetislaus autem dux Bohemiae callide Poloniae nocere cupiens, per-

suasit exulibus polonis, qui Bohemiam oppulerant, odio aut persecutione Sethegii palatini Graccouien, tanquam alterius ducis proscriptione, arroganter pulsi, ut Sbnigew accepto, Poloniae oram, Bohemiae proximam occuparent. Ad ulciscendum suae exulationis iniuriam, habituri suffragia ex propinqua Bohemia, Poloni uero exules animati ac Brzetislai persuasioni obedientes, Sbnigewum de monasterio extraxerunt, monachis nequitque resistentibus. Et componentes cum Capitano Wratislauien, nuncupato Magni, uiro probatae fidei. Pro Sbnigewo tamen, & expulsis inclinato & stante, ingressi sunt castrum Wratislauien. Quod dum comperit dux Wladislaus, aegre ferens non cum stando, sed prope cum exercitu peruenit ad Wratislauiam. Et Ziroslo episcopo Wratislauien cum processione excipiente, & eum in ciuitatem introducete, intrauit castrum, quod sibi patuit, Magno capiteo, humiliter ipsum suscipiente. Sbnigewo uero cum suis exinde dilapso, & ad Cruszuicza diuertete. Indignatus Wladislaus capitaneum Magno, prius eum obiurgans, capitaneatum Wratislauien ei abstulit. Pro eoque surrogauit Boleslaum filium suum cum Voislao curatore eius, & cum exercitu insecutus Sbnigewum, peruenit iuxta Cruszuiczam, ubi magnum exercitum Sbnigewus contra patrem confluxerat, ex Pomeranis, & Prutenis suapte natura, duci Wladislo infestis. Et iuxta lacum Goplo congressi (heu natura horret filium contra genitorem arma leuare) magnum certamen, magnamque stragem ediderunt, ut aqua & pisces lacus Goplo cadaueribus & sanguine occisorum sedati, longo tempore inutiles permanerent. Sbnigewus uictus, ad castrum, Cruszuicza fugit, & uiuus in manus parentis deuoluit. Quem cathenatum pater Sethegio principi militiae ad custodiendum tradidit. Postea tamen in consecratione ecclesiae Gneznen, duce Wladislo praesente, Maranus archiepiscopus Gneznen, cum episcopis, praetatis & baronibus poloniae, supplicationibus praecantes, Sbnigewum a uinculis relaxandum obtinuerunt, multum enim pius fuit Wladislaus. Iunctus Boleslo Sbnigewus contra Sethegium, alias Szezech palatinum Graccouien, suum uinculatore in Wratislauia conuentione habita, se obstrinxerunt, & parate eorum in Zarnowiecz, igne biuico Mazouiae offenso, plurimis quarelis deposuerunt, etiam cum exercitu quo cum aduenerat: quod regnum poloniae sibi usurparer, omniaque castra regni possideret, ipsis tanquam hereditibus neglectis & speratis. Demolitus accusationibus filiorum, & ceterorum praetatorum atque militum, abdicauit a se Wladislo Sethegium, qui omnia meliorem fortunam, discessit in Rusiam. Post annos plures benignitate ducis Boleslai, ad postulationem pontificis, collectus & restitutus, auctoritate tamen qua prius abundauerat caruit. Fuit hic Sethegius nobilis, de genere bipennium, factiuus, uersatilis, & multum possessionatus. Bini autem fratres Boleslaus & Sbnigewus contra Pomeranos rebellantes missi, in nouam seditionem uersi, nihil effecerunt. Pro uirtutibus hericis in festo assumptionis beatae Mariae in Ploczko balneum militiae Wladislo exhibente filio suo Boleslo, auditoque quod Pomerani insilientes, castrum Santok obsederunt. Dimissa Boleslaus dignitate militiae, & iussis militibus, qui conuenerant ut sese insequerentur, noctis tempore superueniens, Pomeranos in tabernaculis quiescentes trucidauit, & obtruncauit, tandem reuersus cingulum militiae

Bellum bohemicum.

Virtus in pueris.

Morauia uastata.

Boleslai expeditionis.

Sbnigewus monachus armis pauperum infestus.

Altera pugna inter patrem & filium.

Sbnigewus uinculis liberatus.

Sbnigewus a uinculis liberatus.

Sethegii exilium.

Rutheni poloniam hostiliter ingressi.

Victi a Boleslao Rutheni.

Polonici regni scissio prima.

Wladislaus mori.

militia sub frequentia & conuiuio multorum acceptauit. Sic prius obsidentibus Pomeranis predictum castrum Santok. Et Sbigneo cui hanc prouinciā pater delegauerat, sua segnicia illis non repulsis discedente: Boleslaus cum paucis superueniens, fortalicium ex opposito castri Santok per Pomeranos locatum demoluit, & Pomeranos fugere coegit. Sic & Ruthenos antea persequeratur. Nam Ruthenorum duces, Wlodimir Nouogroden, David Olech Petraslauien, Volodor Premislien, & Iaroslau Iaropolcicz, exercitu quadripartito Poloniam ingressi, & usque ad fluentia Vistulae grassati, plurimis damnis illatis copiosas praedas abducebant. Iamque Russiam re intrauerat leti, dum Boleslaus eos consecutus est. Et in diem dominicum, sub quiete noctis (quam illa multitudinem aliter superare nequiuit) in eos cum altis clamoribus irruens, fudit & prostravit, praedamque de manibus eorum ereptam, in poloniam cum ampla gloria reduxit. Et quia Boleslaus, maxime uirtutis erat adolescens, & in ore omnium laudatus. Sbigneus tanquam pusillanimis & iners, ei inuidebat, itaque patre inter eos scissio maior oriretur, post ipsius mortem, iam enim senuerat, diuisit dominia Poloniae in hunc modum. Boleslao meliorem partem assignauit, scilicet terras Graccouien, Sandomirien, Siradien, Slesiam cum Wratislauia. Sbigneo naturali filio, Mazouiam, Maiorem Poloniam, Pomeraniam, & Prussiam. Haec prima scissio fuit regni Poloniae in plures principes. Quamquam Sbigneo naturali filio, & illegittimo nil hereditatis cum Boleslao debuit assignari. Dicta tunc scriptura: Ellice ancillam & filium eius, non enim poterit esse heres cum filio libere. Wladislaus autem grauer in infirmatus in Plozko, sacramentis per Martinum Archiepiscopum Gneznen procuratus, mortuus est quarta die mensis Iunii, anno domini. M. CCC. LXX. Sepultus in choro ecclesiae Plozensis, Boleslao gemente, & parentem in aegritudine & post mortem deflente, & usque in quinquennium lugubria ferente. Sbigneo uero cum fistulatoribus, & canonicis exultante. Orta quoque seditione, super thesauris paternis, quos in regre Sbigneus comprehendere nitebatur, quoniam in ditioe suae prouinciae ipsi spectare uidebantur. Martinus archiepiscopus Gneznen, cum ceteris Episcopis & magnificis regni, inter fratres ex equo diuiserunt, & ad sua quemque abire persuaferunt.

CAPVT III.

Primus rex Bohemiae coronatus.

Ratisslaus dux Bohemiae, datis munificis donis Henrico quarto imperatori in Maguntia, in auro, argento, unionibus, & celatis uasis, primus coronatus in regem Bohemiae obtinuit. Misso itaque ab impatore Engelberto Archiepiscopo Treuerensi, Wratislauum in Pragensi ecclesia coronauit in regem Bohemiae, & Suatochna consorte eius: olim Kazimiri regis Poloniae filiam in reginam, decimo septimo kalendas Iunii, anno domini. M. CC. LXX. Sub illo itaque tempore pene eodem regnum Poloniae defuit, & regnum Bohemiae incepit. Similiter dum uniuersitas Graccouien coepit, Pragen uniuersitas defecit. Item dum reges Bohemiae, tractis ad se principibus Slesiae, glorificati contra Polonos pro cruciferis Prutenorum pugnarunt, reges Poloniae humiliati contabuerunt. Nunc uero regibus Poloniae exaltatis, & usque in Bohemiam & Hungariam eleuatis, Bohemia

Translatio sancti Stanislai.

hemia decreuit. Haec est regno mundi pessima alternatio, ut uno crescente, aliud uicinum decreseat, talique uicissitudine regna diminuatur. Translatio sancti Stanislai, de basilica sancti Michaelis in Rupecula, ad ecclesiam cathedralem sancti Venceslai facta est, anno domini. M. CC. LXX. & est annus decimus ab occisione eius. Nam ciuidam matronae beatissimo Stanislao deuotae, nomine Suantossawa, extra ecclesiam sancti Michaelis ad tumulum praefati martyris, noctis tempore flagrantissime orati, in extasim raptae, beatus pontifex Stanislaus, pontificalibus indutus, ad altare diuina celebrans, assistentia uenerabilium personarum circumdatus, in iam dicta ecclesia luminaribus referta fulgentibus apparuit, quam finitis diuinis, talibus affatus est. Surge inquit filia, & intrepida aggredere successorem meum Lampertum episcopum Graccouien, & fratres meos canonicos, ut in ecclesiam maiorem transferant corpus meum, quoniam absque debito honore his cineribus tectus delitescam. At illi relatione ad se perlatam, incunctanter ab omnibus urbis processionebus, corpus beati martyris & pontificis transtulerunt, & in medio ecclesiae maioris, in tumba deaurata honorificentissime locauerunt, ubi in hac die quiescit. Post paucos dies huius translationis, Meczlaus filius Boleslai efferi, qui anno proximo uxorem acceperat, exinctus est, ut scilicet semem occisoris pessundaretur & periret, quando occisus antistes, glorificatus est. Et sicut corpus sancti presulis in plurima frustra scissum est, & postea absque nota cicatrice reintegratum, sic & corpus regni Poloniae, ut religiosus personis reuelatum fuit, a diebus duobus Wladislai Hermanni in plurimos principatus scissum est. Expe est uero, in unum regnum coaluit, sicut nunc cernimus, incipiendo a rege Premisla, usque ad regem Sigismundum, sub cuius imperio felicibus coeptis hanc historiam scripsi. Visseslawa Meczlai genitrix, geminato malo uexata, & filii fato, & mariti exilio, non longe post filium, quinto idus Marcias ex humanis absumpta est. Urbanus papa secundus, olim monachus Cluniacensis, in concilio, quod in claremonte celebrauit, anno domini. M. CC. LXX. quinto, statuit, ut hora beatae Mariae quotidie dicerentur, officium uero eius, diebus sabati expleretur, & dicitur quod hoc reuelatum sit fratribus de cartusia, Quorum primarium, uidelicet magistrum Brunonem papa, secum assidue tenuit.

CAPVT V.

Sanctus Ladislaus rex Hungariae, anno domini. M. CC. LXX. quinto, quarto kalendas Augusti mortuus est, & in Varadien ecclesia sepultus. Is adiecit regno Hungariae, Dalmatiam & Croaticam. Refert chronica hungarorum, quod Ladislaus irruit in poloniam & confligendo, de Polonia triumphauit. Castrumque Crakow tribus mensibus obsedit & expugnauit. Similiter eadem chronica refert, quod Bela, pater sancti Ladislai sibi Poloniam & Bohemiam subiugauit, quod absurdum, & falsum quisque sciet. Ex eo primo quod annales Polonorum & Bohemorum hoc non continent. Secundo ex eo, quod tam rex Bela, quam filii eius, Geysza, & Ladislaus alumni fuerunt. In polonia (ab hungaria exulantes) nutriti, non eam impugnantes, quod scriptor regum Hungariae, non discernit. Tercio ex eo, quod Boleslaus audax, scilicet Stanislai occisor, Belam reduxit in Hungariam, & profligato exercitu, tam

S. Ladislaus Hungariae rex mortuus. Dalmatia & Croatia Hungariae adiecta.

tu, tam imperatoris Henrici, q̄ hungarorū & Bohemorū: Andree rege Pan-
noniæ expulso, ipsum regem Hūgariæ creauit, ut in historia de præfato Bo-
leslao præmissum est. Geysam quoq; & Ladilaū cū Lamperto filios præ-
dicti Belæ personaliter auxilium regis Boleslai postulantē contra regē Sa-
lomonē, ex Premisla cū forti exercitu in Hungariam reduxit, pacem pro eis
conficiēdo cū rege Salomone, per pontifices regni Hungariæ. Ladislaus co-
ronatus est in regē hungariæ, regnāte Boleslao audaci in Polonia. Vita uero
functus est, principante Wladislao pio Hermannō cognominato.

CAPVT VI.

Asilko Roscislauicz dux Russiæ, intelligens regem Boleslaum
efferum, e Polonia excessisse, & exulando in Hūgariā migrasse
Collecto exercitu ex Ruthenis & Polowczis, ingressus poloniā
quasdam munitiones exussit, & prædam cū spoliis in Russiā fe-
stine abduxit. Wseuoldus autē, filius Iaroslai, & dux Kiouien̄ peste absum-
ptus est, tredecima die Aprilis, anno domini. M. octuagesimo tercio (quo an-
no atrocissima pestis terras Russiæ inuasit) & sepult⁹ est in ecclesia diuæ
Sophiæ Kiouien̄. Hic fuit amator pauperum, & spiritualium, reliquit duos
filios, Wladimirū & Roscislauum. Wladimirus natus maior, timens Swato-
polkonis filii Zaslai inuasionem ducatus Kiouien̄ (qm̄ ea sedes patris eius
fuit) accersit ipsum, & ei de ducatu Kiouien̄ cessit. Cuius administratione as-
sumpta, uenit in Kiow, dominica cōductus paschæ, exceptus a Kiouien̄sibus
muneribus & occurso. Wladimirus uero iuit in Czirniew. Roscislauus autē
frater eius in Pereaslau. Audiētes Polowczis, Swatopolkum Zaslai filium
in principatum Kiouien̄ successisse. Mittunt ad illum legatos, ut cū eis pacē
firmaret, quēadmodū pater eius fecerat, & de tributis retentis responderet.
Swatopolkus legationē Polowczonū agre ferens, captiuit nuncios eorum
Quo percepto Polowczis, furore acti, terras Russiæ crudelissime uastare cō-
perūt. Swatopolkus intelligēs se inique egisse, nuncios Polowczonū soluit
& remittit, pacem flagitando, qua non obtenta, mittit ad Wladimirū Czir-
nieuieū, & Roscislauum Pereaslauieū duces, ut sibi succurrerēt. Qui coadu-
natis exercitibus, uenerunt ad ipsum in Kiow, increpatq; Swatopolkone,
q̄ contra ius gentiū nuncios Polowczonū uiolasset. Eduxerunt una secū co-
pias bellatorum, ad flumen Struhnya ubi dubitatum aliquādiu, an esset de-
certandum uel non, tandem in sententiam Kiouien̄sium (nullam se cū Polo-
wczis pacem habere clamātium) itum est. Ordinatisq; aciebus, Swatopol-
kone dextrum cornu, Roscislauo leuū. Wladimiro medium tenēte. Pugnā
cū Polowczis uigesima sexta Maii committunt. Et Swatopolkus cum suis
a sagittariis Polowczonū conflictus, fugit in Othropol ad uesperā, sub cali-
gine uero noctis peruenit in Kiow. Polowczis deinde in Wladimirū & Ros-
cislauum irruunt, & eos configunt atq; dispergunt: Roscislauus autē fugiens,
periclitatus est in flumine Struhnya, quoniam aquis intumuerat, quē Wladi-
mir tranato flumine cū paucis, in altera ripa fleuit, repertoq; corpore Ros-
cislai, tumulatum est in ecclesia sanctæ Sophiæ Kiouien̄ in sepulchro pater-
no. Polowczis uictoria poti⁹, castrum Thorez uno agmine obsident. Altesq;
agmē

Rutheni ex po-
lonis spolia le-
gerunt.

Wseuoldus in-
terijt.

Swatopolko-
ni ducatus kiō
uicē restitutus

Legati polow-
czonū interce-
pti.

Swatopolko-
nis fuga.

Roscislai interi-
tus
Polowczis vi-
ctores.

agmē in Kiow iuit, Cui Swatopolkus obuiam exiens, pugna commissa con-
flictus est, dumtaxat comitantibus duobus in Kiouiam regressus. Reuer-
tes itaq; Polowczis ad alterum agmen circa castrū Thorez, ostentabant ob-
selsis in castro spolia & captiuos, ex duce Swatopolkone reportata. Qui nō
uolentes se ultra propter famem tenere spemq; nullam de subueniendo ha-
benes dedunt castrum Polowczis. Quo accepto Polowczis succedunt illud
magnam multitudinem Ruthenorum in suas regiones abducentes, ubi plu-
rimi miseris præssi frigore & nuditate perierunt. Gemina clade excepta,
Swatopolkus dux Kiouien̄ sera pœnitētia ductus, cum Polowczis fœdus in-
iit. Filiam Thuhortkani ducis Polowczonū, pro maiori solidatione pacis in
confortem accipiens, tamen nec sic euenit pax terris Russiæ: Olech namq;
dux Russiæ, impetrato auxilio Polowczonū castrū Czirniew, & eius regi-
onē inuasit. Ecclesias, monasteria, uicos & rura cremando, donec dux Wlodo-
mir de castro Czirniew per cōpositionem ei condescendit, & de ipso exce-
dens, in Pereaslau abiit. Nec adhuc exinde ora. Czirniewieū a uastatione
Polowczonū quieuit, quinimo multi Rutheni capti sunt, multiq; in seruitu-
tem abducti. Insuper locustæ in terras Russiæ appulsæ, omnia genimina ab-
raserūt. Vadūt deinde bini duces Polowczonū, Kithan & Ithlar, & bellum
inferūt duci Wladimir de Pereaslau, qui solus intactus restabat. Qui missis
nunciis, pacem sub iniquis cōditionibus accepit, ad persuasionē tandem suo-
rum militū, & Slauarū nunciū ducis Swatopolki Kiouien̄. Primum filio suo
Swatoslao obside a Polowczis subducto (negligentius em̄ a Polowczis asser-
uabatur) obrūcat Kithanū, & Ithlar duces Polowczonū, cum omni comiti-
uā eorum. Contractisq; copiis dux Swatopolk Kiouien̄, & Wladimir Czir-
nieuieū stationes polowczonū nil hostile uentis, inuadūt & trucidant, tur-
bāq; imbellem, feminas impuberes, pecora, camelos, & equos in Russiā de-
ducunt. Non quieuerunt post hoc Polowczis, sed nouo exercitu comparato,
castrum Vthrow ducis Swatopolkonis tota æstate circumfident, nec recesse-
rūt, donec Swatopolkus missis muneribus eos placauit. Succedunt Polow-
czis, Pruteni & uigesima octaua Augusti, ani dñi. M. octuagesimi noni ter-
tis Russiæ in magna multitudine ingressi uastant: Iterum Manyak dux Po-
lowczonū, uenit contra Kiow: Thuhortkan uero alter Polowczonū dux, &
Swatopolki fœter, uenit cōtra Pereaslau. Swatopolkone autē & Wladimi-
ro defensionē opponentibus, decimanona Iulii ad flumē Trubosza pugnatū
est, & uictis Polowczis occisus est Thuhortkan, & filii eius. Sed polowczis
nil hac clade territi, nouo exercitu instaurato, silenti agmine ueniētes parum
abfuit q; castrum Kiouien̄ non interceperunt. Qui spe sua frustrati, templa,
monasteria, ruraq; incendunt. Et curiā ducalem in Berestow comburūt. Pro-
uisuri ergo duces Russiæ inuasioni Polowczonū, conuentū apud Kiow a-
gunt. Nunciisq; ad ducem Olech missis, præcantur ut illic ueniret. Qui irri-
dens legatos, non adducetis inquit, ut Episcoporū monachorū & uilium per-
sonarum imperiis, caput meū substernam. Hoc responso offensi duces Swa-
topolk & Wladimir. Prius in Olech arma uertūt, q̄ i Polowczos, & obside-
rūt eum triginta duobus diebus in Starodub. Qui fame attritus, pacem pe-
ciit, offerens

Olech dux
Russiæ

Locustæ.

Duces polow-
czonū truci-
dati.

Polowczy vi-
cti.

Pruteni russiā
uastant.

Polowczis
siam uastantes
uicti sunt.

LXII. LIBER TERCIVS

ciit, offerens se iureiurādo cruce deolculatā, imperata ducum facturū, quod minime fecit. Præuariato siquidē iuramento, ducatum Moromosz inuasit. Afferēs ipsum ad se hereditarieptinere. Hacq; occasione conflixit cū Isaslao filio Wlodimiri ducis Kiouien, & eo occiso, accepit castrū Moromosz etiam castrū Rostow in suam retorſit potestatem. Mscislaus germanus Isaslai occisi, dux Nouogroden, ueritus tyrannidē Olh, sponder sibi & patri suo Wlodimiro, Olh reconciliatus. Olh autem ambiens Nouogroden ducatū, collecto exercitu, substitit in Tuhrow, præmittēs Iaroslauum germanū suū ad speculandum, quo intercepto a Mscislao, Olh territus secessit in castrum Rostow, deinde in Moromosz. Cum quo Mscislaus eum persequens, componit per nuncios missos, & dissoluit exercitum. Quod Olh intelligēs uiolato fœdere, cū suo agmine uenit contra Mscislaum, qui fugit a facie eius, & uocatis in arma militibus, accepitq; in auxilium gentibus Kiouien & Polowczis, & fratrē Vieceslaum a patre Wlodimiro in sui auxilium missum, pugnā acerrimam cōfecit, in qua uictus est Olh, & fugit in Moromosz, cūmansq; propter plures dolos commissos, in terris Russiæ se nō fore tutum, in Relzanos fugit. Quem Mscislaus persecutus, uerbis dulcoratis plenam spem redolētibus allocutus. Turpe est, inquit tibi, turpe nobis fratribus tuis, turpe & militibus tuis, ut calamitosus in alienis terris delitescas. Reuertere itaq; in terrā Russiæ, quo huiusmodi uerbis pellecto, ipsum & milites suos ex fuga reduxit. Deinceps duces Russiæ facta conuēctione in Lubiecz, concludunt pacem inter se, & mutuam resistentiam contra barbaros Polowczos. Sed illi co uiolata pace, Swatopolk dux Kiouien, cum David Hreorouicz conspiratione facta, uenientem ad se in pace ducem Vasilkonē Roscislauicz, habens eius fidem suspectam, captiuat & utroq; oculo excecatur, propter quod duces Wlodimir, Olech & David Swatolauicz, bellum Swatopokoni mouerūt, qui timēs parabat fugā in polowczos, nisi præfati duces a metropoli, & primatibus Kiouiesium supplicibus sermōibus fracti & placati fuissent. David autem hreorouicz, uolens inuadere principatum Vasilconis excecatur, obsessus in Buszko, a Volodoro, fratre Vasilconis, omnem culpam in Swatopolkum refudit. Et concitauit contra se Swatopolkū & Volodora. Primo ergo uere, uenit excecatur Vasilco cū fratre suo Volodoro in terram Volhinen, contra David Hreorouicz & expugnato castro Wseuoloz, incēdunt illud, & homines repertos crudelissime perimunt. Deinde applicantes ad castrū Wladimirien, omni multitudini obesse pepercerūt, solus Vasilkonem, & Lazarum in alto suspensos, frequentissimo iactu sagittarum interimerūt. Eo q; causa excecationis Vasilconis perhibebātur Swatopolk Kiouien, etiam sumpturus ultionē de David, quia de cecatione Vasilconis culpauerat ipsum, contulit se ad castrum Brzescze, poscēs a militibus polonorum castrum tenentibus subsidiū. David autem aduersarius eius uelocissime puenit ad Wladislaum ducem Poloniæ suffragia deposcens cōtra Swatopolkum, quos ambos Wladislaus dux poloniæ, cum exercitu ad flumē Bug ueniens, uoluit pacificare & componere, sed dum nequiuisset, reuersus est poloniam, neutri ducum auxilio præſtito, & obsedit Swatopolk ipsum David in castro

Isaslauus dux
occiditur.

Olech victus.

Dux vasilko
i. basilus excecatur.

David dux vasilko bellū mouit.

Vasilconis et
Lazari interit.

CHRONICO. REG. POL.

LXIII

castro Wladimiria unde fugiente David, post septem hebdomadas in poloniā ad ducem Wladislaum. Swatopolk potitus est castro Wlodimirz, producit deinde exercitum Swatopolk Kiouien contra Volodor, & Vasilconē & commissa pugna, cessit uictoria Vasilconi & Volodor. Itaq; Swatopolk congregans nouum exercitū in kiow, misit Iaroslauum filium suum ad Colomannum regē Hungariæ, auxilia petitiū ire, uenit ergo Colomannus cū octo milibus pugnatorū, & duob; Episcopis positiq; castris ad fluiū Vyar, obsedit castrū Przemiſſi, in quod se Volodor receperat, & ut habet hungarorum historia, uxore ducis Przemiſſien nomine Lauca, ad pedes regis Colomanni procedente, & solutionem obsidionis flagitate, pedibus cateatam iussit abire in exaudita, asserens, non esse regis strenuitatē, mulieres inter arma audire fortuna autē regē. David negato ei a polonis subsidio, ad Polowczos iuit reperitq; in itinere Bonyak principem Polowczonū cum exercitu, & cū cōtra Hungaros conduxit, Haud procul itaq; a Przemiſſia positus statiuis, transit sub nocte media Bonyak in proximam siluā, & ululatu edito, lupi conuenientes uicissitudinatum ululatum reddiderūt. Reuersus Bonyak ad suos, arma iubet capere, certam suis ex ululatu lutorum promittens uictoriam, alteroq; die tripartito exercitu, duabus turmis occultatis, cum tertia hungaros inuadit, simulansq; se uictā, fugere cœpit, hungari credentes eam debellatam, effusi illam sectabantur, tūc Bonyak cum residuis turmis, in terga eorum irrupens, eos prostrauit & quattuor milia hungarorū occidit. Episcopis hungarorū quorum nomina Kopanus alias kupan, & Laurentius erant, etiam occisis. Reliqui hungari in siluas & mōtes sparsi, biduo a Ruthenis & Polowczis persecuti sunt. Colomannus autem rex hungariæ, clipeis militū protectus euasit. David ex hac uictoria resumpto spiritu, uallauit castrum Wlodimir. Intellecto autem obsessorū periculo Swatopolk, misit Putatam suum palatinum ad succurrendum castrensibus, is silenti agmine castrum ingressus, David, & exercitum eius quiescentē, conflixit, & obsidionē dissoluit. Constitutoq; Basilio in Capitaneum, Putata in kiow discessit. David autē fugiens in Polowczos, cōquisitis auxiliis, rediit cū Bonyak duce Polowczonū & sub Swatheiza, filio alterius David, expugnauit castrū Luczko, quoniā oportune non certificarat ipsum de aduentu bellatorū Swatopolkonis, propterea se astrinxerat, ad castrū uero Wladimiriam anteq; applicaret. Basilius capitaneus, relicto castro diffugit, & David facile potitus est castris Lucen & Wladimirien. Primo autem uere procedēte Swatopolkone, cum suis copiis ad recuperandum Wladimiria: David sciens ambiguitatem suorū militū, cū uxore, & tota supelleſtili, ad Wladislaum ducem poloniæ diuertit, Swatopolkone castrū Wlodimir pro suo uoto sortito. Dum autē quattuor duces Swatopolk, David, Olech, & Volodor, Russiæ generalem conuentum in Vyethicze agerent, mutua pace ordinata, accersitus est David ex Polonis, & quærenti de spoliatione hereditatis suæ Wladimirien ducatus, responderūt ei per legatos præfati duces, nolle reddere Wladimirien sedem, quoniā frequenter terras Russiæ bello uexauerint, tamen ne sit ludibrio exul, & protagus in exteris gētibus, constituerunt ei possessiones & census. Swatopolk assignauit

David dux in
poloniā fugit.

Swatopolk cēditur.

Colomannus
rex Hungariæ

Barbarorum
omen.

Altera Hungarorum
elades.

David clades.

polk assignavit Ostrog, Dubyn Czartherisk, & postea adiecit drohobusch. Wlodimir assignavit centum marcas: David & Olech adiecerunt alias centum marcas annuas. Acceptavit ergo David tum assignatas donationes, tum adiectas conditiones, & degendo in Drohobusch absumptus est.

David morit.

Bolesl. Crzyuousti.

CAPVT VII.

Sbignei seditio Bohemorum commotio.

Boleslaus in morauos arma sumpsit.

Poloni & morauo equo mar te pugnaverunt.

Morauia de nuo depopulatur.

DVx Boleslaus a concavitate oris ex morbo inflicta Crzyuousti appellatus, quod sonat indirecti oris, altero post obitum patris anno, & fuit annus domini millesimus centesimus tertius, accepit in coniugem Sbilaua Swatopolkonis ducis Kiouien naram, quarto gradu consanguineitatis cum contingente, dispensante paschali papa secundo ad procuracione Balduini Episcopi Graccouien, eoq; nuptias magnifice instructas sedecima Nouembris Graccouiae agere. Sbigneus frater naturalis totius regni poloniae ambies dominium, conuiuii Boleslai solennitatem ad quam uocatus erat obmittens, ad Bohemiam perrexit du-

cem Bohemiae Borziuooy & nepotem eius Swatopolk ducem Morauiae in arma aduersus Boleslaum pellicedo, iacq; exercitus Bohemicus oram poloniae contigerat, cum seditione inter Bohemos suborta, q; ad obeunda iniusta bella compellerentur, duces Borziuooy & Swatopolk una cum exercitu reuersi sunt in Bohemiam. Sbigneus uero naufragium fortunae apud Bohemos passus, ad Pruhenos & Pomeranos diuertit, sollicitando & ad inuadendum Boleslaum ducem poloniae ipsos animando. Quo comperto Boleslaus, ut par erat, iratus contra Swatopolk ducem Morauiae, quoniam ardentius aduersus poloniam arma sumpsit, conuocatis ueteranis militibus duntaxat ex suo dominio, praeficiens illis Comken Zelisslaum principem militiae. Iussit ut tribus agminibus ingressi, Morauiam uastaret, quod cum tota quadragesima, & diebus sacris pasche peragerent, magnam multitudinem captiuorum & spoliolum ducentes, reuertebatur, iamq; prope fines poloniae peruenerat, dum speculatores adesse Swatopolk ducem Morauiae, cum frequenti exercitu, plus de pedere q; equite habente, retulerunt. Substitit illico Zelisslaus, & praemissis imbecillioribus, cum captiuis sarcinis & spoliis in poloniam, in itatiuis hesternis praefolato Swatopolko, congressus est uterq; exercitus, magna ui pro uictoria utroq; plurimum adnitente. Ad uesperum tandem, cum hora tertiaram pugna cepisset, discessit utraq; acies aequo Marte, haec in Poloniam, altera in Morauiam praeda non excussa. Zelisslaus uero dux militiae, dum pugnam instauraret, manum dextram amputatione ammisit, qui sinistra manu amputatorem occidit. Huic Boleslaus dux poloniae manum ex auro fabrefacta loco carnis obtulit & adaptauit, nec contentus praefatus dux Boleslaus de his, quae Zelisslaus cum exercitu in Morauia agerat, altero exercitu forciori collecto, per alpes poloniae Morauiam ipsemet ingressus est, & singulis ad mu-

nitiones

nitiones, & abdita siluarum, cum fortunis diffugientibus, nec Suatopolko resistenti in opponente (plurimum enim ex prima pugna debilitatus erat) libere Morauia peruastata, amplioriq; incendio afflicta, incolumis cum spoliis in poloniam rediit. Sumpta ultione de Morauis, ultum iri cupiens de Pomeranis iubet milites equestres in Glogouia conuenire, tanq; in Bohemos transiturus hac cautela usus ut Sbigneum & Pomeranos fallat, clandestineq; profiliens quinque diebus per siluas & inuia, ad Cholberk peruenit, & duabus cohortibus a tergo relictis, cum tertia in diluculo portam ciuitatis oppugnat, iacq; effractis foribus, in ciuitatem cum suis insiluerat, duxq; Pomeraniae terrore percussus, subito elapsus erat, cum ciues eorum paucitate conspecta, sese adhortantes glomerati eos excluderunt & muros strennue defenderunt, ut etiam iunctis duobus agminibus post se relictis, & usq; ad uesperam Cholberge oppugnando, nihil profecerit. Direptis itaq; suburbis, pariter & uicinis incensis, signo dato in Poloniam cum spoliis discessit. Reuersusq; in aestate cum eodem exercitu Pomeraniam uastabat, & nisi Swatoborum uiuum restituerat, ab incendiis & uastatione Pomeraniae non cessare aiebat. Fuit Swatoborus princeps orae maritimae. Vassallus & cognatus Boleslai, sed fide uagus & instabilis, hunc subiecti eius Pomeranis, propter crudelitatem ipsius, occidendum traderunt. Itaq; illico ex carcere eductum Pomerani in castra Boleslai Swatoborum perducunt, & pro libertate patriae depracati, discessum Boleslai obtinuerunt, attramen non satis pacatus Boleslaus de Pomeranis, anno domini M. centesimo sexto, misit Scarbimirum principem militiae cum exercitu in Pomeraniam, qui uicis & oppidis munitis, sed ignobilibus expugnatis, cum captiuis & spoliis in Poloniam rediit, & illico eadem uia qua regressus erat, cum priori exercitu ad castrum Bithom peruenit & illud expugnatum exussit, praedamq; conquistam in Poloniam intulit, & cum non nullis militibus ad Boleslaum apud unum suum nobilem, in dedicatione ecclesiae conuiuantem, accessit, de gestisq; in Pomerania eum certiore reddidit. Exhilaratus dux Boleslaus, de suorum militum felici reditu, relictis senibus in conuiuium, ipse cum centum militibus iunioribus, & Scarbimiro ad uenandum feras in proximo saltu processit, reperitq; Pomeranorum, circiter tria milia ad uastandum Poloniam post uestigia Scarbimiri per siluas & abdita progrediētes. In quorum multitudinem non referendo pedem Boleslaus cum centum militibus insiliens, quosq; obuios prosternebat, cuneos Pomeranorum pertranseundo, & perforando. Et iterum altera uice, tanq; leo ferox, innumeros occidendo, hostile agmen penetravit. Donec in tertia giratione ac reuersione, unus exclamauit apertum discrimine Boleslao imminere, & ideo cessandum fore. Caballus siquidem ducis perforatus, omnia uiscera defluxa emisit. Scarbimirus etiam princeps militiae uulnibus confossus, dextro oculo mutilatus fuerat, & princeps duntaxat quinque militibus sequentibus tutabatur. Accepto ergo militis equo, dux Boleslaus ad conuiuentes regrediebatur, hec ipsos conuiuas in obuium pro subsidio ei ferendo, audita pugna, occurrentes & de praesumptione Boleslaum redarguentes. At ille ex temeritate uictoria, & ex praesumptione gloriam affecutus, iubens suos arma corripere, ad ulciscendum in Pomeraniam an-

Colberge oppugnatio.

Boleslai altera in pomeranos expeditio.

Altera expeditio in pomeranos.

Boleslai audacia.

f3 helabat

Swatopoldi in
polonos bel-
lum.

LXVI

LIBER TERCIVS:

Albensium ex
pugnatio.

Czarnkow
expugnatio

Pomeranorū
sacrilega pda.

helabat. Verum Swatopolk expulso de Bohemia Borziuo suo patre, in
sto duce Bohemia, in Boleslaum exacerbatus quonia patrum eius ipsum
Borziuo, hospicio comiter susceperat. Cum copiis equestribus & pedestri-
bus, contra Poloniam procedens, usq; ad Cloczko peruenit & morabatur
Diuisit itaq; Bolesla9 exercitū, utriq; negotio satisfacturus, & cum una par-
te uersus Bohemos, iter arripuit. Quo audito Bohemi, acie dissoluta in do-
mos regrediuntur. Scarbimirus uero cum altera parte exercitus. Pome-
ranos attriuit & subiugauit, ut cuncti præter Albenses qui Bialagradenses
dictuntur iussis Boleslai parerent, ad hos Boleslaus binos clipeos blancum
& rubrum, pacem & ciuentum bellum, per eos signans misit, ut pacem
aut pugnam eligendū complecterentur. Qui arrogantia plurima utrumq;
cōtra Boleslaum acceptarūt, Boleslaus merito lacessitus eorum ciuitatē ad-
orsus expugnabat. ipseq; primus aēibat, & multis superne interfectis por-
tam ciuitatis cum cæteris reseuit & perfregit. Ingressusq; urbē, passimq; cū
ctos nemini parcendo trucidabat, uerum Albenses cognita sua præuaricati-
one, uenerūt cum pueris & mulieribus, proniq; & ad pedes procidentes. A
Boleslao gratiam præcati sunt, non pro se, quonia supplicio dignos se iudi-
cabant, sed pro coniugibus & minorennibus. Cunctis proceribus Polonorū
ad excidium ciuitatis anhelantibus, Boleslaus clemēssima indulgentia mi-
sertus, prohibuit militibus ciuitatis prædationem. Albenses in gratiam ac-
ceptando, ex inde occasione sumpta, alia ciuitates de pietate Boleslai confi-
dentes homagia Boleslao sponte præstiterunt, scilicet Caminensium, Goli-
bergensium, Velunensium, Cosomineū & cæterarum ac maritimarū ciuita-
tum, astringentes se in illius subiectione fideliter permāsuos. Adiecit insup-
dux Boleslaus in autumnō eiusdē aī oppugnationē castri & oppidi Czarn-
kow in deditionēq; redacto castro & oppido, quod fuit iurisdictionis Pome-
ranorum, Gnieuomirum eiusdem castri heredem, ad gratiam baptismi cum
ro ta ipsius geneologia adduxit, ei noua prouisione Czarnkow largitus est,
& inscripsit. Contigit eodem anno Martino archiepiscopo Gnezneū, cū Ni-
colao Archidiacono præfatæ Gnezneū ecclesiæ secum præsentē in ecclesia
Spiczmerieū, sub audientia missæ, aduenerunt Pomerani & omnibus terri-
tis. Nicolaus Archidiaconus euoluit se de ecclesia fugiens. At Pomerani cō-
prehendentes ipsum (putabāt em fore Archiepiscopum) posuerūt in uehi-
culo, ingredientēsq; ecclesiam abstulerūt sacra uasa, & res ecclesiæ. Archie-
piscopum uero Martinum non tenuerūt, quoniam omnibus ministris ab eo
diffugientibus, collectis uiribus effeti corporis ascendit sub tectum oratorii,
seq; inter laquearia occuluit. Plagauit autē omnipotēs deus Pomeranos, fa-
miliā, coniuges, & affines eorum, qui uasis sacris abutebantur, ut mania, ac
epileusia agitarētur, seq; inuicem morbo agitati, ferro & saxis impeterēt, &
plures occiderent. Donec compuncti reatū suū cognoscentes, & idolatriæ re-
nūciātes. Nicolaū Archidiaconū cū uasis & rebus ecclesiæ ablatiis, ad suū
Archiepiscopū remitterent, reatuq; baptisate diluto, decimas diu negatas
tribuerunt, & idola muta confregerunt, prout aēa per prædictum Martinū
archiepiscopū monebatur. Et hac de causa interciperē & captiuare ipsum
in oratorio

CHRONICO. REG. POL.

LXVII

in oratorio Spiczmerieū nitebatur. Item Kollē castrum ad fluēta Odræ in
Slesia situm, fortuito conflagratum erat. Dux uero Boleslaus uelociter
cum suis accurrens, ipsum ex fundamentis edificabat, ueritusq; ne Bohemi
paucitate ipsius explorata, & ducem & castrum inuaderent, misit legatos ad
Sbigneum naturalem fratrem, ut gētes suas mitteret ei in subsidium. Sbigne-
us autē aduersus Boleslaum arrogāter & acerbius locutus est, & nūcios eius
turpiter tractauit, quod Bolesla9 moleste qdem, sed patiēter tulit. Castroq;
Cosle perfecto, ad animum iniurias Sbignei reuocās, quid in hac re agēdum
foret, ad consilium retulit, inuentūq; est prout rumore publico uulgatū erat
Sbigneum Bohemos, Pomeranos, & Prutenos in fratris Boleslai & suarū
terrarū excidium, suggestionibus, foederibus, pecuniis, & multiphariis pro-
missis, animasse, singulūq; præsentibus, tetriora adicientibus, intercipiun-
tur nūciū Sbignei cum litteris, ex quarum lectione multæ fraudes reper-
tæ sunt, interimq; nūciatur Sbigneum Bohemos & Pomeranos contra Bo-
leslaum & sua dominia concitalle, uniuersis cōsiliariis pessima facinora Sbi-
gnei execrantibus, censent uelut pestem cōmunem exterminandam. De om-
nibus terris quas ei paterna indulgentia donauerat eiiciendū, tres hostes una
contra se Boleslaus animaduertens, deliberabat cui primū occurreret. Con-
duxit itaq; ex Pannonia & Russia mercenarios milites, significauitq; socero
suo Swatopolkoni duci Kiouieū ut in suo periculo, personale cū suis copiis
illi ferret auxilium. Prudentiq; usus consilio, primum Bohemos sibi concilia-
uit, & in Bohemiam redire persuasit, ad Pomeranos pugnatum contendens
cunctos terrore cōcussos, dissipatos comperit. Sbigneus intelligēs sese quæ-
siturum, pauore percussus ex maiori Polonia (ibi siquidem Pomeranos iua-
bat) in Mazouia fugit. Boleslaus uero expugnata Gnezna: & castris Spicz-
mierz: & Lancicia, quæ ditionis Sbignei erant, insecutus est Sbigneum cum
auxiliis Hungarorū & Ruthenorum, quæ ei aduenerant. Tum Sbigneus in
desperationē uersus, ccepit sollicitus esse de uita, & mediātibus inter Bolesla-
um ac Sbigneum, Baldwino Episcopo Graccouieū cū Baronibus cōmuni-
bus, adductus est Sbigneus, obiectisq; & exprobratis sibi uiciis, suppliciter
orauit, ut concessa ei uita aliquam portionē regni sibi concederet, iuramento
præcibus & fletibus astringens nunq se Boleslao aduersaturū, sed ut miles suo
principi obediturum, Boleslaus misericordia motus, assignauit ei dumtaxat
Mazouia, & utrūq; exercitū Hungaricū & Ruthenicū remisit ad sua.

Expediō in
pomeranos.

Sbignei dedi-
tō.

CAPVT VIII.

Nno uero domini. M. centesimo octauo, Colomānus rex Hun-
gariæ, contentione facta cum Boleslao duce Poloniæ in territo-
rio Scepusiē, foedus inierūt, auxilia mutua contra quemcūq;
hostem, præcipue tamen contra Henricum imperatorem, eo an-
no Pannoniam demoliri conantem, concluderūt, accessit foederi & affinitas.
Nam Stephanus filius regis Colomāni natu maior, accepit Iuditham Bo-
leslai ducis poloniæ natam. Cui pro dote assignauit terram Scepusiē, & ab
eo tempore in proprietatem hungarorum transit. Henrico autem impera-
tore hungariam inuadēte, misit Boleslaus appellatus Crziuoŭsti fortem ex-
ercitum in auxilium regi Colomāno. Boleslaus uero cum nobilibus ex polo-
nia, habens

Scepusiū Hun-
garis datū.
Henricus Hun-
gariā inuadit.

Boleslaus bo-
hemia hostili-
ter inuadit.

Boleslaus ge-
minū malum
reperit.
Velen obsidet.

Vscze inerce-
ptum.

Sbignei prodi-
tio.
Pomerani celi.

Dolus Sbignei.

Sbignei auxili-
um.

Gnieuomirus
captus interem-
ptus est.

Expeditio hen-
rici quarti in
poloniam.

Lubusz expu-
gnatur archie-
piscopo may-
denburgen da-
tum est.

Obsessa glogo-
uia.

nia, habens secum Borziuo & Sobeslaum duces (sed exules) Bohemiae, in
potenti exercitu ingressus est Bohemiam, quoniam Swatopolk dux Bohemo-
rum, cum bohemis Herico imperatori contra regem Colomannum Boleslai
affinem ferens auxilia in Hungariam exierat. Et facile profligatis Vaczko-
ne, ac Muthina quos pro gubernatoribus Bohemiae Swatopolk reliquerat
expugnatis aliquot castris & Bohemorum oppidis, in poloniam cum spoliis re-
uersus est. Iurauitque Henricus imperator Swatopolko, ulcisci quod primum in-
iuriam eius in Boleslao duce Poloniae. Boleslaus in Poloniam reuersus duo
mala offendit. Sbiſlauiam suam consortem mortuam, & castrum Vscze a Po-
meranis interceptum, quod antequam expugnaret (scuit enim illud ualido praesi-
dio munitum) obsedit castrum Velen, in quod Gnieuomirus auctor proditi-
onis & traditionis castri Vscze, a Boleslao olim baptisatus, se receperat. Sbi-
gneo naturali fratre in exercitu Boleslai officio coadiutoris fungente, clande-
stine Pomeranos contra Boleslaum concitauit, ut obsessis ferrent praesidia.
Et uenientibus Pomeranis noctu, in Boleslaique exercitum irrumpentibus, dux
Boleslaus, qui excubias secundum consuetudinem ultra exercitum agebat,
a tergo Pomeranos inuadens, eos profligauit & prostrauit. Captusque est in-
ter eos Sbigneus: & detracta galea cognitus. Qui pro excusatione finxit se
anteceſſisse Pomeranos: ut eorum aduentum praenunciasset, & ita captum
esse: uerum notissima fuit fraus & dolus ipsius. Ideo dolo non patrocinate: exi-
lio damnatus: in Bohemiam se contulit. Velenenses uero ad ultimum in despera-
tionem uersi: Boleslao portas aperiunt in signum pacis: ciroteca de dex-
tra Boleslai perita & obtenta, quod milites animaduertentes in murmur &
odium commoti, omnes Pomeranos in Velen occiderunt. Boleslao multitudinem
nequitque castigare ualente. Captus est & Gnieuomirus, qui Pomeranos a fide
Boleslai alienauerat & perfidia, fuisse capite eius discusso, interiit.

CAPVT IX.

Magna atque heroica huius Boleslai facinora, & quae nulli regum
ac Poloniae principum tam prospere ut sibi obuenerunt, prosequen-
do tangenda est uictoria, quam de imperatore Henrico quarto re-
portauit. Anno siquidem domini. M. centesimo nono Henricus
quartus, ad ulciscendum rembelli in Pannonia male gesta, & inuasionem atque ua-
stationem Bohemiae, in Boleslao duce poloniae, habens secum Swatopolkum
ducem Bohemiae, & Sbigneum fratrem naturalem praefati Boleslai ducis polo-
niae. Ingressus est poloniam, & expugnato castro magno Lubusz (quod post
expugnationem Maydenburgenſi archiepiscopo contulit) praecessit ad interi-
ora Slesiae, usque ad Bithom, & cum aliquot excursions de Bithom milites po-
lonorum in exercitum imperatoris fecissent, sine oppugnatione discessit. Et ad
Glogouiam singula obuia uastando in die sancti Bartholomei peruenit, eam
machinis & expugnatione afficiens. Quapropter postularunt Glogouienſes
sub pacto inducias quinque dierum. In quibus si dux Boleslaus dominus ipsorum
non praestaret eis auxilium, cederent sub iugum & potestatem imperatoris
quod ille annuit dum modo primores ciuitatis Glogouienſes daret filios suos natu-
maiores in obsides, quod & fecerunt. Boleslaus uero dominus Glogouienſis, au-
dita

dita eorum legatione, laudauit fidelitatem ac constantiam ipsorum, ne quoque su-
biicerent se quouis modo imperatori, sub interminatione prohibuit, asserens
plus ualere bonum reipublicae quam filios primorum Glogouiae, iurauitque dux Bolesla-
us nisi Glogouienſes in fide manerent, omnes crudeliter post discessum impera-
toris exterminare uelle. Quo relato ad Glogouienſes, turbati quidem, tamen ut
par erat, remp. praetulerunt. Et muros humiles, duobus diebus quibus indu-
ciae durauerunt refecerunt, simoque & roboribus abrupta repleuerunt. Henricus
imperator lapsus quinque diebus, cognita rebellionem Glogouienſis, ui, quanto ma-
iori potuit ciuitate expugnabat. Et ne tot praecipui eius milites inter pugnandum
occiderentur, iussit filios Glogouienſes obsides, extendi supra pallia, seu
supra asses, quibus milites tanquam palliis expugnantes fortalicia munirentur.
Sed nec sic mansuetiores redditi sunt Glogouienſes, simul namque iacula in filios,
quemadmodum in Caesarios contorserunt. Boleslaus autem dux poloniae, nex-
dum sub Glogouia, uerum ab initio ingressiois imperatoris in terras poloniae
die noctuque exercitum eius lacessuit, pabulantes captiuando, praedantes & ob-
errantes interficiendo, ad egerendum exeuntes rapiendo, de nocte saepenumero
exercitum imperatoris inuadendo & perturbando, ita quod imperator de necessitate
duplaret noctis custodiam, sic & uictualia impraedantes, in maiori numero &
robore necesse fuit mittere. Et quia Swatopolk cum suis bohemis, fuit grader
rebur imperatori. Boleslao uero ex antiquo fuit perosus, & magnum impe-
dimentum, ideo proposuit dux Boleslaus plurima donaria, si quispiam suorum mi-
litum Swatopolk obtinere faceret. Ad quod patrandum supra ceteros, obtulit se
Ioanes bohemus miles filius Czilce, de familia Vrsouienſium, qui nunc Rauri-
te appellantur. Is quoniam notos & cognatos in exercitu bohemorum habuit,
secure inter eos (gerens se promilite bohemorum) deambulabat. Perſpectoque
uigesima prima die Septembris Swatopolkone, stante in papilione ante im-
peratorem, contorsit fortissime acutissimam lanceam & pectoralia Swatopol-
konis, a brachio in brachium transiit, ut illico cadens sine uoce expiraret. Io-

anes autem Czilce, statim arrepto equo, quem paratissimum habuit exiliens de
tentorio caesaris, cepit fugere, uulneratisque & aliis occisis, persequentibus se
ad ducem Boleslaum saluus peruenit, & plurimas possessiones in regno Po-
loniae donatione Boleslai percepit, & tanquam alter Mutius romanus pro patri-
to facinore laudatus est. Henricus uero imperator perterritus, tota nocte ex-
ercitum in armis tenuit, Boleslai aduentum opperendo. Sequenti die iussit cada-
uer Swatopolk in Pragam ad tumulandum duci, bohemos secum praefatum in-
satiens retinere, qui minime consentientes, abierunt una cum ducis sui funere in
bohemiā. Sbigneus quoque Boleslai frater naturalis, eos est secutus impera-
tore male contento de discessu bohemorum. Occiso Swatopolko, dux Bo-
leslaus legatum ad Henricum regem Romanorum, pro pace tractanda quendam
comitem Scarbek misit, tres tracturas pro armis deferentem, tales W. qui im-
peratori monstrati ei thesauros suos, ad expugnandum Boleslaum cum sua gen-
te (ut aiebat) sufficientem, si homagia & seruicium imperatori non impende-
rent, facit usus, detracto anulo ex suo digito, proiecit in thesaurum caesaris
inquiens, aurum iungatur auro. Ad quem caesar Henricus ait, hab. dangk quod

ex almanico

Altera Glogo-
uienſis inuadenda
ma fides.

Boleslai consi-
lium in necem
Swatopolko-
nis.

Swatopolko
interemptus.

Exemplum
Mucij.

Ex facula hab-
dang familiae
origo.

ex almanico sonat, habet gratias. Vnde usq; in hodiernam diem familia illius domus uocatur habdanck. Infecta legatione imperator remisit legatos & ipse suadentibus suis praefectis discessit, nō expugnata Glogouia, sub qua tot pericula, tum in militibus, tum in Swatopolkonis ducis nece acceperat. Et procedens contra Wratislauiam, aduenit in uicū uno militari a Wratislauia distantē. nūc Psiepole nominatū. Quem Boleslaus cōsequi properauit, iā enī suppetiae ei ex Mazouia aduenerāt, ex terris Sandominiē, Lublinē, ac Russia. Et ordinatis aciebus, a mane usq; ad meridiē, durissimo Marte pugnauerunt. Erat autē exercitus imperatoris, longe maior & fortior, exercitus uero Boleslai minor, & de agrestibus plures continens, multiq; ex pugna uolebant excedere, nisi Boleslaus circūens omnes strēnue pugnare compelleret, & p. sauciatis nouos substitueret. In furore autē pugnae, dux Boleslaus aciem Slesitanorum, quā usq; ad illud tēpus in subsidiis seruauerat, in latus cesarianorū q. fortissime induxit, & ordinem cesarianorū dirupit, tū exercitus Boleslai esse melior, & cesaris fugere coepit. Ipse quoq; Henricus imperator illico suorum monitu, abiectis signis imperialibus, ne cognosceretur in fugam se conuertit: Pleriq; ergo almanorū interfecti, alii in fuga capti, & duci Boleslao praesentati sunt, quos in honore iusto semper habuit. In hunc modum dux Boleslaus gloriosam uictoriā de Henrico imperatore strēnue reportauit, & tanq; Hanibal post Cannēsem pugnam laudibus est celebratus ad locum autē certaminis tanta confluit ad cadauera canum copia, ut iter agentibus suo morsu diu noceret. Idcirco usq; in hodiernā diē uicū ille Psiepole (quod sonat campus canum) nominatus est.

CAPVT X.

Nno autē sequenti imperator Romā ad coronationē transire cupiēs, ueritus est, ne eo absente dux Boleslaus uicinas regiones inuaderet & exureret, utq; milites captiuos liberaret, suggessit p. communes amicos ut Boleslaus eum accederet. Super quo dux Boleslaus diu deliberabat, tandēq; ad uota & amicorū promissa in comitatu instructissimo Henricū quartum in Bamberg accessit, excusans se imperatori de retroactis bellis, & asserens se & gentem suam nūq; seruiuisse, nec tributa a praedecessoribus eius, imperatori praestidisse, ideoq; in prisca libertate sese cōseruandum postulauit. Imperator autē eo benigne & honorifice suscepto, pro suo uoto se facturū spopondit omnia. At Boleslaus nacta oportunitate, sororem imperatoris sibi in uxorem postulauit. Filiam uero imperatoris, nomine Cristinam minorem, ad nubendū filio suo seniori Wladislao & irrecusabiliter obtinuit: Cōposita itaq; pace, cū gemina sponsa, & dote copiosa in Poloniā rediit, & omnes captiuos almanos Hērico regi Romanorū remisit. Henricus uero castris in Polonia conquisitis abrenunciavit, & q. occiso Swatopolko bohemorū ducē: Wladislao ducatum bohemiae Othone Swatopolkonis germano repulso occupauerat, qui post Swatopolkū praefatū ducatu bohemiae suscepserat. Ideo Borziuooy nati maior Wladislai bohemiae regentis perreus exiliū in polonia, accepto exercitu a Boleslao polono, ingressus bohemiam pluribus eum bohemis iuuantibus, ad Pragā peruenit.

uenit & eam possedit, totamq; bohemiam recuperare aditens, ad lamentabilem Wladislai quārelā per imperatorem euocatus, mancipatus, carceribusq; deputatus est. Wladislao uero restitutus est in ducatu bohemiae, quod dum cognouit Boleslaus, cum ualido exercitu circa festum sancti Michaelis ingressus bohemiam, per plures nuncios euocabat Wladislauum bohemiae ducem, ut inter eum & fratres eius, tanq; cognatos suos pacem honestam componeret. Wladislao autē dolum timente, & Boleslaum de bohemia expellere satagente. Ira concitatus Boleslaus totam orā circa fluua Albea deuastauit & exussit. Congressusq; cū exercitu ipsius circa fluuiū Czibnia, eū octauo idus Octobris cōfluxit. āno domini. M. centesimo undecimo, & Wladislao cū reliquiis in Pragā refugit. Boleslaus uero plurimis spoliis & captiuis onustus, in poloniā saluus cū Sobeslao & suo exercitu rediit. Videns Swathawa seniorē filium suum Borziuooy carceribus apud imperatorem mancipatū, alterum filiū Sobeslaum in Polonia exulantem, tertium minorem natu Wladislauum ducem bohemiae in bello uictū & prostratum, timens peiora indices oriri, interposuit sese tanq; matrem & mediatricem, & pacem inter Sobeslaum & Wladislauum germanos cōposuit. Assignataq; ei ciuitate Zaczko cū suo districtu, euocauit ipsa & dux Wladislao ex Polonia Sobeslaum. Depost uero intelligens Wladislauum de consilio Vaczkonis baronis, ac consilarii eius, conclusisse Sobeslaum captiuandū, obtruncauit Vaczkōne ueritusq; Wladislauum fugit per Sirbiā (ubi uno mense detētus seruabatur) in Poloniā, a ducē Boleslao iterū benigne & liberaliter susceptus. Quem uolens reducere Boleslaus cū magna potētia bohemiam intrauit, requisitq; Wladislauum, ut praenominatū Sobeslaū in gratiam reciperet, & possessiōnem ei debitam assignaret. Ad quod respondit Wladislao. Iamdu dū tū amplam gratiā, tū legitimam portionē bohemiae assignasse Boleslao, quas nolens cōseruare, indignum se reddidit. Verū si (inquit) Boleslaus Sbigneū fratrem suum naturalem apud me exulantem reassumpserit, portionēq; sui ducatus debita prouiderit: prosequar & ego gratia Sobeslaum. Cernēs Boleslaus q. aequitati Wladislao non initeretur, ad ulteriora bohemiae exercitum ducēs, uicos & agros bohemorum igne & gladio deuastare imperat. Ad quod prohibedū cū suo exercitu aduenit iādictus Wladislao, locauitq; sua castra proxime, solo fluuiū Czibnia, satis limoso, & sine periculo impermeabili inter ipsos medio. Ad conferendam ergo & conficiendā pugna cum Wladislao, quū fluuius Czibnia non posset trāfiri, mouit castra sua Boleslaus uersus Albeam fluuiū, ubi transitu reperto flumen Czibnia permeauit, ad stationēq; Wladislai accurrēs dūtaxat focos & fauillas comperit. Quorū sumq; cū suis gēribus silenter abierit perquirendo reperire non potuit. Laxatis igitur & late sparsis militibus, praedas & spolia collegit, sicq; in Poloniā reuertebatur, in transitu ciuitatem Cleczo exussit, & militibus spoliandam concessit. Cum peruenisset ad siluas magnas, Poloniā & Bohemiā disteminātes, per exploratores didicit bohemos in siluis insedis. Et iter iucisioe roborum clausisse, tū altera die illucescēte, militibus animatis, ordinauit per turmas exercitū. Ipse cū suo exercitu dextram tuebatur, Scarbiniū principē militiae

Obsidia Glogouie soluta.

Henrici quarti clades ex polonis.

Boleslai in viros liberalitas.

Wladislao

Boleslaus bambergam venit.

Cesaris & Boleslai affinitas.

Borziuooy bohemiam ingressus.

Borziuooy uinculis iniectus.

Boleslai in bohemiam stratagemata.

Mater filios composuit.

Vaczko trucidatur.

Sobeslai in poloniā reditus.

Boleslai in bohemiam regressus.

Boleslaus bohemiam vastauit.

pē militiā sinistram cum suo exercitu tenere disposuit, aliqua distantia inter exercitus interposita. Cū uero ad extrema siluarū aduenissent, ubi putabatur eos bohemi et ordinem dissoluisse & prouidentiam abiicisse sparsim & singillatim in eos insiluerunt, in unamquāq; cohortē & ordinationem ut alia alterius periculi esset insidia. Boleslaus uero dux poloniæ ad suam cohortē, primū occurrētem bohenum, hasta confixit & deiecit, sequentē Derslaus suus pincerna, idēdem ex equo deiecit & interfecit, pugnaq; in immensum in omnes partes creuit, bohemis pluribus cadentibus, quorū periculum euitādo Wladislaus eorum dux signum receptum dedit. Discedentibus autē bohemis, Poloni primū suspicati sunt dolum, tandem cōperta fuga eorum, persecuti sunt eos quoad consequi potuerunt, interficiendo & captiuos reducendo. Peracta pugna Boleslaus impositis in plaustra sauiatis rediit cum toto exercitu in Bohemiā longe lateq; uastando, & iterū atq; iterum urendo & depopulando, plurimis spoliis & captiuis oneratus, cum Sobeslao, & toto exercitu in Poloniā triumphās, & de uictoria laudes deo personans, reuersus est. In sequenti anno ad inuadendum bohemiā, nouam expeditionē parabat, quam Wladislaus dux bohemiæ (non enī cum latuit) nunciis & supplicationibus interceptis, pollicens æquas condiciones pacis tenere, Sobeslaoq; cōgruam sortem in Bohemia præstare, itaq; convenientibus in die sancti Procopii ad fluiuium Nissa tribus ducibus, Boleslao poloniæ, Sobeslao & Wladislao bohemiæ pacem firmant & assignant, acceptante Sobeslao pro sua sorte, Hradeckū quattuor castellis & toto districtu in Bohemia, & ciuitatē Olomuncū qū suo districtu in Morauia, manumissiq; captiuis & exilibus restitutis, ab utraq; parte discessum est cum leticia.

CAPVT XI.
DUm Boleslaus finitimis bellis detineretur, Pomerani & Pruteni quietem non ferentes, in Mazouiam non denunciata hostilitate irruerunt, depopularunt, conflagrarunt, captiuosq; abducentes discēdebant, magnus uero Comes, Mazouiam gubernans qui olim Wratislauienſem oram rexisse ante commemoratus est, extemplo & quāto celerius potuit agrestibus bellatoribus eos insecutus est, & dum se tuos estimarent, sopori deditos ante diei lucem, inopinante inuasit & oppressit, sexingentos occidit, mille atq; ducēros captiuauit, paucosq; ex eis fuga saluauit, & in siluas disperfit, quos de siluis nedum uictores, sed & mulierculæ tanq; pecudes ligatos e nemoribus extrahebant. Maxima causa huiusce uictoriæ, ut Vincentius in sua chronica meminit, fuit Simon Plocenſis præsul qui ab initio irruptionis hostium, usq; ad deletionem ipsorum, non relaxauit animū & ora, una cum toto clero aieiuuniis planctu & obsecrationibus, pro uictoria suæ genti diuinā clementiam deuotissime implorando. Similis uictoria eodem anno obtigit Slesitanis, qui satellites Sbignei fratris naturalis Boleslai, Slesia depradantes confluerunt, & in uincula dira contecerunt. Dux autē Boleslaus de ultione in Pomeranis & Prutenis per magnum Mazouia præfectū patrata non contentus. In sequenti anno. M. centesimo tredecimo eis bellum indixit. Et convenientibus bellatoribus in Cruszuiczam, uiderunt

uiderunt lucidissimum adolescentē in pinnaculo oratorii sancti Viti ciuitatis Cruszuiceni existentē, splendore late & usq; ad campestria micantē, motoq; exercitu de loco stationis, prælibatus adolescens e pinnaculo defiliens exercitū antecedeat, pomū aureū, antiqua historia habet pilum. i. iaculum non pomū quod in manu gestabat per uia ante se iaciendo. Hunc Boleslaus tanq; telis omē, cum exercitu suo secutus est, donec ad Nakel peruenit, ubi disparentē ductore adolescente, spemq; capiēdæ urbis, ex uibratione & pomi projectione uersus Nakel relinquentē, uallauit Boleslaus castrū & oppidū Nakel, in quo Pomerani se recludētes, assidua damna regno Poloniæ inferebāt, & post tormentorū projectiones, considerantes se nō posse subsistere, ac cōtra Boleslaum tueri, quindecim dierū inducias pecierunt, & obtinuerūt, quibus lapsis, si uisati Pomeranorū principes non ferret eis subsidium, potestati Boleslai subderentur. Inuenerunt autē legati Nacler sum, ad obeundū bellum supra q̄ quinquaginta milia Pomeranorū & Prutenorum. Qui militari iuramento se obstringētes, equisq; relictis, omnes per inuia & siluas usq; ad Nakel silenti & composito agmine peruenērūt. Erat autē dies sancti Laurencii martyris, quem Poloni festiuum habuerunt, armis (eo q̄ induciæ essent) depositis, missarū solenniis occupati. Verū peractis diuinis officiis, hostium innumerabilis multitudo apparuit. Quare tumultuarie arma cornipiūt, qui si a pomeranis sic fuisset inuasi, sine negocio faciliterq; uicti fuisset. Sed a deo ppicio aliter dispositū est, nam Pomerani defensionis satis aptū locū conspirantes se fossis munebant, sudibusq; & hastis acutis & longis, in extremitate, a tergo, fronte & lateribus, ordine denso, terræ infixis igneq; posito sese ualabant. Propere itaq; Boleslaus, relictis in castris præsidis ordines in hostes ducit, exercitū in duo agmina diuisit, primo ipse præfuit, secundū Scarbimir præfecto militiæ cōmisit, quū autē obequitando, hostes tergo nō esse sequeptos exploraret. Scarbimirū supatis postremis hostium fossatis immisit, q̄ in eorū terga inuectus, impigro Marte Pomeranorū tirones trucidabat, hinc clamores editi, eos qui in acie erāt perturbabant, qui iā sociis imminēte Boleslao a fronte auxilia ferre non poterāt. Boleslaus concitato equo, ducis & militis officium gerens, in hostes irrupit superatisq; fossatis per fudes & lanceas, pluribus militibus obtritis, pluribus equis aut necatis, aut confossis, aliisq; suffectis, in omni pte pugnatū est & Pomeranis atq; Prutenis dirutis, q̄ obliu præstiti iuramenti, omnes qua poterant passim exilientes fugiebant, in proximis siluis latibula & salutem quærentes. Occisa feruntur eo prælio quadraginta milia Pomeranorū & Prutenorū, duo milia capta. Cæteri in paludibus & locis limosismersi perierunt. Extat in hodiernum diem, haud paruus collis ex congectione cadauerū & super iniectione terræ resultans, in monimentū perpetuum & certaminis locū quottannis demonstrādus. Castellani & oppidani Naclensiū cum sex aliis oppidis uicinioribus (uisa suorum necē) in ditionē Boleslai se dediderunt. Pro his summo opifici deo glorioso, & beato martyri Laurentio, in cuius festo uictoriam Boleslaus nactus erat, Poloni gratias laudesq; peragebant.

Nakel ex omni
ne vallatum.

Boleslai ex po
meranis maxima
uictoria.
Quadraginta
millia cæsa.

Boleslai inspe
rata pugna &
uictoria.

Boleslaus bo
hemiā depopu
lauit.

Pacis condici
ones.

Boleslaus V

Boleslaus V

Pomeranorum
& Prutenorum
bellum.

Pomeranorum
clades in ma
zouiam.

Boleslaus V
Causa uictoriæ

Similis uictoria
apud Slesitanos

Boleslaus in
pomeranos bel
lum agit.

Sbigneus ducis Boleslai frater naturalis, sciens omnem spem recuperandi aliquā sortē in polonia, tū ex cōcordia cū bohemis & duce eorū, apud quos exulabat, ad flumē Nissae facta, tū ex graui cāde, totaliq; humiliatione Pomeranorū atq; Prutenorū circa Nakel inflēta sibi adēptā, misit legatos oratū ire ducē Boleslaū, ut miseratus suae inopiae & deiectionis aliquā porciūculā in polonia p sustentatione ipsius de mera pietate largiret. Boleslaus misericordia motus, dissuadetib; ei cōsiliariis acceptauit eu in gratiā, dummo Sbigneus recōciliationē probitatem, & humilitatē cū cāteris uirtutibus indueret. In hanc spem redixerunt nuncii Sbigneum in poloniam, uenit autē in curiam Boleslai cum pompa arrogantia, cum cantoribus modulantibus, tubis psallentibus, & tympanis sonantibus, ense ante ipsum praecedente. Boleslaus licet ulcerato animo hāc uideret, tamen dissimulatione ut decuit usus, suscepit eum magnifice ac gratiose. Illicoq; consiliarii suapte ulceratū animū Boleslai ceperūt bile inflammare, coarguētes eū, q; hostē patriae, fctorem latronum, omnibus dolis ac fraudibus, pessimisq; facinoribus plenum, in sui totiusq; regni exitium reassumpsisset. Ne ergo uitam Boleslao, ueneno aut fero prior praeterer, aut regno nouum discidiū induceret, anteq de polonia fugā arriperet, regno lugubrem iacturā pararet. Consulunt ut maturaret cruētam beluam occidere. Boleslaus ira concitus consensit militibus occidēdum Sbigneum, uisa itaq; oportunitate & loco inter exprobandum ei uicia, & patriā damnā per eum illata, orta contentione eum interfecerunt. Quamq; alia hystoria dicat fuisse exoculatum, & post ex doloribus breui uitā finiuisse. Scarbimirus palatinus Gracouen, & princeps militiae Boleslai, sequutus Sbigneū ad eam lapsus est insolentiam & arrogātiā, ut primum submurmurationibus, deinde publicis probris Boleslaum fugillaret, postremo conciliata manu consanguineorum, affinium & ei fauētium, cepit Boleslao rebellare, & cum eo (contumacia suadente) si quid Boleslaus attentaret bello decernere. Quo comprāhenso iussit Boleslaus eum in carcere excōcare, & dignitate palatinatus Gracouien priuare, totaq; illa procella perinde ac si nunq; fuisset conqueuit & dispersa est. Et ne in post similis temeritas obueniret, praeposuit Castellaniā dignitati palatinatus Gracouien, quod usq; in hodiernū diem permanet & custodiū. Doluit tamen Boleslaus, & eū utriusq; facti poenituit. Post plures em annos, scilicet anno Christi. M: cētesimo uigesimo nono, totam quadragesimā ieiunauit in pane & aqua, in nuditate & cilicio pro expiatione necis fratris & Scarbimiri. Post festa autē paschae, in priuato habitu ne agnosceretur, peregrinatus est cū clericis & sacerdotibus, paucisq; milibus ad sepulchrum sancti Egidii sui patroni, cuius meritis conceptus erat, & multas uictorias reportauerat, singulis diebus exeundo de hospicio, orauit horas canonicas maiores, & minores beatae Mariae uirginis, in super & septem psalmos poenitētiales cū letaniis. Inter orandum aut nudis incessit pedibus, & de austeritate poenitentiae quicq non obmisit. In transitu omnes Cathedralēs, & collegiatas ecclesias, Abatiales ac Conuentuales, & hospitalia uisitauit, singulisq; insigne clemēdiū ex auro uel argento obtulit. In monasteriū

Sbignei in poloniam reditus

Consilium in Sbignei necem.

Sbignei interitus.

Scarbimiri rebellio. Scarbimirus excōcatur. Castellaniā Gracouien tūc palatinatui praetitur.

Boleslai poenitentia.

In monasterium sancti Egidii, processionatim inductus est per Abbatem, & religiosos praefati monasterii qui ei obuiā exiuerant, mansitq; inter illos 15 diebus cū summa deuotione, orationibus, & elemosinarū largitionibus, ad sepulchrū sancti Egidii ut saepe prostratus & gemitundus, multa donaria monachis praeciosa relinquēs, & eos ualedicens reuersus est, simili ordine ut prius habitus, in deuotione elemosinarū erogatione, ac ecclesiarum uisitatiōe donec poloniā ingressus est, cū maxima hilaritate a suis exceptus. Nec his contentus in altero anno, cum uiris ecclesiasticis & suis militibus pedestri itinere, corpus sancti Stephani in Alba regali conditum in habitu cognito uisitauit, & perspexit, ab Hungariae rege Stephano socero suo, Episcopis & magnificis regni Hungariae sumptuose prorsus & tractatus. Ex Hungaria per Gracouiam transiens more peregrino adiit Gneznā, ad uenerandū reliquias beatisimi pōtificis Adalberti, proxime añ hoc in año dñi. M. uigesimo cētesimo septimo, kalendas Marcii septimo, p Iacobū archiepiscopum Gnezneñ, ex abditis locis (ibi propter metū Bohemorum scrupulose occultatis) in publicum productis, & omnibus christifidelibus ad uenerandum reuelatis. Ad sepulchrū itaq; sancti Adalberti ueniēs, prostratus cū lachrymis, scelus suum praecabatur sibi dimitti. Obtulitq; ea uisitatiōe ecclesiae Gnezneñ octuaginta marcas auri puri pro sarcophago beati Adalberti struendo, donauit quoq; omnibus pōtificibus canonicis praesentibus, personis ecclesiasticis & suis baronibus nobiles & splendidas uestes, sed & sanctuariis ac ministris ecclesiae Gnezneñ uestes decentes tribuit.

Boleslai peregrinationes suae maq; liberalitate.

CAPVT XII.

Tquia dux Boleslaus expugnatā Nakel, & alia sex oppida prout in superioribus tactum est, tradiderat in potestātē Swatopolkom, uni ex satrapis & consiliariis poloniae, dexteritate & fide plurimū ualenti. Cuius origo fuit de domo Griffonū, gētis polonicae ueteri familia, nihil fraudis in eo suspicatus, intellexeratq; eum uiolato iuramento a fide defecisse, uolens eius perfidiā ultum iri, añ dñi. M. cētesimo decimo octauo impeditus est maximis pluuiis & diluuiis, in polonia & circūuicinis regnis uigētib; Coelum siquidē post occasum solis in tantā rubedine uersum est, ut quasi ignis, tribus horis collureret, & statim sequuta fuit pluuiā toto ueris tempore, nec cessarunt in aestate, inundatiōes fluminum effundendo, & quasi alterū Cathachisum producendo. Itaq; in anno sequenti multū uentoso & instabili, armato milite Pomeraniam deualtabat, congressusq; cū exercitu ex Pomeranis & Prutenis, ex ualidis iunioribus atq; agrestibus coadunato, fere totū florem iuentutis eorū extinxit, nec duci Boleslao Pomerani & Pruteni ultra resistere proposuerunt, sed quoad uixit, deuote in obedientia ipsius permanserunt. Ex inde uersus Nakel ad opprimendū Swatopolkonē fidefragum, & fidelitatis uiolatorē, peruenit, & a festo natiuitatis Mariae, usq; ad natalē domini, Nakel expugnare non ualuit, prouiderat siquidē Swatopolk uiris & uictualibus peropportunis ac sufficiētibus Nakel, nec ira qua Boleslaus in perfidiam eius exarserat, nec uulnus quod a sagitta de Nakel exceperat, effectum & uindictā fortiri potuit, propter hy-

Boleslai postrema in pomerania expedicio.

Boleslai victoria.

emis ergo asperitatem & militū intollerantiā, propter etiā instantiam quā saepenumero precatus est Swatopolk, cum ipso pacē confecit, pecunia pro demulcatione & filio pro obside ab eodem receptis. Nec tamen persicuit in fide Swatopolk, sed ut prius rebellauit, iuste ergo Boleslaus furore incensus in tertio anno cū expedito milite Nakel obsedit, & primū ingenis & armis bellicis expugnabat, tandem turribus ligneis altitudinē murorū excedētibz per fossata impleta usq; ad murū deductis, fortiori ui defensores oppidi affliciebat. Sed Pomerani consilio Swatopolkonis persuasi, turribus ligna pinatica subiecerūt, & desuper prouicientes resinā, lardum, butyrum, cetera qm flāmabilia. Polonis ea amouere negligenzibus, turres igne consumpserūt, secundoq; & tercio alias turres celeriter erectas & ad murum perductas, simili incendio depaſtas exusserūt, quai tō uero ad mortas prohibētibz Polonis minime saluerunt exurere, ex turribus identidē cominus per iacula & certamina afflicti, fracti tandē Naclenses & uiribus destituti, telis simul & uictualibus deficientes, saluum discessum cū suis rebus a Boleslao pecierunt, quo negito, treugas pacis in aliquot dies postularūt, & his non obtentis, iterum affectarunt ut solam uitam eis donaret & Swatopolkonē ei tradendū uiuū assumeret. Hoc acceptauit & castrū cū oppido Nakel inuasit atq; spoliari. Swatopolkonē uero uiuum comprahendit, & perpetuis carceribus deputauit, nec amplius cuipiam de familia ipsius, munitiones tanq; hominibus dolosis tradidit. Tandem Volodorū, Przemisliæ ducem ex Polonia prædas ut saepe agentem, per milites & suos præfectos conflixit, & eum post conflictum fugientem, in loco qui Vissokō dicitur cōprehensum, milites in Gracconiā duci Boleslao adduxerunt, hunc uinculātū Vasilko dux Przemisliē uiginti milibus marcarum argēti redemit, statimq; datis duodecim milibus argenti pro residuo filiū Iaroslai pro obside posuit. Ex post uero quingenta uascula argentea, uidelicet lances, picaria, ciphos, de opere græco, pro complemento solutionis impendit, seq; Volodorū in toto liberauit. In anno quoq; domini. M. cētesimo uigesimo tercio. Boleslaus Poloniæ dux, Iaroslauum ducem Wladimirien affinem suum in Russiā reducens, qui apud eum in Polonia per quadriennium moratus est, cōuenit circa Przemisliā cum auxiliis & ducibus auxilia præfato Iaroslao præbentibus. Colomāno fratre regis hungariæ, Volodoro & Vasilkone Przemisliēsis, & duce Wladimir Wlodorouicz, acceptisq; hungaroz & Polonoz septem milibus Iaroslauus exercitū prænominatorū ducum antecedeat, & expugnatis castris olim suis, e quibus spoliauerat eum Wladimirus Kiouien dux, scilicet Belsz Czirneow Wladimiria præuenit castra Colomāni, & Boleslai ducū, & appropinquās portæ Kiouien quæ polonica dicitur, congressus est cum pedibus ex Kiow contra eū egressis, quibus obtritis & fugatis, alii noui in supplementū eorum superuenientes, plures milites hungaros & Polonos, qui Iaroslauum comitabatur occiderunt, equūq; Iaroslai ducis telis confoderunt, sic q; uulnerū impatiens, sessorem suum Iaroslauum ducem in terram deiecit, pugnaq; ingēs facta est. Ruthenis illum capere adnitentibus: Hungaris uero & Polonis defensionem ducis opponētibz Rutheni in Kiow fugere coacti sunt. Iaroslauus alia

Nakel oppug
natio.

Nakel sedicio.

Swatopolk
uinculis infes
tus.

Volodor⁹ pre
missus dux vi
ctus.

Iaroslai in rus
siam reductio.

quot

quot uulneribus cōfossus, paucis post diebus mortuus est. Colomānus itaq; & Boleslaus cum cæteris ducibus ad Kiow uenientes, cœptā obsidionem caſtri Kiouien continuauerūt. Sed Andreas præfectus caſtri, a Wladimiro in tutelam relictus, exiēs supplex pacem orabat, & quoniā Iaroslauus gratia cuius bellum assumpserat uita functus erat, Duces Boleslaus & Colomannus instatibus Volodoro & Vasilkone ducibus Przemisliē suffragatoribus suis pacem concesserunt, singuliq; duces ad sua redierunt.

CAPVT XIII.

Nno domini. M. cētesimo uigesimo quarto, præparatis naucleris & nauibus circa Gedanū, dux Boleslaus accepto secum Petro de Dacia, qui postea dictus est Piotrek magnus comes de Skrzin, & tota militia bene armata, secūdis uētis in Daciā puenit. Erat autē causa nauigandi, quoniā pater Petri comitis de Skrzin, per litteras nūciauerat, Henricum regem Daciæ a fratre suo germano cuius nomen Abel, pluribus uulneribus interfectū, omnesq; thesauros præfati regis sibi occulte commissos, ne ergo in manus occisoris quouis modo deuenirent, hortatus est ut Petrus tales thesauros reciperet in Poloniā. Dux itaq; Boleslaus per totam Daciā publicat & insinuat sese uenisse ad ulciscēdum innocentem regē Henricum suum amicum, in Abel occupatore regni, germano prædicti occisi regis. Ex inde cuncti nobiles Daciæ, deficientes a truculento occisore, adheferunt Boleslao, & castra omnia in manus Boleslai contulerūt. Occupator uero regni, uidens se desertū, exul de regno profugit, tū Boleslaus persuasit regnicolis Daciæ, ut legitimū regem eis eligerent. Ipse uero clam a parente Petri recepto aureo uellere, & plurimis thesauris a longo tpe cōgestis, totaq; cognatione Petri, bene ditatus prospere in poloniā reuigauit. Iste est Petrus, cui ob merita, dexteritatē, & fidem eius, contulit Boleslaus comitatum in Skrzin, cum aliis multis possessionibus, in uxore eidē dando Mariam principē Russiæ, germanā Iaroslai ducis Wladimirien. Iste qui in Polonia extruxit septuaginta septem ecclesias lapide secto & dolato. Iste est qui duo monasteria construxit & dotauit, unū sanctimonialium ordinis Præmōstraten in uilla Chalino Wladislauiē diocesis, quod successu tēporis tranſtulit, propter uberius solum in oppidū Strzelno eiusdem diocē. Wladislauiē. Aliud monasterium extra muros Wratisslauiæ ad sanctum Vincentium, quod abunde dotauit, & fratres Præmōstratenses nouiter propagatos introduxit. Iste pro insigni gessit, in campo albo figurā simile litteræ capitali K, in parte anteriori tres tracturas, ad similitudinem trinæ crucis habentē hoc modo R, supra galeam uero cignū ferebat. Nūc autē eiusce genealogiæ nobiles Poloni a præfato Petro propagati, cignum dumtaxat p armis ferūt, alia præclara facinora & exitus mortis huius comitis postea dicentur. Boleslaus dux Poloniæ q̄q; sospes gloriosus & multum ditatus in Poloniā ex Dacia rediit, tamen urbē Graccouiē in toto conflagratam exinde turbatus reperit, reperit & eā oram, quæ est a Przemisliā usq; ad Byecz de prædatā abs Wladimiro, filio Volodori ducis Przemisliæ, qui nacta oportunitate, absente Boleslao spoliata pecora & plurima suppellectili, nemi

Iaroslai iterū

Nauigalia ex
pedicio i daciā

Petrus comes
De Skryn.

Monasteriū in
Strzelno.

Monasteriū .s.
vincenci extra
muros wratis
lauiē.

Arma familie
cum cigno.

Cracouia con
flagrata.

g3 ne repugnante

Boleslai victo-
ria contra vo-
lodominum.

ne repugnante, secundis successibus in Przemissiam intulit. Ob hoc Boleslaus frendens, aduersus Przemissiam cum omnibus suis militibus processit, & quæq; obuia vastando prostravit. Cui Volodor cum suo & aliorum ducum exercitu, in loco qui dicitur Vilihew occurrens, pugnavit, sed a Polonorum exercitu frequentissimo tanquam sicci calami contritus & castris exutus est. Cæciditque inter alios Ruthenos, duo Boyarii magis strenui, scilicet Nawrotnik & Zaszytnik. Volodor uero in fugam uersus, ad Halicz diuertit, ubi exercitum renouans uita fuctus est, & in ecclesia sancti Ioannis quam ipse fundauerat in Przemissia sepultus, relinquens duos filios Wlodimirum cui cessit Swinigrod & Rosczislaum cui Przemissia pro sorte obuenit. Sequuta est eo anno hyems seu & frigida, in qua perierunt non solum pecora, sed & homines, fames quoque in Polonia uiguit. Boleslaus autem dux beneficiorum insignes triumphos diuina bonitate perceptorum memor, muros ecclesiarum cathedralis Graccouien profundos erexit, duas eidem turres adiungendo, plura ecclesiastica ornamenta, calices & cruces donauit, & uiginti canonicos seu præbendatos cum Radoschone Graccouien episcopo addidit. Boleslao certis uillis & possessionibus, Radoschone pontifice Graccouien decimas manipulares, contribuentibus. Collationem omnium præbendarum circa antistitem Radoschonem & suos successores perpetuo manere iubens.

CAPVT XIII.

Mortuo Stephano rege Hungarie filio Colomani, & genero ducis Boleslai, anno Christi. M. centesimo uigesimo primo, de uoto & unanimi uoluntate Hungarorum, postergatis filiis præfati regis Stephani, suffectus & in regem Hungarie coronatus est Bela cæcus filius Almi, quem olim Colomannus pene ab utero matris infantulum ut ei spes regni rescinderetur cæcauerat, quod tamen omnium prouisor deus aliter disposuit, & eum regnare fecit. Filii ergo, iam dicti Stephani, una cum matre Iuditha, ad auum suum ducem Boleslaum in Polonia uenerunt, supplicantes ut eorum conditioni pupillari misertus, eos in regnum Hungarie restitueret. Is uero cum magna potentia suorum militum, prænominatos nepotes secum ducens, Hungariam potenter ingressus est. Et in Scepusio occurrente ei Alberto, Marchione Austrie, qui sororem Belæ in coniugem acceperat, cum copiis Germanorum, & regis Hungarie duro commisso prælio, primos in acie contriuit & reliquos in fugam conuertit, duxque ipse Albertus Austrie ad regem Belam refugit. Boleslao autem duce Poloniae uersus Budam, cum filiis Stephani & toto exercitu procedente, legati ex Polonia adueniunt, Sobieslaum ducem Bohemiarum oram Wratislauiensis Odræ deuastasse, & prædam in Bohemiam abegisse nuntiantes. Re infecta & consilio suorum inductus, reuersus est Boleslaus cum exercitu in Polonia, tutius propria defensare, quam aliena oppugnare ratus. Composito exercitu, in Bohemiam transire uoluit, sed nepotes eius & hi qui cum ipsis erant hungari, poposcerunt & cum maxima instantia obtinuerunt, ut relictis nobilibus prouinciæ Wratislauiensis ad opponendum Sobieslao & Bohemis, iterum Hungariam repeteret & ingrederetur, quod illo agente, & uersus Budam sine resistentia procedenti plurimis hungaris filiis Stephani

indies

indies adherentibus: Belaque rege in castris Vissegrad confugiente, nuntii ex Polonia consequentes ipsum, exposuerunt nobiles prouinciæ Wratislauiensis impetum Sobieslai non ferentes ex campo diffugisse, & Sobieslaum tricetas uillas cum monasteriis, ecclesiis & aliquot oppidis consummasse, copiosamque prædam in Bohemiâ deportasse. Dux Boleslaus relicta hungaria ad tuendum propria diuertit, & rectiori uia in Morauiam ueniens, singula quæque obuia exussit & strauit, prædam ingentem hominum & pecorum in Polonia deferendo. Refert nouissimus chronicae hungarorum scriptor, regem Stephanum filium Colomanni filios legitimos non habuisse, nec uxorem, sed pellices tenuisse, & ita circo carens herede, post se regnaturum designauit Belam per suum parentem cœcatum, ad suscitandum stirpem regiam, filiam Vros de Seruia tradendo ei in uxorem. Ob hoc quidam Polonorum historici aiunt, hunc Boleslaum ducem Poloniae tradidisse filiam suam, ex Ruthena genitam, Colomano altero filio Colomani regis Hungarie ad coronandum eum in regem Haliciei, & non Stephano maiori natu regis hungarie, illiusque Colomani ducis Haliciei prolem tuuisse, ad assequendum regnum hungarie. Addidit insuper dux Boleslaus in anno sequenti aliam expeditionem in Bohemiâ cum omnium suarum terrarum potentis, & Ruthenorum auxiliis, ad ulciscendum in Sobieslao suas iniurias, qui uiolato iure hospicii commorationis in Polonia, & fauendo pactis cum Bela rege hungarie initis, Poloniam afflixit, & incipiens a finibus poloniæ, usque ad flumen Albeam uillas, uicos, & oppida exussit, homines captiuauit, pecora & suppellectilem abegit, Bohemis cum duce Sobieslao in certamen publicum prodire non audentibus, dumtaxat longius ab exercitu uagantes. Polonos in locis iniquis rapientibus, assumpta præda absque quauis resistentia, dux Boleslaus cum suis in Polonia reuersus est. Dimissisque & abeuntibus in sua loca Polonis, Sobieslaus a tergo cum Bohemis & Morauis in oram Poloniae propinquo re Bohemiarum, irrupit, & illatis aliquibus damnis, propere in Bohemiâ reuersus est. Reparanti Boleslao in anno sequenti nouum exercitum, aduenerunt legati Lotharii regis Romanorum, hortantes & postulantes, ut ad ipsum personaliter accederet, offerens se inter eum, & ducem Sobieslaum, æquâ pacem compositurum, super quo adhibito consilio, dum ab omnibus fuisset approbatum, Lotharium regem Romanorum in Bâberk cum notabili comitum accessit, ubi aderat dux Sobieslaus, tentauit ergo Lotharius cum suis principibus pacificare Boleslaum poloniæ, & Sobieslaum Bohemiarum duces, ut in subsidium acceptis gentibus ducis Bohemiarum progredieretur in Italiâ, ad ordinandum res ecclesiarum turbatas, & accipiendum coronationem Romæ. Re uero infecta utroque duce suas iniurias plurimum perpendente, cepit postulare Lotharius a duce Poloniae quietem & pacem Bohemis per triennium, ne subsidio Bohemorum frustraretur. Cui acquieuit & per triennium soliditatem pacis cum Bohemis seruare repromisit, & priusque triennales treugæ inter duces expiraret, per communes barones bohemiæ & poloniæ, facta conuentione in Cleczo, in præsentia ducum Boleslai & Sobieslai, cōfecta est pax inter eos perpetua. Ex Italia autem Lothario reuerso accessit cum Boleslaus Poloniae dux, & iussus hominibus pendere ex terris Pomeranorum & Rugianorum, tanquam ad imperium spe

Sobieslaus fecerit
spoliauit

Boleslaus moram
vastat.

Opus hūgarum
scriptoris.

Boleslaus in bo-
hemias expeditio.

Preda ex bohe-
mia.

Sobieslaus po-
loniam ingressus
hostiliter.

Boleslaus cum Lo-
thario in bom-
berg conuentione.

Treugæ triennales.

Pax perpetua sit
mara.

stantibus. Respondit terras proprias Polonorum, nunquam imperatori tributari
as fore. Dimissus igitur ab imperatore in poloniam rediit in pace, uerum dum ta-
lia gessit cum Hungaris, Bohemis & Imperatore. Principes Russiae defecti-
onem & rebellionem meditari ceperunt, quam prior persuasit, & aliis Ru-
thenis proposuit. Iaropolkus Wlodimiruicz, inquit, quoniam turpe esset
totiens ad aliena bella obeunda Ruthenos trahi, & sub principe alterius ri-
tus cum dedecore & scandalo eorum detineri. Nunc ergo excutiendum est in-
quit iugum seruitutis nostrae; non enim poterit polonus tribus hostibus im-
plicitus, Hungaris, Bohemis & Ruthenis cum omnibus satis pugnare. Hac de-
fectione ad Boleslaum perlata, dum in consilio sciscitaretur quid agendum fo-
ret, inter alios iussus dicere consilium Petrus Wlosczouicz, comes de Xansz
sic orsus est. Non potest compesci fluxus aquarum, nisi fons prius extirpe-
tur aut occludatur, nec frondes oriri prohibentur, nisi radice euulsa, sic neque
potest Ruthenorum meditata defectio compesci, nisi is a quo processit Wlo-
dimiriae princeps opprimatur. Ipseque suscepit hanc provinciam providendam
& principes Russiae in fide continendos, uastro itaque usus ingenio, accepto ap-
paratu lugubri, cum paucis fidis comitibus facti ignaris, ad ducem Wlod-
miriae Iaropolkum peruenit, & causam sui aduentus, tyrannidem Boleslai du-
cis Poloniae, cum frequentibus iniuriis asseruit. Rogans ut ipsum tanquam prin-
ceps aequissimus, comitate & humanitate decorum, iure hospicii exciperet &
confoueret. Gratus fuit Iaropolko aduentus Petri Wlosczouicz, gratus &
principibus Russiae, putabant enim destinatam rebellionem ex hoc tempore
oportuno maturaturos. Verum enim uero Petrus obseruabat ducem Iaropol-
cum, & quodam tempore cum paucis praeudente, iubens suos arma corripe-
re, hostem se protestatus, comprehendit, eum prostrauit, atque in uincula conie-
cit, celerrimoque cursu in poloniam detulit, & Boleslao tanquam munus optatum
praesentauit, laudatus & multis possessionibus remuneratus, eo quod unius ho-
minis captiuatione omnes Ruthenos in fide continuit. Sed longe aliter quam spe-
rauit prouenit, nam Vasilko genitorem suum Iaropolkum redimendo, ad ar-
bitrium Boleslai grande praecium expendit & tribuit. Quendam quoque hun-
garum, pari uasticia atque dolo subordinauit, & ad Boleslaum decipiendum mi-
sit. Is ne fraudator notaretur, exulem se finxit, omnibus rebus exutum per Belam
regem Hungariae, quoniam partem nepotum Boleslai fuisset secutus. Boleslaus
primum fauore hominem dolosum persecutus, tandem Visliczam oppidum
natura & aquis munitum, Nide fluiui in modum coronae circumfusum ei gu-
bernandum commisit. Ille nato tempore opportuno cum Boleslaus pro reformanda
pace ad Lotharium regem Romanorum se reciperet, sub confiscatione bono-
rum, camere ducali applicandorum, cunctis uicinis cum pignoribus & fortunis
eorum in Visliczam confluere praecipit, quoniam ex certis litteris accepisset
duces Russiae rebellionem publicata propere in poloniam accelerare. Singuli
ergo territi cum omnibus fortunis in Visliczam sese receperunt. Hungarus ue-
ro dudum meditatus dolum, intimat duci Wladimiriae, ut cum multis genti-
bus ad Visliczam sexto idus Februarii ueniret, pro uoto suo populis & op-
pido potiturus. Anno ergo domini. M. ceteresimo tricesimo quinto, sexto idus
Februarii

Ruthenorum de-
fectio.

Dolus petri.
wlosczouicz.

Vicissitudo
doli.

Februarii, noctis tempore sub silentio apertis portis ciuitatis infidelis hun-
garus Ruthenos omnia debachantes introduxit, senibus & impuberibus non
parcentes in omnem sexum omnemque conditionem hominum in ore gladii se-
uientes, ad ultimum omnem substantiam extirpantes, cum hominibus & pecoribus
exusta ciuitate in Russia abduxerunt. Hoc tristi nuncio ad Boleslaum plato, fre-
mens & exagitatus, collectis ingenuis una cum agrestibus, ad interiora Russiae
penetravit, ducesque non reperiens (omnes siquidem in longinquas siluas & inuia
Boleslaum tanquam fulmen metuentes ad delitescendum fugerant) in plebe Ruthe-
nam, & recta innocua descuiens, ad ulciscendum mortem & damna suorum pro-
ruebat. Contritisque omnibus, acceptis hominibus & spoliis in poloniam rediit
Russiae principes pro desolatione suarum terrarum, dura & graui tristitia af-
flicti, conuentiones circa Wladimiriam faciunt, & ultionem ex Boleslao sumen-
dam concludunt, persuadente tamen Iaropolko duce Kiouien occultis dolis
& non manifestis modis, circumueniendum ac opprimendum ipsum statuunt,
quoniam Polonorum potentiam aperto bello frangere nequirent. Eiciunt ergo
& expellunt Hallicien ducem Boleslai affinem, quia consilia eorum polonis
proderet, qui ad Boleslaum secessit in poloniam. Subordinat postea Iaropol-
kus Kiouien, primores Hallicien ut apud Boleslaum rediret & restitutionem
sui ducis peteret, ut pro honestameto ipsius personalem reductionem ei prae-
beret. Adueniunt & hungari uicini regioni Hallicien, Ruthenis similia refe-
rentes, restitutioni ducis Hallicien se auxiliaturos promittentes. Constituto
itaque & praefinito die, dux Boleslaus Hallicien principem paruo exercitu
reducebat, appropinquanti autem Halliciae, occurrens exercitus hungarorum
utrumque ducem excepit, & in extremam posterioremque partem abiit, deinde tur-
mae Hallicien, similem salutationem & applausionem facientes, in terga exer-
citus polonici, quae hungari iam occupauere diuerterunt. Quo inspecto dux Bo-
leslaus ad Wseborium palatinum Graccouien principem militiae dixit. Sus-
picanis ne Wsebori hostilitatem nobis parari, & a fronte aliis ueniuntibus, a ter-
go hungaros & Hallicien nos inuasuros, principiis obstandum est, nec eo ser-
mone complente, copiosissimus exercitus Barbarorum & Ruthenorum cum du-
ce Iaropolko aduenit. Paucis igitur suis adhortatis ut se uiros meminerint,
& animam potius honeste funderet, quam miserabilem seruitutem subiret, sic factus
cum esset circumclusus hostibus in aduenientes a fronte irruit, & contrita ala
ei obuia, in alios insiluit, & magna cecede attriuit, fortunaeque confidens uicto-
riam se euasurum sperabat, uerum quodam Palatino, cuius nomen scriptores
subiicunt timore perculso, de pugna fugiente, pertracta est post eum magna
pars exercitus Boleslai, ut certocertius posset uidere se uincendum quam uicto-
riam, non destitit tamen bellicosissimus princeps omniquaque hostes prosterne-
re, donec ab omnibus, telis, lanceis, & gladiis impetitus, equo sub eo confos-
so & interfecto, pedes pugnando, hostes reprimeret. Quo uiso quidam miles
gregarius, de suo equo descendens, eum duci Boleslao praestitit. Cape, inquit,
illustissime princeps hunc equum, & te meliori fortunae referua, sicque excessit
& in poloniam utrumque moerens regressus est. Miles quoque ille gregarius saluus
redit, cui ob praestitum beneficiu, plures possessiones, magistratus, & digni-
tes Boleslaus tribuit. Palatino uero profugo, misit colum, pensum, & pelli-
ceam

Valida capta.

Boleslaus in ru-
thenos uindic-
ta.

Boleslaus ex ru-
thenis elades.

Regni diuisio
in filios boles-
lai.

Boleslai mors
et laudes.

Boleslai victo-
ria.

Monasterium
szeczechouie
en dictum.

ceam leporinam. In colo signans eum feminam. In pellicea leporem & meti-
culosum. In penso chorda & suspensionem ipsius. Palatinus acceptis donis &
signatione eorum intellecta, melissum in nocte in campanili proprii oratorii
se suspendit. Thesauri regni, pro redemptione captiuorum expositi sunt, non
tamen omnes captiui redempti sunt; plures eorum deficiente publico aulario ue-
nidati, in seruitute perpetua & fame uitam finierunt. Boleslaus uero semper
ingeminans accusabat fortunam quod eum dereliquisset; accusabat & fugam
Palatini suspensi, nihil consolationis accipiens; nec ex animo merore ex con-
flictu perpeffum dimittens, donec in aegritudinem lapsus est, & prope annum
in lecto decubuit, sentiensque se moriturum, diuisit regnum inter filios. Wladis-
lao inter fratres seniori ex Ruthenia genito, legauit terras Graccouien, Sira-
dien, Lancicien, Slesiam, Pomeraniam, & primeuitatem principandi. Ex Adley-
da uero sorore Henrici imperatoris genitis, legauit Boleslao Crispo terras
Mazouien, Dobrzinen, Cuyauien & Culmen. Mieczslawo seni, a maturita-
te mox nuncupato, Gneznen, Poshanien, & Calissien. Henrico primo San-
domirien & Lublunen. Kazimiro autem infantulo nihil appropriauit, hortan-
tibusque ut ei portionem equam assignaret. Respondit iam dudum assignasse, miranti-
busque astantibus dixit, non intelligitis inter quattuor rotas currus, quintam sedem
esse in medio. Sic & huic infantulo, intra quattuor Terrarchas, mediam esse
successionem. Suscepto autem uatico diuinissimae eucharistiae expirauit, anno
domini M. centesimo tricesimo nono, etatis quinquagesimo quarto, regni ue-
ro trigesimo sexto, sepultus in ecclesia Ploce, cum cineribus paternis. Fuit
Boleslaus habitum corporis mediocris, colore fuscus, ad credendum facilis, faci-
liter ex credulitate ad leuitatem & picula incidens, uelut in profligatione Hal-
licien. Pluribusque aliis euentibus ei obtigit, fuit in teneris unguiculis laboris,
mediae, & frigoris impatiens, robustus corpore, ab adolescentia martialibus de-
ditissimus, nullus regum & principum Poloniae usque in hanc diem bellicosior eo
fuit. Na quadraginta septem uicibus, publica acie, signisque collatis pugnauit,
totidemque uictoriis potitus, triumphauit, praeter in ultima Hallicien pugna, in qua
fortunam pessum iuit, & eum deseruit tanquam alterum Hanibalem. De liberalita-
te ipsius monasterium Szeczechouien, ordinis sancti Benedicti, pluribus pos-
sessionibus, in sui memoriam & mercedem sempiternam, post Szeczechonem
magnificum fundatorem dotauit.

CAPVT XV.

Ruthenorum duces Swatopolk, Wladimir, David, Olech, & Ia-
roslaus, facta conuentione cum ducibus Polowczonum in Stachow,
pacem conficiunt, & ad maiorem firmitatem obsides ex utraque p-
te inuicem dant, non diu tamen Polowczii pacem seruabant. Inua-
debant namque Russiam excursionibus, & praedis assiduis, eapropter Swato-
topolk Kiouien, David Swatoslauicz, David Wselslauicz, Mscislaw nepos
Hreoni, Wiczeslaus Iaropolczicz, & Iaropolk Wladimiruicz, duces rus-
siae uocando David, & Olech David coparente. Olech uero aegritudinem si-
mulante, anno domini M. centesimo tercio, cum suis gentibus aestate non ex-
spectata in Schuten uenerunt, quos ut audiuerunt aduenisse Polowczii, in maxi-
ma multitudine

ma multitudine collecti sunt in superbissimo spiritu cum Ruthenis pugnatu-
ri. Immisit autem dominus terrorem Polowczis, ut tam ipsi, quam equi eorum con-
tristati tremarent morisque procederent. Ruthenis (preces deo & elemosinas
ecclesiis porrigentibus) letis animis & equis eorum hinnientibus cum spe con-
tra Polowczos gradientibus, quos ut uiderunt Polowczii, perculsi terrore ter-
ga uerterunt. Ruthenis eos cecidentibus atque persequentibus, uiginti duces Po-
lowczonum eo praelio sunt occisi, scilicet Russoba, Kocza, Harstonopa, Kul-
thanopa, Kumana, Azupa, Kurthaka, Czenyerepa, Surbor, & alii plures,
multa milia caesa sunt, multaque capta, castra direpta sunt, aurum gemmae, pe-
cora, cameli, & captiui in Russiam deducti sunt. In illa die amplam salutem per
contritionem inimicorum suorum deus Ruthenis tribuit. Eodem tamen anno Pru-
teni & Lithuani terras Russiae uastarunt, Polowczii cladem suam ulcisci uo-
lentes, clam in eam oram Russiae, quae Zarieczko appellatur insulerunt
Swatopolk uero, dux Kiouien suum exercitum, ei Ioanne & Iuankonem Za-
charycz & Kolorina praeficiens, misit aduersus eos, quos apud Danubium
consequentes spolia excusserunt. Cum Polowczis tamen in dimicationem non ue-
nerunt. Adhuc autem spirantes minas, magisque ulturi clades suas Polowczy,
in magna multitudine in Russiam cum Bonyak uenerunt, Sarnkan & aliis
principibus, statua circa Lubnya locantes. Swatopolk uero Kiouien, Wlo-
dimir, Olech, Swatoslaus, Mscislaus, Wiczeslaus, & Iaropolk, duces Rus-
siae cum suis gentibus, transito flumine Sula anno domini M. centesimo ser-
ptimo duodecima Augusti, in Polowczos irruerunt improuisos. Qui gran-
di timore perculsi, non potuerunt in ordines ire, sed alii pedestres, alii raptim
consensu equis, in proximas diffugerunt siluas: Ruthenis eos usque ad Cho-
rela persequentibus, & quod plures occidentibus, occisus est dux Talsza, germa-
nus ducis Bonyak cum aliis. Rutheni potiti castris, & omni suppellectili eo-
rum, redierunt cum gloria & magno gaudio in sedes suas. Nec his contenti
duces Russiae, instaurant exercitum & qui egre inuasionem Polowczonum pro-
pulsabant, iam iam uero bella eis inferre festinabant. Educunt itaque copias eque-
stres & pedestres, secunda dominica quadragesimae, superatoque flumine Su-
la, ueniunt in Chorela. Ex inde ordinatis curribus & aciebus procedebant per
flumen Oltha & Vorzskla, usque ad flumen Don qui est Tanais, illic arma in-
duentes, & signa militaria extendentes, composito agmine incedebant ad ca-
strum Rukanye, ubi refectione piscibus & uino, ad aliud castrum Szuuorow per-
tingunt, quod exurunt, & Polowczos ad tuendum sua paratos exeipiunt, ad-
hortantesque se inuicem Rutheni, & mori deuouentes potius quam fugere, acies po-
lowczonum fuderunt, reliquos disperferunt. Post paucos dies, nouo & fortiori
exercitu Polowczonum adueniente, ex pluribus legionibus adaucto, pari for-
tuna profligatus est per Ruthenos. Et per quattuor dies persequentes ipsos re-
ceptis castris, uxoribus, paruulis, camelis, equis, pecoribus, aliisque suppel-
lectili eorum, in Russiam reuersi sunt cum maxima leticia, & processionibus suo-
rum honorati atque excepti. Post hoc in breui uidelicet anno domini M. cen-
tesimo duodecimo, sedecimo die Aprilis, mortuus est Swatopolk dux Kiou-
ien, socer Boleslai Crziuouiti, tumulatus in ecclesia sancti Michaelis in Kiow
quam

Ruthenorum vi-
ctoria.

Ruthenorum vi-
ctoria.

Ruthenorum du-
plex victoria.

Swatopolk
mors.

quam construxerat, & uertice deaurato decorauerat. In locum eius successus est Wladimirus germanus eiusdem Swatopolkonis. Orta autem seditione militum in Kiow, curia Putate palatini Kiouien dirupta, & iudei in Kiow commorantes spoliati sunt. Celeriter ergo dux Wladimiro per nuncios accersito & suscepto, militum insultus conquieuit. Iaroslav autem filius Swatopolkonis Kiouien, cuius germanam Sbillauam, Bolelaus dux Polonie habuit in uxorem, possedit Wladimirien ducatum. Perrexitq; contra Iaczwingos, quonia frequentibus excursionibus terras Russie depredabant, & praelio inito eos uicit, parteq; regionis eorum uastata, abcessit. Dictum autem est in precedentibus Iaczwingos fuisse idolatrias, conformes Lithuanis & Prutenis, in linguagio non parum cum eis dissonos, quoru metropolis & arx fuit Drohiczin usq; in hodiernu die permanes, deinceps Wladimir princeps Kiouien, habens suspectu Iaroslau ducem Wladimirien, ne eu de ducatu Kiouien expelleret, ipsum in Wladimiria cum auxilio ducem David Vasilkonis Rosislai, Volodorowicz & filioru Olech obsedit. Iaroslav nihil sibi conscius e castro inermis descendit, & uerbis modestis reconciliauit & sibi Wladimirum Kiouien placauit, praecado ne falsis assentatorum suggestionibus, quibus plena est domus potentum, credat. Continuo ergo Wladimirus obsidionem soluit, & in Kiow reuersus est. Scripsitq; denuo litteras praefato, duci Iaroslau, q; machinaretur eum exturbare de sede Kiouien aut morte necare, captopter ipsum ad se in Kiow accersit. Qui praecauentibus eum Wladimiri militibus de periculo, uenire negauit, persuasusq; uastro suorum militu consilio, commedato castro Wladimirien suis militibus, cum uxore, filiis & omni suppellectili in polonia ad ducem Boleslau diuertit, & quadriennio p ipsum benigne fatus est, donec eu cu ducem Colomano filio regis hungariae reduceret. Castru aut Wladimirien post discessu Iaroslai deditum est Wladimiro duci Kiouien, in quod filium suum Romanu transmisit, quo celeriter obeunte, alteru filium Andreu ad regendum Wladimiria surrogauit. De re euperatione autem castri Wladimirien & interitu huius Iaroslai sub oppugnatione Kiow, patuit in actis Boleslai ducis polonie. Wladimirus uero dux Kiouien Iaroslai patruus, ano Christi. M. centesimo uigesimo sexto, decima Maii mortem obiit, sepultus in ecclesia diuae Sophiae, cu paternis cineribus apud Kiouiam. Cui successit in sedem Kiouien, Mscislau senior filius. Iaropolk uero alter frater in Pereaslau ducatum possedit. Audientes Polowczii mortuu fore Wladimirum ducem Kiouien, irruperunt in Russiam. Iaropolk uero Pereaslauien dux, non expectato auxilio fratru, eos conflixit & superauit, multosq; in aquis suffocauit. Haec in Russiam ad parte orientalem acta sunt. Ad occasum uero filii Volodori, olim ducis Premislten, Wladimir, & Rosislau in dissensionem uersi, aliena comportarunt auxilia Rosislau Ruthenoru uidelicet Mscislai Kiouien, Gregorii ac Iuan Vasilkouicz. Wladimir uero hungaroru, factuq; tractatu de pace per barones apud Seirzech, nec pace confecta Wladimir in hungaria perrexit cu uxore, filiis & tota familia, auxilia adducturus. Rosislau autem oppugnauit castrum ipsius Swimigrod, quo non expugnato reliquerat em in eo Wladimir tria milia armatorum

Iaczwingi uicti.

Iaczwingi qui populi fuerint.

Wladimir mors.

Iaropolci victoria.

torum castrum bene tutantium) discessit, aliquot militibus de suis desideratis & occisis. Repetita aut oppugnatione, denuo obsedit castru Swimigrod sed strage frequenti accepta ab excurrentibus de castro, ab obsidione discessit. Mortuo Mscislau duci Kiouien, anno domini. M. centesimo uigesimo nono, surrogatus est pro eo Iaropolk frater suus dux Pereaslauien, obsidionemq; lacesitus dedit duci Andreu Pereaslau. Isaslau aut Swantoslauicz Wladimiria, excurrentibusq; filiis Olh cum auxiliis Polowczonu oppida, & uillas circa flumen Sula, tandem in Pereaslau Vscza & Szupon, praefatus Iaropolk dux Kiouien cu filiis fratris Wladimiri egressus eos uicit & filii Olh cu Polowezis fugierunt. Ruthenis eos longe psequetibus, ipsis aut in locu certaminis redeuntibus, inuasi & caesi sunt per Olhouiczos, captiuatusq; est Iaropolk kiouien, & nepos eius Vasilko cum pluribus Boyariis. Sed dux Iaropolk captiuitatem euadens fugit in kiow. Quem cum Olhouiczi obsidione cinxissent, habes copiam bellatorum resistere noluit, sed a quibus conditionibus cum ipsis composuit.

Mscislai mors.

CAPVT XVI.

Wladislaus monarcha tercius.

Merrore, nimioq; dolore Boleslau (in Russiam bello haud prospero gesto) tabefacto, & mortuo, regnicola Polonie; circa Graccouia conuenerunt, anno domini. M. centesimo quadragesimo, & principibus praefati Boleslai filiis iuxta patris testamentum praesignatione regnu polonie diuiserunt. Wladislaumq; eo q; natu maior esset, monarcha & primeuu ducem, cui caeteri omnes subessent, decreuerunt, atq; elegerunt. Non contentus aut Wladislaus sorte sua, cepit impulsu auariciae ducatus fratrum expetere. Incitatus a coniuge sua Cristina, animu ipsius affligente & quotidie perurgente, ut ni esset semiuir, non pateretur sortem regni possidere a fratribus. Cum Wladislaus tanq patris successor totam hereditate paternam, pro integritate & decore reip. deberet usurpare, turpis siquidem esset peritura regni mutilatio & diuisio, turpis & pluralitas principum. Adiebat non competere filiae imperatoris, habere maritum, semiquarta parte regni tenentem, nec ad huiusmodi truncata & tenui possessione, uerum ad totius regni successionem fuisse desponsatam, aliter plurimos locupletiores coniuges ex parentibus consecutam fuisse. Wladislaus igitur Cristinae suae coniugis insultationibus & assiduus exagitatus suggestionibus, animum quo suos fratres exueret possessionibus assumpsit. Madauitq; tanq monarcha omnibus contributionem & exactionem in regno polonie ei soluere, & subiectis fratrum ab eorum obedientia secedere, nec aliquis resistebat, dumtaxat Wseborius palatinus & militiae princeps, qui tutando pupillos, fortuna aliquotiens tentata Wladislai gentes confluit. Et Petrus Comes magnus de

Mulieris periculum consilium.

h Skrzin

Skrzin, sæpenumero honestis abducens persuasionibus Wladislaum, ne in propria viscera ageret. Neq[ue] fratres suos exhereditaret, p[ro]pter quod Wladislaus præcedentē indignationem in Petrum resumpsit. Fuit autē indignatio ex ioco, de coniugibus exorta, huiusmodi, Venationi intentis, Principe Wladislao & Petro Comite de Skrzin, longeq[ue] in abdita nemora teram insequentibus, contigit in nuda humo pernoctare. Et quia mutatione loci, & stramentorū, uentrisq[ue] rugitu ex inedia & siti præcedentis diei, somnus eis non accessit, locans dux Wladislaus, inquit, mollius Petre hac nocte tua cōiūx cum Abbate Strelneſi, quiescit, q[uam] nos. Erat autē uxor Petri comitis maria, consanguinea matris ducis Wladislai. Petrus autē comes pro deductioe cōfabulationis, aliud simile adiecit respōsū. Quid scis illustrissime princeps si tua cōiūx nō mollius cubat cū Dobyefz. (Erat autē Dobiiefz miles a Crisina amatus, eiq[ue] intantū & assiduus & familiarissimus, ut pudicia Crisinae a plenisq[ue] p[ro]pter frequentationē Dobiiefz carperetur.) Mox ira concitus dux Wladislaus, eum in corde furorem sup[er]assum occultauit. Reuersusq[ue] ad uxorem, tum ex moerore, tū ex interrogatione Crisinae iocosū sermonem Petri comitis reuelauit, excadit foemina, suamq[ue] tuendo famam, assidue instat ut de Petro comite uindicta sumeretur. Expugnatus Wladislaus cōmisi militi Dobyefz (quonia is contumeliam pati uideretur) tanq[uam] huic facinoroso, ut Petrum Comitem, occulte ad p[er]nā raperet, uisaq[ue] oportunitate, q[uod] filiā suā Petrus tradebat in matrimonium, laxæ duci Zerbiz in Wratisslauiā, & hastarū ludos, præmio p[ro]posito, uictoribus p[re]miserat, tanq[uam] ad ludum hastarū cum frequentibus complicibus Dobyefz superuenit, & raptū Petrum duci Wladislao obtulit uinctum, qui instante truculenta & implacabili muliere, lingua excisa, & oculis effossis, uisu priuatus est. Ait tamen hī flonci Polonorū, toto quin iuennio quo superuixit præfatus Petrus, miraculose, & loqui lam, & uisum rehabuisse. Mortuo Petro relatus est in Wratisslauiam, & in medio chori monasterii sancti Vincencii extra muros Wratisslauiensē, ordinis Præmōstratenſis, quod ipse dum uiueret sumptuose fundauerat, & edificauerat, tumulatus. Postea cōiūx eius, adiecta est cineribus ipsius, de quibus huiusmodi ritui ad tumulum dictati uidetur. Hic situs est Petrus, Maria coniuge fretus. Marmore splendente, patre Gwilhelmo peragente, is Petrus (ut fertur) salutari satisfactione sibi Romæ a p[en]itentiario iniuncta. Ecclesias magnifice cōstructas, ac sumptuose erectas, in regno Poloniae ex pecunia olim regis Daciae, auxit plurimum, & quibus nonnullæ sub his nominis tempestatibus conspectui apparent, atq[ue] cernuntur, quædam uero, adificiorū structura pro temporū curriculo immutata. E quaz[um] numero sūt hæ Gracconiæ ad sanctū Iohannem, & s. Andream, extra menia item Gracconiā in Zwierzyniecz ad sanctū Saluatorem. In Kazimiria ad sanctū Laurentium, in Wratisslauiā ad sanctum Vincenciū, & ad sanctā Mariā in arena cum earum Abbathiis. Item ad s. Michaelē, & ad s. Martinū in prædicta Wratisslauiā, in Strzelno, in Chelino, in Lancicia, in Clobuczko in utraq[ue] Skrzin in Zarnow, in Payaczno, in Ruda, in antiqua Syewior, in Chelnycz, in Wierczyczow, in Kigye, in Tyniecz, i. Clewyszka, in Opatow, in Pkanow in Koszcelec.

Ex ioco indignatio.

facinorosissimū

Mira loquutio

Petrus de Skrin mortuus.

Ecclesie extra & per eundem ad s. Iohannem, s. Andream In Swierzyniec. Saluatorem. s. Laurentium in Kazimiria.

in Koszcelec Wladislauiensē diocesis, in Kalysch ad sanctum Laurentium in Czirwienſko cum earum Abbathiis, ad sanctū Swiradum, in Kazimierz maioris Poloniae ad quinque fratres, in Miltow ad sanctū Petrum, in antiqua Konin, in Nisa, in Kothlow, in Numborgk factimonialium prædicatorū, in Rabino, in Czirwony Roszczol, in Lawyn duæ, Cōuētualis & parrochialis in Thulcze, in Lezow, Ante Krobya sancti Egidii in cimiterio aut parrochialis ecclesie in Konin, saxeam collocauit columnā, in qua sequentia metra p[ro]statuariū sculpere iussit. De Kalysch hic medium in Cruszuicze fore punctum. Indicat ista uia formula iusticie. Quam fieri fecit Petrus Comes Palatinus. Gubernauit siquidem prouincias Kalissienſis & Crusswicienſis, ex Boleslai Crzyuouſti donatione. Et dum ex una in aliā crebriter pergeret, mediam illius itineris & distantie intercapedinē in Konin fore, experientia didicit, Sed redeundum est ad Wladislaum. Mutilato Petro Comite, Wladislaus dux, suos fratres & regno exterminare cepit. Collecto siquidē ex omnibus dominiis proprio exercitu, accersuit & auxiliaria subsidia Russiae ducum, Wsewoldi ducis Kiouienſis, qui sibi Swantossau suū filium una cum suis gentibus misit. Insup[er] Isailai Davidowicz ducis, Wsewoldimiri Hallicienſis. Depulit itaq[ue] Henricū de Sandomirienſi, & Boleslaum Crispum de Ploceſi, castris. Quibus sese in castrum Posenienſi ad Meczlaum senē eorū germanum recipientibus illico eos insequutus uallauit, sepibusq[ue] & turtibus circumdedit, tormentis arietibusq[ue] quatiens, & multo alio apparatu bellico insultans expugnabat. Rutheni autem barbarica immanitate conciti, cædes hominum passim faciebāt, prædas multiplicabāt, uirgines & matronas ingenuas deflorabāt atq[ue] proſtituebant. His itaq[ue] probris, Reuerēdus pater Iacobus, metropolitane Gneznenſis ecclesie Archiepiscopus, quadriga uectus, quia grādeuus & senex, habitu Archiepiscopali indutus, suaq[ue] Tiara seu intula ornatus, in Wladislai ducis tabernaculum ingressus est. Atq[ue] e sella, principi Wladislao, ne fraternas possessiones raperet persuadebat, ne quoq[ue] genitoris testamentum uiolaret, ac fratrum curatorem, pupillorūq[ue] tutatorem sese gereret. Barbaros Ruthenos compesceret, abominabiliaq[ue] per exercitum patrata & patranda rescinderet, Wladislaus autem huic prudenti persuasioni, & catholice correctioni, nullo pacto acquiescere uoluit. Iccirco Iacobus Gneznenſis Archiepiscopus, uir iam senio confectus, e sella cui insidebat sese erigēs inquit. Auctoritate omnipotentis dei, cuius ego minister indignus, officiū gero, te monitum & rebellem excommunico, Pharaonicaq[ue] obstinatione induratum anathematizo, ac ueluti incorrigibilem diuinæ ultioni, te puniendū reseruo. His efatis, quadriga uectus tabernaculum exhibat. Vector autē in uerhendi officio incautus existens, ultimo axe, statuam papilionis euerit, ita ut papilio totaliter in terram deciderit, in futuri mali præsagium. Wladislaus autē dux in hisce omnibus, suas animi passionēs contriuit, nec Archiepiscopo, & aungæ eius quopiam maledixit. Cūq[ue] Boleslaus, Henricus, & Meczlaus, germani fame & fratris tyrannide obſeſſi angariarentur. Nec irruptionibus in hostes ex castro factis aliqua ex parte releuarentur. Vltima desperatione acti, se complectentes mutuo, cum suis armatis quibus castrū muni-

Alia multa repleta extruxit.

Wladislai in fratres sequia.

Wladislaus excommunicatur.

erant: quod primum fortunam experiri statuerunt, & aduerso pectore, ex uulnere potius quam fame mori iudicabant. Quadam igitur die, hostes eos obsidentes, sparsos hincinde considerabant. Alios comestationi deditos, alios uoluptatibus & ludis, ceterisq; iocis auilicis intentos: alios post crapulam somno gratos & sopitos, inermes ac inordinatos. Temporis oportunitate freti, extenso de cacumine turris signo rubeo, in hostem cum peritissimis suis militibus & reliquis infirmioris etiam aetatis ordinibus: cum ualido clamore irruerunt. Et iniecto igne: tabernacula culmis & straminibus tecta conflagnarunt: propeque uersus ducem Wladislaum accelerantes: quosque occurrentes inermes trucidarunt, & tremantes in omnem partem dispersos conflixerunt. Dux uero Wladislaus diffugiens insequutus: cum paucis, equorum permutatione adhibita, fugit, & merens Graccouiam uenit. Duces uero Russiae Swantoslavus: Isoslaus & Wseuoldimirus eorum fortunis priuati: per Graccouiam Russiam petunt. Duces uero utpote Boleslaus Crispus, Henricus & senex Meczla ex manubiis utriusque exercitus tum Polonici tum Ruthenici ditati: plures ex forensibus milites armauerunt, propriosque omnes ascuerunt: & Wladislaum insequentes Graccouiam perueniunt. Ipse uero eis non expectatis in Germaniam ad Conradum Romanorum regem fugit. Boleslaus uero Crispus, Henricus primus, & Mieczlaus senex germani, Graccouiam ingressi arce potiti sunt uictoriaque modesti usi, non enim seuerunt aduersus Cristinam gloriem suam, nec filios ipsius. Ne autem quicquam sinistri & deterioris, aliqua occasione oblata nonnunquam in eam attetaretur, persuasa in Germaniam cum filiis, Boleslao alto, Mieczlao, & Conrado soripede discessit, ac in Conradi Romanorum regis curia Wladislaum marito suo sese applicuit. Ecce qui alienos potentatus ardenter expecit, iuste proprios amisit, Ecce superba Cristina, leuiros suos perosa, & exitium eorum anhelans atque procurans, absque leuiorum machinatione humiliata abiit, dominiorum spe frustrata. Hec est illa Cristina, quae omnes Polonos habuit fastidio, consortia eorum, habitum & mores dedignans, eos in cultos & foetidos asserens, non ipsos ad officia nec mensae admittens seruicia: solis Germanis contenta ipsosque omnia distribuens officia. Hec Cristina rusticos incitabat & pro sua industria alliciebat ut pro celebrioribus anni festiuitatibus ad uberiores regiae mensae apparatus offerrent, gallos, asinos, porcos, frumentum, auenam, & cetera esculentorum et poculentorum genera, quibus secundum locorum qualitatem ex aeris temperamento gubernatam regnicolarum abundabat, hoc (ut praesumitur) faciens, nimia habendi auaritia uel sua illiberalitate, quae singula uoluptatibus, & luxuriei erat subseruientia. Quomodo autem semel ab eis quicquam oblatum erat, quotannis & perpetue ad fiscum ut darent inscriptione ratificabat. Contumaces uero & negligentes uerbere, aut carcere percellerat. Ideoque ex Polonia odiosa discessit.

CAPVT XVII.

Asualia & incidentia hoc perpenduntur capite. Monasterium enim Andrzeouien Graccouien diocesis, ordinis Cisterciensis. Ioannes alias Ianick Wratisluaen Episcopus primum fundauit. Exposit uero Gneznen Archiepiscopus, cum Clemente, de domo Griffonum suo germano

germano, in praedio suo Brzesnycza, anno domini M. centesimo quadragelimo eidem monasterio oppidum Andrzeow, cum praedio Brzesnycza & septem uillis Potock scilicet, Lyszakow, Rakoszino, Rakowo, Lanczno, Tarzawa, Chorzowa pro dote assignarunt, nec quicquam iuris sibi in eisdem rebus seruarunt, excepto tributo sibi & eorum successoribus ex oppido Andrzeow praestando, corda occisorum pecorum uidelicet, & de singulis allecum uasis in praefato oppido uendendis, aliquot alleca, quod Andrzeouien Abbates ex postea eorum nepotibus redimerunt. Fratres autem in praedictum monasterium introducti ex Morimundo, monasterio in Burgundia sito, accersiti sunt, ob hoc monasterium Andrzeouien a plerisque minor Morimundus uocatur. Eodem anno Sobieslaus dux Bohemiae, sciens Boleslaum Krzyuousti uita functum Slesiam uastauit, principibus Poloniae quadrifariam diuisis nequit tamen repugnare, & eam sibi totam appropriare cupiens, uicem Kosczan undique paludibus septum, insister munire coepit, praesidium eidem imponere uolens, sed acutis correptus febribus, in Pragaeq; delatus, die obiit 16 kalendas Martii in Vissegraden ecclesia sepultus. Item anno domini 1105 Myeszko siue Myeczlaus senex, dux maioris Poloniae, post obtentam cum fratribus uictoriam de Wladislao eorum fratre, duo monasteria Cisterciensis ordinis fundauit, unum in Banda ducali uilla supra fluentem Wartham, & aliud in Pagrowiecz, dotata uicque uillis, praediis & amplis introitibus, Introduxitque in eadem fratres ex monasterio. Vetus mos dicto, tribus miliaribus a Colonia Agrippina distante, & priuilegiauit ut Colonien dumtaxat in praefatis monasteriis susciperentur & fouerentur nonque alterius nationis homines. Quod eum fecisse constat ob honorem a Colonien, in uisitatione ecclesiarum Aquisgrani & Colonien sibi exhibitum: Iaropole Wlodimirouicz Kiouien dux moritur decima die Februarii, anno Christi M. centesimi quadragelimi, & in ecclesia sancti Andree sepelitur. Et licet Vyeczislaus frater suus kiouensem sedem accepisset, Wseuoldo Olhowicz attamen in kiow cum sua militia ueniente, ne secum dimicare cogeretur per medium metropolitani pacificatur & de kiow excessit, & Thurow acceptauit: Wseuoldus autem principatum kiouien in pace possedit.

CAPVT XVIII.

Boleslaus Crispus.

Anno domini quadragelimo sexto supra millesimum centesimum pulso duce Wladislao, pulsaque Cristina eius coniuge una cum filiis, Boleslaus Crispus, fratrum consensu, praetorum, Baronum, regni Poloniae monarchiam sortitus est, suamque hereditatem terras Mazouiae & Cuiariae tenuit. Terra uero Graccouien, tum propter monarchiam, tum propter curam Kazimiri germani infantuli sibi adiecta est. Is Boleslaus fratres magna affectione coluit, modestiam, liberalitatemque in omnes exercuit, exindeque cuncti allesti, summa deuotione iussiones ipsius obibat, en

h3 quanta

Wladislaus ab
obsidione pul-
sus.

Wladislaus fuga
in almaniam.

Nota tunc
cristinae
fuga

Monasterij An-
drzeow, funda-
tio.

Minor Morimundus.

Sobieslaus bohemus dux Slesiam uastauit.

Monasterium Iandafundatur.

Colonien soli suscipiuntur.

Iaropold mors.

Conradus ro-
manorum rex
p poloniam in
terram sanctā.

Græcorum &
Turchorum in
Cōradum pel-
simū facinus.

Pro wladislao
Con. in polo
expeditio.

Conradus po-
lonia excedit.

quanta uirtutū efficacia, tyrannidi contraria. Conradus autē Romāndū rex, præcibus Wladislai ducis, atq; Cristinæ consortis suæ inductus, legati-
one missa, poposcit, ut Boleslaus Crispus una cum fratribus, duci Wladislao
portionē eum contingentem redderet. Dumq; Conradus, anno Christi 1147
pro subsidio terræ sanctæ ferendo, iret per Poloniam cum frequentissima su-
orum principum & militū multitudine. Et Boleslaus Crispus cū germanis
Myeczlaō & Henrico, in metis ei personaliter occurrentes, cum magna ue-
neratione, præfatum Romanorū regē & ipsius exercitū per Poloniam con-
ducentes, omnes sumptus & expēsas liberaliter tribuerunt, pontes & pella-
gia refecerūt, ad extremumq; Constantinopolim uersus deduxerūt. Instabat
sæpius pro Wladislao ut in poloniā reassumeretur, Boleslaus autē tam fre-
quētib; impatoris instāis uictus, se nō abnuere respōdit, dū impator e ter-
ra facta rediret, pluribus itaq; militibus perditis, ex calce, farine & panibus
per Græcos & Thucos admixta, reuersus tan dem post mediū annum. Con-
radus per Wladislauūq; sollicitatus p suos Oratores adhortatus est, ut Bo-
leslaus suæ promissionis memor Wladislauū in principatus, ad eum spectan-
tes recollectos reacceptaret. Boleslaus uero Conradū certiore reddidit, fra-
tris Wladislai reassumptionē non abnuere, dummodo regni scissio, nouaq;
bella exinde non orirentur, quod nō euenire haud esse uerisimile affirmabat.
Eo responso Conradus Romanorum rex furore cōcitus, cum omnibus Ger-
maniarū ducibus, & Wladislao duce Bohemiæ poloniā ingressus est, & tran-
scato flumine Odra, eam demoliebat & uastabat. Boleslaus uero cum suis
fratribus, & tota regni Poloniæ militia, uidens se imparē tantæ multitudi-
ni exercitus imperatoris, id quod sibi foret expediens recte discutiēdo, cum im-
peratore decertare noluit, sed ex patris consuetudine diuiso exercitu, ex locis
insidiosis & iniquis cæsareum exercitum laceſsiuit, pabulantes rapiendo, lō-
giusq; ab exercitu exeuntes occidendo. Obtentaq; securitate, ut magis inge-
nio q̄ acie confingeret, papilionem Cæsaris ingressus, se suosq; germanos ei
strictiori affinitate iunctos, iustioremq; habere causam q̄ Wladislauū, nec
uāq; Wladislao nocuisse exposuit, sed rogātib; oppræſſis fratribus dū eis
misereri noluit, suo crudeli facinore in exiliū abiit. Exorabilem se præberet
imperator, e Poloniāq; recederet, post recessum ipsius Wladislauū quādoq;
reassumendum non cunctaretur. Et quia Boleslaus Crispus liberalis fuerat,
principes Germaniarū, ut eorū persuasione Conradus discederet, quod & fe-
cit, plurimis deuicit muneribus. Sic Boleslaus sua prudentia Conradum im-
peratorem e polonia abduxit. Wladislauus promissis Boleslai ludificat⁹, ac-
ceptis ab imperatore militum subsidiis, & Slesie applicās, nec gratiam fra-
trum repperiēs, diū edificauit castra, Nyemce & Gterdis, ex quibus spo-
lia & incursiones agere cœpit. Boleslaus autē cū fratribus, & suis protūc ha-
bitis militibus castra occupauit. Wladislao uero pro auxilio ad Conradum
redeunte, quod anteq̄ per eum adductum esset. Obsessi milites ex pacto cū
principibus inito, ne quid hostile pateretur, in Germaniam abierunt. Conra-
dusq; Romanorū rex, quoniā a tempore Hierosolimitani pēssagii indices lan-
guidior fieret, ex ipso languore uitam finiuit, in Haynbergk ciuitate imperi-
ali sepultus.

ali sepultus. Duxq; Wladislauus spe frustratus permanſit. Boleslaus autem
Crispus, a cæsariā qua naturaliter adornatus fuerat Crispus cognominatus
Animaduertēs solum suæ monarchiæ pacatum, accepit in consortem Ana-
stasiam Wseuoldimiri ducis Hallicien filiam, & circa Graccouiam nuptias
solenniter peragit. Cuius exemplum sequutus Myeszko senior, dux maio-
ris Poloniæ & Pomeraniæ Eudoxam altam Wseuoldimiri Russiæ ducis fi-
liam in uxorem accepit, ex moreq; circa Posnaniā nuptias celebrauit, qua
breui superuiente, filiam Belæ cœci regis Hungariæ mortui, & sororē Gey-
szæ tunc regnantis regis Hungariæ, Gertrudim nomine, accepit in consortē
Henricus uero eorum germanus dux Sandomiriē & Lublineē, refutatis nu-
ptiis, quoniam cœlibē uitam elegerat, cum uoluntariorū militum delectu, in
pulchro apparatu, ad tuēdam terrā sanctam (quoniā illa tempestate a regi-
bus christianis ipsius quærebatur recuperatio) profectus est. In profectiōis
articulo, ecclesiam parrochialem in uilla Zagofcz ad fluuiū Nida cum bo-
na dote fundando, & terras Sandomiriē ac Lublineē, Boleslao Crispo ad
gubernandum cōmendando, postq; unius anni lapsum, sospes in patriam re-
diit, militibus suis nonnullis, morte & periculis absūptis. Ducibus Poloniæ
aliquot annis tranquille & sine bellis uitam agentibus, aduenere legati impe-
ratoris Friderici Barbarussæ ex Herbipoli, requirentes prædictos duces Po-
loniæ, & Wladislao apud imperatorem exulanti redderēt hereditatem, & ut
quingentas marcas argenti, singulis annis ad ærarium cæsaris inferret. Re-
spondit dux Boleslaus cum suis germanis, ex restitutione fratris, bellum ciui-
le & exterminium patriæ futurū esse. Sub imperatore uero & tributis nūq;
fuisse regnū Poloniæ, rogarēt pro inde cæsarem nunciū, ut contra duces indi-
gnatione non inqueretur. Fridericus uero hac responsione irritatus, magnas
concepit iras & cum amplissimo exercitu ex Germanis & Bohemis, aduna-
to, undecimo kalendas Septembris Odram transuadando, Poloniam intra-
uit. Cui duces Boleslaus, Myeczlaus & Henricus, cum robore exercitatussi-
mosq; militū occurrentes, propter imparitatem & euidentissimū periculum
noluerunt cōgredi, partitis itaq; militibus ex locis iniquis, hostes laceſſire nō
cessarunt, singulaq; loca & uillagia, per quæ exercitus imperatoris erat trā-
situs exulserunt, ut tam milites q̄ equi eorum tabescerent & consumeren-
tur inedia, sed & fluxus uentris disintericus exercitum imperatoris inuasit,
ex qua peste plurimi cadebant & moriebantur. Cæteri metu perculsi reuer-
sionem a cæsare præcabantur. Cæsar non habens pugnandi copiam quoniā
nec hostis ad configēdum apparebat, nec castra aut ciuitates munita ad ex-
pugnandum in Polonia reperiēbantur, soli agri innocui exurebantur & ua-
stabantur. Igitur turpe ratus cæsar absq; fructu discedere, per medium Wla-
dislai ducis Bohemiæ, circa uillam Crislogwe, inter Wratislauā & Posnani-
am consistentem in hūc modū cum principibus Polonorum conuenit, ut fra-
trem eorum Wladislauum exulem in suos ducatus restituerēt, & imperatori
tricentas lanceas aduersus Mediolanum pro æstate futura mitterent. Acce-
ptata est utraq; conditio, a Boleslao, Myeczlaō, & Henrico polonorū prin-
cipibus, ad diuturnioremq; pacem conficiendam, Fridericus imperator affi-
nitatem

Henricus San-
domiriē dux
Hierusalem p-
git.

Friderici Bar-
barussæ postu-
latio.

Friderici in po-
loniam expēdi-
tio.

Pax & affini-
tas Friderici cū
ducibus polo-
niæ.

nitatem cum ducibus Poloniae dando in coniugem Myeczlaio duci maioris poloniae, & Pomeraniae Adleydam neptem suam (iam enim Gertrudis altera coniux Myeczlai ita functa excederat. Post foedus & huiusmodi promissa, de restituendo Wladislao facta, Wladislaus de calamitoso exilio redire uolens parabat necessaria comestui, sed grauissimo correptus morbo, quarto nonas Iunii, anno Christi. M. centesimo quinquagesimo nono, animam exalauit, & in Aldemburk sepulturam percepit, ubi & sua consors Cristina comorans, postea fato ex humanis rapta marito est apposita. Refert alia polonorum historia Wladislaum in fines Poloniae uenisse, & innouatis castris Grotecz, Melen, Nyemcze Poloniam continuis inuasionibus perturbasse, euocatusque per fratres ad colloquium in plocko, ueneno sumpto occubuisse, & in eodem plocko sepulturam habuisse. Ecce qui fratrum bona rapere conabatur propriis priuatus misere occubuit. Post cuius e uita excessum tres filii ipsius, Boleslaus altus, Myeczlaus, & Conradus loripes. Ad promotionem imperatoris Frederici Barbarissae per Boleslaum Crispum & eius fratres. adolecentum patruos, Slesia praecariae dotata sunt. Qui inter eos Slesiam diuidentes Boleslao alio oram Wratislaviensem cum eius appendenciis tribuerunt. Myeczlaio Rathiborien & Opawien. Corado loripedi, Glogouien & Croszneu, uero Myeczlaio amore cuiusdam mulieris infasciatus, Opauiam ei perpetua donatione contulit.

CAPVT XIX.

PAcata undique Polonia. Boleslaus Crispus accepta altera consorte Helena filia Roscilai, ducis Przemislilien. Anastasia etenim prior coniux iadudum a saeculo migrauerat, communicato consilio fratrum & nepotum, expeditionem contra Prussiam indixit, Et superato flumine Ossa, Poloniae & Pomeraniam a Prussia determinate, constituendo tres exercitus secundum numerum trium ducum. Quorum primus Henricus dux Sandomiriensis & Lublinensis duxit. Alterum Myeczlaus dux maioris Poloniae. Tercium Boleslaus Crispus monarcha Poloniae gubernauit, populationem cum conflagrationibus & caedibus, longe lateque extenderunt, quum maiores Prutenorum aduenientes pacem supplices praecati, in hunc modum a duce Boleslao pacem obtinuerunt, ut tributa monarchae Polonorum quotannis darent, & quilibet Prutenus unda baptismatis ablueretur, aliter sub hasta ueniret uenundatus. Vniuersa ergo Prussia, anno Christi. M. centesimo sexagesimo quarto, fidem Christi & baptismum suscepit, idola confregit, tributa Polonis soluenda iurauit. Sed callide & dolose omnia agit, Boleslao siquidem cum suis gentibus in Poloniam redeunte, anno nondum elapso, nunciis ad Boleslaum missis, fidem Christianam abiecerunt, tanquam onus eis importabile & inasuescibile. Verum tributa ex more, singulis annis ad filium ducis ingerenda promiserunt. Et quia dux Wladislaus quae dei sunt neglexit, Prutenis resistentiam non opponens, tributa quae uidebantur ei sufficere amisit. Collecto siquidem exercitu Pruteni, repente & itineribus occultis oram Chelmen & Mazouien inuadentes homines abduxerunt, pecora, & plures uillas cum oppidis exusserunt, tum Boleslaus dolore & furore plenus, uolens

nus, uolens iniuriam dei, prophanationisque fidei Christo & sibi fracte, ulcisci denuo cum fratribus & totius poloniae gentibus Prussiam ingressus est, demoliendo quaeque obuia, Prutenis in siluis & itagna locaque inaccessibleia diffugientibus. Erant quattuor Pruteni, ad ducem Boleslaum e Prussia profugit, firmitate & sinceritate ex longa inter polonos conuersatione, ut uidebatur constantes, propter periciam locorum antecedentes, & exercitus polonorum deducentes, statimque secundum qualitate locorum praesignantes. Hos Pruteni occulte corruerunt, ut saltem nunc patriae, magis quam polonis fauerent. Ex consensione cum Prutenis, sinxerunt praefati ductores, multam praedam hominum pecorumque, transitibus quibusdam densis & inuisis siluis, reperiendam. Cumque loca iniqua & angustia ingrederetur, a natura uoraginosae, & undique bituminosa limositate luti circumfusa, in superficie uirescentia graminis tecta, Prutenorum cateruae ex insidiis insiluerunt, inclusos polonos iaculis & sagittis urgentes & profligantes, intantum ut nec progredi, nec referre pedem retrorsum possent, undique uoraginosae & locis lutosis septi. Cadebant strenui milites telis obruti, quorsumcumque uero progrediebantur, iniquitate uoraginum absorbebantur. Aliique super alios calcantes & Prutenos adire conantes, in profundum fenose uoraginis merfi dehiscabantur & deuorabantur. Henricus uero dux Sandomiriensis & Lublinensis celeberrimus in acie uiriliter dimicans, telis obrutus, in terram decidit, & per arma confossus, una cum reliquis interit, & ab sceno cum eis deuoratus permansit. Pauci admodum cum ducibus Boleslao & Myeczlao de malignis locis euoluti, reuersi sunt & in poloniam perueniunt, gemebundi & tristes, tum propter ducis Henrici interitum, tum propter stragem infortunatissime perpeccatam. Sed & Polonia tota deplanxit, longos in dies secundum filios, uxores & cognatos, mortem suorum consanguineorum quoniam fere totum robur militiae polonorum Prutenorum fraude occubuerat. Surrogato Kazimiro, quarto Boleslai Krziuousi filio, in principatus Sandomiriensis ac Lublinensis, cui pater inter quattuor rotas fratrum nullam assignauerat sortem, alius inopinatus euentus accidit. Duces etenim Slesiae nepotes ducum Poloniae, mouerunt eis bellum & uastabant districtum Posnaniensem, praecipue uero ex Boleslao Crispo monarchia, ducatusque Sandomiriensis & Lublinensis, simul & Graccouia cum quibusdam ciuitatibus Slesiae repuebant, quas usque in illud tempus Boleslaus Crispus tenuit. Facto ergo conuentu ducum sub treugis pacis, satis prudenter & grauer differt Boleslaus Crispus monarchia & Graccouia non pertinere ad nepotes eius, duces Slesiae, quis ipsorum genitor eisdem potitus fuisset, quoniam delectionem in monarchatum tamen sequerentur, non genituram nec hereditatem. Ducatus uero Sandomiriensis & Lublinensis, dumtaxat ad ducem Kazimirum pertinere, qui nondum ullam portionem regni poloniae adeptus esset. Duces autem Slesiae Boleslaus altus, Myeczlaus, & Conradus loripes iamiam potirentur, & in hereditatem Slesiam assumpserunt. Ciuitates uero aliquas Slesiae, se tenere declarauit ad obeunda onera monarchiae & tutelam Slesiae, propter bonum autem pacis, iuxta decretum mediatorum, resignauit Boleslaus castra & ciuitates, quas in Slesia tenuit, suis nepotibus, & facta est pax, ad extremum autem infirmatus Boleslaus Crispus

Boleslai altera
in prutenos ex
pediit.

Boleslai accepta
in Prussia
clades.
Interit⁹ henrici

kazimirus surrogatus henrico.

Wladislaus
mors.

Slesia in filios
Wladislaus diuisa.

Boleslai in prussiam
expeditio.

Pruteni ad fidem
christi conuersi.

Pruteni a fide
deficiunt.

us Crispus legauit testamētaliter ducat⁹ Mazouia & Cuyauia filio suo uni-
co Lestkoni. Curatorē uero eius & uxoris suae, adiecit Kazimirū germanum
natu minorem ducem Sandomiriē & Lublinē, q̄ si ex humanis prius Le-
stko raperetur, praefatus dux Kazimirus succederet in principatus Mazoui-
e & Cuyauie, thesaurū autē quem habuit, uasa & clenodia aurea & argē-
tea inter Lestkonem filium, Kazimirūq; ducem & suam cōsortem, ex aequo
diuidere iussit. Obiit autē in arce Graccouie, pridie kalendas Octobris, an-
no domini. M. centesimo septuagesimo tercio. Monarchia uero regni polo-
niae quam administruit anno uigesimo nono. Sepultus in ecclesia Gracco-
uie, in diebus Gedeonis pontificis Graccouie.

CAPVT. XX.

Mieczlaus seu Mieszko dux maioris poloniae & Pomeraniae, āno
domini. M. centesimo quinquagesimo quinto, in Lubus mona-
sterium a se cōstructū diocesis Wratisslauiē, introduxit fratres
Cisterciē ordinis, & eidem liberaliter dotauit, oppida, uillas &
praedia pro introitibus, narrant ueterū relationes Lubus quōdam tempore
gentilitatis, polonorum famosum phanū idolorum fuisse. Insuper praefatus
dux Mieszko, suasu Ioānis qui & Ianik Archiepiscopi Gnezne, ex dolatis
lapidibus fabricauit ecclesiam collegiatam sancti Pauli in Kalisz, & dotem
cōterēdo in ipsa instituit Prepositum & aliquot Canonicos. Eclipsis solis sa-
tis notabilis fuit anno Christi. M. centesimo quinquagesimo octauo. Quam
secuta magna fames in polonia plures mortales absumpsit, & Hierusalē de
manibus christianorū capta est a Soldano Babiloniae. Fridericus Barbarossa
Romanorū imperator, pro laboribus & auxilio in expugnatione Mediola-
ni, per Wladislaum ducē Bohemiae personaliter impensis, anno Christi. M.
centesimo quinquagesimo nono, eundem in regem Bohemiae coronauit. Ab-
rogatis ueteribus insigniis scilicet aquila nigra, quam in eam diē ferebāt Bo-
hemorum duces, & leonem album noua insignia ei attribuit. Anno domini
M. centesimo sexagesimo secundo Iaxa de domo Griffonum, fundauit con-
uentum in uilla sua Miechow, canonicorū regularium ordinis sacri sepulcri
dominici Hierosolimitani, sub regula sancti Augustini militantium, geminā
crucem rubram e regione cordis supra uestē gestantium. Dum etenim praef-
atus magnificus Iaxa pro defensione terrae sanctae personaliter cum suis ar-
migeris in Hierusalem strenue decertaret, in reditu, peciit a patriarcha Hier-
osolimitano, cui nomen erat Monachus, ut secum ad minus unum fratrem in
Poloniam mitteret, ad plantandum Canonicos regulares praefati ordinis,
quod cum obtinuisset, litteras concessionis eiusdem patriarchae, quae inci-
piunt. Monachus diuina patientia &c. in Miechow deuult, & ecclesiā lateri-
ciam, de consensu Mathei episcopi Graccouie construxit, quae postea meis
tempestatibus cessit in proram & partem priorem chori, addita & muro ex-
tructa denuo altera parte uersus orientem, cum eminenti totius chori desup-
alta muratione, ecclesiae siquidem corpus iamdudum praecesserat & constru-
ctum, plumboq; tectum, a fratribus loci fuerat. Sed āno Christi domini. M.
quingentesimo sexto in die assumptionis Mariae noctis sequentis, cōflagra-

to toto

to toto oppido Miechow, ob detestandam fratrum incuriam non protegentium
totus conuentus una cum ecclesia & amplitudine muroz (regulis latericiis
& plumbo nequicq; releuantibus) consumptus & exustus est, nec est possibi-
le ut in diebus nostris tam ornata structura cum ecclesiae apparatus & pa-
laciis ambitus monasterii reedificaretur. Contulit autē antedictus Iaxa p do-
te conuentui Miechowien tres uillas, Komorow, Zegorzicze, & Miechow.
Quae Miechow frequentia & multitudine populi dilatata in oppidū notabi-
le creuit. Aliud cenobium uirginibus ordinis Praemonstraten, de regula san-
cti Augustini, idē ipse magnificus Iaxa erexit & construxit in Zwierzynecz
prope mania famatae urbis Graccouie. Et ā bob⁹ cenobiis libertates a Bo-
leslao Crispo regni poloniae monarcha expediuit, ut eorum subiecti non sol-
uant poradine & strozne. Castra non edificent, Pouosz & poduodi non dēt
Monetario non obediant, ad bella nō uadant, & ut a tributis ac seruiciis cae-
terisq; oneribus ducalibus in perpetuum libertaretur, quod cernimus poster-
iores duces & reges Poloniae abrogasse & uiolasse. Caeteros redditus, uillas
& decimas, pro uberiori impinguatione utriusq; cenobii Episcopi, duces, &
nobiles temporum successu addiderūt. Nonis Septembris, āno domini. M.
cētesimo sexagesimo nono, tres soles in occidente apparuerūt. Et post duas
horas, duobus disparentibus medius & unicus occidit. Sic & ānis proximis
tres lunae apparuerūt. Anno domini. M. centesimo septuagesimo, Vernerū
antistitem Plocensem, de domo rosarum, uirum deuotione & sanctitate miri-
ficum, Byeniasius inductione Bolesle fratris eius, Castellani Wisne occasi-
one uillae Karzsko, quam idē Bolesla nitebatur pro se, ab ecclesia Plocen ab-
strahere, occidit quarta die Februarii in Biskupicze, uilla episcopali. Tercia
aq; die post occisionem Byeniasius occisor nūq; apparuit. Creditus omniū
estimatione pro carnificio facinore a terra absorptus. Ad relaxandū autē in-
terdictum, quod Petrus Archiepiscopus Gnezne in totam prouinciā polo-
niae promulgauerat. Boleslaus Crispus dux & monarcha Poloniae, Bolesla
captum, tela noua, cera oblita circumuolutū, iudicialiter cōdemnatū, in me-
dio ciuitatis Gnezne, tam episcopis q̄ proceribus poloniae inspectantibus,
ad abolendam diuinā iram pro illato parricidio, incendio grandi consumere
& exurere praecipit. Coepitq; extūc beatus Vernerus in Plocen ecclesia ser-
pultus, miraculis clarescere, & inuocantibus in cūctis necessitatibus succur-
rere. Gedeon Episcopus Graccouie, anno domini. M. centesimo septuages-
simo primo, in oppido Kelcze suae diocesis quadrato lapide ecclesiā edifica-
uit, in honorem beatae & gloriose uirginis Mariae dicatam, & in ea quattuor
or praeturas instituit, Praeposituram, Decanatū, Custodiā, & Scolastriam
praebendas uero sex, & uicarios decem, dotem eis de episcopali mensa in de-
cimis largiēdo, ordinauitq; ut singulis diebus horae Canonica deuote exple-
rentur. Mieszko dux maioris poloniae & Pomeraniae, fūdauit hospitale pau-
perū in ciuitate Posnanien ad ecclesiam sancti Michaelis, pridie nonas Maii
anno domini. M. centesimo septuagesimo, & commisit gubernationem eius
fratribus hospitalis sancti Ioannis Hierosolimitani. Donauitq; ei dotem per-
petuam, uillas istas, Nithcowi, Glinka, Golszthowo Szamoczirufka, Ia-
godno,

Miechow ex-
ritur.

Monasterium
zwierzynecz
extra Gracco.

Tres soles.

Tres lunae.

Vernerus Epis-
copus Plocen.
oculus clare
miraculis.

Iusta compen-
satio.

Ecclesia in op-
pido kelcze ex-
tructa.

Hospitale Pos-
naniae.

Boleslai testa-
mentū & mors.

Monasterium
Lubus.

Templū .s. pauli
in kalisz

Eclipsis.

Hierusalem
capta.

Wladislaus bo-
hemie rex coro-
natur.

Monasterium
in miechow
fundatur.

godno, Gleyszouo, Czirnyelino, Iarognywy, cum uniuersis earundem uilla-
rum appendentiis. Rodowanus uero episcopus Pofnarien in praefatis uillis
decimas, necnō decimas in uillis Mylezkowo. Andrzejowo, Vigenowo, Vi-
elikye, Zuchilyecz, Oberzekye, Lipnycza de mensa sua episcopali dedit,
& praefato hospitali in perpetuum inscripsit.

CAPVT. XXI.

Wseuoldi mors

Nni domini. M. cētesimi quadagesimi septimi. Wseuold⁹ dux
Kiouienſis duodecima Iulii mortuus est, Et Ihor filius eius obti-
nuit sedem eius. Kiouienſi uero accēſſuerūt Iſaſlaum ducem Pe-
reaſlauiē in Kiow, contra quem Ihor cum fratre ſuo Swantoſ-
lao egreſſi, ſine dimicatione ambo fugierūt. Iſaſlaus autē in caſtrum Kiouienſi
introuit, & poſt quattuor dies Ihor captus, ad Iſaſlaum adductus eſt, primū
in Pereaslaw incarcerationis; expoſt, prout ſupplicauit, in ſacerdotē eſt tōſus
Inuidia ergo ducti duces Ruſſiae, Georgius, Olech, Roſciſlaus, & Swatoſ-
laus contra Iſaſlaum inſurrexerunt, de ſede Kiouienſi cum eiicere uolētes, &
in ſtruſtis copiis congreſſi ſunt, multiſq; hinc inde cadentibus. Iſaſlaus ad ex-
tremum ſuccubuit, & capta uxore, cum filiis ex Kiow in Luczko conſugit.
Dux uero Georgius in Kiow ſede auita conſedit, tandem Iſaſlaus erogauit
donatiū Boleſlao Graccouiae & Mazouiae. Hēric⁹q; Sādomiriae ducibus
germanis & hungaris. Qui integra hyeme cum ſuis gentibus commorati a-
pud eum, uidentes ipſum omnia cunctāter & pauide agere, tā poloni q̃ hun-
gari ab eo diſceſſerunt. Quo comperto dux Georgius Kiouienſi cum duob⁹
filiis Roſciſlao, & Andrea, dux Vieczeslaus, Georgii frater, & ceteri duces
auxiliares Iſaſlaui in Luczko obſederunt. Ipſoq; pacem petente per Wlo-
dimirkonem ducem Andrea filio Georgii Kiouienſi pacem dari perſuadente
pacem confecerunt, & eam iuramento firmātes, obſidionem ſoluerunt, tamē
mortuo Roſciſlao Georgii filio dūce Pereaslauiē, uoluit Iſaſlaus occupare
Pereaslaw, & prohibitus tranſire Dniepr per Georgium & eius auxiliares
duces & Polowczos, conſlixit cū eis in nauibus fluminis Dniepr, uicitq; Iſaſ-
laus & reuerſus cum Vyezzeſlao patruo ſuo Kiow accepit. Dux uero Geor-
gius cum filiis & Polowczis fugierunt, inſecutusq; Georgium Iſaſlaus kio-
uiē dux in Pereaslaw eum coartauit & obſedit, donec neceſſitate coactus,
nouis conditionibus pacem iurando & de Pereaslaw cēdendo, effecit. Hun-
garos autē precio conductos, Mſciſlaus Iſaſlai filius, dū in auxilium Iſaſ-
lao duceret Wlodimirko dux Halicienſi, apud Szapuhoin in diluulo omnes
tāq; pecora trucidauit, q̃ ea die inebriati iacebāt tanq̃ mortui, nec eos Mſciſ-
laus prae ebrietate ſuſcitare ualuit. Iſaſla⁹ ergo cōtra Wlodimirkonē miſſo
filio ſuo Mſciſlao hungaros conduxit, quibus uenientibus eum Stephano re-
ge eorum, & cum Wlodimirkone pugnantibus, plures de ſuis occiderunt
alios uero captiuauerunt, & fugiens Wlodimirko recepit ſe in Przemisli.
Hunc inſequutus rex Stephanus obſedit, & ipſū coangulauit, intantū ut
pacem praecaretur. Venienteq; Iſaſlao dūce kiouienſi cum ſuis copiis in exer-
citum Stephani regis hungariae, pacem abnuebat, quā illi conſeſſit rex Ste-
phanus & in hungariā diſceſſit. Iſaſlaus uero in kiow abiit. Eodem aūo dux
Georgius

Ihor captus.

Iſaſlai elades.
kiouia capta.

Luczko obſe-
ſum.

Iſaſlai naualis
uictoria.

Georgii ducis
fuga.

Hungari truci-
daci.

Hungari uicto-
riam ex wlo-
dimirkone acce-
perunt.

Regis stephani
pax.

Georgius cū filiis ſuis cum Roſztowczis, cum Suſzdaſcis cū Polowczis
& ducibus de Reſzani, obſedit Czirnieow, ſed ueniente Iſaſlao in auxiliū
Czirnieouiē, Polowczis territi diſſugiunt, quos ſequutus dux Georgius diſ-
ceſſit in Nouogrod, illic relicto Vaſilkone filio, iuit in Suſzda. Iſaſlaus autē
non inueniēs Georgium apud Czirnieow, abiit in Nouogrod, ex inde Vaſil-
kone diſcedente ad patrem in Suſzda, data petentibus pace reuerſus eſt in
Kiow, & miſit filium ſuū Mſciſlaum in Polowczos, qui eos ualſtauit, magnā
praedam pecorum abegit, & tabernacula eorū recepit. Pluresq; chriſtianos
ſoluit & a captiuitate eduxit, reuerſusq; eſt cum gloria, eo tempore Wlo-
dimirko dux Halicienſi mortuus eſt. Iſaſlaus autē dux Kiouienſi ueteres hoſtilita-
tes ultū iri cupiens, mouit bellum filio Wlodimirkonis ducis Halicienſi, mili-
tes uero rogauerunt filium Wlodimirkonis ut diſcederet in Halicz, unicus
em erat, factaq; eſt coedes ingens circa flumen Sereth, & tanta inuolutio ut
ſe inuicem non agnoſcerent, & utriq; pro uictis abirent. Veniente quoq; Iſaſ-
lao in Kiow, mortuus eſt tredecima Nouembris, aūo domini. M. centeſimo
quingueſimo octauo, ſepultus in monaſterio ſacti Theodori. Et ſedē ipſi-
us Kiouienſi Roſciſlaus dux de Smolenſko accepit, iſq; aſſumpto ſecū Swa-
toſlawkone, Wſeuolduicz, & Mſciſlao Iſaſlauiē trāſit uerſ⁹ Czirnieow
contra Iſaſlaum Dauiduicz. Iſaſlaus uero Dauiduicz miſit pro Fieſb Ge-
orgii qui uenit in eius ſubſidium cum Polowczis, quorū multitudinem Roſ-
ciſlaus conſpicatus territus eſt, mitti ſq; ad Iſaſlaum Dauiduicz, ſibi Kiow
pro ſe, & pro Mſciſlao nepote Pereaslaw cōtulit. Hoc audens Mſciſlaus in-
dignatus receſſit e campo cum ſua militia, quod uidētes alii omnes fugierūt
& perſecuti ſunt eos Polowczis, ſures occidendo, alios captiuando. Patran-
doq; plurima mala circa Pereaslaw, & eccleſias atq; uillas cōburendo, poſt
hac Georgius uenit uerſus Kiow, & interpoſitis colloquiis, ceſſit ei Iſaſlaus
de Kiow quam poſſederat, ex reſignatione Roſciſlai. Sedit itaq; dux Geor-
gius in Kiow ſede auita, & diuiſit regiones inter filios. Andreā dedit Viſſe-
hrod, Borziſz Thurow, Fieſb Pereaslaw, & Vaſilkoni Porſzy. Non conten-
tusq; Georgius, q̃ Mſciſlaus Iſaſlai filius fuerit pulſus de Pereaslaw, miſit
contra eum exercitum ualidum, in Przeſopnycza ſe continentē. Qui terror-
e hoſtili actus, imparem ſe uidēſ futurae dimicationi fugit in Luczko, & ex
inde in poloniā ad duces Boleſlaum, Mieczlaū, & Henricum, qui congrega-
tis dominiorū ſuorum potentiis, hoſtiliter uerſus Ruſſiam procedebāt, uolē-
tes Mſciſlaum non tantum in Pereaslaw, ſed & in ſedem Kiouienſi reſtituere.
Dux autē Georgius kiouienſi, ueritus polonorum potētiam, p ſuſſragiū Roſ-
ciſlai ducis Przemisliē, pacificat⁹ cū dūce Mſciſlao & ſuis germanis Wlo-
dimiro & Iaroslao filiis Iſaſlai, & tā ducatum Pereaslauiē q̃ cetera omnia
quae ad eos pertinebant eis reſtituit, iureiurando ſe aſtringens, nunq̃ ad occu-
pationē eorum dominiorū aſpirare. Sed poſtea non ſeruato iuramento dūce
Mſciſlaum in caſtro Wladimirienſi obſidione cinxit: Fiebat q̃ grādis occiſio
inter obſeſſos & obſidentes. Polonis qui in obſequio ducis Mſciſlai fuerunt,
uarias coedes in nobilibus ducis Georgii edentibus, intantū ut Georgius plu-
ribus de ſuis amiſſis, conſuſus in kiow redit. Illicq; morbo correptus inte-
rit, in eccleſia

wlodimirko-
nis mors.

Iſaſlai mors.

Georgius acce-
pit kiow.

Georgij mors.
Isaia dux
dowicz.

Mscislaus dux
Andreas dux.

Nouem duces
Russie.

Kiouia militi-
bus in predam
data.
Romanus ru-
ssie dux.

ruit, in ecclesia sancti Saluatoris apud Berestow tumultatus, anno domini. M. centesimo sexagesimo quarto, undecima mensis Maii. Cui successit dux Isaia Davidowicz. Hic in hyeme Mscislaus Isaslauicz e kiow expulit, illicoq; sedē kiouien fastidies, eā tēpore Veris Rosislao patruo suo duci Smolneū resignauit. Sed ille ducatum kiouien perofus, cessit duci Wlodimiro Mscislaui, quem (indignatione motus) iterū Mscislaus Isaslauicz dux Wlodimiri en eiecit & kiow possedit. Quod Andreas dux de Szuszdala non ferens, misit filium suum Mscislaum cum Roslowezis & Wlodimircis. Assueruntq; ei auxiliares nouē duces Russia, Hleb Pereaslauien, Romanus Smolneū, Dauid Vissehroden, Wlodimir Andreowicz, Demetrius Georgii, Georgius & Slauiecz germani, Olech & Gregorius Swantoslauiozy, hi obsederunt in kiow ducem Mscislaum Isaslauicz, qui famem non ferens in Wlodimiriam e fugit. Duces uero arce positi, uxorem & filium Mscislai captiuant, ciuitatem kiouien in pradam militibus dant, sed ciuitate non contenti, sacras aedes & monasteria diripuerūt, locat tādē Mscislaus Andreowicz in kiow suū patriū Hleb, quo post lapsū duorū annorū mortuo. Romanus Smolneū dux, in eius locū substitutus est, processu attū temporis, Iaroslau Iaroslauicz eo expulso, ipsemet kiouiensem sedem possedit.

Mieczslaus monar. quintus

CAPVT XXII.

Mieczslai tyrannis.

Migrato autem ex hoc saeculo Boleslao Crispo. Principes, Mieczslaus maioris Poloniae & pomeraniae, Kazimirus Sandomiriæ. Boleslaus alius, Mieczslaus & Conradus Slesiae duces Graccouiam conuenere. Deq; omnium praelatorum & Baronum consensu Mieczslauum, maioris Poloniae & Pomeraniae ducem, in monarchiam delegerunt, atq; Graccouien arcem, cum tota prouincia suae ditioni praestiterunt, quamq; Graccouien Kazimirum, ducem Sandomiriensem in monarchiam euehere nitebantur, non tamē eorū destinati satisfacere poterāt. Moxq; post electionem, spei electorum regimen Mieczslai senis non respondit, nam tyrannide, exactionibus, & iniquis calumniis subditos opprimere, pro unaq; clamula & dorca occisa, tam ingenuos q̄ agrestes poenis afficere, eorumq; substantiam confiscare, aut per ducis ministeria distrahere coepit. Ex magna quoq; opum affluentia, & copiosa prole in fastū deductus est. Habuit siquidē filios quinque Othonem scilicet & Stephanū, ex filia regis Hungariae, Boleslaum, Mieczslau & Wladislaum ex consobrina imperatoris Frederici. Ex filiarum quoq; locatione in matrimonia, & affinitate naeta, clarior euaserat, Sobeslao em duci Bohemiae unam, duci Saxoniae alterā. Friderico duci Lothoringiae terciā, Boguslao duci maritimae orae, & eius filio Boguslao quartam & quintā, Othoni halicien ducis filio, Boleslao duci Pomeraniae, & Wladislao duci Rugiae filias, in cōsortes collocauerat. Cumq; opus praestorum

praestorum uociferatio & gemitus per singulos ordines indies augetur Gedeon, qui & Gerka antistes Graccouien, oppraestorū habēs rationem & curam, exclusis arbitris humaniter & paterne hortari atq; praecari coepit, quatinus princeps Myel ko a derestabili tyrannide desisteret, exactiones euectionesq; (in uulgarī polonico podwody nūcupate) rescinderet, officialesq; & reliquos praesides a confiscatione & trūculētia prohiberet. Quum autē eius benignis adhortationibus haud quāq; locum daret, quādam matronam habitu lugubri ac uultu moesto, principē cōsilia cum primoribus regni tractāte summisit. Quae lamentando alta uoce proposuit. Habui inquit, illustrissime princeps copiosum balantum gregem, illumq; conductis istis mercenariis ad custodiendum & ad caulas reducendum tradidi. Et heu me miserā eorum incuria & negligentia, totus grex luporum moribus depenit. Itaq; nisi tu ancillae tuae suffragium tuleris tam praecipiti damno pessūdātā, misera necesse est & orba consummar, tum mercenarii. Filius huius matronae inquit suis rabidis canibus nostras uigilias o princeps serenissime puicir, ut turba canum irruente & gregē lacerante nihil adiutorii praestare quiuimus. At filius, non inquit clarissime princeps oues sed lupos, canibus solutis diuerso itinere infectatus sum, & pars canum reuerfa in oues insiliit. Nō in me ergo culpa qui lupos abegi contorquenda est, sed in mercenarios crediti gregis de ferrores. Tulit itaq; sententiam princeps Mieczslaus consiliarios approbatione ut filius (q̄ uerius priuignus dici poterat) qm̄ damni occasione praebuisse uidebatur, damnū lueret, ac genitrici solutionē refunderet. Tū Gedeon Graccouien pontifex assurgēs. Tu o princeps ille es filius, qui matri suae Poloniae prouinciae ad instar priuigni, trūculentos tuorum officialium canes immisit, calamitosas regni Poloniae ouiculas te nequitq; phibente, immaniter trucidantes, proprio igitur dampnatus iudicio consurge, & foedam auariciā animo excutias, nimiaq; habendi auiditate posthabeto, ac misero gregi iāiā perituro consule. Dux autē Poloniae Myel ko senex, eā pontificis admonitionē iniquo ferens animo, profiliit ac e medio consiliarios suorum praesentia subtraxit, praesulem Gedeonē in exilium. Kazimirus iustus.

Iuridica ratio.

Sententiā lata ad simile.

CAPVT XXIII.

Erecti autē animo ac terri, Gedeo Episcopus & proceres Graccouien clam consilium capiunt, & Kazimirum ducem Sandomiriensem sine mora accedendū, praecandū & adducendū arbitrantur, ut sua liberalitate, iusticia, fortitudine, & tēperatā lapsa reip. succurreret. Quem repugnātem, ac aduersus fratrem Myel konem senē nil agere uolentē, amplissimis persuasionibus & praecibus deuicerunt, ad reip. quoq; tuitionē & suste-

i. 2 tationem

Kazimirus et
sumptus.Otto a patre
defecit.Pomerania vi-
terior.Pomerania ci-
terior.Kazimirus pro-
uincias Russie
positus.Kazimirus iusti-
cia.Decreta kazi-
mirus.

tationem plus quam fraternam auscultationem animarum. Et e Sandomiria Grac-
couiam, nobilibus & agrestibus cateruatim occurrentibus induxerunt, præ-
animorum leticia uociferantes. Benedictus qui uenit in nomine domini libe-
rator. Myeczlaus uero iisdem tempestatibus a Graccouia in maiorem Poloni-
am & Pomeraniam secesserat, hinc arx Graccouien, ceteraque castra & muni-
tiones absque difficultate & sponte in Kazimiri ditionem uenerunt. Audita
itaque sua electione Myeczlaus a monarchatu, arma sumpsit mittensque ad ge-
nerosa quibus & militaria deposcebat auxilia, Kazimirum de supplatione
ne monarchiam incusabat. Sobeslaus uero Bohemiarum dux, proprio bello cum
Friderico suo fratre sese implicatum respondit. Saxoniarum autem & Lothoring-
iarum duces, imperatori suam in Italiam misisse militiam, aliamque imperatoris ius-
su pro recuperatione terrarum sanctarum paradam renunciarunt, ceterisque affinis
ferme in eodem modo facere se excusantibus. Myeczlaus insperatus accidit
casus. Otto namque eius filius ex primo coniugio natus maior, facta cum qui-
busdam maioris Poloniarum militibus conspiratione, castra paterna in maiori po-
lonia occupando, se cum tota provincia ditioni Kazimiri ducis subiecit. A quo
Kazimirus præter castrum & ciuitatem Gneznem nil recepit, causa autem sur-
reptionis castrorum ab Ottone, deputatio melioris sortis filii secundi matri-
monii fuit, ipso prioris matrimonii filio obmisso. Defectionem maioris Po-
loniarum, sequuta est Pomerania ulterior & citerior, ac in Kazimiri obedientiam
deuenerunt. Est autem ulterior Pomerania, quam Slupsko poloni uocant. Cui dux
Kazimirus Boguslaus nobilem, de domo & genere griffonum, præfecit. Ci-
terior uero Pomerania est, cuius metropolis Gedanum nuncupatur, cui Sam-
borium, Izironis Mazouiarum comitis filium præfecit. Huius temporis lapsu præ-
dictarum provinciarum principatum sibi usurparunt. Erat etiam sub ditione
& regimine ducis Kazimiri, Lesko filius ducis Boleslai Crispi, quem cum
suis Mazouia & Cuyauia provinciis Izironi comiti grandeuo & prudenti com-
miserat gubernandum. Insuper Slesiam ad suam obedientiam, concordatis
fratribus reduxit. Myeczlaus siquidem minor natus Boleslaus alius natus maior
rem ex Wratislauiensi ducatu depulerat. De quo Myeczlaus cedere iubens,
duos districtus a Graccouien provincia abstractos eidem in recompensam lar-
gitus est, Bitomien scilicet & Oswancimen. Ex tunc Boleslai Krziuouisti ora-
culum uenificatum est, quo moriens prædixerat infanti Kazimiro, quadrigam
terrarcharum concursuram. Super hac attamen dux Kazimirus anno do-
mini 1179, provincias Russiarum Bresten, Wladimirien, Droycen, & Przemis-
lien adeptus est, quarum castris conquisitis, ipsas provincias per se admini-
strabat. Factoque apud Lanciam conuentu, in quo omnes exactiones, iniur-
stas tributa per Myeskonem, suum fratrem constituta, pro sua industria & ma-
gna solertia rescidit. Calumniatores nonnullos proscripsit, alios igne & cau-
terio notauit, deprauatas consuetudines in regno Poloniarum exortas abstulit &
remouit, præsertim ne annona & uictualia nobiles agrestibus non solum non ca-
peret, uerumetiam nec fenum paleamque uolenter afferret, ne uillanorum caballos rape-
ret. Neue longa itinera intercapedine, per se aut suos satellites, ipsorumque equos defa-
tigando eneruaret, uel in loca distantiora abduceret Episcoporum quoque bona tam
mobilia

bilis quam immobilis ne diriperent. Et ne tales consuetudines in posterum ab ali-
quo innotarentur, placuit omnes transgressores horrendo anathemate inno-
ciare. Sdzislaus itaque Gneznensis Archiepiscopus, cum ceteris Poloniarum Episco-
pis, omnibus pontificalibus indutis, Gedeone Graccouien, Zirollao Wratis-
lauiensi, Onolpho Cuyauien, Cherubin Posnaniensi, Lupo Plocen, Corado Ca-
nienensi, Gaudenzio Lubucien, astante Kazimiro monarcha, & tribus prin-
cipibus Ottone Posnaniensi, Boleslao Wratislauiensi, Leskone Mazouien, &
Baronum multitudine in hunc modum pronunciauit. Qui agrestium annonam,
aut res quasque uel aut quouis alio pacto tulerit, aut auferri iusserit, anathe-
ma sit. Qui legationis aut necessitatis publicæ uel priuatæ occasione, præ-
terquam ad denunciandum hostium in patriam imminente insultum, cuiuspiam qua-
drupedem & iumentum, in angariam uulgo podwodaticam acceperit uel acci-
pi iusserit, anathema sit. Qui bona pontificum aut ecclesiasticarum personarum
decedentium rapuerit, occupauerit, distraxerit, etiam si persona sit illustris, &
regali, ducali, aut quacumque alia præfulgeat dignitate, anathema sit. Qui
Episcopum spoliatores (restitutione non habita) acceptauerit, & raptorum
aut distractorum relaxationem raptoribus (satisfactione legitima non præ-
cedente) impenderit, ueluti sacrilegi pariceps & consentaneus, & qui ambi-
tioni suæ & commodis inhiando sacrilegio actionem præstiterit, anathema
sit. Et responsum est a ducibus & uniuerso populo Amen. Ad confirmandum
autem & perpetuandum præfatas constitutiones, simul & obtinendum relli-
quias alicuius sancti pro decoranda ecclesia Graccouien. Dux Kazimirus ex
utroque statu nuncios ad summum pontificem Alexandrum tercium misit, qui
Kazimiri constitutiones tanquam iustas & approbatione dignas laudauit & co-
mmunauit, legatos de dando sacro corpore bene sperare iubens. Confirmatio-
is rescriptum in ecclesia Graccouien habetur, cuius exordium est. Alexander
Episcopus, seruus seruorum dei, dilecto filio nobili uiro Kazimiro duci Polo-
niarum salutem & apostolicam benedictionem. Ex parte tuarum magnitudinis &c. Fi-
nis. Datum Thuseula, quinto kalendas Aprilis. Corpus uero sancti cuiuspi-
am non præbuit, quoniam morte præuentus euita sublatum est.

CAPVT XXIII.

Vimissit itaque Kazimirus Poloniarum monarcha legatos alios ad
Lucium papam tercium, Alexandri tercii successorem pro cor-
pore alicuius sancti promisso impetrando. Habet alia historia quod Ge-
deon Graccouien præsul, uulgariter Gedka nuncupatus a præ-
fato Lucio papa tercio, ueteri sodalitate in studio Paduano motus, suæ ec-
clesiæ Graccouien quoduis corpus sanctum donandum poposcit. Cumque papa
annuisset, sacrarium quoddam (ut ueteres nostri referunt in ecclesia. scilicet Laure-
ntii extra muros Romanos situm) aperire iussit, tactoque corpore & ossibus be-
ati martyris Laurentii, percunctatus est an deo propiciate Poloniam migrare
uelit, illico autem faciem auertit, sese Poloniam nequaquam abducendum insinuans. Idem
agere corpus sancti Stephani prothomartyris. Dubitate igitur papa, & astan-
tibus Polonis perturbatis. Sanctus Florianus in proximo huius requiescens,
manu extensa, proficiscendi in poloniam indicium dedit. Quo cum maximo

Sdzislaus Ar-
chiepiscopus
gneznensis.Legati romam
missi.Legati alij ro-
mam.

Opinio aliorum.

Ex miraculo di-
uus Florianus
in poloniam ue-
nit.

solatio & animi gratitudine secrete assumpto, dirigente Egidio Episcopo Mutinensi Commissario domini papæ, in Poloniam anno domini. M. centesimo octuagesimo quarto deuenerunt. Cumq; dux Kazimirus, præsul Gedeon, omniumq; altari cōditionum homines summis habitis honoribus, obuiam irent, sacrum corpus diui Floriani, in loco ubi nunc eiusdem beatissimi martyris, a parte septentrionis urbis Graccouien stat basilica, uulgariter Cleparz postea & nunc appellato, substitit. Et accepto respōso, q̄ illic sanctus dei habitaculū, urbē & eius gentē a septentrionalibus inuasoribus præsturus delegerit, a meridionali uero plaga, altæ patronum & protectorem uenturum quum prædixerit. Dux Kazimirus, & pontifex Gedeon, pulchram basilicā in eodem loco, in honorem sancti Floriani edificarūt. Et brachio ipsius sancti, præfata ecclesiæ relicto, totum corpus in ecclesiā cathedralem Graccouiensem intulerunt, ac in medio ecclesiæ, in tumba marmorea, pollita & alta collocarūt. Temporum uero lapsu, Kazimirus dux & Gedeon pontifex, in beati martyris ecclesia, collegium prælatorum & Canonicoꝝ, condonatis certis uillis & decimis fundarūt, præposituram ex prouentibus parrochialis ecclesiæ in Skalka erigendo. Iste est beatissimus martyr Florianus, officio princeps militiæ, qui cum percepisset de suis quadraginta milites (quos Aquilino præfecto in Lauriacam Noricum, & est castrum in Bauaria, iussu Dioleciani Cæsaris miserat) pro fide Christi tētos & in carcerem missos, ad suos, se in Lauriacum iturū, & quæq; dura pro Christo passurū rettulit. Excecidit itaq; de ciuitate ubi commorabatur Ticia, Lauriacum Ripēse in Norico applicuit, & tanq̄ christianus, præfidi Aquilino per commilitones oblatus. Primum bis dure coactus est fustibus, deinde præacutis sudibus, secundum scapulas transsossus, tandē in carcerem delectus, ad extremum sententiā cōdemnatus, de ponte, cū saxo ad collum alligato, in Anesum fluuium præcipitatus est quarto nonas Maii. Sursumq; aduersus aquæ fluxum, fluuiio undis exuberante delatus, in quodam saxo expositus, & ab aquila alis in modum crucis expansis custoditus atq; protectus est, donec a Valeria matrona deo deuota, ipsomet beato Floriano reuelante & uolente occulte abductus, & sepultus est. Noricum dixerunt ueteres, quam recentiores Bauariā appellant, a Boys gentibus Insubriæ, seu Lombardiæ illic delatis, ut Eneæ Senensius de Picolominibus placet. Vel ab avaris, i. hungaris b. littera ad caput directionis apposita, ut Blondus asserit, in eam oram delatis. Prius itaq; Noricum ex post Boiaria, nūc uero Bauaria uocitata, germaniæ prouincia. In qua sanctus Florianus martyrium pertulit.

CAPVT. XXV.

Exclusus autē Myesko senex a suo principatu, dux maioris Poloniæ & Pomeraniæ, in Ratiboriam Slesię se cōtulit, illicq; cū uxore, & tribus filiis sub magna rerū penuria uitam peragēs, tū per nūcios, tū per epistolas præcatur & obsecrat, quatinus dux Kazimirus in ducatus ipsius eum restituat. Nonq; eam charitatem qua a teneris annis eum amplexatus fuerit, ac in uirum usq; fouerit obliuatione deperire permittat. Si quoq; capitis sui, canis resperst capillis, rationem habere noluerit

re noluerit, uxoris attamen, suæ gloriæ, & nepotū, ob euitationem dedecoris & grādis ludibrii suæ toti prosapiæ eo facto imminētis obliuisci non dedignaret. Motus itaq; Kazimirus misericordia, hereditatē illi reddere, & se principatu monarchiæ abdicare uoluit. Consiliarii autē eius & Barones animis consternati, q̄ primum in murmur & discrimen irruerunt, q̄ si de Myeczlaopraconceptam non immutaret sententiā, omnes de uita & rebus eorum aliter prospicere uelint, hac itaq; Baronum & consiliarioꝝ obiectione deterritus, sup̄ reuocatione fratris Mieczlai sententiā se immutaturū & abrogaturū suis consiliariis est pollicitus Mieczlaus hiis cognitis, atq; a Friderico imperatore ad quē se cōtulerat, nullis reportatis auxiliis, recepto a Mszczugio cui filiā locauerat, maritimæ oræ principe, auxilio, Kazimiro insup̄ clā fauēte & rei cōscio (q̄m fraternitatis ardebat amore) castre Gneznē intercepit. Ex quo facile omnes, ceteras munitiones conquirit, filiusq; eius Otha, pluatione cōmuniū amicorū recōciliatus, ad patris obedientiā rediit. Breui itaq; tempore Mieszko suum ducatū integre recuperauit, nec eo contentus ad repetendam monarchiā aspirare cœpit. Et Leszkonem Mazouiæ ac Cuyauia ducem, suum nepotem, a Boleslao Crispo, Kazimiri ducis curæ commissum quoniā egritudine indies debiliore redderetur, ad se cū ducatibus eius allexit ac uaficus attraxit, ut eo moriente, suis possessionibus potiretur. Qui cognita sua culpa Graccouia ad ducem Kazimirum ipsius patrum, una cū Zira Comite, suo directore rediit, prostratus igitur & ualitudinarius, gratiā & tutoriā quēadmodū supplicauerat, pmeruit ac reportauit. Nouissime autē de uia migrās Mazouiā & Cuyauia Kazimiro cōmēdauit. Dux autē Kazimirus, defectione ciuitatis & prouinciæ Brzesce, supra flumē Bug sitæ, pcepta, celerrimo gradu cū militum copiis perueniens, eam in duodecim die rū spacio cœpit, ac defectionis auctores interitu extinxit. Exinde ad Halicz progressus Mscislau affinem suū, uel ut alia historia refert, suæ sororis filium, quem fratres Spurgii nomine ei imposito eiecerant reduxit. Contra quē Wseuoldus Belzen & Wladimirus Halicien dices germani Mscislai, cum omnibus Russiæ principibus, & Boiarioꝝ multitudine superueniētes, lignis canere iussis confligerūt, ac multi a paucis superati sūt, fugitq; Wseuoldus in Belz, & Wladimirus ad Belam regē Hungariæ. Castrū igitur & oppidū Halicz Kazimiro uictori illico deditū est. Qui illud Mscislao affini suo per prius sacramēto adacto q̄ nunq; polonos in aduersis defereret, restituit. Ipse uero in poloniā reuersus est, triennio autē uix peracto. Mscislau ducē Halicien Rutheni ueneno extinxerunt, pro Wladimiro in hungariā celeriter mittentes, ut ueniat & principatum repetat. Wladimirus eo nūcio letus dum rē ad Belam hungariæ regem desert, & subsidia militū, equorū ac sumptuum exposulans, quibus Kazimiro duci Poloniæ, & Romano duci Wladimirus ad Haliciam per eū substituto repugnaret, capitur & in uincula cōiicitur. Andreas uero Belæ filius, cum copiis ut Halicz occuparet q̄ celerrime mittitur, qui Wladimirū se præcessisse fingēs, in castrū admissus, ipsum occupauit, & totam Halicien prouinciā, in suam potestatem redegit. Wladimirus autē uinculorū molestias, apud regem Belam prope biennium per-

Mieszko reb
suis potius.

Kazimiri in rus
sia victoria.

Mscislau resit
utus.

Wladimirus
uinculis inie
ctus:
Andreas Belæ
regis hungari
æ filius,
Halicz occu
pat.

Wladimirus fo-
lurus.Wladimirus Ka-
zimiris reponci-
liatus.Wladimirus resti-
tutio in haliczPolonorum &
hungarorum
dissensio.

Treugas

Nova sedido.

Mysko Gra-
couia potius

pellus, corruptis custodibus euasit, & collecta ad ipsum manu, rapti uiuere assuera, regiones Russorum perturbabat, ac Premissa quae sub iugo Kazimiri ducis Poloniae fuit. Anno Christi. M. centesimo octuagesimo septimo, missis tempore circa festum assumptionis Mariae afflixit, & multos ex ea captiuos educens uendidit. Verum quum non haberet ubi tute reclinaret frequentibus legationibus & nunciis ad Kazimirum ducem missis sibi passum inde irrogatis iniuriis obtinuit, & ad Kazimiri principis praesentiam admissus humi prostratus meruit, ut praefatus dux poloniae, abolita eius culpa, etiam Nicolaum Palatinum Graccouien militiae principem, cum frequenti exercitu mitteret, ipsum in Halicien ducatum restituendum. Quamquam autem plerisque minus credibile uidebatur, sub Bela rege hungariae & Andrea eius filio recuperare Haliciam, tulit tamen fortuna, ut Nicolao Palatino Graccouien obsessa Halicia uictuaria deficerent. Perentibus itaque castris saluis rebus dimitti, cum suis omnibus in hungariam excesserunt. Wladimirus autem in Halicz eo pacto locatus est, ut principi Kazimiro & posteris eius sincerus semper & subiectus maneret. Orta est ex inde, inter Belam regem hungariae, & Kazimirum ducem Poloniae, grandis procella & dissensionum turbo, intulitque rex hungariae dana Polonis hungariae finitimis. Dux quoque Kazimirus haud impiger hungariam inuadens identidem quaeque reperire potuit abegit, locatisque in plenisque locis praefidiis, confinia hungariae tutatus est. Egre tamen, & cum inculcationibus (quod pro homine indigno & nulli partium fido, Wladimiro principe belia cum hungaris agerent) militiam Poloni obibant. Tandem per communes regnum Barones treugas pacis per triennium acceptarunt, donec hungari & Poloni temporis successu solidam firmarent pacem. Accidit autem Kazimiro duce & monarcha Poloniae in Russia agente, & compositionem inter duces Romanum Wladimirum, & Wseuoldum Belzen tractante, septuaginta principales Barones contra Kazimirum conspirarunt, & ut facilius rem aggredirentur diuulgauerunt eum Russiae ueneno interiisse, mittentesque aduocarunt Myeskonem senem, suapte cupiditate ad inuadendum monarchiam procliuem. Quo aduentante urbs Graccouia, & omnia proximiora & circumiacentia castra ei sunt tradita, praeter castrum Graccouien, quod Fulco Graccouien Episcopus, cum suo germano Nicolao Palatino Graccouien de armis uulpium pro Kazimiro conseruauerat. Myesko uero ex blancatis asseribus, & durissimis roboribus munitionem in Graccouia contra arcem Graccouien erexit. Et audito quod Kazimirus cum Russiae ducibus Wseuoldo Belzen, & Romano Wladimirien, Graccouiam properaret, in erectum castrum, forti impolito praefidio & filio suo Boleslao, ac Henrico kethlicz milite, relicto, pro supplemento nouorum militum colligendo, in maiorem Poloniam discessit. Verum enim uero ro Kazimiro adueniente, Graccouien ei suam ciuitatem aperuit, ad ipsumque omnes redeunt, in breuique nouam munitionem die noctuque expugnando adeptus est ac eam incendit, per pacta ut liberi & salui discederent. Non solum autem liberos, sed tam Boleslaum ducem qui se fidei Kazimiri patri sui commiserat, quam Barones Myeskonis, plurimis donis onustado dimisit. Quo factum est ut Myesko senex cum fratre suo Kazimiro duce pacem per mediatorem Petrum

Petrum Archiepiscopum Gneznen renouauit & sinceriter composuit. Henricus uero kethlicz omnis fratrum dissensionis fons & occasio, ad ecclesiam maiorem castri confugerat, Ruthenisque ad diripiendam suppellectilem ecclesiae irrumpentibus. Et Kazimiro sacerdotum clamoribus pro defensione aduocato, expilationeque compesciente, ex Cripta in qua latuit in permixtum uulgus tanquam ignotus egressus, deque castro fugere nitens, captus, ac alapis coesus & ad ducem Kazimirum adductus est, Romano duci in perpetuam captiuitatem traditus Russiae abducendus, ne inter fratres dissensionum foret seminari. Praeterea Kazimirus Poloniae monarcha, mortem Henrici sui germani ulcisci uolens, & Prutenos in iugum mittere, anno domini. M. centesimo nonagesimo secundo, Prussia cum omnium terrarum suarum copiis ingressus est. Cum principibus, Boleslao Posnaniem, quem loco sui Mieczlao senex pater eius misit, Boleslao alto Wratislauiem, & Mieczlao Rathiborien filius olim Wladislai, qui personaliter in Prussiam descenderunt. Et magna cautela adhibita per Kazimirum suosque officiales, ne densissima opacitate siluarum, & limosarum uoraginum perpetua bituminositate gentes polonorum uelut temporibus superioribus circumuenirentur, longe lateque uastationem extendendo, habitacula & domicilia conflagrando, & utriusque sexus homines puberes & impubes trucidando, quibus maiores Prutenorum ad se uenire impulit, qui ad pedes eius in terram prolapsi, ut eorum reliquias non annihilaret, misericordiam deprecati sunt. Kazimirus uero, acceptis relictis tributis, receptisque captiuis, receptis & centum obsidibus, cum Prutenorum perpetuo homagio in Poloniam felix remeauit. Et anno sequenti pacem ceptam integram confecit, cum Bela rege Hungariae personaliter in antiqua uilla conueniendo, quae prius attemptata, & praesignata fuit per medium Fulconis antistitis Graccouienensis & germani ipsius Nicolai Palatini Graccouien. Ex hungaris uero per Archiepiscopum Strigonien, cum Episcopo Agrien, & palatino hungariae. Conclusumque fuit ut rex Bela amplissimo regno hungariae contentaretur, Russia ad regnum Poloniae spectante. Anno autem domini. M. centesimo nonagesimo quarto, in die sancti Floriani patroni ex more antiquo in urbe Graccouien dux Kazimirus hostias obtulit, & miserabiles personas munifice paup. In crastino uero quae est dies. Gothardi pontificibus & regni proceribus mensam opipare struxit. Omnibusque epulantibus & letantibus, dum quaestiones de immortalitate animae Kazimirus dux pontificibus scrupulosas proponeret, modo poculo hausto, subito relapsus corruit, & paulopost expirauit. In certum morbo ne, an ueneno (quod mulier quaedam ut fertur de Graccouia ad uenerem ipsum inflammando propinauit) extinctus occubuerit. Depost quarto die in latere chori ecclesiae Graccouien in monumento murato iusto honore tanquam desideratus instaurator patriae tumulatus est.

CAPVT. XXVI.

Boleslaus altus dux Wratislauiem, anno domini septuagesimo quinto prima die Maii. Exclusis de monasterio Lubus monachis ordinis sancti Benedicti per regem Kazimirum ex Cluniaco intro ductis, locauit fratres Cisterciens ordinis, ex monasterio Portuens,

Henricus keth-
licz uinctus.Expedito ka-
zimir in Prus-
siam.Pruteni homa-
gia & tributa
soluere coacti.Pax cum Hun-
garis firmata.Kazimir interi-
tus.Cisterciensis or-
do in monasterio
Lubus in
Portuens.

tuenti sumptos, supra fluvium Szola situato, cum consensu Zirossai Episcopi Wratislaviensis & Mieczlai senis monarchae regni poloniae sui patris. Cum consensu quoque germanorum suorum Mieczlai & Conradi Rathiboris eius de Svitogouen ducum, & filiorum suorum. Ferunt hos fratres in poloniam in portatigenus portorum Daport nuncupatorum, quasi de porta albarum. Fuit autem primus Abbas Cisterciensis ordinis in praefato monasterio translato Florentius. Anno domini. M. centesimo septuagesimo sexto quarto idus Augusti cenobium in Suleyow ordinis Cisterciensis fundavit dux Kazimirus Sandomiriensis supra flumen Pilcza in praedio Russai comitis qui Christum reliquit heredem, quia liberis caruit. Donavitque praefato monasterio dux Kazimirus villas Suleyow, Strzelcze, Campa, Puczonow, Myanow, Dambrowa, Baldrzyezow, morem Bucinam, Szczepanow, Piotrow, Chennaz, Thanyow, tredecim plaustratas salis ex Sandomiriensi teloneo. Et item alueum salis in Gracouia, nouem quoque castores de camera ducali. Petrus uero Archiepiscopus Gneznenis ad petitionem ducis Kazimiri de mensa Archiepiscopi, contulit eidem monasterio, manipulares decimas in Sulykow, Lanczno, Belam Mileow, Stapm, Stibor, Dornzelan. Incorporauit eidem cenobio ecclesiam in Budzykow cum decimis Standow, Chenna, & Pasturow. Saborius Domeraniae dux monasterium ordinis Cisterciensis in Oliua ducali uilla sua Wladislauensis diocesis anno domini. M. centesimo septuagesimo octavo quinquagesimo kalendas Aprilis fundauit. Et ei pro dote uillas septem Oliuam, Szalkowicze, Stanowe, Sterczow, Glambouy, Granczouy, & Szinczow praestitit. Assignauit & decima teloneorum, piscationum, praediorum atque pecorum. Anno salutis septuagesimo nono supra millesimum centesimum Gedeon Episcopus Gracouienis fundauit monasterium in Vanchoczko ordinis Cisterciensis supra fluvium Camyona. Et donauit ei de bonis episcopatus Gracouienis plures decimas. Ecclesiam quoque construxit de quadro lapide, quam postea in honorem sancti Floriani consecrauit. Eodem anno. M. centesimo septuagesimo nono Vitus de Chotel, ex districtu Sandomiriensi de domo Ianyua, episcopus Plocei creatus est. Qui tria monasteria ordinis Praemonstratensis scilicet in Ploeczko, in Witow, & in Buszko fundauit. Anno Christi octuagesimo quinto supra millesimum centesimum, Kazimirus dux poloniae fundauit monasterium Coprzywniczen Gracouienis diocesis. Et in eo locauit fratres Cisterciensis ordinis ex Morimundo sumptos. Cui oppidum Coprzywnicza pro dote contulit, & libertates plures concessit. Ecclesiam quoque de quadro lapide in honorem beatissimi Floriani martyris & patroni tam noui hospitii fabricauit. Post ducem Kazimirus Comes Nicolaus Bogorius plures uillas dicto cenobio contulit. Ceterique nobiles de armis Bogoria & Habdaghk reliquas sortes & praedia deuote contulerunt. Eclipsis solis notabilis fuit anno domini. M. centesimo octuagesimo sexto. Qua secuta fuit pestis in polonia & in Russia. Anno domini. M. centesimo octuagesimo nono Ioannes cardinalis, cognominatus Malabranka a Clemente papa tertio missus, poloniam uenit. Et facta synodo in Gracouia pro reformatione cleri, tam Episcopis, quam uniuerso clero pro recuperatione terrae sanctae, decima imposuit. Swatol

laus dux

laus dux Czirnieouien, congregato haud paruo exercitu, ex inuidia Iarossai um Iassauicz ducem Kiouien inuasit. Et ipsum in castro Kiouien nulla diffidentia praemissa obsedit, sic quod uix aufugit, spolia itaque colligens, omnes thesauros, uxorem cum filio iuniore, & militiam Iarossai captam, in Czirnieow (castro Kiouien relicto) inuexit. Quo audito Iarossai Iassauicz, cum duobus nepotibus Roscislai & copiis militibus in Kiouu ueniens, omnes ditiores Kiouien spoliavit, praecipue Abbates, sacerdotes, monachos, moniales, & omnes latinos, totam culpam facinoris per Swatossaium Czirnieouien patratum in eos refundens. Pro liberatione quoque comprehensorum grauem censum exegit, alios uero uendidit. Swatossaium denique Czirnieouien in Czirnieow obsedit, sed cum non proficeret, pacem cum eo iniit. Mortuus est autem Iarossai Iassauicz, anno domini. M. centesimo octuagesimo quarto. Et successit ei in ducatu Kiouien Swatossai Czirnieouien. Wseuoldus uero dux Wladimiriae successit Michalkoni fratri suo quartadecima Iunii eiusdem anni uita functo. Superatoque Mscislao Roscislauicz, qui cum Rothowczis uenerat, eum de Wladimiria exturbaturus. Processit contra Hleb ducem Reszanen, habens secum binos filios Swatossai ducis Kiouien Olham & Wladimirum atque nepotem suum Wladimirum Hlebouicz ducem Pereassauien. Hic autem dux Reszanen callido usus consilio, cum Polowczis terram Wladimiriae ingressus ea crudelissime afflixit, ecclesiasque & monasteria spoliavit, unde Wseuoldus festine reuersus, coexistit cum Hleb & Polowczis. Captiua uero peracta uictoria Hleb, & in carcerem missum necauit. Duos uero nepotes ipsius Mscislauum & Iaropolcum coecauit. Polowczos autem trucidauit & deleuit.

Ceteros liberos dimisit.

Lestko Albus

CAPVT XXVII.

De substituendum nouum principem Anno Christi. M. centesimo nonagesimo quarto. Conuenerunt principes mores minoris poloniae in Gracouiam, & suasu Fulconis antistitis Gracouienis elegerunt Lestkonem album, natum maiorem ducis Kazimiri in monarcham, adhuc aetatem puerilem agentem. Ob hoc quidam magnificus operando electionem infirmare coepit. Non decere pueros rempublicam gubernare. Qui enim non sufficit ut seipsum regat, multitudinem plebis nec regere ualebit. Recurrendum fore ad Myeszkone senem (cuius parte tuebatur) censuit. Aut ad alium quempiam ducem. Verum ex aduerso Fulco Episcopus Gracou. tutatus est nominationem Lestkonis albi procedere. Cessit ergo successio Lestkoni albo. A caesaria alba, nuncupato. Et quia mentes hominum fluxibiles ac instabiles sunt, Nicolaus Palatinus Gracou. & princeps militiae ad ratificandum & perpetuandum electionem Lestkonis cum agisset gratias omnibus proceribus. Ab uno quoque eorum iuramentum confirmationis exegit, moxque

Res ruthenicae.

Swatossaius kiou coepit.

Iarossai kiou potius morit.

Wseuoldus uicit Hleb & Polowczos.

Delectus principum pro monarcha.

Lestko albus monarcha.

Monasterium in Suleyow fundatur.

Eiusdem monasterii, decessio.

Monasterium in Oliua fundatur.

Monasterium in Vanchoczko fundatur.

Monasteria fundantur in Ploeczko, in Witow in Buszko. Monasterium in Coprzywnicza fundatur.

Eclipsis. Pestis magna.

Cardinalis in poloniam legatus decimas imposuit.

git, moxq; curatores & reipub. gubernatores creati sunt, Fulco Episcopus Graccouien, & Nicola⁹ Palatin⁹ germanus ei⁹, donec adolesceret princeps Lestko. Conradus uero alter Kazimiri filius, cui Mazouia & Cuyauia obtigerat, Cristino Plocensi Palatino educandus atq; dirigendus commissus est. Quo audito Myeczlaus senex dux maioris poloniae, mēte cōsternatus est & cōuocatis omnibus suis gēribus, & auxiliari⁹ ducibus Myeczla⁹ Rathiborieⁿ, Boleslao Wratislauieⁿ, nepotib⁹ suis, & Msczugio Pomeraniae dūce genero suo Graccouiesibus bellū indixit, eo q; se incōsulto, Lestkonē puerū immaturae aetatis sublimassent, allegādo de iure ad ipsum pertinere, tam monarchiā regni, q; nepotum suorū Lestkonis & Conradi gubernationē, tanq; ad unicum patrum & tutorem pupillorum. Iamq; uenerat, tectis flammās iniiciendo in diocesim Gracco, ad Mosgaua fluuium, a cenobio Andrzeouieⁿ quatuor miliaribus distātem. Cū Graccouieⁿ, Sandomirieⁿ, Lublineⁿ, Brestē supra Bug, Mazouitae & Romanus Mscislaueⁿ princeps Wladimiriae quae Lucensis appellatur sororinus ducis Kazimiri nouissime mortui, ad Mosgauam applicuerunt, progressum Myeczla⁹ seni impedituri. Ordinatq; aciebus anno domini. M. centesimo nonagesimo quinto, Nicolao palatino Graccouieⁿ dextrum cornu, Romano dūce Wladimiriae sinistrum tenente, & Gouorio Palatino Sandomirieⁿ in subsidiis relicto cum Myeczkonē sene conflixerunt, mutua se cōde obtruncando, perinde ac si inter infissimos & perpetuo dissidentes hostes bellum gereretur. Neutraq; pte gradum referente, strages horrēda cadauerū utrimq; aedita est. Ad duces quoq; ipsos clades peruenit, Boleslaus siquidem filius Myeczkonis senis in conspectu patris lancea traiectus, ex equo lapsus occubuit. Myeczko senex a quodum milite gregario impetitus morti destinabatur frequenti ictuum ingeminatione. Ni clamore magno se dūcem Myeczlaum afferuisset, & cassidis de tractione ueneranda canicie militem terruisset, quapropter ille miles educēs ipsum ex acie, ne ab aliis uiolaretur, fugere consuluit. Dux uero Romanus pluribus uulneribus aduerso pectore sauciatus, & Ruthenis interfectis. Aliis uero dispersis Russiā reuertebatur. Omnibusq; pro uictis abeūtib⁹ Mieczlaus princeps Rathiborieⁿ & Oppolieⁿ cum nepote suo Iaroslao filio Boleslai Wratislauieⁿ superuenit. In quem Gouoricus Palatinus Sandomirien⁹ irrui⁹, & facta cōde cum impar fuisset numero hostiū, captus est. Discedenteq; praefato dūce Rathiborieⁿ ex praelii loco, quoniā audierat Myeczlaum senem uulneratum lectica in Posnaniā referri, abduxit in Slesiam se cum Gouoricum palatinum, apud quē longo tempore captiuitatē cum aliis militibus perpessus est, polonis itaq; sic se inuicem occidentibus foeda strage cōmissa. Fulco Episcopus Graccouiesis consequuto dūce Romano Wladimirieⁿ nocte sequenti, praecabatur ut in Graccouia diuerteret, ad defendēdum Lestkonis albi partem. Sed illos uulneribus se debilitatū & militibus de relictū dicente. Consilium tamen ut Graccouia tanq; caput regni tutaretur, dāte, tutatus est Fulco, cū Nicolao palatino & aliis nobilibus forti praesidio arcem Gracco. & reliqua pupillorum castra. Siluitq; utraq; pars militum maioris poloniae & Graccouensium. Et bellum propter ignominia acceptā quasi

Myeczla⁹ senis
bellum intesti-
num.

Maxima cla-
des domestica.

Bolesla⁹ cecus

Dux Roman⁹.

quasi ex cōposito diu distulerūt. Accedit interim, anno scilicet dñi. M. cētesimo nonagesimo octauo, q; Wladimirus dux Haliciae per dūcem Kazimirū olim reductus & in Halicz restitutus prole nō relicta moreretur. Miserunt ergo consilarii Lestkonis Nicolaum Palatinum Gracco. cū copiis equarum & pedestrium, ad occupandū & in prouinciā Poloniae redigēdum dūcatum Halicieⁿ. Puer autē Lestko albus minorennis cepit complexibus & instantiis suos postulare proceres, ut in illam expeditionē m reciperetur. Helena autē matre ipsius & nobilibus inquentibus, tutius esse in aula eum permanere, q; in bellis nondum utilem uersari. Respondit, cur igitur signa muta & inutilia uobiscum fertis, me uero dūcem uestrum recipere & a grege mulierum inter quas me commorari tēdet liberare recusatis. Laudatū indolem pueri milites, & eo accepto cōtra Russiam processerunt. Quibus Halicieⁿ occurrētes, Lestkonem tanq; dominū suū, uasre quidē & subdole salutarunt, quoniā audito q; Romanus dux Wladimiriae esset eis praeficiendus, rebellātes infestis signis ceperunt impugnare exercitum Lestkonis. Verum prima acie repraesa Halicieⁿ, ceteri & postremi eiusdem exercitus per fugam dispersi sunt. Obsessq; castro, missis caduceatoribus obedientiam repromiserunt, & Lestkoni portas castri aperuerūt. Tunc diuersi Russiae principes substitutionē in Halicz postularūt. E quib⁹ Romanus Mscislaueⁿ dux Wladimirieⁿ instātius postulauit, nunc blande nunc cōminatorie, recensendo cōgnationē Wladimiri, quoniā patruus eius foret & affinis Lestkonis, recēsendo labores stragem suorū & uulnera, quae ad Mosgauam pro Lestkone suscepit, ut de dūcatu Halicieⁿ inuestiretur. Poloni uero attento q; durum esset ante & retro cū dūce Romano & Myeczkonē sene pugnare, dūcem Romanum in Halicz non in titulum, nec proprietariū, sed tanq; praecarium & honorarium suscepērunt. Blandus primum, mox infestus. Ad extremū truculentus Romanus Halicieⁿ sibus esse cepit, quosdam trucidando & gladio necando, quosdam terrae uiuos infodiendo, quosdam excoriādo, & membratim incidendo. Alios uero ad statuam ligatos sagittis conficiendo. Pluresq; tam foedam crudelitatem fugientes, blandis promissionibus euocatos, & parumper in honore habitos, uariis tormētis interfecit, solitis prouerbiū allegare & inducere, melle non posse uesci secure, nisi prius examen apum opprimatur. In rebellionē tandem uersus dux Romanus, anno domini. M. ducentesimo quarto tributa Lestkoni negauit, & terras sibi finitimas Lublineⁿ & Sandomirieⁿ clandestinis & publicis incursionibus nexauit, in plerisq; locis praesidia militum locando, & terras ducis Lestkonis infestādo. Anno autē domini. M. ducentesimo quinto fere ex uniuersa Russiā turmas equastres & pedestres contrahens, ad sui ritus Episcopum Wladimirieⁿ dona misit, ut sibi in Poloniā eunti, & eam triennio ualuturo, auctoritate Pontificali benediceret. Qui donis spretis & benedictionem tanq; ad iniuriam & execrabile perperanti denegauit, cōminationemq; concussionis a dūce Romano ei inflicta confutando elisit. Inquiens iniusta bella obeuntes, in patriam non redire uiuos. Ingressus itaq; Romanus cum copiis pugnatōrū, primo aestatis tempore Lublin obsedit, & cum nō prosperaretur, probe etenim a Polonis defendebatur

wladimirus
moritur.

Expedicio in
Russiam.

Romanus pre-
stitur Halici-
ensibus.

Romani tyran-
nis.

Romani ducis
defectio.

Romani ducis
in poloniam ex-
pedicio.

batur, in terras Sandomiriæ grassando descendit, & flumine Istula superato circa Zauichost confedit. Principes uero Lestko Albus & Cōradus, ex omnibus terris suis Sandomiriæ, Lubline, Mazouia & Cuyania bellatores ex nobilibus & plebeis circa Sandomiriam collegerunt, & eis Cristinum comitem Palatinū Plocen præfecerunt, qui industria & astu decimanona Iunii oriente sole appropinquauit Russorū exercitui. Romanus uero uix tumultuarie suos ordinauerat, sagittariis Polonorum eum perturbantibus. Cōmissoque prælio & eo in longum protracto, milites Polonorum in necem ducis Romani fidefragi conspirarunt. Globoque militū facto in ducē Romanū, & eum protegetes insiluerunt. Equo igitur sub ipso telis confosso & eum deicere satagenti, ad ripam Istulæ per medias acies cucurrit. Dextrarioque cadente, ac foera equa sibi administrata, Istulā tranauit. Et gratus equæ, de salutis ministerio, inter alios dispersos & fugientes pedes promiscuus cucurrit. Ab inse-
Altera clades, Romani ducis interitus.
 quitoribus Polonis miles gregarius estimatus occisus est. In Sandomiriæque relatus a duce Lestkone fuit sepultus, deposit a Ruthenis & pceribus Wladimiria mille marcis argenti, & restitutione omnium captiuorū Polonorum redemptus, in Wladimiriam ductus est tumultu. Somniauerat dux Romanus nocte præcedente conflictum, a parte Sandomiriæ paucos aduenisse carduellos (& sunt aues quantitatis passerum rubea capita habentes) & multitudinem passerū deuorasse, quod dū mane amicis retulisset, iuniores somnium laudarunt, seniores uero uituperarunt, & triste omen ac in malum cedere prognosticarunt. Adepta uictoria duces Lestko & Cōradus altare sancto-
Altare Geruasii & Prothasii.
 tum Geruasii & Prothasii in ecclesia Graccouien erexerunt, quod usque nūc superest, quoniam in die prælibatorum sanctorum potiti sunt uictoria. Et ut fertur notabili atque largissimo fundo dotauerunt, de quo, hactenus non superest, nisi parua domus in platea legatorum Graccouia, intitulata domus sanctorum Geruasii & Prothasii, & locus sterilis piscinæ post murum ciuitatis Graccouien, retro domos Canoniorum uersus solis occasum sita; prouideturque nostris temporibus præfato altari notarius capituli Graccouien-
Myeskonis nouum bellum in festinum.
 ensis quotannis. Sed redeamus ad Myeszkonem senem unde discessimus. Is dux Myeszkos qui post cladem ad Mosgauam acceptam pacificus constituerat, ac controuersias gerendas animū inclinauit. Et anno dñi M. cētesimo nonagesimonono. Cuius uen. prouinciam, quæ fuit ducis Conradi occupauit. Præterea ad inuadendū ducatum Graccouien & monarchiā Polonorum, omnes conatus astu & dolis quæ omnibus armis potentiora existunt, intendit. Et quia animos Fulconis Episcopi, Nicolai Palatini Graccouien & ceterorumque procerū expugnare non ualuit. Ad Helenam principē, matrē Lestkonis & Conradi, suas calliditates diuertit, suggestitque ei & suavit ut non cunctaretur cum filio de ducatu Graccouien excedere, stabilitura ex hoc regnū filius, quos ipse adoptando & balteo militari cingendo, post breuissimum tēpus, quo in ætate decrepita moribundus in proximo uideretur, heredes relinqueret. Cuyauien uero ducatum ex nunc resignaret, quod si ipse ad quē monarchia tanquā ad natu maiorem spectaret, eis regnum non stabiliret. Nunquā tutam ac diuturnam sedem regni habituri esset. Credidit Helena princeps muliebri facilitate his sermonibus

sermonibus, & anno domini M. ducentesimo pro festo Bartholomei apollo li habito in Graccouia conuentu. Ab utrisque principibus & proceribus partibus utriusque sub præfatis conditionibus iureiurando in manibus pontificalibus ieta & sancita promissa sunt, sub excommunicationis sententia per Archiepiscopum Gneznen, & omnes pontifices regni in prauaricatore ferienda. Sicque princeps Helena cum Lestkone in Sandomiriam secessit, Myeczlaus uero senex possessionē monarchiæ & Graccouia iā tercio accepit. Et ad cōtinendum milites Graccouien in fide, castrum forte in oppido Bitomien edificauit, & ei præsidium militum imposuit. Audita mutatione principum Gouoricus Palatinus Sandomiriæ, qui metu Nicolai Palatini Graccouien, in Bohemia apud cognatos suos exulauerat, reuersus est, diuisis principatibus hostilitatem in terra Sandomiriæ non uentus a Palatino Graccouien. At alter iā agebatur annus, nec Myeszkos senex hominū uersutissimus ex multiplicibus promissis duci Lestkoni suæque genitrici Helenæ aliquid impleuerat, quem glos sua, primū benignitate, postea muliebri importunitate cōuenit. At ille respondit proprios filios maturæ ætatis & prudentiæ, non debere nec posse, legitimo successu priuare, & nepotes ephēbos atferre. Abiret proinde & intelligeret, ius publicum priuato iure non conuelli nec eneruari. Neque posse alios heredes qui ex lumbis suis procellerunt creare aut scribere. Eo responso dux Helena perculsa, gemens, & tristis, Sandomiriā reuersa, Graccouien Barones obsecrando sollicitauit, ut filios suos in principatum Graccouien restituerent. Promittēs decetero nihil se nisi ex arbitrio eorum in rebus publicis acturam. Myeczlaus itaque in terras maioris Poloniæ abeunte Nicolaus Palatinus Graccouien, arce Graccouien occupata, Lestkonem album & matrē eius Helenam in Graccouien principatum introduxit, & officiales Myeczlai qui plures Graccouien proceres iā iam perturbauerat, post illum ex omnibus castris iussit trāsmigrare, solum castrū Bitomien pro ipso Myeczlaosene tenebatur. De quo Graccouien prouinciam spoliis & rapinis uexabat. Ad repetendum quoque Graccouien principatum trita & nota ingenia conuertit. Mittit ad Helenam, Lestkonis & Conradi genitricē, & blādiis sermonibus quæ antea eam extenuando tū responsa tum perfidiā priorem aggreditur. Charissima inquit glos non ex me foedera & conditiones promissæ, pro bono filiorum tuorum nepotum meorum, uiolate sunt, sed iniquitate procerum Graccouien, qui me principatu Graccouien, quia contra eorum consilia tuis filiis iuxta pacta prodesse uolui, exuerunt. Ex nunc itaque resigno ducatum Cuyauiensem, & monarchiam cum principatu Graccouien mihi assignari opto, ut filios tuos successores perpetuos substituam & relinquam, pacata dux Helena Myeczlai promissis, spondit se cum filiis & principatu Graccouien cessuram, ad uota quoque Myeczlai promissæ Nicolaum Palatinum Graccouien exulatum mittere, quoniam liuore inuidorum coram ipsa & filiis eius inculpabatur, cum sincere fidei erga Lestkonem & Conradum semper extiterat, cuius fidei sinceritate, metuebat Myeszkos senex Graccouien dominium sibi denegandū. Accedit Nicolaus Palatinus Helenam, & supplicat ei, & filiis eius, ne hosti communi caput ipsius deuouerēt

Myeczlaus tercio monarchiā adeptus.

Graccouia pro Lestkone albo capta.

us deuouerent. Non consecutusque gratiam, personaliter Posnaniam ad Myeczlaum senem contendit, sperans ex hoste facilius gratiam consequi, quam ex suis implacabilibus dominis, quod & factum est. Nam cum gaudio & magno honore eum dux Myeczlaus excepit, & omnem culpam liberaliter ei remisit, confidens Graccouiam per ordinationem Nicolai Palatini assequi, quemadmodum assequutus est, ad uota siquidem eiusdem Palatini omnes proceres inclinati, arcem Graccouienem & ceteras munitiones omnes Myeczlaui tradiderunt. Et iam quarto, anno domini. M. ducentesimo secundo, in principatum Graccouiensem reductus erat. Nec Cuyaniā resignauit nepotibus, neque eis successionem prout promiserat in Graccouia praeiuit, quoniam ut aiebat non eorum cessione, sed Nicolai Palatini ordinatione optatam monarchiam fuerat assequutus, quinimo sub ipsis nepotibus occupauit, Visliczā oppidum districtus Sandomiriensis cum tribus castreis, asserens ea ad ducatum Graccouienem pertinere, paranti praeterea alia nepotum occupare fortalicia, morte insperata in Kalisz absumptus est. In ecclesia collegiata sancti Pauli Kalissien, quam ipse construxerat & dotauerat, sepultus, translatoque oppido Kalisz in locum quem nunc tenet, & ecclesia sancti Pauli collegiata commutata in ecclesiam beatae Mariae collegiatam, relictum est sepulchrum Myeskonis sub diuo, quod fuit & filii ipsius Myeczlai, & ab incolis in hanc demonstratur diem, quam uetera certificare sit difficile. Reliquit autem Myesko senex duos filios Wladislaum magnum, cognomento Las konogy, a gracilitate pedum nuncupatum, dimicantem peritissimum, & in ea arte dum in Germania ab incunte aetate commoraretur eruditissimum, & Orthonem natum minorem. Eoque breui obeunte superstes fuit filius eius Wladislaus minor Plwacz a multitudine sputi appellatus, cuius curam Wladislaus magnus patruus ipse aegit.

CAPVT XXVIII.

DEfuncto Myescone sene, proceres Graccouienenses Lestkonem alium ducem Sandomiriae, sibi in dominum, & monarcham elegerunt, profapia & benignitate Kazimiri parentis eius delectati. Adiciēte Nicolao Palatino Graccouienem conditionem, ut prius Gouernicum Palatinum Sandomiriensem, uirum probum & strenuum, sed ipsius inimicum ammoueret, & in exilium pelleret, uelut ante pulsus erat. Non enim consilia ducis forent stabilia, ubi duo capitales inimici congregarentur. At Lestko albus, maluit principatum Graccouienem non suscipere, quam uix innocentem & utilem expellere. Celebrato igitur alio conuentu, Graccouienenses miserunt oratores ad Wladislaum magnum ducem maioris Poloniae cognomento Las konogy, ut iure hereditario ex patre quaesito & iure electionis de ipso facto, principatum Graccouienem susciperet, & celeriter adueniret. Qui rem ad Lestkonem album per epistolam dedit, an ducatum Graccouienem susciperet necne. Et si ipse recusaret, an sibi suscipiendum censeret. Ne se & patriam civili bello inuolueret. Cum didicisset per rescriptum, ipsum non suscepisse praelibatum Graccouienem principatum. Captata beniuolentia, pro maiori cautela a Myeczlaui Oppolienem & Rathiborienem, & ab Henrico Wratislauiensi ducibus, in Graccouiam profectus, honorifice susceptus est, atque de dominio Graccouienem &

Myeczlaus
quarto in mo-
narchiam resti-
tutus;

Myeczlai senis
mors.

Wladislaus ma-
gnus dimica-
tor.

Otho,
Wladislaus mi-
nor.

Lestko albus ter-
cio restitutus.

Wladislaus ma-
gnus Graccouia
positus.

en & monarchia inuestitus, anno domini. M. ducentesimo tertio, qui licet omnibus benignitatem, postulantibus facile aditum, oppræssis defensionem, indigentibus & militibus munerum profusionem, exhiberet, tamen paulopost, mortuo Nicolao Palatino Graccouienem, qui ad uotum duces ammouebat. Fulco Episcopus cum tota nobilitate Graccouienensi, contulerunt dominum Graccouiae Lestkoni albo. Ille uero supplicationibus eorum & persuasionibus Sandomiriensem annuens in magno exercitu Graccouiam uenit, & eius possessor extunc ab anno domini. M. centesimo sexto, usque ad finem uitae permansit. Wladislaus autem magnus Myeszkowicz dux Gneznen a monarchia reiectus in pace se continuit, quoniam uir mansuetus & pacificus fuit.

CAPVT XXIX.

Anno domini. M. centesimo nonagesimo septimo, Petrus Cardinalis Diaconus Capuanus tituli sanctae Mariae in uia lata, legatus de latere a Celestino papa tertio missus, Graccouiam uenit & consequenter in alias Dioceses Polonicas uisitando descendit, & sacerdotes ne mulieribus & concubinis potirentur coercuit. Plures siquidem ea tempestate sacerdotes mulieribus uelut uxoribus legitimis utebantur, laicis uero quacumque dignitate pollentibus, iussit connubia in facie ecclesiae contrahere. In Praga autem sabbato Scientes ordines celebraturus, uix praesbiterorum castitatis uotum spernendum manus euasit, per Henricum Pragensem Episcopum, ducalem tunc in Bohemia exercentem potestatem, repræssis sacerdotibus liberatus. Anno domini. M. centesimo nonagesimo octauo, Iaroslauus filius Boleslai alti ducis Wratislauiensis, dirigente patre ordinatus est Episcopus Wratislauiensis. Hic de consensu paterno ecclesiae Wratisl. terram Nissensem, perpetua donatione contulit & inscripsit, Vixque triennio exacto, mortuus est, decimo kalendas Februarii anni domini. M. ducentesimi primi, in ecclesia Wratislauiensi tumulatus. Quem pater eius Boleslaus altus dux Wratislauiensis, sequutus, eodem anno octauo idus Decembris uita functus est, in monasterio Lubeus sepultus. Is Boleslaus duas habuit uxores Venczslawā Ruthenā, ex qua Iarollaum praefatum Episcopum Wratisl. & Boleslaum atque Algam uirginem genuit. Et alteram Adleydam sororem Conradi secundi imperatoris, de qua genuit Henricum cum barba, Conradum, Iohannem, & filiam Adleydem, Dipoldo marchioni Morauiae matrimonialiter copulatam. Omnibusque filiis Boleslai alti immature obuentibus, & in monasterio Lubeus sepultis, solus Henricus cum barba superstes, patri in ducatu Wratislauiensi successit. Anno domini. M. ducente simo, die quinta Maii, tempore meridiei exortus est terrae motus in regione Poloniae, & in uicinis regnis, & resumebatur aliquot diebus cum deiectione altiorum edificiorum. Eodem anno capta Constantinopoli a Venetis & Francis, Aiscariis imperator graecorum transiit Tersonā, & ab inde in Gallaciam quae est Hallicia Russiae superioris prouincia, & illic aliquanto tempore a Romano duce Russiae benigniter exceptus atque fotus est. Monasterium sancti Iacobi fratrum praedicatorum in Sandomiria, edificauit. Adleyda uirgo religiosa filia Kazimiri ducis Graccouiae & Sandomiriae. Anno domini. M. ducentesimo. Haec in uirginitate deo seruens, mortua est anno domini. M. ducentesi-

Lestko albus
quarto prin-
cipatu positus.

Legatus de late-
re in poloniam
uenit.

Nissa episcopa-
tus wratisl. data

Boleslai alti
mors.

Henricus cum
barba.

Constantino po-
lis a Venetis &
Francis capta.

Monasterium
S. Iacobi in san-
domiria.

Monasterium
trebnicz funda-
tur.

mo undecimo, octava die mēsis Decembris, & in præsato monasterio sepul-
ta. Trebnicz monasteriū sanctimonialiū ordinis Cisterciē, tituli sancti Bar-
tholomei apostoli, tribus miliaribus a Wratislavia distās, fundavit dux Hē-
ricus cum barba. Anno domini. M. ducentesimo tercio, frequentibus præci-
bus deuotissimæ foeminae sanctæ Hedwigis consortis suæ inductus, quod in
quindecim annis perfectum, ad triginta milia marcarū Polonica lū peruenis-
se calculatū est, pro dotē monasterii, idē dux Henricus donauit oppidū Treb-
nice. Et uillas Lipniczā, Bretnow, Cothouicze, Comestam, Tuczmayn-
dorff, Harthlipdorff, Strankawa, Iawork, Sadlno, & Rozothnycze. Plu-
resq; alias uillas introitus & census qui pro mille personis sufficerent donati-
one perpetua contulit & donauit. Beata Hedwig abdicante se iure dotalicii
quod in bonis monasterio largitis habebat inscriptum. Moniales ad incolen-
dū illū locū ex Bambergēsi monasterio accitæ sunt. Primaq; Abbatisa fuit
uirgo Petrusa almana. Secunda Gertrudis Hērici ducis & beatæ Hedwigis
filia. Nomē loco adaptatū ferunt ex responso Petrusæ Abbatisæ & sancti
monialiū, quod duci Henrico interrogātī, an aliqua re ipse, uel monasterium
amplius indigeret, responderūt Trzeba nycz. Inde nomen indidit loco Trze-
bnycza, quod in polonico sonat nullius indigens. Circa hæc tempora, nomen
gētis Lithuanicæ auditum est, prius incognitū. Qui cum serui Ruthenorū so-
rent, pro solutione tributorū perizomata, suberes, & pelles, quotannis pen-
dentes. Circa ānum domini mil. ducent. quintum, in magna multitudine glo-
merati contra Russiam uenerunt. Duces aut Olhouiczi cū ipsis campestra
liter cōgressi, fere ad ultimū eos conflixerunt, licet ex Ruthenis etiam multi
cecidissent. Principes Russiæ habito conuētū apud Kiow. Intrauerūt terras
Polowczonum, & uigesima die Iunii anni domini. M. centesimi nonagesimi
quarti, Polowczos de sua uirtute gloriātes, in maxima multitudine occurrē-
tes, conflixerunt, & magna clade prostrauerunt, tabernaculisq; eorū potiti
& spoliis onusti, uictores cū gloria reuersi sunt. Ihor autē dux Russiæ uolens
parē assequi gloriam, cum duobus filiis & fratre suo Wseuoldo Olhouicz,
militibusq; de Czirniew iuit contra Polowczos, & non contētus una uicto-
ria, superauit fluiū Don (qui est Tanais) omne genus Polowczonū deletur-
us, superuenitq; ingens multitudo Polowczonū, & prope Don conflixit &
deleuit totum exercitū Ihor, ut nemo ex ea clade euaserit superstes, quapro-
pter terras Russiæ circa Pereaslau irrūpentes, omnia castra in flumine Sula
comprehenderunt. Anno autē domini. M. centesimo nonagesimo octauo,
mortuo Swātoslao duce Kiouien, & in ecclesia Cnilli Czirniewien sepulto
Dux Rurik Mscislauič principatū Kiouien cōcepit, sed processu temporis a
Kiouiensibus pulsus, ad Polowczos confugit. Naclutq; suffragia eorum ha-
bens in suo comitatu filios Olhæ, in numerosa multitudine secūda Ianuarii
castrum Kiouienē nemine repugnāte cōcepit. Barbari igitur Polowezi eccle-
siā metropolitanā sanctæ Sophiæ, & uniuersas alias ecclesias, atq; mona-
steria defecientes spoliarunt, senibusq; & infirmis partim trucidatis, partim
cecatis, sacerdotes, monachos, monachas, boyaros, ciues, uulgos, cū uxori-
bus, & paruulis, in regionē suam deduxerunt captiuatos. Captiuati fuerunt
eodem

eodē tēpore, Mscislaus Wladimiruicz, & Roscislaus duces cū eorum mili-
tia. Rurik in sede Kiouien q̄q̄ desertata residente. Dolentes Russiæ princi-
pes, præfatā crudelē uastationē, post tres annos collectis suis copiis cōtra
Polowczos processerunt, Rurik Kiouien, Iaroslau Wseuolduicz Pereas-
lauien, Romanus Mscislauič Halicien & Wladimirien, & Roscislauič,
Mscislauien, & inuadentes tabernacula eorum, quæ ipsi Vyeze uocant, ma-
gnā hominū copiā utriusq; sexus trucidarūt, & in Russiā prædas camelorū,
pecorum simul & nōnullos ruthenicæ gentis captiuos induxerunt. Et quia
Rurik dux Kiouien, ad uastandum terras Russiæ Polowczos conduxerat, a
Romano Mscislauič Halicien & Wladimirien duce, cæteris approbanti-
bus & rogātib; dū ex Polowczis redirent, captiuatur. Qui illum in Kiow
deducens rotondit in monachū, & uxorem ipsius in monachā. Filias uero li-
beras dimisit, filios autē ipsius, Roscislaum & Wladimirū captiuauit, & in
Haliez deduxit. Cernens autē dux Swantoslaus Mscislauič, Kiouienē se-
dem uacuā principe, apprehendit illam principaturus in ea. Sed Romanus
Mscislauič Halicien dux, qui monarcha Ruthenorū reputari uoluit, ueni-
ens in Kiow, Swantoslaū Mscislauič cum ignominia ex Kiow deturbauit,
in sedeq; Kiouien Roscislaum Rurikuicz, quem apud se tenebat captiuū,
locauit, germanū quoq; eius Wladimirū de captiuitate dimisit. Famam po-
tentia & clementia ex inde aucturus, expeditionēq; in Polonos, quā eo āno
parabat liberius prosequuturus.

CAPVT XXX.

Principatū Graccouien, & monarchiā Polonorum, Lestko alb⁹
assequutus, constituit Capitanū Pomeraniæ, Swantopolkonē
olim Msczugi præfecti Pomeraniæ filiū, de armis Griffonū,
recepto ab eo iuramēto corporali, q; præfatā terram Pomer-
niæ, pro duce Lestkone, pro filiis eius, & successoribus ducibus Polonorum,
fideliter teneret, singulisq; annis mille marcas argēti, in fiscum ducalē Grac-
couiam inferret. In ruthenorū quoq; duces, & Lithuanos, excursions in Po-
loniā facientes, misit Sulislaum Castellānum Sandomiriē cū expeditis mi-
litibus, Ruthenorum autē duces pugnandi copiā facientes, fusi sunt & fuga-
ti. Capti q; sunt duces, Swantoslaus Mscislauič, Georgius, & Iaroslau, itē
Wladimirus, & Constatinus, multitudoq; nobiliū Russiæ, quos Sulislaus
in Poloniā uinctos deduxit, & duci Lestkoni præsentauit. Anno do. M. du-
centesimo undecimo, quorum quidā redempti, alii liberalitate ducis Lestko-
nis manumissi sunt. In anno autē domini. M. ducente. uigesimo, Lestko ha-
bens annos duo de triginta, accepit in uxorem Grzimslauam, filiā Iaroslai
ducis russiæ. Ex qua successiue genuit filium Boleslaum, & filiam Salomeā
nomine. Conradus uero germanus, & minor nati Lestkonis albi monarchæ
Polonorū, terras Mazoniæ & Cuiuuiæ quæ ei sorte & æqua diuisione obue-
nerant, accepit. Et anno domini. M. ducentesimo decimo septimo tyrannidē
qua refertū erat pectus ipsius, in Cristinū Plocēsē Palatinū zelatorem &
conseruatorē adolētiæ ipsius egregium, heredem in Golszowo, de domo
& familia Golszouitarū, quæ pro insigni liliū defert. Cuius prudentia salu-

Mscislaus ros-
cislaus duces
capti.

Polowczy elā
de affecti.

Rurik capus
cum filiis.

Swantopolkus
pomeraniæ pie
fidetur.

Rutheni in po-
loniā uicti

tem & uictoriā in bello Zauichtosten, deus Polonis dederat. Pro eo q; ipsius mores deprauatos corrigēdos persuasit, maligne effudit. Nam improbo cō- filio Ioannis Czapla, scolastici Plocen, & Cancellarii ducalis, cæterorumq; inuidiosa accusatione: In uilla Kouale, primū captiuatus, & squalido carceri inclusus, tandē excæcatus & ad ultimū iugulatus est, miles strenuissimus cuius strenuitate Pruteni, Lithuani, cæteri q; gentiles sub iugum coacti, du- cibus Polonorum tributarii fuerunt. Moxq; corpore eius in ecclesia Plocensi tumulato. Barbaræ nationes Prutenorum, audita morte Cristini, iusto dei iudi- cio terras ducis Conradi depopulati sunt, & per frequentes incursiones im- pune deuastauerūt. Qui inuocato auxilio Henrici ducis Wratislauiens, & re- præssis Prutenis terram Chelmen & castrū Dobrzin Cruciferis, quos in sui auxilium uocauerat assignauit. Nec tamen sic potuit suas provincias defen- dere, tenuem siquidē resistentiā barbaris cruciferi opponebāt. Et terræ Cul- men & Lubauien, penitus desertabantur, quinimō pestem & flāmas uexatio- nis in sua uiscera Conradus immisit, quæ usq; in hanc diē de terris Prussorum & Polonorum non sunt extinctæ. In maiori polonia, Wladislaus filius Otho- nis, a multitudine sputi Plwacz appellatus, nondū annos pubertatis egres- sus, nō ferens disciplinam Wladislai sui patris: Magni ob proceritatē dicti uel Las konogy ob tenuitatē pedum cognominati, anno Christi. M. ducente- simo quartodecimo, occupauit castrū Calisz. At Wladislaus Magnus, dux Gneznen, cum exercitu bellatorū castrū cinxit, & obsidione Wladislaum Plwacz circūsedidit, missisq; caduceatoribus pacē cōposuerunt, uiri q; cū eo in- clusi fuerunt. Ipse uero Wladislaus Plwacz, timens squalorē carceris cū se- ptem uitis tēpore noctis oportune fugit, & peruenit ad Andream regem hun- garia, illic fere nouem annis cōmoratus. Anno autē domini. M. ducentesimo uigesimo tercio, per internūcios contraxit sponsalia, cum Helinga germana Swatopelkonis præfecti Pomerania, in spem suffragiorū, quibus a patruo paternā sortem repeteret, qua occasione in habitu monachali adueniēs, opē & ingenio Swatopelkonis septima die mēsis Octobris eiusdē anni, occupa- uit castrū Viscze, exindeq; uexabat regionem maioris Polonia. Ad reprimē- dum igitur insultus nepotis, Wladislaus Las konogy primo Vere, anno do- mini. M. ducentesi. uigesimo sexto, uallauit castrū Viscze, suumq; nepotem Wladislaum Othonis, in eo usq; in dies caniculares conclusit. In die uero di- uisionis Apostolorū, uidens superne ex arce Wladislaus Othonis, quosdam stationibus desertis, longius a castris progressos, quosdam somno stratos, ali- os ebrietate remulentos. Cum omnibus qui secū obsidebātur e castro proru- pit, & tumultuario inermes aggressus, omnes strauit & fugauit: Dobrogostiu- m q; palatinū Poshnaniensem obtruncauit. Donec clamore Wladislai Ma- gni, milites facto globo in castro ipsū hostē retrocedere cōpulerūt. Qua cla- de deterritus Wladislaus Las konogy, altera die obsidionē soluit, Wladisla- us autē Othonis fretus potētia Swatopelkonis sui affinis, & suæ partis fau- torū insequutus patruū Poshnaniē & Calissien castra, & ciuitates quæ for- tis ipsius erāt, deditibus se castellanis & ciuibus compræhendit. Et omnia quæ suæ ditionis erant, recuperauit. Sed ad Lestkonem albū redeamus. Hē-

Cristini palati-
ni plocen misce-
rabilis interit⁹.

Pruteni mazo-
uiam vastarūt.

Prim⁹ Crucife-
rorū in prussia
ingressus.
I 2 13.

Wladislai otho-
nis bellum.

ricus cum barba dux Wratislauiensis, estimās Lestkonem albū sibi iniuri-
atum iri, q; minor natu existens ei seniori monarchiam Polonia præripuerit.
Super hac amplius persuasus, ac animatus incitationibus Marci Palatini
Graccouienis, de domo griffonū, & suæ partis factiosus. Anno domini. M.
ducen. uigesimo quinto, uenit prope Graccouia ad fluiuium Dlubnya, uolēs
Lestkonē albū e monarchia depellere. Cuius propositi Lestko nō ignarus
ei cū suarum gentiū multitudine, & Cōrado duce Mazouia, quem in auxili-
um uocauerat, cū omnibus militibus Mazouia & Cuyauia occurrit, a quo-
rum multitudine Henricus cum barba territus, expecit per nuncios colloq-
um. Conuenientibusq; duobus in tabernaculū, in meditallo utrorūq; castro-
rum defixum. Henricus cum barba ius monarchia, longo sermone sibi tanq̃
maiori natu, & non alteri competere astruebat. Lestkone ex aduerso induc-
tes & rationes eius resellente atq; dissolvente, per medium luonis Episcopi
Graceo. & Baronum cōmuniū, inter ipsos fœdus ictum est, ut Henricus cū
barba Lestkoni cederet, de omni iure & titulo monarchia, inquantū ei cō-
peteret. Et ut cōfederaretur aduersus quoslibet hostes, quodq; un⁹ alterius
sortem non impeteret nec optaret. Oblatisq; Lestko albus magnificis donis
principibus, Henrico cū barba, & Conrado suo germano, ac militibus eorū
inuitauit ipsos Graccouia ad reficiendū & solaciandum. Sed Cōrado abeun-
tem Mazouia, Henricus Graccouiam ingressus, huamissime cū suis exce-
ptus & octo diebus tractatus est. Post quos onustus amplis donis Wratisla-
uiam remeauit. Anno autē domini. M. ducen. uigesimo septimo, Swatopel-
cone præfecto Pomerania tributa Lestkoni albo solita non mittentē, & ad
defectionem spectante. Dux Lestko indixit conuentū pro festo sancti Mar-
ti, apud Ganszauam prædium monasterii Trzemelzne, prope oppidum
Znemam tenendū, iussitq; Swantopelconem personaliter interesse, ut rebus
publicis consulere, reuera autē, ut Swantopelcū absq; suspitione uenientē,
opprimeret. Aduenientibusq; duobus Henrico cū barba Wratislauiē, Cō-
rado Mazouia & Cuyauia, Vincencio Archiepis. Gneznen, Iwone Grac-
couien, Lauretio Wratislauiē, Michaele Wladislauiē, Paulo Poshnaniē
Laurentio Lubuccē, Episcopis, Gunthero electo Plocen, & q̃ plurimis Ba-
ronibus. Swantopelcus calliditate edoctus, non cōtra alium, nisi se & suū pe-
riculum conuentū indictum ratus, aduenire distulit, aduentū tamen suū duci
Lestkoni frequentibus nuuciis intimabat, explorandæ rei gratia quæ in Gan-
szawa gereretur. Quartā uero diē iā plurima rerum expeditione pfecta, bal-
neum ad curandū corpora duces intrauerāt, cū subito Swantopelcus Pome-
rania capitaneus, oportunitatē temporis per exploratores ratus & nactus,
cum gentium multitudine superuenit, & hostiliter irrumpens, hospicia & ta-
bernacula ducalia & militaria singulos resistentes obtruncauit. Quo intelle-
cto Lestko albus, de balneo exiliens, & equo conscenso cum paucis eum co-
mitatibus fugere cœpit, hunc Swantopelcus tanq̃ prædā concupitam omni-
bus præteritis insectatus, circa uillam Marczinkowo, cū omnibus suis diu
& strenue certantibus tanq̃ nepharius proditor interfecit. Henricus uero cū
barba, in balneo nudus aliquot uulneribus sauciatus, in pauimentū cecidit,
quē suus

Lestkoni albi
miser interitus.

ricus

Magna militis
in principem si
des.

quē suus miles nomine Peregrinus de Veszinburgk mira fide & deuotione protegens, & ipse multis uulneribus confossus, super corpus ducis Henrici procidit, & uterq; mortuus creditus, seuiciā carnificum remisit. Eadem die quæ fuit quartadecima Nouēbris, magna strages in alios ædita est. Cadaver Lestkonis albi per suos relatum, in ecclesia Graccouien cū maximo luctu sepulturæ mandatū est. Dux Henricus in Wratislaviā, lectica uectus, diuertit de uulneribus inflicis in breui curatus, Peregrinū spectatæ fidei militē semper commendans, & prolem suam larga donatione exaltans. Swatopelcus quoq; præfatus, de domo griffonū, ab ea die legitimū se principem Pomeranæ gerere cepit. Et quod uiuente Lestkone albo secleratus carnifex assequi non poterat, morte sui domini quam intulit assequutus est.

CAPVT XXXI.

Vincēcius episcopus
congraccouien
ensis.

Nno domini. M. ducente. septimo Magister Vincencius Kadlubkonis de Karuow uico prope Opathow, nobilis de domo Korze Præpositus Sandomiriens, propter ingenii excellentiam, per Capitulum Graccouien in Episcopū Graccouien electus est, quē in ecclesia Graccouien nullam obtineret præbendā, ab Innocentio tercio confirmatus, & ab Henrico Archipræsule Gnieznen consecratus. Hic undecim manipulares decimas, & septē pecuniales, i uillis circa oppidū Czchow sitis ad mensam Episcopalem, uel quod alii astruunt ad ecclesiam in Brzeze pertinentes, ecclesiæ Graccouien perpetua donatione contulit. Ex quarum introitibus, in uino, oleo, luminaribus, cæterisq; necessitatibus, ecclesia Graccouien. & prælati, cū canonicis eam frequentatibus quotidianis distributionibus prouidentur. Nomina uillarum manipulariū decimarū sunt hæc, Gnoynik, Gochprzidowa, Thymowa, Thworkowa, Iurkow, Vyasd, Opathkowice, Luczilauiice, Faszczkowa, Concziska, & Zdanya. Nomina uero pecunialiū, Brzozowa, Olszowa, Slona, Byeszniok, Polichta, Pofzna, item de Kazimira Graccouien. urbi uicina. Idem Vincencius Kadlubkonis Episcopus Gracco. habitum & ordinem religionis Cisterciens, in monasterio Andrzejouien professus resignato episcopatu, assumpsit, & ex bono factus optimus, nudus, nudum Christū, sequutus est, anno do. M. ducente. decimo octauo. Et post quinq; annos erga sculo carnis solutus, in domino quæuit, octaua die mensis marci anni domini. M. ducent. uigesimi tercij, in monasterio Andrzejouien in medio chori sepultus. Hic dū cathedram Gracco. regeret, Chronicā Polonorum (quæ incipit: Tres tribus ex causis teatrales odere solennitates) scripsit. Plura de exteris q̄ Polonorum gestis, nodose & inuolute in primis tribus libris perstringens. Hic etiam decem præbendas in ecclesia Kyelcen fundasse & dota se aliterit. Rutheni ad sedandū ciuilia bella inter eos orta, anno domini. M. ducent. octauo, A rege hūgarie Andrea, ut filium suū Colomannū eis præficeret, intestinos motus bellorum cōpræssurum, supplicauerunt & obtinuerunt. Quo in Halicz ueniēte, & in regē Gallacie, per Vincēciū Graccouien. & alios hūgarie Episcopos, coronato atq; inuncto, Rutheni in odiū & alienationem uerū sunt. Veritū ne per hoc ritus, & genus eorū in exterminium deduceretur. Mscillaus itaq; Mscillauius Chrobri a Ruthenis ob præstantiam

Colomannus
Rex gallacie.

stantiam appellatus, Polowczonū adiutus auxiliis, expugnatit arcem Halicien, rege Colomanno, Vincencio Episcopo Gracco: & Iuone Cæcellario Poloniar, qui regi Colomanno Salonica Lestkonis albi sororē in uxorem procabāt per turpem fugam elapsis, plurimisq; hūgaris & polonis occisis, aut captis & in seruitutē uenundatis. Ad ulciscendum ergo electionem Colomanni filii sui, Andreas rex hūgarie misit notabilem exercitum, misit & Lestko albus exercitum polonicū, quem rex hūgarie mitti ab eo præcatus fuit. Quattuor autē ducibus Russiæ cū suis & omnium principū Russiæ exercitibus, scilicet Mscillaus Mscillauius, Wladimiro Rurikouicz, Roscillaus Dauidouicz & altero Roscillaus Mscillauius uenientibus, aduenit & Polowczonū exercitus, geminato numero hūgaricū & Polonicum agmen excedens, in castro lato itaq; Halicien castro, ordinatis aciebus processerunt hūgari & poloni contra Ruthenorum turmas, superaruntq; poloni exercitum Wladimiri & Roscillai Dauidouicz, Roscillaiq; Mscillauius, & fugientes, in multa milia plurimos trucidādo persequuti sunt. In terga uero hūgarorū & Halicien sium Mscillaus cū Polowczis, qui in insidiis remotius latitabant, irruentes, facile eos protraherūt & passim trucidarūt, quoniā solutis ordinibus incedebāt. Attiliam Filnyam Palatinum hūgarie coeperunt. Polonos a cœde & persequutione Wladimiri redeuntes, captiuorū numerū ducentes, & carmen patriū canentes, dum locus euadendi nō esset, occiderunt. Extensio insuper ligno Polonorum in alto, residui poloni, qui ex cœde diffugerāt, uel ex persequutione Wladimiri redierāt, illic confluentes, & suos cōstare credentes, omnes trucidarunt. Iacebantq; cadauera intersectorū circa Halicz tanq; arena insepulta. Castrum Halicien Mscillaus accedēs primo, & secundo, & tercio repulsam passus, ipsum sepiuit. Colomanno autē & qui secū in arce erāt negligentius portam castrī posteriorem obseruantibus, una noctium suffossione facta Rutheni in castrum irruerūt, & sub caligine noctis hūgaris & Polonis fugientibus, & sese de muro præcipitantibus, Mscillaus castro potitus, ecclesiā sanctæ Mariæ, in quam Colomannus cū potioribus militibus & foeminis se receperat, obsedit, & renitentes fame ac siti maceratos expugnauit. Nam uitam dumtaxat pacti, ostia aperuerūt, mandantēq; Mscillaus Barones & foeminae educebantur, quos omnes Polowczis aut suis aulicis donauit. Ultimus omnium Colomannus cum uxore sua eductus, a Mscillaus acceptus est, & in Torczsko ad asseruandū missus, nec est de captiuitate solutus, nisi post plures tractatus, anno domini. M. ducent. decimo habitos. His conditionibus adiectis, ut Bela filius regis hūgarie, in coniugem Mariam filiam Mscillai reciperet, & q̄ Mscillaus post triennium Colomanno de Halicz cederet. Et q̄ libere solueret e captiuitate Colomannum & uxorem eius, omnesq; captiuos suæ potestatis, quæ omnia fuere consummata, quia Mscillaus dux in Thorczsko secessit. Annoq; sequenti mortuus, sepultus est in ecclesia sanctæ Crucis in Kiow, quam uiuens fabricauerat. Colomanno uero principatus Halicien non fuit diuturnus. Nam Daniel Romanouicz occupata arce Halicien, Colomannum exinde abegit & fugauit, quem Andreas rex hūgarie uix post binam expeditionem in ducatum Halicien restituit. Duce Daniele

Poloni & Hūgari contra Ruthenos.

Poloni cū Hūgaris fusi.

Halida capta.

Colomannus captus.

Colomannus restitutus.

Colomannus iterum pulsus. Colomannus tercio restitutus.

Colomanni
mors.

Michalko dux
halicia potius

Monasteriū in
Cofczol. f. be-
nedicti.

Cometes

Tartarorū pri-
ma cognitio.

Polowczy qui
fuerint;

Tartarorum
nūc ad duces
Rusie occisi.

Tartari polow-
czos Ruthen-
nos vicerunt.

nicle Romanouicz non audente sese potētia hungarorū opponere. Seditq;
Golomānus tribus ānis in Halicz, & anno Christi. M. ducentuigesimo quin-
to mortuus est; morbo, an ueneno, incertum est. Post quem Daniel Romano-
uicz Halicz occupauit. Sed Isassaus dux Halicien auxilio Polowczonū frer-
tus eum expugnauit, & duci Michalkoni principatū Halicien cōcessit. Sub
anno domini. M. ducentesi: nono, prima die Augusti, scribunt quidā Myecz-
lauū filiū Boleslai uictoriosi, fūdassee monasterium sancti Benedicti in Kos-
czol, ate Kalisz & illud monasterio Tmicien subiecisse. Pro doteq; uillas cō-
tulisse Cofczol, Gora, Roszczyowo, Crankowo, Clogowa, Krzyuosando-
uo, Klissio, Pyotrkouo, Nadzerzouo. Cum molendino ante Kalisz & Ly-
szcz ante Konin, bona illius ab omnibus tributis & āgariis Polonicis libet-
tando. Cometes apparuit anno domini. M. ducente: undecimo, decemotto
diebus mensis Maii durans, & supra Polowczos Tanaim ac Rusiā girans
caudamq; in o. casum porrigens, & aduentū Thartarorū significans. Nam
sequenti anno gens Thartarorum in eā diē ignorata, conflictis pluribus sep-
temtrionis, nationibus, ad Polowczos uenit. Polowczy siquidē fuerunt gen-
tes, secundum latus septētrionale Euxini maris commanentes, ultra paludes
Meotidis, quos alii Gothos appellant. Et linguagiū habuisse asserunt, quā-
le locuti sunt diebus nostris principes de Mankup, ultimo per Baiffetum im-
peratorē Thuscōz, anno domini. M. quadringentesimo octuagesimo sexto
exterminati, in Chersoneso & insula Thaurica, quam uulgari nostro Prze-
cōp dicimus, a Thartaris Przecopensibus occupata. Thartaris itaq; terras
Polowczonū ingredientibus, per legatū ipsos principes Ruthenorum, uni-
uersis copis & potētis se adiuuari, postularūt, quoniam par exitium & dis-
crimē eos sicut & Polowczos expectaret. Supuenerunt autē & Thartarorū
nūc ducibus Rusiæ denūciātes. Ne immiscerēt sese Polowczonū bello &
adiutorio, sed potius exterminatū eorū tanq; aduersariorū procuraret. Rus-
si te uero immaturo uli consilio, nunciis Thartarorū comprahensis & occisis,
Polowczis terra mariq; auxilia dederē, uidelicet Mscislaus Romanouicz cū
militia Kiouien, Mscislaus Mscislaui cū militia Halicien. Item ceteri du-
ces Rusiæ Wladimir Rurikouicz, duces Czirnecouien & duces Smolneſi,
iūctiq; exercitui oīm Polowczonū puenerūt in Protholcze. Et ab inde singu-
li alicēsis equis, duodecim stadiis ad fluuium Kalcza uenerūt, ubi iā Thar-
tari castra metati fuerāt. Et illicorespirandi spacio nō dato, Thartari in eos
irruerunt. Et contritis ac diffugientibus Polowczis, acies ruthenoz disiciun-
tū: Plurimaq; cōde pācta, bini duces Mscislaus Kiouien, & Czirnecouien
captiuntur. Reliqui fugiētes (abominabile dictu) a Polowczis sociis per
quorū terrā fugā maturabāt, trucidabātur: Equites quoq; propter equos
pēdites propter uestes, occidebantur, & in aquis suffocabantur. In illa ergo
die Rutheni in pessimum horrendumq; inciderūt periculum, quale in terris
Rusiæ nūq; auditū est. Ea q; prima clades extitit, quam Rutheni a Thar-
tariis pertulerūt. Mscislaus autē Mscislaui Halicien dux, dum ad naues fu-
giendo peruenisset, superatis fluuiis persecutionē Thartarorum uertus, na-
ues abrūpi praecepit, abindeq; fugax in Halicz pauore & trepidatione ple-
nus peruenit

nus peruenit. Wladimir autē Rurikouicz, fuga & ipse saluatus, in Kiow
perueniēs, sedem Kiouien accepit. Alia uero omnis multitudo Ruthenorū,
dum ad naues fugiēdo peruenisset, & eas abruptas offendisset, in merorē uer-
sa, dū undas tranare non posset, fame contabescens, illic consumpta est. Prae-
ter paucos duces & aliquos eorū milites, qui in lembis fluuios traiecerūt.

CAPVT XXXII.

Nno domini. M. ducente: undecimo, die sedecima mensis Maii,
Myeczlaus dux. Rathiborien & Oppolien, primus filius olim
Wladislai exulis, & circa Posnaniā a fratribus conflictus, mul-
tū agilis, procere staturæ, peritus artis gladiatorie, mortuus est
Cui successit unicus filius eius Kazimirus. Iste Myeczlaus fundauit monaste-
rium sctimonialium ordinis Præmonstraten in Ribniky, quod Kazimirus
filius eius in Czarnowanſz ad fluuiū Malpadew, qui illic ad prope Odrae
miscetur, tranſtulit. Anno domini. M. ducente: tredecimo, Wladislaus Otho-
nis dux Kaliffien, tredecimo kalendas Nouembriſ monasterium sanctimoni-
aliū in Olobok ordinis Cisterciē diocesis Gnezneſ fundauit. Pro dote assig-
nans ei uillas Olobok, Tikadlowo, Zidowo, Pole, Wroſſe, Rablaui. Et
cōtulit eidem uillam Staw, a filiis Laureci Dobrogostio & Czessacha, pro
tribus uillis Chotinino, Golikowo & Pyenyaszkowo commutatam. Item
Virzbyatha filius Clementis militis, eidē monasterio contulit quattuor uil-
las. uidelicet Conarowo, Grzibowo, Myslakowo, & Drus kowo. Henricus
autē Archiepiscopus Gnezneſ cōsecrans basilicam in Olobok, ad peticio-
nem ducis Wladislai contulit præsato monasterio decimas Archiepiscopa-
les de consensu sui Capituli in uillis inter flumina Olobok, & Baricz inclu-
sis. Relignante. Episcopatū Gracco: Vincētio Kadlubkonis, āno domini. M.
ducentesimo decimo octauo suscectus est Iwo, filius Saulis comitis de Con-
ſke, nobilis de domo Odrouanſz Cātor Gnezneſ, Canonicus Gracco: & du-
cis Lestkonis albi Cancellarius. Qui dum pro confirmatione ad Honorū pa-
pam tertium se contulisset. Et per Hugolinum Cardinalem, Episcopum Ho-
ſtieſ propter familiaritatē quam cū eo in studio Parisiē cōtraxerat, omnia
ad nutum expediuiſſet. Viſis prodigiis sanctitate religionē & prædicatione
beati Dominici, in Poloniā deducendos fratres sui ordinis peciit. Et alios ob-
tinere non ualens, quattuor familiares & comites suos, scilicet Iaczkonē Ca-
nonicū Graccouien nobilem de domo Odrouanſz de prouincia Oppolien,
& uilla Lanka ortum. Item Cellaum Polonum Héricum morauum, & Her-
mannum Theutonicū, per beatum Dominicū ad ordinem assumi obtinuit,
& illos in Poloniā deducens, sancto Dominico superſtite, in Polonia ordinē
prædicatorum plantauit. Anno autē domini. M. ducenteſimo uigesimo ſecū-
do, cōmunicato consilio cum duce Lestkone albo. Cum capitulo & consula-
tu Gracciecclesiā sanctæ Trinitatis quæ matrix & origo fuit parrochiarum
& locum spaciolum pro monasterio prædictis fratribus sancti Dominici assi-
gnauit, & ornāmētis, calicibz, libris, & cæteris necessariis dotauit & puidit
Et eodem āno in circulo Graccouien nouam ecclesiā parrochiale in ho-
norem dei genitricis uirginis Mariæ præfatus Iwo Episcopus Gracco: erigi
curauit

Myeczla⁹ dux
Rathiborien
mortuus:

Monasterium
Czarnowanſz.

Monasterium
Olobok

Iwo episcopus
Graccouienſis

Iaczko.

Cezlaus.
Henricus Mo-
raus Hermā-
nus Theutho-
nicus. or. Pre-
susceperunt.

Ecclesia. S. tri-
nitatis.

Ecclesia. S. Ma-
rie in circulo
Graccouien

curauit, & in eam ius parrochiae quod in ecclesia sanctae trinitatis fuit, transf-
tulit. Anno domini. M. ducent: uigesimo primo. A festo paschae usq; ad au-
tumpnū, cōtinuus imbriū descensus inundationē causauit, & ueruales sege-
res seminare impediuit. Per autumpnūq; seminata destruxit, exinde pabulis
deficientibus mors animalium obtigit, homines uero plurimos praecipue agre-
siles fames ualida per triennium cōtinuata absumpsit, ut plures uillae & oppi-
da habitatoribus consumptis remanerent deserta. Iwo Episcopus Graccot
anno domini. M. ducent: uigesimo secūdo, fundauit monasterium Cisterciē or-
dinis in uilla patrimonii sui Kaczicze prope oppidum Slumniki. Pro dote
eidē assignando Kaczicze, Prandoczin. Monikouicze, Cholemicze, necnon
decimas manipulares mensae episcopalis, de eisdem quattuor uillis proueni-
entes. Verum cum intelligeret locum pro monasterio parū idoneū. Anno do-
mini. M. ducent: uigesimo sexto, ad Mogilā locum paternae fortis uberem
prope Istulam illud transfuit. Ecclesiā quoq; ex dolata petra, & partim ex
coesto latere in titulum sancti Pauli apostoli (quod nunc sancti Bernardi uo-
cant) extruxit & dedicauit. Decimisq; manipularibus de mēsa episcopali in
oppido Dobshycze in uilla Vinari & circumiacentibus uillis dotauit. An-
no domini. M. ducent: uigesimo secūdo, Nicolaus de Henrichow. ducis Hen-
rici cū barba notarius, genere & actione nobilis, de consensu & annuētia eius-
dem ducis, fundauit monasterium ordinis Cisterciē in praedicta uilla Henri-
chow, sui patrimonii Wratis: diocesis prope Nissam. Et tā uilla, q̄ aliis ad
illum locū spectantibus dotauit. Nec sua omnia deo donasse cōtētus, assum-
pto habitu in eodem loco, usq; ad mortem foelix fundator militauit. Eodem
anno domini. M. ducent: uigesimo secūdo, Ciuitas Ploceñ, & tota Mazouia
per Prutenos & Pomeranos uastatur & cōburitur. Anno Christi. M. ducent:
uigesimo tercio, Iwo episcopus Grac: hospitale pro personis utriusq; sexus
in Prandnik fundauit, quod Fulco episcopus Gracco: nisi morte prauectus
fisset, fundare & dotare decreuerat. Et in praefato hospitali fratres hospita-
larios de Saxia cōstituit, geminam crucem albā in nigro pallio deferētes, sub
regula beati Augustini militātes. Donās eidē hospitali uillam Krowodrza
Item utraq; Wronii, item nonnullas decimas manipulares de mēsa sua Epif-
copali. Verum perpendens huiusmodi hospitale, a frequētia hominū longe
distare, de Prandnik in Graccouia ipsum trāstulit. Et ecclesiā in honorē san-
cti spiritus, monasteriū, & monasterii officinas pro fratribus, habitacula ue-
ro pro miserabilibus & infirmis personis construxit: In translatione autē hu-
iusmodi, anno domini. M. ducent: quadragesimo quarto, sexta die Aprilis fa-
cta. Praefatus Iwo episcopus duas ecclesias parrochiales, unā sanctae Crucis
in Graccouia, alteram sancti Martini in uilla episcopali Biskupicze supra
Vyeliczkam sita, cū earum decimis & prouētibus, pro eiusdē hospitalis sub-
sistentia uniuit. Barbari Pruteni, anno domini. M. ducent: uigesimo quarto
facta irruptione in monasterio Oliua, Abbatem cū fratribus & uniuerso cō-
uentu captiuant. Et uersus Gedanum deductos, crudeli morte omnes interi-
munt. Et ex tunc terras Culmeñ & Lubauieñ, per insultus & clandestinas in-
cursiones uastare coeperunt. Nec dux Cōradus Mazouiae, neq; Cruciferi ru-
beo ense

Aquarū inūda-
tio.

Fames magna.

Monasterium
in Kaczicze fū-
ditur translatū
in Mogilam.

Monasterium
in Henrichow
fundatur.

Mazouia uasta-
ta per Prutenos
barbaros.

Hospitale San-
cti spiritus Grac-
couia fundatur
prius in Pran-
dnick. x 2 23.

Monasterium
Oliua a Prute-
nis Barbaris
uastatur.

beo ense & cruce signati, per ipsum uocati: Desertationi praedictarum terra-
rum subuenire potuerunt. Eodem año Lanihgrauus Polonia inuasit, & ca-
strum ac ciuitatem Lubusz expugnādo occupauit. Swantopolcus Pomerania
dux, de consensu & consilio Michaelis Wladislawieñ episcopi, anno do-
mini. M. ducent: uigesimo septimo, die uigesima tercia Ianuarii, fundauit mo-
nasterium praedicatorū sancti Nicolai in ciuitate Gedanē. Duces Russiae
Georgius Wladimirieñ, & Iaroslav Pereaslauieñ ab una. Itē Wladimirus
Constantinus, & Mscislaus duces Smolnēses, & Nouogrodeneses fratres ger-
mani parte ab altera. Anno domini. M. ducent: uigesimo sexto, die Aprilis duo-
decima conflagunt. Et coesis Ruthenorū decem milibus, cessit uictoria Con-
stantino, Wlodimiro, & Mscislaw. Qui Georgium Wladimiria diffugientē
obsidentes pacem ei petenti concesserunt, & ad eos exeūti, ea conditione ut
de castro excederet. Quo excedente datum est Constantino, deinde uictores
contra Iaroslauum in Pereaslau exercitum duxerunt. Qui illico ab eis pa-
cem petiuit & obtinuit, castrumq; Pereaslau retinuit, tamen plurima mune-
ra reconciliatis ducibus transmi. t. In aestate autē sequētis anni duces Ruthē-
norum Wlodimir Rurikouicz Kiouieñ, habens in comitatu Smolnens. ū mi-
litiam, Romanus Borziszouicz, Constantinus, Mscislaus & Rcsislaus filii
Dauid Lithuanos Russia uastantes, magna cōcede conflixerunt, Lithuanorū
duces occidendo, fugientes persequendo, in siluis & abditis plurimos interfi-
ciēdo. Eadem tempestate Hleb dux Reszanorū, auaricia ductus, sex germa-
nos & plures Boyaros, crudeliter peremit, ut integrum principatum Resza-
norū occuparet. In hyeme autē anni domini. M. ducent: sedecimi, Lithuanos
rapta & rēda de Russia fugiētes, dux Iaroslav Wsuołdowicz, & Nouogro-
deneses consequutos prostrauerunt. Plures tamen milites Russiae deinde raba-
tur: Et dux Dauid Toropezki occisus iacuit. Iterum sequenti tempore alio
exercitu Lithuanorum uastante regionē Poloczko, dux Mscislaus Dauidow-
uicz, cū militia Smolnensium celeriter superueniēs, incautos absq; numero
in Poloczko occidit. Alios in lacubus, paucis admodū euadentibus, meruit.
Anno autē domini. M. ducent: decimo octauo, duces Czirniewieñ cum suis
genibus, cum Mscislaw Smolnensi, & Polowczis Kamienyecensem regio-
nem, nemine repugnante, uastauerunt.

CAPVT XXXIII.

Post funestam Lestkonis albi necem, per Swantopelcū Pomeraniae
praefectum, de auentia & scientia Wladislawi Orthonis ma-
ioris Poloniae ducis & sceleris socii, actam. Anno domini. M. du-
cent: uigesimo octauo inter Henricū cum barba ducem Slesiae
& Conradum ducem Mazouiae, super monarchia & Lestkonis albi pueroz
cura, dissensio orta est. Aggressusq; dux Cōradus Mazouiae munitices, quas
dux Henricus cum barba erexerat, aliam supra collem fluuii Prandnik, pro-
pe oppidum Skala: Alterā in Medzboze prope uillam Wrocziarz: Cū
elade & captiuitate suorum, ac occisione filii sui Premislai, per ducem Henri-
cum conflictus, inexpugnatas reliquit, & in Mazouia diuertit. Cumq; Hen-
ricus Slesiae, filium suum Henricū cū copiis in Slesia remisisset, & in Gra-
couieñ,

Lubusz occu-
pata.

Monasterium
or. pre. gesa-
no. A 1225 fū-
ditur.

Ruthenica inue-
stina elade

Lithuanos Ru-
thenis cōsi.

Kamienyecz-
sem regionem
uastat

Henric cū bar-
ba & Conradus
mazouie dux
cum super mo-
narchia dissen-
sio.

Beata Hedui
gis.Conradus tu-
toriam mona-
chiae gessit.Wladislaus al-
bus pulsus.Wladislaus al-
bus in exilio morisWladislaus O-
thonis liber-
tas in diuinam
religionem.

conueni ducatu securus uersaretur, dux Conradus ab exploratoribus certior factus, in terram Graccouien adueniens, Henricum ducem Slesiae, in Spitzo- uicza auditioni missae deditum offendit, & eum captiuatum in Mazouiam deduxit. Ad quem liberandum, dum filius eius Henricus pararet exercitum, Beata Hedwigis plurima mala auersura, ad ducem Conradum personaliter in Ma- zouiam se contulit. Et prudentia qua pollebat, inter duces pacem composuit, ut dux Henricus de iure monarchiae & tutoriae Corado cederet, captiuosque Conradi libertati restitueret, renunciationem corporali iuramento firmando. Duas insuper neptes, filii sui Henrici filias, filiis Conradi in uxores desponsa- uit. Kazimiro Constanciam, & Boleslao Gertrudim. Coepitque extunc Conra- dus Mazouiae se monarcham & Lestkonis puerorum tutorem gerere. Rursum in anno sequenti ortum est aliud bellum, inter duces maioris Poloniae. Wla- dislaus siquidem Las konogy, ad propulsandum iniuriam sibi illatam, cum Wla- dislao Othonis nepote suo congressus est, & eum fudit, captiuatumque in uincu- la coniecit, qui suffragio fauentium euadens, ad Swantopelcum uxoris suae fra- trem peruenit. A quo nedum geres ipsius Pomeranicas in subsidium sibi ob- tinuit, sed & personaliter cum eo aduersus Wladislaum Las konogy uenit. Wla- dislaus autem Las konogy eorum aduentu territus, relictis castris maioris Po- loniae, ad Rathiborz fugit, & a Kazimiro Myeszkowicz, duce Rathiborien- amice susceptus est. Wladislaus Othonis omnia castra propria, & sui patrum occupante, Anno uero domini, M. ducentis tricesimo primo, Wladislaus Las konogy ex Rathiborz cum exercitu egrediens, Gneznam castrum, quod sortis ipsius erat obsidione uallauit, & cum duobus mensibus obsidio continuaretur, & nemo ex subditis suis (propter foedos & lasciuos mores eius) ad eum desi- ceret. Vulgatumque foret Wladislaum Othonis cum socero suo Swantopel- cone & ualidis copiis aduentare, tristis & gemens inexpugnato castro Gnez- nem, in solitum sui exilii locum Rathiboriam remeauit. Et quintodecimo ka- lendas Septembris, eiusdem anni in oppido Sroda fato subtractus est, apud Rathiboriam, uel ut alii uolunt in monasterio Lubeus, nulla prole relicta, sepul- tus. Wladislaus ergo Othonis, tota maiori Polonia possessa, diuinam misera- tionem, & sui sublimationem recolendo, libertates & priuilegia binis catho- dralibus ecclesiis sui principatus, Gneznem & Posnaniem contulit, uillas eccle- siarum & earum incolas, ab omni seruitute & contributione, quae olim came- re ducis soluebatur, absoluendo. Et ab omni iurisdictione ordinaria & extraor- dinaria Palatinorum, Castellanorum, & ceterorum officialium. Donauitque utriusque Pontifici auctoritatem in bonis ecclesiae uenandi, & monetam fabricandi. Praeterea donauit Paulo Posnaniensi Episcopo & suis successoribus uillam Salkowa, Krobya, ratione suae, & patrum suorum sepulturae. Occasione itaque harum libertatum, edax liuor corda nobilium maioris Poloniae persua- sit, & clandestinis, contra Wladislaum Othonis, qui & Plyacz dictus est, machinari coeperunt insidiis. Verum ubi solertissimas ipsius cognouerunt deuinationes & cautelas, ad defectionem uersi sunt, & uocauerunt Henricum cum barba ducem Slesiae & Wratislauiae inimicum Wladislai, propter uul- nera ipsi olim inflicta, de annuentia Wladislai Plyacz, & occisione Lestko- nis albi

nis albi in Gansza. Quo cum forti exercitu ueniente, praefatus Wladisla- us Othonis a suis desertus, exussit castra Bnin & Srem. Ne hostis his poti- retur, & resecro castro Gnezna, fortique praesidio eidem imposito, ad Swato- pelcum praefectum Pomeraniae perrexit. Henrico autem oblata sunt per Ba- rones maioris Poloniae castra, Posnaniem, Calissiem, Pisdren, Sreden & castre Byechow. Castra uero demolita, Bnin & Srem recuperauit, & Borziuyo ex sorore nepoti, filio Dipoldi marchionis Morauiae in administrationem tradidit.

CAPVT XXXIII.

Nterea Conradus Mazouiae dux, feritate & frequentibus incur- sionibus Prussorum plurimum attritus. De consilio Cristini Epis- copi Culmensis, religiosi de ordine Cisterciensium. Vocauit de domo theutonica, septem fratres ordinis sepulchri dominici Hierosol- imitani, uigram crucem in albo pallio ferentes, quorum magister & primi- cerius erat Hermannus Balke de Salcza, & ipsos in castro Dobrzin locauit. Hermannus uero magister ordinis, post se reliquit fratrem Conradum de Lan- disbergk, qui cum auxilio ducis Coradi Mazouiae, in littore Istula, anno do- mini millesimorum trigesimo primo locauit castellum Vogilgsang, in arbore quoque quercus aliud castrum edificauit, locauit & ciuitatem Thorun, eaque pos- simodum in priorem locum transfudit, coepitque ex his locis Prutenos impetere & eorum incursiones prohibere. Fabricarunt etiam Pruteni duo castra, unum supra Istula ultra Thorun, quod uocant Rogow, Aliud iuxta Thorun, in loco ubi nunc stat antiqua Culmensis Cathedra, & Pipinus Prutenus, chris- tianis infestissimus tercia munitione in lacu posuit, quae in hac diem lacus Pipini dicitur. Haec tamen Prutenorum castra, per fratres Cruciferos & mili- tes Polonorum sub paucis diebus fuerunt expugnata. Pipinus uero captus, a- perto uentre ad arborem agitatus in circuitum euisceratus est. Edificauit in super magister Cruciferorum castre Qwiedzyn, in territorio Culmen, & ex eo Vilna castrum propinquum Prutenorum expugnauit & coquisiuit. Anno do- mini. M. ducentis trigesimo quarto, Gregorio papa nono incitante: Collegerunt ua- lidum exercitum principes Conradus Mazouiae, Henricus Wratislauiensis san- ctae Hedwigis maritus, Wladislaus Othonis maioris poloniae, Swatopelk & Sambor germani, Pomeraniae, una cum Hermanno & fratribus theutoni- cis sanctae Mariae. Et tempore hyemis in Prussia duobus agminibus descen- derunt, ac totam terram Prussiae in giru, ferro & ignibus uastauerunt. Prute- nique copiam pugnandi non facientibus, occisis quinq; milibus Barbarorum & castro Radzin expugnato atque locato, in propria remearunt. Instantibus autem Duce Henrico cum barba Wratislauensi, Agasia consorte ducis Conra- di, & filiis suis Boleslao, Kazimiro & Semouito. Item Guntero Plocen, Mi- chaele Wladislauiensi, Cristino Culmensi, Episcopis, Pacoslaw comite Der- szouien, Coradus dux Mazouiae fratribus Cruciferis praefatis, terras Cul- men & Lubauien, sitas infra fluuios Ossam, Drwanczam, & Wrokam, do- nauit & de facto inscripsit, ut postquam fratres Cruciferi terras Prussiae coquire- rent, donatione terrarum Culmen & Lubauiae irritata, & ad ducem Mazouiae

Henricus cum bar-
ba contra Wla-
dislaum Otho-
nem, expedicioRogow
Lacus Pipini.
Pipinus Prute-
nus.

Qwiedzyn:

Prima expedi-
tio i Prutenos
per fratres.At, fratribus
donata & qui-
bus condicio-
bus.

Conradum suosque successores reducta atque deuoluta. Possessio terrarum Prusiae conquisita, ex aequo inter Conradum ducem Mazouiae, suamque progeniem & Cruciferos, partiretur. Huius ordinationis apices & instrumēta (ut aiunt) apud duces Mazouiae conseruata reperiuntur. Quantum uero discidium quātumue cruetarū occisionum, per fratres Cruciferos in regno Poloniae de post factarū, talis cruciferorū introductio intulerit, historiae satis patefaciūt. Et quis sub Kazimiro tercio, ad extremū subiugata uideretur Cruciferorū potētia, manent tamen usque in hanc diem prisci uestigia mali, magistro cruciferorū Alberto de familia Brandeburgensi principum cum recalcitracione, per homagio in obedientiam opponente. Sed haec haec tenus.

CAPVT XXXV.

Boleslaus pudicus.

Boleslaus pudicus cum matre captus.

Duce Corrado Mazouiae, bello Prutenorum occupato. Boleslaus pudicus dux Graccouiae & Sandomiriae cum genitrice ipsius Grzymislaua, beneficio & auxilio Nicolai Abbatis Szezechouienſis ordinis sancti Benedicti captiuitatem euasit, siquidem Boleslao pudico regimen terrarum suarum, & e tutoria patru sui Conradi in aetate pubertatis liberam dimissionē optante. Conradus dux Mazouiae, captū cum matre eius Grzymislaua primum in castro Czirkko, deinde in Szezechow arctauit, & stricte custodiā deputauit. Quā intēpeste noctis silētio, post unū annum captiuationis & paulopost euadens, in castra propria Sandomiriae & Zawichost peruenit, & tanquam heres susceptus est. Hisque militibus munitis, nouā captiuitatē metuens, ad ducem Henricum cum barba tercio gradu affinitatis eum contingentē concessit, & principatum suorum optatam defensionē ab eo obtinuit. Dux enim Henricus Wratislauiensis, cum omnibus suis potentiis una cum duce Boleslao pudico, in terram Grac: aduenit, & a singulis nobilibus Graccouienſis & Sandomirienſis exceptus est. Arxque Graccouienſis & caeterae munitioes (deferentibus eas praefectis ducis Conradi) duci Boleslao pudico tradite sunt. Anno autē sequenti scilicet. M. ducen: trigesimo quinto. Conradus Mazouiae cum copiis tam propriis quam auxiliariis, in terrā Graccouenſem & eam exustionibus affecit. Henrico uero cum barba in publicam dimicacionē non ueniente, sed per insidias ex iniquis locis gentes Conradi plurimum lacerante. Dux Coradus Mazouiae, in castellatis quattuor ecclesiis, sancti Andreae, sub castro Gracco: nondum muro Graccouienſi inclusa, itē ecclesia in Prandocz in ecclesia collegiata Scarbimirienſi, & monasterio Andrzejouienſi, pluribus difficultatibus inuolutus merens in Mazouiam discessit. Post cuius discessum Henricus cum barba, & Boleslaus pudicus, aliis castellis de lignis e regione & in proximo erectis, aliquot mensibus angustatos milites Conradi expugnarunt. Exinde Henricus cum barba in maiorem poloniā perrexit, & castrum Gnezna quod

Boleslaus pudicus sua recuperat.

Conradus repugnat.

Munitioes Conradus expugnat.

quod unicū restabat expugnandum, obsedit. Adhibitisque omnibus uiribus & conatibus, expugnare non ualuit, & a castro quod pro maiori parte lignum erat inexpugnatum, multis damnis acceptis, & tribus machinis potioribus ex cōtinua proiectione fractis, in Slesiam discessit. Wladislaus uero Othonis post discessū ipsius, cum suis militibus superueniens, oppida & uillas maioris poloniā spoliavit, & exussit. Castrumque Srem, corruptis uigilibus, nocte inuasit, & Borziuogium Dipoldi marchionis Morauiae filii, Henricique cum barba ex sorore nepotē, a Paulo Posnaniensi praefule excommunicatū, pro eo quod in quodam colloquio, in Srem habito, eum captiuauerat, caeteris disfugientibus, occidit. Castrumque Srem spoliato & incenso, ad castra Nakel & Wicze, quae in sua fide manebant, diuertit. Henrici tamen cum barba auctoritas, ex tutoria Boleslai pudici plurimū creuit. Nam eo tempore, monarchiam poloniā & ducem Grac: Sandomiriae maioris poloniā & Slesiae se titulauit, & praedictos ducatus in pace gubernauit. Exclusisque templariis de Opathow, ubi eorum monasteriū notabile erat, tam oppidum Opathow, quam decimas manicipales, & sedecim uillas Boleslao pudico annuente. Item in maiori polonia oppidum Kazimirz, cum quattuordecim uillis & totidem decimis. Item in Slesia oppidum Borek, cum uillis, decimis, & lacubus ecclesiae Lubučenſis, sui domini donauit & appropriauit, quod in hanc diem inuiolatū obseruatur, paucos tamen ante annos Christotterus de Schidlouicz palatinus Graccouiae ab Episcopo Lubučenſi Opathow cum omnibus uillis hereditarie coemit. Anno autē domini. M. ducen: tricesimo octauo, dum in Crosnā prope terminos Bohemiae sitam, dux Henricus cum barba, sese recepiſſet, grauiter languēs, sacramētis ecclesiasticis deuote perceptis, quartodecimo kalendas Aprilis animā exalauit. Beata Hedwigis consors sua, quae per nunciū certior de egritudine mariti facta fuisset, uisitare illum intermisit, dumque in monasterio Trzebnicz adductus sepeliretur, caeteris funus & sepulturā cohonestantibus, illa sola beata scemina in monasterio Trzebnicienſi substitit, nec lachrymas admisit. Et ad moniales lamentantes, ac inconcinna euolatione uociferātes, incussa dixit. Iniquū esse tanto moerore diuinā contrāuenire uoluntati. Iste Henricus appellatus est cum barba, quoniam sex lustris (quae triginta annos cōstituant) sua coniuge beata Hedwigi in sorore commutata in celibatu uiuēs, barbari more conuersorum produxit & tulit, uestibusque auro ac ostro nitentibus abiectis, lineo & simplici habitu utebatur. Iste quoque Henricus cum barba, rempu. Poloniā prouide rexit, audaces coercuit, maleficos & calumniatores exterminauit, leges cōcussionis Pomoczne uirginale & uiduale elisit, & libertatem ecclesiae confirmauit.

Wladislaus Othonis.

Templarij ex Opatow exclusi.

Henricus cum barba moritur.

Henrici cum barba laudes.

CAPVT XXXVI.

Iwo Episcopus Graccouienſis, dum Gregorium papam nonum olim in studio Parisienſi familiaritate sibi obstrictum apud Parisium reperiſſet, dignitate metropolitana suae Graccouiae ecclesiae expedita & reobtentā, redeūdo e Roma (propter indulgentias aggressa) febribus correptus, anno domini. M. ducen: uigesimo nono, die uigesima prima mensis Iulij, duodecim annis in pontificatu exactis, in

Iwo episcopus Graccouienſis moritur.

nere mortuus. Et a familiaribus suis in ecclesia Mutinensi maiori, iusto honore sepultus est. Offa autē ipsius, frater Martinus de Sandomiria cū aliis fratribus monasterii sanctae Trinitatis Graccouien in Italiam missis, de licentia Episcopi Mutinensis in Graccouiam rettulerūt. Et anno domini .M. ducentis trigesimo septimo in medio chori praefati monasterii, ob beneficium fundationis recondiderūt. Iste atq̃ istes digne recolendus, fundauit monasteria in Kaczicze, in Mogila, in Dlubnya, in Mstow. Itē ecclesias parrochiales in Wawrzinczicze, in Dzerzaszna, in Dalezicze: Et sancti Pauli in Sandomiria, item hospitale pauperū in Graccouia. Circa annum domini .M. ducente: trigessimū, dum turris ecclesiae cathedralis Graccouien, sumptibus testamenti Iwonis, olim praesulis Gracco: plumbū tegetetur. Ex negligentia operarii carbo ignitus fortuitu decidens, uniuersam ecclesiam nocte incendit & conflagrauit. Huius etiā ecclesiae Gracco: atēa decē octo annorū spacio, arariū seu totus thesaurus & praeciosa ornāmēta cum scriniis & cistis, tactu fulminis, tempore ducis Lestkonis albi, & Vincencii Cadlubkonis episcopi Graccouien, āno domini .M. ducent: duodecimo in mēse Iulio, hominibus nequitq̃ contingere ualentibus, ignibus consumpta fuerūt. Paulus Episcopus Posnaniē, cum consensu sui capituli, monasterium fratrum praedicatorū in Srodka prope ecclesiam sanctae Margarethae, anno domini mil: ducent: trigesimo primo, undecimo kalendas Nouembris, fundauit. Anno domini .M. ducent: trigesimo quarto, Theodorus Palatinus Gracco: de domo & familia Griffonū quē poloni appellarunt Cedronem, monasteriū ordinis Cisterciē, sub titulo sanctae Mariae in uilla sua Ludzimierz, prope oppidū Nouytarg, de sub mōtibz sarmaticis fūdauit, & fratres ex Italia accersitos, locauit, pro dote praefatam uillam Ludzimierz cum pluribus aliis assignando. Vissaus autē Episcopus Gracco: eidē monasterio in manipulares decimas omnium uillarū monasterio praedicto attributarum, & locandarū, adiecit. Cumq̃ a uiris bellicis, fratres praedicti per sepe deprædarentur, post decenniū in Sczirzicz, uillam a Sulislaw Canonico Gracco: filio Ioannis militis, pro centū marcis argenti comparatā, transtulit, ubi in hāc diem permanet. Prædotha uero Episcopus Graccouien, Visselae episcopi immediatus successor, de consensu capituli, decimas manipulares mensae suae, in uillis Posnanouicze, Gostachow Dlichow, & in nigra silua, praefato Cenobio, inscripsit & perpetuo donauit. Eiusdem anni kalendis Februarii, Bronisius de Gosczykow, Comes & palatin⁹ diocesis Posnaniē, de domo & familia Vyenyewa, caput Zubronis pro insignis deferente. In praenominata uilla Gosczykow, quae extūc paradysus uocari coepit, monasteriū ordinis Cisterciē, sub honore & titulo dominae nostrae Mariae fundauit, pro dote praefatam Gosczykow, & uillas uidelicet Linam, Clodawam, Gorzikā, & Polencz, assignando. Fratres in hoc Cenobium de monasterio Lemneē, de annuētia Hermāni Abbatis Lemneē monasterii, introduxit. Primus autem Abbas in huiusmodi nouiter fundato monasterio, fuit frater Menszo. Anno domini .M. ducent: trigesimo quarto, fratres Cruciferi cū auxilio marchionis Miszneē, uictis Prutenis de territorio Pomeraniae, fidē Christi illos assumere coegerunt. Et post hoc Henricus Marchio

Monasteria in Kaczicze, Mogila, Dlubnya, Mstow.

Ecclesia Graccouien conflagrat.

Monasterium praedicatorum in Srodka.

Monasterium Sczirzicz.

Monasterium Gosczykow.

Pruteni fidem Christi susceperunt.

Marchio Misneē, coepit castrum Ploczko, quod Conradus dux Mazouiae cū filiis suis Boleslao & Kazimiro reacquisiuit, & Misneē trucidauit. Alios cum ecclesia cathedrali comburendo, alios per pedes suspendendo, alios uariis tormentis afficiendo. Eodem anno, dux Conradus Mazouiae, monasterium fratrum praedicatorum in Ploczko fundauit. Anno domini .M. ducentesimo trigesimo sexto, die Iulii secunda, Conradus dux Mazouiae principatus suos inter duos filios diuisit. Boleslao ducatu Mazouiae, Kazimiro uero ducatum Lanciciae & Cuyauiae assignando. Et ambo iureiurando in praesentia Episcoporum Wladislauiē, & Ploceē, ac plurimorum Baronū se huiusmodi diuisionē seruatuuros, promiserunt. Eodem āno, sexta die mensis Maii, in Oppol Kazimirus, dux Oppolien & Rathiborien mortuus est: Filius Myeszkonis, Hērici cum barba frater patrueis. Et in monasterio Czarnouanisz ordinis Praemonstratē, a se illic ex Ribniki translato, sepultus, qui duos filios Myeczlaum natu maiore, & Wladislaum minorem, reliquit. Anno dñi .M. ducent: trigesimo septimo, Dux Myeszko ob deformitatē capillorū Cosziszko appellatus, ex concessione patris sui Conradi ducis Mazouiae ducatu Cuyauien fortitus. Quia uiduarū & orphanarum uaccas occiderat, & substatias spoliabat, intercomuandū iustissimo dei iudicio, fluminibus & aquis nequitq̃ suffragāibus, a muribus miserabiliter deuoratus est. Ecce saluos fecit deus filios pauperum, & humiliavit opprēssorem. Ecce iniuriā pauperū & uiduarū uindice Christo ultae sunt. Eodem anno .M. ducent: trigeseptimo Fratres minores, ordinis sancti Francisci Boleslaus pudicus in ānis puericiae constitutus persuasione genitricis suae Grzimislauae inductus, ex Praga in Graccouia uocauit. Pro monasterioq̃ & ecclesia locum amplū donando, tū ecclesiā q̃ monasterium coctis lateribus edificauit & consumauit. Item āno quo supra, scilicet .M. ducent: trigeseptimo, Magister Cruciferorū Hermanus, auxilio ducū Conradi Mazouiae, Swatopelci & Samborii Pomeraniae castrum & oppidū Elbyang in districtu Pogoszono edificauit, dato nomine ciuitati, a flumine Elbing iūc decurrēti, & magno stagno quod Hab dicitur se miscenti. Anno domini .M. ducent: trigesimo octauo, monasterium fratrum praedicatorum apud Halicz fundatur, & fratres e Polonia illic domum acceperunt. Anno domini .M. ducent: uigesimo octauo, in maxima multitudine Thartari Russiā ingredienti, uniuersam terrā Rzeszanskā uastauerūt, duces occiderunt, senes & impuberes necauerunt, certam multitudinem in captiuitatē abduxerunt, castra incenderunt. Iterum hyeme eiusdē anni Thartari in terram Szusdalorū uenerunt, & ea uniuersa uastata, ducem Georgiū & filios eius, pluresq̃ alios Szusdalorū principes interfecerunt. Castrū Rostow incenderunt, captiuos & praedā pro libito abduxerunt. Sequēti quoq̃ anno in Smolneē & Czirnecouien regiones ueniētes, eas crudelissima corde nullae aetati parcētes, peruastauerunt. Castra & fortalicia, ex quibus duces & milites praetimore fugerant, incenderunt, & onusti captiuorū multitudine, in terras suas redierunt.

CAPVT XXXVII.
Efuncto Henrico cum barba, successit ei in omnibus principatibus unicus

Monasterium in Ploczko.

Kazimirus dux Oppolien & Rathiborien mortuus.

Myeszko dux Mazouiae a muribus deuoratus.

Fratres minores Graccouiae inducti.

Elbyang edificatur.

Monasterium fratrum Praedicatorum in Halicz.

Tartarorum uastatio.

Henricus se-
cundus.

bus unicus filius eius (alii namque omnes morte absorpti erant) Henricus se-
cundus, qui & pius dictus est, ex beata Hedwig progenitus. Et quum Wladisla-
us Othonis maiores polonos frequentissimis pollicitationibus sollicitasset,
qui in dominiū maioris Poloniae tanquam heres proprius reassumeretur, non tamē
exauditus est, nec reassumptus. Eapropter tristitibus tabefactus, in proximo
uitam cum gemitibus, anno domini. M. ducentis trigesimo nono in Pomerania
exulans, finiuit. Verum sepulturam cum auis & patribus suis in medio maio-
ris ecclesiae Posnaniensis, mandante Henrico secundo, & matre eius beata Hed-
wig persuadente, habere meruit. Reliquit autem praefatus Wladislaus Otho-
nis binos filios, ex Helinga Swatopelconis filia genitos, scilicet Premislaum
& Boleslaum. At Conradus dux Mazouiae oportunitatem temporis nactus,
foedera irritando, pluribus incursionibus clandestinis & publicis, nepotē su-
um Boleslaum pudicum ducem Graccouiae & Sandomiriae persequi coepit,
quia tutor ipsius Henricus cum barba morte extinctus esset. Quapropter ac-
cepto consilio idē Boleslaus pudicus Clementē de Clemyanthow, & Ianussi-
uin Palatinum Gracco: ad Belam regem Hungariae confederandum & pro-
candum filiam eius Kunegundim, quae in hungarico Kinga dicta est, misit,
& facta dispensatione, adducta est in Graccouiam, anno domini. M. ducentis
trigesimo nono, cum dote quadraginta milium marcarum. Quo audito territus
Conradus dux Mazouiae, laceessere nepotē suum Boleslaum pudicum destitit.
Ista est scilicet Kinga, quae matris aluo fusa, non solum ut ceteri pueri, sed sta-
tim in lingua hungarica articulo sermone protulit. Aue regina caelorum. Ista
in infantia feriis quartis & sextis, uelut beatus Nicolaus pontifex mirae se-
mel fugebat ubera. Ista maritum suum Boleslaum pudicum, ut coelibatum & per-
petuam uirginitatem una cum ipsa teneret, induxit. Ob quam continentiam pu-
dicus appellatus est. Ista est Kunegundis, quae per pietatis opera, non secus
quam beata Hedwigis, cuius ipsa neptis ex sorore germana fuerat, in polonia re-
fulsit. Et licet Conradus Mazouiae dux, externa bella non attentaret, Boles-
laumque pudicum minime inquietaret, intestina tamen lite haud carere potuit.
Ioannē siquidē Czaplā scolasticum Wladislauiensem & Ploceensem ecclesiarum, &
Cancellarium suum, uirum doctum & iuris bene peritum, in aculeo prius tortum,
in patibulum agit, & ipsum ignominiose suspendit, quē fratribus praedica-
torum ad tumultandum ducentibus, Agasia ducis Conradi uxor, tanquam altera Ie-
zabel eripi iussit, & denuo in altero patibulo supra Istulam, iuxta sancti Be-
nedicti ecclesiam, e regione & incōspectu maioris ecclesiae Ploceensem, alligauit &
suspendit. Sed Martinus Prior ordinis praedicatorum, missis fratribus, secun-
do depositum, in Ecclesia Cathedrali sepeliri ordinauit. Causa huius mali in-
specu suspitio ducis Conradi fuit, quoniam Kazimirus filius eius cum noua
sponsa filia ducis Henrici secundi, Constancia nomine, nepte beatae Hedwigis
Wratisslauiensis diutius comoratus, repetitisque uicibus, per Conradum patrē
ipsius euocatus, amore sponsae uinctus, non aduolauit, suspicabatur dux Co-
radus quod consilio praefati Ioannis Scolastici Pedagogi filii sui, cum duce He-
rico Wratisslauiensem de prodicione patris sui, ad ulciscendum captiuationem
olim Henrici cum barba, per Conradum factam, tentaret. Sicque dux furore
actus sine

Beata kunegū-
dis.

Mulieris erude-
litas.

actus, sine sufficienti examinatione, Ioannē Scolasticū sacerdotio decoratū,
suspensio turpiter dedecorauit, & terribili morte extinxit. In cuius ultionē Po-
nifices ducem Conradū censuris innodarunt. Primum etenim Andreas Episco-
pus Ploceensem eum excommunicauit. Deinde Petrus Archipræsul Gnezneſem, to-
tam diocesim Ploceensem, una cum duce Corado & uxore eius, interdicto suppo-
suit. Donec ipse dux humiliatus, anno domini. M. ducentis quadragesimo in
conuentione Lanciciensem penitentiam agit, & pro satisfactione sceleris, in sacer-
dotem patrati, uillagium Louicz, cum filius & pertinentiis, Archiepiscopo
Gnezneſem perpetuo inscripsit. Et ut Archiepiscopus Gnezneſem sit Canonicus
natus & præbendatus in ecclesia Ploceensem, ducem tamen Mazouiae unā mar-
cam auri soluendo recognoscat. Ecclesiis uero Wladislauiensem & Ploceensem, eui-
terne certas libertates donauit, quod Apostolici commissarii, Thomas Episco-
pus Wratisslauiensem, & Gerardus Scolasticus Gracco: per Gregorium papā
nonum deputati confirmarunt. Et beneficiū absolutionis ab Archiepiscopo
Gnezneſem promulgatum & cassatum, denuo auctoritate Apostolica impende-
runt. Quae omnia in instrumento originali concessionis praefati ducis Conra-
di (quod in ecclesia Wladislauiensem cōseruat) cuius initium est. Cum piarum
sit mentium &c. manifeste continentur.

CAPVT. XXXVIII.

Post hac Thartarorum horrenda uastatio ex ordine subnectenda
est. Anno domini. M. ducentis quadragesimo primo, Thartari per
Russiam, trucidatis tyrannis & principibus Ruthenorum, in polo-
niā uenerunt, receptaque praeda in oppidis Lublin & Zauichost,
uicinisque eorum, eam in Russiam reduxerunt, festinanterque redeuntes, Sando-
miriam cum castro expugnauerunt. Illicque Abbatē Coprzyuiciensem cum fratri-
bus eius, & magnū numerum utriusque sexus, nobilium & ignobilium, uirorum
ac matronarum, ad conseruandū uitam Sandomiriae collectorum, occiderunt. In-
de exeuntes per Wisliczam, in Skarbimiriam uenerunt, & praedā deducturi in
Russiam reuertebantur, dumque statim ad fluvium Czarna, apud uillam, quae
maior Thursko uocatur, tenerent. Irruit in eos Wladimirus Gracco: Pala-
tinus cum militibus Graccouiensibus. Vbi inter pugnandum omnis captiuorum
multitudo diffugiens, in propinquas siluas se recepit, superati tamē sunt pau-
ci a multis. Wladimirus palatinus Gracco: cum suis a Thartaris, uerū stra-
ge suorum Thartari perculsi, per siluam Stremech in Russiam recesserunt. Et
in supplementum accersitis plurimis Thartaris, cum fremitu & ira in poloniā
redierunt. Et quia maximū habuerunt exercitum, ad Sandomiriā peruenien-
tes, bifariam eum diuiserunt. Minoremque exercitum in Lanciciā, Siradiā, & Cu-
yauiam, cum principe Kaydano, destinarunt, qui nullo obice apparente, crudelis-
sime illos districtus caedibus atque igne uastarunt. Et sanctimoniales monaste-
rii Vithouienſem, praeter tres, quae in siluas fugerant, rabie barbarica occiderunt
propter quod processu temporis, moniales illius loci, in locū tutiorem, Grac-
couienſis diocesis translatae sunt. Abbacia Buszen de Buszko in Vithow trans-
lata. Maior autē Thartarorum exercitus, cuius ductor Bathi rex, & primus
imperator Thartarorum fuit, uersus Graccouiam, omnem transitui propinquā
cede &

Thartarorum
cru-
delitas in Polo-
nia.

Tartarorum cru-
delitas in Polo-
nia.

Poloni a Tarta-
ris caesi.

Abacia Bus-
zen in Vithow
translata.

Polonorum al-
tera clades.

Thartari Gra-
couiam acce-
perunt.

Thartari wra-
tislauiam acce-
perunt.

coede & incendio peruastrans, iuit. Occurrunt ergo ei in uilla Chmyelik pro-
pe oppidū Szidlow, Wlodimirus Palatinus, Clemēs Castellanus, Graccos
Pacolla palatinus, Jacobus Raciborouicz Castellanus Sandomiriē, cū
nobilibus & militibus Graccoui: & Sandomiriē. Et factō conflictu cū una
Thartarorū turma: Ipsaq; attrita, pedem referente, & ad alterā prāstantio-
rem turmā sese diuertēte. Poloni certamine priori fessi, pauci a plurimis, ad-
uerso pectore confossi ceciderunt, reliqui uero in fugam conuersi, per itinera
nota euaserunt. Ceciderūt in eo conflictu desiderati Cristinus Sulkouicz de
Myeduiedz, Nicolaus Vithouicz, Albertus Stampocicz, Zementa, Gra-
nibina, Sulislaus, milites strenui, & alii plures ualidi. Ex quorum strage, tā-
tus pauor irrepit, ut alii in alias regiones fugerent, agrestes uero cū pignori-
bus & pecoribus, in paludes & siluas & inuia se conderent. Sed & Boleslaus
pudicus, dux Graccouiæ & Sandomiriæ cū Grzimislawa matre, & Kinga
coniugē sua, primum uersus Hungariā in castrū Prieni de prope oppidum
Sadecz. Postea uero in Morauia ad monasterium ordinis Cisterciē effugit.
Thartari autē post cladem apud Chmyelik peractā, Graccouiā in die cine-
re uenerunt. Et eam uacua hominibus inuenientes (omnes siquidē in abdita
diffugerant) in ecclesiās & domos incendio seuerunt. Ecclesiā uero sancti
Andree, tunc extra muros Gracco: extātem, uallantes, oppugnabāt, expu-
gnare tamen non ualuerunt, quoniā pluribus polonis magna ui & fortitudi-
ne, se & sua illic defendentibus, custodiebatur, coepto irritō, recesserūt. Et in
Wratislaviā perrexerunt, quā similiter ut Graccouiā desertatā habitato-
ribus, sed & conflagratā habitationibus reperientes (Ciues etē Wratislae
pauore cōsternati, fere omnibus relictis, prāciosioribus dumtaxat festine ra-
ptis) fugam inierunt, quod gentes ducis Henrici uidentes. Descenderunt &
opes cū uictualibus in arcem inducentes, urbē cum tectis eius flāmis exusser-
unt, Thartari in urbe nil reperientes, castrum uallarunt, & post aliquot die-
bus obsidionē soluētes (ut aiunt orationibus & lachrymis Cessai, Prioris or-
dinis prādicatorum, & fratrum eius in castrum admissorū depulsi) recesserūt.
Interim feria secunda paschæ Thartaris qui Cuyauia uastauerūt superueni-
entibus, simul iuncti in Legniczam profecti sunt. Dux etē Henricus secū-
dus, sanctæ Hedwigis filius, per illud tempus, ibi tā nobiles q̄ agrestes ma-
ioris poloniæ & Slesiae collegarat. Aduenerant & principes cum suis militi-
bus, Myeczlaus Kazimiri dux Oppoliē, Boleslaus filius Dipoldi mar-
chionis Morauiae expulsi, qui Szepiolka cognominatus est. Et Pompo de
Hosterno magister Cruciferorum de Prussia cū fratribus sui ordinis. Insuper
& cruce signati plures. Cūq; ex oppido Legnicē agmina duceret, & ea obe-
quitarer, lapis de summitate ecclesiæ beatæ Mariæ decidit, parūq; absuit,
quin caput ducis Henrici non dirupit, quod reuera infaustum omen fuit. Su-
burbana itaq; oppidi Legnicē prātergressus, quattuor acies instruxit & or-
dinauit. Primum de cruce signatis uoluntariis, & de aurifossoribus oppidi
Goltberk, aliisq; peregrinis militibus. Hāc Boleslaus Szepiolka filius mar-
chionis Morauiae educebat. Altera acies militum Graccoui: & maioris Poz-
loniæ fuit. Huic Sulislaui fratrē Wlodimiri olim Palatini Graccoui: circa

Chmielik

Chmielik occisi prāfecit: Terciam aciem, in qua erāt milites Oppoliē, &
Pompo magister Prussiae cū fratribus & militia sua, Myeczlaus dux Oppo-
liē gubernauit. Quartā, ex prāstantioribus militibus Slesiae & maioris Po-
loniæ, ac prācio conductis militibus, Henricus dux regebat. Totidem erāt
Thartarorū agmina, sed robore & frequentia pugnatorum prāstantiora. Ita
ut unū agmen eorum, omnia polonorū agmina excederet. In campo igitur
q̄ bonus cāpus dicitur, porrecto & in omnes pres lato, uterq; exercit⁹, idus
Aprilis: alias feria secūda post octauas paschæ cōuenit. Primūq; crucifigna-
torum & aurifossorū exercitus cū Thartaris magno impetu congressus, ue-
lut teneræ ariste a gradine percussæ, a sagittis Thartaricis obrutus est. De-
inde duo agmina suo gubernatione Sulislai militis, & Myeczlai ducis Op-
poliē consilientia, pugnam cum tribus Thartarorū agminibus ingressi, ua-
lidam in Thartaros stragē ediderūt, ita ut pedem referrent, & fugam inirēt.
Quidam autē celerrimo cursu, circa utrumq; exercitum discurrens, terribili
uoce clamauit, Byegaycze Byegaycze, quod sonat currite currite. Polonis
terrore incutens, quam uocem Myeczlaus dux Oppoliē audiens, deserto
prælio fugit, & secū magnam partem militū traxit. Quod uidens dux Hen-
ricus ingemiscēs dixit. Gorze lze nam stalo. i. peius & moleste nobis accidit.
Indicansq; suam quartā acie fortissimorū militum, tres acies Thartarorum
aduabus acibus Polonorū disiectas, prostrauit, & in fugā conuertit. Quar-
ta autē acies Thartarorū, & maior omniū cum suo rege Bathi, superueniēs
horribili impetu bellum instaurauit, quod acerrimum inter utrosq; durauit.
Magnaq; ex parte, Thartaris cœsis, & in fugam spectantibus, quidā Thar-
tarorū uexillifer, ualde magnū uexillum ferens, in quo chi littera græca de-
picta erat talis X, & in summitate hastilis, imago terribilī & nigerrimi colo-
ris cum barba prolixa, cœpit incantādo, foriter caput imaginis quatere. Ex
quo uillico fumus & nebula horredī & intollerabilis fœtoris in Polonos diffu-
sa est, ut pene exanimati, & inuailidi ad bellandū redderentur. Clamore itaq;
horrendo eleuato, in Polonos Thartaricus exercitus cōuersus, acies eorum
quæ interim integre erāt, dirupit, & eas magna strage affecit. In qua dux Bo-
leslaus filius marchionis Morauiae Szepiolka dict⁹, & Pompo magister Cru-
ciferorum de Prussia, cum multis insignibus militibus occisi sunt. Dux uero
Henricus corona a Thartaris circūfusus est, ut a tergo & fronte cederetur.
Iamq; ad extremum circa eū, non nisi quattuor milites uersabantur, Sulisla-
us frater olim Wlodimiri palatini Gracco:, Clemens palatinus Glogouien
Conradus Cwirathouicz, & Ioannes Iwanouicz, quāta potuerunt, ui & co-
natu principem Henricū ex prælio educētes, ad fugiendū disponebant, sed
ducis equus sauciatus subsistebat. Thartari igitur ueloci cursu cōsequutum
cū tribus prāfatis militibus, quarto Ioanne Iwanouicz, ab eis segregato, ual-
lauerunt, cū quibus aliquāto tempore decertābat. Ioannes uero Iwanouicz
equū recētem a Roscilao aulico ducali receptum, pene ratis hostiū cuneis,
duci administrauit, quo ascenso dux, Ioannem Iwanouicz, uiam per medios
hostes ei parantem, sequebatur. Ipsoq; in cursu uulnerato & euadente, dux
Henricus intercipitur, & tercio circūuallatur, dumq; audacissime cōtra Thar-

Horrenda cla-
des Polonorū
& Theutonum
ex Thartaris ac-
cepta.

Bathi Tharta-
rorū impator.

Vexilliferi fas-
cinatio.

m taros

Henricus dux
a Tartaris occi-
sus.

taros dimicaret, & manu sinistra eleuata Thartar sibi obuiū feriret, ab alte-
ro Thartaro, lācea sub ascella trāfixus, ex equo demisso brachio moribun-
dus defluxit, quē Thartari ingēti strepitu inconditarū uocū facto, capiūt, &
extra locū certaminis, quātum esset geminatus balistae iactus pertractū, fra-
mea caput absciderunt, corpusq; insignibus omnibus despoliatū, nudū reli-
querunt. Occisa est in eo praelio multitudo nobiliū Poloniae, Inter quos cla-
ri & insignes fuerunt Surlaus, frater Wlodimiri Palatini Gracco: Clemēs
palatinus Glogouien, Coradus Cūrathouicz, Stephanus de Virbna, & An-
dreas filius eius, Clemens filius Andreæ de Pelcznicza, Thomas Piotrkow-
uicz, Petrus Kusza, & pleriq; alii. Hanc cladem uniuersam beata Hedwigis
quae cum sororibus ex Trzebnicza in Crosna fugerat, per spiritū hora qua
acciderat cognoscens. Adleydi sanctimoniali reuelauit. Ioannes Iwanouicz,
fugiens cum duobus suis armigeris, iunctus est Luczmāno militi duos simili-
ter familiares habenti. Et dum in quodam rure, uno miliari a loco praelii di-
stāte, a nouem Thartaris consequeretur, quīs duodecim uulneribus esset cō-
fossus, octo ex illis occidit, & nonum pro captiuo seruauit. Postea ordinē
praedicatorum ingressus, deuote domino celi, a quo protectus erat, famula-
batur. Corpus ducis Henrici, post cladē ex sexto digito sinistri pedis uix co-
gnitum & repertum. Per Annam coniugem ipsius, in medio chori ecclesiae
sancti Iacobi apud fratres minores Wratislaviae sepultū est. Pomponis ue-
ro magistri Prussiae, & militum insigniorū supra exprassorū, in eodem mo-
nasterio sancti Iacobi Wratislaviae, corpora tumulata sunt. Boleslai autem
filii marchionis Morauiae funus, in Lubeusz in choro conuersorū humatum
est. Super caetera corpora fidelīū in loco praelii sepulta, ecclesia in hanc diē
durans constructa est. Maxima uictoria de duce Henrico & Polonis, Thar-
tari potiti, lectis spoliis, unicuiq; interemptorū unā auriculā absciderūt, &
nouem saccos grandes, ad sciendū numerum occisorum, repleuerunt. Ducis
autē Henrici capite in longiori hasta erecto ad castrum Legnicza, Oppidū
enim metu Thartarorū exultum fuerat, applicuerunt. Mandantes ut duce
eorum occiso castrum eis aperirent. Castrensibus conuenienter respondentī-
bus, q; pro uno duce occiso, plures duces filios occisi haberent. Illi uero circa
Legnicz uillis uastatis & incensis, In Othmuchow se receperūt, ubi quinde-
cim diebus statua continuādo, omnem regionem per circuitū uastauerunt.
Exinde Rathiborien, oram adeuntes in Bolesizko, octo diebus commorati
in Morauia secesserunt, & Vencellao rege Bohemiae, in castris se continente
eam plūq; uno mense incendiis & caedibus uastauerunt. Ab Olomuncz se-
ptimis castris in hungariam peruenerūt, eamq; crudelissime prope duos an-
nos affixerunt, regem Hūgariae Belam quartū, cum fratre eius Colomāno
prope fluuium Cziszam miserabiliter fuderunt, & persequuti sunt, totū ue-
ro regnū Hungariae ex utraq; parte Danubii, simul Slauoniā, Bosnam, Ras-
ciam, & Bulgariam, miserabiliter, quā usq; ad internitiōē deuastarunt, fina-
literq; in Scithia sedes patrias redierūt. Refert alia Polonoz historia, Et cō-
cordat cum Rogerio in tractatu de destructione Hungariae per Thartar os
q; Bathi rex Thartarorū, non in Polonia fuit, ut praemissa asserit Chronica.

Sed cum

Pompo sextus
Magister prus-
siae occisus.

Boleslaus mar-
chionis Morauiae
occisus.

Copla auricu-
larum.

Tartarorum in
Hungaria cru-
delitas.

Sed cum in Hungariam contenderet, & ex Russia intrare Hungariā prope-
raret, partem sui exercitus cum principe nomine Peta, ad uastādum Poloni-
am misit, qui ut praedictum crudeliter afflixit, & eam desertauit: Principēq;
ipsius Henricum nomine suo exercitu deleuit, quod ex tempore lucidius cla-
ret. Nam Bathi per montanam portā ex Russia in hungariam fracta, potē-
tia comitis regni hungariae, ad custodiendū eandem portā per regem locati,
duodecima Marcii intrauit, & ante dominicam Palmarum exurendo usq; ad
Pest aduersus regē uenit, retrocedensq;, & rege Bela cum insequente, hunga-
ricum exercitum circumdando, interfecit & dispersit. Hoc autē tempore an-
te dominicā palmarū, Peta de Graccouia in Wratislavia perrexit. Bathi au-
tē in duobus regnis sub eodē tēpore esse nōn potuit. Item narrante eadem hi-
storia Bathi (fugiente rege Bela faciem eius) suis principibus regnū Hunga-
riae diuisit, uocans ex Morauia Petam, ad sorticndū portionem Hungariae,
quod post expulsionem regis Belae quarti fuit. Item Cadan alter princeps
Thartarorū, quem poloni Kaydanū uocant, per siluas & Comauia ac p flu-
uium Sereth, eodem tempore cū Bathi partem orientalem Hungariae quā
Almani inhabitabāt, introiuit, & eam destruxit. Non ergo in quadagesima
poloniā ipse, aut Bathi uastauit, sed princeps Peta. Ne autē rei ueritatē nesci-
cisse uideamur, utraq; historiā retigimus, & legentibus obiecinus, ut eam a
libi ex integro si uoluerint, legant. Potentia Thartarorū cum qua Hungari-
am ingressi sunt, fuit quinquies centum milia pugnatorum.

CAPVT XXXIX.

 Nno domini. M. ducen: trigesimo nono. Conradus dux Mazo-
uia castrū Bydgosien su. Swatopelcone duce Pomeraniae re-
cuperat. In cuius ultionē praefatus Swatopelk cū exercitu terrā
Cuyaniae ingressus, tumultuarie eam deuastauit, oppidū Iuniz
Wladislawien cum pluribus uillis exussit. Item castrū Sathok per polonos
negligenter custoditū, per Saxones interceptum est. Item Villebrandus Ar-
chiepiscopus Maydeburgen castrū Lubusz obsedit. Asserensq; suae eccle-
siae perpetuo, per Henricū quartū imperatorē donatū esse, olim per eū ac-
quisitū & sub Boleslao Crziuouiti expugnatum. Henricus uero dux maioris
poloniae & Slesiae sanctae Hedwigis filius, cum forti exercitu super eum ueni-
ens, gentes ipsius dispersit, & cum plurimorū occisione in turpem fugā co-
uertit. Pompo magister Cruciferorū Prussiae, post deletionē suarum copiarū
a Prutenis, noua manu collecta, castrum Balgam sub Prutenis conquisiuit.
Barbari uero Pruteni reaquirendo castrum. In circuitu duo castra uidelicet,
Portegal & Shrandin erexerunt, & intantum gentes magistri affixerunt, ut
se cum castro potestati Barbarorum subiicere cogitarent, nisi Otho dux de
Brunswik, cum noua militia superueniēs Barbaros repulisset, & castra in cir-
cuitu edificata expugnasset. Monasteriū fratrum minorum in Thorun, sub ti-
tulo sanctae Mariae uirginis, eodem anno domini. M. ducen: trigesimo nono,
erexit, & areā ad inhabitādū fratribus, Pompo magister Prussiae assignauit.
Anno dñi. M. ducen: quadagesimo, monasteriū fratrum minorū sancti Iaco-
bi apostoli in Wratisla: dux Henricus secundus erexit, quod Anna relicta eius

Peta Thartaro-
rum princeps.

Cadan Tarta-
rorū princeps.

Henricus con-
tra archiepisco-
pum mayd-
burgensem.

Monasterium
fratrum minorū
in Thorun, ali-
ud in wratisla-
uia.

m: (ipso pro

(ipso pro fidei defensione per Thartaros occiso) ad plenum consumauit, & in eius ecclesia ducem & maritum suum sepulture commendauit. Sub eodem tempore frater Wolquinus ordinem suum, qui dicebatur ordo militum Christi, cum ordine Cruciferorum Prussie nigrae crucis uniuert. Et eodem anno in congressu cum Lithuanis habito, cum quinquaginta fratribus & multis aliis pugnantibus interficitur. Post commendabilem ac strenuum Henrici secundi Gracouien maioris Polonie & Slesie ducis, per Thartaros occisi, obitum. Barones minoris polonie qui cladi superfuert, Boleslao caluo filio primogenito prefati ducis Henrici se subiecerunt, quod egre ferens Conradus dux Mazouie, cum filiis suis Boleslao, Kazimiro, & Semonito, ac gentibus eorum & cum pluribus aliis auxiliariis uenit, ut cum militibus Pomeranie per Swatopelconem missis, cum Prutenis quoque & Lithuanis, mercede conductis. Et terras Gracco: Sandomiriensem, ac Lublinensem, omnesque arces & munitiones earum occupauit. Boleslaus uero caluus, dum cum gentibus suis & Theutonicis Gracouiam accederet, iniuriam rescissurus. Conrado Mazouie cum ualidiori exercitu superueniente, pugnae se non committens, recessit. Clemens ergo de Ruscia, palatinus Gracco: nullum auxilium a Boleslao caluo habens, Conrado duci Mazouie, ipsum in Skala oppugnanti, se subiecit. Incessuque castro Skala, Conradus dux, castrum per eum Gracouie iuxta ecclesiam cathedralem erectum, funditus disuci precepit. Statimque plenam possessionem nactus, graues uniuersis exactiones imposuit. Nedum agrestibus, aut ciuibus, uerum & militibus, atque sacerdotibus, ad edificationem quoque nouorum castrorum atque antiquorum instauracionem, passim omnes compulit. Quapropter clamor & uox tribulatonum ascendit, quod post miseras Thartaronum clades, miserabilius & grauius a propriis opprimerentur. Missis quoque extemplo in hungariam & Morauiam crebris nunciis, Boleslaum pudicum querebant, & ut afflictam patriam subueniret, tanquam heredem reducere satagebant, qui non est reuersus, nisi anno domini. M. ducen: quadragesimo tercio. In maiori autem polonia Barones & nobiles, specialiter Bogumilus, Dirschicraius, Palatinus Posnaniensis, Cecundus Gneznen, Iohannes Posnaniensis, Castellani. Domaradus iudex Posnaniensis, prefati principatum ducis Boleslai calui filii Henrici per Thartaros occisi, propter oppressiones maiorum Polonorum, & exaltationes Theutonicorum, Premislaum & Boleslaum filios ducis Wladislai Othonis, in dominos & heredes naturales acceperunt, qui unicum castrum Vscze possidebant. Nam sub eis alterum castrum Nakel Swatopelk auunculus eorum dux Pomeranie interceperat, omniaque castra & munitiones prefatis suis principibus Premislaio & Boleslao, necnon castrum Przemant post eius expugnationem, maiores poloni presentarunt & obtulerunt. Quibus Boleslaus caluus non restitit, sed affinitatem iungens, germanam suam Elizabeth nomine Boleslao duci Kalissien copulauit. In Prussia uero Swatopelcus princeps Pomeranie, uir callidus & uaser, cernens Cruciferos per Conradum ducem Mazouie uocatos, in immensum creuisse, & castra ac munitiones plurimas locasse, Prutenosque sibi subiectos ad baptismum coegisse. Coepit uehementer expauescere. Ne sicut ipse dolo Pomeraniam sub Leskone albo acquisiuit, eadem mensura metiendo, a Cruciferis

Boleslaus caluus.

Polonia Boleslao caluo defecerunt.

ciferis quandoque exueretur & e Pomerania expelleretur. Hac itaque occasione omnes Prutenos tam neophitas quam gentiles sibi conciliat, & idolatrie ritus ne pharios reassumere psuadet. Edicto quoque certo tempore, omnes christianos in Prussia tam Polonos quam Almanos interemit. Castra quoque singula Cruciferorum, uel & expugnatione Prutenorum, preter Balgam & Elbing conquirat. Nec ea per Gwilhelmum Mutinensem Episcopum, Innocentii pape quartum legatum, auctoritate sedis apostolice monitus resignauit, quinimo collecta manu Pomeranorum & Prutenorum, totam terram Chelmen. uehementer attriuit & uastauit, preter tria castra Thorun, Chelm, & Radzin, quae acquirere non potuit. In uniusque anni spacio, quod Thartarorum rabies non attigit, Prutenorum barbaries deleuit.

Pruteni idolatriam reassumunt.

CAPVT XL.

Sed redeamus ad Boleslaum pudicum. Anno domini. M. ducentesimo quadragesimo tercio. Intelligens Conradus dux Mazouie, Boleslaum pudicum, cum nonnullis militibus reuersum. Indicit conuentionem Baronibus Gracouien & Sandomiriensem, apud Scarbimitien oppidum, quasi ad prouidendum rebus publicis tercio kalendas Iulii celebranda. Vbi omnibus conuenientibus, ex occulta malivolentia prius concepta, dat signum suis militibus. Et captiuati sunt Przibislaus Vawszriczouicz Vitek Byenyowicz, Andreas Sulconis de Myedzuiedz, Nicolaus Iaszko, Sadek de Chodcza, & alii plures, uinctique & in Mazouiam ducti, ergastulis inclusi sunt, & quasi post duos menses, prima die Augusti que est sancti Petri ad uincula, diuina commiseratione, fractis compedibus, sub intempeste noctis caligine, omnes euaserunt. Clemens uero palatinus Gracoui: de domo & familia Griffonum, qui cum fratribus suis, Sulcone, Theodoro & aliis de medio captiuatum in Hungariam fugerat, audita solutione captiuorum reuersus est, & simul iuncti, tam arcem quam ciuitatem Gracco: eiectis ducis Conradi praesidibus obtinuerunt. Aduenientemque Boleslaum pudicum cum sorte sua Kinga, tanquam heredem & dominum conaturalem cum magno plausu, Prandotha episcopo Gracouien persuadente, in ducem assumpserunt. Quo rumore Conradus dux Mazouie excitus, cum multis gentibus uersus Gracouiam uenit, Boleslaoque pudico copiam pugnandi non faciente, & sola maenia defendente. Dux Conradus Mazouie in castellatis ecclesiis, sancti Andreae extra muros Gracco: & sancti Georgii in arce Gracco: fossatisque factis, cum exercitu in Mazouiam discessit. Post cuius discessum Bogutha praeses in castellationis ecclesiae. s. Andreae (miles hic Graccoterat) ipsam ecclesiam Boleslao pudico reddidit, & omnis hostilitas circa Gracouiam amota est. Itaque Conradus dux Mazouie, Myeczslau ducem Oppolien desertorem, Henrici ducis Wratislaui per Thartaros occisi, in sui praesidium uocauit, uocauit & Premislaum ducem Posnaniensem, Lithuanosque & Iaczuingos. Et cum ipsis filioque suo duce Kazimiro, terram Sandomiriensem ingressus est. Quibus Boleslaus pudicus, cum militibus Gracouien sibus & Sandomiriensem, cum Clemente palatino Gracco: & Floriano palatino Sandomiriensem, & quibusdam Hungarorum militibus in Suchdol occurrit, propicianteque deo, exercitum Conradi numero & robore superiorem, confregit

1243

Conradi dolus

Mira uictorum liberatio.

Boleslaus pudicus reacceptus.

Conradus auxilia petit.

Conradus a Boleslao victus

m: & dispersit

& dispersit. Dūcesq; p̄fatos in turpem fugā agit. Ex qua pugna exercit⁹ ducis Boleslai, p̄da uariarū nationū ditatus est. Duxq; Boleslaus pudicus cāteras munitiones, quā pro Conrado principe Mazouiae tenebatur, ui accepit. Post hunc triumphū milites Gracco: iterū Boleslaum pudicū Prandotha Episcopo Gracco: diuina solenniter in ecclesia Gracco: agente, in suū dominum assumpserūt & intronisarunt. Conradus autē dux Mazouiae eladem in Suchdol acceptam ultum iri cupiens, Lithuanos, Prutenos & Iaczingos ordinauit, qui in copiosa multitudine ingressi, terram Lublineū uastauerūt, eam more barbarico usq; ad fluuiū Istulam, cū districtu Szezechouien, & Lukouien infestādo, hoīes utriusq; sexus cū numerosis pecoribus abegerūt. In Prandothā uero Episcopum Gracco: quia Boleslao pudico ad herebat, p̄fatus Conradus dux Mazouiae suos armigeros misit, & curias episcopales Tharsen, quā nunc Bodzangien appellatur, Kelcen & Cuneouien primum expilatas, cum uillis ipsarū incendit, & p̄dam in Mazouia intulit, propter quod Prandotha Episcopus Gracco: eum auctoritate propria anathematizauit. Cuius p̄cessus Fulco Archiep̄s Gneznen in synodo Lancicien confirmauit, & in singulis ecclesiis denūciare mandauit. Verū Conradus eodem anno. M. ducen: quadagesimo quarto, mala additura malis, terram Graccoui: cum exercitu ingressus, nouas munitiones crexit, quas eo discedente, milites Gracco: expugnauerūt, sed Conradus rediens, iterum eas expugnauit, & aliquas diruit, tot & tantis malis non faciat Conradus dux Mazouiae, contra Boleslaum pudicū nepotē suū, ulceratum gerēs animū.

Anno domini. M. ducen: quadagesimo sexto, cū Lithuanis & gentibus propriis terras eius inuasit. Cui Boleslaus pudicus, cum militibus Gracco: & Sandomirien in Zarzissow, alias in Iarosz in occurrens, diro Marte conflixit. Et a multitudine superatus, pluribusq; militibus Gracco: aut occisis aut captis, Boleslaus pudicus fuga elapsus est. Conrado p̄dam acceptā in Mazouia referente, Et sine mora in terrā Graccoui: cū filio suo Kazimiro Cuyauiae & Lanciciae duce. Item cū Myeczslao Oppolien duce genero suo, redeunte, castra tria, unū in faucibus Rudaue, ubi Istula ingreditur. Aliud supra ripam prope monasterium Thinyecz, extruxit. Et haec duo suis militibus commisit. Tercium in Lelow, & illud Myeczslao Oppolien duci genero suo in administrationē dedit, Sed Conrado in Mazouia diuertēte, Boleslaus pudicus castra prope Thinyecz, & in ora Rudawe expugnauit. Terciū uero in Lelow paulopost Myeczslao duce Oppolien mortuo, illico Boleslao pudico redditū est. O q̄ misera condicio minoris poloniae sub illo tempore fuit, Sub eoq; tempore Pruteni Mazouia irumpentes, eam circa Czechanow uastauerunt, festine autē occurrentibus Mazouitis & Lanciciensibus, noningētos Prutenos occiderūt, alios uero aut captiuarunt, aut disperserūt. Lithuaniq; procurante Conrado Mazouiae duce, silenti agmine in Oppatow oppidum Sandomirien uenientes, ipsum & uicinia eius ipolarunt. Mortuus est tandē deo uolente Conradus dux Mazouiae aetate maturus, nepotis sui Boleslai pudici iniustus opprēssor. Et in ecclesia Plocen maiori sepultus, aṇo dñi quadagesimo septimo supra millesimum ducentessimū. Et reliquit duos filios, Kazimirum

Furor Conradi in Prandotha episcopū Graccouiensem.

1246

os Kazimirum & Semouitum. Boleslaus siquidem tercius filius, breui patrem sequutus, morte absumptus est.

CAPVT XLI.

Nno dñi. M. ducen: quadagesimo tercio, Castrū Zartauięza Theodricus Marsalcus Cruciferorū de Prussia, cum uiginti uiris dumtaxat, in uigilia sanctae Barbarae, nocte scalis appositis, intercepit, & quinquaginta uiros in eodē castro reptos (cum eis a medio noctis usq; ad ortum solis certando) partim occidit, partim in ditionē accepit. Accepit & thesaurū cum reliquo deposito. Sed & caput sanctae Barbarae uirginis asportauit, quod Kazimirus tercius rex poloniae, de Thorun in Gedanum transferri concessit, ubi in hanc diem cōseruatur, & a multis deuotis atq; peregrinis ueneratur. Swatopelcus intellecta castri sui Zarthauicę occupatione, fultus Prussorum suffragio, ipsum obsidione cinxit, & cū reliq; medietate exercit⁹, in Chelmen terrā descendit. Et per Theodricū Marsalcum, ac per Kazimirum ducem Cuyauiae filium Gōradi ducis Mazouiae uictus, utriusq; castris est exutus. Vocatoq; in auxilium Przemiślao duce maioris poloniae, idem Theodricus marsalcus, & Kazimirus dux Cuyauiae, potentis unitis, castrum Wissegrad in Pomerania situm expugnauerunt, & terrā Pomeraniae flammis & uastatione afflixerunt. Ex inde ad castrū Nakel processerunt, quod illico Pomerani, dumtaxat uitam cum paucis rebus parcti, Przemiślao & Boleslao ducib⁹ maioris poloniae tradiderūt, qm̄ sub his ducibus Swatopelk, ipsum interceperat. Eodē anno a p̄fatis ducibus poloniae Przemiślao & Boleslao castrū Zbassin cōstructum est. Veritus Swatopelk, ne unita potentia polonorū & Cruciferorū, de Pomerania expelleretur, concordiam cum Cruciferis iniit, & in obsides filium suū Mestwinum alias Msczugium, & Veyat comitem Vimarumq; Burgrabiū dedit. Cruciferi autē omnes captiuos Swatopelconi reddiderūt. Castrum uero Zartauięza nequaquā reddere uoluerūt, propter quod in aṇo sequēti Swatopelcus iuramenta temerādo, & pacta uiolando, cū Lithuanis, Prutenis, ac Iaczingis uenit, & terrā Culmensē horribili cede & incendio affecit. Quos Cruciferis insequētibus, cum essent impares uiribus, placuit Theodrico atquo Marsalco, ultimam medietatem exercitus ex iniquis locis inuadere. Prima medietate lacum trāsgressa, at Berlwinius nouus Marsalcus, a fronte inuadendos censuit & inuasit. Swatopelcus uero paucitate Cruciferorum cōspecta, ad paludem quā Renszin dicitur, cum eis conflixit, & omnes trucidando, una cum Marsalco deleuit, uix uiginti uiris effugientibus. Similiter exercitum auxiliarem ex Thorun uenientem, uicit & prostrauit, uictoresq; spoliis interfectorū ouantes potiti sunt. Exhilaratus Swatopelcus de suorū uictoria, clandestine ad Remkam aduocatū & ciues Culmenses misit, ut irumpentes castrū Culmese, quod licebat eis quotidie ingredi, filium ipsius Msczugium cum cāteris obsidibus soluerent, p̄miis potituri promissis, quod Ioannes seruus Cruciferorū in p̄lio uulneratus intelligens, traditionem prodidit. Quare Capitaneus Chelmen, Remkam aduocatum cum ciuib⁹ castrum ingredi prohibuit. Obsides quoq; nocte uinctos in castrū Zartauięza

Castrum zartauięza capitur.

Swatopelk uictus.

thauicza misit. Furens ergo Swatopelcus dolos suos detectos esse, clādesti-
ne p̄ apprēciatos pecunia, Culmeñ ciuitatē & Zarthauiczā cōflagrare p̄-
curauit. Ipse uero cum Lithuanorū, Prutenorū, & Iaczuigorū multitudine
terram Cuyauizā uniuersam miserabiliter per incendia & stragē barbaricā
uastauit. Eo q̄ Kazimirus dux Cuyauizā omnes expeditiones cum Crucife-
ris obibat. Dum autē Swatopelcus sēp numero castrū Zarthauicza & fi-
lii recuperationē requireret, Cruciferi denegarunt, & filium eius per triginta
armigeros, quos illis dux Austriæ miserat, in Austriam transmiserunt. Hoc
cognito Swatopelcus, ad ripam Istulæ in terra Culmeñ castrū Zantir edifi-
cauit, nullam nauem in spoliata relinquens. Aliud castrū Swyecze appella-
tum, ad fluenta Istulæ in terra Pomeraniæ edificare coepit. Kazimirus uero
dux Cuyauizā, & Pompo magister Cruciferorū ueniētes in nauibus, castrum
Putirburk e regione Swyecze construxerunt, & multa in destructionē nouo-
rum castrorū Swatopelconis machinantes irritō discesserunt. Swatopelcus
ergo occasione prębita, Swyecze consumauit, & Zantir militibus roborā-
do, utrumq; uictualibus impleuit. Anno autem domini .M. dūcentēsi: qua-
dragesimo quinto, Kazimirus dux Cuyauizā & Lanciciā, Magister Pompo
& Cruciferi cum eo, Hēricus Lichterstein, & Druseliff pincerna Friderici du-
cis Austriæ, nonnulliq; & pauci cruce signati, qui ex Austria uenerant, ordi-
natis aciebus Pomeraniā ingressi, rependendo uicissitudinē uastationis ter-
rarum Chelmeñ & Cuyauieñ, Pomeraniā ipsam nouem diebus exurentes,
prędam, Swatopelcone nō resistēte, sed auxilia prussorū pręstolante dedu-
cebant. Quibus uenientibus insequutus est, & eos a fronte & tergo inuasit,
facileq; Henricū Lichterstein, & Druseliff fudit & fugauit, Nec Druseliff fu-
gam sistere uoluit (tanq̄ miles Australis) nisi in Thorun, tamē duce Kazimi-
ro & Cruciferis acerrime cum Swatopelcone pugnantibus, & neutra parte
pedem referente. Henricus Lichterstein cū suis reuenit, & exercitum Swato-
pelconis a tergo inuasit. Moxq; exercitus Swatopelconis contritus est, mil-
le quingentis occisis, cæteris captis, aut fuga dilapsis.

CAPVT XIII

Anno domini .M. dūcente: quadragesimo tercio, Przēmisslaus &
Boleslaus germani, duces maioris poloniæ, cum Helinga matre
ipsorū, de consensu Fulconis Archiepiscopi Gnezneñ & sui Ca-
pituli, contulerunt ordini & conuentui sepulchri dominici Hiero-
solimitanū Miechouieñ hospitale sancti Ioānis in Gnezna, statuendo ut in
eo singulæ miserabiles & languidæ personæ, & aliqui scolares, expensis ma-
gistrī seu prępositi pręfatæ domus, fouerentur. Eodem anno .M. dūcentēsi:
quadragesimo tercio, septimo idus Octobris. Beata Hedwigis ducis Henri-
ci cum barba, sanctitate & prosapia illustris, relicta, uita functa est. Et in mo-
nasterio Trzebnicieñ humata. Hæc per ānos uiginti octo omnem illecebrā
carnis uitando, cœlibem uitam duxit. Anno domini .M. dūcē: quadra: quar-
to, Cōradus dux Mazouizā, monasterium & ecclesiā sanctæ trinitatis in sub-
urbio ciuitatis Ploceñ fūdauit. Illicq; fratres prædicatores de domo sanctæ
trinitatis Graccouieñ locauit & introduxit. Item eodem āno quadragesimo

Cuyauizā
agesmaSwatopelci
castrū du-castrū Putir-
burgk erigiturPomeraniæ va-
statio.S. Hedwigis
mors.

quarto, supra millesimū ducentēsimū, Fratres prædicatores Przēmisslaus
dux maioris poloniæ cū fratre Boleslao & consensu Boguphali āstutis Pos-
naniē, de Srodka in ciuitatem Posnaniē, ad ecclesiā parrochiale sancti
Gothardi transtulit. In cuius recompensam pręfatus dux, ius patronatus ec-
clesiæ sancti Adalberti Episcopo Posnaniē contulit. Daniel dux Kiouieñ,
sciens terram Lublineñ uastatione Lithuanorū & Iaczuigorū nequitia Cō-
radi ducis Mazouizā desertatam, contra Boleslaum pudicum subordinato-
rum, uenit exercitūaliter, & tā ciuitatē q̄ arcem Lublineñ accepit, turrimq;
rotūdā ex cœctis lateribus cū circuitu in summitate in medio castrū, & pro
pugnacula cū fossis & uallis profundis mira celeritate edificauit, uniuersam
terram sibi appropriādo & parere cogendo, anno Christi domini .M. dūcentē:
quadrage: quarto. Pruteni Ploceñ ciuitatem cū territorio Mazouizā in pro-
ximo ei adiacente, uastauerunt. Anno domini .M. dūcente: quadrage: tercio.
Item anno sequēti Pruteni equāltri exercitu, terras Mazouizā, Swatopelco-
ne Pomeraniæ ad hoc illos pellicente, intrauerunt (quoniam Conradus dux
Mazouizā cum suis militibus in expugnatione terræ Gracco: tunc uersaba-
tur) spoliisq; cœdibus, & incēdiis op̄ pida & rura replentes, discesserūt. An-
no dñi .M. dū: qua: quarto, Boleslaus caluus, & Henricus, filii Henrici ducis
Wratislauri Thartaris occisi, paternum ducatū diuidentes. Boleslaus Wra-
tislauiē, Henricus Legniceñ sortem accepit. Verū Boleslaus caluus p̄nitē-
tia ductus, putans Legniceñ portionem fore pinguiorē, per cōmutationē Le-
gniceñ portionem accepit. De Wratislauiē Henrico fratri cedens. Supere-
rāt bini fratres eorū Conradus & Wladislaus litteris eperam dantes. Et cō-
dem Wladislaus Archiepiscopus Zalczbürgeñ factus, ducatū Wratisla-
uiē qui eū continebat, Henrico fratri integrū reliquit. Cōradus uero cum
fuisset subdiaconus, & in Bambergeñ Episcopum breui promouendus, fasti-
diens Episcopatū & studium deserens, sortem Legniceñ quæ ipsum contin-
gebat, a Boleslao caluo expetebat. A qua exclusus, ad Henricum alterum
fratrem se contulit. Ob hoc Boleslaus sortem Wratisla: pacificam repeter-
bat. Conductisq; præcio Saxonibus & cæteris Theuthonicis, terram uasta-
uit, & ciuitatem Wratisla: prima & altera obsidione obsedit. Cumq; nil prof-
pere gessisset, in Legniczam redeuntem, proprii Barones ipsum captiuarūt
Postea sponione de nō nocendo recepta, dimissus, captiuationem ultum iri
uolens, castra Theutonū locauit, & Archiepiscopo Maydenburgeñ castrū
Lubush donauit, propterea Przēmisslaus dux Posnaniēsis suam germanā in
uxorē habēs, ipsū tanq̄ delirātē captiuaui, & honeste seruauit. Anno Chri-
sti .M. dūcentē: quadrage: quinto, Barones maioris poloniæ, liuore acti, prin-
cipes suos Przēmisslaum & Boleslaum rogarunt, ut libertates ecclesiarum
Gnezneñ & Posnaniē, iura ducalia & specialiter de moneta cydenda, per
Wladislaum Othonis parentē eorū concessa, rescinderent & cassarēt. Qui
nullis præcibus aut instātiis fracti. Priuilegia in honorē dei & ecclesiarum li-
bertatem emanata, non uiolarunt, sed confirmarunt & innouarūt, in fonsq;
ciuitatū & castellorum præconū uoce obseruanda publicauerunt.

Pruteni Mazo-
uiam ingressi.Polonorum pe-
ticio:Præcipuum cō-
stantia.

Frater Asceli
nus legatus
Wratislaviam
venit.

Nno domini quadragesimo sexto, supra mille: ducentes: per Bo-
hemiā in Wratislaviā, frater Ascelinus ordinis prædicatorū, cū
pluribus fratribus eiusdem & aliorū ordinum, uenit. Exceptusq;
& ueneratus est a Boleslao Slesie & Wratislaviæ duce. Exin-
de transiens, ad Lanciciam peruenit, a Conrado duce Mazouiæ cum suis re-
collectus & hospitatus. De hinc ad Graccouiam deductus, a Boleslao pud-
ico, a genitriceq; eius Grzimislawa, & a Prandotha ordinario loci, benigne
suscepti & habiti sunt, pluribus pellibus subtilibus pusi, supra id quod pro-
prio arte emere potuerunt, qm̄ principes Thartarorū sine munere adire ne-
phas est. Tulit aut̄ fortuna ut esset apud Boleslaum pudicū principē Grac-
couiæ atq; Sandomiriæ, Vasilco princeps Russiæ, nepos matris suæ, huic
itaq; cōmendati, in Russiā per ipsum deducti sunt. Ad Kiouiam uero adue-
nientes equos pro cōdicionē terrarū Thartarorū ualentes acquisierunt, qui
pedibus aquā & pabulum sub niuibz sibi quærerēt, tandem ex Kiow proce-
dentes, plures duces Thartarorum pertransierunt. Donec ad Cham seu im-
peratorē Thartarorū applicuerunt. Cui legatione domini papæ Innocētiū
quarti, qui ex Lugdunensi cōsilio eos illuc miserat, exposita, ut deum uniuers-
orum agnosceret atq; coleret, & cum quē misit Iesum Christū, utq; gentem
christianam crudeli nece, quēadmodum in Polonia, Hungaria, & Morauia
fecit, nō perderet, postulauerūt. Et accepto responso, q; Cham per quinque-
nium gentem christianā non inuaderet, per eandem uiam ad dominum Apo-
stolicū cū litteris imperatoris Thartarorū redierunt. Habes in speculo histo-
riali Vincētiū libro trigesimo secundo hāc historiā, quam caute legas neces-
se est, quoniā in aliquibus superfluciosa est. Anno quo supra, scilicet. M. du-
cent: quadragesimo sexto, per Graccouia in Prussia & Pomeraniam, Opizo
Abbas de Meszano, sedis apostolicæ legatus, ex Lugdunē concilio per In-
nocētiū quartum missus, trāsīit. Qui Swatopelconē Pomeraniæ ducem
per Episcopū Maden sedis apostolicæ nūciū anathematizatum, sumpto
ab eo iuramēto, q; de cætero cū Prutenis & Barbaris, consortia contra chri-
stianos nō ageret, absoluit. Daniele aut̄ Drohiciē & Kiouien principem
inter principes Russiæ potentiorē, rogantem & pollicentē se cum omnibus
Russorū terris, græco ritu derelicto, in obedientiā & cōmunionem ecclesiæ
Romanæ trāsīturum, præfatus legatus Opizo anno eodē. M. ducē: quadra-
gesimo sexto, in regem super Russiā in castro coronauit & inūxit, quod om-
nes pontifices poloniæ dissuadebāt, scientes ducis Danielis fidem uāfram &
fluxā, ueluti postea compertū est. Anno domini. M. ducen: quadragē: septi-
mo, Przemisslaus & Boleslaus maioris poloniæ duces, terrarū maioris Polo-
niæ inter se talē diuisionē celebrarūt. Przemisslaus natu maior, terras Gnez-
nen & Posnaniē, cum eorū castris & appenditiis accepit. Boleslaus uero
ducatū Calissien a fluuiio Przosa usq; ad Przemant, castro Przemant etiā
incluso, ab inde usq; ad fluuiū Vartam & Moszinā. Item ad paludē Sepno,
& fluuium Obra. Appositūq; est anathema, per Boguphalum Posnaniē
episcopum in uiolatorē huiusmodi diuisionis, quæ tamē deposit fuit uiolata.
Et quia in sorte Boleslai ducis Kalissien monasteriū Lodenſe ad fluuiū Var-
ta situm,

Graccouie a
Boleslao &
Prandotha sus-
cipitur.

Legationē Tar-
tarorum imper-
ratori exponit.

Reditus Asceli
ni ad papā In-
nocentium.

Opizo pape le-
gatus Swato-
pelconem ana-
themate libe-
rar.

Daniel in regē
Russiæ coronat.

Diuisio terrarū
Poloniæ maio-
ris.

ta situm, Kazimirus dux Cuyauien & Lancicien occupauerat. Filius Conra-
di ducis Mazouiæ, præfatus dux Boleslaus eodē anno depulso præsidio du-
cis Kazimiri, & uniuersis propugnaculis disiectis, locum monachis restituit.
Eodem anno. M. ducen: quadragesimo septimo, super Odrā uouum castrū
Copaniczam Boleslaus dux Legnicei edificauit, repetens maioris Poloniæ
ducatum, quem pater suus tenuerat. Sed Przemisslaus & Boleslaus maioris
poloniæ duces, exercitualmente egressi, cū eo ante pugnam composuerunt, &
castro Copanicza demolito, castra Santok, Myedzirzecz & Dzbasin pro
bono pacis assignauerūt. Vnum autē castrum ex prædictis Santok, Bar-
win dux Kasilubitarum obsedit, prætendens ipsum sui iuris esse. Przemissla-
us autē dux Gneznen & Posnaniē festinus cum gentibus suis accurrēs, ca-
strensibus obsidione fatigatis, succurrir. Accelerante autē & Boleslao Legni-
cei cuius castrum erat, Barwin eorum potētiam ueritus, nocte discessit, nec
amplius redire statuit, pro quo beneficio Boleslaus Legnicei commendata
ducis Przemisslai probitate, castrum Santok perpetua largitione sibi reddi-
dit. Anno præexpresso 1247. mortuo Popone altero magistro Cruciferorū
Prussie, tercius magister Henricus de Vita electus est. Is castrum Crisburg
in terra Pomeraniæ extruxit, uolens frenare temerarios ausus Swatopelco-
nis. Verū Swatopelk explorato tēpore oportuno, castrum Crisburg nocte
intercepit, & occiso Cruciferorum præsidio, suum illi imposuit. Insuper cō-
positiōe pacis uiolata, Swatopelk plures ex Cruciferis circa Golub, partim
extinxit, partim captiuauit. Et cum manu Barbarorū, terrā Cuyauia irrum-
pens, eam ferro & igni uastauit, non parcens etiam sceminis & pueris. Eo au-
tem Cuyauiam uastate, Henricus magister Cruciferorū, aliud castrū e regio-
ne Crisburg erexerat. Ad quod expugnādum, Swatopelk exercitum cum
curribus & propugnaculis misit. Quem Cruciferi superarunt, & in fugā con-
uerterunt, potiti spoliis rebusq; plurimis, eam cladem Swatopelk uicturus,
nouo exercitu comparato, partem eius ad laceffendū uersus Crisburg misit,
qui a Cruciferis uicti, fugientes ad statua Swatopelconis tam incōdita uo-
ces adiderūt, q; exercitum Swatopelconis terruerunt, ut statim at taberna-
culis derelictis, præcipitanter trās ripam Istulæ fugerent, nōnullis ab undis
Istulæ absorptis. Quo facto, exercitus Cruciferorū in Pomeraniā descendēs
grauem uastationem per ignes ac cædes intulit. Sub hoc tempore monaste-
rium de Oliua in horreis, equis, & pecoribus, extreme damnatum est.

CAPVT XLIII.

Conrado Mazouiæ duce morte sublato, pax est reddita terris
maioris poloniæ Graccouien, Sandomiriē, & Lublinei. Thro-
nus uero Boleslai pudici extunc polonorū monarchæ firmatus
est, hoste & infestissimo ipsius aduersario e uita cadēte. Ccepitq;
dux Boleslaus pudic⁹ una cum beata uita, Prandotha Gracco: antistite, p
canonisatione beatissimi Stanislai Episcopi Gracco: laborare, & eam prout
inferius dicitur adiuuit. Ad petitionem autē Belæ regis Hūgarie socii sui
cum gentibus pedestrium & equastrum in suo comitatu habens. Daniele
ducem Russiæ cum auxiliis Ruthenorū, anno domini. M. ducen: quinqu-
gesimo

Castrū Copan-
icza edificatur.

Secundus ma-
gister Crucife-
rorum morit.
Electio terci
Magistri Cru-
ciferorum.
Castrum crist-
burgk edificat.

Monasterium
Oliua destruc-
tum.

Boleslai pudici
thrōnus firma-
tus.

Ab archiepiscopo
consecratur.

Oppauien ter-
re duplex inua-
sio.

Polonia minor
a Tataris va-
stata.

Ruthenorum
fraus.

Magna sangui-
nis effusio.

Tartarorum in-
gressus usque ad
Legniz factus.

Nundatur cla-
des pape.

gesimo tercio, Moravia & districtum Oppauien intrauit. Factisq; incendiis ac spoliis, cum multitudine captiuorum in poloniam rediit, & Rutheni in Rus-
siam. In sequenti quoq; anno praefatus Boleslaus pudicus dux Graccoui: &
Sandomirien, cum Wladislao Oppolien & Rathiborien duce, & cum Ru-
thenorum exercitu, terram Oppauien, pro eo q; a Premislao cognominato Ot-
tocarus, postea rege Bohemiae, esset occupata, hostiliter ingressus, totam flae-
mis & coedibus vastauit, & cum praeda hominum atq; pecorum felix remear-
uit: Et cum terrae Graccoui: & Sandomirien, inter alias terras poloniae desi-
derata pace gauderent. Ecce ingens Thartarorum exercitus, ex multis legioni-
bus conflatus, & per gentes Ruthenorum ac Lithuanorum aduectus cum du-
cibus Thartarorum, Nogay, & Thelebuga, post festum sancti Andreae an-
no domini. M. ducent: quinquagesimo nono, in terram Sandomirien aduenit,
transiensq; per glacies concretas fluminis Istulae, ciuitatem Sandomirien incen-
dit, & eam cum ecclesiis conflagrauit. Castrum quoq; in quod uniuersa Sa-
domirien sum regio cum uxoribus, pignoribus, & fortunis confugerat, cin-
xit, & illud nocte ac interdiu oppugnauit, sed cum non praeualuisset. Vasilko
dux germanus Danielis, insup Leo & Romanus filii Danielis regis Russiae
ad Petrum de Crampa Sandomiris Capitaneum miserunt, ut potius humili-
atius tributum imponendum, securus pendat, q; arcem & qui in eam confluxe-
runt omnes perdat. Credidit Petrus de Crampa, dolositatis & fraudis Ru-
thenorum expertus atq; ignarus. Factaq; treuga pacis cum Sbigneo germa-
no suo & insignioribus mililibus, e castro descendit, & in statuam Thartarorum
per duces Ruthenorum deductus est, ubi tametsi Thartarorum duces adora-
set, & tributum pensurum se promitteret, tamen Thartari fide uiolata, eum cum
omnibus suis captiuarunt, spoliatosq; & uerberatos, ad ultimum capite coe-
sos, obtruncarunt: Cum ualido deinde concursu & clamore ad castrum inue-
cti, omnes crudeli supplicio (uirginibus dumtaxat ac ingenuis mulieribus p-
explenda libidine seruatis) truculentissime enecarunt. Fluxitq; sanguis occi-
sorum de colle arcis, tanq; quidam riuulus in Istulam. Alios uero homines oc-
cidere fastidientes, tanq; gregem cumulos in Istulam ad submergendum impu-
lerunt, rebus deinde castris omnibus potiti, ipsum incenderunt. Effusiq; e Sa-
domiria Thartari, ducatum praebentibus Ruthenis, in Graccouiam adueni-
unt, & eam uacuum habitatoribus reperientes (omnes siquidem in arcem Grac-
couensem confugerat) in testa & ualitudinarios senierunt, tribusq; mensibus
grassati, nullam resistantiam passi (dux etenim Boleslaus pudicus cum Kinga
coniuge in Hungariam, tantae multitudinis resistere nequens, fugerat) cum in-
genti praeda & maiori coede, q; priori ingressu & strage, apud Chmielik & Le-
gniczam factam, onusti in Thartariam reuersi sunt. Quod malum dum Bo-
leslaus pudicus, & Prandotha, ecclesiae Graccouensis pontifex, Alexandro
pape quarto, per nuncios Bodzantham Decanum, & Albertum Canonicum
Graccouensem ad illum missos, declarassent, uisitantibus ecclesiam sanctae
Mariae Sandomirien (quonia illuc in ecclesia & cimiterio corpora occisorum
per Thartaros, sepulta sunt) parem indulgentiam, quam habet ecclesia san-
ctae Mariae ad matres de urbe, concessit. Hanc indulgentiam merentur & pro-
sequuntur

sequentur poloni & peregrini quotannis ecclesiam Sandomirien, secunda Iu-
nii uisitantes, & eam, magnas indulgentias appellantes. Deinceps anno se-
quenti ualidus exercitus Thartarorum subito ueniens, Sandomiria conquisi-
ta, magnam multitudinem hominum, utriusq; sexus barbarica seueria truci-
dit. Aliosq; more pecorum in Istulam pullos, undis suffocauit, & per Gracco-
uiam usq; in Bithom praedam agit, monasterium Zauichosten & Calui mon-
tis vastauit, & duobus mensibus integris in polonia debachatus, factis mul-
tis incendiis, cum maxima praeda ad propria reuersus est. Duce Boleslao Grac-
cui in Hungariam secedente, Prandotha Episcopo Graccouensi in castro Ra-
thiborienli comorante, ceteris magnificis & nobilibus in arcibus, aut filiis
degentibus. Hanc Thartarorum vastationem induxisse culpatus est dux Kaz-
mirus Cuyauia. Quem propterea duces poloniae multis contumeliis ut infra
dicetur affecerunt. Ne autem barbari, tam frequenti incurfu, terras Boleslai
pudici inuaderent. Cum omnibus copiis suis circa Zauichost contractis, ipse
dux Boleslaus pudicus, anno domini. M. ducent: sexagesimo quarto, compo-
sito agmine incedens, Iaczwingis bellum intulit, quibus decimo kalendas Iu-
lii cum principe eorum Comath, propere & lete occurrerentibus. Pugna conser-
ta est, & alteris in alteros coeca & obstinata mente ruentibus, aequis uiribus a-
liquot horis praelatum est, tandem acie Iaczwingorum succumbente, & Co-
math principe eorum a polonis pugionibus confosso, ad extremum coesi & ob-
triti sunt. Omnisq; natio Iaczwingorum eo bello (quoniam pedem referre nec
unquam pugnam etiam iniquam detrectare uoluit) deleta est, ut pauci agrestes su-
pstites essent. Extunc & in temporibus nostris Lithuanis coniuncti, sic q; nomen
Iaczwingorum perrarum & paucis notum extet. Horum reliquias Boleslaus
pudicus fidei Christi profiteri iussit, detractantes uero capite multari. Sup-
plicauit etiam dux Boleslaus pudicus, Alexandro pape quarto, ut pro Neo-
phitis, gentis illius. Episcopum institueret, quod & concessit, & Archiepisco-
po Gneznen sup ea re scripsit. In effectum tamen non cernimus fuisse deductum.

CAPVT XLV.

Repressis autem & extinctis Iaczwingis, Ruthenorum bellum sur-
rexit. Rutheni siquidem anno domini. M. ducent: sexagesimo quin-
to, frequenti & magno exercitu duce Swarnone collecti, Sando-
mirien districtum depopulantes, rapinis & incendiis affligerunt
quos Barones Sandomirien, duce Boleslao non consulto acialiter congregati, p-
agros sparsim palantes & vastates fuderunt & interemerunt. Et omnes ra-
pinas recuperantes, castro eorum potiti sunt. Hanc iniuriam, & alias dux Bo-
leslaus pudicus rescissurus, anno sequenti scilicet. M. ducent: sexagesimo sexto
Petrum palatinum Graccoui, cum copiis circa Ropczycze collectis, in terram
Swarnonis misit, quo secundas statiuas agente, feria sexta quae fuit decima o-
ctaua mensis Iunii, in loco Pyetha appellato, dux Swarno cum magno Ru-
thenorum & Thartarorum exercitu aduenit, haud longe a Polonis locato. In-
crastino autem quae fuit dies sabbati sanctorum Geruasii & Prothasii marty-
rum (in quo die superioribus annis Romanus dux Russiae potentia polonorum
circa Zauichost contritus fuit) infestis animis occurrerunt, acies Ruthenorum
& polonorum

Boleslaus pu-
dicus Iaczwing-
bellum parat

Iaczwingi vi-
cti.

Rutheni bellum
reperunt.

Swarno eorum
dux.

Polonorum in
Ruthenis &
Thartaris vi-
ctoria.

& polonorum, maximaq; strages in Ruthenis ædita est. Ita ut ad ultimum Swarno ad fugam profiliaret, deinde Rutheni eum sequuti passim in fugam uersi sunt. Et poloni adepta uictoria, duobus diebus in loco certaminis comorati. Post hoc totam terram Swarnonis depopulati sunt, multiplicemq; uariæ suppellectilis prædam referentes, in poloniam ouantes redierunt. Hæc clades Ruthenos adeo domuit, ut terras polonorum pluribus annis contingere non auderent. Anno autem domini. M. ducen: septuagesimo tercio, Conueniētib⁹ in Oppauia, Przemislao rege Bohemiæ ex una, & Boleslao pudico duce Gracco: & Sâdomiriæ ex altera partibus. Quum Przemislans districtū Oppauia, legitime ad se deuolutū per Myeczlai Oppolien ducis mortem, testamento sibi legatum assereret. Et Boleslaus pudicus portionem terrarum regni Poloniae ab origine tētam & appropriatam esse affirmaret. Nolletq; alter alteri cedere, Barones cōmunes & consiliarii eorum per sufferentias pacis, in annos uiginti huiusmodi quæstionē suspenderūt decidendam. Interim dum hæc fierent, Paulus Episcopus Gracco: cum nonnullis militibus, Boleslao pudico rebellaturi, ad Wladislaum Oppolien ducem, præcantes ut ipsum potius in dominum, q̃ Boleslaū, & quē designauit successorem Leskonē nigrum haberent. Nec abnuuit dux Wladislaus suscipiendos. Occurrente autē exercitu Boleslai pudici ex aulicis & nobilibus, qui ipsum sequebantur. In Bogehim uilla monachorum, die Veneris, quarto nonas Iunii, duro certamine, cum potentia Pauli Episcopi Gracco: & nobilibus eum sequētib⁹, conflixerunt, pluribusq; interfectis, militibus Boleslai uictoria cessit, licet non incruēta. Bona ergo rebellium singula dux Boleslaus, aut usibus suis, aut uictoribus distribuendo confiscauit. Prima autē die mensis Iulii eiusdē anni, subito in graui exercitu Lithuani, Pruteni, & Samagittæ, in terrā Lublinensem descenderunt, & maiorem partē eius incēdiis & strage uastauerūt spoliaq; abduxerunt. Insimulatus est Paulus episcopus Gracco: hanc miserabilem cladem in ultionē eorum, qui in Bogehim ceciderūt duci Boleslao pudico subordinasse. Hic namq; Paulus grauitate pontificali obmissa, pro concubina moniali de lapide Mariæ, alias de claustro Skala uiolenter abstracta abutebatur, uenationes per se tractauit. Cum Lithuanis polonorum hostibus ut a Boleslao pudico securior esset, affinitates & connubia iuxit. Ecclesiā suam Grac: perraro ad diuina peragenda uisitauit, cū assuetis rapto aut furto uiuere, conuentus habuit. Quare cū in monasterio sanctæ trinitatis in Graccouia esset, uox de aere lapsa insonuit. Ve tibi Paule Episcope, melius esset, si natus non fuisses. Quidam autē relligiosus per quietē, lupum anterioribus pedibus erectis, humana uoce exclamasse uidit. Ve tibi Paule episcope, quoniam cœpisti & occidisti. Qua relatione plurimum contritus, in cubiculo solitarius planxit, donec audiuit. Ne timeas, inquit, Paule Episcope, age quod bonum est, septimo año moriturus. Sed hæc hætenus. Boleslaus pudicus ciuili bello attritus, Lithuanis resistere nō ualuit. Lestko uero, & Cōradus Cuyauia & Mazouia duces, pro terræ Lublineñ uastatione, terras Polesitarū & Prutenorū igne & spoliis & coedibus, nullam resistentiā passi, depopulati sunt. Dux uero Boleslaus pudicus cum omnium suarum terrarum copiis, & cū Boleslao

Boleslao pio Kalissien, & Lestkone nigro Siradieñ ducibus, terrā Oppolienē in festo sanctorū Simonis & Iude ingressus, uicos, oppida, & suburbia ciuitatis Oppolien exussit, uastationē usq; ad Koszlye & Rathiboriam extendendo. Wladislaw Oppolien copiā pugnandi non faciēte, sed ex insidiis per agros palantes inuadente & obruncante. In anno quoq; sequēti, qui fuit millesimus ducente: septuagesimus quartus, utroq; duce Boleslao pudico Gracco: & Wladislaw Oppolien minas spirāte, et armaturā contrahēte. Boleslaus pius dux Kalissien per plures tractatus, redditus hinc inde captiuis & damnis compensatis, pacem inter eos cōposuit. Cumq; septē & triginta annis Boleslaus pudic⁹ regnasset, mortuus est, satis deuotus in Graccouia, die Solis septima Decembris, alias quarto idus Decembris, anni domini. M. ducen: septuagesimi noni, in monasterio sancti Francisci, quod ipse fundauit, in choro ad aquilonarē partem sub lapidib⁹ sectis, in altum eleuatis, sepultus. Hic, princeps bonus, simplicis non fucati ingenii, sobrius & pius moribus, sed in decisione causarum uarius, & a corruptela munerum, parum abstinēs uenationum seētor, a contactu fœminæ alienus, cœlebs & uirgo fuit. Ob quod mactæ uirtutis meritum, Boleslaus Pudicus, quod nulli principum Poloniae in hanc diem contigit, cognomen sortitus est. Nonnullas ecclesias & monasteria fundauit, prout in incidentibus claruit & patebit. Kinga autem uirgo & relicta Boleslai pudici humato funere mariti, cum Iohelth seu Helena Boleslai pii Kalissien ducis relicta, in ecclesia sancti Francisci Graccouia ordinem sanctæ Claræ professæ, caput uelaru, & in Cenobiū sanctimonialiu Sandecen abeuntes, residuam illic in bonis operibus ætatē contriuerūt.

CAPVT XLVI.

Dicamus nunc euentus & cōtingentias ducum maioris Poloniae, Slesia, Mazouia, & Pomeraniae. Ab initio monarchiæ Boleslai pudici usq; in finem eius, anno domini. M. ducen: quad: nono Przemislans dux Posnanien irritata priori diuisione terrarum cū Boleslao duce Kalissien germano suo facta. Proprio motu & sensu ab eo ducatum Kalissien recepit, & ei quæq; peiora & sterilia consignauit, scilicet, Gneznā, Bnin, Gredecz seu Gedcz, Nakel, Ostrow, Burchow, Czarnkow Vlsze, & Srem. Adiecit insuper captiuationē ipsius, tanq̃ uitæ & principatui eius insidiaretur. Ob hoc merito a Fulcone Archiepiscopo Gnezneñ argutus est, donec in festo paschæ anni domini. M. ducen: quinquagesimi tercii eum a captiuitate absoluisse. Et reconciliatione facta, per medium eiusdem Archiepiscopi & Baronum, nouā principatū diuisionē fecit, tribuēdo duci Boleslao Gneznā, Kalisz, Vielun, Sroda, Pisdri, Gedcz, Pobiedziszka, Bnin, & Biechow. Possidente duce Przemislao Posnaniam cum omnibus aliis pertinentiis maioris poloniae. Ab eo tempore in fraterna dilectione concordēs permanserunt. Captiua uerat & anno sequēti Semouitū ducem Mazouia, & Gertrudim uxore eius. Kazimirus germanus ipsius dux Cuyauia Lancicia, & Siradia, & captiuos in Siradia detinuit. In Slesia autē Boleslaus caluus, dux Legniceñ, post duas expeditiones superioribus annis contra Henricum germanum suū ducem Wratisslauiē factas, Adiecit terciam in

Boleslaus pudicus terram Oppolien uastat.

Boleslaus pudicus mori.

Vnde pudicus dictus est.

kinga & Helena mūdo abre nunciat.

Semouitus cū uxore captiuat.

estate anno Christi. M. ducente: quinquagesimo. Et a Wratislauia repulsus in Legniczam rediens, singula in ducatu Wratislauien igne vastauit. Theutonici uero & prædones quibus stipendia nõ soluit, in territoriis Legnicen & Wratislauien plura loca in castellauerant. Ipse quoque Boleslaus caluus de omnibus equis & fortunis se exiit. Nec soluenda stipendia soluere potuit. Castrum Lubuceñ, Ioanni & Othoni Brandenburgen Marchionibus obligauit. Et ab eo tempore anno scilicet. M. ducente: quinquagesimo, districtus Lubuceñ cum castro, ad marchionatum Bradenburgen, a regno poloniae in iuste alienatus transiit. (Illic in ecclesia sancti Petri sub castro Lubusz quiescit tumulatus Myeszko dux Polonus, cuius fuit castrum Lubusz dum uiueret) Ad tantamque ægestate Boleslaus peruenit, ut frequentius pedibus iret, quam equo ucheretur, & ideo facilliter a militibus Henrici fratris sui comprehensus, in uincula Wratislauiae coniectus erat. Sed ad iussa Henrici fratris sui dimissus fuit. Oppida sortis suae Zithawiam & Gerliczã subditis suis in grauius summis obligauit. Hinkonem filium Mirzonis Castellani Crosnen, spe exigende pecuniae captiuauit, ac Germanis quorum consortio delectabatur, pecunia multatam dedit. Qua dere nobiles Poloni, Crosnense castrum, & oppidum Crosna, cum ceteris munitionibus, Conrado fratri & aduersario suo tradiderunt. Quod Boleslaus caluus dolens, Conradi fratri suo insidias ut captiuaretur & occideretur, tetendit. Conradus autem declinans insidias Boleslai, ad Przemisslaum Posnaniensem & Kalissien ducem diuertit. Qui comiter eum excipiens & pascens, Boleslaum caluum Legnicen, in Henricum Wratislauien ducem requisit, ut Conrado sortem paternam assignarent, & stipendia cum ludibrio suo & suorum eum uiuere non sinerent. Iplis autem nolentibus & sese excusantibus, Przemisslaus dux praefatus Posnaniensem & Kalissien cum equarum & pedestri exercitu, habens secum ducem Conradum, in ducatum Legnicen intrauit, & castrum Bithom prope Glogouiam supra flumen Odram construxit, fossatisque uallis & militibus muniens, ac duci Conradum tradens mandauit, ut non prius a uexatione ducatus Legnicen cessaret, donec aequa per Boleslaum ei portio redderetur. Contigit eo tempore ut Boleslaus caluus incautius speculans exercitum Przemisslai, ab eius militibus excubias agentibus caperetur, & in uincula per Przemisslaum coniectus, cum modibus pecunia corruptis, euasit. Dux autem Przemisslaus Posnaniensem, Posnaniam reuersus, Salomeam sororem suam praefato duci Conrado desponsauit, & magnificas nuptias sub praesentia Fulconis Archiepiscopi Gneznen, Boguphali Episcopi Posnaniensem, & Baronum terrarum suarum celebrauit. Ibi dem Thomam Castellatum Posnaniensem, Thomisslaum pincernam, filiumque eius Sanduogium, nobiles, de domo Nalancz, accepta cautione, quod sibi & Boleslao duci Gneznen fratri suo fideles & sinceris se praestarent, a uinculis absoluit. Captiuati siquidem ante tres annos fuerunt, quoniam accusati erant Przemisslaum & Boleslaum fratres de ducatibus maioris poloniae eiiciendos conspirasse, & ad Boleslaum Legnicen defecisse, ipsi ducatum maioris poloniae tradituri. Barwin item dux inferioris Pomeraniae, interim Przemisslao bello Slesiae implicato, castrum Drdzen comprehendit, quod post unius mensis

Boleslaus infor-
tunum.

Boleslaus Cal-
uus captus &
pecunia libera-
tus.

Barwin dux
Pomeraniae ca-
strum Drdzen oc-
cupat.

spacium

spacium Przemisslaus expugnans, milites pro eius defensione relictos, captiuauit, & bona eorum militibus suis in praedam dedit. Anno uero domini. M. ducente: quinquagesimo quarto, Przemisslaus Posnaniensem, Boleslaus Kalissien germani, & Conradus gener eorum, in districtum Wratislauien dominii Henrici ingressi, spolia plurima circa Wratislauiam, Oleszniczam, Trzebniczam, Siczow, Cyrekuiczam, & alia loca intulerunt, eo quod dux Henricus fratri suo Conrado, neque portione suam dabat, neque apud Boleslaum Legnicen, ut daretur, instabat. Insuper & pro summa quinquaginta marcarum argenti duci Przemisslao debitarum. Ecclesiis tamen & monasteriis honos & debita libertas seruata est. Opizo autem Abbas de Mieszano sedis apostolicae legatus, in Wratislauia comorans, Przemisslaum ducem & terram ipsius Posnaniensem interdicto supposuit, lesum se & Apostolicam sedem asserens, quia eo praesente Wratislauien districtus vastaretur, nec tamen Przemisslai requisitus, & allegationibus conuictus post appellationem ei intimatam, alias post triginti sex dies interdicti, a die Veneris post dominicam Reminiscere, usque ad diem Martis post dominicam Iudica computatis interdictum relaxauit. Eodem anno dux Conradus de castro Bithom Henricum ducem Wratislauie germanum suum captiuauit, nec dimisit, donec obsides posuit, quod portione suam a duce Boleslao Legnicen repeteret, aut portione in ducatu Wratislauia bona fide sibi praestaret propter quod duce Henrico Wratislauiensi instate, in anno sequenti uidelicet. M. ducente: quinquagesimo quinto. Conuentione ducis Boleslai Legnicen & Henrici Wratislaui apud Glogouiam habita. Ex sententia Thomae episcopi Wratislaui & comunium Baronum, Boleslaus Legnicen multipliciter de iustis atque resistens duci Conrado portione suae sortis Glogouiam, cum attinentiis fere conuictus tribuit, & dux Conradus obsides duci Henrico Wratislaui resutuit.

Opizo legatus
Papae interdictum
ponit.

Conradus He-
ricum germa-
num captiuat.

Concordia eo-
rum ex resolu-
tione.

CAPVT XLVII.

IN Pomerania quoque anno domini. M. ducente: quinquagesimo quinto, Swatopelcus Pomeraniae dux Mieszugium filium suum olim apud Cruciferos Prussiae obsidem, cum exercitu & nocte praecedenti in diem sancti Michaelis misit, castrum Nakel interceptit. Quod cum Przemisslao duci Posnaniensi, cuius castrum erat, nunciatum esset, obsidione castrum cinxit, habens secum Boleslaum Kalissien, & Kazimirum Cuyauien, Lancicien, & Siradien duces, habens in auxilium mille milites Boleslai pudici Gracco: & Sandomiriensem. Semouiti uero Mazouiae ducis octingentos. Non tamen cum tanto exercitu profecit, sed nouo castro e regione antiqui castri uersus occidentem locato. Ad prohibendum ingressum & egressum Pomeranorum de castro antiquo, soluta obsidione, discessit. Etiam & auxilia principum remisit. Ut autem expugnationem castri Nakel maturaret, Przemisslaus cum ducibus Boleslao Kalissien, & Kazimiro Cuyauien, nocturnis temporibus ad castrum Raczanisz, quod a Swatopelcone tenebatur, ante lucem diei ueniens, oppugnavit, & uociferationibus praemissis, ignem iniecit, Castellani autem maximo pauore concussi, alii per medias flammis exiliteres in potestatem ducum uenerunt. Alii ab igne miserabiliter deuorati sunt. Castrum autem totum, praeter cellaria & foueas conflagratione perit. Swatopel-

cus irritatus, ad Nakel in medio quadragesimæ cum omni sua potētia uenit & fossato castrī noui, lignis aridis ac pinosis implens, cōflagrare nitubatur, Milites uero Przemislai igne adhibito, anteq̃ alia cōducerentur, omnes strues iniectas exusserunt. Tandem castrum nouum expugnare cōcepit, ubi occisus uiginti, & pluribus uulneratis expugnationem Swatopelkæ intermisit, & ad Pomeraniā tristis rediit. Et congregato nouo exercitū, usus arte & aliu, Domnica Rogationum, in montanis exercitū in insidiis collocauit, maneq; milites Swatopelconis ex castrō Nakel iuxta præsignationem ipsius erumpentes, in certamen prouocarunt, milites polonorum de nouo castrō & fugere se simulantē abduxerūt, & ipsos ad insidias perduxerunt. Swatopelcus etenim cum suis a tergo cōfurgēs, & ex fuga a fronte cōuersi, uelut qualdā uictimas in medio conclusas occiderunt, castrū tamen non obtinuerunt. Ad ultimum Swatopelcus ad reconciliandum duci Przemislao, Poponem fratrem ordinis Cruciferorū submisit, Polonus hic erat, genere nobilis, natione Graccouita, per maternā lineam Przemislao sanguine iunctus, & cōuētū in uigilia sancti Iacobi, apud uillā Eczinā agētes, auctoritate cōpromissi Popo sic sententiam pronunciauit. Swatopelcus crastina die sancti Iacobi, castrum Nakel iniuste interceptum, nepoti suo duci Przemislao restituat, & omnes captiuos liberos dimittat. Przemislaus uero, pro expensis & demolitione castrī Raczanſz, Swatopelconi quingentas marcas argenti, in certis terminis soluat, & interim obſides ponat. Quā pnunciatione ab utroq; principe acceptata, reconciliatio facta est, castrum Nakel duci Przemislao resignatum. Nouum uero demolitum, & nouem adolescentes nobiles pro obſidibus scilicet Dirſicraius & Dobrogostius filii Vincēcii, Wlodimirus Prandothæ, Iacobus Boguphali de Czirnelin, Ianuſſius Debieſſouicz de Pnyew Samſon Gnyeuomirouicz, Derſlaus Iareczuicz, Mrōczko Przeczſlauicz & Sandwogius Sbiluthouicz, Swatopelconi dati sunt, quousq; quingētae marcae argenti effectualiter ei soluerētur. Redeamus nūc ad Slesiam, Boleslaus dux Legnicēſis seuus appellatus, Thomam Episcopum Wratisl: uirum ætate & uite laudabilē, in Gorka prædio Abbatis da arena, dum illic ecclesiam consecraturus aduenisset, in nocte effractis hostiis, die sexta Octobris: anni Christi. M. ducen: quinquagesimi sexti captiuauit, & Theutonici cōplices ducis Boleslai quos in Slesiam induxerat, consilio eorum utens, cognito q̃ Thomas Episcopus usum equitandi non haberet, eum in equum tantem unica camisiola in qua dormierat tectū, transposuerūt, latrunculus autē quidam ex Theutonicis, uisa nuditate Episcopi, & stridore dentium præ frigore, misertus illius, eum ueste sua uirgulata & ocreis antiquis induit. Deductum autē Pontificem in Vlay castrū, cum Boguphalo Preposito, & Hecardo Canonico Wratis: quibuscum captus erat, in carcerē & uincula idem Boleslaus seuus coniecit. Donec decimas manipulares in fertones cōmutaret, ac decem milia marcarum solueret. Dissimulauit & silencio hāc rem trāſiit. A Capitulo Wratis: requisitus dux Henricus dux Wratis: Sed nō dissimulauit Fulco Archiepiscopus Gnezneſis, qui celerrime Episcopis prouincialibus Lanciæ conuocatis, Boleslaum ducem Legnicēsem cū diocesi Wratislauienſi

Swatopelkus
sine victoria
Pomeraniā re-
greſſus.

Stratagemā.

Popo senten-
tiā concordie
profert.

Obſides dati
nomine.

Thomas epis-
copus wratis:
captiuatus.

A Theutonis
in Vlay duct.

tiſlauienſi interdicto suppoſuit. Mittensq; ad Alexandrum papam quartū, in mandatis accepit, ut Boleslaus seuus cum cōplicibus facinoris interdicere tur, quoadusq; Christos domini relaxaret. Superuenit & ali. d. mandatum apostolicū, post accusationē proteruiæ ducis Boleslai calui (qui interdictum tanq̃ stipulam reputans ex Vlay castrō in Legniczam pontificem cum sodalibus ipsius Preposito Boguphalo, & Canonico Hecardo transferens, separatim quēq; squaloribus carceris afflictis addens afflictionem deputauit & coniecit) ut Archiepiscopus Gnezneſis & Maydenburgeſis cum eorū suffraganeis, in Germania & Polonia crucem contra seuum Boleslaum & eius subiectos prædicarent, quod nō cernitur cōtinuatū, quā iā in festo Paschæ anni dñi. M. ducen: quinquagesi: si p̃mi pacificatus, a uinculis solutus erat. In uniuersa diocesi Wratislauienſi, capitulo suo Wiclauslauienſi, & metropolitano suo Archiepiscopo Gnezneſi irrequisitus, cōmutationem decimarū manipularium in fertones, & duorum milia marcarū argenti solutionē, ultra pānos ſarlaticos a Boguphalo Preposito, & Hecardo Canonico exactos, pollicitus, medietateq; pecuniæ soluta de residua medietate soluēda, transmutatione decimarū manipulariū in fertones non reuocanda, obſides filios nobiles & scultetorum suorū posuerat, cum consortibus capuitatis Preposito & Canonico, ut præmissum est in festo Paschæ liberatos. Originale autē litterarū Apostolicarū ad prædicandū crucem contra Boleslaum seuū Legnicēſem, apud ecclesiam beatæ Mariæ Sandominiæ habetur, quarū iniciū est tale. Alexander Episcopus seruus seruorū dei, Venerabilibus fratribus Archiepiscopis Gnezneſi & Maydenburgeſi eorumq; suffraganeis salutem & apostolice benedictionis. Non absq; multa cordis amaritudine iamdudum accepimus. Finis earundē, Datū Laterani tercio kal: Aprilis, pontificatus nostri anno tercio.

CAPVT XLVII.

Nno uero natiuitatis domini. M. ducen: quinquagesimo sexto, Adiecit & aliud facinus malignum Boleslai s. dux Legnicēſis eodem anno, in germano suo Cōrado duce Glogouienſi patrandum Inuitauit siquidem ipsum ad conuandū, reuera autē ad captiuandum, quod perſentiens dux Conradus, plures pro numero s. cū in Legniczam transiens assumpsit, & maiori parte eorū in silua proxima Legniczæ relicta, cum expedita aliorum manu in castrū Legnicenſe peruenit. A Boleslao ut uidebatur benigne exceptus. Et anteq̃ ad ſuperna per gradus ascēderet, uidens Theutonicos Boleslai milites tui res & menia occupasse, Boleslaum seuum captiuauit, ac extra portam castrī, anteq̃ milites Boleslai deſcendiſſent, ad eos qui in silua operiebātur, deportauit, & abinde in Glogouiam deductum, arētæ custodiæ deputauit. Nec dimisit donec qui Thomam Episcopum Wratis: deprædatus fuerat, de omni pecunia ab eo data & dāda deprædaretur, exegit namq; ab eo totam prædictam pecuniarū summam. Subtracto item ex humanis Przemislao duce Poſnaniensi (de cuius obitu infra dicetur) Boleslaus germanus eius, dux Gnezneſis & Kalisſienſis cum gentibus suis, & præfati Przemislai ducis ut præſer. ur mortui. Habens ſc. cum Varciſlaum Boguphali Slauiæ & Kaſſub. æ ducem, quo cum cōfederatus erat

Fulconis inter-
dictum cui ſup
additū apoſto-
licum.

Crux ſignati
a papa contra
Boleslaum de-
creti.

Liberatio eorū

Originale pro
cruce ſignatis.

Conradus ſar-
tris doli ſuo
uict.

kazimiri ducis
fraus promissi
onis.

kazimiri exer
citus mediculo
sitas.

kazimiri periu
rum.

Boleslai ducis
kalissien belli
ca instantia.

contra Kazimirum ducem Cuyauien, Lancicien, & Siradien, anno domini M. ducent: quinquagesimo octauo Cuyauiam inuasit, & Lunissauiam obsedit & oppugnavit. Causa erat quia prelibatus Kazimirus dux Cuyauiensis Castellania in Landen in hereditate ducis Boleslai aliquot annis iniuste occupauerat. Kazimirus autem cernens se haud parem Boleslao missis caduceatoribus, sub certis condicionibus reddere Castellania Landen promisit. Boleslao autem credente & obsidionem soluente, nil eorum quae promiserat adimpleuit, quinimo sequenti anno cum exercitu quasi duorum milium militum, terram Kalissien clandestine ingressus, in ea defeuit. Boleslaus autem dux Kalissien cum de hoc certior factus fuisset, de itinere quod in Posnania continuabat reuersus, cum suis dumtaxat curiesibus, & triginta militibus in transitu collectis, ac agrestibus quibus pecus ereptum fuit, ipsum ducem Kazimirum pecus agentem in nemore pinoso dicto Solecz inter Opatow Archiepiscopalem & Kalinam, alias Clamam militarem, uillas situato, consequutus est. Postremisq; aciebus disturbatis, primi quum fortem & numerosum exercitum Boleslai existimarent, terga uerterunt, referebant enim se tanto pauore correptos, ut circa singulas nemoris arbores, ingentes hostiles copias arbitrarentur consilere. Excussa est ergo & reddita agrestibus praeda, militesq; ducis Boleslai tricenis equis & spoliis sunt potiti. Non quieuit Kazimirus dux Cuyauiensis hac clade perturbatus, sed cum adiutorio ducis Swatopelci Pomeraniae, erecto nouo castro in oppido Pakoscz, ad ducem Boleslaum pertinetem, uicinam oram spoliis infestauit, tot & tantis iniuriis Boleslaus dux Kalissienis prouocatus, uenit sexta die Octobris in terram Lancicien cum Boleslao pudico Gracce & Sandomirien, Ruthenorum ac Cumanorum habente praedia. Cum Semouito Mazouiae germano eiusdem Kazimiri, Cuyauien ducis, habente secum Romanum filium Danielis regis Russiae cum exercitu Ruthenorum, ducibus & patribus suis Kazimirum ducem Cuyauien uelut publicam pestem persequentibus, & tam incediis quam spoliis ac coedibus in miserabilem solitudinem eam uastauerunt. Castropq; in illa edificato atq; munito, illud in fidem & potestatem Semouiti Mazouiae ducis ad uastandum ulteriora tradiderunt. Humiliatus dux Kazimirus sufferentias pacis ad diem sancti Andreae peciit. Et in praefato festo iuxta arbitrium communium Baronum de castris & finibus occupatis se cessurum iureiurando spondit. Nec tamen cessit, sed iam alterum contractum & iuramentum perfregit, propter quod denuo Boleslaus dux Kalissien circa festum sancti Bartholomei anno domini. M. ducent: sexagesimo primo, terram Cuyauiae uastauit, nec copias ex Cuyauia deduxit, donec castrum Ladiense, & castrum quod Kazimirus edificauerat, suis officialibus fuere reddita. Relicto Boleslao Kalissien, repente eodem anno sibi Kazimirus dux Cuyauiensis & Lanciciens districtum Lelouiem usurpauit, castrumq; in colle, oppido Lelouien proximum edificauit, quod eo discedente, Boleslaus pudicus dux Gracouiae & Sandomiriae, conquisiuit & suae iurisdictionis fecit. Accidit & aliud infaustum duci Kazimiro malum facinus. Nam duo filii ex priori uxore suscepti, insurgentes, Zemoimil Lancicien, Lestko Siradien castra & districtus, sub patre militibus

univertis

univertis tyrannidem patris perosis, sibi adherentibus, & in eorum subiectionem concedentibus, occupauerunt. Item Semouito dux Mazouiae in curia sua lasowf ko, alias lasdow comorante, anno domini. M. ducent: sexagesimo secundo Rutheni & Lithuani inter se ligati confederati, per siluas & nemora silenter in uigilia Ioannis Baptistae aduenientes, incautum cum filio eius Conrado & militibus praesentibus occupauerunt. Suamirus autem seu Suarno, nepos Danielis regis Russiae, quia in sortem eius cesserat, ducem Mazouiae Semouitum truculenter decollauit. Conradum uero filium ipsius Mendog & Lithuanis conseruauerunt, & eodem anno ab eis redemptus est, tunc Rutheni cum Lithuanis ex lasowf ko egressi, Mazouiam praedabantur, quibus Barones Mazouiae cum agrestibus in arma coactis in rure cui nomen Dlugosyedle occurrerunt & fortiter praeliando, a multitudine hostili superati sunt. Victores autem Rutheni & Lithuani, uniuersa Mazouiae ora & maiori parte Cuyauiae peruastata, cum immensa praeda hominum & pecorum, succensis oppidis & uillis, in suas terras redierunt. Superuenit tandem Boleslaus pius dux Kalissien in festo sancti Michaelis, praecibus frequentibus Gertrudis relictae ducis Semouiti peruietus, & ciuitatem Plocen a Barbaris exuita, cum castro refecit: Fostatiscq; & uallis comuniuit, & Boleslao ac Conrado filiis ducis Semouiti de sua liberalitate praesentauit. Non contenti autem Rutheni cum Lithuanis de praeda & clade Mazouiae illata, sequenti anno in Mazouiam remearunt, & in ea propter desolationem nil reperientes, in castellania Louicen ad Archiepiscopum Gnieznen pertinentem, concito gradu peruenientes, igne & multiplicibus praedis eam consumpserunt. Nemineq; defensionem opponente, in terras suas superbiendo discesserunt.

Mazouiae clades.

Castellania Louicen Archiepiscopi Gnieznen uastatur.

CAPVT XLIX.

Propiciaturus dominus Polonis specialiter Mazouitis, dissensiones ciuilesq; discordias inter Lithuanos & Ruthenos imisit, nam Mendolphum alias Mendog regem Lithuanorum, nepos eius Stroyath principatum apud Lithuanos nactus, quiescentem obtruncat, & omnes filios eius praesentes, & principatum rapit, anno domini. M. ducent: sexagesimo tercio. Voyfalk autem filius & Theophilus consobrinus Mendog, anno sequenti uidelicet. M. ducent: sexagesimo quarto, Stroyath uenationes tractantem, exprobrata ei coede patris interimerunt. Fuit autem Voyfalk monachus Russiae tonsus, qui occidens Stroyath, ducem Lithuanorum se gerere coepit. Anno autem domini. M. ducent: sexagesimo septimo propter similitudines & odia pro terris Russiae, quas Voyfalk sibi appropriare nitebatur, in quodam rure circumuentus, a Leone dux Russiae, filio Danielis olim regis Russiae occisus est, sed de Lithuanis haecenus. Castrum Santhok per Saxones anno Christi. M. ducent: sexagesimo quinto comprehensum, Conrado marchioni Bradenburgen tanquam munus dotale consortis suae est praesentatum, Sed Boleslao pio dux Kalissien ad expugnationem illius contendente, per communes Barones conclusum & acceptatum est, ut Boleslaus pius suum castrum Santhok, Conradus uero Marchio Bradenburgen alterum suum castrum Drdzen tanquam iacturas generantia, demoliat, quod tandem uterq; exercitus

Mendolphus Lithuanorum rex occiditur.

Voyfalk occiditur.

Santhok & Drdzen castra demoluntur.

exequutus est

exequutus est. Sed anno sequenti Boleslaus pius dux Kalissien, contrahendo pactis & ordinationi, cum equatibus & pedestribus copiis profectus, castrum Santhok ex roboribus infra unius mensis spacium affatum edificauit, praesidioque & uictualibus imposito, discessit. Quo abeunte Conradus Brandenburgensis marchio, castrum Santhok obsidione uallauit & expugnabat. Boleslaus autem pius dux Kalissien, pugnam & discidium cum uicino ac genero suo horrens, missis nunciis deducto praesidio Polonorum, castrum Santhok Conrado marchione & exercitu ipsius inspectate exiit. Otho tamen Othonis Marchio Brandenburgensis, sibi appropriare Castellania Santocen cupiens, anno domini. M. ducentis sexagesimo nono, castrum Sulenez de roboribus lignorum propere, inter oppidum Poloniae Myedzirzecz & Lubusz edificauit, tandem in oppidum Myedzirzecz quod fossis & propugnaculis ligneis eo tempore munitur, irruit, & ipsum spoliavit, castrum tamen non comprehendit. Quae Boleslaus dux Kalissien cum suis gentibus sequutus, terram praefati Marchionis Lubucen in girum uastauit. Ea quoque uastata, castrum Sulenez succendit & conquisiuit. Saxonibus fere omnibus pro praesidio illic relictis igne consumptis. Solo Sabel Capiteaneo inuio in manus & captiuitatem Polonorum ueniente. Verum anno sequenti Boleslao pio duce Kalissien, uisitate Boleslaum puellum apud Graccouia, Otho Marchio Brandenburgensis castrum Santhok de lignis edificauit, quod ubi Boleslaus pius cognouit, e Graccouia reuersus, fortis agmine militum stipatus, castrum Drdzen in octo diebus incipiendo in festo sancti Georgii contruxit, & praesidium militum ei imposuit. Sed dum negligenter seruaretur, a Saxonibus decima septima Decembris nocte interceptum est, & utroque castrum Otho Brandenburgensis potitus est. Quod Boleslaus pius dolens, cum omnibus equatibus & peditibus maioris Poloniae, tam suis quam nepotis sui Przemislai & Cuyauiae, quia tunc Zemomislus dux Cuyauiae in eius deditione concesserat, tribus aciebus seu exercitibus castellania Santocen, anno Christi. M. ducentis septuagesimo primo ingressus, oppida & uillas, spoliis & incendiis uastauit. Hostibus in munitionibus sese conseruantibus & pugnam subterfugientibus, ad oppidum Soldin ueniens, scalis appropositis ipsum cepit, & in milites spoliis diuisis incendit, ac cum frequentibus gregibus & spoliis in sua rediit. Interim primores & omnes nobiles terrarum Cuyauiae & Lanciciae, uidentes quod dux eorum Semouitus alias Zemomisl, fratrum Cruciferorum Prussiae, apud quos nutritus erat, Barones suos contemnendo, sequeretur consilia, Anno Christi. M. ducentis sexagesimo nono Boleslao pio duci Kalissien adhaeserunt. Zemomisl uero cernens se spreto & derelictum, Boleslao duci Poloniae notabile castrum Crusiucien donauerat, qui tali munere praeventus deditionem militum Cuyauien & Lancicien abnuens, Zemomisl duci eorum, ita ut ipsorum consilia tanquam probatiora sectaretur reconciliauerat. Et post biennium eidem duci Zemomisl castrum Crusiucza restituito, ne a quopiam hostium interciperetur, deleri iussit. Sub eodem tempore Boleslaus pius Kalissien tria castra erexit. Vnum in uilla comitis Dzedrici quod appellauit Dupin. Aliud in uillagio Gnieuomiri filii Trzebestai, quod uocauit Nyelutz. Tercium in terra Vyelunen super fluvium Profzna, quod

Castrium Sulenez edificat.

Sabel caprus.

Castrium Drdzen reedificatum, interceptum.

Oppidum Soldin captum.

Primores Cuyauiae & Lanciciae deficiunt.

Boleslaus Kalissien tria castra erigit.

quod ex nomine suo Boleslauicz nominauit, & id solum de tribus praedictis usque nunc manet. A rege Kazimiro secundo muro roboratum.

CAPVT L.

TRanseamus nunc ad Pomeraniam. Anno domini. M. ducentis septuaginta Msczugius dux Pomeraniae auxiliis Prutenorum infidelium fretus, terram Culmen uniuersam Cruciferorum, & episcopatum Pomesanien spoliis & caedibus uastauit. Insuper quindecim naues oneratas uictualibus, Cruciferis abstulit. In cuius ultione Lodouicus magister Prussiae collecto exercitu, Pomeraniam circa oppidum Noue, in die Apostolorum Petri & Pauli ingressus, eam igne & spoliis afflixit. Nec ea uastatione contentus, aliam in die sancti Bartholomei agit, & Pomeraniam circa oppidum Ticzow ignibus & spoliis desolauit. Post hoc Msczugius dux Pomeraniae, cum Lodouico Prussiae magistro damnis hinc inde compensatis, pacem inter se custodiendam concluderunt. Sed magistro Lodouico morte obiente, Mestwinus seu Msczugius dux Pomeraniae praefatus, terram Culmen, & episcopatum Pomesanien, ferro, spoliis, & flammis deuastauit. Quae Theodericus magister Prussiae, nouiter electus, insequutus, magnam partem Pomeraniae armis & igne depopulatus est. Orta est deinde de principatu Pomeraniae discordia, anno domini. M. ducentis septuagesimo primo, inter Msczugium natum maiorem, & Varcislaum natum minorem, germanos filios Swatopelci, olim ducis Pomeraniae. Veritusque seditionem Msczugius, Varcislaum captiuit, & aliquanto tempore apud Redzk in uinculis tenuit. Qui euadens bellum Msczugio intulit, facileque a Msczugio fusus, in siluas refugit. Stragem autem mutua omnibus Pomeranis excitantibus, fratres in concordiam & aequalem Pomeraniae diuisionem compulerunt, tamen Varcislaus minor natu, ulceratum erga fratrem gerens animum, suae captiuitatis dedecus prosequuturus. Conradum marchionem Brandenburgensem, filium Przemislai olim ducis Posnaniensis matrimonio habentem, enixius sollicitauit, ut ei praesidia aduersus fratrem praestaret. Qui non abnuuit, dummodo praemia offerret. At ille pecuniae & donatiui inops, castrum & ciuitatem Gedanum, quae sibi in sortem cesserat, ei obligauit & tradidit. Secedensque in Visssegrod, morbo correptus interiit, a militibus in lunivladislauia delatus, in monasterio fratrum minorum sepultus. Msczugius ergo munitiones & omnes possessiones, quas Varcislaus obtinuerat, possedit, praeter castrum & oppidum Gedanum, quod milites Conradi Marchionis Brandenburgensis compleuerant & possederant, nec dimittere uolebant. Et quia expugnatio eius difficilis erat, cum sit locus natura & arte satis munitus, ad Boleslaum piuum ducem Kalissien animo & militia illa aetate pollentem, ex matertera Msczugii genitum, consilio suorum Baronum confugit. Qui ad obeundum huiusmodi negotium, tempus hyemis sequentis consignauit. Et quintadecima Ianuarii in Pomeraniam uenit, simulque cum Msczugio & Pomeranis Gedanum tam terra quam aqua graui obsidione strinxit. Et quum tormentis & apparatu bellico non proficeret, nona die expugnationem per admissionem militum agit. Pugnaque utrimque in longum feruente Saxonibus missilia tela & saxa defecerunt, & ideo defensionem remissius prosequuti

Terra Culmen Pomesanien uastatur.

Dissensio diuturna Pomeraniae.

Varcislaus interitus.

Gedanum obsessum.

Msczugus i Ge
daneu feuidia.

prosequuti sunt. Propter quod Poloni & Pomerani, castre in aliquot locis p
forantes, clamore in altum eleuato, uictores in castru iruperunt, & Saxones
quosq; obuios obtruncarunt & trucidarunt, spoliis & rebus Saxonu potiti,
Boleslau itaq; duce Kalissienfi discedente, Msczugus dux Pomeraniae in
quosdam Gedaneu animaduertit, Arnolduq; & Iacobum cu cognatis eoru
capite damnavit, & bona eorum confiscauit, quonia hi in mortem suam, &
suosq; Baronum conspirassent, & Marchioni Brandenburgen tenatius adhe
sissent. Duas quoq; uillas, quae ad illos pertinebant, Scrobothow, & Vitho
mino Episcopo Albero & suae ecclesiae Wladislauienfi perpetuo donauit.
Boleslaus aut dux Kalissien eode anno. M. ducen: septuagesimo secundo, sex
to kalendas Iunii, Przemislaum duce Posnaniens, nepotem suum sextudeci
mu agentem anum, misit cu copiis equastrum & pedestrium occasione ca
stri Santhok occupati contra Marchiones Bradenburgen cura traduci &
regendi exercitus Przetpelconi palatino Posnaniens, & Ioanni q & Ianek
appellatus est, castellano Kalissien demadando. Qui Marchia ingressus, ca
stru Strzelcze a Conrado Marchione Brandenburgen nouiter extructu, ex
pugnauit & recepit. Deinde tota ora circa Odram uastata, & hostiliter exu
sta, cum exercitu & spoliis redeunti, iuxta castrum Vyelen nunciatum est, ca
stru Drdzen paruo militum praesidio teneri, a Kassubitis quoq; qui cum po
lonis erant, prima portam igne apposito, incensam esse. Mouit ergo exerci
tum, & Saxonibus uitam dumtaxat paciscentibus, castru Drdzen conquisi
uit. Foelixq; ad penates rediit, duorum castror; conquisitione insignitus atq;
laudatus. Et quia Marchiones Brandenburgenses occupato castro Sathok,
ex eo sapenumero Poloniae fines laceffebant. Ideo dux Boleslaus pius Ka
lissien, ano domini. M. ducen: septuagesimo octauo, coadunato exercitu ex
gentibus suis & nepotis sui Przemislai ducis Posnaniens, Msczugio fratre
suo duce Pomeraniae, personaliter cum gentibus suis ei adherente, in terras
Marchionum Brandenburgen descendit, & occurrentem sibi circa Soldinu
Othonem longu, filium Othonis terci, quum multo inferior esset uiribus,
praelio comisio, eum uicit & fugauit. Ac omnem terram circa Odra perua
stando, spoliado, & exurendo. De spoliis, diuisione cum Msczugio ex aequo
facta, in sua remeauit. Ipseq; ano sequenti uidelicet. M. ducen: septuagesimo
nono, in castro Kalissienfi febribus correptus, die Veneris septimo idus Apri
lis, sacramentis procuratus, mortuus est, in Posnaniamq; relatus, in ecclesia
cathedrali in sepulchro patru suoru tumulatus. Przemislao duce Posnani
ens nepote eius in ducatum Kalissien succedente, Is Ioheluth, alias Helenam
Boleslai pii relictam, dote abundanti emacipauit. Et ipsa paulopost, ad Kin
gam sororem eius, germana Boleslai pudici, Graccoui: & Sandomirien du
cis consortem, coeessit, deo peramplius famulatura. Expediuit & filias pra
fati Boleslai pii Kalissiens neptes suas, Hedwigim priorem Wladislao Lok
tek duci Breffensi, filio Kazimiri ducis Cuyauiae tradidit. Altera Elizabeth
Henrico uentroso duci Legniceu, filio Boleslai calui, qui & Rogathka ap
pellatus est, locauit. Tercia Anna in uirginitate diem clausit extremam. An
no domini. M. ducen: quadragesimo octauo, Iacobus Leodiensis Archidia
conus

Brandenbur
gen terra uasta
tur.

Boleslaus kalif
sien, moritur.

Helena uxor
Boleslai: ad kin
gam sororem
pergit.

conus Innocencii papae quarti ex concilio Lugdunen legatus, in polonia ue
nit. Et sinodum apud Wratisslaviae agit. Ad quam, Fulco Gneznen Archie
piscopus, Prandotha Graccouiens, Boguphalus Posnaniens, Thomas Wra
tislai: Michael Wladislauiens, Andreas Plocens, Nankerus Lubucens, Henri
cus Culmensis, Episcopi, uenerunt. Et nomine apostolicae sedis expositis plu
ribus angustiis eiusdem sedis, medietatem fructuum per tres annos continuos
pro releuamine poposcit. Pontifices uero ecclesiae Polonicae, quinta partem
fructuum suorum beneficiorum, & sui cleri obtulerunt. Et summo Pontifici, p
Gothfridum poenitentiarium cito transmiserunt. Et quia uetus obseruantia
in regno poloniae ab initio fidei susceptae, in illam die tenta custodiebatur, ut
ieiunium quadragesimale, a dominica septuagesimae in diem paschae conti
nuaretur, cum frequeti prauaricatione & graui discordia inter clerum & lai
cos. Ideo inter praefatum Iacobu Leodiensem Archidiaconu, legatum papae
ac Pontifices ecclesiae Polonorum, huiusmodi consuetudine a Romana ecclesia
& aliis regnis catholicae religionis discrepante, uentilata. Auctoritate apo
stolica & consensu praesentium Pontificum, praedictus Iacobus legatus, tam
ecclesiasticis q; saecularibus personis esum carniu, ad diem cinerum exclusiue
concessit, ab eoq; tempore Dominica septuagesimae a polonis uetus carni
priuium nominari coepit, & in haecenus nominatur. Anno domini. M. ducen:
quadragesimo nono, Bruno Olomucensis Episcopus, dignitate sacerdotii ne
glecta, ob quasdam cum Wladislao duce Rathiborien inimicitias, oppidu
Rathibo: obsidione cingens, expugnauit. Et tam oppidu q; ecclesias & mo
nasteria incendio conflagrauit. Ad castrum aut Rathibo: quum machinas
ad mouisset, turpiter repulsus abiit, tandem habitis hinc inde pro pace tracta
tibus, Wladislau dux oppidum Rathibo: a Brunone Episcopo tribus mili
bus marcaru redemit. Eodem anno Albertus olim Episcopus Armacanus,
tunc uero, ab Innocentio papa quarto in Episcopum Prussiae promotus, ad
Danielem Russiae missus, obedientiam Romanae ecclesiae ab eo praestari, re
quisiuit. Qui requisitioni apostolicae minime paruit, & legatum apostolicu
sine honore dimisit. Anno quo supra. M. ducen: quadragesimo nono, Cruciferi, q
Balgam & Elbing castra in Prussia custodiebant, non mediocri exercitu coa
dunato, Prutenorum regionem Naetaga hostiliter ingressi, & flammis & cce
dibus grauissime uexarunt. Dum aut redirent, a Prutenis iniquitate locoru
circumsepti, cum euadere non possent, se hostibus dederunt. A quibus ad unu
circa uillam Virke appellatam, trucidati sunt.

CAPVT LI.

Boleslaus pudicus dux Gracco: & Sandomirien. Et Prandotha
Episcopus Gracco: ambo deuotionis uiri, anno domini. M. du
cen: quinquagesimo. Miserrunt in Lugdunum ad Innocentiu pa
pam quartum, magistru Iacobum de Skarzessow, decretoru do
ctorem, Decanum Gracco: humilis quidem fortis & staturae exiguae, sed p
rare doctrinae, & magnae factiuitatis uirum. Et magistru Gerardu Canon
icum Gracco: atq; Boguslaum, fratrem ordinis praedicatorum Subpriorem
domus Gracco: nuncios. Qui per organum Iacobi de Skarzessow, summo

Pontifici

Bruno Episco
pus Olomu
cen Rathibori
expugnat.

Cruciferi Na
etagam inua
dunt.

Legati ad Pa
pam pro. f. Sra
nissai canonisa
tione.

Secunda lega-
torū ad papā
expedicio.

Tercia legato-
rū expedicio.

Resistentia Car-
dinalium.

Petitū miracu-
lum concordie

Rainoldus ca-
nonisationi ad-
uersarius mira-
culose sanatur

Pontifici crebrescentia ac stupenda miracula, per beatum Stanislauum mul-
timode facta, exposuerūt. Sumus aut Pontifex grauitate solita in huiusmo-
di rebus custodita. Per speciales litteras, examen miraculorum beati Stanislai
Episcopi Gracco Archiepiscopo Gnezni, Episcopo Wratisslauiensi &
Abbati de Lubeus commisit. Præcipue examen cuiusdam militis Cetenarii
(Gethko hic erat) qui etsi sanctum Stanislauum non nouerit, eos tamē qui il-
lum nouerāt, ferebatur nouisse, & ex eis puritatem, conuersationem, causam
martyrii, & miracula beati uiri Stanislai didicisse. Anno autē sequenti, acce-
pris codicibus examinationis a cōmissariis apostolicis, Nuncii priores ad p-
curādum canonisationem beati Stanislai, ad Innocentium quartū, iterum p-
Prandotham Episcopum & Capitulum Gracco adiunctis nonnullis fratri-
bus de ordine prædicatorum maiorū & minorum, de domibus & monasteri-
is Gracco: propter faciliore expeditionē, missi sunt. Hi dū papam super con-
sumatione canonisationis sollicitarent. Et Ioannē Gaiethani tituli sancti Ni-
colai in carcere Tulliano Cardinalem Diaconum, ad uidendū examen testiū
obtinerēt. Propter uetustatem temporis Cardinales hesitantes, infecto nego-
cio papæ persuaserunt, ut nuncii ad cōmissarios apostolicos redirent. Et me-
rita ac miracula beati Stanislai, scrupulosius examinata, p noua scripta re-
portarēt. Itaq; secundo examine de uita, martyrio, & magnificis miracu-
lis beati Stanislai accepto. Nuncii magister Iacobus de Skarzessow, & ma-
gister Gostwinus Canonicus, impēsis Prandothæ Episcopi & Capituli Grac-
couiē, & totius cleri diocesis Gracco: qui in id opus gratuite quotiēs requi-
rebatur, contribuebāt. Ad Innocentium papam quartū, e Galliis in Italiam
egressum, in Perusio residentem. Vbi beatum Petrum, nouum martyre ca-
nonisauit, tercio reuertuntur, noua scripta & testimonia, nouos ac præsentēs
testes, in quos miraculosa beneficia beati Stanislai fuere collata, exponētes
Pluribus diebus sollicitādo prope diem semotis omnibus difficultatibus, ca-
nonisationem expectabāt. Cum subito quidam Cardinales, præsertim Rai-
noldus, Cardinalis & Episcopus Hostien, ob diuturnitatē temporis canonis-
ationi beati uiri Stanislai obstantes repugnarūt, propter quod nūciis Grac-
co: ecclesiæ percunctantibus, quid facto opus esset. Ioannes Cardinalis Ga-
ietanus inspiratus dixit. Necessū habet sanctus uester Stanislauus unū finale
miraculum operari, ut discordes & obstātes Cardinales, in unā & concordē
impellat sententiā. Quo audito nūcii ecclesiæ Gracco: negociū huiusce rei,
Christo & beato Stanisl: nil hesitantes supplices cōmiserūt. Rainoldus itaq;
Cardinalis canonisationis sancti uiri hostis & aduersarius, graui correptus
est egritudine, ut suo suorumq; phisicorum iudicio, mortem timeret & expe-
ctaret. Vigilanti ergo & soli in grabato iacenti, Sanctus uir Stanislauus ap-
parēs dixit. Agnosce ne me? Qui stupens, non agnosco inquit, quæso tamē
quis sis? Ego sum ait Stanislauus Episcopus Graccouia: a Boleslao rege Polo-
norum sectus & occisus, cui te aduersarium, non recte opponis. Ad quē Rai-
noldus Cardinalis. Ignosce inquit mihi Præsul sanctissime, & errori meo ue-
niam præstare digneris. Fortiorem promotore q̄ impeditorem Canonisatio-
nis habiturus. Cui beatus Stanislauus. Vt inquit me martyrio sanctificatum
cognoscas

cognoscas, ab egritudine illico incolumis surge. Caueq; ne decætero canoni-
sationi meæ aduerferis. Qui accersitis seruis, surrexit, & equum sibi sterni iu-
bens conscendit, ac Innocentium papam accessit, & obuiam eunti occurrit.
Modumq; repētine sanationis retulit, & pro canonisatione sancti martyris
exorauit supplex. Papa ergo Innocentius quartus, cum coetu Cardinaliū ta-
li prodigio permoti, Stanislauum sanctitate gloriosum, in die natiuitatis Ma-
riæ canonisandum decernunt. In Assisio quoniam illic Innocentius papa ex-
ercitum uersus Apuliam ducens, uenturus erat. Anno itaq; domini. M. ducē-
te: quinquagesi: tercio, die natalis beatissimæ uirginis, in basilica sancti Frā-
cisci Assisii, Summus Pontifex missarum solenniis expletis, & sermone lon-
go de uita, martyrio, & miraculis beati Stanislai recitato. Ambone conscen-
so, beatissimū Stanislauum Graccouis Pontificem canonisauit, & sanctorū ca-
thalamo adscripsit. Festum eius octauo idus Maii statuens, ab uniuersis debi-
ta celebratione uenerari. Et ut deuotius tam festum q̄ sepultura eius uenire-
tur, unum annum & quadraginta dies indulgentiarū largitus est. Edidit etiā
idē summus Pontifex Innocentius quartus, collectā de sancto Stanislao. Po-
pulum tuū quæsumus domine intercedente beato Stanislao &c. Luminaria
ardētia & uexillum cum titulo & imagine sancti, tempore canonisationis fu-
erunt adaptata, more canonisationis aliorum sanctorū. Bulla autē canonisa-
tionis in ecclesia Grac: habet, q̄ incipit. Innocētius Episcopus seruus seruorū
dei, Venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ac dile-
ctis filiis, Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Archipræbiteris
& aliis ecclesiarum Prælatiis. Ad quos litteræ istæ peruenerūt, Salutem &
Apostolicam benedictionē. Olim a gentiliū oculis tenebrarū deterfa cali-
gine, ac ab eorum cordibus infidelitatis gelida hyeme secedente, uernalis ex-
eo successit amenitas &c. Finis autē bullæ est istæ. Omnibus uere pœnitenti-
bus & cōfessis, qui ad dictam sepulturam in memorato festo, & usq; ad octa-
uas ipsius causa deuotionis accesserint, annuatim ipsius suffragia petitori,
de omnipotentis dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum
eius auctoritate confisi, unum annum & quadraginta dies. Acceden. bus ue-
ro annis singulis ad prædictam sepulturam infra eundem festi quindenā, qua-
draginta dies de iniuncta sibi pœnitentia, misericorditer relaxamus. Datum
Assisii quindecimo kalendas Octobris, Pontificatus nostri anno undecimo,
Præfatas litteras canonisationis beati Stanislai nunciis prænominatis Iaco-
bo Skarzessow Decano, Gostwino Canonico Gracco: Fratribus prædica-
torum maioribus & minoribus Graccouiam inferentibus. Prandotha Epis-
copus Gracco: & uniuersus clerus, uniuersaq; plebs, obuiā processerūt effu-
si, magno honore illos excipiendo & deum de eorū reditu glorificando. Pran-
dotha insuper episcopus Gracco: indixit, & per uniuersam ecclesiā Poloni-
cam prædicari ordinauit, diem octauam Maii, anni Christi. M. ducēte: quin-
quagesimi quarti, leuationis ossium beati Stanislai e tumulo. Ad quam cō-
uenit in Graccouia multitudo plebis utriusq; sexus, ex Polonia, Hungaria,
locisq; aliis, tanta, ut nedum in urbe, uerum & in campis iuxta Graccouiam
persisterent. Ex spiritualibus autē aderāt, Opizo Abbas de Meszano, sedis

Supplex peti-
Innocentium.

In die natiuita-
tis mariæ Assi-
si. S. Stanislauus
canonisatur.

Plaudet Cr.
couia ex pa-
ni cōsequenti

Prandothæ E
piscopi deuo
tio & aliorum

apostolicæ legatus, Fulco Archiepis: Gnezneſi, Prandotha Gracco: Tho
mas Wratillauiſi, Volimirus Wladislauiſi, Andreas Ploceſi, Gerardus
Ruthenori, primus ordinis Cisterciſi quondam Abbas de Oppatow, Vi
tus Lithuanorū primus, ordinis prædicatorum, Episcopi. Et cæteri Abbates
Prepoſiti, Sacerdotes, atq; Relligioſi. Aduenerat & principes Polonorum,
Boleſlaus pudicus, Gracconiſi & Sandomiriſi, monarcha regni poloniæ,
Przemislaus Poſnaniſi, Kazimirus Cuyauieſi & Lancicieſi, Semouit⁹ Ma
zouiæ, & Wladislaus Oppoliſi. Sub horum præſentia & populi multitu
dine, oſſa beati Stanilaſi uino abluta, in eccleſia cathedrali Gra: leuata ſun
t. Et in eccleſias Cathedrales, & alias principaliores ſunt diſtributa. Facta
itaq; cõputatione annorū eſt reperire, ſeptuaginta quinq; & cẽtum annis, ca
non ſationem beati martyris Stanilaſi neglectam fuiſſe.

Reſſiquie .S.
Stanilaſi di
ſtribuitur.

CAPVT. III.

Nno domini. M. ducẽ: quinquageſimo primo, Wladislaus Op
polieſi dux, uolens glotem ſuam Iuditham Coradi ducis Mazo
uiæ filiam. Et Myeczai ducis Rathiborieſi fratris ſui relictam
pro dote quingentarum marcarū argenti, in poſſeſſionibus Ra
thiborieſi inſcriptarum redimere, terram Ruden, quæ nũc Vieluneſi dicitur
de conſenſu Kazimiri ducis Cuyauie & Lancicie germani ipſius Iudithæ,
ei assignauit. Sed anteq; gentes Kazimiri præſati Cuyauie & Lancicie du
cis, ex cendicto caſtrum Vielun acceptare ueniſſent, Przemislaus dux Poſ
naniſis tanq; heres legitimus præuenit, & caſtrū Rudenſe compræhẽdit,
nobilibus Rudenſibus ſponte & unanimiter ei adherentibus. Quo cognito
Kazimiri ducis gentes, retrorſum abierunt. Wladislaus etiam Oppoliſis
a quo ruli animo, ſciens diſtictum Rudenſe, uolenter de conſenſu Henrici
ducis cum bai ba, ſub Wladislaao Othonis patre Przemislaſi ducis maioris
Poloniæ, occupaiſſe. In ſignuq; & ſocius maioris amicitie, Wladislaus dux
Oppoliſis, Euphemiam ſororem Przemislaſi ducis Poſnaniſis & Kalisſi
enſis in coniugem deſponſauit. Et Iudithæ gloti ſuæ ſummam argento para
to excoluit. Quæ Henrico Wratillauiſi duci nubens, Henricū filiū & Hed
uigim filiam ei peperit. Anno domini. M. ducente: quinquageſimo primo, in
Bochnya uillagio a Gracconi quinq; miliaribus diſtate, ſal minerale in Bã
cis & pecus magnis repertum eſt, quod meritis beatæ Kunegundis Boleſlai
pudiciſ conſortis eſt adſcriptū. Ita ut uulguſ in Poloniã ex Hungaria ſal trã
ſuiſſe, & ſecum aduexiſſe affirmaret, Moxq; oppidum locatum & eccleſia
parro: hialis in honorem ſancti Nicolai erecta eſt, & a Boleſlao pudico libe
raliter dotata. Eodẽ anno Hẽricus, qui & Heydenricus, alias Albertus olim
Episcopus Amacanus, tũc uero Culmenſis. In die beatæ Mariæ Magdale
næ, eccleſiam ſuam de ſ. clari, cum eſſet frater ordinis prædicatorum, in re
gularem trãſtulit. Et collegium Canonorum regularium, in illa, menſam,
domiciliũ, & bona temporalia in cõmuni habẽuũ, conſtituit. Eodem an
no: M. du: en: quinquageſimo primo, Marchio Brandenburgenſi cum Episco
po Morl burgenſi, & Hẽrico Comite de Swarczburgk, cum gentibus arma
tis in præſidium Cruiferis Prusiæ uenerunt. Et Prutenos frequẽti irage
atruerunt

Wladisla⁹ dux
Oppoliſi Eu
ſemiam deſpo
ſauit.

Sal minerale
in Bochnya re
pertum.

atruerunt. Ita ut etiam quinq; diſtictus, Pomezaniũ, Erminiũ, Pogeza
niũ, Naetaginiũ, & Bartiniũ, idola relinquere, & Chriſtũ colere coege
runt. Sub quo tempore Hermãno de Zalcza, quarto magiſtro Prusiæ obe
unte, Frater Goradus Thuringiæ Lantgrauius in quintũ magiſtrum ſuſſe
ctus eſt. Anno domini. M. ducent: quinquageſimo ſecundo. Fratres Cruciferi
Pomeraniã uãſtauerunt, & exercitum Swatopelci depopulationes prohibe
tem, ſuperauerunt. Monasterio Oliuã grauẽ ſpoliationem patiente, Swa
topelciũ itaq; dominus Pomeraniæ, ſufferentias pacis poſtulare, & per me
diũ Iacobi Leodiẽ Archidiaconi, apoſtolici nũciũ, pacem cum Cruciferis
Prusiæ firmare, coactus eſt. Eodem anno. M. ducent: quinquageſimo ſecundo, Men
dog, qui Medolphi & Mindale princeps Lithuanorū, a Cruciferis Prusiæ
inductus, fidem chriſtianã cum nonnullis Lithuanis & Prutenis ſuſcepit, de
ditq; litteras Cruciferis Prusiæ, quibus aſtruit & recognoscit ſe ab illis mul
tipliciter honoratum & adiutuũ. Et ideo terras ſuæ ditionis uidelicet Samagi
tarũ, Iaczwingorũ, Curoiẽ, Veyzeũ, & totam terrã Lithuanie perpetuã
& irreuocabili donatione ipſis donaiſſe & inſcripſiſſe. Conſilioq; fratri Cru
ciferorũ Prusiæ, nunciõs ſuos, nunciis magiſtri & Cruciferorũ adiunctos, ad
Innocentium papam quartũ miſit. Proſitens ſe puritatem chriſtianã ſuſce
piſſe, & coronam ſuper Lithuanos regnãdi petens. In cuius fauorem Innocẽ
tius papa fratrem Heydenricũ, olim prouincialem Poloniæ, & Episcopũ
Armacanũ, tũc uero Culmenſi Episcopũ, cum aliis Episcopis de Rigã mi
ſit, qui Mendegonem in regem inuixerunt. Sub eodem tamen aũo, cum om
nibus baptiſatis ad uõmũ & idolatriam, ſiue pœnitẽtia & dolore ammiſſi
onis terrarũ, ſiue alia cauſa motus, rediit. Anno domini. M. ducent: quinquage
ſimo tercio, monasterium Stugnyadki ſanctimonialũ ordinis ſancti Bene
dicti, diocesis Gracconi: Innocentius papa quartus confirmauit. Quod Cle
mens de Clemynthow de familia Grifonũ, Comes & Caiellanus Grac
co: de propriis facultatibus fundauerat, erexerat, & dotauerat. Huius Cle
mentis Comit̃s & ſuæ coniugis Raczſlawæ corpa, in ſacrario dicti monaſte
rii ſepulta quieſcunt. Et filia eorũ Viſanega prima Abbatia eiusdem clau
ſtri fuit. Annus Chriſti. M. ducente: quinquageſimus tercius, adeo pluuiioſus
erat, ut frumẽta & agros in quibuſuis baſſis & humilibus locis aqua coope
raret: Et campi perinde ac ſi fluiui nauigabiles fuerunt. Nocte ſiquidem & in
terdiũ a feſto Paſchæ uſq; ad diem uigeſimam quintã Iulij, imbr̃es & cõtinu
as pluuias in regno poloniæ cœlum effuderat.

Quintus magi
ſter Prusiæ eli
gitur.

Mendog chri
ſtianam fidem
ſuſcepit.

Mendog in re
gẽ vnctus mo
dico poſt ſidel
pauicator ſa
ctus.

Imbr̃es tem
pora Poloniæ.

CAPVT. LIII.

DE mandato Innocentii papæ quarti, anno domini. M. ducenteſi
quinquageſimo tercio, Opizo de Meſzano ſedis apoſtolice le
gatus, aſſumpto ſecum Prandotha episcopo Gracco, & nonul
lis aliis Episcopis, Daniele ducem Ruſſiæ, alterã uice priore
coronationem innouando, in caſtro Drohicieſi in regem Ruſſiæ inuixit, ac
cepto ab eo iuramento, q; ritu græco deſerto, tã ipſe q; natio Ruthenica, ritũ
Romanũ fideliter ſectaret. Premislaus q; Ottocarus Vẽcellai regis Bo
he: filius, Margarethã Leupoldi ducis Auſtriæ filiã, Hẽrici filii Friderici im
peratoris

peratoris relictam, accepit in uxorem. Quæ cum sterilis esset, unâ de uirginitatibus sequacibus eius, filiâ Baronis de Kunring in concubinâ recepit, & ex ea filium Nicolauum genuit. Huic Nicolao in sortem assignauit ducatu Oppauientem, quem Myeczslao dux Rathiborien mortuo uiolenter occupauerat. Ex hoc Nicolao, duces olim Oppauient, & moderni Rathiborien, suâ traxerunt originem. Boleslaus pudicus Gracco: & Sandomiriens dux, quarto kalendas Iunii, anno domini. M. ducent: quinquagesimo quarto, monasterium sanctimonialium ordinis Premonstraten, diocesis Gracco: in uilla sua Krzisanouicze, supra Nida fluium sita, fundauit, Ecclesiam de petra alba fabricans. Contulitq; eidem monasterio uillas, Krzisanouicze, Sarbkow, Kliczanowo, Conari, Lesnica, Kouale, Kobilniki, Solnyk, Volya, Grochoufska, Swierborouicze, Costrz, Biernathouicze, & Lunouidz. Libertando præfatas hereditates ab omnibus oblationibus, expeditionibus & tributis. Anno domini M. ducent: quinquagesimo quinto, Mendog dux Lithuania, in regem Lithuaniae ut premissum est sublimatus, oppido Lublin exulto, prædas & spolia in circuitu eius plurima fecit, & plurimos captiuos in Lithuaniam abduxit. Eodem anno. M. ducent: quinquagesimo quinto, Premislaus qui & Othocarus Bohemiarum dux, comparato exercitu de Bohemis & Morauis, habens in comitatu suo Brunonem Pragen, Item Henricum Culmen, & Anselmum Ermelien & Olomuccen, Episcopos. Item Marchionem Brâdenburgen, Item Marchionem de Merano, Item ducem Austriæ. Contra Barbaros militiam acturus in Prussiam cum aliis cruce signatis descendit, & in regione Samenfi uastado, Prutenos deditionem facientes baptisauit, per Brunonem Pragen Episcopum suum illis nomen imponens. Cruciferi ergo in honorem Premislai Bohemiarum ducis, nouam ciuitatem prope mare balteum in flumine Pregor Konigsbergk, quod regium motum sonat, quous Premislaus tunc non rex, sed filius regis existeret, appellatam constituerunt. Et aliam Brunfberg in memoriam Brunonis Episcopi Pragen in qua ecclesia Cathedralis Varmien sita est, edificauerunt. Premislao autem duce Bohemiarum, cum sua comitiua ex Prussia discedente, Aliarum regionum Pruteni in Samienfes irruerunt & ualido agmine, cuncta furore spoliis & cædibus foedarunt, eo quod iniussu eorum hostibus se dediderunt. Nouaque munitionem quous Cruciferi Vilow uocauerunt, e regione castri Konigsbergk erexerunt & Konigsbergk oppugnarunt, Tunc quoque Corado magistro Prussiarum. 9. kalendas Augusti morte sublato. Herardus de Herzburg, secundum alios uero Popo de Osterna in sextum magistrum Prussiarum successit. Anno domini. M. ducent: quinquagesimo sexto. Boleslaus Gneznen & Kalissien dux, Iolentam quam poloni Helenam uocant, Belæ regis Hungariæ, fratris germani beatæ Elizabeth filiam, & Kingæ ducis Boleslai pudici confortis sororem germanam, in curia ipsius Graccouia nutritam, in coniugem accepit. Anno domini 1257. pridie kalendas Februarii hora terciarum, gradus terræ motus in regno Poloniae fuit. Anno eodem 1257 Boleslaus pudicus dux Graccouia & Sandomiria, Graccouiam in meliorem conditionem ordinare, excrecere, & perducere, cupiens, Ius illi Theutonicum tribuit. Et aduocatum in ea constituit, qui Circo in medio urbis primum ordinato, plateas sine ordine consistentes translocauit, & proportionaliter distinxit.

Konigsbergk
& Brunfbergk
eriguntur.

Sextus Prussiarum
magister.

naliter distinxit. Eodem anno 1257, Noua religio mendicantium Canonorum regularium sanctæ Mariæ de metro. de urbe, de penitentia beatorum martyrum, sub regula sancti Augustini militantium, per Alexandrum papam quartum instituta: Graccouiam aduenit. Cuius fratribus Boleslaus pudicus Gracco: & Sandomiri dux, ecclesiam sancti Marci euangelistæ Gracco: fundauit, sumptusque simul cum loco pro edificatione ecclesiæ & monasterii dari iussit. Anno quo supra, Illustris princeps Przemislaus Posnaniens dux Wladislai Othonis filius trigessimum sextum annum agens, ægritudine quindecim dierum præssus, pridie nonas Iunii, in castro Posnaniensi mortuus est, & in ecclesia maiori Posnaniensi cum patribus suis tumulatus. Hic inter principes poloniæ mitissimus, & supra ætatem prudens fuisse dicitur. Hic in quadragesima cilicio uestiebatur, & ceruisia parum sapida, aut uino aqua diluto utebatur. In pronunciando sententiam, aut dirimendo litem adeo iustus, ut nulla pars decretum eius improbaret. Hic die sancto Cenæ domini, duodecim pauperum ablutis & osculatis pedibus, quolibet nouo panno uestiebat. Media nocte quasi ex necessitate consuetudinarius ei fuit, cursum beatæ uirginis & postea, aliquot psalmos & orationes orare. Hic Ecclesiæ Gneznen uillam Czirnilin, Ecclesiæ uero Posnaniensi Bugk, cum ciuitate & moneta, cum theloneo & tabernis contulit, & pluribus libertatibus extulit. Hic ex uxore sua Elizabeth quatuor filias, uidelicet Constantiam, Veronicam, Eufemiam & Eufrosinam reliquit. Et filium posthumum, in die dominico in festo sancti Calixti natum. Cui Boguphalus Posnaniens episcopus Przemisl, nomen paternum, Bascone custode Posnaniensi baptisante, adaptauit. Processu autem temporis Boleslaus pius Kalissien, patruus & puerorum curator, primam filiam Constantiam Corado Marchioni Brâdenburgen seu de Sgorzelec, in castro Santhok matrimonialiter copulauit, pro doteque Castellaniâ Santhocen & non castrum, infano usus consilio, donauit & inscripsit. Pro cuius proprietate multa dispendia & certamina inter Polonos & Saxones sequuta sunt. Reliquæ tres Przemislai filiae, monasteria ingressæ sunt. Veronica & Eufrosina Trzebnice ordinis Cisterciens, postea Abbatis. Eufemia Gneznen sanctæ Clare, a Boleslao pio patre suo & duce Kalissien, prout infra dicitur fundato. Iaczkis frater ordinis prædicti: Polonus ex districtu Oppol: & uilla Laka, anno Christi 1257, die 15 mensis Augusti hora. 9. in cenobio. s. Trinitatis Gracco: deuotissime uita exelsit. A matre misericordiarum, Ibo mihi ad montem mirræ cantante, & angelico coetu persequente, quemadmodum deuotæ sanctimoniali Sronslawe in Zwierzineu monasterio professæ, per uisum est monstratum. Hic quinque monasteria sui ordinis scilicet in Graccouia cui solus præerat, in Frisak, cui fratrem Hermannum Theutonici præfecerat. In Praga quod fratri Hieronymo, in Wratislauia quod fratri Czeslao & fratri Godino, in Gedano quod fratri Benedicto commendauerat, fundauit. Hic inter alia miracula quæ extant plurima. Deficiente nauigio apud Wissegraden oppidum, strata cappa super aquam, cum tribus fratribus sui ordinis, Florianis, Godino, & Benedicto ascendit. Et Istulam populo Wissegraden inspectate sicce transnatauit. Anno domini 1258. De consensu Kazimiri Cuyauient, Lancicien, & Siradien, & Semouiti Mazouiarum, ducum

Ecclesia Sancti
Marci Gracco:
fundatur.

Przemislaus
Posnaniens
mors

Vitæ suæ comē
datio.

Iaczkonis frater
ordinis prædicti
anno solis obit

Transnata
lis nauigio
in ueste mona
chali

Monasteriū in
Zauichost en-
gitur.

Grzimisława
Bolesłai mater
monitur.

necnon Prandothæ episcopi Gracco: procerūq; & consiliariorū suorū,
in conuentione apud Corezin sexto nonas Marci habita & tenia. Boleslaus
pudicus Gracco: & Sandomiri: dux, ad instātiā Kingæ consortis, & Salo-
mæ olim Gallaciæ reginæ sororis suæ, fundauit monasterium sanctimonie
hum in Zauichost, tā Ecclesiam q̄ monasterium cū habitationib⁹ propriis
sumptibus edificando. Et illic uirgines sancti Damiani de regula sancti Frā-
cis, quæ nunc sanctæ Claræ uocatur, introduxit. In hoc prouidens cōditis
omni panase, uel connubia aspernaturæ filiarū Baronum & nobilium suorū.
Largitusq; est & inscripsit pro dote præfato monasterio oppidū Zauichost
& uillas uiginti quinque, prædia, lacus, & thelonea, donationē huiusmodi ab
omni regum, & dominorū exactione & tributis perpetuādo & liber-
tante. Sub hoc tempore Grzimisława Bolesłai pudici pia mater defuncta
est, in monasterio fratrum minorū in Zauichost sepulta. Hæc duos & trigin-
ta annos in uirginitate uiuēdo pegit. Anno quo supra, In regnis Polonia, Hun-
gariæ, Bohemiæ, & Russiæ, motus terræ uniuersaliter apparuit & fuit. Eor-
dem anno Stroynat Lithuanie dux, partē Mazouiæ circa Czirnin depræ-
datus est. Et castrum Orznow diripiens, in ore gladii mares & puberes oc-
cidit, impuberes uero igne cōcremauit. Feminas autē in captiuitatē abduxit.

CAPVT LIII.

Anno domini 1259 Varsisslaus Kallubitarum dux, cū suo & Po-
lonorū exercitu, quem Boleslaus dux Kalissien in subsidium ei
misit. Cum Episcopo Camienē cōtra Swatopelcum Pomer-
aniam ingressus est. Et procedēs cum electioribus militibus, in
Suoppi quæ alio nomine Scolp appellatur. Episcopum Camienē cū exerci-
tu ipsius, & nonnullis suis miutibus, ad sarcinas in stationibus custodiendas
dimisit. Swatopelcus autē potentia Varsisslai resistere non ualens, cognito
per exploratores, quæ circa Episcopum Camienē in stationibus gereretur,
inuit in stationes & Episcopū Camienē cum suo exercitu deuictum dissi-
pauit & fugauit, plurimos occidendo, & nonnullos captiuando, & acceptis mul-
tis spoliis, illeceus discessit. Anno quo supra, quinquagesimo nono supra mil-
le ducentos. Boleslaus pius Kalissien dux: Cenobium minorissarū & monia-
liū sanctæ Claræ in ciuitate Gnezne fundauit, & uillis, prædiis, ac introiti-
bus dotauit atq; libertauit. Non contentus Kazimirus Cuyauien & Lanci-
ciē dux de suis principatibus. Anno domini. 1259. castre Raczanisz sub Vo-
limiro Episcopo Wladislaui occupauit. Quo excommunicato & cum ter-
ris eius ecclesiastico interdicto subiecto, præfatus Episcopus in Diocesim Gra-
coien discessit, & apud Lagow commoratus est. Dux autē Kazimirus cum
nō posset seuire in Episcopum, plures episcopi curias cum horreis & frumē-
tis tēpore quadragesimæ exulsi. Anno uero domini. 1261. S. abbas sanctæ
Mariæ Wratisslaui Canoniorū regulariū sancti Augustini. Et P. custos
Wratisslaui huiusce causæ iudices, per Gwidonē tituli sancti Laurentii in Lu-
cina præbiterū, Cardinalem, Clementis papæ quartū in Polonia legatū, de-
signati. Apud antiquā Wladislauiam tribunali posito, quartadecima die A-
prius, castrum Raczanisz cum suo districtu episcopo Volimiro, & suæ eccle-
siæ Wladislaui

Cenobit san-
ctæ Claræ Gne-
zne fundatur

siæ Wladislauiē adiudicarunt, & compositionē facta, duce Kazimiro abso-
luto, interdictum relaxarunt. Anno domini. 1260. Mendolphus qui & Men-
dog princeps Lithuanorū, ordinatione Cruciferorū Prussiar, regem se gerēs,
Valido exercitu ex Lithuanis, Prutenis, Jaczwingis, & Samagitis ad trigin-
ta milia pugnatorū collecto, Mazouiæ oram crudelissime depopulatus est,
Castrūq; Ploceñ & ciuitatem a defensoribus desertā reperiēs, succendit, cæ-
tera oppida & uillas totius Mazouiæ incēdiis & cœdibus uastauit. Deinde
Prussiam inuadens, Cruciferis tātummodo castra tuentibus: Ciuitates quas
Cruciferi extruxerāt, flamma & euerfione deleuit, omnesq; christianos illic
reptos, cœde permiscua ac horribili lacerauit. Demōstraturus insuper fur-
rorem suum, aspernabatur captiuitatē hominum, pecus dūtaxat cum spoli-
is in Lithuaniam deportando. Item āno eodem Magistro & Cruciferis Prus-
siar, egentibus castrū Karzouin, in monte sancti Georgii Barbari Pruteni
& Lithuan, pro exterminio eius cum magnis copiis aduenerunt: Duobusq;
exercitibus scilicet Prussiar & Liouiar pro defensione castri aduolantibus.
In die sanctæ Margarethæ iuxta flumē Durom, in Curlandia cōflixerūt
& magna strage ædita, Henricus de Hornshusen magister Liouiar, & Hé-
ricus Marsaleus Prussiar, pluresq; alii Cruciferi occisi sunt. Barbari autē ui-
ctoria potiti, tā castrū Karzouin, q̄ Heilzburck mæceratis famē defensori-
bus conquiesuerūt. Ad castrū deinde Königsbergk obsidione p̄mota, in pon-
te quē super flumē Progor construxerāt, plures numero a Cruciferis inter-
fecti, obsidionē residui soluere coacti sunt. Deinde Pruteni Neophite ad ido-
latriam uersi, in uigilia sancti Mathei constituto sibi Glappino pro duce, cor-
reptis armis, omnes christianos & sacerdotes crudelissime seuentes obtrun-
carunt. Ecclesias igne cōsumpserunt, sacramenta contaminarunt, sacra uasa
diripuerunt, & sacras uestes prophanarunt. Anno domini. 1261. Exercitus
catholicus de regno poloniæ, de Cruciferis, Almanis & aliis fidelium natio-
nibus coelectus, ad terras Prussiar in districtum Naetangorū in die purifica-
tionis sanctæ Mariæ descendit, paganos delere cupiens. Et cū in interiora p̄-
uersarū nationum penetrarēt, reliquum exercitum ad sarcinas dereliquerūt
Barbari autē ab exploratoribus certificati, christianos ad sarcinas relictos in-
uadentes, paruo negotio fuderunt. Et de sua potentia confidentes, reditum
aliorū christianorū expectarūt, reuenientibusq; christianis, durū certamē-
inter utroq; pluribus horis, æquo Marte continuabatur. Et quis multi Bar-
bari cœcidissent, deo tamen permittēte, uictoriam Barbari obtinuerūt. Cœ-
cidit autē in hoc prælio insignis miles Schinkol de Bithen, gentē Vestalus
qui Barbarorū cuneos trāsuerberās, anteq̄ medietatem attingeret, Barbaricis
frameis obtritus est. Cœcidit & Comes de Reiderer, & plures alii equestres
ordinis uiri. Ex quibus dum iuxta suas nepharias superstitiones, diis suis pro
consequuta uictoria oblaturi libamina unū sorte deposcerent flāmis cremā-
dū, & fors in Hirczhasz ciuem Maydenburgen cœcidisset. Beneficio quoq;
aliquorū Barbarorū illum noscentium, bis liberatus foret. Tercia demū uice
dum illum fors deposceret, sponte se obtulit, & sacrilego ritu cum equo cui
insederat, flāmis est cremat⁹. Postea Comes de Barboye in prussiam cum
sua militia

Mendog Ma-
zouiā depo-
pularur.

Karzouin ca-
strum engitur.

Prutenorū in
Christianos se-
uicia.

Srennuorum
militum casus

Insignium ca-
strorum occu-
pacio.

Inaudita fla-
gellatorum rusti-
corum secta.

sua militia ad succurrendum christianis afflictis, & descēdens in terrā Sam-
bien, spoliis & coedibus eam afficiebat. Quem Sábien aggressi in die Agne-
tis, pluribus de suis occisis, ipsum captiuarunt. Post hæc castra Heidls bergk
obsidentes Cruciferis ex eo discedentibus, conquiesierunt. Deinceps tria ca-
stra uidelicet Cruczeborg, Konigs bergk, & Bartenstein circūdederūt, & ob-
sessi extrema fame macerati, castra Barbaris dederūt. Quartum uero castra
Keyzsl atēq; obsideretur, ueriti Cruciferi periculum, quod in aliis castris ob-
rigit, exurentes ipsum deseruerunt. Eodē āno quædam secta flagellatorum
rusticorum, ex Gallis ut ferebatur emanans in Poloniam aduenit. Bis in die
hora prima & hora nona processionatim incedentes, secundū caput uelati,
corpore ad umbilicum nudati, duobus cū uexillis præcedētib; & candelis,
quædam cantilenā inconditam & dissonā, cum ex uariis linguis & nationib;
ipsa colluies esset cōcreta cantando, flagellis quaterno corrigio nodatis, al-
ter alterq; sequēdo, alteri dorsū acriter cōdebat. Ianuissius autē Archiepiscopo
p⁹ Gneznen cū suæ puinciae Suffraganeis sub magnis pœnis & carceribus
talia phibuit. Et principes poloniæ psuasi, ne quīpiā huiusmodi errores se-
ctaretur, sub confiscatione bonorū & grauib; pœnis, propter scandala ex
eis pullulantia inhibuerūt. Nam quū fuissent laici, de quantūcumq; enormi-
bus peccatis confessos absoluebāt, & pœnitētes solenniter introducebāt &c.
Apud alia regna hic error igne & gladio exterminatus est. De consensu Præ-
dothæ Episcopi Gracco: & procerū poloniæ, Boleslaus pudicus Gracco: &
Sandomiriæ dux anno domini. 1261. Ne acillis Christi sanctimonialibus ab
infidelibus Lithuanis, Ruthenis, & Thartaris ludibriū castitatis cōtingeret
De monasterio Zawichosten in lapidem sanctæ Mariæ qui Skala dicitur,
locum tutiorē eas transtulit. Et oppidum Skala in loco qui Stankoy. appel-
labatur. erexit. Priorēq; donationē sexto nonas Martii apud Corczyn factā,
de oppido, uillis, & cæteris libertatibus, nouis priuilegiis confirmauit. Et in-
crassando priorem dotem, uillam Zarnouicz & tria thelonea, ecclesiamq;
bene dotatam cum decimis in Zarnouiecz, addidit.

CAPVT LV.

Expedicio pro
canonisatione
S. Hedwigis.

Canonisationem sanctæ Hedwigis, principes Slesie, Wladislaus
Salczburgen Archiepiscopus, Conradus Glogouien, Henricus
Wratislauiē nepotes eius, Thomas episcopus Wratis: cū cle-
ro & ecclesia sua expedituri. Salomonē archidiaconū Gracco:
magistrū Nicolaum Scolasticū Gracco: & Aherēgebertū Decanum Visse-
gradē, Canonicos Wratisla: ad Urbanum papam quartum transmiserūt
Qui solita grauitate seruata Volimirū episcopū Wladislauiē, & fratrem Si-
monē ordinis prædicatorum Prouincialem poloniæ, cōmissarios pro exami-
natione uitæ, meritorū, ac prodigiorum beatæ Hedwigis deputauit. Huius-
cemodi autē examen continuabatur per præfatos cōmissarios, Volimirum
Episcopū, & Simonem prouincialem Poloniæ, usq; ad ānum domini. 1264.
cum āno domini. 1262. septimo kalendas Nouembris incepissent. Accepto
autē registro examinis, & litteris cōmissariorum, nūcii priores in fine Augus-
ti anni. 1264. egressi, Perusium contenderunt. Et Urbanum quartum uita
functum

functum inuenientes, turbati, alterius papæ Clemētis quartū electionē præ-
stolabatur. Dumq; ob uarias difficultates interpositas desperarent. Beata
Hedwigis Salomoni Archidiaconi Gracco: per quietem apparuit, & cōsol-
lans, diem, quo canonisanda esset, prænunciavit. Ex inde confortati, dum fre-
quentius Clemētem papam & cōtū Cardinalium pro canonisatione fatigar-
rent, Clemens papa pro filia sua pluribus ānis cæca, quam ex legitima con-
iuge, cum ad huc fortis laicalis esset, suscepit, ut beatæ Hedwigis meritis
uisum reciperet, in missa præcabatur. Et cū filia uisum percepisset, Decimo
octauo kalendas Decembris, die, quam ipsa sancta Hedwigis Salomoni Ar-
chidiacono prædixerat. Anno domini. 1266. in ecclesia fratrum prædicato-
rum Viterbii, eam sanctorū cathalogo adscripsit. Ad leuandum autē ossa be-
nedictæ sceminae sanctæ Hedwigis, cū indiceretur dies, quintodecimo kalen-
das Septem: anni. M. ducent: sexa: sep: frequentia populi utriusq; sexus ad
Trzebniceū monasteriū ubi sacrū corpus conditū erat, confluit, Nicolaus
itaq; Abbas de Lubeus, & Mauricius abbas de Camyencz, cum Prælati &
Canonicis ecclesiæ Wratislauiē, ossa sacra beatæ Hedwigis e tumulo leua-
ta & uino abluta, in thecam specialem in monasterio Trzebniceū reposue-
runt, cætera in Wratisla: & Polonicas ecclesias distribuerunt: Caput cū ce-
rebro integro nulla putredine tabefactū: Item tres digiti dextere, quib; par-
uulam ex ebore imaginē uirginis Mariæ cōprimendo gestabat. Sicq; cū di-
uelli non poterat sepulta erat, salui a corruptione reperti sunt. Huic leuatio-
ni sacrorū oīum, unicus dumtaxat nepos eius Cōradus Glogouien dux cū
tribus suis filiis Conrado, Henrico, & Premislao aderat. Duo alii Wladisla-
us Archiepiscopus Salczburgen, & Boleslaus seuus Legnice dux, cum es-
sent superstitēs & in uicinatu, non honestarunt auiæ suæ sublimationis cele-
britatem. Anno domini. 1263. Eclipsis solis in die sancti Dominici fuit, quā
siccitas, caristia, & fames, maxime in Bohemia sequuta est. Eodem āno Fra-
ter Hāno de Saygerhausen, septimus magister Prussie, quarto nonas Apri-
lis, monasterium sancti Nicolai ordinis prædicatorū in noua Thorun, super
fluuiū Maka fundauit, pro dote conferens fratrib; libertatem piscandi
in omnibus fluuiis, lacubus, & stagnis. Anno domini. 1263. Fundata est ec-
clesia parrochialis in honorem beatæ mariæ Magdalene in ciuitate Posna-
niē nomine Capituli Posnamei, sic q; diebus dominicis, clerici ciuitatis &
suburbii, ad processionem ecclesiæ Cathedralis deberent cōuenire. Et q; sco-
lam non haberent, sed pueros ad erudiendum in scola cathedralis ecclesiæ te-
nerēt. Quod postea in meliorem conditionē uersum est. Anno domini. 1264
monasterium in Brzeleze Cuyauien, Kazimirus Cuyauien, Lancicien &
Siradien dux fūdauit, & in eo fratres ordinis prædicatorū, ex conuētū Grac-
co: locauit, casulisq; calicibus, & aliis apparamentis adordinauit. Non con-
tentus Henricus frater ordinis prædicatorū Culmen Episcopus, q; suā Cul-
mensē ecclesiam in regularem Canonicorum regulariū sancti Augustini,
ut supra præmissum est, transtulerat. Iterū illam in Cruciferorū ordinem, ad
instātiā Magistri, & Cruciferorū transmūtavit. Consentiente & gratificā-
te Anselmo Episcopo Varmien, Apostolicæ sedis in Prussia legato. Metro-
politano

Dies canonisa-
tionis prædictæ

S Hedwigis
sublimatio.

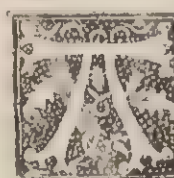
Septimus Prus-
sie magister.

Ecclesia S. Ma-
rie Magdalene
Posnaniē erig-
itur.

politano uero Gnezneſi ſuper ea re non interrogato, neq; conſulto. Hoſpita-
le infirmorū, ſub titulo ſancti ſpiritus, extra portas ciuitatis Poſnaniēſi ano
prædicto. 1264. iuxta fluuiū Varta, fundauit, & aliquā dotē de menſa Epiſ-
copali donauit. Boguphalus Epiſcopus Poſnaniēſi conſtituens, ut Prepoſi-
tus prædicti hoſpitis ſtallū in choro, & uocem in Capitulo eccleſiæ Poſ-
na: haberet. Anno domini. 1264. Oblidentibus Barbaris Prutenis caſtrum
Berſid, irruit in eos, ſomno præſſos, Cruciferorū exercitus, & ex eis mille tri-
centos occidit, reliquos uero diſperſit. Caſtrumq; Berſid ne in manus Bar-
barorū ueniret, exuſſit. Pruteni aut nouo exercitu reparato, terram Culmen
uaſtauerunt. Quibus reſiſtens Helmericus magiſter Pruſſiæ cum Theodri-
co Marſaleo, & quadraginta fratribus Cruciferis occiſus eſt. In locū Helme-
rici Pruſſiæ Magiſtri occiſi per electionē Lodouicus de Baldēſtein ſucceſſit.
Anno eodē Sidus ignitū ſeu Cometes maximus, ab oriēte uſq; ad mediū cœ-
li, comam in occalum porrigens apparuit, & citra tres meſes durauit. Eo
diſparente Urbanus papa quartus, qui feſtiuitatem corporis Chriſti inſtitu-
it, in Peruſio mortuus eſt. Et in Polonia mortalitas quadrupedum ſubſequu-
ta eſt. Anno domini. 1265. Boleſlaus pudicus, princeps Gracco: & Sădomi-
riæ, caſtrum Gracco: totum montē complectēdo, nouis edificiis inſtaurauit.
Et Leſtkonem nigrum Siradiēſi ducem Kazimiri Cuyauienſis & Lanciciēſis
ducis filium, tanq; patrius, cœlebs & filiis orbis, in filium adoptauit. Ac
omnium principatuum ſuorum heredem inſtituit, utq; terræ ſuæ quietio-
res eſſent, in matrimonium Griffinam Roſcillai Ruthenorū ducis filiam ei
coniunxit. Anno domini. 1266. Exercitus Prutenorū & Lithuanorū in Ma-
zoniā ueniens, quod reperit uaſtauit & abraſit. Inſultu etiam in Ploczkā fa-
cto, Boſellao & Conrado Mazouiæ ducibus nullam reſiſtentiā opponenti-
bus. Eodem anno. 1266. die uigeſima prima meſis Septembris, Prandotha
Graccouiſis Epiſcopus, canonisationis ſancti Statiſlai promotor præcipuus.
Cum in epiſcopatu decemotto annos exegiſſet, circa principium noctis mor-
tuo eſt. Apud eccleſiā Cathedralē Gracco: in medio capellæ apoſtolorū
Pētri & Pauli ſepultus. Eodem anno nonis Decembris, Henricus Slefæ &
Wratiſlæ dux, filius Henrici a Thartaris occiſi, morte abſumptus eſt. A nō
nullis militibus, put inculpati ſunt, intoxicatus, & in monaſterio ſactæ Cla-
ræ tumulatus. Is binā prolem ex Iuditha filia Conradi ducis Mazouiæ He-
rici, n. filium & Hedwigim filiam reliquit, quos moriens Wladislao germa-
no ſuo Archiepiſcopo Salezburgenſi, una cum ſecūda coniuge filia ducis Sa-
xonie, in tutelam & curam cōmendauit. Anno prædicto. 1266. Daniel rex
Ruſſiæ ſchiſmaticus, & eccleſiæ Romanæ apoſtata, uitam finiuit, duos filios
Leonem & Romanum relinquens.

CAPVT LVI.

Anno domini. 1267. Gwido frater Ciſterciēſis ordinis, ſanctæ Ro-
manæ eccleſiæ præſbiter, Cardinalis, & ſancti Laurencii in Lu-
cina legatus de latere. A Clemente papa quarto in Poloniā miſ-
ſus. Primum in Graccouiā quarto kalendas Iulii peruenit, a Bo-
leſlao pudico, & Paulo Epiſcopo Gracco: proceſſionatum ueneratus & ex-

ceptus.

ceptus. De hinc Wratiſlaviā diuertens. In feſto purificationis Mariæ gene-
ralem ſinodū, in quo erant Epiſcopi eccleſiæ Polonicae, Ianuſſius Archiepiſ-
copus Gnezneſi, Paulus Gracco: Thomas Wratiſla: Volimirus Wladislai
Nicolaus Poſnaniēſi, Thomas Ploceſi, Vilhelmus Lubuceſi, Henricus Cul-
menſis, Epiſcopi, tenuit. Pro ſubueniendo terræ ſanctæ anni iubilei gratiam,
& crucem contra Sarracenos prædicauit. Conſtituteq; in maioribus eccleſi-
is capſe fuerunt, pro pecunia a merentibus iubileum colligenda. Anno quo
ſupra quinta Decembris, caſtrum Mazouiæ Czechanow, p Prutenos Bar-
baros captum & cōbuſtum. Anno domini. 1268. die decima meſis Nouem-
bris, Illuſtris uirgo Salomea Gallaciæ ſeu Halicienſis regina, Boleſlai pudi-
ci Gracco: ducis germana. In cuius fauorem monaſterium Zauichosteſi ſu-
dauerat & dotauerat, in lapide Mariæ mortua eſt. Hæc cum ſponſo ſuo re-
ge Gallaciæ ſeu Haliciæ, abſq; omni illecebra carnis cœlebs uixit. Mortuo
uero ſpōſo religionem ſactæ Claræ profeſſa. Primum in Zauichosteſi mo-
naſterio, deinde ſacta translatione, in lapide ſanctæ Mariæ ut nunc uulgo di-
citur in Skala cōmorata, utrobiq; Abbatiffæ officium geſſit. Hæc ānis duo
de triginta feruens, nunq; a carne ciliium ammiuit. Hæc quarto idus Nouē-
bris in monaſterio de lapide Mariæ ſepulta, ſequenti anno quarto kalendas
Iulii Graccouiā tranſueſta, in medio chori ſancti Franciſci fratrum mino-
rū Gracco: ſub lapidibus ſectis in altum leuatis, humata eſt. Et ſicut ſeptem
diebus anteq; ſepeliretur in Skala, Sic & in translatione in Graccouiā, tra-
grantia & ſuauiſ odor de corpore ipſius emanabat. Sed & quædam monia-
lis præſati Cenobii Martha nomine grādeua & religioſa aſſeruit, de corpo-
re eius, nedum ſuauiſ odorem, uerū & oleum redolens, maſſe, quo plu-
res egri inuncti, perfectam recepiffe ſanitatē teſtati ſunt. Frater autē Bo-
guſlaus ordinis minorū uir religioſus & deuotus, in uifione eam cœlum aſ-
cendentē uidit, & cœtū angelicum canētem. Fronduit, floruit, Aaron uirgu-
la. Anno præſato. 1268. Kazimirus Conradi filius Cuyauienſis, Lanciciēſis, &
Siradiēſis dux, diem clauſit extremum. In Wladislai eccleſia ſepultus, & ſta-
tim ſequuta eſt defectio caſtri Bugoſcza. Præſectus ſiquidem illius Theodri-
cus genere Prutenus, poſt idolatriam fidem Chriſti profeſſus, nulla neceſſi-
tate coactus, præſatum caſtrū Bugoſcza Boleſlao pio duci Kaliffiēſi tradi-
dit. Sero tandem perfidiam amiſiſſe cognōſcens, accito familiari ut ſe inter-
ficeret imperauit, qui iuſſa temeraria, ceruicē ipſius extenſam mucrone præ-
ſcindēs, exequutus eſt. Reliquit autē Kazimirus dux prædictus, duos filios,
Leſtkonem nigrum ducem Siradiæ, & Semouitum ducem Cuyauienſis & Lan-
ciciēſis. Et huic Semouito ſeu Zemomiſlao, pater adhuc uiuens Salomeam
uirginem Swatopelci Pomeraniæ ducis filiam in uxorem deſponſauerat. Ex
qua tres filios Leſtkonem, Przemislaum, & Kazimirum genuit. Et duas fili-
as ſenuennā, quæ Stephano regi Hungariæ nupſerat, & Conſtantiā Trzeb-
niceſi monaſterii Abbatiffam. Swatopelcus dux Pomeraniæ quartadecima
die meſis Iulii anno domini. 1268. humanis exemptus eſt, in monaſterio O-
liuenſi ſepultus, reliquit quattuor filios Meſtwinū, alias Mſczugium. Varcif-
laum, Samborium, & Ratiborium. Circa Mſczugium natu maiorem impe-
rio & regimine

Caſtrum Cze-
chanow exuſſit

Beata Salome-
a moritur.

Sclata.

Kazimirus Cō-
radi filius mor-
tuus.

Swatopelci
mors.

Fefiuitas cor-
poris Chriſti
ab Urbano in-
ſtituta.

Prandotha E-
piſcopus Grac-
couienſis moriſ.

Daniel Ruſſiæ
Rex moritur.

Fratres Cruciferi clade a barbaris affecti.

Omen futurum mali.

Henricus Probus captus.

Bellum intestinum Slesianorum.

Przemislaus dux Posnaniensis captus.

simulata, in nemus fugierunt, & ex eo Cruciferorum exercitum dispersum invadentes, magistro Henrico & Marsalco Theodrico, pluribusque aliis occisis prostraverunt & uicerunt. Prædamque quam tulerunt, in suam regionem abduxerunt. Et quis consequenter in auxilium Cruciferis dux Brunsviciensis, Lantgravius Thuringie, Rex Bohemie, Marchio Brandenburgerum cum filio, & alii christiani advenissent, tamen propter hyemis tum molliem, tum intemperiem nulla rememorabili ædita, ad propria redierunt. Verum Marchio Brandenburgerum, castrum & oppidum constituit, quod a sua regione Brandenburgk appellavit. Anno domini. 1275. apud Graccoviam puer natus, uix semestris articulata uoce, Thartaros venturos & Polonorum capita præcisuros prædixit. Cunctis tremantibus interrogatus, an ipse etiam Thartarorum adventum timeret? Respondit plurimum sese timere, cum inter alios suum caput essent præcisuri. Anno domini. 1276. Ne a regno Poloniae castra & oppida Crosna, Greyfenstein & Przin alienarentur, Henrico quarto, Probo cognominato, delegata est provincia, eximendi ea tam a ducibus Conrado Glogovien & Boleslao Legnicen, quam a Baronibus & militibus Slesie. Qui decem milibus aureorum ab Archiepiscopo Maydenburgerum ipsa eximēs, sui iuris & proprietatis ea fecit, statimque invidia ducum Conradi Glogovien, & Boleslai Legnicen sequuta est, incrementis rerum Henrici Probi vehementer invidentibus. Visoque tempore oportuno Boleslaus Legnicen, Henricum quartum Probum ducem Wratislaviæ: nepotem suum nullas insidias patrui uerentem. In curia & uilla sua Ielcze quiescentem, missis satellitibus & latrunculis feria quinta ante dominicam Reminiscere, duodecimo kalendas Marcii, in nocte soporatum capit, & in castrum suum Lethen deductum, in dira uincula coniicit. Pro causa obiciens, quod portionem Wratislaviæ ducatus ex morte Wladislai Archiepiscopi Salczburgerum, æque ad se, & ad Conradum Glogovien spectatam, teneret. Mouent itaque graue bellum Boleslao duci Legnicen, nobiles & milites Wratislaviæ: Et obtentis auxiliis a quinque ducibus Poloniae. Boleslao pudico Gracco: & Sando Boleslao pio Kalisien, Przemislaio Posna: & Gnezne: Conrado Glogo: & Wladislao Oppoli: Cum præfato Boleslao Legnicen varias gentes ære conductas ex Misne, Saxonibus, Sueuis, & cæteris habente, conflixerunt. Neutraque parte pedem referente, coede ingenti suorum Boleslaus Legnicen: conspecta, cum uno tantum comite fugit. Filius autem eius maior natu Henricus, pugnam labentem restituit, & animo pertinaci, aduersarios debellauit. Captusque est in eo prælio Przemislaus dux Posnani: & plures milites auxiliares. Wratislaviensis autem ea clade territi, ad Premislaum, qui & Ottocarus dicebatur regem Bohemie confugiunt. Et ut fidior esset, parti eorum castrum & oppidum Cloczko ei tradunt. Cuius interpositione & opera inter Boleslaum Legnicen & Henricum Probum Wratislaviæ, pax est composita sub his condicionibus, ut Boleslaus Legnicen: nepotem suum Henricum Wratislaviæ a captiuitate soluat, ut Przemislaum Posnaniensem: & milites in prælio captos dimittat. Ut Henricus Probus Boleslao Legnicen de castris & oppidis Strzegom, Strosza, Nouofo, Greyfenbergk, Przin, & Geswindorff perpetuo cedat. Quibus ab utraque parte acceptatis, Henricus Probus dimissus est. Ex eo tempore arx & oppidum

& oppidum Cloczko in potestatem regis Bohemie deuenit, quo ad temporale. Quo ad diocesim uero ad Wratislaviæ: in diocesim Pragen per nephas & uolentiam concessit. Thoma secundo Wratislaviæ: Episcopo huiusmodi notabilem mutilationem non rescindente. Crosnam uero a Baronibus Wratislaviensibus, Ioanni Brandenburgerum Marchioni, ne arma contra eos pro Boleslao Legnicen ferret, obligatam. Henricus Probus redimens, præfato Ioanni Marchioni, damna sumptus, & expensas iniustas computanti, sex milia marcarum persolvere, cum tantum in quattuor milibus extiterat pignorata, coactus est. Anno domini. 1277. Lithuani gentiles terram Lancicien, quæ tunc a duce Kazimiro germano Lestkonis nigri, ducis Siradien tenebatur: In festo sancti Luca subito ingredienti, corde, spoliis, & rectorum exustione uastauerunt, senes & impuberes occiderunt. Et quasi quadraginta milia animatorum, simul cum pecoribus estimando, nemine resistente, in miserabilem seruitutem abduxerunt. Eodem anno septuagesimo supra mille ducentos: Nonus magister Prussie Conradus de Tirborg electus est, absumpto Theodrico de Gattislawe octauo magistro. Tunc duo duces Prutenorum, Henricus de Noctaga, & Cappe de Szenawa, a Cruciferis capti fuerunt: & in patibulum acti. Diwan autem tertius dux Prutenorum de Barthena, duorum necem miserabilem ulciscendo, terram Culmensensem cum copiis subintrans, graui exterminio eam afflixit. Conradumque magistrum Prussie, qui eum inuaserat, & cum Cruciferis pro triumpho obtinendo fortiter pugnatem, in fugam uertit, quingentis christianis & duodecim Cruciferis occisis. Pauloque post Barbari Pruteni, castrum nouum quod inter Culmen & Pomezanien oppida, a magistro Conrado magnis sumptibus erectum: Item castrum Radzin: Item castrum Vartembergk fortissima impugnatione conquisierunt. Et omnes Cruciferos & christianos in præfatis castris repositos, rabie barbarica interfecerunt: Castra uero igne consumperunt. Boleslaus caluus Legnicen dux, parum uoluptatis & utilitatis ex uictoria & possessionibus Henrici Probi, nepotis sui ducis Wratislaviæ: nactus ex senio & languore mortuus est, anno domini. 1278. Et in monasterio fratrum predicatorum, a se fundato sepultus. Homo uolentus in proprios & externos: Adeo uelocis & corrupti sermonis, ut plerumque audientes in cachinnum & risum solueret. In factis & moribus tortuosus: in iudicio & causis sanguinis præceps & iniustus: Merito seuus & Rogatka (quod in latino cornutus sonat) uocatus: Foedo pellicis amore usque ad mortem uinctus. Ob quam pellicem & graues molestias, altera coniunx eius Adleyda, filia Samboriti ducis Pomeranie, deserto Boleslao Rogatka marito suo adhuc in uita ipsius, dum aliter nequireret, in domum paternam pedes remeauit. Reliquit autem Boleslaus tres filios superstitēs, ex prima coniuge Hedwig, filia Comitis Henrici de Hanhalt, uidelicet Henricum Legnicen, qui crassus & uetulosus est appellatus. Boleslaum Sweidnicen, & Bernardum agilem, tanta siquidem illi agilitas inerat, ut quattuordecim robora in aliquo edificio supne ordinatim erecta, prepeti cursu ascenderet, & resiliens in pedibus fixus staret. Reliquit & quatuor filias ex eadem Hedwig consorte sua, Agnetem, quam Comiti de Vartemberg tradiderat. Alteram Hedwigem, quam Conrado duci Mazouie filio Semor

Lancicien terra vastatur.

Nonus Prussie magister.

Boleslaus caluus mortuus.

Proles eius derelicta sexus utriusque.

uiti desponsauerat. Terciam Annā in monasterio Trzebniceñ professam, & tandem Abbatisam. Quartā Katharinā in iuuentute defunctam. Anno domini 1278. Boleslaus Mazouiae dux, intulit bellum in aestate, Conrado duci Glogouiae, & circa castrū Cziruin cum ipso confligens, omnem potentiam eius prostravit. Martino autē Abbati Lubensi & Iesouien cum suis monasteriis pro denunciatione clandestine hostium irruptionis (beneficii memor) multas libertates & priuilegia, etiā de consensu Semouiti & Troideni, idem dux Boleslaus concessit. Eodem anno 1278. Trinote filius ducis Lithuaniae coadunatis Lithuanorū & Prutenorū copiis, quae ad triginta milia pugnatorum explebāt, eas trifarie diuidens, unā partē in Mazouia: Duas uero in terram Culmenē transmisit, & omni terra Culmenē peruastata. Castrūq; Berge low sub Cruciferis conquisito & incenso, multas gentes in seruitutem abduxerunt. Eodem anno Skomand dux cū Prutenis Sandouitis repetendo, in terram Culmenē aduenit, & duo oppida Lubaw & Chelm obsessa, & machinis expugnata cōquisiuit. Et terram Cuyauien circa oppidū Kouale praedatus est. Eodem año ciuitas Lancicien a Lithuanis subita incursione spoliata est.

CAPVT LVIII.

Mestko niger, sublato & tumultato Boleslao pudico. Successit ei in terris Graccour: Sandomirien & Lublineñ, anno domini 1279. Per cōcordiam omnium Baronū & Pauli Episcopi Graccouien electionem. Quoniam ducem Boleslaū pudicum strictiori consanguinitate contingeret. Ab eoq; adoptatus & designatus successor foret. Et q; princeps Frugi & Comis, principatuq; dignus uideretur. Statimq; nouam successione ducis Lestkonis nigri, noui motus, nouiq; stridores bellorum infectati sunt. Nā Leo princeps Russorū, filius Danielis regis Russiae, uolēs sibi appropriare terras Lestkōis nigri. Primū terra Lublinē: puastata, in terrā Sandomi: descēdit, & a castro simul & oppido Sando: cū ignominia repulsus. Ad uillā Goll oze duobus a Sandomiria miliaribus posita ueniens, statim tenuit, ubi ordinatione ducis Lestkonis nigri. Occurrerunt ei Varius Castellanus Gracco: Petrus filius Alberti Gracco: & Ianussius Sandomirien Palatini, certaminēq; inito die Veneris, tertia Februarii, año Christi 1280. conflixerūt, & Rutheni plurimi numero, a paucis polonis uicti sunt. Primis siquidē ductorib; & ordinibus cœsis, reliqui trepidātes, armis proiectis tanq; limphatici fugā inierunt. Thartari uero qui cū Ruthenis aduenerāt, breui oppositione facta mox & ipsi fugierunt, Leoq; principalis dux cū paucis confusus euasit. Occisa sunt eo praelio octo milia, duo capta: Signa militaria septem intercepta. Lestko niger parum ratus bellum repellere, nisi iniuriantibus bella inferret. Post quindecim dies cum exercitibus quasi triginta milibus equitum, & duobus milibus

Lestko niger.

Rutheni a Polonis uicti.

Lestko nig. Russiā grassat.

obus milibus peditum, terras Leonis inuadens, multa castra occupat, expugnat, & euerit. Et usq; ad Leopolum terra depopulata, praedā frequentem hominum & pecorū in Poloniam intulit. In ea uastatione, quinq; milia cœsa, quattuor uero milia in captiuitate abducta, scribuntur. Sequenti quoq; anno 1281. Lestko niger cum omnibus terrarū suarū copiis in terrā Wratislae descendit. Et aduenientibus ei in praesidium Mscuzgio Pomeraniae duces: Ite omnibus maioris Poloniae militibus, triplici agmine terram Wratislauiē spoliis & incendiis confecit. Causa erat quia Henricus quartus Probus, potius uero facinoribus attestatibus, improbus, dux Wratislauiē corrogando principes, ad tractandum pro bono pacis & ordinis principatū: Dominica Septuagesimae in uilla Baricz, nullam fraudē suspicantes, Przemisslaū maioris Poloniae, Henricum Legniceñ, & Henricum Glogouien duces, iure diuino & humano prophanato captiuaui, & in Wratislauiā deductos, uinculis singillatim inclusit. Praecantibusq; Wratislauiensibus ut dux eorum Henricus quartus aut captiuos dimitteret, aut cū duce Lestkone nigro componeret. Saxeum pectus ducis Henrici Wratislauiē lachrymis, contumeliis, & increpationibus ad compassionem flecti non potuit, quin uniuerso ducatu Wratislaui in sauiam redacto, & praeda ingenti in Poloniā abacta: Nec cū hostibus decerneret, neq; captiuos duces a uinculis emanciparet. Duces itaq; captiui, molestias diuturnae captiuationis euasuri, cū illo per pacta conuenerūt, ut Przemisslaus dux Polnaniē frater ipsius amitalis, terrā Rudeñ, quae nunc Wielunē dicitur (asserens illam sui iuris esse) ei resignaret. Ab Henrico uero Legniceñ, & Hérico Glogouien fratribus patruelibus, quum nullas terrarum sortes ab eis exigere posset, seruituros se sibi per quinquennium cum triginta lanceis, contra quēlibet hostem obligauit. Sicq; a captiuitate laxatos in suos principatus remisit. Anno autē dñi 1281. Irruentibus Lithuanis & Iaczwingis uigesima quarta die Septēbris in terrā Lublineñ, & quindecim diebus eam uastatibus, magnū numerū praedarum in Lithuaniam referebāt. Lestko autē niger illico accepto nūcio, de Graccouia se recepit, & celeris cursu in itinere milites colligens, in terram Lublineñ deuenit, hostesq; abiisse reperiēs, turbatus, cogitabat, an persequi Barbaros deberet, cum essent plures numero, quia quattuordecim milia. Ipse uero ultra sex milia militum haud cōtemnendorū non collegisset. Inter cogitandum uisio augelica, quae se archangelum Michaelē profitebatur, per soporem monstrata, monuit, ut omni cūctatione abiecta, hostes persequeretur, certam illi futurā uictoriam promittens, uocat Lestko in contionem milites, & ea uisione narrata, meticolos militum animos exhilarat. Et insequuti Barbaros reppererūt, & eos tredecima die mēsis Octobris, praeda onustos, inter flumina Narew & Niemyen consequuti sunt. Et dux Lestko niger, adhortatus suos, ut pro fide christiana, & pro patria uiriliter pugnarent: Insiliit in Barbaros, cōspectu Polonorum & latratu canum captiuos sequentium, attonitos, & cum primi & secundū ordines obruti sunt, reliqui uersi sunt in fugam, cœdesq; in omnes fugientes adebatur, quā captiui ex terra Lublineñ operose promouebant. Canesq; diris moribus quasi noscent quos insectari deberent, lacebēbāt: Mirabile dictu,

Wratislauiensibus merito bellum infligitur.

Lestkonis nigro uisio diuinitus facta.

Prodigiū perarum.

dictu, recensito exercitu polonorum nemo repertus est in eo praelio cecidisse, ut oraculum Lestkoni duci per quietem factu, non fantasticum, sed diuinum uerificaretur. Ab eoq; tempore Lestko niger beatu Michaeli singulari ueneratione prosequabatur. Et in Lublin reuersus, Basilicam parrochiale in hac die permanentem, tituli sancti Michaelis fundauit. Quae beneficia Archageli & cladem Barbarorum Polonis demonstrat. Redente Lestkone nigro ex Lithuanica expeditione in Graccouia, Conradus dux Mazouiae, patruus Lestkonis, in terram Sandomiriae per rebelles Ianussiu Palatinu, Cristinum Castellanu Sandomiriensem inductus est, quibuscu Paulus Episcopus Graccouien astruebatur sensisse, qui Sandomiriensem, Zauichosten, & caetera castra in realem possessione ei tradiderunt. Lestko autem niger, nil territus, cum curiensibus & armigeris terrae Gracco: propere uersus Sandomiriam processit. Conradus autem de Sandomiriensibus ambiguus, non expectato duce Lestkone nigro, in Mazouiam discessit, copias ampliores ut aiebat comparaturus. Superueniens autem Lestko, singula castra recuperauit, & auctores defectionis Ianussiu Palatinum, Cristinu Castellanu, caeterosq; milites sibi reconciliauit ac omnem rebellionem extinxit. Sandomiriensem rebellionem suppressa, Lithuanicum nouu bellum surrexit, qui anno domini 1283, quarta Octobris maioribus copiis q; ante, per distinctum Lukouien, & siluas in eo consistentes, in terram Sandomiriensem improuise irruerunt, & multa coede patrata, senibusq; & impuberibus interfectis, sex milia Polonorum & iumenta abducebat. Dux autem Lestko niger armis correptis, de Graccouia tristis exiit, & tam die q; noctu celeri gressu iter conficiens, per nuncios nobiles & agrestes occurrere iussit, quibuscu i Lukouien puincia Lithuanos graues praeda, consequitur est, q; ne cu Lestkone & captiuis pugnare cogeretur, ad siluas proximiores densas & limosas secesserunt: Vbi a Polonis obsessi, alligatis captiuis, & sarcinis sub custodia imbecillium relictis, e silua glomerati, aciebus ordinatis processerunt, & uoces inconditas emittentes, ad stationes Polonorum in loco qui Rowne appellatur, perueniunt. Dux Lestko niger animatis suis, exercitum in duas alas diuisit, quaru una Zegothe Palatino Gracco: Altera Ianussio palatino Sandomiriensem commisit, & in hostes insiliit: Primaq; ala Zegothe palatini Gracco: in qua Curientes ducis erat, coepit uincere. A qua tandem ad aliam eade sors peruenit, fusiq; sunt Lithuani, & eorum plura milia occisa, quis & de Polonis aliquot insignes milites ceciderint, uictoria obtenta, captiui in silua soluti sunt, sarcinae Lithuanorum in milites diuisae, & praeda erepta in terram Sandomiriensem reducta est. Paulus Episcopus Gracco: hac Lithuanorum inuasionem procurasse insimulatus est, quapropter dux Lestko niger per milites cum in oppido Lagow captiuauit, & altera uice in castrum Siradiensem deportatus fuit. Vnde post aliquantum tempus honeste dimissus est.

CAPVT LIX.

Ost bella Barbarica contra Lestkonem nigrum, magna procella, magnaq; insurrexit rebellio. Nam anno domini 1285, Paulus Episcopus Graccouien: Varsius Castellanus, Zegotha palatinus Gracco: Ianussius Palatinus, Cristinus Castellanus Sandomiriensis, caeteriq;

en, caeteriq; Barones terrarum Gracco: Sandomiriensem, & Lublinensem. Vno uoto Conradum Mazouiae & Czirneum ducem, in Sandomiriam inducentes, & conuentu generalem celebrantes, ei obedientiam iurauerunt, & omnia castra, ciuitates & munitiones ei subiecerunt, praeter arcem & urbem Gracco: in qua se Lestko niger continebat. Ad eamq; expugnandam Conrado Mazouiae & Czirneum duce procedete. Lestko moestus & consilii inops, quum militum praesidio careret, Graccouiensibus ciuibus Theutonicis arcem, & Griffinam suam consortem commisit, pollicitus fidem eorum abunde se praemiaturum. Ipse uero celeri cursu, quartadecima die Iulii e Graccouia egressus, in Hungariam auxilia quaesiturus diuertit. Ciues autem Graccouien: ciuitatem & arcem eodem tempore tueri non ualentes, deserta Graccouia, cum uxoribus & pignoribus in arcem se receperunt. Veniente autem duce Conrado, & urbem uacua inueniente, in eam intrauit, & Barones ad ciues Gracco: familiares & eis notos misit, ut a communi uoluntate militariu non desiperent, sed arcem traderent habituri Conradum plusq; Lestkone nigrum propiciu. Qui post paruam de liberationem responderunt. Non licere illis Lestkone nigro uiuente, iuramentum quod cum omnibus Baronibus Graccouiensibus & Sandomiriensem praestiterunt, etiam si extrema fors ipsos impeteret, uiolare. Exacerbatus Conradus dux Mazouiae & Czirneum, una cu omnibus Baronibus responsione Graccouiensium, urbem Gracco: igne conflagrauit. Interimq; Lestko niger cum Hungaris & Cumanis, quos Ladislaus rex Hungariae in praesidium ei dederat, ex Hungaria redibat. Cui Conradus dux cum multitudine militum occurrat, & in campis uillae Boguczicze haud procul a flumine Raba secunda Augusti cum eo confligit. Et Conradus dux Mazouiae strage magna superat, quonia iniusta arma induerat, in Mazouiam fugit. Nec amplius in minorem Poloniam redire ausus fuit. Dux uero Lestko niger Graccouiam ingressus, Hungaros & Cumanos pro opera conductionis & praelii munifice remuneratos in Pannoniam remisit. Captos Barones in libertatem restituit, alios ueniam deprecantes in gratiam & priore statum admisit, Graccouiensibus qui ab illius fidelitate nullo modo euelli potuerunt, multas libertates concessit. Et ciuitatem eorum muris, fossatis, ac uallis muniuit. Gubernationeq; illius loci, solis Theutonicis commisit. Et Theutonicos Graccouiem intromisit & extulit, ut in moribus, habitu & coma (indignantibus nobilibus) eis se conformaret. Post aliquantum tempus, concessit quietis, Lestko niger simulans se transactas iniurias & inuisiones Lithuanorum ultum iri. Anno Christi 1287, generalem expeditionem omnium suorum principatuu indixit, & cruce ab Apostolica sede, contra Lithuanos & Prutenos tunc concessa & praedicata, se & suos milites signauit. Omissisq; Barbaris, in Mazouiam, terram Coradi sui aduersarii triplici agmine intrauit, & crudeli ferocitate, coedibus, igne, & spoliis ea uerementem uastauit. Conrado duce Mazouiae nullam resistantiam faciente. Eiusdem anni undecima die Decembris, sub intensissimis frigoribus & densissimis niuib; ferocissima gens Thartarorum fame sedatura, ducibus Nogay, & Thelebuga: Primum in Lublinensem & Mazouiae, exposit in Sandomiriensem Siradiensem, & Graccouiem oras, in numero locustarum uenit. A castro & ciuitate Sandomiriensem, cum ignominia & strage, militibus qui in praesidio erat strenue tutantibus,

Taurissius & Cristinus deficiunt.

Auctores defectionis poenas pendunt.

Lithuanorum strages.

Paulus Graccouien Episcopus captus.

Bellum grade indicitur Lestkoni.

Nogay de huns

Lestkone fugit in Hungariam.

Lestkone spes in Theutones.

Constantia fidei ciuium Graccouien in suum principem.

Lestko Conradum uicit.

Lestkone remuneratio Graccouien.

Magistratus & libertates Theutonicis Graccouien datus.

Lestkone in Mazouiam exposit.

Thartarum Poloniam uastauit.

nue tutantibus, repulsi: Plures ecclesias, monasteria, & munitiones obtinuerunt & incenderunt, tamen a monasterio sanctæ Crucis, Calui montis, suavis Ruthenorum abstinerunt, ad Graccouiam in uigilia Natiuitatis Christi applicantes, & eam expugnare adorsi, aliquot insignes eorum amiserunt, ululatuq; ædito, ab ea discesserunt, & depopulatione cum spoliis longius extenderunt. Dux Lestko niger, de uiribus suorum militum diffidens, in Hungariam cum Grissina sua coniuge secessit. Et Thartari gassantes ad Alpes pannonicas peruenerunt. Sub quo tempore Kinga Boleslai pudici olim relicta, cum septuaginta factimonialibus & duabus germanis suis: Iolentha Boleslai pater Kalissien, & Constancia Danielis Russiæ regis relicta, multisq; sacerdotibus & militibus, in castrum Pienini, quod supra Dunaiecz prope oppidum Croszenko situm habet, natura & arte munitissimum: Vno tantum angusto transitu adibile, se contulit, & illic per tempus uastationis Thartaricæ permansit Monasterio quod dereliquerunt Sadeceñ, a Barbaris illo permansente, præce & meritis foelicis Kingæ restringentibus, terris itaq; prædictis spoliatis, sacerdotibus, lactantibus, & senibus trucidatis, cum ingenti præda hominum ac pecorum abscesserunt, quæ apud Wladimiriam parcentes, uiginti unum milia de uirginibus nondum nuptis computarunt. Ex quo multitudo cæterorum uirorum & foeminarum poterat estimari. Anno immediate succedente 1288: Dux Lestko niger, Matheum Palatinum Siradien, cum militibus terræ Siradien tantum (Gracco: enim & Sandomiriens clade Thartarorum plurimum attriti, munus expeditionis obire se excusarunt) contra Conradum Mazouiae ducem, fratrem patruelem altera uice destinauit, qui uniuersam fere Mazouiam incendiis & spoliis peruastauit. Conrado duce Mazouiae, nullam repræssionem faciente. Et cum confinia Mazouiae Matheus Palatinus Siradien cum suo exercitu, tum præda onusto, tum incomposito agmine incedente, redeundo attingisset. Dux Conradus Mazouiae, cum militibus & agrestibus per inuia & abdita loca accurrens, securos & quiescentes in diluculo, septimo kalendas Iulii inuasit, & territicos ac uelut lymphaticos discurrentes dispersit. Matheus uero dux exercitus cum paucis militibus constanter pugnas, occisus est. Hac cladem & præcedentem Thartarorum, cum peste & fame, quæ his annis in regno Poloniae acciderat, aliqui scriptorum uindice Christo euenisse putauerunt. Ex eo quod Lestko niger, arma, cruce signator, a Barbaris in fideles conuerterat, quod deus melius nouit & iudicat. Sensim etiam post præfata mala Lestko niger in uiribus defluere cepit, & acerbiori morbo correptus, ultima Septembris anno domini 1289 in castro Gracco: sacro percepto uiatico animam exalauit. In monasterio sanctæ Trinitatis ordinis prædicatorum Graccoui: in parte sinistra chori, quem locum uiuens delegerat, ducali honore sepultus.

CAPVT LX.

Lithuani gentiles, anno domini 1279. In quodam particulari prælio Cruciferos de Prussia superantes: Duos ex eis captos, horribili morte affecerunt. Vnum equo insidentem igne ingenti extracto cremarunt. Equus quidem illico igne consumptus, super Cruciferum autem aperto caelo splendor celestis demissus est, ignem in partes disiecit, tandem

cit, tandem splendor in caelum cum corpore Cruciferi (sic quod nullum illius uestigium relinqueretur) in similitudinem pulcherrimæ uirginis, mirantibus & stupentibus Barbaris conscendit. Lithuani incantatione procuratum fuisse asserentes. Alterum Cruciferum superstitem in rimâ arboris, cuneis, & clauis elisis uiolenter inclusum & compræssum exurebat. Hunc auis quædam candida, nunquam alias cõspecta, de flammæ medio ereptum, Barbaris supra modum attonitis & mirantibus, in caelum detulit. Eodem anno Prutenis Barbaris ad expugnandum castrum & oppidum Elbing uenientibus. Molendinum quod principaliores ciues Elbingenses defendebant, obsederunt. Dumque Cruciteri præsidium quod promiserat non attulerunt. Ex pacto uiginti quinque obsides, ut cæteri essent liberi, dedere. At Barbari quorum fides fluxa est ac modica: Obsidibus crudeliter enecatis uniuersos in molendino, etiam uario carnificio extinxerunt. In quorum ultione Conradus magister Prussiae regiones Prutenorum, aliquot hebdomadis ferro, & igne uastauit, & castrum Heidsbergk conquisitum. Anno domini 1280. Corado de Tirberg e uita secedente: Decimus magister Prussiae Popo de Ostiria successit. Quo breui moriente Haymo substituitur. Sed quum is quoque absumptus esset, Herthmannus de Hederuge duodecimus in officium assumptus. Conradum de Vuchteuæge successorem habuit. Quo libere cedente Manegolde Konigsbergensem comendator quartus decimus magister suffectus est. Sub cuius regimine in loco castrum & oppidi Czathir ueteri nomine abrogato, castrum Marienburg erectum est. Anno domini 1281. Quidam animosiores Prutenorum milites, castrum Ploceñ expugnare, & terram Mazouiae affligere nitentibus, quos Boleslaus dux Mazouiae cum gentibus suis inuadens, paucis fugientibus conflixit. Eodem anno, exercitus Prutenorum terram Culmen ingressus, tantis flammis & spoliis in ea grassatus est, Magistro & Cruciferis decernere non audentibus, ut quinque castris, uidelicet Grudzancz, Marieuerder, Czanthir, Crisburg, & Clemenst expugnatis & conquisitis, singulos homines quos in eis repererant, miserabiliter trucidarunt. Ab anno domini 1282. Per biennium horrenda fames in Polonia, Bohemia, & Germania uiguit. Poloni perniciem famis uitaturi, relictis laribus, uxoribus, & pignoribus, aliqui in Hungariam diffugerunt, & ab Hungaris Cumanis tunc gentilibus uendebantur. Alii in Russiam, & hi a Ruthenis pro tributo Thartaris tradebantur. In Bohemia uero seuior fames uigebat, adeo ut matres oblite pietatis, factus suos famem exclusuram manderent. Post horrendam famem, seuiissima pestis ex perniciosissimis & nociuis herbis & cibis emerit. Cuius simile Romanis Galienus accidisse in principio libri, de Euchimia & Cacochimia meminit. Philippus Episcopus Firmanus, apostolicæ sedis legatus, a Ladislao Kunlaczlo cognominato, rege Hungariæ, ignominiose tractatus, & de regno hungariæ turpiter eductus, cum interminatione ne in Hungariam rediret, quoniam relicta legitima uxor, mulieres Cumanorum, Ayduam, Cupchek, Mandulam. & alias plures sectabatur, & pro concubinis tenuit. Pro quibus ipsum corripuit & excommunicauit. Binos quoque Episcopos Ladislao regi Hungariæ blandientes, deposuerat, & Episcopatu priuauerat. Is ergo Episcopus Firmanus, anno domini octuagesimo secundo supra mille ductos, in Poloniam uenit, & magno honore exceptus est ab uniuersis

Barbarorum
Prutenorum
facinus
pessimum

Decimus Prus
sic magister et
seguaces.

Castrum Mari
enburgk cri
gitur.

Fames Polo
niæ, Bohemiæ,
Germaniæ.

Pestis valida.

Legatus aposto
licus Hungari
a pulsus.

Beata kunegū
dia.

xx. millia vir
ginum innup
tarum abacta.

Alterā in Ma
zouiam expe
ditio.

Lestko niger
mortuus.

Grande mira
culum.

Polonia ex ho-
spitalitate co-
mendabilis.

uniuersis ecclesiis & procuratus. Ob quod Romam reuersus, Polonicam nati-
onem maximis laudibus celebrauit & extulit. Anno domini octuagesimo
secundo supra mille ducentos, duodecima mensis Augusti, Thomas Abbas
Thimicē, ad instātiā ducis Lestkonis nigri, monasterium fratrum prædica-
torum in oppido Opatouiecz fundauit, & nonnullos agros, fratribus pro
prædio & cultura dedit. Anno quo supra 1283, pridie kalen: Ianuarii, Prze-
mislaus secundus dux maioris Poloniae, hospitale infirmorum ante portam
ciuitatis Kalissien fundauit, regimenq; illius fratribus Ioannitis tradidit, &
ipsum cum dote ei collata libertauit. Idem Przemislaus secundus, dux maioris
Poloniae, sexto kalendas Ianuarii, claustrum monialium ordinis prædicatorum
in Posnania fundauit. Cui in dotem tres uillas, uidelicet Pyanthkow, Rudni-
cze, & Zaparczicze dedit. Item lacus Bostinyo. Coronatus autē in regem
Poloniae, confirmauit donationem Vincencii Vicecancellarii, & fratrum eius
Nicolai palatini, & Mirosłai de uillis Donathowo & Grzmislawe. Item Ni-
colai palatini Kalissien de uillis Roszczinino, Bialekozi, Sokolniki, & molē
dino ante Posnaniā. Item Ioannis Scolastici de uilla Popowo, prædictas he-
reditates libertando. Anno domini octuagesimo tercio supra mille ducentos
die quartadecima Decembris, Lukerdis Przemisłai secundi ducis maioris Po-
loniae coniunx, in castro Posnaniē diē clausit extremum, ut fertur iugula-
ra a familiaribus & ancillis propriis, ordinatione uel insimulatione præfati
ducis Przemisłai secundi, quoniam sterilis erat, duciq; desideratam prolem ui-
rilem non produxerat. Auxit quoq; suspitionē, dissimulata ultio, & indigne
necis præstita impunitas. Sed & carmina, atq; cantilenæ prope & quasi ad
ætatem nostram decantate, flebiles Lukerdis præces depromebant, quibus
se a marito in unius camisæ tegumento, ad lares patrios deduci exorabat,
dummodo uita non eriperetur ei postulata. Et quis sterilitatem præfatæ co-
sortis Lukerdis, dux Przemislaus una cum uita, ut est insimulatus, abstulerit
tamen altera consorte, uirgine Richsza, filia regis Sweciae superaccepta, &
anno domini 1283, undecima Octobris in Posnaniā adducta, prolem uiri-
lem habere non potuit, sed foemineam dumtaxat obtinuit.

CAPVT LXI.

Tres fratres
Cruciferorū or-
dinē assumūt.

Anno præfato 1283. Varcislaus germanus Msczugii ducis Po-
meraniae ordinem Cruciferorum de Prussia assumpsit, & sortē
sui principatus, licet tenuem, eis contulit. Similiter alii duo fra-
tres, Saborius, & Rathibor sortes suas donauerunt, ut eis in ha-
bitu laicali permanentibus, & seruatoribus ipsorum, ordo Cruciferorum expen-
sas & sumptus decentes procuraret. Msczugius autē maior natus, omnes sor-
tes trium germanorum in suam ditionē redigens, apud Martinum quartum
summū Pontificem, de ambitione Cruciferorum quæstus. Philippum Firmā-
num Episcopū, ad reintrospiciendā obtinuit. Qui utriusq; partis auditis p-
positionibus & responsis, donationem Varcisłai, Saborii, & Rathiborii or-
dini factā, tanq; inualidā & iniustā infirmauit & rescidit. Ducē uero Msczu-
gium, ad donandum, donatione perpetua Magistro & ordini, oppidum & di-
strictum Gnyew, cum quindecim tantūmodo uillis induxit. Quo facto, Ma-
gister & ordo

gister & ordo castro Puterberg demolito, castrum & oppidum Gnyew mu-
ro cinxerunt. Anno domini 1284, ultima Septembris, castrū Kalissien (cui
tas namq; ante puta septimo kalendas Septembris proprio incendio conflag-
rauerat) tradidit Henrico quarto duci Wratislauien, Sandiwogius, Ioānis
Posnaniē palatini filius, ab ipso duce inescatus & corruptus. Przemislaus
autē dux maioris poloniae, ad recuperandū suum castrum Kalisz: cum omni-
um suorum principatuum militibus adueniens, ordinatis propius castris, ma-
gno conatu & impetu, expugnationi toto die, cassos labores impendit. Inter-
positisq; per communes Barones tractatibus, sub his condicionibus pax co-
posita est. Ut Henricus dux Wratisla: de castro Kalisz: occupato, duci Prze-
misłao cedat. Przemislaus uero in oppido Olobok, propriis sumptibus ca-
strum edificet, & illud cum toto districtu Olobocen, Henrico Wratisla: con-
signet, & per hunc modū obsidio soluta est. Anno autē domini 1287. Milites
maioris poloniae absq; iussu ducis sui Przemisłai, coadunati prexerūt, & ca-
strū Olobok (aliquot de suis desideratis) cōquisierunt, milites Slesiae in præ-
sidio castri repertos, aliquos trucidantes, alios uero in uincula conicientes,
tam castrū Olobok, q̄ districtum eius, principatui maioris Poloniae restitue-
rūt. Et quis dux Henricus Wratisla: missis nunciis ad Przemislaum, castrū
& districtum Olobok repetebat, restitutionē tamen non est assequutus. An-
no præexpresso 1284. Henricus quartus dux Wratisla: non cōsequutus pro-
ut imperauerat, contributionem & notabiles summas pecuniarū, a Thoma
Episcopo, & clero Wratislauien, cum magna furia castrum episcopale Oth-
muchow, & oppidū Nissa occupauit. Deinde omnes possessiones tam Epis-
copi q̄ cleri, oppidorum & uillarum: Castrūq; Eldenstein ecclesiae Wratisla-
uiensi, in certa summa pecuniarum obligatū, per suos satellites apprehēdit
decimas insuper uniuerfas in suo ducatu, sibi præstari iussit, rogatusq; tam
submisit q̄ humiliter, iterū & iterū per nuncios & prælatos, ad extremūq;
per Thomā Episcopum Wratisla: non remisit spiritum furoris & superbiae,
nec bona ecclesiae reddidit, tādē Archiepiscopus Gnezneñ, Iacobus Swin-
ka, ad supplicationem & instātiā præfati Thomae Episcopi Wratisla: in si-
nodo generali Lancicien, de consilio & assensu omnium Episcoporum ac Præ-
latorum, Henricum quartū ducem Wratisla: & omnes satellites, familiares
& adherentes, præbentes ei auxilium aut consilium excommunicauit. Duce
autē Wratisla: interdicto supposuit, quod uniuerse ecclesiae Wratisla-
uiē seculares & regulares obseruarunt, præter fratres minores ordinis san-
cti Francisci, in monasterio sancti Iacobi Wratisla: Qui coram duce Henri-
co & Wratislauiensibus, ad ignominiam eorum, nepharie & publice diuina
officia celebrauerunt. Ceteri ergo clerici omnes, Episcopus, Prælati, & fra-
tres prædicatorum expulsi sunt, & in exilium acti. Abiitq; personaliter Tho-
mas Episcopus Wratisla: in Lugdunum, & quum reperisset Henricum ducem
Wratisla: per suos nuncios obtinuisse absolutionem a censuris Metropolita-
ni Gnezneñ, absq; satisfactione damnorum ei illatorum, in Poloniā rediit,
& per Kazimirum ducem Oppolien relictus, in Rathiborz fere p quin-
quennium commoratus est. Henrico quarto duce Wratisłai: terroribus &
q̄ cōminationibus

Castrū kalisz
Henrico wratis-
łai traditur.

Olobockedi-
ficatur.

Bona Episcopi
ab Henrico oc-
cupantur.

Henricus cum
suis complici-
bus excommuni-
catur.

Clerici omnes
expulsi.

Episcopus vi-
tro hostes accep-
sit.

Fœdus inquit.

Manegoldus
magister Prus-
siae Burgardus ma-
gister Prussiae.

cominationibus Kazimirū ducem Oppoliē afficiente & sollicitante, ne ho-
stem suum Episcopum Wratilla: una cum clero eius seruaret, quo irridēte
cominationes ipsius, uenit cum exercitu dux Henricus quartus Wratilla: an-
no dñi 1187, & Rathiborieē obsedit atq; coartauit, ut prae fame & macera-
tione, Thomam antistitem Wratilla: execrationibus & impropriis impete-
rent. Quibus compatiens Episcopus, melius est inquit, me in manus tyranni
incidere, q̄ hos fame perire. Et indutus uestibus sacris & thiara pontificali,
cum clero suo ex quibus nonnulli similiter uestibus sacris induti fuerunt, in ca-
stra ducis extra ciuitatem processit. Quo a longe uiso dux Henricus diuini-
tus territus, ocius de tabernaculo suo exiit, & accurrens pronus in terrā an-
te Praefulem procidit, ueniam precatus. Quem Thomas Episcopus suble-
uans, ueniā contrito promisit. Et secedentes ambo in proximā aedem sancti
Nicolai absq; arbitris pacem inter se in hunc modum concluderūt, ut castra
oppida, uillas, decimas, & pcepta, redderet dux Episcopo & clero. Pro cul-
pa uero expiada, plures libertates ecclesiae Wratillauiēsi ut donaret. Ea re-
conciliatione sequuta, interdictum Archiepiscopi Gnezneē, Iacobi Swinka
sublatum est. In memoriam uero beneficii ac hospitalitatis, Thomas Episco-
pus Wratilla: postulante Kazimiro duce Oppoliē, ecclesiam sancti Tho-
mae Cantuariē in castro Rathiborieē fundauit, & de mensa Episcopali do-
tauit. Postea translatione ecclesiae ex arce in oppidum Rathiborz facta, plu-
res praebendae largitione ducū Rathiborieē addite sunt. Anno domini 1184
Przemisslaus Sprotauieē dux in oppido suo Zegano, ad instantiam Alberi
plebani Zeganeē, quartodecimo kalendas Iunii, fundauit monasteriū N. &
dotem de bonis ducalibus illi largitus est. Eodem āno Manegoldus magister
Cruciferorum Prussiae mortuus est, & Burgardus de Swaden pro ipso suffe-
ctus, qui ciuitatem Accon in terra sancta ab obsidione Sarracenorū liberaue-
rat, sed breui cessit officio magisterii, fratribus reclamantibus, & ne resigna-
ret flexis genibus rogantibus. Cum autem in ordine Ioannitarum quem
assumpserat parum reputaretur, officium magisterii in Prussia repetebat, in
quo repulsam passus est, & in locū eius Momor de Querinworth Saxo ge-
nere electus est.

CAPVT LXII.

Prodigiū ver-
minum.

Mutua spolia
Mazouitarum
& Ruthenorū.

Thartari Hun-
gariam uasta-
uerunt.
Thartari Graeci
am inuaserunt.

Anno autem sequenti uidelicet 1185. In Prussia circa finem Iunii
nociui uermes, caudas uelut cancri habentes, multiplicati sunt,
& quoscūq; pupugerunt, altero, aut tercio die extinguebantur.
Eodē anno 1185. Boleslaus dux Mazouiae Semouiti filius Rus-
siam cum potentiis & gentibus suis ingressus, eam uastauit, & spolia multa
in Mazouiam intulit. Quem Rutheni insequuti, Mazouiaē repente irrum-
pentes, uicissim illam uastauerunt, & frequētia spolia in Russiam, duce Bo-
leslao nequicq; prohibente, retulerūt. Eodem anno Thartari, per Cumanos
inducti, Hungariam coedibus & spoliis usq; ad Pest uastauerunt. Et in ea ab-
octaua Epiphaniarū, usq; ad festū Paschae comorati sunt, tandem subsequen-
ta fuit grandis mortalitas. Item eodem anno Thartari, imperium Constati-
nopolitanum inuaserūt, & plurimis hominibus trucidatis, multa loca occupa-
uerunt.

paſſerunt: Anno domini 1186. Conradus dux Mazouiae & Czirneē adeptu-
rus caſtre & diſtrictum Goſtini, ſubordinauit traditores in caſtro Goſtineē
& Lithuanos cum Ruthenis cōcitauit, quibus ueniētibus & caſtrum oppu-
gnātibus, ut erat conditū caſtrum Lithuanis & Ruthenis per traditores
datum eſt, & homines q̄ſi ſexcēti, partim necati, partim in ſeruitutē abducti
ſūt, caſtro ergo Goſtineē per ducem Conradū occupato. Wladislaus tandē
Lokerhek, dux Breſteē & Cuyauiae cuius erat caſtrū & diſtrictus Goſtini,
iuſtam iram ut par erat contra Conradum ducem Mazouiae & Czirneē cō-
cipiēs, collecto exercitu ſilenti agmine ueniēs ſub intempeſte noctis quiete,
caſtre Plocē, trucidatis uigilibus, comprahendit & conquiſiuit. Nec prius
duci Conrado reſtituit, donec per cōmunes Barones concordia interpoſita,
& dāna illata, & caſtre Goſtini, ſibi ſūt reddita. Deo autē uindice, Lithuani
& Rutheni qui Conradū ad conquirendum caſtrū Goſtini adiuuerāt, eodē
anno Mazouiam ingreſſi, caſtrum Szochaczow, & caſtrum Ploczko inter-
ceperunt & exuſerunt, trucidatis hominibus utriuſq; ſexus, & quibuſdā in
ſeruitutem abductis. Anno praedicto 1186. Peluſza dux Lithuaniae, ſuas in-
iurias ulturus, ad Albertum de Myſzen cōmendatorem in Konigſbergk ſe-
creto ueniēs, uiginti uiros militares ſibi dari peciit, quorum principales erāt
Martinus de Golin, & Conradus Tuuil, & cum complicibus ſuis ad locum
ubi principes Lithuaniae nuptias celebrabāt perueniens, irruit in eos nocte,
in ſoporatos & dormiētes, & ſeptuaginta duces ſeu principales, plurimāq;
multitudinem utriuſq; ſexus occidit. Spōſum uero & ſponſam cū matronis
& uirginibus, cū ſpoliis & clenodiis inſignibus in Konigſbergk deduxit. An-
no domini 1187. Lithuani, Pruteni, & Samagittae, furtiuo & ſilenti agmine
in terrā Dobrzineē ueniētes, principalem ciuitatē Dobrzin, die dominico ci-
uib; diuinis officiis occupatis comprahenderūt, & trucidatis ſenibus atq;
laetātibus, ceteros in ciuitate & rure comprahenſos, ſpoliata & incenſa ci-
uitate, in miſerabilem ſeruitutē abduxerunt. Occiſorū numerus, ad tria milia
hominum utriuſq; ſexus computatus eſt. Zemomiſ Cuyauiae, alias Wla-
diſlawieē dux, filius Kazimiri ducis Cuyauiae, Lanciciae, & Siradiae: In exilio
quod duodecim annis paſſus eſt (quia Polonos eliminare, & externos foue-
re nitebatur) prima die Octobris: anno domini 1187 mortuus eſt. Et q̄a nul-
los liberos reliquerat, ducatus eius ad fratres peruenit. Anno doimni 1188.
Ingens peſtis & ſeua mortalitas in partibus Ruſſiae inualuit, & plurimos ex-
tinxit, ex infectione ut aiunt aquarum, quas Thartari pluſq; centum corda
Polonorū occiſorū, fortiſſimis uenenis inebriantes, in ueribus & longis cō-
tis in aquis poſitis, infecerunt, ut omnes illas contingentes intoxicarentur.
Anno quo ſupra octuageſimo octauo ſupra mille ducētos, quarto kalendas
Maii, alias in die ſancti Vitalis martyris, Viſlaus Episcopus Wladislawieē
monaſterium Biſchouieē de Biſchouia, in uillam Smeysze tranſtulit, quam
uocauit ſcelicem uallem, hodie autē Coronow dicitur. Hoc monaſteriu pri-
mum locū in hoſpitali uilla ſupra Iſtulam, e regione ciuitatis antiquae Wla-
diſlawieē habuit. Inde Biſchouiam, ubi ſeptuaginta annis durauit. Poſtea in
Coronow uelut locum magis oportunū ob fluuium Brda, qui praeterfluit,
q̄a tranſlatum

Ob caſtrū Go-
ſtini altercatō

Peluſza ſpon-
ſum & ſponſa
capit.

Dux wladislaw
mortuus.

Ecclesia sancte
Crucis wratislauiensis
fundata.

translatum est. Anno domini 1288. Henricus quartus dux Wratislauiensis ecclesiam collegiatam sanctae Crucis in summo Wratislauiensi fundavit & erexit, certum Praelatorum, Canonicorum, & Vicariorum numerum instituens, & unicuique munifice de suis introitibus largiens. Per hoc divinae maiestatis iram placaturus, quam exiliando Thomam Episcopum, & clero Wratislauiensi incurrerat, & uehementer offenderat. In crastino uero huiusce foundationis fratres suos patruales, Henricum Legniceensem uocitatum Crassum, & Boleslaum Sweidniceensem, balteo militari cinxit.

CAPVT LXIII.

Henricus Probus.

Post mortem Lestkonis nigri. Duxatus Siradiensis, in ditionem Wladislawi Loketek ducis Cuyauiae tanquam germani, ac legitimi Lestkonis nigri successoris, concessit. Paulus autem Episcopus Gracoui cum nobilibus terrarum Gracoi: Sandomiriensis, & Lublineiensi conuentione generalem circa Sandomiriensem agerem, pro principe Boleslaum ducem Mazoniae elegerunt & assumperunt. Et tam arcis quam ciuitatis Gracoui assiguarunt ei possessionem. Cuius uero Gracouienses metuentes, ne suasio Baronum nouus princeps Boleslaus, pro Conradi fratris sui repulsa aliquem diutius contra eos animaduerneret. Ad Henricum quartum Wratislauiensem ducem miserunt, tam castrum quam ciuitatem Gracoi: ei tradere promittentes, aliasque munitiones si adueniret, conquirere. Cui confestim cum exercitu uenienti, ciues Gracoi: magis tamen lanii portis apertis, quas dux Boleslaus clauserat, ciuitatem tradiderunt. Boleslaus itaque dux Mazoniae ex castro Gracoui: prorumpens, & militibus acies instruens, ac ne sese defereret praecantibus. Furore plenus & increpationibus, quod ad bellum & non ad principatum eum euocassent, in Mazonia discessit. Et Henricus quartus Wratislauiensis, accepto castro Gracoi: a Sulcone milite de Miedzirzecz, huius siquidem custodiae Boleslaus dux Mazoniae castrum consignauerat, & procures ac nobiles Gracoi: Sandomiriensis, & Lublineiensi ad eum uenientes, & homagia praestantes, acceptauit, rebusque apud Gracouiam compositis, in Wratislauiam abiit. Cuius praesidia exclusurus Wladislaus Loketek, corpe exiguus, natura uero ferox, & manu promptus, legitimusque Lestkonis nigri successor, quia propinquior ipsius ac germanus. Primo Veris tempore anno domini 1290 cum exercitu notabili uersus Gracouiam processit, Kazimiro Lancieni, Boleslao & Conrado Mazoniae ducibus in propriis personis: Przemislawo uero maioris Poloniae, & Msczugio Pomeraniae, per milites illi suffragia ferentibus. De hac hostilitate Henricus quartus Wratislauiensis: certior factus, cum esset ualitudinarius, Henricum Legniceensem, & Przemislawum Sprottauensem duces, cum suarum gentium copiis, ad tuendum Gracouiam transmisit. Quos rebus apud Gracouiam bene ordinatis, in Slesiam

Henricus quartus
Gracoui:
principatum acceperat.

in Slesiam reuertentes. Wladislaus Loketek dux Cuyauiensis cum ducibus sibi adherentibus apud oppidum Szieuyor statua agentes, quarto kalendas Marci inuasit, & utrinque magna strage facta, cessit uictoria, licet non inuenta Wladislawo Loketek, milites Slesiani plurimi capti fuerunt. Przemislawus autem dux Sprottauensis, filius Conradi ducis Glogouiensis, uix adolescentiam attingens, occisus est, & in Slesiam relatus, in monasterio Lubensi sepultus. Cui ad hoc bellum iturus duas uillas uidelicet Liszofzkouicze, & Zirkow testamento donauerat. Boleslaus Oppolienensis dux uulneratus, captus est. Duo in super certamina & duas strages in Slesitanis, milites Loketkonis effecerunt una apud Skalam, altera apud Swetnicz. Itaque Wladislawo Loketek Gracouiam uenienti tanquam uictori, arx & ciuitas tradita est, & princeps Gracoi: declaratus est: Nihil clade suorum Henricus dux Wratislauiensis: perfractus, nouas copias fiducia illi ciuibus Gracoi: afferentibus, sub ducatu Henrici Legniceensis transmisit, & nocte exercitu deueniente Gracouiam (a ciuibus partes Henrici sectantibus) exceptus est, parumque abfuit, ut Wladislawo Loketek inter praesidia militum obuersionem uiuum non caperet. Qui tarde persentientes hostes pedester in monasterium sancti Francisci fugit, & depositus in habitu monachali per murum demissus, egre manus hostium euasit. Pluresque ex militibus qui aut caesi, aut capti, a Slesitis fuerunt amissi. Sed & Paulus Episcopus Gracoi: tanquam praecipuus Henrici Wratislauiensis aduersarius, omnibus rebus exutus, captus est. Et iam tercio captiuitate sustinuit. Bona deinde militum rebellium, aedes & agri uastati sunt, & curiae incensae, ut his malis confecti militares rursus Henrico Wratislauiensi se subicerent. Qui forti praesidio militum in Gracouia posito, Paulum Episcopum, & militares a captiuitate relaxauit. Ipseque Henricus quartus, Probus cognomento, sentiens aegritudinem ex ueneno per Slesiam subministrato indies augeri, Thoma Wratislauiensis praesule & Baronibus accessitis, cum nullum superstitem relinqueret, Wratislauiensem ducatum Conrado Glogouienensi patruo suo, Gracoi: uero & Sandomiriensi, Przemislawo maioris Poloniae ducibus testamentaliter consignauit. Et undecimo kalendas Augusti, anno domini 1290 in castro Wratislauiensi: decedens, in ecclesia sanctae Crucis per eum nouiter erecta, sepulchrum accepit. Conradus Glogouienensis dux, sciens Wratislauiensem ducatum sibi ab Henrico quarto consignatum, Wratislauiam uenit, & possessionem illius, una cum ducatu requisit. Wratislauienses autem tam procures quam ciues pro ludibrio Conradum ducem habentes, eo quod in sermone paruifidus, ad rixasque pronus esset, Henricum quintum Legniceensem ducem, filium Boleslawi seui qui & Rogatka in principatum Wratislauiensis accessuerunt. Et ipso per unam portam Wratislauiam ingrediente, Conradus Glogouienensis dux per alteram discessit & abiit, totoque conamine & uigilantia principatum Wratislauiensis repetendo, Henricum quintum impetebat. In bona eius insultum faciendo & praedas abigendo. Fecitque cum Boleslawo Sweidniceensi duce, germano Henrici quinti Wratislauiensis: ac Legniceensis ducis, ligam & conspirationem, ut quibusuis modis Henricum quintum opprimerent. Sed Henricus quintus conspirasse fratrem suum Boleslaum aduersum se ignorans, facta conuentione cum eo, de sorte sua duas ciuitates Lawor & Strzegom ei assignauit. Pro quorum donatione astrinxit

Wladislaus Loketek uictor.

Princeps Gracoi: declaratus.

Henricus mortuus.

Boleslaw Sweidniceensis in fratrem conspirat.

tione astringit se iureiurando, contra Conradū Glogouienſem aſſiſtentiam præſtiturum, Non tamen præſtitit, ſed nunc intemperie aeris, nunc ægitudine, nonnunq̃ militum renitentia, pro excuſatione oppoſuit. Ideo altera conuentione cū eo facta, & excuſatione q̃ ei tenuem ſortem largitus eſſet, audita. Ad priora Henricus quintus adiecit præſato Boeſſao Sweidniceſi duci, tria oppida, uidelicet Reichenbach, Frakenſtein, & Strzelin, nouumq̃ iuramentū appoſitum eſt, omnibus potentiis auxilia aduerſus Conradū ducem Glogouia, Boeſſaum Sweidniceſem præſtiturū. Parem tamē priori iuramento præuaricationē fecit, & auxilia non præſtitit. Cernens autē Conradus Boeſſau Sweidniceſem bona ſua impinguare, oppidaq̃ pro ſe callide acceptare, & ſecum contra Henricum quintum bella non agitare, deſerto eo Luthkonem aggreſſus eſt, & eum in necem aut captiuitatem ſui principis Henrici quinti pellexit. Fuit autē Luthko adoleſcens quaſi annorū uiginti, cuius patrē Pacoſſaum nomine de ſtirpe Habdank, primum quidem Henrico quinto bene meritum, ac induſtria & factiuitate charum. Poſtea uero cum per homicidium, quēdam militem occidiſſet, amicisq̃ & conſanguineis inſtātibus, Henrico quinto in throno ſedente, iudicialiter cum ſuperbia & in fauore principis confidens, homicidium patraſſe recognouiſſet, monitusq̃ per ducem Henricum ſecundo & tercio, ut ſecedens deliberaret & melius reſponderet, ipſe iterum & iterū reueniens, ampulſoſe, gloriabūdus, fatebatur ſe occidiſſe cognatum accuſatium. Iuſticiaq̃ eſſagitante, ex propria confeſſione condēnatus eſt, & per ſcalas deductus in caſtro Legniceſi capite truncatus eſt. Plures ergo conſiliarii fideliter duci Henrico quinto conſuluerunt, ut Luthkonē filiū Pacoſſai a ſe & ſeruicio ſuo ammoueret. Quem cum Henricus quintus in cōſpectu conſiliariorū aduocaſſet, & ſuper hijs interrogaret, fideliffimum ſe famulum profitebatur, parentemq̃ ſuum iuſte pœnam capitis ſumpſiſſe confirmabat, & hanc dudū a ſe obliteratedam reſpondit. Itaq̃ hunc Luthkonem fauore pſequēs, multis beneficiis & poſſeſſionibus liberaliter donauit. Sed dura pectora, donaria non reconciliant. Luthko ſiquidem Henricum quintū ducem Wratiſ: & Legniceſi dominum ſuum in balneo ad fluenta Odræ prope caſtrum Wratiſ: repertum, die nona Octobris, anno domini 1295 capti uauit, & ex balneo ignominioſe nudo corpe tractū, equo impoſuit. Cunctis familiaribus nudis fugientibus, unico q̃ ducē corpe ſuo tutabat, uariis uulneribus conſoſſo & interfecto. Captum itaq̃ ducē Henricū ſuperieſto pallio, uehemētī curſu in Santhwoth abduxit, & Conrado duci Glogouienſi præſentauit. Conradus uero in Glogouia perductū, in carcere tetra in uas ferreū anguſtum incluſit, ubi non ſedendi, nō iacēdi, ſed ægre herendi facultas erat. Duo foramina & hæc parua & breuia. Vnum ad inſpirandū & cibum capiendū. Aliud ad egerendum in uaſe erāt, hinc per tempus ſeſtre quo detinebatur incluſus, ſcapule & ſcœmora eiſ ſanie & uermibus ſcaturientia deſuebāt. Mortem ergo & crudeles paſſiones euafurus, triginta milia marcarum in medio pontis ſupra flumen Czarna, qui Legniczam circumfluit ex cōpoſito primum ſoluit, deinde ſubſcriptos diſtriſtus caſtra & oppida Namſilouiam, Berolthow, Cruzbork, Biczinam, Cunczeſtad, Roſembergk, Haynouiam

Henricus quintus in balneo captus;

Magnis bonis redemptus.

Haynouiam, & Boeſſauia, cum finibus & terminis ſuis Conrado duci Glogouienſi donauit perpetuoq̃ inſcripſit. Dimiſſus autē nunq̃ ad priſtinam ſanitate uſq̃ ad mortem reſtaurari potuit. Et ipſe tercius ex ducibus Poloniae fuit. Alii autē duo Leſtko albus, & Henricus cū barba, quibus balnea cum perniciē & iactura obuenerūt. Reuertamur nunc ad alios duces Poloniae.

CAPVT LXIII.

Mortuo Henrico quarto Wratiſlauienſi, ducatus Gracco: a Premisſao maioris Poloniae ducē, cedentibus ſibi de illo militibus Henrici quarti Wratiſ: obtentus eſt. Sandomirienſi uero Wladislaus Loketek, fauore militum Sandomirienſem aſſequutus eſt. Et Przemisſaum maioris Poloniae ducem, multipharie pro Graccoui: ducatus ceſſione armis, & bello laceſſiuit. Acceſſit autem hijs grandius malum. Nam Griſſina Leſtkonis nigri relicta, Venceſſao Bohemiae duci litteris demandauit & cōmiſit Gracco: & Sandomirienſi ducatus accipere, quoniā ius prædictarum terrarū, quod ſibi Leſtko niger maritus ipſius hereditarie cōmiſit, & litteris publicis inſcripſit, in Venceſſaum ducē Bohemiae tanq̃ Conſobrinū & nepotē ſuum ex ſore germana Kunegunde progenitum tranſſunderet. Hanc donationē cachinno & ludidrio ſimilem, a muliere nihil iuris in regno Poloniae habente Venceſſaus acceptauit. Et inſtructum exercitū cum Thobia Pragenſi Episcopo Graccouiā miſit. Potuiſſet Premisſaus maioris Poloniae dux Thobia Episcopū & exercitum Bohemicū, cū eſſet ſuperior & inſtrictior copiis, milite & apparatu bellico a Gracco: ducatu excludere, liuore tamē quo in Wladislaum Loketek agebatur, Thobia Episcopo Pragenſi de arce & urbe Gracco: ceſſit, & poſſeſſionē ipſius tradidit. Pro conſequenti autē principatu Sandomirienſi, exercitus Bohemicus de Graccouia egreſſus, Viſliczam oppidū natura munitū cœpit, & caſtrū Oblekomp prope Iſtulam ſitum expugnauit, a Sandomirienſi autē caſtro & oppido per Wladislaum Loketek turpi ſtrage & repulſa in Graccouiā, & deinde in Bohemiā, relicto præſidio in Graccouia diſceſſit. Griſſinā Leſtkonis nigri relicta ſecum ducens, quæ apud Bohemos Prage aliquot annis cōtemptui ac ludibrio habitata, mortua eſt. Et in monaſterio minorū ſancti Iacobi iuxta ſororē ſuam Kunegundim, matrem Venceſſai ducis Bohemiae, ſepulta. Wladislaus Loketek diſcedēte Thobia cum exercitu, ex ora Graccoui: Viſliczam oppidum & omnes munitiones in ſuam poteltatē redegit, & uſq̃ ad ſuburbana Graccoui: ciuitatis cuncta uaiſtādo, ſibi tributis ſeruire coegit, propter quod militibus & ciuibus Gracco: Venceſſaum Bohemiae ducem, pro ſubſidio fatigantibus, Thobiam Pragenſi Episcopū, cum nouo exercitu milit, & re infecta, in Pragā reuerſus, maioribus copiis opus fore ad reſiſtendum potētis ducis Wladislai Loketek denūciauit. Anno ergo dñi 1292 maiorib⁹ copiis ex Bohemis & Morauis acceptis. Et Othone longo Brandenburgenſi Marchione in puericia ſuo curatore, in ſubſidium uocato & conducto, bipartito exercitu, p Oppolienſi ducatu, Graccouiā, poſt feſtum aſſumptiōis Mariæ uenit. Et a Graccouiensibus, militibus, & ciuibus, iuſto honore exceprus, aliquot heddomadis illic de ordine belli contra Wladislaum Loketek gerendi conſultando

Griſſina Venceſſao Bohemiæ duci ducatus cōmiſit.

Viſlicza capta a Bohemis.

Griſſina mortua.

sultando peregit, tandem contra Siradiā exercitum mouit, agros dumtaxat oppidorū & uillarum depopulando & exurendo. Wladislao Loketek in uniuersam dimicationē non ueniente, sed pabulantes & ab exercitu oberrantes laceffente. Et de nocte in statuas Bohemorū ac Almanorū irruēte, ad oppidum aut Siradiē nec natura, nec arte munitum, Venceslaus dux Bohemiæ cum Othone longo Brandenburgen Marchione perueniens, obsidione ipsū cinxit, & in die sancti Venceslai conquestus. Arce uero Siradiē quæ paludibus est septa, non conquesta, in Bohemiam re parū prospere gesta discessit. Et Wladislao Loketek post eius discessum, & occupationes quas in Misziā cum Adulpho rege Romanorū affinitatē iungendo, gerebat, pertinacius & acerrime in Bohemos & rebelles grassado, plures ex Bohemis referebat triumphos. Superueniente autē ingenti Thartarorū agmine, anno domini 1293 & circa Sandomiriā magnam multitudinem hominū utriusq; sexus captiuante & abducente, uires ducis Wladislai Loketkonis, circa oram Sandomiriē plurimum debilitate sunt.

CAPVT. LXV.

Anno domini 1289. Kazimirus Oppoliē & Bithomiē dux, filius ducis Wladislai Oppoliē, nō bello uictus, nec aliqua necessitate prostratus. Prosapia nobilissimā quam a regibus Polonorū ducebat, oblitus, dominio & ditioni Venceslai ducis Bohemiæ nodū in regem euecti & coronati, temerarie se subiecit, & Vassallum se Bohemorum effecit. Eodem anno 1289 octaua Maii, Msczugius dux Pomeraniæ, agens in suo castro Swyecz, monasterium ordinis prædicatorū, in Tshczow alias in Derfow, in honorem gloriosissimæ uirginis Mariæ fundauit. Concedens fratribus in toto suo principatu licetiam ligna recipiendi, & lapides scindendi. In Istula quoq; & quibusuis aqs circū circa Tshczow piscandi, & Naulum per Istulam eundo non soluēdi. Anno quo supra. Exercitus Lithuanorum in numero octo milium armatorū, in terram Sambien defcēdens, flammis, spoliis, & cædibus eam uastauit. Et spoliis onustus in propria rediit. Cruciferi decernere cū hostibus non audentes, quinquaginta dumtaxat Lithuanos interceperunt. Anno domini 1290. Msczugius dux Pomeraniæ, Przemislao secūdo duci maioris Poloniæ, de ducatu Pomeraniæ cessit, & cum successorem designauit. Lubēdo milites iuramentum fidelitatis & homagii sibi præstare. Hic Msczugius caruit prole, lubrica em & incontine ter uixit. Et pro concubina monialem Sulkam nomine de cenobio Stolpiczē si tenuit. Anno eodē Andreas germanus Ladislai regis hungariæ, metu præfati Ladislai regis fugit, & in Poloniam uenit, a Premislao maioris Poloniæ, ac Graccouizæ duce relictus. De cuius prouisione accepit Chroberz, p mansione & introitibus. Accepit & quosdam Hungaros aduenas, in necem ipsius a germano suo rege Ladislao corruptos. Qui fugientes se propter firmitatem & assistentiam, Andream a Ladislao rege pulsos, benigne susceptū, cum eo permāserunt, uisq; tempore oportuno, in flumine Nida qui Chroberz circumfluit. Ducē Andream submerserūt, & de regno Poloniæ prope re excefferunt. Funus aut Andream de flumine extractum, Primū in Corezin in monasterio

Thartarorum
incurfio.

Dux Oppoli-
en ad Bohem⁹
defciuit.

Monasterium
in Tshczow
fundatur.

Lithuanorum
incurfio.

Andreas La-
dislai Hūgaric
regis german⁹
inccreptus.

in monasterio minorū. Postea ordinatione Kunegundis materteræ eius Boleslai pudici relictæ in Cenobio Sandecen professæ, ductū est, decima octaua die Nouembris, in prædictū monasterium Sandecen, & illic sepultum. Anno autē sequenti scilicet 1291. Frater eius Ladislaus rex Hungariæ, a Cumānis in tabernaculo quiescēs, nona die Iulii occisus est. Et Andreas alter de Veneciis, ex prosapia regū Hūgaric, in regem substitutus & coronatus est. Anno domini 1291. Cruciferi de Prussia, duce fratre Bertoldo de Brunhauin, Cōmendatore Konigsbergen usi, castrum Koley in Lithuania conquirunt, & exurunt, multisq; Lithuanis peremptis, & septingentis captis, in Prussia oram reuertuntur. Inuasionē autē Cruciferorum Lithuani in terras suas prohibitori, castrū Mingedin extruere cœperunt. Cuius erectionem Cōmendator Konigsbergen Bertoldus auersurus, nouo comparato exercitu, illuc pergit. Sed multitudine Lithuanorū, quæ edificantes obseruabat, deterritis, in alia loca diuertens, castrū Lithuanicum Mederabe conquestus. Vbi omnes catholicorū captiuos soluit, Barbaros obtruncavit, aut captiuitati reseruauit. Vixq; Bertoldus Cōmendator Konigsbergen ex Lithuania redierat. Et magister Prusiæ Memer, continuo cum forti exercitu Lithuaniam aggressus, duos districtus Pastonow & Gersow in cinerem redegit, & cū multa præda captiuorū & pecorū reuersus est. Egit & terciam, magistro reuerso, Henricus Cōmendator de Balga in Lithuanos expeditionē, & mille quingētis ac uiginti militibus assumptis, duos districtus Onkaim, & Menegedin igne & cædibus uastauit. Post paucos deinde dies, Vithenen Lithuanorū dux, terrā Cuyauia hostiliter ingressus, cædib; & spoliis circa oppidum Brzesze patrat, hominum & rerū prædam non paruam secū abduxit. Et licet Wladislao Loktek, & Kazimirus Cuyauia & Lancicia duces cum militibus suis, Magister quoq; Prusiæ Méhardus, tempestiue eos fuissent insequuti. Re tamē nulla memorabili ædita, omnes abiire retrorsum. Mire deuotionis & sanctitatis beata scemina & uirgo Kunegundis, Belæ regis Hungariæ filia, & Boleslai pudici Graccouien & Sandomiriē ducis relictæ, quū tredecim annos suæ professionis in Cenobio Sandecen peregit, & uno fere anno graui agitudine uexaretur, deuotissime uigesima quarta mēsis Iulii, anno domini 1292 mortua est, & in monasterio Sandecen sepulta, horam mortis suæ dudū ante nutu diuino præsciens. Crisitanus Canonicus Wislicien, uir deuotus in oratione positus, eam in cœlum niueo candore progredientem, uidit, agminibus angelicis canentibus, Regnum mundi &c. quod quum admiraretur, dictum est illi. Beatam Kunegūdim, in illa hora ab ergastulo corporis solutam. Ab anno autē superscripto in quo mortua est, ad annum domini millesimum tricentesimum uigesimum nonum, octuaginta mortui, meritis ipsius, uitæ priuilegia sunt restituti. Sexaginta cæci illuminati, quindecim captiui a uinculis soluti. Septingenti autē homines utriusq; sexus a uariis egritudinibus curati. Et tñ principes & prælati illius ætatis Canonisationē eius pro chdolor nō procurauerūt. Anno eodem Méhardus magister Prusiæ, cū exercitu ad fines Lithuanie perueniēs, celerrime die noctuq; ad Konigsberg reuersus, cōiurationem ad eum perlatam oppræssit, & ingens periculum euasit, quoniam per

Andreas Ladislai regis Hūgaric germanus submergitur.

Ladislao a Cumānis occidit.

Lithuanorum clades.

Kunegūdis mōritur.

Miraculis daretur.

Castrum Min-
gede Lith: ex-
pugnatur.

Lithuani Polo-
niam vastant.

Kazimirus Lā-
ciciensis bello
moritur.

Monasterium
in Blonye.

Lithuanorum
districtus duo
capti.

niam per Lithuanos a fronte, & per Prutenos proprios qui ad gentilitatis er-
rorem relabi statuerant, a tergo inuadi debebat. Anno domini 1293. Contra-
dus Stāge Cōmendator de Ragneta, circa festum sancti Iacobi, castrū Min-
gede in Lithuania expugnauit & comprahēdit. Et magnam multitudinem
Lithuanorū occidit, alios uero cōcepit. Quorum uestigia sequutus Vithenen,
Lithuaniae dux, cum multitudine Lithuanorū & Ruthenorum, Prutenicam
oram octuaginta diebus uastauit. A Cruciferis aut inuasus, & uictus, uix cū
paucis fugit. Anno domini 1294. Vithenen Lithuaniae dux cum mille octin-
gētis equitibus, per siluas & nemora silenti agmine in terram Lāciciē post
festum Pēthecostes ingressus. Primum in ecclesiam Collegiatam Lanciciē
impetum fecit, & frequentiam populi quae illuc cōfluxerat, trucidauit, alios
captiuaui. Praelatos, Canonicos & sacerdotes in seruitutē accepit, uestes sa-
cras & uasa diripuit. Et qui supra ecclesiam confugerāt, & se uiriliter defen-
debāt, domibus ecclesiā circumstantibus accensis, suffocauit. Ad rura dein-
de & uicos discurrando, praeda plurima ex hominibus & pecore accepta, ci-
tato cursu redibat. Quem Kazimirus Lanciciē dux, cum suis militibus in
uilla Zuchow, prope oppidum Szochaczow, supra fluuium Bfura sita,
secundum alios in uilla Troyanow consequens, hostili multitudine minime
pensata, in Barbaros irruēs, inter cōfertissimos hostes audacissime pugnas
nobilem effudit animā, multis captiuis feruente praelio fuga elapsis, multis
ex bello fugientibus in flumine Bfura submersis. Peracta pugna cuilibet Bar-
baro uiginti christiani Poloni in sortē cesserūt. Ex tunc aut Wladislaus Lok-
tek Cuyauien dux, germanus Kazimiri terram Lanciciē cōcepit, quoniā Ka-
zimirus dux Lanciciē aliquem superstitē de lumbis suis non reliquit. Eodē
anno duodecimo kalendas Nouembris. Conradus Mazouiae dux, & domi-
nus Czirneñ filius Semouiti in Iaschow a Lithuanis occisi, mortu⁹ est. In mo-
nasterio Canonicorū regulariū in Czirwienko, & in eodem monasterio se-
pultus. Hic construxit & dotaui monasteriū in Blonye. In fine hyemis eius-
dem anni domini 1294. Menhardus Prussiae magister, binos districtus Lith-
uanorum, Pastow & Gerschow uastauit. Duobusq; castris conquisitis & ex-
ustis, dum terciū expugnatio difficilior uideretur, remissis captiuis Lithuano-
rum in castra Prussiae, ad castrum Wiszen Boleslai ducis Mazouiae diuertit
& illud conquirens exussit. Pro eo quia in ipso Lithuani comorantes, fre-
quentius ex illo terras Poloniae & Prussiae infestabant. Ideo nec Bo-
leslaus dux Mazouiae obsessis succurrere curauit. Eodem tēpo-
re Ludouicus Cōmendator de Ragneta Lithuanorum ca-
strum Kymel conquisiuit & succendit.

Um Proceres & Praelati regni Po-
loniae, praeclaras suorum regum
imagines, tū res a se pace belloq;
gestas, tum deniq; scissionē, & in
plures ducatus regni distractionē contemplati
sunt. Deo propiciante par uisū est, cunctis unū
sibi ex multis Poloniae deligere principibus, &
in regem cōstituere, qui in unum corpus distra-
cta regni colligeret, salutem & pacem subdito-
rum procuraret, & a singulis coleretur atq; ue-
neretur. Anno itaq; saluatoris 1295, die So-
lis uigesima sexta mensis Iunii, in festo Ioannis
& Pauli martyrum: Principē praeclarissimū,
moribus & institutis Heroicū, Przemislaum
secundum maioris Poloniae & Pomeraniae du-
cem (iam siquidē post mortem Msczugii, & ipsius in monasterio Oliua se-
pulturā, Pomeraniae receperat plenam & pacificam possessionē) in regem.
Cōsortem uero suā Richizam in reginam poloniae, inunxit, & diademate re-
gio, quod diligenti studio uirorum ecclesiasticorū in illum diem custoditū, cō-
seruatumq; erat, coronauit, Reuerēdissimus pater Iacobus Swinka de fami-
lia porciana, Gnezneñ Archiepiscopus, in ecclesia Gnezneñ Metropolita-
na, Assistentibus Ioanne Gerbilz Posnanien, Ioāne Romka Wratisla: Gos-
lao Plocen, Conrado Lubuceñ, Episcopis, Palatinis & Baronibus, ac plebis
multitudine copiosa. Cōcepitq; rex Przemislaus cogitare, & cū suis satrapis
curare, quomodo molle corpus regni Poloniae coalesceret, & in uirile robur
perueniret, utq; maiestas regia reluceret, in sigillo litteris capitalibus in grū
circūcirca aquilam, hunc textum in una parte inscribi iussit. Reddidit ipse
solus uictoria signa polonis. In altera autem parte sedebat in throno regio,
imago regalis, tenens in manu dextra sceptrum: In sinistra uero pomum cru-
ce signatum tenebat, cum titulo litteris capitalibus inscripto. Sigillum Prze-
mislai Polonorū regis & Pomeraniae ducis. Verū ipsius in regale solū subli-
matio, inuisa ac molesta, & ad rescindendū parata fuit ducibus poloniae, qui
fremebant regali gloria Przemislaum se anteire. Finitimis uero tyrannis &
nationibus terribilis & suspecta esse cōcepit. Praecipue Marchionibus Bran-
denburgeñ, alias de Sgorzelec, in necēm itaq; Premislai, Otho longus, &
alter Otho ac Ioānes Marchiones Brandenburgeñ conspirarunt, & rege in
carnis priuio absq; custodia in Rogosno solaciis dedito, per nocturnum tene-
bras & siluarum abdita, feria quarta cinerum sexto idus Februarii, quae fuit
dies sanctae Dorotheae, praefati Marchiones uenerunt, & nullis nunciis aut
litteris diffidētes, in Przemislaum & suos milites uariis hospiciis disiunctos,
ac hesterni crapula grauatos & soporatos, insiluerunt. Rex autē Przemil-
laus suos animado, in hostes insiliit, & multos sternendo, alios uero uulnera-
do, ad extremum multitudine sagittarum & iaculorum obrutus dimicās ce-
cidit.

Przemislaus in
regem vnctus.

Przemislaus a
Marchionibus
necatur.

cidit. Quem rapientes in iumentū imponebāt, satagentes uiuum abducere, sed prae debilitate moribundus in terram defluebat. Nec spes erat eum uno die uiuere, pugionibus ergo confossum crudelissima morte extinxerunt & abierunt. Corpus eius exanime ex Rogosno, in Posnaniam ductū, in ecclesia cathedrali Posnaniensi in sepulcro patrum suorum regum Poloniae, debita cum magnificencia sepultum est. Vixit autē Przemisslaus annis triginta octo mensibus tribus, diebus uero uiginti quattuor. Regnauit uero mensibus septē diebus undecim. Ecce qui Lukerdam consortem suam, ut nonnulli estimant occidi procurauit, crudeliter occisus est. Asserūt quidam, q̄ adiutores & participes occisionis regis Przemisslai, fuerunt Barones & nobiles de armis Nałecz, & Zarabi, & pro signo adducunt, q̄ ob eam causam nobiles p̄dicti etarum familiarum, usq̄ ad tempora Kazimiri secūdi, prohibiti fuerunt inter uiros equestris ordinis numerari & assumi, rubeoq̄ colore prohibiti fuerunt uti & uestiri, quod tandem rege Kazimiro secundo cū ducibus Russiae pugnante, sublatum & abolitum erat. Et quis rex Przemisslaus reliquisset filiam Oſtennem Richszam nomine tanq̄ heredem, tamē periculorum ingēs moles ne regnum pessundaretur, coegit Praelatos & Barones regni poloniae & ducatus Pomeraniae, in conuentione generali pro festo sancti Adalberti Posnaniae, anno domini 1296 congregatos, matura de liberatione & consilio Wladislaum Loktek cognomento, ducem Cuyauiae, Kazimiri ducis Cuyauiae filiū, cuius auus erat, Conradus Mazouiae & Cuyauiae princeps. & Conradus frater erat Leszkonis albi, sextum a Boleslao I poloniae rege sancti Stanislai interfectore, consanguineitatis ducentē gradum. Inter fratres suos Leszkone nigrum Graccouien Sandomiriē, & Siradiē Zemomisl, Kazimiri & Semouitum, Lanciciā, Cuyauiae, & Dobrznien, duces, tercio natum, In regē poloniae, eligere & assumere, quia princeps magnae prudentiae, & singularis animositatis esset, tū q̄ illi post mortem germani sui Leszkonis nigri Gracco: Sandomiriē, & Siradiē, & ratione consortis suae Hedwigis filiae olim Boleslai pii Kalissien & Posnani: ducis dictorum Posnaniē ac Kalissien, ducatum iusta & legitima debebatur successio. Hic quoq̄ unus credebatur, qui distractum regnū Poloniae, ad unius corporis reduceret compaginem. Auctoritate igitur electionis omnes ducatus, castra & ciuitates in ipsius obedientiam & ditionē concesserunt, praeter quaedam castra Graccouien & Sandomi: districtum, quae Venceslaus Bohemiae rex occupauerat. Et ratione illorum non solum Bohemiae, regem, & Gracco: & Sandomiriē ducem, ac Morauiae Marchionem se titulabat. Ob quorum districtum inassequutionem diademate regio Wladislaus Loktek distulit coronari. Nec se regem, sed ducem & heredem Poloniae scribebat, Praefectosq̄ Bohemos, & partes Vencelsai Bohemiae regis sectabantur, Polonos continuis inuasionibus per se & gentes suas laceffebat. Slesiaeq̄ principes de eius in regem poloniae electione iocantes & deridentes inuasit. Et illic maiorem partem aestatis anni dñi 1297 consumpsit. Oras tūc Slesiae igne & spoliis, magis tū ducatum Wratif: Henrici mortui uastauit, iniuriam ulciscens, quam sibi Henricus Wratif: dux, Graccouiesem ducatum & ciuitatem occupando irrogauerat. Inde

Wladislaus Loktek censetur reasumendus:

Distulit coronationem ducem non regem se compellendo.

uerat. Inde in maiorem Poloniā ueniens, cum exercitu quieuit. Milites autē sui, spolio & rapto uiuere soliti, externis deficientibus, in proprios manus conuerterunt. Pauperes & locupletes opprimentes, & bona ecclesiastica diripientes, Saxones, & uicini hostes in Pomerania grassati, spoliis & praediis eā ad uastitatem fere redegerant. Sed & ipse Wladislaus Loktek, in uicia militum prolapsus, uirginum & ingenuarū matronarū pudicitia uolenter profluebat. Nec reformationem promissam, hortatus per Pontifices & Magnificos exequi curauit. Quapropter Andreas Episcopus Posnaniē ecclesiae suae, cleroq̄, & populi suae diocesis iniurias amplius non tollerās. Diocesim suam Posnaniē in qua dux Wladislaus cū suis comorabatur, generali superposuit interdicto. Quae res Wladislaum Loktek in penitudinem & satisfactionē induxit. Vnde per certas ecclesiasticas & saeculares personas reconciliari ecclesiae, & Andream Episcopo Posnaniē, ecclesiasticūq̄ tolli interdictū obtinuit, & pro hyemis tempore in oras Gracco: transiit. Quo discedente, Praelati & Barones contra ipsum frementes, quum maioribus transgressionibus & tyrannide praesumebatur usurus.

Venceslaus.

CAP. VII.

Nno domini M. tricentesimo circa Posnaniam facta conuentione electione de Wladislao Loktek nondū coronato, tanq̄ perniciosam, abrogarunt. Et Venceslaum regē Bohemiae, qui se Gracco: & Sandomiriē ducem gerebat, in regem poloniae elegerunt. Qui per solennes nuncios ad Pragam missos, rogatus est, ut regnū susciperet. Et Richszam quae & Elizabeth, filiam olim Przemisslai regis poloniae unicam heredem desponsaret. Iam etenim Gutta coniunx eius regina Bohemiae, Rudolphi regis Romanorum filia, & Alberti ducis Austriae soror, uita sancta obierat. Is Venceslaus electioni de se factae consentiens, per Kalissin apparatu regio Gneznā uenit, & per Iacobū Swinkam Archiepiscopū Gneznē, in ecclesia Gneznē, assistentibus sibi Voyslao Wladislauiē, Andrea Posnaniē, Ioanne Romka Wratif: Episcopis, Palatinorūq̄ Baronum, & nobiliū multitudine copiosa in regem Poloniae inunctus & coronatus est. Exinde in Posnaniā diuertens, uirginem excellentis formae Richszam, quae & Elizabeth, unicā regni Poloniae heredem, in facie ecclesiae in uxore accepit, & matrimonium consumauit. Nuptiisq̄ more regio celebratis, omnium terrarū Poloniae & Pomeraniae plenam adeptus est possessionē. Collectoq̄ notabili Polonorum exercitu, ducem Wladislaum Loktek omnibus car-

Wladislai uide

Loktek repulso Venceslaus Bohemus susceptus est.

Venceslaus coronatus in regem.

stus &

stris & praefidiis, quae pro ipso tenebatur priuauit. Sed & de ducatu Cui-
uia atq; Laciaria patrimonio eius ipsum exiit, & exutum de regno Poloni-
expulit. Et ut solidius regnum ipsius permaneret, Barones Bohemoru loca-
uit, Hinkonem de Duba in capitaneum regni poloniae. Quo destituto Nico-
laum Oppauia ducem Capitaneum regni poloniae in terris Graccouien-
bus adiecit. Friczonem uero Slesitam genere, in terris maioris poloniae & Po-
meraniae. Thassam de Vissumburg in terris Cuyauia. Sicq; rex Venceslaus
ordinato regno poloniae, quod sibi de cetero uidere non contigit, cum Ri-
chsa alias Elizabeth noua sponsa in Bohemia transiit. Dux uero Wladis-
laus Loketek ab eo tempore, quo rex Venceslaus in regem poloniae corona-
tus est, nunquam in uno loco permansit, sed per inuia & abdita uagus discurrerat,
& in siluis densis aut paludibus inaccessibilibus pernoctabat, rarissime sub
tecto quiescens, Bohemos simul & Polonos perhorrescens & suspectos ha-
bens. Et ne in manus eorum quandoque, praesertim in manus Vlrici de Boskouicz
Bohemi, Gracco & Sandomiriensis Capitanei, cui singulari captiuatio eius
fuit commissa, incideret, in Hungaria perrexit. Ex inde autem Roma in priua-
to habitu, qui eo tempore Iubileus sub Bonifacio octauo uiguit, adiit. Re-
uertensq; & suarum erumnarum uicissitudines deplorans, ad Amadeum Hunga-
riae palatinum supplex & calamitosus aduenit. Qui eum hospicio recolligens
benigne prosequutus est, fouit, & tractauit, liberalem se in eum & munificum
gerens. Anno uero domini. M. tricentesimo primo. Andrea Hungariae rege
Budae mortuo, quidam Praetores & procerum elegerunt ad coronam Hun-
gariae Karolum Marcelli regis Siciliae in Hungaria praesentem, alii uero Ven-
cesslaum regem Bohemiae & Poloniae. Et hi Pragam ingressi, regem Vences-
laum de acceptanda corona Hungariae sollicitauerunt. Qui senectuti suae indul-
gens, filium eius unicum Venceslaum nomine, ex Gutta priore uxore genitum
annum duodecimum agentem, insigni militum robore stipatum cum eis misit.
Et coronatus est in alba regali. Verum quum rixae & discidia quotidie inter
Hungaros crescerent. Pluresq; ad Karolum propter uenustatem morum defice-
rent, & Venceslaum desideratq; superbum perosi relinquerent. Pater ipsius Ven-
cesslaus rex Bohemiae & Poloniae, numeroso comparato exercitu, Hungaria
ingressus, filium suum de faucibus mortis eripuit, & certa loca in Pannonia
diripiendo, in Bohemia reduxit. Rege autem Venceslao & filio suo bello hun-
garico implicato, Wladislaus Loketek, Amadei hospitis sui fretus suffragi-
is, in poloniam peruenit. Et castrum ecclesiae Gracco: Pelcziska oppido Wislici
enim imminens occupauit, & ex inde praesidium Bohemorum de Willicza distur-
bauit & expulit. Castrum quoque & oppidum Lelow, in suam deditionem & tri-
butum redegit. Tempore autem quo Albertus Romanorum rex, cum filio suo
Rudolpho Morauia & Bohemiam hostiliter depopulatus est, usque ad mon-
tes Cuthnos, ubi in diebus praefati Venceslai primum fodinae argenti reper-
tae sunt, rex Venceslaus in egritudine aduersam Pragam incidit, morboque gra-
uante, nono kalendas Iulii anno domini 1305 ut aiunt ex praesenti, Praga mortu-
us est. Et in monasterio Aulae regiae Cisterciensis ordinis, quod ipse uiuens ere-
xerat & dotauerat, magnifice sepultus. Anno coronationis regni Bohemiae
sexto

Regno ordina-
to in Bohemi-
am migrat.

Loketek fugit
in Hungariae

Andreas rex
Hungariae mo-
ritur.

Venceslaus iu-
nior in regem
Hungariae coro-
natur.

Venceslai re-
gis mors:

sexto, Poloniae uero quinto, in solium eius filius ipsius unicus Venceslaus suc-
cessit coronatus.

CAPVT III.

T Wladislaus Loketek audita morte Venceslai secundi, cum ex-
ercitu plus agrestium quam militariu in terram Sandomiriensem contem-
dit, & eam sine resistentia cepit. Sic & Graccouien in obedi-
tiam & regimen eius, iam enim illos Bohemorum facietas & fastidi-
um oppleuerat, concesserunt, in urbemque Gracco: prima Septembris admis-
sus, castrum Graccouien quod per Bohemos tenebatur, Bohemis nequicquam re-
sistentibus accepit. Rex itaque Bohemiae Venceslaus tercius, qui se regem Bo-
hemiae & Poloniae titulabat, quum de regno poloniae non foret inuestitus, audi-
tis continuis querelis ab his, qui de castris Poloniae tyrpiter eiectiones fuerunt,
expeditionem in poloniam parauit, sed fatum inuitabile quod incidit, insanas
eius mentes illudit. Nam dum in Olomuncz in domo Decani Olomuensis con-
sisteret, propter aeris cauma in camisia dumtaxat uelatus, in meridie sopori
deditus, a quodam milite, tercia die Augusti confossus & obrutus est, cu-
stodibus regis minime sentientibus, & quis auctor necis extiterit, ignorantibus.
Miles tamen quidam Conradus de Potenstein natione Doringus, qui a qui-
busdam de domo Decani Olomuensis currere, & gladium cruore aspersum fer-
re, uisus est, correptus repentina rabie, causa non digesta nec audita, trucidatus
est. Cadaverque suum canibus proiectum est, asseruerunt nonnulli Albertum
Romanorum regem, tres milites Sueuos ad curiam regis Venceslai misisse, & hu-
iusmodi necem procurasse. Asseruerunt & alii quosdam Bohemos ipsum pro-
pter facinora eius occidisse occulte. Vno autem anno plus minusue parumper
regnauit. In quo soboles masculina regum Bohemiae prorsus extincta est. Et
Bohemia ab externis & alienigenis principibus in hodiernum diem subiecta
regitur. Anno domini 1305. Premislaus Rathiborien dux, in uigilia natali-
cii sancti Stanislai moritur. Et in die festo sancti Stanislai, in monasterio san-
ctimonialium ordinis praedicatorum in Rathibor, quod ipse uiuens fundauerat
& dotauerat, sepelitur, quum fratres sui & Barones, in alium diem sepeliendum as-
seruari uoluissent. Is ut fertur deuotissimus in beatum Stanislauum episcopum
Gracco. Cui in extremis laboranti apparuit, mones ipsum ut se ad festum
eius celebrandum, & cereum altum, excedentem staturam eius, prout quotian-
tis consueuerat, a castro in monasterium deferret. Et illo interrogante, quo-
modo id faciam quum sum ualitudinarius. Sanctus dei respondit. Ego te inquit ad-
iuuabo, & mortuus in profesto eius creditur apud altissimum adiutus. Anno
quo supra Boleslao Mazouiae duce castrum suum Wiszna, per magistrum Cru-
ciferorum destructum restauratum. Expeditionem contra eum Menhardi magistri
Prussiae praedicti, deficientes a fide Prutenorum Zambien & Noctagen, ac
occisione per eos fratres Cruciferos in Barthenstein & aliis locis auertit. Con-
mendator enim Konigsbergen obmisso duce Boleslao, in Prussiam reuersus,
sediciosos opprassit atque puniuit. In Lithuaniam deinde traducto exercitu,
quadam munitione exulit, & castrum Kymel occisis multis Lithuanis con-
quisiuit. Anno domini 1306. Preposituram sancti Andreae Santhocesi, ha-

Venceslai ter-
cij interfectio
truculenta.

Regni Bohe-
miae ab alijs gra-
uatur.
Premislaus
Rathiborien-
sis dux moritur.

Sancti Stanislai
miraculum

Castrum kymel
captum:

bentem iurisdictionē in singulis ecclesiis, clero & populo, infra fluuios Odrā, Iuam, Drawam, Vartham, & Nothesz. Ad ordinariam dispositionē Episcopi Polnaniē pertinentem, Marchiones Bratzenburgen abstraxerunt, Capitulo ecclesię Soldinē attribuendo. Pro qua re habēda, Andreas Szimonowicz, & Domācus Polnaniē Antistites, in cōsistorio apostolico litigarūt. Sed Ioannes Lodza in Episcopatū succedens, rem multis fatigis prope finē uictorię perductam prosequi destitit, quod in negligentia eius & iacturā ecclesię Polnaniē cessit. Similis, & maior iactura eodem anno in ecclesia metropolitana Gnezneē accidit. Nam magister & Cruciferi sanctę Marię de Prussia, Culmenē ecclesiam sub Gnezneē ditione plusq̃ tricentis annis consistentem auulserūt, & ecclesię Rigenē, eiusq̃ Archiepiscopo in Liuania, adulterino more subiecerunt. Eam iniuriam Iacobus Swinka Archiepiscopus Gnezneē molestius ferēs, Episcopo Culmenē litem auctoritate rescripti apostolici nil proficiēdo mouit. Tenor rescripti apostolici sic incipit. Bonifacius Episcopus seruus seruorū dei, Dilectis filiis Decano & Preposito, ac Scholastico ecclesię Wladislauiē, salutem & apostolicam benedictionem. Sua nobis uenerabilis frater noster Iacobus Archiepiscopus Gnezneē petitionem monstrauit &c. Anno prædicto 1196, decimo septimo kalendas Nouēbris, Ioannes Gerbis episcopus Polnaniē, de ecclesia parochiali in Gluss in suę diocesis fundauit ecclesiam collegiatā, Prepositum & tres Canonicos in eam instituendo, & certas decimas, redditus, & prouentus eisdem assignando. Anno præfato 1196. Vithenē dux Lithuę ingress⁹ terrā Culmenē & districtum Golubienē spoliis & cœdib⁹ ea asilixit. Deinde in Liuniā suas duxit copias. Sifridus autē Cōmendator de Balga, & alius Cōmendator de Konigsbergk Lithuaniam ingressi, castrum Garthin obsederūt, quo dimisso & comperto, q̃ dux Lithuanie Liunia non uastata rediret, q̃ celerrime mille psonas secum ferētes, in propria redierunt. Eodem anno Henricus dux Wratis: & Legnice: filius Boleslai, intelligens se tormētis transactę captiuitatis debilitatum ac cōfractum, propeq̃ moriturum. Accersito germano suo Boleslao Sweidnice, curam & tutelam filiorum suorū ei commendauit. Qui tutoriā subire detrectabat, nisi sibi de castro Sobotha pperuo cederet. Henrico autē duce uehementius exarscente, & maledicente, q̃ non contētus prioribus, residua auferre conaretur. Dux Boleslaus Sweidnice discedebat. Astantes autē duci Henrico persuaserūt, ut de castro Sobotha etiā ratione tutorię cederet, ne ex orphanitate plura filii ammittere cogerentur. Quo reuocato & castrum Sobotha ei resignando filios, nobiles, atq̃ Vassallos, ei in tutoriam tradidit. Et dux Henricus post triduum octauo uidelicet kalendas Marcii mortuus est. Ac in monasterio monialium sanctę Clarę sepultus, tres filios, Boleslaum, Henricum, & Wladislaum relinquens. Et quinque filias, Hedwigim, quę Marchioni Brandenburgen desponsata fuit, quo mortuo, religionem sanctę Clarę Wratis: intrauit. Annam in uirginitate mortuā. Helenam & Elizabeth ordinem sanctę Clarę in Gnezna professas, & Eufemiam alias Offkam Othoni Marchioni Carinthie desponsatam.

Ecclesie Gnezneē iactura.

Culmenē ecclesię alicatio.

Henricus dux wratislauiensis mortuus.

Proles relicte.

Nno domini 1197. Boleslaus Sweidnice, moleste ferēs germanum suum Henricum Wratis: & Legnice ducem captiuitatem passum, & notabili portione ducatus Wratis: exutū fuisse, contra Conradum Glogouienē bellum cepit, interpositisq̃ tractatibus pacis, duo oppida illum restituere compulit, uidelicet Boleslaw, quod pro se & filiis suis, & in districtu eius castrum Ciczdorff erexit. Et Haynow quod pueris ducis Henrici Wratis: fratris sui reseruauit. In cuius limitib⁹ castrum Kroczoneu construxit. Idem Boleslaus castra & ciuitates Bregam, Nyepcz, Grotkow muris cinxit. Duciq̃ Bohemię Venceslao uastationē ei minitātī, cum exercitu occurrit & decernere paratus fuit. Ad ciuitatē quoq̃ Wratislauiē tanq̃ puerorum tutor, nō admissus, obsidione eam strinxit, & supplicibus ignoscere, ac ciuitatē Wratis: ingredi noluit, donec altitudo murorum ciuitatis quattuor cubitis fuit detruncata. Eodem āno, quarto nonas Iunii, dominico die in festo Penthecostes, Venceslaus Bohemię dux, se in regem & Gutham coniugem suam in reginam, in ecclesia Pragen per Archiepiscopum Maydeburgen coronari procurauit, & post triduum Gutha noua regina, sed uetus cōiunx mortua est. Anno domini 1198. Venceslaus rex Bohemię, & dux Gracō: atq̃ Sandomirienē. Graccouiā ex integro muro cinxit, deducēdo muros, a conuentu sancti Francisci iuxta domos Canonorum in castrū Graccoui: Et ex altera parte de post ecclesiam sancti Andreę usq̃ ad Stradomya. Item castrum Graccoui: āterius muris arcuatis, & turribus altis obduxit & cinxit. Sub regimine huius Venceslai regis Bohemię, grossi Bohemicales & denarii argentei in Poloniam inducti sunt. Prius siquidem argento nigro, & pelliculis capitū aut extremitatū asperiorum scenerabanur, & mercantias poloni exercebant. Anno domini 1198. Conradus dux Glogouienē, gradu diaconatus spe consequendę ecclesię Bambergē in signitus, a nonnullis suis militibus uenenatus, mortuus est. Et in ecclesia Glogouienē collegiata, quam cū Thoma Episcopo Wratis: cōmuniter fundauerat, sepult⁹, reliquit ex Salomea filia Wladislai Othonis ducis maioris Polonię, duos filios superstites, Henricum Glogouienē, & Conradū Stinauiē, qui & Krokele dux, ob gibbositatem corporis appellatus est, postea in Prepositum Wratis: promotus. Tercius filius Przemisslaus Sprotauien dux, in bello āte Sieuyor occiderat. Reliq̃ & tres filias, Annam, Eufemiā, & Hedwigim. Eodē anno, 16. kalendas Marcii, monasterium minorū in Radzeyow Wladislauiē diocesis, Wladislaus Loketek, Polonię & Pomeranię dux fundauit. Anno præfato Lithuani oppidū Strasburg nouę foundationis in terra Chelmenē uastauerunt, & uasa sacra contaminarunt. Quos Conradus de Szak cōmendator, cum militibus Culmensibus, in nemoribus consequutus, prostrauit, & omnem prædā hominum, pecorū, & aliarum rerū reduxit. Anno domini 1199. Vastantibus terram Prussię sexingentis Lithuanis, Cōmendator de Brandenburg cum multitudine suorū, apud Noctagenē regionem eos expectabat, Lithuanisq̃ illuc uenire tardantibus, gētes Crucifericę ad propria dilapse sunt. Et Lithuani interim superuenientes, Noctagenē districtum prædabatur. Ducētos & quinquaginta captiuando, alios uero

Castrium kroczoneu: Brega, Nyempecz, Grotkaw muro cingunt.

Vencesla⁹ dux Bohemię in regē coronatus.

Prima argente monete indutio Polo: Conrad⁹ Glogouienē intoxicatus.

Noctagenē districtus a Lithuanis uastatus.

Ioannes Querin captiuatus.

Russie principes Sandomiriā inuadunt.

Elwigus Goltbach magister Prussie. Conradus de Szak mai. pr. Victoria Cruciferorum.

Cometes:

Boleslaus Sweidnicen. mori. Seruicium bellicum primum institutum.

Poloni in Ruthenis victores

Nova Sadez erigitur.

occidendo. Eodem anno Ioannes Querin Archiepiscopus Rigen, per magistrum Liunionie & fratres Cruciferos domus Theutonicorum sancte Mariæ, captiuatus est, quia subiciendam aut penitus delendam ciuitatem Rigen, ipsi fratribus consentire noluit, quod aliis duobus Archiepiscopis: antecessoribus suis, Ioanni Vochta, & Alberto, terribili mente intulerant. Superioribus quoque annis, Fredericus de Hazeldappe episcopum Dabatzen a suo episcopatu proiectum excluderat. Anno domini 1300. Principes Russiæ scientes digladiationes & discidia in regno Poloniae, inter Venceslaum regem Bohemiarum & poloniarum, ac inter Wladislaum Loketek exclusum, uigere, cum robore suo terram Sandomiriensem repente & torrenter percurrentes, plurimis damnis illatis, preda ex hominibus & pecoribus agerent, in sua regione redierunt. Eodem anno absumptum Lodouico de Szippen magistro Prussiarum, Elwigus de Goltbach natione Daringus substitutus est, qui parum uiuens, Conradum de Szak habuit successorem. Item Lithuani spolia ex Prussia ducentes, in redeundo a Comendatore de Bradenburgk, in angustiis silvarum quas prætereire non poterant, occisi sunt, tribus dumtaxat ex illa cohorte euadentibus. Item Draycolitus pro duto castro Onkaym in Lithuania Cruciferis, cum omnibus Lithuanis qui in illo erant fidem Christi suscepit. Anno domini 1301. Stella trinita quæ Cometes dicitur tempore autumnii in signo Scorpii apparuit, uirgam seu radios, aliquando ad orientem, aliquando in meridiem mittendo, durauit per unum mensem. Eodem anno Boleslaus dux Sweidnicen, filius Boleslai Legnicensis mortuus est. Et in monasterio Griszow ordinis Cisterciensis quod fundauit & dotauit, sepultus. Hic primus exactiones principatibus suis, & nepotum suorum imposuit. Nobiliumque seruicia, & numerum armatorum ad bellum expediendorum per respectum ad bona hereditaria descripsit. Hic reliquit tres filios Bernhardum Sweidnicensem, Hericum lauoriensem, & Boleslaum Sambicensem, alias Monisterbergensem.

CAPVT V.

Anno supra expresso. Exercitus Lithuanorum, ad sex milia estimatus, terram Dobrzineensem uastauit, quæ poloni persequuti sunt, tamen predam in abdita silvarum conditam non excusserunt. Idem exercitus Lithuanorum auditate maioris predae stimulatus, terram Culmen depredare coepit, quem fratres Cruciferi inuadentes fuderunt, & septuaginta occisis, alios fugauerunt, uirginesque & matronas Dobrzineenses eripientes, soluerunt. Ruthenis castrum & terram Lubineensem aliquot annis occupantibus, Proceres & nobiles terrarum Gracco: & Sandomiriensi anno domini 1301 congregato exercitu, ad Lublin peruenierunt. Quibus Rutheni cum robore Lithuanorum & Thartarorum occurrentes conflixerunt. Iustoque dei iudicio, Rutheni numero & multitudine superiores, uicti succubuerunt, & in fugam uersi sunt. Qui autem in castrum Lubineensem sese receperant, obsessi tæbe & fame consumpti, castrum & seipsos Polonis tradiderunt. Anno domini 1303. Ciuitatem nouam Sandecz Venceslaus rex Bohemiarum & poloniarum erexit, inter duos fluuios, in confiniis Hungariæ sitam, in loco uillæ Kamyenycza, ad episcopatum Gracco: pertinentis, loco cuius castrum & ciuitatem Biecz per cambiū, Ioanni Muscata

Muscata episcopo Gracco: donauit, iure patronatus sancti Adalberti ecclesie sue martyris, & sancte Margarethe tanquam filie episcopo Gracco: reseruato. Eodem anno Venceslaus rex Poloniae & Bohemiarum, illustrissimam consortem suam Richszam, quæ & Elizabeth Przemislai regis Poloniae filia. De speciali consensu Maguntinensem & Gneznen Archiepiscoporum, in ecclesia Pragen per Henricum de Virbna Wratis episcopum coronari & inungi in reginam procurauit. Anno quo supra. Conradus dux Stinauiensis, qui & Korkerlen, ob gibbositatem appellatus est, Prepositus Wratis in Archiepiscopum Salczburgensem electus, possessionem eiusdem accepturus, dum ad Viennam ueniens, Salczburgam uinum tantummodo, & non ceruisiam triticeam habere cognouisset. Ex Vienna in suum ducatum Stinauiensem, iam a fratre suo Henrico occupatum, reuersus est. Quem quum armis repeteret, a duce Henrico captus, in Glogouiamque deportatus, in turrim proiectus est. Vassallorumque & nobilium suorum cura, de ergastulo noctis tempore ereptus, ducatum suum plene repetens anno sequenti, quinto idus Octobris mortuus. In Lubensi monasterio sepultus, & uniuersus Glogouien ducatus ad Henricum deuolutus est. Potuisset iste Conradus, si fuisset rationis compos, ex frumento cuius copia ubique reperitur, ceruisiam sibi ordinare, & decus pontificale non contemnere. Sub anno domini 1304. Lestko Michalouien & Gnyewkouien dux, filius Zemomisl ducis Cuyauie Wladislai Loketek nepos germanus, sectatus pres Karoli Marcelli in Hungaria, captiuitate apud Venceslaum regem Bohemiarum & Poloniae incidit. Pro liberatione igitur sua ducatum Michalouien, reclamantibus fratribus Premislao & Kazimiro, obligauit. Contrado Szak, magistro Prussiarum in centum & octuaginta marcis Thiorunen, sub hac conditione, quod infra biennium reddito mutuo haberet, potestate terram suam liberandi, alias lapsi biennio & pecunia non soluta, apud magistrum & ordinem eius remaneret ducatus, amplius non redimendus. Quauis autem ante decursum prædictorum annorum, dux Lestko & fratres eius Michalouien, per Ioannem de Plomikow palatinum Wladislauiensem integram mutuatam pecuniam magistrum & ordini obtulissent solutionem. Nullatenus tamen mutuū recipere, & terram Michalouien reddere uoluit. Nam carior erat puincia Michalouie quam pecunia. Chirographus magistri Prussiarum, de hac obligatione sic incipit. Viueis presentium litteris inspecturis. Nos frater Conradus Szalkus magister domus Theutonicorum per Prussia, notum esse uolumus &c. Eodem anno Vernerus Comes de Hohenberg, Adolphus cum germano suo de Vinthimel, & Theodricus Elner, pluresque alii Rinen milites, in Prussia Cruciferis contra Lithuanos auxiliaturi aduenerunt. Magister autem Prussiarum Conradus Szak exercitum bipartito Lithuania hyemis tempore ingressus, illam circa territorium Garthin cedibus & flaminis uastauit, spoliaque in hominibus & pecoribus secum retulit. Deinde sub tempore quadragesimæ, Comedator de Konigsberk in ampliori gentium turma, uenit in Onkaym, ubi Lithuanus uocatus Swirtil, iuxta clandestinam pollicitationem Cruciferis factam, castrum præfatum, cuius erat Burgrabius Cruciferis apperuit. Qui illud nocte ingressi, omnes passim matres & foeminas, senes & paruulos interimerunt. Castrum flammis tradiderunt, &

Richza Venceslai consors in reginam coronata.

Conradus Stinauiensis mortuus.

Conradus Szak Prussie magister est coplicibus Lithuanis uastans.

discurrendo in uicinas regiones, congesta praeda, eam in Prussia deduxerunt. Anno praedicto scilicet 1304 Lithuanorum exercitus terram Lancicien, in die sancto Penthecostes furtive ingressus, eam coedibus & spoliis deuastauit. Ciuitatem quoque Lancicien sine resistentia capiēs, succendit. Cui reuertenti & praeda grauato, Kazimirus Dobrzineñ dux, Wladislai Loktek germanus, occurrēs, durum certamen in uilla Troyanow commisit. Et licet fugientibus Lithuanis, Polonis cessisset uictoria, omnisque praeda fuisset erepta, tamē dux Kazimirus in ala quae debilitari coeperat fortiter pugnans, multitudine telorum & lancearum confossus, generosum spiritum fudit.

Kazimiri generosus interitus

Wladislaus Loktek.

Dissensio eorum

CAPVT VI.

Encestlao rege utroque, patre & filio mortis debitum soluente Poloni bipartiti, quidam, ut maioris poloniae nobiles Posnanien & Kalissien, exacerpati contra Wladislaum Loktek, sibi in principem Henricum ducem Glogouien, Conradum ducem Glogouii filium elegerunt. Eo quod ex Salomea sorore germana Premislai regis poloniae esset natus, qui quidam uixit, heredem & dominum poloniae ducemque Slesiae Posnanien & Kalissien se titulabat. Reliqui uero poloni, ut Gracco: Sandomirien, Siradien, Lancicien, Cuyauien, Dobrzineñ, & Pomerani, Wladislaum Loktek regnum inuenerunt. Non enim pro ea tempestate, uir in armis melior, & regnum poloniae adunaturus reperiri credebatur. Qui anno Christi 1306 collecto exercitu ex omnibus suis terris, Henricum ducem Glogouii inuasit, & longum aestatis tempus depopulando, ipsius dominia consumpsit. Henrico praedicto duce nullam opponente resistentiam, Peracta expeditione dux Wladislaus Loktek, in terram Pomeraniae descendit, & publica negocia tractando, uniuerso tempore huius in ea permansit. Quumque discessisset, Petrus Swancza, Cancellarius Pomeraniae, Swancze Gedaneñ palatini filius, dolens se negligētius tractari, dolensque se a solutione pecuniarum, quas in tuenda Pomerania expendisse asserbat repulsum iri, nouare res coepit, Marchionibusque Brandenburgensibus adherēs, tradere illis Pomeraniam, quum esset administrator eius, & nouem castrorum possessor spopondit. Wladislaus autē Loktek, hac nouitate ad se perlata, celerrime in frequēti exercitu Pomeraniam ueniēs, praefatum Petrum Cancellarium comprehendens, in castro Graccoui captiuitati inclusit. Duobusque germanis dicti Petri Cancellarii, Nicolao & Ioane cum aliis Baronibus pro liberatione ipsius laborantibus, & loco fratris captiuitatem suam beuntibus, Petrum Cancellarium a uinculis liberauerunt. Sed captiuitatem corruptis custodibus euadentes, & in Pomeraniam ouanter peruenientes, cum Petro Cancellario mox in rebellionē uersi, Voldemarum & Ioannem nepotem eius Marchiones Brandenburgenses in Pomeraniam exercitualmente induxerunt, &

Petrus Swancza Cancellarius Pomeraniae cap. us:

Liberat⁹ rebellauit.

uerunt, & certa municipia expugnarunt. Ad Gedanum quoque applicantes, & ipsam uallantes, ciuibz Gedanens, quorum maior pars ex Almanis erat, assentientibus, in obedientiam Marchionum uenerunt, castrumque expugnare conati sunt. Bogusza autē iudex Pomeraniae, & Capitaneus Gedanens, commissio castrorum de libus Baronibus, cum uno Barone praestantis conditionis, Niemyerza uocato, ad Wladislaum Loktek in Sandomiria agētem, celeriori quo potuit cursu puenit. Et facta narratione de castris impugnatione, ciuitatis Gedanens ammissione, & ceteris ex ordine anxietatibus, Wladislaum Loktek celerrime auxilium ferre (quum esset uir ad singula agēda, animo & manu impiger) promittentē, Bogusza & Niemyerza salubriori eum consilio usum deducebant, ut magistrum Prussiae & ordinem Cruciferorum, tanquam suos elemosinarios & pluribus beneficiis obligatos, pro suffragio ac repulsa hostium, postularēt, quod acceptatum est, & ordinatio huius negotii Bogusza ad plenum commissio magistrum Prussiae Henricum de Ploczko, natione Saxonem conueniēs, & pluribus beneficiis per Conradum ducem Mazouiae, auum ducis Wladislai Loktek, ordini Cruciferorum impensis commemorans, suffragium pergentes & uictualia obtinuit. Non ipsi ducis Wladislai, sed propriis magister Prussiae consulturus profectibus, quemadmodum processu temporis liquidi sunt, me apparuit. Ex composito ergo unam partem castris Gedanens, gentes magistri tutate sunt. Alteram Bogusza cum Pomeranis defensabat, & coniunctum Brandenburgens a castris repellebat, quandoque trucidabant, & crebrius in eorum castra incursus faciebant. Intantum ut Marchiones Brandenburgenses omni spe acquisitionis castris destituti, ad propria remearunt. Post quorum excessum ciuitas Gedanens, per Polonos & Cruciferos expugnata est. Et milites praesidii, a Marchionibus constituti, plurimi occisi, quorum corpora Budgerus Abbas de Oliua, ad monasterium suum deducta, in cimiterio sancti Iacobi ante claustrum sepeliuit. Ciues quoque Gedanens defectiois auctores, capite sunt ecessi. Dux autē Wladislaus, Petrum Swanczam & fratres eius caltris Trezel & Sbasin, ac duobus oppidis Babimost & Sbasin exiit, ducali fisco applicando. Gentes autem Henrici magistri Prussiae, ad hoc studiose directe, cum Bogusza Iudice Pomeraniae in castris Gedanens, ad lites & controuersias superbe factae, intantum creuerunt & uersae sunt, ut praefatum Boguszam, & Barones Pomeraniae principales in captiuitate conicerēt. Bogusza autē suae & suorum libertati consulturus, facto foedere cum magistro & ordine, ut castris Gedanens ad requisitionem Wladislai Loktek pure resignaret & restitueret. Habita expensarum de media castris custodia, plena solutione. Excessit de altera castris medietate, magis tamen eiectus abiit, quam libere cessit.

Brandenburgenses Marchio a Gedano repulsus

CAPVT VII.

Vo comperto Wladislaus Loktek, magna coepit cum suis consiliariis anxietate torqueri. Intelligens Cruciferorum fidem dolis uelata in perfidiam uersam fore, uehementique tunc primū coepit poenitudine urgeri, quod Marchionum Brandenburgens impetus, non suis repulset armis, requirensque magistrum Prussiae per nuncios. In Kray, alias Kroyouicze uilla prope Radzieiow in terra Cuyauien, personaliter dux Wladislaus &

Continentis ob concordiam in Cuyauia celebratus.

dislaus & magister cum aliquot Cōmendatoribus, conuenerunt, Vbi in præsencia Gerwardi Episcopi Wladislauiē, & Baronum poloniæ dux Wladislaus quærimoniā electionis militum suorum de castro Gedaneñ lōga oratione differuit. Petēs & requirens eam rescindi, & castrum Gedaneñ restitui, iniquum & accubum nimis contestans. Si ex auxiliatoribus hostes, ex elemosinariis persequutores, ex amicis & sociis infestos suos, & suarum terrarū impugnatores debeat experiri. Magister autē Prussiæ Henricus, uerbis competentibus usus, exclusionē Bogufze & militum Pomeraniæ, ut sedicio rixantiū euitaretur, egisse, respondit, offerēs se de castro Gedaneñ excedere, dum impensæ ei refunderentur. Et quum dux Wladislaus, quotta esset huiusmodi impensarū de uno anno quātitas requireret. Magister Hēricus latens uirus euomuit, centum inquit milia marcarum latorum grossorū, sine quorū solutione castrū Gedaneñ, nullo colore, nullaq; diminutione taxe resignare uellet, re itaq; infecta & animis irritatis discessum est. Magister ergo & Cruciferi ualido exercitu ex partib⁹ Almaniæ coadunato, in die sancti Dominici, & est dies nundinarū, quādo frequentior concursus populi adesse consuevit, anno domini 1310 ciuitatem Gdanensem obsidione cinxit. Et post aliquot dies quibusdam ciuib⁹ Gedanensibus, tempore noctis per tradimentum portā ciuitatibus aperientibus, hostes ciuitatem cōprehenderunt, & omnes quos inuenerunt, nobiles & plebeios uario genere mortis occiderunt. Et quod his crudelius est, puberes & impuberes infantes & lactātes, more barbarico extinxerunt, ut fama tātæ crudelitatis diffusa, cæteræ ciuitates metu perculse sine resistentia occuparentur. Exinde ad castrū Tſczow, Karolus de Luczburgk magister Prussiæ exercitum promouit. Ad quem nō longe statua tenentem, Kazimirus dux Michalouiē & Gnyewkouiē, e castro Tſczow descendens, cum Vincentio Decano Gnezneñ, & aliis Baronibus processit, præcatus humiliter, etiā genu flexo, ut arma deponeret, & terram Pomeraniæ non uāstaret, suæ germaniq; sui ducis Przemislai a Wladislao Loketek gubernationi cōmissæ. Sed nō est exauditus, in tabernaculo em̄ cū magistro Prussiæ prædicto duce Kazimiro prandente, exercit⁹ Crucifericus Tſczow obsedit. Vixq; dux Kazimirus obtinuit, ut saluis personis & rebus e Tſczow excederet. Eoq; abscedente, & ad germanum suum ducem Przemislai in castrū Swyeczē tendente, Magister Prussiæ castrum Tſczow incinerauit. Et uersus Swyeczē procedens, quæq; obuia aut diripuit, aut igne conflagrauit, Choynicza Nowæ & alios ignobiles nicos. Ad castrū tandem Swieczē perueniēs, quod bini fratres principes, Przemislaus & Kazimirus Gnyewkouiē: Pro duce Wladislao Loktek tenebāt q̄tuor ualidis tormētis bellicis castri structuras humiles interdū & nocte ualidissime quatiendo cōcutiebāt. Duobusq; patibulis cōtra faciem castri erectis, Przemislao & Kazimiro ducibus, aliisq; castri defensoribus denunciabat, nisi castrū dederent, castro expugnato, patibulo suspenderentur. Et ut maiori percellerentur terrore, singulis dieb⁹ duos tres uel aut plures hoies agrestes in ture captos suspendebāt. Ziffridus quoq; quē Cōmendatorē oppidi Gnyew uocabant, polonis infestissimus, mane e castris exiens, & funibus equo cui infidebat alligatis, deuouebat

Gedanū obfessum & dolo captum.

ziffrid⁹ Polonis infestus.

gatis, deuouebat se ea die non pransurū, donec omnes cordas in suspendēdis polonis cosumeret, quod & faciebat. Cumq; unā dierū ad fccū staret corpus calefaciēs, & sua flagicia efferret, subito à demone correptus, iugulatus est, & tandem in ignem proiectus, ut qui alios suspensione iugulabat, ipse iugulatus, in igne, non in terra, incendio absumeretur. Sed cōtinuemus narrationem de Magistro Prussiæ. Qui uidēs oppugnationem castri Swieczē ultra spem protrahi, ad dolos animū conuertit, & quēdam ex militibus castri Andream Cedrouicz, de armis Griffonū auro corripit. Qui sub intempeste noctis silentio, omnia instrumenta bellica fregit & præcidit. Ad magistrūq; fugiēs, quod præstitit ministeriū patefecit. Castrēses ergo solis oppositis corporibus repugnabāt, Et ne in periculum extremū inciderēt, cū Magistro & Cruciferis paciscuntur, ut dominū suū Wladislau Loktek, pro subsidio requirerent, quod si infra mēsem non proueniret, saluis omnibus rebus & personis excederent. Cumq; nullum subsidium & repulsam cernerent (Andreas em̄ Castellanus Rospergen iussus ad Swieczē cū gentibus suis accedere, retrorsum etiam non uiso hoste abiit) Castrum Swieczā post decē hebdomadas, ex quo obsideri cœpit, Magistro & ordini deditum est. Et ambo duces germani, Przemislaus & Kazimirus, Bogumil Capitaneus castri. Otho Lexik inter Barones præcipuus, aliq; multitudo Baronū Pomeraniæ, fortunā suā increpantes, & fraudem Andree Cedrouicz detestantes, cū rebus omnibus excederunt. Sic tota Pomerania, a regno poloniæ abstracta, & a Cruciferis per iniuriā usq; in annū dñi millesimū quadringentesexagesextum tēta est. Donec Kazimiro rege tercio Poloniæ, assistētib⁹ ei militibus & ciuib⁹ Pomeraniæ, quindecim annis assidue ordinē bello præmēte, regno Poloniæ reunita est. Eodem anno 1310. Henricus maioris Poloniæ & Glogouiæ dux, ad comprimendū seditionem maiorum polonum, misit Ianussium Comitem Beberszein cum forti exercitu, qui quum castrū Kloczko obsidere cœpisset, Dobrogostus de Szamotuli cognominatus paruus, de domo Nalancz, filius olim Thomislai palatini Poshaniē, congregato notabili exercitu ex polonis, præfatum Ianussium Berberszein conflixit, & omnibus spoliis priuauit. Et ideā Hēricus maioris Poloniæ & Glogouiæ dux, quinto idus Decēbris, anq; præfati 1310 Glogouiæ mortuus, & in monasterio Lubēsi sepultus est. Hic in administranda iusticia nimis seuerus fuit, Polonis infestus, mores & conditiones illorū plurimum fastidiebat, furum, prædonum, & malefactorum maximus persequutor. Propter quod sub regimine suo terra maioris poloniæ securitate & pace abundabat. Mechildim filiā Alberti ducis Brunswiciē acceperat in uxorem, & ex ea quattuor filios, Henricum cui Zegan Conradum cui Olsna, Ioānem cui Stinauia & Gora, & Przemislau cui Glogouia in diuisione cessit, reliquit. Prælati ergo & Barones maioris poloniæ, morte ducis Henrici audita, Cōuentione generali Gneznæ facta, duci Wladislao Loktek adheferunt, principatum filiorū Henrici in toto abrogantes. Quidam tamē ciuis Poshaniē, Przemek nomine, decreto dominorū cōtraueniēdo, ciuitatem Poshaniē ducibus Glogouiē tradidit, & ecclesiā maiorem Poshaniē præsidio militum incastellauit, quoq; domus prælatorū & Canonorum

Mors ziffridi turpillima.

Castrium Swyeczē occupatū

Pomerania recuperata.

Henric⁹ poloniæ & Glogouiæ dux mortuus.

Canonicorum exussit. Et Nicolaum Archidiaconū Posnaniē dictum Szamutula interfecit. Præsidio autē huiusmodi per milites poloniæ depulso, in poenam Przemkonis ciuis Posnaniē factum est, q̄ nemo ex filiis ciuiū Posnaniē ad dignitates & præbendas ecclesiarū Cathedralium regni poloniæ promoueretur. Et de Henrico hætenus.

CAPVT VIII.

Magister deinde Prussiæ Karolus & ordo eius, Pomerania dolo & armis expugnata, per nuncios & litteras præcatus est, anno domini 1311, ut secum Wladislaus Loketek in loco competenti conueniret, super terra Pomeraniæ & eius occupatione tractaturus. Et conuenientibus duce Wladislao cum Magistro & ordine in Brzeſcze oppido Cuyauien, cœpit Magister Karolus supplicare duci Wladislao & Baronibus poloniæ, ut terram Pomeraniæ, circa eum & ordinem consistere sinerent. Vtq̄ refusione in auro & argento accepta per patentes litteras se in perpetuum terram Pomeraniæ uendidisse profiterentur. Ad hæc offerebat se magister & ordo constructurū cenobiū cuiuscūq̄ ordinis, cum dote sufficienti, p̄ q̄draginta p̄sonis, p̄ salute ducis & suorū progenitorū, Castrūq̄ Nyeszow, cum uillis Orlow & Murzinow restitutum. Et in qualibet necessitate regni poloniæ in q̄draginta lanceis, expensis suis & dānis p̄petuo seruiurū. Hæc supplicatio & oblatio ducē Wladislau in bikm & indignationem mouit, q̄ pro terra Pomeraniæ, quædā indigna & leuia offerrentur. Datoq̄ responso, q̄ nulla oblatione ad uendendum Pomeraniā peruinceretur, tristis & furibundus discessit. Magister autē Prussiæ Karolus, uidens se in petitione sua spretum, ad Voldemarum Brandenburgen Marchionē & nepotem eius Ioannē nuncios misit, ut sibi terram Pomeraniæ pro decem marcarū milibus latorū grossorū uenderet, inscriberet & resignaret. Non ueritus ab eo terram Pomeraniæ petere, quem non longo tempore suis & polonorū armis fugauerat. Voldemarus autē Brandenburgen pecuniā oblatam, pro lucro insperato, per Pleczkonē de Lessow, & Luthkonē de Voel in Slupsk ut autē alii asserunt in Nowa Kaliss accipiens, litteras fantasticas de re non sui iuris (q̄ uidelicet uendiderit terram Pomeraniæ, pro decem milibus marcarum latorum grossorum) tradidit, quarū tenor sic incipit. In nomine domini amen. Quoniā iuxta uerbum uiri sapientis generatio præterit, & generatio aduenit. Nihil stabile, nihilq̄ permanēs est sub sole, sed uanitati atq̄ mutabilitati subiacent uniuersa, & ne cum labentibus annis, rerū magnifice gestarum & perutiliter, labatur & aboleatur memoria: Munificentias & libertates, præsertim in pias causas & loca religiosa collatas, scriptura conuenit perpetuari. Nos igitur Voldemarus dei gratia Brandenburgen & Lusacien Marchio, tutorq̄ illustris Ioannis Brandenburgen Marchionis. Ad uniuersum nonniam, præsentium & futurorum cupimus deuenire. Finis earundem. Actū & Datū in curia Breden. Anno domini 1311. in uigilia beati Iacobi apostoli, quæ uenditio quātā fuit ualoris, uel ab imperitis facile cognoscitur. Sequenti anno uidelicet āno Christi 1312. Albertus aduocatus Gracouien, cum magistrabus Gracouien, moleste ferens q̄ oneribus exacti-

onibusq̄

onibusq̄ grauius pro administrandis bellis quibus imperebatur Wladislaus Loketek Gracco præmebat, furumq̄ & prædonū flagicia nō coherceret, cum Boleslao Opolien, duce de Cracouien ciuitate illi dedenda composuit.

Quā Opolien congesto exercitū apertis ciuitatis portas ingreditur, arce loci eiusdem in fide Regiā manente. Ad cuius præsidia & ciuitatis recuperationē Wladislaus affurgit, obsidioneq̄ urbē premendam decreuit. Sed legatis medianibus, Boleslaus Alberto aduocato, & ceteris qui se nouerāt, ciuibz parū fidens motus cōminationibus Cubitalinis adhortationibusq̄ legatorū eius, præsertim uero prospiciens Kazimirū Cubitalis filiū uerū atq̄ iulū eius succellorem, causas aduentus sui coram legatis in Aduocatu retorquet sic sub cōditionibus regreditur Opoliā, Aduocato & ceteris factionis auctoribus secū receptis, Wladislaus hoste per cōditiones uicto, Cracouia uictor ingreditur. Amplissimas aduocatiæ possessiones, & suppellectilem ciuiū sceleris confectorū confiscat, plures uero obtruncat, nonnullos aliis pœnis uitæ damnat. Ex domo uero Aduocati, arcē erigit, & in ualua sancti Nicolai turrim extollit in quibus præsidia locat, sic feliciter regnat. Sic quoq̄ Ius eligendorum Consulum quondam in cōmunitate perhenne in Palatinū loci mittit, aliquid tamen restrictionis & limitationis, per priuilegium regis Sigismundi moderni patiens, ut cum consensu aliquorum de consulatu seniorū, & ex his qui ius publicum dicunt, quos Scabinos appellant, & non ex se Palatinus Gracco: electionē consulum prosequeretur. Ne passim inualidi reip: ad magistratum eueherentur. Villam optimā Lanthkouicze, non longe a flumine Srenyawa sitam, per uxorem Gnyeuomiri, & filium eius monasterio Miechouien in primordio foundationis donatam, non interueniente aliquo detrimento. Nisi quia Albertus aduocatus Gracco: a Præposito Miechouien germano suo, donatione eius ad tēpus utebatur, uiolenti & iniusto brachio a monasterio Miechouien abstulit, & suo fisco ducali appropriauit. Ioannē Muscatam Episcopum Gracco: insinuatū licet false, eo q̄ Slesita esset, tradidit prædicti consilium fuisse, odio & intentione capuuitatis perlequutus est. Nec eum ad possessionem castri & districtus Biecz, ab Hungaris iā resignati, admisit. Interceptum enī fuit olim castrum Biecz per Hungaros, regēte illud Abbate Thunien, & eius possessio per regē Venceslaum, pro loco ciuitatis nouæ Sandecz Episcopo Gracco: inscripta. Accessit tandem pax in regno Poloniæ domesticis & externis sedatis bellis, uerum fames

omni bello atrocior, regiones Poloniæ & Bohemiæ inuasit. Et districtim augmentata, tribus annis durauit, & plures mortales absumpsit, parentes filios, & filii parentes pro excludenda fame occiderūt. Nonnulli cadauerain patibulum actorū rapuerunt, ut rugientē implerēt uētrē. Lupi in obuios quosq̄, etiā tenfas balistas portantes, insiluerunt, & peruiectos edacissime deuorauerūt.

Aduocati
Cracouien
disla. Loketek
resistentia.

By King do not

Wladislaus ad
uocatiā con
fiscat.

Palatio electio
magistratus data.

Ioannes Mus
cata Episcop
Graccaprius

Fames valida

Decernitur cō
uentus in Brze
ſcze super ter
ram Pomerani
æ.

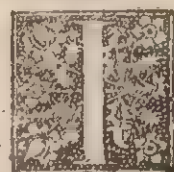
Magistri obla
tio conditiones p
Wladislaum re
ſciuntur.

Pomerania fal
ſo uendita.

Venditionis
litteræ.

Wladislaus Loketek coronari cupit.

Nterim maiori polonia in unam Monarchiā & dominiū Wladislaus Loketek per mortem Hērici Slesiae & Glogouiae ducis redeūte. Coepit dux Wladislaus Loketek de coronatione sua, simul & recuperatione terrae Pomeraniae cogitare. Ad quā cōsequenda, Gerwardum Wladislauiē Pontificem, uirum singularis prudentiae, & patriae feruentissimū amatorem. Ad summum Pontificem Ioannem uigēsimum secundum, in Auinione tunc sedem tenentem, anno domini 1316 misit, Cū instructionibus & litteris tā a duce Wladislauo, q̄ a Prelatis regni poloniae, ad summum pontificem & Cardinales datis, Quo cognito Magister Prusiae, & ordo Cruciferorū, nuncios in Auinionem qui propositiones & quærelas regni Poloniae sinistris responsis eliderent, miserunt. Alios quoq; nuncios ad Ioannem Bohemiae regem transmiserunt, donis & precibus eum sollicitantes, ut Wladislaum Loketek suum & illorum hostem, in regē erigi non pateretur. Quum ipsū ius regni poloniae iustius ratione suae cōsortis Elizabeth filiae Venceslai regis Bohemiae & poloniae cōtingeret. Quemadmodū ex inuigilatione Bohemorum, regem poloniae idem Ioannes rex, nulla possessione in Polonia habita, se titulabat. Summus igitur pontifex Ioannes 12. ex Gerwardi Episcopi Wladislauiē & aliorum multorū instructione, graue odiū in Crucifericū ordinem concepit, & causam super occupatione terrae Pomeraniae Ianislao Archiepiscopo Gnezneē, Damaratho Episcopo Posnaniē & fratri Nicolao de Mogilno, per rescriptum cōmisit audiendam, & sine debito decidendam. Super iure uero & titulo regni poloniae, Ioanne rege Bohemorum impediēte, qui cū Philippo Francoꝝ rege, affinitatem illo tempore iunxerat, filiā eius suo filio Vēcesslao, qui mutato nomine, Karolus nomen sortitus est iungendo, decretū nō dedit. Prelatis tñ & Baronibus regni poloniae, subtilibus celaturis quid agendū esset scripsit. Super quo Gerwardus Episcopus Wladislauiē schemate largiori & expresso, Apostolicā habēs exploratam uoluntatem, Prelatos & Barones cōmonescit, quatinus sine aliqua cunctatione coronationē regiā prosequerētur. Anno itaq; domini .M. tricentesi: uigesimo, die dominico sanctorū Fabiani & Sebastiani, dux Wladislaus Loketek in regem, Hedwigis uero consors sua, ducis Boleslai Kalissienē filia in reginam Poloniae, in ecclesia Gracco: per Ianislauum Gnezneē Archiepiscopum, assistentibus sibi Ioanne Muscata Gracco: Damaratho Posnaniē Episcopis. Et Thinicē, Mogilneē, Andrzejouie, Breszeē, Abbatibus insulatis: Et multitudine procerū & nobilium copiosa, inūcti, & coronati sunt, diadematibus regis ex Gnezna cum pomo & sceptro in Graccouia translatis. Ab eoq; tempore Gracco: ecclesia iure coronandi Poloniae reges primum dotata & priuilegiata est, perpetuis temporibus eo fruitura. Comuniq; edicto sancitum est, ut in castro Gracco: uelut arce firmissima, corona aliaq; deponantur, & obseruentur regalia, quae in Gneznenſi rure hostilem inuasionē nequicq; prohibere ualente, tute seruari nō poterant. Peractis coronationis solenniis, Wladislaus rex poloniae rebusq; praesertim de uiarū pacificatione, furum exterminio, & Pomeraniae recuperatione. De cuius ammissione uehementer angebatur, prouidebat, & iuxta cōmissionē Apostolicam Archiepiscopo

Wladislaus Loketek coronatur una cū coniuge

Gracco: ecclesia, regum poloniae coronandi locus.

eam Archiepiscopo Gnezneē, Episcopo Posnaniē, & Abbati Mogilneē, rescriptum exhiberi iussit. In procuratores huiusce causae Philippū Cancellarium, Sbigneū Vicecancellariū regni poloniae, & Ioannē Canonicū Ruden, capellanos suos constituens, quae integro anno cum obseruatione terminorū essentialium, testiumq; notabiliū inductione, usq; ad sententiae diffinitue prolationem, pro reddēda terra Pomeraniae, pro solutione triginta milium marcarum monetae polonicae, ratione fructuum perceptorū, & pro soluedis centū quinquaginta marcis grossoꝝ latoꝝ Pragen ratione expensarū, perfecta & deducta est. Primus aut terminus in Brzeszcze, alii uero translata sede iudicum in Iuniwladislauiā continuabantur. Pro Magistro Friderico & ordine Cruciferorum citatis per Ziffridum de Papow presbiterū, mandatū sufficiens ad causam producentem, contra iurisdictionem iudicum exceptum est & appellatum a grauiamine in primo & ultimo termino, tamen iudices apostolici, processus exequutoriales cū censurarū fulminatione tradiderunt. Interdicto etiā ecclesiastico, in terras, & loca, in quibus Magister & Cōmendatores demorarentur adiecto. Et licet uigore appellationis a sententia diffinitua, multis uariisq; fatigis, apud sedem Apostolicam etiam promotionibus principum pro absolutione Cruciferi desudassent. Nullatenus tamen regiis procuratoribus impredientibus, donec in totum paterent rei iudicate, eam impetrare potuerūt. Praeterea perpendens rex Wladislaus, terras regni poloniae clandestinis & furtiuis Lithuanorū inuasionibus desertas, crebra de liberatione ac consiliis, cum prelatis & suis Baronibus habitis. A Gedimino Lithuanorum supremo principe, missis procis, filiam in coniugium filio suo Kazimiro, anno domini 1313 accepit. Et quum Lithuania auge & argentum non haberet, omnium captiuorū annis superioribus ex polonia abductorū, cuiuscūq; sexus, status, & conditionis fuerunt, restitutionē pro dotālibus accepit. Sponsa ad Graccouia perueniens, a Nankero Episcopo Gracco: de si de instructa, in uigilia sanctorum Petri & Pauli apostolorū, in ecclesia Gracco: baptisata est, & Anna nominata, Kazimiroq; filio regis sedecimū annum attingēti, solenniter desponsata. Pax quoq; per huiusmodi affinitatem inter polonos & Lithuanos composita est. Et hi qui ex Lithuanica captiuitate relaxati redierant, terram colere adorti, non ueteres solum, sed & nouas uillas in cruda radice locatas, habitabiles, arabiles, & frugiferas fecerūt. Deinceps reuocatis pluribus iniuriis rex poloniae Wladislaus quib; regnum Poloniae per Marchiōes Brādenburgenē superiori tēpore, in interfectione regis Premislai, in uastationē Pomeraniae, & eiusdem iniusta uenditione, laceratū fuit cum copiis suarum gētium, & auxiliis Lithuanorum, Ruthenorum, atq; Valachorū, anno domini 1316 Marchiā Brandenburgenē & Voldemarum eius Marchionē, tempore aestatis, post festum sancti Ioannis Baptistae inuasit, & citra & ultra Odram, a Brādenburgk usq; ad Frākfordiam quāto latius potuit, depopulationē, per predas, exustionesq; expugnationi castroꝝ & urbiū nō intēdens extēdit. Vniuersaq; Marchia praedata, & omni genere spoliū ditatus, absq; aliqua resistentia Brādenburgensiū, cum uniuerso exercitu sanus & incolumis in poloniam rediit. Multa foeda ea expeditione in Ec-

Acto super terrā Pomeraniae.

Filia Gedimini Kazimiro de sponsata.

Optima dos

Wladislaus Pomerania ingreditur & vincit.

clerias dei, & matronas, a Barbaris cum polonis militibus, Wladislaus rege poloniae nequicq̃ inhibente, comissa sunt. Ceterum quadraginta uillae, & totidem ecclesiae, igne consumptae, duo monasteria Griseorum, & duo monialium exusta sunt. Impuberes & senes caesi, & plusq̃ sex milia animarum in miserabilem captiuitatem abducta sunt. Quaedam sanctimonialis ne stupraretur a Barbaro, spondit se instructura illi, quo pacto nunq̃ ferro uiolaretur, ex perimentu primu, cerui e eius fortiter feriendo, sumpturus. Id du Barbarus exequitur, uirgine occisa, ludificatus, magis pudicitiam illi curae fuisse q̃ uirtutis didicit. Quidam miles polonus Andreas ex Mazouia, iniurias suas & suagetus a David Lithuano Capiteo Garthin illatas ultu in estuas. In Lithuanicum exercitum iam tunc a rege poloniae destitutum uenit: Et praefatu David, in omniu conspectu obtruncans, persequentium illum manus Lithuanorum effugit. Sequenti anno scilicet 1327. Princeps Lithuanoru collecto exercitu, secretis & inuis itinenibus, nona die Marci Marchiam ingressus, Et circa Frankfordiam supra Odram statua ponens, residuitates & reliquias uniuersae terrae, more barbarico abradens, incolas trucidando, aut captiuado, nemine aduersate, festina fuga cu rapta preda in Lithuania reuersus est.

CAPVT X.

Einde perpendens Wladislaus rex Poloniae Magistrum & ordinem Crucitericum de Prussia obstinatos, & censuras apostolicas contemnetes, patrimoniumq̃ suum, terram Pomeraniae, occupatu, muris fortissimis cingentes, anno domini 1328 cum propriis gentibus, & auxiliis Karoli Hungariae regis generi sui, aliorumq̃ auxiliorum in grandi numero terram Chelne ingressus, eam uastauit, uillas omnes & curias exurendo. Vrbes tamen & castra non expugnando, nullamq̃ resistenciam passus, cum omni preda & uniuersis illic questis, in Poloniam, postea in Graccouiam sanus rediit. In ducem autem Mazouiae, Vankone alias Vencellum, q̃ Cruciferos clandestine & publice gentibus suis & uictualibus in eo bello iuuerat, misit exercitum, & omnem ducatum ipsius spoliis & igne uastauit. Et Vanko dux Mazouiae cum Cruciferis & gentibus suis uicistudinarie ultione, terram Cuyauiae grassabat. Militibus autem poloniae accurrentibus, duro certamine commisso, acies Crucifera & Mazouica fracta est. Vankone autem duce Mazouiae fuga sibi consulente, Comendator Thorunensium cum omnibus suis occisus est. Ioannes tandem rex Bohemiae, & Comes de Lucemburgk, multis largitionibus & promissis Cruciferoru euocatus, cu exercitu suo & Venero de Orzela magistro Prussiae, ordineq̃ Cruciferorum terram Dobrzine in quadagesima anno domini 1329 ingressus, castrum Dobrzine machinarum proiectionibus contriuit. Et per deditionem Pauli de Spiczmir dicti Ogon, palatini Lancien, qui in illo erat Capitaneus, defensionem castrum aplius tueri non ualentis, castrum Dobrzine accepit. Exinde totam terram Dobrzine in Magistri possessionem redigendo. Kerstranus autem Crucifer, qui castrum Dobrzine tenebat, cu multitudine exercitus ecclesiam Cathedralem & ciuitatem Wladislaui cum domibus Canonicoz & uillis proximis spoliavit, & igne supposito, cum reliquiis sanctorum & ornatu earum

ornatu earum consumpsit. Mathiasq̃ Episcopo Wladislauiensi, Canoniceis, clericis, laicis, & ciuibus, sub poena capitis, ne quouis modo edificare praesumerent inhibuit. Districtum insuper Czechoczin, ad mensam Episcopi pertinentem occupans. Nulli alteri nisi Magistro & ordini oblationes ac tributum persolui mandauit. Post haec Ioannes Bohemiae rex, cum Venero Magistro Prussiae ciuitatem Plocensem obsedit, Mazouiamq̃ spoliis & incendiis affectit. Sed duce Mazouiae obedientiam ei prestante, obsidio soluta est. Magister autem & ordo, sciens uenditionem & inscriptionem Voldemari Marchionis Brandenburgensi super terra Pomeraniae factam, esse inanem & nihil iuris habentem, sacra auri oblatione porrecta, a Ioanne rege Bohemiae inscriptionem & resignationem eius obtinuit. Ioannes enim rex Bohemiae (arpuud posteros merito ridendus, q̃ aliena iniuste uenderet. Et nostris diebus deus iudex aequitate perspecta eam immutauit) litteras resignationis & inscriptionis dedit tales. Nos Ioannes dei gratia Bohemiae & Poloniae rex, ac Lucemburgensis Comes, & Elizabeth per eandem gratiam eorum regnum regina, ac Comitissa Lucemburgensi, cothoralis tua. Ad uniuersorum noticiam, tam praesentium q̃ futurorum, uolumus tenore praesentium in perpetuum peruenire. Quod quu inter singula pietatis opera, quibus ad aeterni regis peruenitur solum &c. Finis. Datum & actu Thoruniae, anno domini 1329, dominica Inuocauit. Presentibus spectabilibus & nobilibus uiris fidelibus nostris &c. Ex assistentia itaq̃ & instigatione Ioannis Bohemiae regis, Venerus Magister Prussiae, conducto numerofo exercitu in aestate anni sequentis, castra Nakel & Vilschrod interceptit, & ea exulit. Castrum autem Radziejow, praesidium regium, adhibito igne consumpsit. Ne Magister eo potiretur, ad castrum quoq̃ Raczanisz Episcopi Wladislaui applicas, crebra machinarum proiectione ipsum confregit. Cumq̃ puteum aquae, ex quo multitudo defendentium cum coniugibus & pignoribus reficiebatur, ademisset castrum conquisiuit, multis thesauris hominum & spoliis potitus, multos nobiles & plebeios illic captiuando, quos Mathias Episcopus Wladislaui com passus eoru calamitatibus, quadringentis marcis polonicalibus a Magistro redemit, & in pristinam libertatem restituit, tandem quintadecima Septembris castrum Gnyewkowie, per eosdem Cruciferos conquisiuit, flammis consumptum est. Mathias etiam Presul Wladislaui siue id pusillanimitate, siue alio affectu agit, habito conuentu cum Venero Magistro Prussiae, in Thorun in die sancti Bartholomei, absq̃ consilio regis ac Metropolitani, & sui Capituli, omnes decimas terrae Pomeraniae manipulares, in sex tantummodo grossos commutauit. Obligando se primum metropolitica, deinde apostolica confirmatione infra unum annum, super hoc expedire. Diuertentibus tandem Cruciferis in Prussiam, Wladislaus rex Poloniae, qui toto illo tempore cum magna diligentia exercitum comparabat, cum suis gentibus, cum auxilio Hungarorum, a Karolo rege Hungariae misso: Cui Vilhelmus dux Austriae preerat. Cum exercitu Lithuanoru & Samagitaru, cui princeps Gedimin personaliter praerat, terram Culmesem ingressus, singula quaeq̃ passim uastauit & exulit. Ad fluuium autem Drwancza perueniens, aliquot diebus

13 illic consistere

Religiosa caliditas.

Lithuani Marchiam depopulati.

Vanko dux Mazouiae suspectus molestat.

Victoria Polonorum.

Rex Bohemiae cum ordine.

Venerus magister Prussiae.

Castrum Dobrzine caput.

Ioannis Bohemiae regis inscriptio.

Nakel & Vilschrod castra exusta.

Raczanisz castrum.

Castrum Gnyewkowie exulit.

Wladislaus rex restitit.

illic consistere coactus est. Magister em̄ Prussiae cū Magistro Littoniae, ripas fluminis per aliquot miliaria, trūcis Oxigonis & cōpaginibus lignorū precluserant, projectione machinarum transitum regis prohibentes. Rex uero ab uno agresti, uado fluminis monstrato & cognito, relictis aliquot militib⁹ armatorū in siluis occultatis, q̄ primum hostes secederent fluium superare, fumoq; signum praeſtare iussit. Ipse autē cū exercitu retrorsum uersus Brodniezam iter per tria miliaria conficiebat. Et quum omnis exercitus Crucifericus ad Brodniezam diuertisset. Milites regii ex statione prodeūtes, fluiū Drwaneza absq; impedimento superarunt, & signū fumo ostēderunt. Quo rex uiso, concito gradu ad hesternā statua reflexo itinere perueniens, circa molendinum Lubicz fluium facile superauit, & acies ordinauit. Cruciferi autē, preter opinionem suam, exercitum regium, suo multo superiorē uidentes, dissoluto campeſtri exercitu, in munitiones se receperunt. Rex autē desiderio pugnae fraudatus, latis uastationem iussit extendi, praedas coactas in poloniam aliquotiens mittendo. Dumq; ad ulteriora exercitum pmoueret, Caduceatores a Magistro & Cruciferis circa Grudzanecz aduenientes, pacē cum rege ad festum sanctae trinitatis, sequentis anni composuerunt. Ea conditione, ut super occupatione terrae Pomeraniae, & damnis inde sequutis, Karolus rex Hungariae, pro parte Wladislaw regis Poloniae, & Ioannes rex Bohemae p pte Cruciferorū induciis durantibus, iustum pronuntiarent decretum, & potestatem cōpellendi utramq; partē ad sue sentēciae obseruationem haberent. Verum Cruciferis Ioannem regem Bohemae ad concordiam non adducentibus, pacis cōditio neglecta, & bellum periculosissimum denuo ortū est. Wladislaw etenim rege Poloniae āno domini 1331 in die sanctae Trinitatis q̄ fuit quattadecima mensis Iunij, agente conuentum omnium suarū terrarū generalem in oppido Chaczini, abrogato & destituto Vincentio, de Pomorzani palatino Posnaniē, de familia Nalancz, a Capitaneatu maioris Poloniae: Filium suum ducem Kazimirum uiginti & unum annum natū, praefecit, ut eo administrante longinq; ora regni, ipse rex Wladislaus quietior Gracouiae consisteret.

CAPVT XI.

Vincētius autem de Pomorzani, adeptū sibi maioris poloniae capitaneatum dolens, ad Magistrum Prussiae Lutherū, spem uandarū rerum tranſiuit, & pluribus promissionibus, ut inuaderet maiorem Poloniam eum pellexit & induxit. Magister autē & ordo oportunitatem benegerendi belli non negligens, cum potenti exercitū, cui Theodricum de Aldemborg Marsalcum, & Othonem de Luterberg praefecit, Vincētium palatinum in Poloniam tranſmisit. Qui pertransiēs Brzesce & Iuniwladislawiā, occultis itineribus perueniēs. Slupczam oppidum episcopi Posnaniē cōcepit & incendit. Exinde ad Pisdri, ubi Kazimirus filius regis cōmorabatur, propere aduenit. Sed duce Kazimiro praemonito, & cum suis militibus in loca siluestria tempestiue se recipiēte, spesq; hostes fallente, Cruciferi furore repleti, in oppidanos Pisdrenses debachati sunt, & succenso oppido cum ecclesiis, omnem oram citra & ultra Vartham, spoliis & incendiis

Pacis pactum neglectum.

Vincētius Palatinus de Capitaneatu depositus.

Ad Magistrum Prussiae defecit.

is & incendiis complentes. In Thorun ad Magistrū Prussiae, cum preda Vincentio palatino Posnaniē comitāte, reuersi sunt. Luderus autē de Brunſwig magister Prussiae, cōmendato Vincentio de Szamotuli palatino Posnaniē, q̄ fidem promissam sincerē custodirēt: multo maiore exercitum ex Almania conductum, tum ex propriis gentibus, & magistri Liuoniae militibus cōposita multitudine refertum. Cum cōmendatoribus singulae terrarum ad uastandum uniuersum regnū poloniae, ducente Vincentio palatino Posnaniē tranſmisit. Qui terra Cuyauiae absq; uastatione pertransita, in ciuitatem Lanciei enī peruenientes, ipsam in girum succenderunt. Castro Lanciei per milites regios strenue defenso, uillis autē & oppidis omnibus in girum discurrendo succensis. Exinde in Kalisz ducente Vincentio palatino iter uerterunt, & castro cōquisito, ab oppido cum strage eorū repulsi sunt. Illicq; statua quinque diebus, Ioannem regem Bohemae expectantes, qui se in auxilium eorū cum exercitu uenturum sponderat, tenuerūt. Sed rege Bohemiae non adueniēte moto exercitu, Zneynam, Gneznā, Nakel, Pobiedziska, Sroda, Kozlzin Kleczow, & uillas in girum exusserunt. De ecclesia Gneznei haud secus q̄ Barbari uasa sacra & ornamenta diripuerunt, corpus tamen sancti Adalberti non reperiēs. A Gnezna eorum exercitū dirigente Vincētio palatino, ad Vnyeow mouerunt, & castra Vnyeouien atq; Siradiē, cum oppidis eorum Item Vartham, Staw, Szadek, igne demoliti sunt. In monasterio Siradiē, Nicolaus Prior ordinis predicatorū prouolutis genibus, Hermannium Cōmendatorē Elbingen praecatus est. Cuius noticiam bonam, quū esset in conuentu Elbingen, contraxerat, ut a spolio & incendio monasterii eorum abstineret, qui superbe respondens in uulgari Prutenico, se non intelligere ait, cum aliis in monasterium irruit, & calices, cruces, ornamenta fortunas diuersorum hominum illic cum bonis suis causa conseruationis fugientium abstulerunt. Monachos cappis, hoies uero utriusq; sexus induuiis, usq; ad extremam denudationē exuēs. Et quum per oppidū Konin uersus Prussiae am redirēt, tria milia equeſtriū, ad lacū Nisamiſi miserunt. Illic em̄ nobiles & agrestes cū pecoribus cōgregati, iuxta praefatū lacū aggerē & fossatā, se pte miliaribus in longū, a Zuola & Kampa uillis usq; ad oppidū Glusino extruxerunt, & sese abdiderūt, certioresq; facti de hostiū aduentu, Wladislaw regi poloniae, qui haud longe distabat, pro subsidio supplicarunt. Qui illis Marsalcum cū aliquot centenis suorū aulicorum tranſmisit, quibuscū aduenientes, hostes tanta cōcede cōsixerunt, ut pauci admodū mortē euaderēt, quod ossa occisorum in eodem loco monstrāt. Wladislaus autē rex poloniae quis stridores bellicos refugeret, & in atate pene decrepita deficeret, tamen iuxta ira uiuacitatem subministrante. In altero Cruciferorū ingressu, exercitu ex suis dumtaxat terris collecto, in discrimen uniuersae dimicationis non uenit, quum hostiles copias, multo superiores cerneret, ex abditis tamen & insidiolis locis, data oportunitate, crebra strage ipsas afficiebat. Anxiusq; & dolens de sui regni uastatione quū uires deficerent, ad dolos se conuertit. Nunci osq; secreto ad Vincētium palatinum Posnaniē misit, ut patriam hosti p ditam, post tot fauillas & cineres cōmiseratus releuaret. Habiturus perpetuam

Luderus de Brunſwig magister Prussiae.

Vincētius dux Prutenorum factus.

Grande sacilegium.

Wladislaus suis auxiliā mittit.

Vincencius do-
lum machinat.

tuam impunitatē si scelus scelere cōpensaret. Vincēti⁹ ergo palatinus ad omnia pro salute patriæ sufferēda sese obtulit. Et nocte tanq̃ exploratū iret, ad secreta colloquia regis uenit. Primumq̃ obtenta uenia de male perpetratis, hostilem exercitum magnum numero fore docuit, onere uero sarcinarum ac spoliōrū, & sibiipsi grauem & ad fugam magis q̃ ad pugnam procliuem, & ut fidelior cognosceretur, ad inuadendum hostem a fronte pollicetur, regresq̃ Vincētio palatino ad Cruciferos, rex in magnos ausus erectus, filio suo duce Kazimiro ad tutiora loca cum Gregorio Nekanda (miles hic de genere bipennium erat) secedere iussit, aciebus ordinatis, uigesima septima Septembris, quæ est dies translationis sancti Stanislai patroni Polonorum, in uilla Płowcze, quod alio nomine Blewo dicitur, prope oppidū Radzieyow sito, sole oriente, ad pugnam paratum se ostendit. Cruciferisq̃ tantā turbationem iniecit, ut abiectis cathenis ferreis, tumultuarie acies constituerent, & obuiam regi pcederēt. Wladislaus uero rex, ut interim nebula resolveretur, quæ adeo densa erat, ut uir uirum uix cerneret. Milites adhortatus est, ut ferrotiore quo possent animo pugnārēt, & pœnas debitas ex hoste exigere. Iubensq̃ signa canere, primam cohortem ex cūriēlibus & ueteranis, in medios hostes induxit. Vincentiusq̃ de Szamotuli palatinus Posnaniē, ad purgandum suæ infidelitatis infamiam, inspectāte rege & uniuerso exercitu, in hostes cum suis armigeris irruit. Sic & ceteri exercitus polonōrū in præliū gradum promouebāt. Donec Cruciferi fugientes terga darent, plenamq̃ uictoriam rege Wladislao se consequutū fuisse autumante. Nouus exercitus quem magnus Cōmendator & Russi de Plawen ducebāt, superuenit. Prælium ex integro resumptū est, obstinatius autē utrisq̃ pugnantibus, Cōmendator magnus Ocho de Brunsdorff (qui quasi certam in suis manibus tenebat uictoriam, mandauerat suis ne quēpiā polonum seruarent uiuum) Hermannus in Elbing, Albertus in Gedano Cōmendatores, & plurimi alii occisi sunt. Cruciferisq̃ in fugam conuersis, maxima cœdes fugietium ædita est, rege Wladislao magna uoce hortante, ut fugientes cedere milites non desisterent. Durauit hæc pugna ad horam diei nonam cū in ortu solis incepisset. In ea quadraginta milia hostium cœsa feruntur, Polonis (suffragiis ut creditur sancti Stanislai, cui illa dies fuit dicata) nō admodū cruenta uictoria, insignioribus paucis occisis cessit. Inter quos hi præcipui fuerūt. Zegotha de Morauicza uexillifer Gracco: Cristinus de Ostrow uexillifer Sandomiriē, filius Prandothæ Castellani Gracco: & Iacobus de Szumsko Castellanus Zarnouieñ. Castris hostium exercitus Polonicus potius uehementē dictatus est. Captiui insigniores in Graccouiam cum signis perducti sunt.

CAPVT XII.

Quotidie rex in certaminis locum descendens, & suorum cœsa cadauera recognoscens. Vnum ex suis militibus, Florianum Szari dictum multis spiculis confossum, inter mortuos supino corpore iacentem, utraq̃ manu uentrem & intestina attrēctantem, offendit. Quem diligentius intuitus ad comitantes, q̃ acerba, inquit, est huius nostri militis pœna, tū ille resumpto spiritu, acerbior est respondit, si quis

Insignis cōsi-
ctus utrimq̃.

Polonorum vi-
ctoria.

si quis durum uicinum, in una uilla consistentem, qualem ego sum experuis, tulerit. Tū rex, bono animo inquit esto, si incolumis euaseris, scito te liberalitate mea duri uicini societate caniturum. Sublatus inde & curatus regia largitione in foeliciorem gradum euectus est. Et stupi suæ, quæ tres lanceas pro insigni defuit ab euentu rei: Nouum insigne selita, abrogato uetusto Koslirogy indidit, acerui ossium humanorum in uilla Płowcze, magnitudinem cladis testantur. Quæ Mathias Episcopus Wladislauiensis erecto illic oratorio contexit. Nec profecerunt hostibus longæ cathenæ, quibus per balihē os connexi, ut feruor, dimicabāt, quin iusta polonorum ira dissoluerentur, & prostrati in Polowoze cernuntur. Ioannes rex Bohemiæ tunc Wratislauia commorans, audita strage Prutenorum, ueritus ne rex poloniæ quicquam diutius de recuperandis terris, & de euertendo ordine Cruciferorū nouaret, celeritate nimia cum copiis undecūq̃ contractis, ciuitatem Posnaniē obsidiōe cinxit. Quam nouitate rex Wladislaus accepta, Prussia in quā uastādam præcesserat obmissa, uersus Posnaniam diuertit. Quem rex Bohemiæ & copias ruis, suis multo fortiores pertimescens, citato cursu in Wratislauiam rediit. De suis quingentos milites ammittens, & machinās relinquens, contentus a uertisse Prusiæ uastationem quam interdebat. Hæc facta sunt anno præexpresso 1331. Anno uero sequenti 1332. Cruciferi ne eorū potentia diminuta uideretur, missis in inferiore Almanniam & Bohemiam nūciis, nouos milites cōduxerunt, & totam terram Cuyauia & Dobrzineñ, calis expugnatis occupauerunt. Oppidumq̃ Brzescze demolientes, in alio loco aptiori, arcem & ciuitatem muris cōtilibus cōmunierūt. Wladislaus autē rex poloniæ, ad recuperandum terras occupatas, cū propriis genibus & auxiliariis, a Karolo rege Hungariæ illi missis, circa festum assumptionis Mariæ, habens secum filiū suū ducem Kazimirum per terras Mazouia descendit, & terrā Chelmeñ uastauit, ac exussit. Magistroq̃ & ordine per legatos pacem petente, & occupata reddere promittente, induciæ pacis ad festum sanctæ trinitatis alterius anni datæ sunt. Exinde rex cum uniuersis copiis, ad maiore poloniam remeans, Duces qui ad Ioannem regē Bohemiæ defecerant, terrasq̃ regni sui inuasionibus laceſiebāt, expugnauit, & munitiones eorū succendit ad castrūq̃ & oppidum Kosczan, quod pro rege Bohemiæ tenebatur, pueniens, illud obsidiōe cinxit. Bohemis autē & Slesitis qui castrum tuebatur, obsidentes polonos irridētibz. Dux Kazimirus filius regis cohortatus milites suos ad impugnandum castrū, iniussu patris processit, quo uiso uniuersus exercitus mira celeritate accurrens, castrum per uiolentiā consecratis moribus recepit, oppidumq̃, capto castro, absq̃ mora in potestate regis insperato uenit. Kazimirus tādē parētando mortem suorū, in expugnatione castrī occisorum, hostes qui castrum defendebant, omnes gladio percuti iussit. Hoc ultimū bellū Wladislai regis fuit, post quod Graccouiam remeando languescere cepit, & in grabatū decidens, deficientibus uiribus, fratre Helia ordinis prædicatorū doctrina perspicuo uocato, confessione facta, singulari auctoritate Apostolica pro mortis articulo ei cōcessa absolutus est, sacramentoz eucharistiæ procuratus. Commendato filio suo Kazimiro Baroni-

Familia tatarum.

Ioannes rex Bohemiæ Posnaniam obsedit.

Fuga eius.

Brzescze translacum.

Ordo Cuyauia uastat. Rex uisionem parat.

Kazimirus castrum kosczan capio.

bus, in

bus, in castro Gracco: secūda die Marci, quæ in dominicam Reminiscere cā-
debat, uel ut aliæ historiæ tradunt, quarto idus Marci, & est dies sancti Gre-
gorii, āno dñi 1333 in domino obdormiuit, in maiori ecclesia Graccouien, in
parte sinistra chori uersus sacrarū, ante aram sancti Wladislai regis, quam
ipse erexerat, dotaueratq, sepultus. Sepulchrū eius alba petra, per sculptu-
ras & testudinem adornatum est. Fuit autē iste rex Wladislaus, fortis manu,
animo ferox, & usq; ad decrepitam ætatem robustus. Habitu uero corporis
exiguus, & iccirco Loktek quasi cubitalis ob breuiorē staturam cognomina-
tus. Regnauit autem post coronationem duodecim annis, mense uno, diebus
sedecim, tempore regiminis sui, ante coronationem non computato.

CAPVT XIII.

Anno domini 1306. Audientes Lithuani gentiles, scissiones in re-
gno Poloniæ, per nemora & inuia in terras maioris Poloniæ ir-
ruperunt. Et oppida Kaliss & Stauissino, uillasq; in uiciniis eorū
depredati sūt, senes & impuberes trucidarūt, pluraq; milia per-
misculæxus, absq; ulla resistantia, in seruitutem abduxerunt. Eodem tempo-
re Henricus de Pleczko genere Saxo, eo anno in Magistrum Prussiæ assum-
ptus, misso exercitu in Lithuaniam, castg; Garthin, forti præsidio Lithuano-
rum munitum, tempore nebulæ apertū reperiens, omnes Lithuanos aut tru-
cidauit, aut captiuauit, spoliatoq; castro & incēso ad ppria regressus est. Cō-
mendator autē de Konigsbergk; castrum Garthin nō fuisse locatum mole-
ste ferēs, cum eodem exercitu illuc perrexit, sed præoccupatum a Lithuanis
offendēs, nouis irrogatis spoliis discessit. Multis deinde militibus peregrinis
Prussiam aduenientibus nouū bellum Lithuanis illatū est, & districtu Kar-
szowin spoliis & igne uastato, in Prussiam redierunt. Anno quo supra 1306
Ciuitate Graccouien prope ecclesiam parrochiale omnium sanctorū arden-
te. Carbo ignitus flatu uenti supra tectum ecclesiæ Cathedralis laminibus
plūbeis coopertū, plect, octaua die Mai, tectū consūpsit, & muros cū pari-
etibus ecclesiæ debilitauit. Vniuerso castro Gracco: cū turribus & domibus
ex lignis fabrefactis totaliter exusto. Graccouia uero huiusmodi iacturā
incendii, in pluribus domibus & in hospitali perpeffa est. Anno domni 1307
in die sancti Galli. Lithuani terras Siradiæ & Kalissien subito irrumpentes
plurimā rapiētes predā, coedeq; & igne plurima loca uastātes, concito gres-
su in Lithuaniam redierunt. Eodem anno Henrico duce Bauariæ cum suis gen-
tibus adueniente, Theodricus de Aldemburg magister Prussiæ, facta expe-
ditione in Lithuanos. In uicino castri Lithuanorū Vyelunya appellati, duo
castra noua erexit. Nomen uni imponens Fridburg, id est mōs pacificus. Al-
teri Beyer, id est Bauariæ. In eisq; frequēti præsidio uictualibus & machinis
ducis Henrici Bauariæ derelictis, ut castrū Vyelunya in deditionē cogeretur
discessit. Gediminus autem sup̄remus dux Lithuanie imminens periculum
depulsurus, noua castra forti exercitu circūdedit, & cum uiginti duobus die-
bus ad eorū conquisitionē intēderet, quidam Crucifer sagittandi peritus, ob
id sagittariorū magister uocatus, præfatum ducem Gediminū ignea sagitta
per dorsum trāsfixit, q; illico animā exalauit. Cuius morte sequuta exei-
cit⁹ Lithuanorum

Wladislaus
Graccou: mor-
tuus.

Lithuani Polo-
nia depredati.

Henricus de
Pleczo magi-
ster Prussie.
Castrum Gar-
thin depreda-
tum.

Cruciferorum
in Lithuanos
uictoria.

Ignis Gracco:

Lithuanorum
incurfio.

Theodricus de
Aldemburgk.

Fridburg, Bey-
er castra erecta

Dux Lithua-
niæ sagitta ig-
nea interceptus

Lithuanorum obsidione soluit. Magister uero Prussiæ Theodricus eodē an-
no, misso Henrico Prussiæ Marsalco cū exercitu, districtum Lithuanie Vic-
dulkæ cedibus & flammis uastauit, & plures captiuos in Prussiam induxit.
Sequenti autē anno Olgerth Lithuanorū dux, necem Gedimini patris sui &
patriæ uastationem ulturus, in forti exercitu Prussiam ingressus, eā cedib⁹
& ignibus uastauit, depopulatione latius extensa, prædā hominū & pecorū
in Lithuaniam ducebat. Quem Henricus Prussiæ Marsalco quartadecima
die Augusti, apud nemus quod Galebonke nominatur cōsequutus, quīs hor-
sū impar uidebatur, confligit, & utriq; acriter pugnantibus tāta cœdes adi-
ta est, ut utraq; ps pro uicta discesserat. Maior tamē clades in Lithuanis ui-
debatur, qui mille ducentos & uiginti ex suis perdiderunt. Captiuosq; & pe-
cus relinquere coacti sunt. Anno domini 1310 pridie kalendas Maii, in op-
pido Kowale terræ Cuyauien, natus est Kazimirus filius Wladislai Loke-
tek, & Hedwigis consortis eius, qui regnum Poloniæ prudentia, fabrica mu-
rorū, & legibus decorauit & adornauit. Eo anno maxime tempestates & aq-
rum inundationes in Italia, Almania, Bohemia & Polonia fuerūt. Sol quoq;
ultima Ianuarii eclipsim passus est. Ex his magna sterilitas subsequuta, qua-
lem nemo meminerat, nec a prædecessoribus audierat. Deficiēteq; pane, her-
bas homines manducarunt. Eodem anno Boleslaus dux Wratislauiē, filius
Henrici quinti, ulturus iniurias patris, terram Henrici filii Conradi Glo-
gouien uastauit, factoque conflictu, Henricus Glogouien succubuit. Et Boles-
laus dux Wratisl: in superbiā elatus, multa bona procaciter consumpsit, ut
postea ære alieno uiueret. Inter filios autē huius Henrici Glogoui: Przemis-
laus quum esset uegetioris ingenii, nunq; Ioanni regi Bohemiæ subici uoluit.
Hic ueneno a propriis uasallis intoxicat⁹ interijt, & apud monasterium Ly-
benſe sepultus quiescit. Et quia nullam prolē reliquerat, Henrico Zeganeſi
& Ioanni Stinauiē fratribus eius Glogouia celsit in commune, Conrado p
Stinauiā contērato. Sed postea Ioannes Stinauiē, mediam partem Glogo-
uia, Ioanni regi Bohemiæ uendidit, qui rex exercitualet in Glogouiam ue-
niens, alteram partem Glogouia in suam redegit ditionē. Et ob hoc grau-
men, Henricus Zeganeſi mortuus est, in monasterio Lubenſe sepultus. Filius
autē eius unicus, eiusdem nominis Henricus, adeo Ioānem regem Bohemiæ
& filiū eius in regno successorē Karolum inuasionibus turbauerat, ut Karo-
lus rex Bohemiæ, alteram partē Glogouia quæ fuit patris eius, ipsi restitue-
ret, suam ditionē tamen & subiectionem ex cōposito profitenti. Anno Chri-
sti 1311. Viçtenen sup̄remus dux Lithuanie, cū omnibus suis copiis terras
Prussiæ sub carnispriuo ingressus, per cœdes & flāmas, magnam partē ter-
ræ in fauillam & desolationem redegit. In Lithuaniamq; cum quingentis ca-
ptiuis reuersus, diis suis libamina obtulit. Commendator interim de Konig-
bergk, uno agmine, & quinq; alii Commendatores altero agmine, diuersoq;
itinere Lithuaniam furentes ingressi, singula quæ occurrebant, aut captiua-
runt, aut occiderunt. Et Lithuanorū ducem Viçtenen epulante perturbaue-
runt, in Prussiamq; magno cum captiuorum numero regressi sunt. Eam uas-
tationē dux Viçtenē ultur⁹, quattuor milibus ex cæteris delectis, in uigilia
Ramispalmarū

Magister Prus-
siæ Lithuaniam
uastat.

Kazimirus filius
Loketek natus
in Kowale.

Eclipse.

Fames.

Henricus Zega-
neſi mortuus.

Viçtenen Lith-
uanie dux Prus-
siam uastat.

Commendator
konigsbergē
Lithuaniam re-
greditur.

Vitenen Prus-
siam repetit.

Dehonestatio
sacramenti Eu-
charistici.

Cruciferorū de
Lithuanis ui-
ctoria.

Cōmendator
Brādenburgē
secundam expe-
ditionē in Lith-
uanos pergit.

Hēricus de Tre-
uiri magister
Prussie.

Boleslaus dux
Mazouie mor-
itur.

Ramis palmarum in Prussiam intrans, cuncta ferro & igne usque ad Brunsberg vastauit. Ecclesias vastis & clenodiis spoliavit, & eas incendit. Diuinissimum eucharistiae sacramentum, in terram cum ignominia proiectum, ore conspuuit, & pedibus conculcauit. In Lithuaniaque magnam captiuorum multitudinem pel- lens, dum in limitibus in una siluarum captiuos inter suos diuisurus staret & coram uirginibus (quae absque uiris & ceteris mulieribus mille quadringenta numerum explebant) sacramentum eucharistiae ex terris Prussiae in sacrario allatum, prophana manu extertum, ante pedes uirginum proiciens, spurcicissi- mo ore conspuens, & pedibus conculcans. Interrogabat, ubi esset deus earum, qui ei resistere non ualeret, neque suis cultoribus auxiliari. Non autem diui- na maiestas blasphemiam tulit. Altera siquidem die in diluculo, quae fuit dies Martis, octauo idus Aprilis, Henricus de Ploetz magister Prussiae, cum octu- aginta fratribus Cruciferis, & forti aliarum gentium exercitu, ducem & ex- ercitu Lithuanicum in eisdem statuiis consequutum, conflixit, & ad extremum uicit, singulos uictos in patibulum agens, aut undis suffocans. Ex tanto autem Lithuanorum exercitu, nemo praeter ducem, & duos eius comites, qui & ipse in capite uulneratus aufugit. In memoriam tam famosi triumphi, Cruciferi in domum reuersi, monasterium sanctimonialium in Thorun fabricarunt & dota- runt. Alteram expeditionem Commendator de Brandenburg in Lithuanos agit, & vastato districtu Pogrodne, citato agmine discessit. Terciam expedi- tionem eo anno magister Henricus de Ploetz agit in Lithuanos, & secunda Iulii Lithuania ingressus, districtum Salsmken ferro & igne vastauit. Etiam tria castra illic conquirens incendit, multisque militibus Lithuanorum occisis, ser- ptingentos in captiuitatem duxit. Anno domini 1312 Henrico de Ploetz, de officio magistratus cedente, Henricus de Trir, qui & Karolus appellatus est, successit. Eo anno duae expeditiones in Lithuaniam actae sunt. Una per magi- strum contra castrum Bisen itinere terrestri. Altera per Vernerum Commendator- rem de Ragneta, nauali classe per fluuium Memel, contra castrum Mergist, ab eo pa- rum profecto, praeter paucos captiuos attulere. Terciam expeditionem agit Henricus Marsaleus, cum ingenti sui exercitus pernicie. Nam castrum Bisen incoquisito, in tres districtus, uidelicet Miedniki, Crinwiezin, & Trziwiczar- ny descendit. In quibus usque uictualia reperiens, fame indies inualecente, pro- spacium centum & amplius miliarium rediens, multos de suis inedia consum- ptos ammisit. Miserat & dux Lithuaniae suum praefectum Surminum, uirum callidum cum classe centum nauium, contra castrum Trismemel, qui naues Cru- ciferorum in flumine Memel reperiens, incedit, tandem a Cruciferis uictus, tri- centis quadraginta de suis ammissis, cum reliquis eadem classe in Lithuania refugit. Anno domini 1313. Boleslaus dux Mazouiae, filius Semouiti filii Cōra- di Mazouiae, frater patruelis ducis Wladislai Loktek, in Wissegrad octauo kalendas Maii mortuus est, in ecclesia Ploetz sepultus. Hic seculissimus per- sequutor fuit & malefactorum fuit. Hic tres filios superstites, Semouitum Troydenum ex prima coniuge Lithuana multum honesta, & Venceslaum seu Vankonem ex altera coniuge Bohema, & unicam filiam ex eadem Bohema re- liquit. Anno domini 1314. Magister Prussiae Karolus, & ordo Cruciferorum, a quolibet

a quolibet manso culto in Pomerania, & terris occupatis de quibus decima manipularis reddebatur, duos scotos uisuales colonis soluere iussit. Sui uero & omnium Commendatorum atque terrigenarum praedia, a solutione cuiuslibet de- cimae penitus libera esse decreuit. Propter hoc Episcopus Wladislauen, in cuius diocesi fere tota Pomerania consistit, cum assensu Archiepiscopi Gnes- nen, & Episcopi Polnaniensis, monasteriorum quoque & aliorum beneficiorum, Magistrum & ordinem, ac uillanum rusticos centuris ecclesiasticis percelluit, & loca eorum interdicto supposuit. Verum Magister & ordo appellationibus ad sedem apostolicam se tuebatur, & rigorem censurarum eludebant. Eodem anno circa Natale domini, Cometes cum longa coma circa polum apparuit durauitque usque ad finem mensis Februarii. Et paulopost, alter Cometes in parte orientali apparuit, qui sicut quantitate minor erat priore, ita & minor du- ratione. Tres etiam lunae simul eo anno apparuerunt.

CAPVT XIII.

Anno domini 1315. Henricus & Wladislaus filii ducis Henrici quinti Wratislauen, aetate pubertatis transgressi, fratrem suum seniore Boleslaum magna importunitate ad partiendum patrimonium coegerunt. Ne ipsius prodigalitate partes hereditatis illorum con- sumeret, & Boleslaus quidem Bregam accepit, aspirans ad pecunias a fratribus addendas. Henricus uero Wratislauia forte accipiens, quadraginta octo milia marcarum Boleslao exsoluit. Wladislaus autem iunior fratrum Legnicam for- tibus, in subdiaconi gradum promotus, in triginta duobus milibus marcarum quae non potuit pro adhaerentibus soluere, Legnicam ciuitatem Boleslao Bre- gen fratri suo obligauit. Sed idem dux Wladislaus aetate ductus, contra Boleslaum ducem Bregen bellare coepit, ut sibi de Legnicam ducatu cederet, quem saepius suum & fugatum tandem comprehendit, & in Legnicam ca- stro in carcere dimidio anno alligauit, quo reconciliantibus amicis, ut singulis annis quingentas marcas quibus statum suum ducere possit, dux Boleslaus sibi daret, dimisso, propter graues molestias frenesim incidit, & deliras cuidam militi qui castrum Hornsberg in montibus habebat, se adiunxit, & praedas in Bregen ac Legnicam ducibus agere coepit. Dumque in uillas Sankow, & Vir- bia in terra Bregen impetum fecisset, a rusticis qui pro sua securitate centum armatos conduxerant, cum viginti complicibus captus est, & Boleslao Bre- gen duci praesentatus, in uinula trusus, in castro Legnicam integro anno deti- nebatur, ubi tantam frenesim incidit, ut singulos sibi ministrantes conaretur occidere. Mitigata tandem frenesi, a uinculis dimissus, nunquam stabilem tenuit gradum, sed in modum delirantis ambulabat. Anno quo supra 1315 Sama- gittae numerofo exercitu Ragneta cinxerunt, & quum longum tempus in ob- lidendo castro non expugnato consumpserunt, conculcatis segetibus, & om- nibus in circuitu vastatis atque exustis, in Samagittiam reuersi sunt. Vitenen autem dux Lithuaniae ceptum Samagitticum continuas, cum frequenti exerci- tu castrum Trismemel obsidione uallauit, projectioneque machinarum decem se- prem diebus expugnabat. Ducentos milites ab Henrico magistro Prussiae missos, ad obsessos ingredi contententes, ad unum omnes contriuit. Magi- strumque

Cometes duo
rum mensium.

Tres lunae.

Patrimonium in-
ter fratres diuis-
io.

Wladislaus na-
tu minor, frenes-
ticus.

Ragneta a Sa-
magittis cin-
cta.

strumq; Prussiae cum sex milibus armatorum uenientem, quum ab exploratoribus cognouit, in Lithuaniam se recepit. Quem magister Henricus non ualens consequi, terras hostiles nihilominus intrauit, & plures ex Lithuanis aut occidit, aut captiuit. Eodem anno Henricus de Plozck Saxo genere, & Marsalcus Prussiae, cum proprio milite Lithuaniam ingressus. Districtum Pastow vastauit, & exussit, & quingentis Lithuanis captis, Prussiam reuersus. Plures milites ex Rheno in Konigsbergk gratia exercende militiae offendens, alteram illico expeditionem in Lithuanos agit. Castroq; Bisfen conquisito, octuaginta Lithuanis, qui illic reperti erant, necatis, districtum Medniceum continuauastatione in fauilla redegit. Magister deinde Prussiae Henricus cum maioribus copiis Lithuaniam repetens, exercitu quadrisariam diuiso, & populatione latius extensa, plures districtus Lithuanorum ad eam diem intactos, deuastauit, & magnam captiuorum ordinem ex Lithuania duxit. Frugibus autem ad maturitatem pertingentibus, iterum Marsalcus in Lithuaniam ingressus, & duobus castris Ingedin & Pistin expugnatis & exussis, fata omnia conculcauit, aut exussit. Eam molestiam David Praefectus castri Lithuanorum Garthin ulturus, cum octingentis armatis Prussiam inuadens, districtum Vunsdorff deuastauit. Quem Comendator de Capow dum rediret consequutus, certamine inito, captiuos liberauit, & quinquaginta quinque occisis, ceteros in fugam uertit. Ab exordio institutionis denarii sancti Petri pro lampadibus, de qualibet domo & familia tres tantummodo obuli usuales, & alienae cribrum soluebatur. Hac autem prisca consuetudine anno domini 1318 per collectores apostolicos abrogata, sancitum est ut de quolibet capite rustici hominis, unum obulum usuatim annuatim soluatur, quod usque in hanc nostram aetatem continuatur. Anno domini 1319 Boleslaus Bregeu & Legniceu dux, Contrado filio ducis Henrici Glogouien cui Olszna obigerat, propter Henrici quinti patris sui captiuitatem & depactionem bellum mouit. Olim per auum eius Conradum Glogouien factam, & aliquot certaminibus superatum, ad tantam aegritatem ipsum ducem Conradum redegit, ut unum tantummodo equum, & pallium lineum quo amiciebatur possideret. Itaque scedere, ex sententia Baronum communium, Conradus Oleszneu, Namislauiam, Beroltow, Cruzbork, Pieczzen, & Cunczeu stad duci Boleslao Bregeu restituere coactus est. Voluam uero & Lubeus compassus aegritati Conradi Oleszneu ei dimisit. Accessione autem tot bonorum Boleslaus sumptus prodigos iterum facere coepit, intantum ut debitis uariis inuolutus, oppidum Nyempecz cum suo districtu, duci Bernardo Sweidnicen, Item Haynouia & aureum montem creditoribus ciuib; Wratisl obliget.

CAPVT XV.

Nno domini 1320 Wladislaus Loketek rex poloniae, filiam suam Elizabeth nomine, die dominica infra octauas Petri & Pauli apostolorum, Karolo regi Hungariae matrimonialiter copulauit. Hac feliciter duabus morte absumptis coniugibus regi Karolo nupsit & comansit, filiosq; insignes ei genuit. Eodem anno 1320 Nankerus nobilis de domo Oxa, ex prouincia Oppolien ortus, in Episcopum Gracconiensem electus, ecclesia Gracco: ueterem, angustum situm habentem, & humilibus

structuris

structuris edificatam, recentiq; incendio deformatam, deiecit, & nouam opere sumptuoso ex alba & quadrata petra inchoauit, latitudinem atq; longitudinem eius quantum spacia loci patiebantur extendens, quae & qualis in hanc diem coeuitur & permanet, hinc factum est ut multa maligna sepulchra Principum & Pontificum, noua edificatione superueniente, obruta perierint. In edificatione autem tam sumptuosam ecclesiae Cathedralis Gracco: Nankerus Episcopus Gracco: duas partes, Capitulares uero tertiam, & clerus totius dioecesis Gracco: subuentionem caritatiuam contulit. Cuiuslibet etiam beneficii & parrochialis ecclesiae decollatione, siue spirituali, siue regia & laicali, uacantibus, primi anni fructus pro fabrica ecclesiae exigebantur & reddebantur. Eodem anno Henricus de Plozck Marsalcus Prussiae, habens secum quadraginta fratres ordinis cum exercitu bene instructo, Lithuaniam ingrediens, districtum Medniceum q; latius potuit vastauit. Interim Lithuani & Samagittae, nihil ea vastatione deterri, angustias unius saltus, quem Cruciferi in redeundo transiri erat, occupant, & maioribus arboribus circumquaq; succis, insidias parant, dumq; Marsalcus Prussiae & exercitus eius insidiarum ignarus saluum esset ingressus, a Lithuanis circumuentus, imprimis ipse, deinde alii ad unum omnes aut delati, aut capti sunt. Lithuani pro uictoria & spoliis hostium, diuisi thura litantes, unum ex Cruciferis uocatum Gerardum Rudde de Samleuth, cum equo & armis in piram extructa incenderunt, & conflagrarunt. Anno quo supra, in festo exaltationis sanctae Crucis, Lithuani terram Dobrzineu quae tunc a relictis ducis Semouiti tenebatur, improuise vastauerunt & oppidum Dobrzineu exusto, cum captiuis utriusq; sexus, ueloci fuga regressi sunt. Ioanes rex Bohemiae, & Comes de Luczemburgk, sciens duces Slesiae uiros simplices, calliditate sua eos ad se trahere coepit. Primum itaq; anno domini 1322 Boleslaum ducem Zambiceu alias Monsterbergeu, Bernardi ducis Sweidnicen germanum, amplissimis promissionibus inescatum, induxit, q; castrum & oppidum Cloczko pro tenui pecunia ei uendidit & resignauit. In quo homines & praeda & rapinis uiuentes locauit, ut ceteros duces Slesiae spoliis uexaret & discordiarum semen iacerent. Wratislauiensis insuper ciuitatis ambiens possessionem, Boleslaum Bregeu & Legni: ducem, profusis donationibus contra germanum eius Henricum sextum ducem Wratisla: subordinauit, qui dum bellis praemeretur, quum esset princeps pacificus, ad Wladislaum Loktek regem poloniae se conuertit, & Wratislauiensem ciuitatem sibi cum ducatu perpetuo resignauit. Wladislaus autem rex apprehensa possessione ciuitatis & ducatus Wratisla: aliquanto tempore ipsam gubernans, compassus paupertati ducis Henrici, Wratislauiam sibi restituit. Quo audito Ioanes rex Bohemiae exhilaratus, callidis blanditiis & iam non bello, sed liberalitate & astucia. Ad resignandum sibi ducatum & ciuitatem Wratislauiensem ducem Henricum induxit, receptoq; oppido Cloczko in administrationem solum ad tempora uitae Wratislauiam perpetuo resignauit, cum graui iactura regni poloniae, de cuius corpore ducatus Wratisla: erat, & cum iniuria fratrum Boleslai Bregeu & Wladislai Legniceu ducum, filiarumq; eius trium nobilium Offcze, Grithe, & Elizabeth, ad quos & ad quas spectabat successio

hereditaria

Ecclesia Gracco: couien exussit

Marsalcus Prussiae Lithuaniam vastaturus ingreditur.

Ordinis militum victi.

Variis altercationibus p ducatu wratislauiensem.

Wratislauiam ad Bohemos cessit.

Districtus Pastow vastatur.

sub. ex. mo. d. m. l. b. q. m. u. s.

Cruciferorum victoria

Ingedin & Pistin castra expugnata.

Institutio denarii sancti Petri immutatur.

Restitutio Boleslao Bregeu facta.

Elizabeth regi Hungariae nupsit.

hereditaria. Ab eo ergo tempore ducum Wratislae cessauit successio, ciuitate Wratislauiensi obedientiam regis Bohemiae proficere. Tandem Wladislao duce Legnice ducatum suum Legnice, quae Boleslao Brege in triginta duobus milibus marcarum obligauerat, uenalem exhibente. Ioannes rex Bohemiae solita uasfricia usus, cominatus est auferre ducatum Legnice Boleslao, nisi in suam & regni Bohemiae ditionem concederet, qua denunciatione Boleslaus Brege territus, se & sua Ioanni regi Bohemiae subiecit. Eodem anno domini 1322 Bernardus dux Sweidnice cum sua gente. Item dominus de Sueuia. Item duo Comites de Rheno, Item aliorum christianorum exercitus Cruciferis de Prussia illum dirigentibus, in terras Samagittiae & Lithuaniae descendens, tres districtus Varken, Ruffigē, & Klogen uastauit, & castrum Pisten conquisiuit. Barbarisq; praedictorum districtuum, callide obedientiam promittentibus, a coede & captiuitate temperatum est. Sub idem tempus Lithuaniae dux, in Liuania uastato episcopatu Darbatenfi & aliis districtibus, quinque milia captiuorum & multitudinem spoliatorum in Lithuaniam deduxit. Eam uastationem christianorum exercitus uindicaturus, iam instante hyeme in Lithuaniam expeditionem agit, nullo tamen opere memorabili, asperitate hyemis praemente, adito, in Prussiam remeauit. Dauid uero Capitaneus castrum Lithuanorum Garthin frigore non torpens, cum frequentibus copiis, districtum Reuel in Liuania uastauit, ecclesias incendit, sacra uasa recepit, sacerdotes aut occidit, aut cepit. Et quinque milia captiuorum cum ingenti praedam in Lithuaniam intulit. Deinde sub eadem hyeme Lithuani & Samagittae ciuitatem Memel, & tria castra in eius uicino expugnauerunt, & conquisierunt. multisq; christianis illic aut caesis aut captis, tam ciuitatem quam castra exusserunt. Post haec districtum Vilow adeuntes, strage magna adita, Commendatorem de Capyow, cum suo exercitu occiderunt. Et in multitudine captiuorum atq; spoliatorum Lithuaniam reuersi sunt. Mazouiae etiam ducatum uastauit. Dauid Capitaneus Lithuanorum de Garthin, & pluribus uillagis ac ecclesiis spoliatis & incensis, plures agrestes in Lithuaniam captiuos duxit. Sub eo tempore Karolus magister Prussiae mortuus est, & pro eo Vernerus de Orzele substitutus est.

Dauid Capita-
neus Rewel va-
stat.

Karolus magi-
ster Prussiae
mortuus.
Vernerus de Or-
zele magister
Prussiae substitutus.

CAPVT XVI.

Anno domini 1323 Lithuani clandestinis itineribus subito insilientes, oppidum Dobrzine ipsum depradati sunt, & conflagrarunt. In terramq; Dobrzine senes & impuberes occidendo, festine cum captiuis ad nouem milia estimatis, in Lithuaniam redierunt. Ea propter Wladislaus Dobrzine dux, & Wladislai Loktek regis Poloniae germanus nepos, personaliter ad eundem regem Wladislaum Gracouiam ueniens terram Dobrzine cum suis municipiis ei perpetuo resignauit, quia ad ipsius defensionem & incursionem, tam a Cruciferis quam Lithuanis factam & futuram intendere non potuit. Praeibisq; porrectis pro se & sua genitrice Anastasia relictis olim Semouiti ducis Dobrzine, terram Lancicie obtinuit, terra Dobrzine gleba & introitibus multo superiorem, dumtaxat ad tempora uitae, quia orbus & sine prole fuit. Anno domini 1324 Dauid Capitaneus in Garthin, iussu

Lithuanorum
exculso.

thin, iussu Gedimini ducis Lithuaniae oppidum Poltowsko episcopi Ploce, & centum triginta uillas in circuitu, in die sanctae Elizabeth inuadens, coedibus, flammis, & spoliis uastauit, & triginta ecclesias parrochiales igne deleuit, ac quattuor milia animarum in captiuitatem duxit. Alius quoque exercitus Lithuanorum in Liuania descendens, in aliquot locis eam uastauit, & praedam cum captiuis reduxit. Sequenti autem anno uidelicet 1325 Anna filia Gedimini principis Lithuanorum in coniugem duci Kazimiro filio Wladislai regis Poloniae, cum omnium captiuorum ex regionibus Polonorum per Lithuanos receptorum redactione pro dotalibus, adducta est. Et pax desiderabilis, ex hac affinitate inter Polonos & Lithuanos sequuta est. Anno praexpresso 1325 iussu Wladislai regis Poloniae, milites Gracco: & Sandomirien Mazouiam hostiliter depopulati sunt, & ciuitate Ploce conquisita, flammis ipsam exusserunt. Venceslaus enim alias Vanyek dux Mazouiae, conditionis suae oblitus, hostilitatem infestam cum Cruciferis Prussiae regno Poloniae inferebat. Anno domini 1327. Principes Slesiae, Oppolien, Teschen, Glogouien, Zegane, Olesznice, Stinaui, & Falkembergen, suae illustrissimae conditionis ex regibus Poloniae tracte obliti. Obliti libertatis, qua in illam diem perfuncti sunt, ad Ioannem regem Bohemiae infestum hostem regis Wladislai Poloniae, defecerunt, iugo & feudo Bohemico sese supponentes. Causa non alia extitit, nisi luor & acerba inuidia, quod Wladislaus Loktek sibi imposuerit regni Poloniae diadema, ipsis inconsultis, unde illum non Poloniae, sed Gracouien regem uocitabant, & a suis subditis uocitari mandabant. In quorum ignominiam, quia absque legitima causa a regno secesserunt, factum est laudum in regno Poloniae, quod nullus illorum principum, qui diu alienum iugum non excusserit, in regem, gubernatorem, aut Capitaneum in Polonia assumatur. Hinc factum est, sathana zizania superfeminante, quod principes & nobiles Slesiae, adeo Polonos exosos & contemptos habere coeperunt, ut in casibus & infortuniis eorum, detractionibus & morsibus magnopere picitentur. Ex hoc egritudine sua declarantes, quod uerum suum a quo exciderat, corrodit. Licet Polonia pietatis maternae ubera, in eorum necessitatibus non auerit, sed solatur & reficit. Hinc etiam factum est, ut aquilam candidam uniuersale signum principum Poloniae, duces Slesiae, hi quidem in nigram, alii in glaucam, nonnulli in camporum uariationem & colorum permixtionem permutarunt. Ne quid commune cum regno Poloniae habere uiderentur. Census tamen & denarius sancti Petri, qui ex uniuersa Slesia summo Pontifici praestatur. Sic & ecclesiae Cathedralis Wratislauiensis per Boleslaum primum regem Poloniae & patrem suum Myeszkonem fundatio & dotatio. Caeteraque insignia clamant & demonstrant Slesiam & Wratislauiam regni Poloniae prouinciam fuisse. Propiciatione diuina ad corpus & unitatem regni Poloniae postea reuersuram. Anno domini 1330 aestas nimium calida erat, ex nimioque seruire solis, ultra solitum cursu in polonia segetes in debitam maturitatem ante festum sancti Ioannis baptistae perductae erant, & undis desiccatis, flumina suos alueos deseruerant. Anno eodem. Ciuitatem Rigen cum omni dominio ad Rigen ecclesiam pertinentem, expugnauerunt & occupauerunt, fratres Theutonici sanctae Mariae

Poltowsko
oppidum va-
statum.

Pax cum Lith-
uanis.

Principes Sles-
iae ad Bohemum
regem deficiunt.

Aestas calida.

13 denigra

Venceslaus fili-
us Boleslai Ma-
zouie ducis
moritur.

Venerimors.

Lutherus ma-
gister Prussie.

Vincencius de
Pomorzan
moritur.

de nigra cruce, In Archiepiscopum Rigen fundatore suum usi officio. Quo
Crucieri de Prussia in reges & principes Poloniae in occupanda Pomerania
& aliis terris usi sunt. Anno quo supra sedecimo kalendas Iunii, Venceslaus
alias Vonyek filius iunior Boleslai ducis Mazouiae crudelis & seuerus in mi-
lites & subiectos, in Vissegrad mortuus est, & in ecclesia Picea sepultus, re-
liquit unicuique filium Boleslaum ex filia Gedimini ducis Lithuaniae. Anno pre-
tato die decimanona Octobris, Vernerus de Orzela magister Prussiae mul-
tis uulneribus, in castro Marienburg, ab uno fratre Crucifero Ioanne de Gin-
doiff confossus occubuit, in locum eius Lutherus de Brunswigk successit.
Anno praedicto postulante rege Wladislao Loktek a summo Pontifice pes-
sagium cruce signatorum & aliquot milia florenorum, contra Barbaros, Thar-
taeos, ac Lithuanos, accepit rationes & excusationes summi Pontificis, & non
ea quae postulauit, tamen ne nuntii regis uacui redirent, gratiam anni Iubilei
concessit, ea conditione, ut quilibet illam meritorius, duos aureos in capsam im-
poneret. Agebatur itaque Graccouiae annus Iubileus, pro festo sancti Stanis-
lai in Maioribus diebus, & in autumno festi eiusdem sancti Stanislai aliis tri-
bus diebus, magna multitudo ex universo regno Poloniae, sed & ex Hunga-
ria atque Slesia concurrente. Exinde non mediocriter summa auri collecta fuit.
Anno domini 1331 in festo natalis sancti Ioannis baptistae. Vincencius de Po-
morzani palatinus Posnaniensis, cuius ductu & prodicione Polonia fere perie-
rat, quia regio ad dicto in patria tutus consisteret, tamen eorum qui uastati &
incommodis confecti erant conspiratione, telis confossus & ebrius, teterri-
mae prodicionis poenas soluit.

Kazimirus secundus

CAPVT XVII.

AD surrogandum
nouum regem in lo-
cum regis Wla-
dislai nuper absu-
pti. Praelati & Barones Polo-
niae conuentu omnium terrarum
apud Graccos ageres una-
nimi uoto ac uocatione ducem
Kazimirum, filium praefati regis
Wladislai in regem Poloniae
elegerunt. Diemque sancti Mar-
ci pro coronatione eius desig-
narunt, regina autem Hedwigis
regis Wladislai relicta, & du-
cis Kazimiri mater, quae huius-
modi iniecit. Ne ipsa uiuente,
Anna consors Kazimiri in re-
ginam coronaretur, affirmansque
quod unus regni una regina di-
gnitate sit insignienda. Expugna-
ta tandem

ta tandem precibus ducis Kazimiri, quae tenerrime diligebat, in coronatione
Annae coniugis Kazimiri consensit. Ipsa autem in cenobium sanctimonialium
monasterii in antiqua Sandecz se recepit, & professsa regulam sancti Francis-
ci, ieiuniis, orationibus reliqua aetatis suae expleuit. Anno itaque domini 1333
in festo sancti Marci, quod in diem dominicum cadebat. Dux Kazimirus in re-
gem, Anna uero consors ipsius in reginam Poloniae, in ecclesia cathedrali Grac-
couiae, per Ianisslaum Archiepiscopum Gneznensem, assistentibus ei Ioanne Grac-
couiae, Ioanne Posnaniensi, Mathia Wladislauen, Stephano Lubuce, Episcopis
& Baronum ac nobilium Poloniae magna copia, inuncti & coronati sunt. Ad-
iunctusque est regi Kazimiro in gubernatore (quonia non dum ad maturam aeta-
tem peruenerat) Iaszko de Melltein Castellanus Gracco: uir industrius, & in
remp magni zeli. Coepit autem rex Kazimirus post coronationem, pacem regno
ordinare, & bellum cum Cruciferis de Prussia, per ultiores inducias ad festum
Ioannis baptistae anni sequentis suspendit. Coepit & praedonum atque furti-
uentiam exterminare, & publicas stratas purgare. Multosque nobiles & uul-
gares furis ac rapinis uiuere consuetos, neminem reueritus, suspendere, mu-
tilare, partire, aut exilio damnare iussit. Anno uero domini 1335 ex compro-
misso occasione terrarum regni Poloniae, per Cruciferos occupatarum, Karo-
lus rex Hungariae, pro parte regis Kazimiri, & Ioannes rex Bohemiae pro
Cruciferis, in die sanctae Elizabeth in Hungaria, in castro Vissegrad conue-
nerunt. Rex etiam Poloniae Kazimirus ad sollicitandum in sua causa. A magi-
stro & ordine Cruciferorum, Henricus Ruthenus Prouincialis Culmen, Mar-
quardus de Spanbergk Thorunen, & Conradus de Brunstein Swiczen,
Comendatores, adueniunt. Habita autem deliberatione regum arbitrantium,
terras Cuyauiae & Dobrzine regi poloniae Kazimiro adjudicarunt. Terram
autem Pomeraniae, quae feratior est praedictis, Magistro & ordini Cruciferorum
appropriarunt, quod rex Poloniae Kazimirus, praeparando paternum man-
datum, quo moriturus interminando praecipit. Ne unquam super patrimonio suo
terra Pomeraniae cum Cruciferis pacisceretur, amaro corde, ne recrudescen-
te bello ampliora perderet suscepit. Castro nihilominus Nyelzkow, quod de
sorte terrae Cuyauiae esset, circa Magistrum & ordinem manente, ut facultas
utriusque ripae fluminis Istulae apud eos remaneret. Sententia regum Hunga-
riae & Bohemiae sic incipit. In nomine domini amen. Nos Karolus & Ioannes
dei gratia, Hungariae & Bohe: reges, perpetuae memoriae tenore praesentium no-
tum facimus quibus expedit uniuersis. Cum magnificus princeps dominus
Kazimirus eadem rex Poloniae ex una, & religiosi uiri generales preceptor-
es & fratres uniuersi ordinis Cruciferorum de domo Theutonica parte ab al-
tera, super terris & districtibus Culmen, Dobrzine, Cuyauiae, Pomeraniae
& Thorunen &c. Finis. Actum & datum in Vissegrad in Hungaria, presen-
tibus &c. Anno domini 1335 dominica proxima post festum sanctae Eliza-
beth. Legitur in chronica Hungarorum, quod rex poloniae eo tempore homagiar-
ius & subiugalis regi Bohe: fuisset, quod quia nusquam alibi uel apud Bohe: uel Po-
lonos reperitur, errori historici ascribendum est. Post sententiam pronuncia-
tam, requirente rege Kazimiro Magistrum & ordinem Cruciferorum, super re-

Kazimirus co-
ronatus.

Pacem regno
affere moritur.

Sententia Hun-
garie & Bohe-
mie regum.

signatione terrarum Cuyauien & Dobrzineſi, non aliter decisioni arbitrali ſeſe parituros reſponderunt. Niſi rex cum Prelatis, Baronibus, nobilibus, ac ciuibus regni poloniae, per patentes litteras terris Pomeraniae, Chelmeſi, & Michalouienſi, corporali etiam preſtito iuramento, renuncient & ſe obligent. Quo reſponſo in deliberatione & conuentum omnium Prelatoru ac Baro- num uniuerſi regni poloniae perducto. Noluerunt ullo pacto in ipſas condi- ciones conſentire, ſed ſi bellum inferretur repellere conſultabāt, & ſedi apoſto- licae quaerſtum iri, eiufq; ſuffragium implorari. Ad quod opus proſequendum Ioannes Grothoniſ de Słupca Graccor Epicoſopus, uir preſtatiſ ingeniſ & experientiaſ, in Auinionem ad ſedem apoſtolicam miſſus eſt. Summus uero Pontifex Benedicuſ duodecimus, regni poloniae querela audita, & ueritate comperta, ſedis apoſtolice nuncios uidelicet Galhardum de carceribus, Ti- tuluſ Prepoſitum, Colocenſiſ dioceſis, & Petrum Geruaſiu Canonicuſ Anicienſiſ, in Poloniam cum comiſſionibus & largis prerogatiuis miſit. Qui apoſtolicuſ nunciuſ tribunali in Varſouia poſito, Theodricuſ de Aldembergk, Magiſtruſ Prussiae & ordinem Cruciferoruſ, ad quartaſ Februarii dieſ, per Nicolauſ Pre- poſitum ſanctaſ Crucis Oppolienſiſ dioceſis, Wratſlauienſiſ, per adicuſ citaue- runt. Et quarta die Februarii, magiſtro Bartholdo, Alberti de Rathibor ſin- dico Kazimiri regis Poloniae, petitionem regis inſcripto iudiciuſ offerente Magiſter Iacobuſ, Plebanuſ de Arnoldi uilla, Culmeſiſ dioceſis, pro pte Ma- giſtri & Cruciferoruſ, appellatione a iuriſdictione iudicuſ interponens, eaſq; relinquens diſceſſit. Iudices autē datis reſutatoriis pronunciauerunt ſe iudi- ces cōpetentes, & cauſam fere per unū ānum cum dimidio cōtinuantes. An- no Chriſti 1339, quinta decima Septembris, in eccleſia ſancti Ioannis bapti- ſtae Varſouiae, regi Kazimiro terras Pomeraniae, Culmeſiſ, Michalouienſiſ, Cuyauienſiſ & Dobrzineſiſ adiudicauerunt. Copia ſententiae ſic incipit. In no- mine dñi amē. Nouerint uniuerſi, qd nos Galharduſ de Carceribus, Prepoſi- tuſ Tituluſ, Colocenſiſ dioceſis, & Petr⁹ Geruaſiu Canonicuſ Anicienſiſ eccleſiaſ- tiq; Apoſtolicae ſedis nūci & exequutorēſ ac iudiceſ. In cauſa q̄ uertit &c.

CAPVT XVIII.

Nno 1339 rex Kazimirus factu generali conuentu omnium ter- rarum regni, in Graccouia pro teſto ſancti Stanislai in Maio, eo qd filium ſucceſſorem non haberet, Ludouicuſ Karoli regis Hun- gariae filium, & nepotem ſuum ex ſore germana regnaturum poſe nominauit. Quum em̄ militum auxilia pro ſubſidio regni poloniae a Karolo rege Hūgariae, rex Kazimirus poſtularet. Interrogauit quid praemiū pro talibus beneficiis rex Karoluſ habiturus eſſet. Kazimirus rex poloniae, Lodouicuſ filium eiuf tanq̄ nepotem ſuum poſt ſe regnaturum renūciauit. Ob hoc Karoluſ rex Hungariae filioſ ſuoſ, Andreā in Sicilia, Stephanuſ in Hungaria, & Lodouicuſ in Polonia regnare in aſo deſtinauit, quod ſic euene- rat ſed aliis morte praecupatis, Lodouic⁹ in Hūgaria & Polonia regnauit Anna autē regina conſorte ſua, & filia Gedimini principis Lithuaniae, eiufdē anni decimoctaua meſis Iunii in caſtro Graccouiſ mortua atq; ſepulta, & unicam filiam. Elizabeth relinquente. Kazimirus rex cum certis Epicoſopis & magnificis

Epicoſop⁹ Grac-
couienſiſ ad ſedeſ
apoſtolicam.

Legatuſ in Polo-
niam.

Sententia lega-
toruſ ſedis ap-
poſtolice.

Lodouic⁹ Hū-
gaſie deſigna-
tur in regē Po-
lonieſ.

et magnificis perſonaliter ſeptima meſis Iulii in Viſſegrod Hungariae per- ueniens, praefatuſ Lodouicuſ regem poloniae ſe abſumpto, ſub certis ſce- deribus ac conditionibus ſucceſſurum oretenus deſignauit. Et nō duceſ Ma- zouiae nec Oppolienſiſ. Anno uero domini 1340. Boleſlau filioſ Troideni ducis Mazouiae (qui Leopoliēſiſ ducatuſ, & ceteraſ terraſ Ruſſiae iure propinq- tatiſ ex morte ducis Leopoliēſiſ & Wladimiriēſiſ nactuſ fuerat) nono kalēdaſ Aprilis, aliaſ in die anunciationis Mariae, ueneno per Ruthenōſ extincto, quoniā ſectaſ eoruſ immutare conabatur, rex Kazimirus contractis copiis, concito curſu poſt octauaſ Paſchae, Leopoliſ obſedit, & per deditiōē acce- pit. Clenodiaq; magni ualoriſ illic reperiēſ, ſcilicet duaſ cruceſ aureaſ, nota- bili portione ligni dominici inſigneſ, duo diademata, unioneſ, & lapideſ pra- cioſoſ habetiaſ, tunicam, & ſellam auro & gemmiſ ſuperba, in ſuum redegit ararium, tandem Wladimiriā, tam arcem q̄ oppiduſ in ſuam ditionē rede- git. Caſtriſq; Leopoliēſiſ & Wladimiriēſiſ ligneiſ exuſtiſ, ne ad rebellionē ſpe- ctaret, in Graccouiam rediit, & theſauro depoſito ac ſpoliis, cum maiori po- tentia & exercitu ex omnibus terraſ contracto, in Ruſſiam reuerſuſ, terraſ Przemiſliēſiſ, Halicieſiſ, Luceſiſ, Wladimiriēſiſ, Sanocēſiſ, Lubaczow, Trebo- wla, Cuſtan, aliaſq; caſtra & ciuitateſ Ruſſiae, per uim aut ultro ſe deditibus ſub una expeditione, unaq; aſtate accepit. Nec ab illo tempore a regis & re- gni Poloniae obedientia Ruſſia deſciuit. Miſiſq; nunciis rex Kazimirus, ad Henricuſ Haſſiae Lantgrauiuſ, filiā eiuf Adleydā uirginē in coniugem, anno Chriſti 1341 pro feſto ſancti Michaeliſ accepit. Henricuſ autē Haſſiae Lant- grauiuſ, qui ſua praefentia perſonali Adleydam in Graccouiam adduxerat, duo milia marcaruſ tantūmō groſſoꝝ Pragenſiuſ pro dote ſe daturuſ inſcripſit Breuiq; rex Kazimirus Adleydam a facie ſua, habens eam deſpectam rele- gavit. Et in curia regia oppidi Zarnouicz tanq̄ uiduam eam abunde in om- nibuſ neceſſariis prouidebat. Ipſe uero concubiniſ ſecundam peſtiferam cō- ſuetuſ linem, aut incantationem utebatur. Propterea Henricuſ Lantgrauiuſ Haſſiae, precibuſ ſuae filiae uictuſ, anno domini 1356, decimoctauo kalēdaſ Octobriſ, Adleydam reginam cum omni ſuppellectili ad eam pertinēte, ex curia Zarnouienſiſ, per regem Kazimiruſ latere cocto murata, accepit, & in Haſſiam rege Kazimiro & ſuiſ Capitaneis non prohibētibz deduxit. Vbi predicta regina non poſt longum tēpuſ diem obiit extremum. Magiſtro au- tem Prussiae & ordine Cruciferoruſ cenſuraſ eccleſiaſticaſ per Galharduſ, & Petruſ iudiceſ Apoſtolicos, uſq; ad ſententiam interdicti incluſiue lataſ nō curantibuſ, & ſola appellatione illudentibuſ, rex Kazimirus cum Magiſtro & ordine in Iuniwladilauiā in die Mariae Magdalenae, anno domini 1343 p- utramq; partem preſtito iuramento, exceptiſ Epicoſopis Poloniae qui iurare noluerunt, ſub iniquiſ conditionibuſ pacem compoſuit, ceſſitq; de iure pro- prietate & titulo terrarum Pomeraniae, Culmeſiſ & Michalouienſiſ, & de ſigil- lo Maieſtatiſ illum eradere ſe obligauit. Et terraſ Cuyauienſiſ, & Dobrzineſiſ, cum plenaria poſſeſſione accepit. Et pace cum Magiſtro cōteſta, eadē aſtar- te contra ducem Henricuſ Zeganeſiſ, & fratres eiuf expeditionē cum pluri- mo apparatu egit. Primumq; oppiduſ Wſchowa obſidione cingens, demo- luit ruſtiſq;

Boleſlauſ uero
no a Rutheniſ
extinctuſ.

Kazimirus Le-
opoliſ obſedit.

Expeditiō ka-
zimiri in Ruſſi-
am.

Ruſſie uictima
dedito.

Kazimirus Ad-
leydam Lant-
grauij Thorin-
giē duxit uxore.

Adleyda regia-
na moritur.

Pax cū ordine.

Stinauia expu-
gnatur.

Thartarorum
incurſio.

Ioanni ceci Bo-
hemie regis ex-
peditio in po-
loniam.

kazimirus iu-
ra dedit.

kazimir? Rus-
sia expugnat
& imperio sub-
iugat.

litis ruptisq; muris conquisiuit, & ipsam cum territorio regno Poloniae restituit, prerogatiuam cudendi monetam eidem non abrogando. Deinde in ducatum Zeganeſi copias producens, castrum & oppidum Stinauiam in polonico Stzyinawa appellatū, satis munitū expugnauit, & muros solo aqua uit. Insuper populationem in agros & uicos latius extendens, ad ciuitatē & castrum Zeganeſi exercitum promouit. Seropq; dux Zeganeſi Henricus te meritatem suam perpendens, pacem per caduceatores peruiit, rex autē huius militatione hostiū pacem fecit, & eam litteris confirmauit. Sequenti autē anno imperator Thartarorū secretis nunciis Daszkoſis, quem rex Kazimirus capitaneum Przemiſſien fecerat, & Danielis de Ostrow inuitatus, ualidum exercitū ad uastādum Russiam & Poloniā, & ad rescindēdum imperium regis Kazimiri misit. Rex autē raptim collectis copiis, in una fluminis Istulae ripa, alteram Thartaris tenētibus, ne hostis fluiuium superaret locauit. Alii quorū igitur diebus hinc inde proiectiones ex arcubus & balistis facientes discesserunt Thartari, unico Alberto Czeleyo de Wrzaui & Sepnicza, palatino Sandomiriē de domo Habdangk Thartarico telo percusso occumbēte Predasq; agentes, ad castrū Lublin uenerunt, quod tunc ligneū erat, non tamen expugnare ipsum ualuerunt. Ioannes cecus rex Bohemiae senio confectus, etiam duodecima mensis Iulii, anno domini 1345 in Czirzin aere Graccouia uenit, & post duos dies repulsus. Alia historia habet post octo dies, a Graccouia uersus Bohemiā cum paucis discedens, reliquū exercitum suum bifarie diuisit, unūq; uersus Lelow, alterum uersus Ilkufz uastatum ire Poloniā misit, quos milites regis Kazimiri, qui uersus Lelow in uilla Biala, & quod uersus Ilkufz in uilla Pogonya consequentes, discecerunt & prostrauerunt. Pluresq; ex eis captiuantes, inter quos erat Hinek de Damb, Zaiecz, Ptazczek, Alszo de Strambergk & ceteros uinctos regi Kazimiro presentarunt. Causa autē ingressionis Ioannis regis Bohemiae uersus Graccouia, ablatio territorii Wischowa, & incineratio ducatus Zeganeſi fuit. Bohemi autē referūt nō discessisse regem eorum Ioānem cecū, nisi manu tacta porta ciuitatis Graccouien secundum compactata.

CAPVT XIX.

In hac diem Poloni colunt & obseruant, cōfecta & ordinata rex Kazimirus in conuentione generali, apud Wisliczam oppidum Sandomiri p dominica Letare tenta, anno domini 1347 pronunciauit, publicauit, & teneri precepit, quantū autē sint uiciata, quantumue in certis passibus legi diuinā & humanā contrarieniāt, rectores polonorū ratione & intellectui uigentes, uideant, iudicent, & corrigāt. Anno item domini 1349. Comparato numeroſo exercitu rex Kazimirus, terras Russiae, castra & ciuitates, quae nondum suo imperio parebāt, expugnauit, & subiugauit. Luczko, Brzeſze, Chelm, & eorum uicinia in suam ditionē redegit. Hisq; secundis successibus elatus, ad incōtinentiae impacientiaq; pestes diuertit. Et regina Adleyda cōsorte sua, moribus honesta, spreta cōcubinarū āplexibus publice utebatur, quarum greges in Opoczno, in Czchojv, in Crzeczow & aliis locis

aliis locis quasi quasdam turpitudinis officinas locauerat. Pontificumq; & Baronum suorum monita negligebat. Summi ergo Pontificis Clementis sexti pape, seuerō processu, suggestione ecclesiae polonice Presulum, monitus est, ut omnibus concubinis relictis, in thoro continentiaq; coniugali permaneret. Sed & uillas Episcopales, Zlotē potestatis prope Sandomiriā, uiolando libertates ecclesiasticas per Ottonem de Pilcza, Palatinum & Capitaneum Sandomiriē de domo bipennium, tributis & laboribus seruire coegbat. Quam iniuriam Bodzanth Episcopus Graccouie rescindēs, primū Ottram de Pilcza, deinde regem Kazimirū censuris ecclesiasticis percelluit. Ad quas exequendas Martinus Bariczka Vicarius ecclesiae Graccouie per Bodzantham Episcopum Gracco missus erat. Tametsi rex Kazimirus iratus manus tunc a Bariczka contineret, exposit tamen satellitum suorū suggestione inflammatus, praefatum Martinum Bariczka in die sanctae Luciae comprehendit, & sequenti nocte in flumine Istula per Cochanum familiare suū suffocari mandauit. Post hoc deo puniente omnis prosperitas a rege Kazimiro & populo suo abcessit, & stirpem eius uindex iustus de regno poloniae eiecit. Lithuani etenim in terram Lukouien & Radomien, postea quoq; in Sandomiriē impetum fecerunt, & eas affligentes, raptam predam hominum & pecorū abduxerunt. Deinde uidentes sibi impune Poloniae uastationem prouenisse, Lithuani cum Ruthenis & Thartaris anno Christi 1351 omnes uillas in circuitu Leopoli, spoliarunt, ac incendiis consumpserunt. Et quatuor terras notabiles uidelicet Belzen, Wladimirien, Chelmen, & Bresten, a regno poloniae abstraxerūt. Ob hoc rex Kazimirus habēs auxiliū & copias Lodouici regis Hungariae, gradem in Lithuanos agit expeditionē, & Wladimirien terram, castrūq; conquirens, etiā Keystutonem ducem Lithuaniae in quodam particulari certamine, cōsis Lithuanis, cepit. Qui cum omnibus fratribus Lithuaniae ducib; & suis terris fidem se Christi suscepturum iure iurando promittens, a regibus comiter & honeste detētus est, sed reges deludens, nocte effugit. Fraterq; eius senior Olgerdus dux Lithuaniae sequenti anno promissionibus Thartaros euocauit, qui magna multitudine glomerati, terram Podoliae regno poloniae subiectam, uaria cōcede & spoliis uastauerūt. Fuit autē Olgerdus pater & genitor Iagellonis, q factus rex Poloniae, Wladislaus secundus fuit nuncupatus. Insuper Lubardus dux Lithuaniae secrete ad ciuitatem Haliciensem, quae per Kazimirum tenebatur, septima die Iulii, anno domini 1353 perueniēs, inducis, inter regem Kazimirum & Lithuanos iureiurando firmatis, inique uiolatis, eam impugnavit, & magna multitudine ciuium atq; mercatorum occisa, ciuitatē succendens, cum spoliis ueloci fuga in Lithuaniam rediit. Predaq; in tuguriis deposita, cū maioribus copiis uersus Zawichost, nona die Septembris uenit, & uillas atq; rura in quatuor miliaribus a singulis partibus consistentes, spoliis, cōcede, & igne uastauit. Et anteq; milites Polonorum arma sumerent, raptam predam in latibula Lithuanorum deduxit. Haec mala propter scelera regis Kazimiri estimatur prouenisse, maxime propter culpā in christos domini Bodzantham Episcopum Gracco & Martinum Bariczkam patratā, ad quam delendam anno praecedenti.

Delictum ka-
zimiri.

Lithuanorum
incurſio in Po-
loniam.

keystut dux
Lithuanie.

Olgerd? Lith-
uanie dux pa-
ter Iagellonis.

Poenitentia ka
zimiri.

precedenti scilicet 1352 Albricum Canonicum Dobrzineſem, & Plebanum Bochnieſem, rex Kazimirus ad Clemētem sextū in Auinionē miſit, ſimulq; ne Wraſſia eccleſia a ſuo Gneznienſi metropolitano alienaretur. Karolus em̄ Romanorū & Bohemiarū rex, miſiſ ſolemnibus nūciis ad papam, Pragenſi Archiepiſcopo eam ſubici depoſcebat. Suſcepitq; ſuſtulit, ac deuote rex Kazimirus omnes conditiones poenitentiae iniunctas peregit. Primum em̄ ius libertatis uniuerſis uillis eccleſiae Graccouiē reddidit. Eccleſiamq; Viſlicienſem quadra & pollita petra ſumptuoſo opere, priori eccleſia humiles muros habente, demolita. Item eccleſiam ſanctae Mariae Sandomiriē. Item Stobnicē Szidlonienſem, in Zagolez, & in Gargow eccleſias, in ſatiſfactionem ſcleris, & ſupplementū poenitentiae pulchris muris formauit. Obtinuit etiā prefatus Albricus a ſummo Pontifice, ut per decimam quadriennalem uniuerſus poloniae clerus, contra ſubitos Lithuanorū inſultus ſubueniret. Obtinuit etiā am ne eccleſia Wraſſia a corpore Gneznienſi metropolitano ſcinderetur. Deducendo in conſiſtorio Apoſtolico euidentibus probationibus a regibus & duobus poloniae eam fundatam & dotatam prout ſuperius dictum eſt. Sub eo quoq; tempore Kazimirus rex Poloniae certo priuilegio, eccleſiae & dioceſi Graccouenſi, omnes colonos & ruſticos ad ducendum manipularem decimam, ad loca per dominos decimarū electa, perpetuo eſſe aſtrictos decreuit. Conſideras quoq; rex Kazimirus pernicioſas in Maydenburg ex regno poloniae appellationes, fortunas atq; ſubſtantias ſubditorum deuorantes. Ius ſupremum theutonicale in caſtro Graccouenſi anno domini 1356 conſtituit, ad uocatum per ſolum regem eligendum. Septem uero Scabinos ex certis ciuitatibus Graccouenſis urbi uicinis, per procuratorem generalem Graccouenſem legēdos cōmiſit, & prouocationes ad Maydenburg per amplius fieri per patentes litteras prohibuit, quarū tenor ſic incipit. In nomine domini amen. Quoniā humana conditio &c. Et quia eo anno 1356 regina Adleyda (per Henricū Haſſia Lantgrauium genitorem ipſius ex Zarnouiecz in Haſſiam reducta) rebus humanis exceſſerat. Ideo anno ſequenti uidelicet 1357 rex Kazimirus tertiam uxorem Hedwigim uirginem, Henrici Glogouienſis ducis filiam, moribus & forma ſpectabilem ſibi matrimonio collocauit.

CAPVT XX.

Praeterea orta contēſione de principatu & ſucceſſione in locum Stephani Moldauię Voyeuode, inter duos fratres Stephanum & Petrū prefati Voyeuode filios. Petrus minor natus eo q; liberalioris eſſet ingeni, fauore maioris partis. Valachorū & ſubſidio Hungarorum, Stephanū maiorem natu expulit. Is ad Kazimirū regem poloniae conſugiens, ſe per illum in principatum reſtitui petiuit. Rex autem Kazimirus anno domini 1359 poſt diem apoſtolorū Petri & Pauli cū eo exercitum militem ex terris Graccouenſis, Sandomiriē, Lublineſis, & Ruſſiae miſit. Hi poſt aliquos forlices particulares triumphos, ſibi uiaſtam, Plonini, a ſolitudine (eo q; proſectum nō ſerat) dictam, in terra Sepeniceſi ſita, ingreſſi, arboribus ſuccis & ſubſerratis ordinatione Petri minoris natu obruti ſunt. Valachi ſiquidē arbores ſuccifas impellentes, alia in alia cadente, atq; uiciniorē precipitante

Poloni a Valachis coſſi.

precipitate, uiros, equos, armaq; ſine bello attriuerūt & deuicerūt. Plurib; exanimatis aliis in manibus pedibus ue aut alia pte corporis mutilatis. Catera multitudo inopinato caſu percuſſa, in deditiōem & captiuationē uenit. Ea clade Kazimiro nūciata, illico miſit, qui omnes captiuos milites & uulgares redimerent, & ſacili aere redimerunt. Captus ſuit in ea clade Sbigne de Oleſznicza de domo Dabno, Sbignei Cardinalis & Episcopi Graccouenſis, qui in diem mortis propter tibiurum uiolationem claudicauit. Nauogis de Tanczin, filius Andree de Tanczin palatini Graccouenſis, quum inter multas manus Valachorū effuſiſſet, ex loco cladis Romanam adit, & ſe prebiterum ordinari diſpoſuit. Et poſt in patriā reuerſus, in decanum Graccouenſis ſuit promotus. Ea quoq; clade undecim ſigna capta ſuere, regia ſeu terreſtria tria Graccouenſis, Sandomiriē, & Leopoleſis. Militaria nouem uidelicet Bipennium, quod prefatus Nauogius erexerat. Alterum de Lelua. Tercium Vulpium, quartum Rauitarū, quintum Griſſonū, ſextum Srenieuitarū, ſeptimum Habdankonū, octauum Volukoſlag, nonum Streparum, tandem carſitia & atroci fame in regno Poloniae & uiciniis eius exorta. Anno domini 1356 rex Kazimirus horrea ſua in ſingulis terris regni ſui frugibus abundantia aperiri, & moderato precio uendi iuſſit. Proprii autē homines pecunias ad emendum non habentes, rerum cōmutatione aut labore, preſtitum ſumentum merebātur. Caſtrorum & ciuitatum fabricas & muros, piſcinarum & foſſatorum aggeres & alueos, tum aquae ductus & edificiōrū uariōrū ſtrūcturas extendendo. Ex quibus illud memorabile foſſatū, quod a Graccouia uerſus Bochniā tendit, & flumine Iſtula in id immiſſo, ligna per id & ſal trāduci deſtinabat, adhuc eminet & apparet. Anno autē domini 1363 bella parantes, Karolum imperatorem Romanorū & regem Bohemorū Lodouicū Hungariae, Kazimirū Poloniae, & Sigismundum Daciae, reges. Eo q; imperator Karolus coram nūciis Lodouici regis Hungariae dixerat eius matrem parum pudicā. Urbanus papa quintus, per religioſum fratrem Ioānem ordinis minorum, prudentia ac eloquentia pollentem compoſuit. Is namq; pro ſtabiliēda inter reges pace pſuaſit & induxit, ut illuſtre uirginem Elizabeth Boguſlai ducis Stolpenſis filiā, Kazimiri uero regis Poloniae ex filia Elizabeth neptem, ac Lodouici regis Hungariae conſobrīnā, ex amitali ſore ſuſceptā Karolo regi Romanorum & Bohemorum, cui tres coniuges Blanka, & Anna, atq; Mecellina breui diſceſſerant, in uxore deſpōſarent. Ad quod apoſtolicus nūcius (ita em̄ per Karolum imperatorem rogatus erat) pro carliſprui diebus nuptias conſtituit. Ad futuram itaq; nuptiarum ſolemnitatem, auus uirginis Kazimirus rex Poloniae, uicinos reges & principes uidelicet Lodouicum Hungariae nepotem ſuum Sigismundum Daciae & Petrum Cipri reges Othonem Bauariae, Semouitum Mazouiae, Boleslaum Sweidniceſis, filium ſoris ſuae, Wladislaum Oppolienſis, & ceteros principes corrogauit ac inuitauit. Rex Cipri per mare in Valachiam uectus, tandem in terras Ruſſiae Sigismudus uero rex Daciae in Stolpen ducatū mari aduenies, cū duce Stolpenſi affine ſuo & uirgine Elizabeth, ſumptibus regis Kazimiri. Lodouicus autem rex Hungariae per Sandeck in Graccouia aduenierunt. Tandem Karolus

Clades Polonorum.

Fames ualida.

Liberalitas regis.

Pax Heroum ſuſcepta.

Nuptiae in ſignis Graccouiae
Hoſpites:
Imperator:
Rex Hungariae
Rex Daciae
Rex Cipri

u rolo regi

rolo regi Bohemiar & imperatori, quattuor reges, Hungaria, Polonia, Dacia, Cipri, cum principibus & multitudine copiosa ad unū miliare egredientes, accurrerunt, ipsum cum omni honore benigne excipientes. Dumq; urbi appropinquaret, uirgo Elizabeth cum patre duce Stolpenfi in regio apparatu multis comitata uirginibus, Karolum futurum maritum excepit. Processiones deinde omnium ecclesiarum & statuum Graccociuitatis subsequente, exceptione sua diem in uesperum prorogarunt. Regibus omnibus speciales thalami & habitationes purpuris & cortinis, auro, gemmis, & ostro, superbe in castro Gracco: decoratae. Ceterisq; principibus & Baronibus honesta hospicia, omnib; necessariis ad usum, uoluptatemq; hominum plenè distributa, singulis nō solum uictualia largissima, sed etiā quæ cuiusq; postulasset priuata necessitas, in abundantia ultro largita sunt, & ultra necessaria omnium rerum in hospicia importata. In circo ciuitatis Graccoci in cernis locis, dolia, uasq; plena uino, & alia grano auenæ locata fuere. Ex quibus singuli hospites & inuitati pro libidine hauriebant. Tercia die aduentus Karoli imperatoris in Graccouiam, uirgo Elizabeth ducis Boguslai filia, in ecclesia maiori Gracco: presentibus regibus, Iaroslao Archiepiscopo Gnezne uerba dicente, Karolo imperatori desponsata, & in matrimonium tradita est. Cui Kazimirus rex Poloniae centum milia florenorū in dotem dedit. Instaurati sunt, postea chorearum, hastarum, & plausuum ludi, reges principesq; rex Kazimirus delicatis cibis, opipare tractas, reficiebat, & post singula ferula omnibus diebus singulis regibus & hospitibus magni præcii munera misit. Vierzinek cōsul Gracco: genere nobilis, & natione Reneñ de domo & armis Lyagoda, omnium officiorum in curia regis gubernator. Introitusq; & pecuniarum regalium receptor ac dispēsator, quinq; regibus & uniuersis principibus, in domum suam ad prandium inuitatis. Impetrata a regibus licentia, ut iuxta proprium arbitrium, loca regibus distribueret. Kazimirus regem poloniæ primum, secundum Karolum Romanorū & Bohemiar regem, tertium Hungariae, quartum Cipri, & ultimum Daciae, reges locauit, ratione reddita, q; nulli magis q; domino suo Kazimiro pro immensis beneficiis, ad fauēdum amplissimum honore obligaretur, quos cibariis delicatis reficiēs, etiam unicuiq; excellentia munera inter prandendum obtulit. Verum Kazimiro regi poloniæ, aliis regibus inspectantibus quæ obtulit, tanta fuisse perhibentur, ut summam centum milium florenorū excederent. Diebus conuiuī (qui usq; in uigesimum diem differebatur) peractis. Firmata inter reges, & principes amicitia, & iūcto perpetuæ pacis foedere, sacramenti iuramento firmato, missis inter se muneribus, in regna principatus & dominia sua, Kazimiro per præfectos & prouisoires suos, usq; quo proprias regiones continerent necessaria administrante, disgressi sunt.

CAPVT. XXI.

Einde rex Kazimir ualido exercitu ex uniuerso regno Poloniae generali expeditione contracto, anno domini 1366 post festum Ioannis baptistæ, terras per Lithuanos quindecim annis occupatas, recupauit, Bresten, Luceñ, Chelmen, & Belsen. Sed dux Georgius

Georgius qui Belsen terram occupabat, eam blandiciis, non hostem, sed feudalem se asseruando, euentus & sub fraude obtinuit. Ee eidē rex Kazimirus terram Chelmen cum castro in administrationem dedit. Portionem uero terræ Wladimiriē Alexandro duci Lithuaniae, filio Keystutonis, & Olgerdi nepoti uiro expertæ sinceræq; fidei, in gubernationē commisit, & in Polonia exercitum reduxit. Dum autē altera die post festum Natiuitatis Mariæ anno domini 1370 certum fugientem circa Przedborz uenando, audius sequeretur collisus, adeo uehementer concussus, in tibia sinistra uulneratus, & febre correptus est ut nō nisi in curru uehretur, sed cura medicorum a febre liberatus, in Sandomiriam transiit, & spretis medicorum, præsertim magistri Henrici de Colonia uiri conscientiosissimi consilii, inordinate utendo fructibus, crapula, & balneo, in grauem reuaduiam (iuxta quod præfatus Henricus medicus prænuñciauerat) incidit. Sentesq; morbum inualefcere, uersus Graccouiam processit, dum quoq; in Ofsek perueniret, magistri Mathei alterius medici assensu, ceteris medicis improbatibus, medonem bibēs, in fortiores febres deuenit. Cumq; penultima Octobris in Graccouia adductus, ualidius ab ægritudine premeretur, medicis lōgam uitam dilatatis sermonibus portendentibus, rex se debiliorem intelligens, tertia die Nouembris acersitis in cubiculum Florianō Episcopo Gracco: & Wladislao duci Oppolienē nepote suo, ex Elizabeth filia sororis suæ, per Lodouicum Hungariae regem ad uisitandum regem Kazimirum misso, testamentū condidit. Duabus filiabus suis uirginibus Annæ & Heduiigi, ex Heduiigi filia Henrici Glogouienē susceptis, omnia ornamenta lectorum, corinas, & uelamenta de billo, purpura, gemmis, margaritis, & lapidibus preciosis. Item omnes scutellas ex puro auro fabricatas. Item omnium uasorū localium & clenodiorum de argento medietatem, reliquam uero medietatem Heduiigi consorti suæ. Itē nepoti ex filia Elizabeth primi matrimonii Kazimiro filio Boguslai ducis Stratiē, Siradiē, Lanciciē, & Dobrzine ducatus, & quattuor castra Crusiciā, Bidgostia, Balathow, & Valcz. Item ecclesiæ Gracco: crucem magnā aureā, plurib; gemis & lapidibus ornata, q; decē milibus florenorū pensabatur. Item ecclesiæ Gnezne delatorium sacramenti uulgo monstrantiam dictū argenteū, deauratū, reliquis sanctorū refertū, & biblia decorā. Itē brachiū sancti Cosme in reueruaculo argenteo deaurato, ecclesiæ Pōsnaniē. Item Sbigneo Przedborio & Paccollio filiis, Sbignei de Brzeze, oppidum regium Wlodzislaw cum aliquot uillis. Item duobus filiis suis naturalibus, Niemyerze quem ex iudea susceperat, & Ioāni Bogueze, uillas Cuthaw, Iurznicz, & Drugnia, & alias uillas. Item Ioāni Zachka castrum Miedzigorze in terra Sandomiriē, Jaszkoni Zarowski Podgaye, Paulo Zlodzey Nyeklay, Et pluribus aliis aulicis & seruitoribus uillas, aduocatas, pecunias dedit & legauit. Exequutorē huiusmodi testamenti Ioannem de Surzelcze, Szuchiwilk cognominatum, Grzimalitā Decanum Gracco: & Cancellarium regni Poloniae cōstituens. His itaq; cōpositis, sacramētis eucharistiæ & sacre unctionis perceptis. In palacio inferiori amplo castri Graccoui: ad meridiē sito, feria tertia proxima ante festum sancti Leonardi, quæ fuit qnta Nouembris, anno

Egritudo kazimiri.

Testamentum pro sua p. role

Virzineck theutonicus magnificencia & liberalitas.

kazimiri in Lithuania belum.

Kazimiri
mors.

bris, anno ætatis suæ sexagesimo completo, circa ortū solis, spiritum deo reddidit, tertia autē die mortis suæ quæ fuit septima Nouembris, a tribus Pontificibus Iaroslao Gnezneſi, Floriano Gracco: & Petro Lubuceſi, a Wladislao duce Oppolienſi, & Baronum ac popularium frequēti numero, in latere dextro prope maius altare in ecclesia Graccoſepultus. Sepulchrū ſucceſſu temporis tabulis imaginibusq; marmoreis pollea exstructum ornatumq; est. At Semouitus Mazouiae dux, morte Kazimiri audita, castra illico Plozko, Rawa, Goſtunin, Viſſegrad, & Szochaczow accepit, & ea ſibi appropriauit. Fuit autē rex Kazimirus, craſſus & medius corpore, fronte uenerabilis, crine plurimo & criſpo, barba promiſſa, uoce aliquātulum balba, ſed ſonora. In comēſſatiōes & uenerē, ceteraſq; uoluptates præceps, in patriā clemens, in ſubditos modestus, in mulieres intemperatus. Regnauit annis quadraginta, hic ex omnibus regibus & principibus, quos unq; Polonia habuit, regnum Poloniae magnificauit, templorum, caſtorū, ciuitatum, & curiatū uaria ſtructura. Caſtrum Gracco: palaciis, turribus, tectis, & picturis ornatum. Item ciuitatem Kazimiriā, Graccouiae iunctam erexit, muro cinxit, & de ſuo nomine Kazimiriā uocauit. Item Vieliczka, Skauina, Ilkuſſ, Bādzin, Lelow, Sandomiriā, Viſlicza, Opoczno, Szidlow, Radom, Vauelnicza, Lublin, Strauiſſin, Caſiſſ, Piſdri, Vielun, Konin, Lancicia, Piotrkow, Plozko, Iuniwloz, Leopoliſ, Sanok, Croſnam, Czchow muris cinxit. Itē caſtra & curias Poſnaniē, Kaſiſſiē, Sādomiriē: Lublinē: Leopoliē alius & inferius, Piſdriē, Vielunē, Siradiē: Lanciciē: Ploceſ, quod murum habuit ipſe aliu addidit. In Kolo, Nyepolomicze, Szidlow, Boleszczauicz, Oſtrzeſow, Przemisliē, Lanczkoronā, Lelow, Bandzin, Ocecz, Crzepicze, Czorſten, Szczechow, Solecz, Zauichof, nouae ciuitatis dictū Korcin, Konin, Nakel, Vielen, Miedzirzecz, Cruſwicza, Zlothoria, Przedecz, Bidgoſtia, Lubaczow, Trebowla, Halicz, Cuſtan, Opoczno, Prziſow, Raueneſ, Viſſegrad, Przedborz, Brzeſnicza. Item ſaeras ades & templa, duas eccleſias in caſtro Gracco: uidelicet ſancti Michaelis & ſancti Georgii. Item hoſpitale in Stradomya. Item Sandomiriē: & Viſlicienſ collegiata. In Stobnicza, Szidlow, Lapſicze, Kargow, Niepolomicze, Solecz, Opoczno, Korczin, ſancti Stanislai in rupella. Item teſtudinem eccleſiae Graccoui: Cathedralis ſtellis deauratis decorauit, & chorum eius plumbo textit. In eadē cathedrali ſacellū aſſuptionis beatæ Mariæ, & aliud apud prædicatores coſtruxit & exornauit. Item monaſteria in Piotrkow, Lancicia, Noua ciuitate Korczin & alia conſtruxit, picturis tectisq; decorauit. Ac eiſdem eccleſiis & monaſteriis, calices, cruces, & libros, iuxta magnificētiā regiam donauit. Item in circo Gracco: palacium cum officiis ad uendendum pannos & mercantias, uulgariter pannicidiū nūcupatū. Et hortū ferarum uulgo ſerale alias tenthrophium appellatum hodie demolitum, cuius ruinas & portiones cum altisſimis arboribus ante ingreſſum adoleſcentiæ meæ præueni & perſpexi, nunc indiciis eorum non apparentibus, cōdidit ac muro extruxit. Et quicquid Polonia in caſtris, ciuitatibus, eccleſiis, curiis, muratum continet, id pro maiori parte ab ipſo Kazimiro, & ſuis ſumptibus eſt perfectum. Et licet ipſe incon-

Beneficia eius
memoratu dig-
na.Exſtructiones.
Ciuitatum, ca-
ſtorum, tem-
plorum, hoſpi-
talium.

Emporium.

Feriale.

tinens fuerit. Clericos tamen bonæ conuerſationis & caſtos plurimū dilexit. Eiſq; prælaturas ac beneficia eccleſiarū, de infima plebe exiſtentibus, ultra nobiles & ſeruitores ſuos conferebat. Omnes peculiari cura ſpirituales adhortando, ut circa ſuas eccleſias reſidentiam facerēt perſonalem. Colonis & ſubditis agreſtibus, a nobilibus & militaribus ne fierent oppreſſiones & iniuriæ, ſumme providebat. Fures & prædones etiam quātumcūq; fuiſſent nobiles, ſuſpendi, decollari, uel alia nece interimere iubebat, humanas minitatiōes non metuens. Calumniatores uero ſi quospiam reperit, ferro ignito in facie aduri mandauit. Exempto quādoq; maiori nummo, homini uillano de ſuo heroa querenti monuit, ut igni comparato & ſilice in campo reperto, ſi aliter non daretur, incendio ſe uſtum iret, tradidit. Eaſq; licentia multorum militariū, ſubſtātiās ſuorū ſubiectorū per iniuriā expilantiū, refrenauit.

Canonica Præ-
latorū electio.

decretum

CAPVT XXII.

Nno domini 1335 ingens multitudo locuſtarum per turmas & turmas diuiſa, in Poloniā ſpicis luxuriantibus uenit. In ea frequentia & ſpiſſitudine, ut radios ſolis obumbraret, & tanta altitudine, ut ungulas equorum excederet. Abraſerunt ubicumq; deſcenderunt ſuo morſu, frumenta, herbas & gramina. Poſt locuſtas, ualidiſſimus uentus, uniuerſum poloniæ regnū concutiens, domus & arbores euerſes, incepit & ſuperuenit, uigeſimanona Septembris, & pluribus diebus durauit. Eodem anno tredecima menſis Iulii, Boleslaus dux Bregē, monaſterium ordinis fratrum minorum in oppido ſuo Brega ſūdaui, quod Nankerus Episcopus Wraſilatauctoritate Ioannis papæ uigeſimi ſecundi, in anno ſequenti uigeſimanona menſis Iulii confirmauit. Eodem anno mortuo Luthe- ro de Brūſwigk magiſtro Pruſſiæ, Theodricus de Aldemburgk Marſcalcus, Saxo genere, a captiuitate polonica liberat⁹, in Magiſtrum ſucceſſit. Anno domini 1336. Przemislaus Rathiborienſ & Oppauienſ dux, monaſteriū ſancti monialium ordinis prædicatorum in eccleſia ſanctiſpiritus in Rathibor fundauit, deditq; illi pro dote uillas ducales, molendina, & plures libertates. Proceſſu autem tēporis Euſemia alias Oſtka princeps Mazouiae pro eodē monaſterio oppidum Iauorow cum ſeptem uillis coemit, quod & quas Ni colaus dux Rathiborienſ filius Ianuſſi uolenter occupauit, & ſibi appropriauit. Filiiq; ſui Venceſlaus & Ianuſſius haud ſecus q̄ hereditaria ſpretis apoſtolicis cenſuris inter ſe diuiſerunt. Boleslaus Bregē & Legnicē dux prædige uiuendo fere omnia conſumpſit, ut decetero unde ſe aleret nō haberet. Mortua interim ſua conſorte Margaretha, filia Venceſlai regis Bohemiæ, a ſua de Graccouia Katherinam anno domini 1336 ſuperduxit. Doteq; per eam allata, Bregam & Olauiam redemit, & in Brega ſuū domicilium coſtituit, terram autē Legnicē uariis pecuniarum ſummis grauata, filiis ſuis Venceſlao & Lodouico dedit, ut ſibi quantum ſcīrēt conſulerent. Qui ſuffragio a militaribus & agreſtibus petito & obtēro, Legnicē terram a creditoribus liberauerunt. Nonnullis creditoribus conditionem eorū miſerantibus, ſuarū pecuniarum portionē remittentibus. Anno quo ſupra triceſimoſexto ſupra mille tricētos, ſedecimo kalendas Nouembris duces Lithuaniae, filii Gedi-

Locuſte in Po-
lonia.Monaſterium
Bregē erigit.Theodricus de
Aldemburgk
magiſter Pruſſi
Monaſterium
in Rathibor fun-
datur.

mini, Olgerth, Keystut, Koributh, Patrikyg, Lubardus, Szuriwil, Buthaw Mazouiam ingressi (quis affinitatem & pacem cum duobus Mazouiae iuxerant & firmauerant) eam hostiliter praedati sunt, & exusserunt. Et plusquam mille ducentos christianos & pecora in Lithuania abduxerunt. Eodem anno adueniente exercitu ex Almaniam in Prussiam, in quo erant Margrabijs Brandenburgensi, Comes de Namé, & Comes de Hennébergk, in terras Lithuanorum ingressi sunt, & castrum Pullen oppugnaverunt, in quod Lithuani ad quatuor milia hominum, cum coniugibus, pignoribus, & fortunis confluxerant. Et cum Lithuani probe resistissent, tamen castrum ex frequenti proiectione machinarum dirutum & expugnatum iri uidentes, in castrum medio rogo extructo, omnes fortunas suas & substantias incenderunt. Coniugibusque & paruulis traditis, iugulum praefecto castrum omnes praebuerunt, ne uiui in hostium manus uenirent. Et christiani castrum irrumpentes, paucos ex tanto numero superstitibus reperierunt, & hos aut necarunt aut captiuarunt. Castrum incenso & funditus demolito, regioneque in circuitu uastata, in Prussiam redierunt. Anno domini 1337. Ioannes rex Bohemiae, castrum Mielicz sibi dari mandauit quod Nankerus Episcopus Wratislaui tanquam uir Heroicus denegauit. Ob hoc Ioannes rex Bohemiae misso exercitu, castrum Mielicz obsidione cinxit, & quoniam eius expugnatio difficilior uideretur, uas fracie solita usus, ad Héricum de Virbna Archidiaconum & Canonicum Wratislaui administratorem castrum, familiares & notos cum lagenis uini meri, sciens eum ad potationes uinorum auidum & inclinatum, misit. Quumque inebriatum tum blanditijs, tum terroribus, de resignatione castrum requirerent, Héricus Archidiaconus uir pauidus nulla eum necessitate stringente, castrum Mielicz resignauit, & de ipso excessit. Nankerus ergo per litteras, ablatum castrum restitui ecclesiae apud Ioannem regem laborauit. Quo abnuente totam diocesim Wratislaui interdicto supposuit. At ubi Ioannes rex Bohemiae Wratislauiam aduenisset, plures super castrum Mielicz restitutione interponebatur tractatus, quos dum uideret Nankerus in irritum cedere. Cum quattuor tantummodo Praelatis & Canonicis, ceteris metu se subtrahentibus, uidelicet Apeczkone Scolastico, qui postea in Lubecen Episcopum fuit promotus, Othone de Domy, Cunczkone de Szalkow, & Petro de Birkow, in monasterio minorum sancti Iacobi regem in parua stibella resectorio proxima se continentem, gestans in collo stolam, & in pectore crucem, intrepide accessit. Inquies, moneo te domine rex primo, iter secundo, item tercio & peremptorie, ut castrum Mielicz a te uiolenter occupatum, mihi & ecclesiae meae Wratislaui reddas. Denegate autem rege restitutionem, tum Nankerus cruce in manu cum ligno dominico accepta. Auctoritate inquit omnipotentis dei, te uelut ecclesiasticorum bonorum inuasorem excommunico, excommunicatumque denuncio, in nomine patris & filii & spiritus sancti amen. Ioannes rex in furorem uersus, quod temerarius est inquit iste Pop, id est sacerdos, querit sui interfectorem. At ego a sanguine suo me continebo. Egredientem a conspectu regis Episcopum, Consules Wratislauienses carpebant, quod alijs uis neglectis regem excommunicauerit. At ille ego uos consiliarios & adiutores suos, eadem auctoritate dei omnipotentis qua & regem uestrum excommunico

excommunico, & excommunicatos decerno. Sed neque rex uester gloriatur se fore regem, quum magis regulus quam rex sit estimandus. His uerbis rex, durus quod censuris se lesam existimas, nuncios ad Episcopum Nankerum misit, ut quia ex causa regem Bohemiae putaret regulum, non regem appellandum edissereret. Quibus Episcopus, qui in suo regno Metropolitano caret, & in coronatione sua, praee & praecio aliarum nationum Archiepiscopos conducit, regulus est, & inter omnes Catholicos reges minimus. Sugillatio huiusmodi Ioannem regem Bohemiae adeo mouit irritauitque, ut ex Pragen ecclesia metropolitana creari temporis processu procurauit. Post triduum discedens Nankerus in Nissam cum omni clero seculari & regulari, quem rex quia appellationi a se factae non adhaerebat eiciendum mandauit. Et omnes ecclesias obserari iussit. Rege autem mandante & ciuibus Wratislaui ecclesijs per uioletiam patefactis, celebrare diuina praebiteri uagi & discoli coeperunt, populo autem comuni fastidiente ecclesias ingredi, compellebatur a licitoribus & recusantibus uestes detrahebantur. Post alias tandem maiores censuras, tam in regem Ioannem quam consiliarios eius & ciues Wratislaui: laras, rex furore plenus, bona temporalia Episcopi, ac omnium ecclesiarum & monasteriorum ducibus Slesiae occupare iussit, sed omnibus alijs iussionem detestantibus. Boleslaus Bregensis dux, inopiae suae succursurus, oppida, uillas, decimas & introitus omnium ecclesiarum in suo ducatu Brege inuasit & diripuit. Pro quo ipse & terra sua, quod longo tempore pertulit, supposita interdicto fuit. Summus Pontifex Benedictus duodecimus etiam confirmauit & aggrauauit sententias Nankeris Episcopi. Nec prius respondit se Ioanni regi requirenti & petenti absolutionem impensurum, donec de castrum Mielicz cederet, & bonorum ecclesiarum plenam faceret restitutionem. Sed rege aliquot annis cum ciuibus Wratislaui anathema tollerante, ecclesia Wratislaui direptionem ecclesiasticorum introituum pertulit.

CAPVT XXIII.

Nunc quo supra in festo sanctae Hedwigis. Lithuani furuius itineribus Mazouiam ingressi, Polthowk & Czechanow oppida cum uicinijs eorum uastauerunt. Et plures mortales in Lithuania abducebant, quos milites Mazouiae insequentes, praedam & capti uos excusserunt, & Lithuani fugerunt, pluribus ex eis in flumine Narew, praesertim qui sarcinas non abiecerant, suffocatis. Anno Christi 1337. Thartari cum Ruthenis castrum Lublin, duodecim diebus obsidentes impugnabant. Sed principe Thartarorum sagitta ex castrum missa, occiso, statim cum magno clamore recesserunt. Anno domini 1339. Monasterium fratrum minorum sub titulo sancti Stanislai Kazimirus rex Poloniae in suo regio oppido Kalisz fundauit, & muro coctili erexit. Eodem anno Theodricus de Aldenburgk magister Prussiae habens in suo comitatu Comitum, Palatinum Rheni, & forte exercitum ex Almanis congregatum, Lithuania hyeme ingressus, castrum Velunya cinxit. Verum quum omnes suos conatus in irritum recidere uideret, in Prussiam redire coactus est. Et in aestate cum multis forensibus Lithuania ingrediens, eam uastauit, & multos captiuos duxit. Tres quoque aggeres & to

u4 tidem alueos

Ecclesia Praegen Metropolitana facta.

Bona Episcoporum occupata.

Ingressus Lithuanorum in Mazouiam

Castrum Lublin impugnatum.

Monasterium in Kalisz fundatum.

Lithuania uastatur.

Lithuania uastatur.

Cruciferorum victoria.

Castrum Mielicz obsidione cingitur.

Nanker Episcopus Castrum repetit.

eadem alueos seu aquæ ductus, quibus Barbarorū clandestina in terras Prussiarum arceretur inuasio disposuit. Anno domini 1340 die uigesima quinta Martii. In antiqua Wladislauia in monte, nouus chorus per Mathiā episcopum Wladislauienē iactus & iniciatus est. Cui processu tēporis & corpus superaddidit pulchro opere. Anno quo supra octaua die Septēbris. Lithuani cū suis ducibus in magna multitudine terras Mazouie uastarunt, nulloq; resistētiā opponente, captiuos abduxerunt. Eodem anno relictā Wladislai Lokrek, Hedwigis & genitrix Kazimiri secundi in Sandecen monasterio tumulatur, Kazimiro rege iusta funeri magnifico sumptu persolvente. Anno domini 1341 decima mensis Aprilis, quæ in parasceue cadebat, mortuus est in oppido Nissa Nankerus Episcopus Wratislæ: plenus bonis operibus, & in ecclesia Wratislæ sepultus. In morte eius quædam religiosa femina suauissimū audiuit cantum. Cui reuelatum est, animam Nakeri Episcopi Wratislauienē ab angelis in cœlum deferri, fertur sub ordinatione Ioānis regis & Comitissæ de Luczembergk ueneno propinato mortem uolentā incidisse. Fertur quoq; hic Episcopus miræ deuotionis ac magnæ abstinentiæ fuisse. Et missas quotquot legi poterant, in ecclesia in qua aderat audiuisse, & ad quamlibet eaz; speciale oblationē obtulisse. Fertur etiā singulis ānis, certam summā pecuniæ uicariis ecclesiæ Graccor pro annua strena (uulgo colūbatione) de Wratislā: misisse. Eodē anno quiddecima mensis Iunii, Theodricus de Aldenburg Magister Prussiarum in Thorun, in præsentia Karoli Marchionis Morauie filii Ioannis regis Bohemie mortuus est. Cui Lutherus Commendator maior alias Ludolfus Konigk natione Saxo successit. Anno domini 1342 decimo septimo kalendas Augusti, alias feria tertia post Margarethæ. Karolo rege Hungarie in castro Vilssegrad rebus humanis exempto, & in alba regali condito. Lodouicus filius eius, ætatis agens annum decimum septimū, in regem Hungarie, dominico die ante festū sancti Iacobi, alias duodecimo kalendas Augusti per Chanadinum Archiepiscopum Strigoniē, assistentibus ei Wladislao Quinqueecclesiē, Nicolao Agriē, Mieczlao Vespimē, Colomāno Iauricē, Petro Sermicē, Vito Nitriē, & Laurentio Bosniē, Episcopis, & Baronum ac nobiliū multitudine copiosa coronatus est. Eodem anno Przeczlaus de Pogorzelec successor Nakeri in episcopatu Wratislæ: per Benedictū papam 12. confirmatus & cōsecratus, ex curia Romana reuersus in Nissam uenit, ubi ad illum Karolo Marchione Morauie, filio Ioannis de Luczembergk regis Bohemie ueniente, reconciliationē cum eo æquis cōditiōibus super interdicto composuit. Eoq; ex Nissa in Wratislā diuertente & Karolo Marchione eū cōcomitante, consules ac iurati Wratislæ: pedibus nudati ac capitibus, palliis quoq; & cingulis ammotis, ex prætorio usq; ad monasterium sancti Adalberti uenerunt, & prostrati, culpaq; simpliciter recognita, ueniā suppliciter deposcebāt, p̄ plures execrationes astringētes se nunq̄ simili rebellione ecclesiam Wratislā: molestauros, unde & interdictū sustulit. Verum digna plaga, indignam expulsionē Episcopi ac cleri & cōdem Ioānis inquisitoris Wratislæ: ultura, repente superuenit. Casuali enī igne octaua die Maii alias in octaua sancti Stanislaui Wratislāvia exorta, tota ciuitas

Nankeris Epi
scopus Nissæ
mortuus.

Mors Theodrici
de Aldenburg.
Ludolfus konig
magister Prussiarum
Karolus rex
Hungarie mor
tuus.

Lodouicus in
Regem coronatus.

Wratislāvia cō
flagrata.

ciuitas conflagrata est. Visusq; est tempore incendii a quadā religiosa femina, apud sanctum Mauriciū extra muros Wratislæ inclusa, angelus contra ciuitatem exeritū gestās gladium, & ardentibus carbonibus ciuitatem feriens & incendens. Eodem anno Lithuani in numeroso exercitu Prussiam ingressi, fere uniuersam spoliis, cœdibusq; & captiuitatibus implerunt. Magistro Luthero in expeditione contra nouam Marchiā, quā sibi gestiebat subire occupato, & suis defensionē non ferente, Qui reuersus tanta cōsternatione de suorum cœde & captiuitate agustatus est, ut sensu ammisso, delirus & amens fieret. In cuius locum Henricus Dusemer susceptus est. Anno domini 1343 in festo sancti Mathie quod in carnis priuium cadebat, nuptiæ per Kazimirū regē Poloniæ in ciuitate Posnaniē cum magna solennitate celebratæ sunt. Boguslao duci Sretinē filia suam uirginem Elizabeth, ex Anna prima cōiuge, Gedimini ducis Lithuaniae filia, desponsando. Eidē uiginti milia marcarum latorū grossorum Pragen, & supellectilē in uasis aureis & argenteis, equis & uestibus pro dotalibus assignando. Et uicissim contra quoscūq; hostes & signanter contra fratres Cruciferos de Prussia, quadringentis galeis armatorum regi & regno poloniæ personali auxilio Boguslaum & germanos eius Baruin & Varcislaum obligando. Eodem anno Lodouicus Hungarie, Ioannes Luczemburgen Bohemie reges, Karolus filius eius Marchio Morauie. Item Comes de Halles, & alii q̄plures illustres uiri, in Prussiam cū eorū potentiis aduenerunt. Atq; cū Magistro Prussiarum in Lithuaniam descenderunt. Lithuani autē interim quo eorū terra uastabatur, cum omni potentia in terrā Zambiesem & in Liunionā perrexerūt, & eas grassabant. Magistro Liunionæ absente et Samagitas oppugnante, Quæ uarietas adeo reges afflixit, ut Magistrū conuiciarentur tanq̄ huius pessimi euentus auctorem. Anno domini 1344. Hacten⁹ ecclesiam Pragen Episcopalem & suffraganeam Maguntinē Archiepiscopo, in Archiepiscopalem & metropolitā Luthomiliē uero quæ Abbacialis seu conuentualis sancti Benedicti fuerat, exclusis monachis in Cathedralem Ioānes cœcus Bohemie rex Philippo Fraciarum rege enixius factum adiuuante, per Clementem papam sextum, ultima die Aprilis in Auinione permutari procurauit. Et Arnestum Pragen tunc Episcopū Archiepiscopali & pallii honore insigniri, Olomuncenq; in suffraganeam adiici obtinuit. Sed Wratislā: quam successu temporis Karolus Romanorū & Bohemie rex, Pragen Archiepiscopo subici deposcebat, impediēte uero Kazimiro rege Poloniæ, tanq̄ a regibus Poloniæ fundatam & dotatam obtinere non potuit.

Lithuani Prussiam uastant.

Henricus Dusemer magister Prussiarum.

Nuptiæ Boguslæ ducis Sretinensis.

Uastitudo spoliatorum.

CAPVT XXIII.

Anno domini 1345. Henricus Dusemer magister Prussiarum, habens in suo comitatu milites Hungarie & Bohemie, item Marchionem Holandiarum, kalendis Martiis expeditionem in Lithuanos agit, sed parum proficiens, tū quia Lithuani in castris & nemoribus deitescerāt, tum quia lubricitas terræ ex resolutione & glaciibus acciderat, in Prussiam redire coactus est. Anno domini 1346 Ioannes Lodza Episcopus Posnaniē uita excessit mortali, in ecclesia Posnaniē sepultus. Is cōposuit

Ioannes Lodza Episcopus Posnaniē mortuus.

posuit antiphonam Lux clarescit in uia. Sequentiā de assumptione quæ inest
pit, Salue salutis ianua. Item sequentiā de sancto Adalberto, in laudem sa-
cristi Presulis, Item sequentiā de sancto Petro, Tu es petrus, Item sequentiā
de sancto Paulo, hæ sequentiæ in ecclesia Posnaniensi decantantur. Eodē an-
no Ioannes cæcus Bohemiæ rex, Philippo Francorū regi affini suo. Contra
Eduardum Anglorū regem Franciæ regnum oppugnantē, forti congesto ex-
ercitu auxilia ferens, in hostes densiores inductus & infiliens, occisus est, Phi-
lippo rege Franciæ cum filio & rege Nauarræ terga uertentibus. Relatusq;
Ioannes rex Bohemiæ in Luczēburgk in ecclesia maiori sepultus est. Et Ka-
rolus filius eius in regem Bohemiæ est susceptus. Eodem anno in hyeme He-
ricus Dufemer magister Prusiæ Lithuaniam ingressus, cum agmine ad qua-
draginta milia estimato, eam crudeliter uastauit. Olgerdus autē Lithuanie
dux, habēs secum copias Smolnensiu, Polocensium, & Ruthenorum, in die
Purificationis cū magistro & exercitu eius cōflicxit. Et maxima cecide utriusq;
adita, Lithuani & Rutheni succubuerunt. Duo de uiginti milia Lithuanorū
& Ruthenorum cæsa referuntur. Magister & Cruciferi spoliis positi, in pro-
pria reuersi, in signū obtinere uictoriæ monasterium uirginū in Königsbergk
dotarunt. Estate uero adueniente, nouo instaurato exercitu, alteram in Lich-
uanos Henricus Dufemer expeditionē agit, & castrum Vielunya obsidione
cingens & conquirens conflagrauit. Populatisq; uicis & uillis incensis, spolia
fetens & captiuos, in Prussiam rediit. Olgerdus uero dux Lithuanie, ualido
cōgregato exercitu, in terram Zambien ex improviso irruit, & aliquot mi-
lia christianorū promiscui sexus captiua abduxit. Quidam nequā & fameli-
ci latrunculi, sub octauis corporis Christi, anno domini 1347 de ecclesia par-
rochiali omniu sanctorū in Graccouia delatoriū diuinissimi sacramenti (uul-
go monstrantiā) furati sūt. Compertoq; qd esset ærea, illam in paludem Mo-
the arbutis plenam, ab ecclesia sancti Laurencii nunc in Kazimiria extran-
tē proiecerunt, tunc autē ecclesia parrochiali in uilla Bauol, ad proprietatē
Capituli Graccorū pertinente nec longe distātem. Et quum plures mortales
luminaria die noctuq; in palude relucētia uiderent, ad Pontificem Graccorū
eiusq; uenerabile Capitulum, ac deinde ad regē Kazimirū, rem tanq; prodigi-
osam pertulere. Qui processionibus totius urbis ordinatis, triduo prius ie-
iunio indicto & exacto. Cum hymnis & uexillis paludem adeūtes, delatoriū
cum sacramento diuinissimo acceperunt, & illud ad ecclesiam omnium
sanctorū unde erat ablatū retulerunt. Excellentissimus autē rex Kazimirus
in loco inuentionis tam ineffabilis sacramenti, quis scenoso & paludinoso, ec-
clesiam in honorem & titulum corporis Christi se fundaturū uouit. Nec mo-
ra āno altero nobilē chorum & sacrarium cocto latere inicit & consuma-
uit. Parrochia quam ex antiquo ecclesia sancti Laurencii habebat ei adiun-
cta, calicibusq; ac apparatib; crucib; cæterisq; clenodiis munificētia regia
adornauit. Et titulum corporis Christi, quo ecclesia sancti Frācis a prime-
ua sui fundatione illustrata fuerat, fratribus minoribus præcio præcibusq;
contentatis, ut solidior sua fundatio permaneret, abrogari & extingui procu-
rauit. Villa quoq; Bauol in suam ditionē & proprietatem traducta. Oppi-
dum de suo

Ioannes rex
Bohemie mor-
tuus.

Lithuania va-
stata.

Cruciferorum
victoria.

35 May 40
Anna 40

Fundatio Ecclē
in corpore Chri-
sti in Kazimi-
ria.

dum de suo nomine Kazimiria nuncupatū, processu temporis muris cōmuni-
uit. Amplius monasterium insigne, in decus sanctarū Margaritæ & Cathari-
næ, in quo sunt fratres heremitæ ordinis sancti Augustini constituit. Chorū
ecclesiæ eiusdem monasterii magnifico & liberali sumptu usq; ad integrum
cum sacrario muro coctili & excelso locauit. Et profudato annulos quos se-
rebat, in iactu fundationis & primi lapidis posuit. Exposit autē deuotio fide-
lium corpus ecclesiæ cum sacellis adiecit. Anno domini 1348 Henricus Du-
femer, uno lustro in magisterio Prusiæ exacto, mortu; est. Et in die Epipha-
nariū Venrich de Kniprode, Cōmendator generalis in magistrū substituitur
Qui in Lithuaniam cum exercitu copioso ingressus, districtum Pastrim cecide,
spoliis, ac flamma uastauit, & cum captiuis ac spoliis in Prussiam rediit. Cui;
uestigia Lithuania dux Olgerdus, cum fratribus Keystut, Patrikyg, & aliis
sequit; exercitu catholico disperso, in Prussiam irrupit. Et crudeli cecide in-
christianos, nullo ferente subsidium, debachatus, spoliis onustus, & septingē-
tos homines ducens, in Lithuaniam reuersus est. Nec multo post, dux de Smo-
lensk cum nouis Ruthenorū & Lithuanorū copiis Prussiam circa Labiow
ingressus, singula in circuitu igne, ferro, & uastitate compleuit. Cōmendator
autē de Labiow, copiis suis longe imparibus cum ipso conflixit, & uictoria
Cruciferis cessit. Lithuani autē & Rutheni cum suo duce in fugam acti, dum
flumen ad quod pugnabatur more tumultuario superare contenderunt, plu-
res illic ab undis q̄ ab hostibus suffocati sunt. Sed & ipse Smolnensis dux in
eodē flumine submersus, celebriorem uictoriam apud christianos effecit.

CAPVT XXV.

Anno domini 1349 Venrich magister Prusiæ cum quadraginta
milibus armatorū, qui de Francia & Anglia uenerant, Lithuaniam
ingressus, omnem sexū passim occidēs uastauit. Et dum spo-
liis onustus rediret, dux Lithuanicus Keystut, uigesima quarta
Ianuarii pugnam cū eo conseruit. In qua de Lithuanis & Ruthenis decemo-
cto milia ceciderunt. De Cruciferis Gerardus de Stegin Cōmendator Geda-
nens. Item Cōmendator Gobienensis, item sex fratres de ordine, quinquaginta
milites & plures alii equestris & pedestris ordinis pugnatōres. Eiusdem anni
estate Kazimirus rex monasterium Mogila a suo fundatore Iwone de Kon-
ske, Episcopo Graccorū in consumatū consumauit. Murum meridiem uersus
consumās, tectum superimponens, & testudines a turri usq; in occidentē, &
transuersales perficiens. Hic annus pestifer apud Polonos erat. Anno domi-
ni 1353 Kazimirus rex Polonia, propter furtiuas incursiones Lithuanorū,
ciuitatē Plocen coctili muro & castrū altero superaddito eo anno muro mu-
niuit. Eodem anno Olgerd, Keystut, & Patrikyg duces Lithuania, congesto
exercitu, cladem circa Labiow acceptam ulturi, terram Prusiæ circa Rēfil
ingredientes feritate barbarica seuiēdo, singula uastauerunt, populationeq;
latus extensa, multis trucidatis mortalibus & plurimis captis, nullam resi-
stentiam passi, Lithuaniam redierunt. Anno quo supra uigesima die mensis
Iunii, uirginem Elizabeth filiam Stephani regis Bosniæ, quem Husupulban
uocabant, summo Pontifice permittente, Lodouicus rex Hungariæ, matri-
monialiter

Ecclesia. f. Cas-
therm.

Henricus Du-
femer mortu;

Venrich de kni-
prode magister
Prusiæ.
Lithuania va-
stata.

Prussia vastata

Cruciferorum
victoria.

Cruciferorum
victoria.

Monasterium
Mogila consu-
matum est.

Pestis.

Prussia vastata

monialiter accepit. Genuerat siquidē præsata Ludouici nūptam, Elizabeth filia Kazimiri ducis Gniewkouien, soror patruelis germana Elizabeth anti quioris reginæ Hungariæ, Karoli relictæ, unde Lodouici regem quarta cō sanguineitatis linea contingebat. Eodem anno sabbato in uigilia Pentheco stes, subito immensis frigoribus coortis, nix ualida duorū cubitorum inspera te decidit & descendit, usq; in diem sextam sine resolutione durans, pauenti bus agricolis frumentorū destructionē sexta die niuosus imber resolutus, ter ram rore suauissimo rigauit & fecūdauit. Anno domini 1354 Lithuanie du ces Olgerd, Keystut, Patrikyg, & Skigello, in Prussiam circa Vartemberk ingressi, rectis & uicis incensis, senibus & impuberibus necatis. Vinricho de Kniprode magistro Prussiae, cum multitudine Barbarorū, decernere non au dente, in Lithuaniam cū captiuis & pecoribus reuersi sunt. Anno domini 1355 in die Ioannis apostoli & euangelistæ, tercio die post natiuitatis Christi, dux Mazouiae Semouitus, homagium & obligationem feudi in oppido Kalisz personaliter præsstitit. Cū Nicolao Episcopo Plocen & omnibus Baronibus Mazouiae, regi Kazimiro regalibus uestito & diademate ornato. Litteræ ho magii habentur in thesauro Gracco: quæ incipiūt. Nos Semouitus dei gra tia dux Mazouiae &c. Eodē anno in uigilia purificationis Mariæ, Vinricus de Kniprode magister Prussiae, districtum Miedniki & uniuersam Samagit tiam depopulatus est & deuastauit. Incensq; uillis & rectis, ac impuberibus & senibus cæsis, cum multitudine captiuorum, & spoliis Ragneram rediit, ubi castrū Ragnerha fortuito igne cōflagrauit. Et magister Vinricus equo prolapsus in dextra manu contractus est. Anno domini 1356 In uigilia san ctæ Agnetis Lithuanorum duces Olgerd, Keystut, & Patrikyg in magno & forti exercitu terram Prussiae ingressi, pluribus diebus tam in lōgum q̄ in la tum eam cœdibus & spoliis depopulati sunt. Adeo ut fere uniuersam Prus siam hostiliter peruagasse crediti sunt. Magistro & Cruciferis in aciem non prodeuntibus, & cum plurimis & pene innumerabilibus tam captiuis q̄ spo liis in Lithuaniam rediere. Anno domini 1357 turrin & mansiunculas rex Kazimirus in uillagio Lobzow iuxta Graccouia ad occidentē construxit. In ea ut fertur cum omnium rerū abundantia tenuit Bohemā quandam nobilē Rokiczianā nomine, formā pulchra & præsstiti. Ex Praga in quā sæpe des cendere cōsueuerat adductam, quam, per desponsationē Abbatis Thinicen pontificalibus induti, mulier Episcopum Gracco: existimans, in suos ample xus transire pellexerat, & ardētī amore dilexit. Relatione tādē unius sui cu biculari edoct⁹, quod & oculis propriis postea comperit, quia in capite cal ua & scabiosa foret, eam illico repudiavit. Et Iudaici generis sceminā Hester nomine propter formæ elegantiam in concubinam asciuit. Ex qua duos fili os Nyemyerzam & Pelkām suscepit. Et Pelka quidē immatura morte obiit Niemyerza uero postea in obsequiis Wladislai regis Poloniae, Lithuani ob uersatus, orta contentione propter Podwodorū exactionem, in Coprzywni cza occisus est. Filia autē ex eadē iudea Hester suscepte, in ritum Iudaicū ut asseritur transferunt, quoniā cum matre permanserant. Eodem āno Alma norū principes & milites de Franconia, Sueuia, & Anglia cōtra Lithuanos gentiles

Nix in uigilia Penthecostes.

Prussia vastat.

Semouit⁹ Ma zouic dux ka zimiro prebet homagium.

Prussia vasta tur.

Lobzow ca strum erigitur.

gentiles latari auxilium aduenerunt. Et Vinricus magister Prussiae expedi tionē suis contra Lithuaniam indicens Ziffridum de Dauelth Prussiae Marsal cum cōstituit ductorem. Qui, Barbaris Lithuanis dimicationis copiā non fa cientibus, in agrestes, tecta & rura omne genus seuiçiae iussit depromi. Cum captiuorū & spoliōrū magno numero, nullam resistentiā expertus, Prussiam rediens. Anno domini 1358 rex Kazimirus Maczkonē Borkouicz Palatinū Posnaniē captiuatū, in castro Holstein fame extinxit. Et castra eius ac fra tris ipsius Koszmin, Czacz, & uniuersa quæ habebāt, abstulit. Causa erat, quia furū & latronum in illis oris fuerat cōseruator. Eiusdem anni feria ter cia infra octauas apostolorū Petri & Pauli, Kazimirus rex Poloniae, mona sterium uel potius cellam fratrum Canonicoꝝ regularium sancti Augustini, in uilla Manka medio miliari a Siradien oppido fundatam, de consensu Cō radi Abbatis sanctæ Mariæ Wratislavin arena, sub cuius obedientia cōsis tebat, Ad ecclesiā parrochiale sancti Nicolai in Kalisz trāsulit. quæ tūc per fugā sui rectoris immediati Martini uacabat, præsatus em̄ plebanus pa rum modeste iniuriam suæ cocæ, quā nonnulli adolescētes sibi ciuitatis in do lium aqua sordida plenum, iocādo proiecerāt, uindicans, Vnū ex illis gladio transossū occidit, & ex Kalisz fugerat. Tulit autē rex Kazimirus a præ fato monasterio quattuor uillas, uidelicet Mankam, Polkowo, Vanglowo, & Luboradzice, & eas mēse regiæ applicuit. In quarum recōpensam mona sterio Kalissien, uillam bonam Kuchari cum prædio. Item duas uineas circa Kalisz contulit. Huius quoq; monasterii sic translati primus Prepositus fra ter Mathias fuit. Priuilegiū & mandatū Bodzāthæ episcopi Gracco: ad in stantiā regis Kazimiri de decimis & colūbatione ut præbiteri cito post mē sem, sine aliq̄ tēpoꝝ proagatione decimarent, strenaq; (nulgo colandā) quæ datur reciperent, non extorquerent neq; extraherent. Habetur in ecclesia Graccouien de datā anno domini 1359. Cuius initium est. In nomine domini amen. Nouerint uniuersi præsentium noticiam habituri &c.

Matzko Borkouicz fame extinctus.

CAPVT XXVI.

Anno domini 1360 Vinricus de Kniprode magister Prussiae, ad uentu Marchionis Brādenburgen animatus, in Lithuanos expe ditionē agit, & exercitui Schindekop Marsalcum Prussiae præ ficiens, terras Lithuanie uastauit, spoliaq; & captiuos in Prussi am reduxit. Alteram expeditionē hyeme instāte in Lithuanos resumpsit, & terciam eadem hyeme peragit. Quibus quidem tribus expeditionibus Lith uaniam adeo uehementer asilixit, ut pro maiori parte desertam reliquerit. Expeditio tertia reliquis duabus, ducis Keystut captiuitate uisā insignior. Qui datis pluribus catholicorū captiuis apud Prussiam captis, eodem an no a captiuitate solutus fuit. Anno domini 1361. Quidam lector ordinis pre dicatorū in Graccouia, frater Paulus nomine, coram clero & populo in ma iori ecclesia Gracco: beatam Mariam uirginem non absq; originali peccato fuisse, in Polonico declamans & prædicans, cecidit & expirauit. Eodem āno uniuersitatem Pragen Karolus Romanorū & Bohemiarū rex instituit & do tauit, quam Innocentius papa sextus ad instantiā eiusdem Karoli regis con firmavit.

Triplex expe ditio in Lithuanos.

Subita mors in contamina torem cōcepti onis beatę uir ginis.

firmavit, hæc uix quinquaginta annis durauit. Cū heresi infecta exterminari cepit, tamen reliquæ suppositorū, heretica peste deprauatorū, præfatæ uniuerſitatis exigue numero in hac diē Pragæ cernūt & ſupſunt. Anno prædicto 1361 Kazimirus rex Poloniæ, in uilla Bawol alias in oppido Kazimiriē, ſecus murū & eccleſiā ſancti Laurencii, domos, cameras, lectoria, lapideo muro pro habitatione & lectionibus Doctorū atq; Magiſtrorum nouæ uniuerſitatis, pro decore regni Poloniæ erigende, edificauit. Miſſiſq; notabilibus nunciis in Auinionem ad Urbanū papam quintum, huiusmodi fundationem a ſede apoſtolica admitti obtinuit. Iacobus em̄ ſecundus, Swinka cognominatus Archiepiſcopus Gneźneſi, per litteras apoſtolicas Cōmiſſari⁹ & exequutor designatus, præſatum ſtudiū Kazimiriē ſeu Gracco: confirmauit. Quod tamen morte Kazimiri interueniēte, non fuit ſortitum effectū nec ipſa fundatio atq; dotatio progreſſum habuit. Priuilegiū Urbani papæ ſic incipit. Urbanus epiſcopus ſeruus ſeruorum dei Chariſſimo in Chriſto ſilio Kazimiro regi Poloniæ illuſtri, ſalutem & apoſtolicam benedictionē. De cet regiam celſitudinem &c. ut in dicta ciuitate huiusmodi ſtudium exiſteret generale. Illudq; perpetuis temporib⁹ inibi uigeret, tam in iuris Canonici & Ciuilis, q̄ alia quacūq; licita, præterq̄ in theologica facultate. Et q; legentes & ſtudentes ibidem omnibus priuilegiis gaudeāt &c. Datū Auinione kalendis Septembris, Pontificatus noſtri anno ſecūdo. Priuilegium autē regis Kazimiri de libertatibus ſtudiū Gracco: poſtea conceſſum, ſic incipit. In nomine domini amen. Ea quæ ex regalis magnificentiæ beneplacito &c. Actum Graccouiæ in die Penthecoſtes anno domini 1364. Conſulum uero Gracco: qui ad uota regis Kazimiri omnes libertates per regem cōceſſas, ſe cuſtodire & obſeruare ſubmiſerūt, priuilegium ſic incipit. In nomine domini amen. Expedit rei publicæ perpetuo &c. Actum Gracco: in die Penthecoſtes, ſub anno domini 1364. Prædicta priuilegia habentur in maiori Collegio artiſtarum uniuerſitatis Gracco: Item rex Kazimirus per eoſdem oratores in Auinionem miſſos, eccleſiā metropolitānam in ciuitate Leopoliē, per Urbanū quintum octauo idus Aprilis, ad dotationē ſufficientem erigi & fundari obtinuit, quod & factum eſt. Præſatus enim Archiepiſcopus Gneźneſi Iacobus Swinka litteris ſibi præſentatis, perſonaliter Leopolum tranſiit, & ex parochiali eccleſia Leopoliē, inſpectate Kazimiro rege & uniuerſa eius militia Archiepiſcopatum erexit. Primumq; Archiepiſcopū dictæ ſedis Criſtunum uirum nobilem inſtituit & conſecrauit. Anno quo ſupra 1361 uigeſima quinta die menſis Iulii Wratiſlauia eſt conflagrata, & iudei expulſi ſunt. Eodem anno domini 1361. Vinricus magiſter Pruſſiæ, præficiēs ſuo exercitu Henricum Cramſelt generalem Cōmendatorem in ducem, ad uaſtandum terras Ruſſiæ miſit. Sed propoſitum ſuum aſſiduus imbriū deſcenſus impediuit. Ne ergo fruſtra arma induiſſet, in Lithuaniam deſcendit, & eam uaſtare cepit. Lithuanorū autē principes Olgerd, Keyſtut, & Patrikyg clauſtine cū copiis ſuis aduenientes, Prutenicum exercitum nihil aduerſi ſuſpicantem inuaſerunt, duroq; Marte cōmiſſo, Cruciferis uictoria ceſſit, eo quidem gratiore quo inſperator. Auxit autē triumphī gratitudinem Keyſtuthi ducis captiuitas, qui

kazimiri fundatio uniuerſitatis in kazimiri.

ſtudiū Graccouiſe confirmatum.

Priuilegia pro uniuerſitate Graccouiē.

Eccleſia metropolitana Leopoli fundatur.

Wratiſlauia cōflagrata.

Cruciferorum uictoria.

uitas, qui ab Henrico de Eckerſberg Crucifero equo deſectus, uiuus in manu hoſtilis uenerat. Alter uero ducum Lithuanie Patrikyg, ex equo & ipſe a Cōrado de Hoberk præcipitatus, a ſuis deſenſus, periculum euaserat. Cruciferorū uero exercitus cum uictoria & ſpoliis in propria reſiit. Dux autē Keyſtut in caſtrū Mariemburk delatus, illic in teſtudine forti uinctus, catus & cōcluſus, moleſtias captiuitatis biduo tantūmodo perſerens, uniū Lithuanie Neophiti, apud Mariemburk demorātis adiutus ſuffragio euasit. pallio ſiquidem albo cum cruce nigra ſe amictiēs, omnes Cruciferos & ciues equo uectus ſeſellit. In ſiluiam deinde deſiorē & ualtioſiorem perueniēs, equo relicto in palude, diebus aliquot, perſequutores euasurus, latuit. Noctibus tandem pedēſtri itinere gradum promouens, dum ſe uerſus Lithuaniam irē credidit, in Mazouia peruenit, ubi a ſilia germana Anna alias Danuta princeps, conſorte Ianuilli Mazouie ducis cognitus, & ab ea cum magno gaudio exceptus. In Lithuaniam datis equis & armigeris deductus, magno ſolatio tam ſtatibus q̄ genti fuit. Congeſto autē exercitu, captiuitatem ſuam ulturos, in Ruſſiā irrupit, & caſtrū ſancti Ioannis primum oppugnans conquiſiuit & incendit. Ab inde ad caſtrū Danczik uenit, & id quoq; conquiens, & Cōmendatorem Ioānem Collin cum multis aliis capiens, exuſit. Applicauit poſt hæc ad caſtrū Eckerſberg, & conquiſitum incendit, multisq; ſpoliis oneratus redibat. Quem duo Cōmendatores de Roſtemberg & Barthelſtein cum exercitu perſequuti conſlixerunt, ſpoliaq; & captiuos excuſſerūt. Dux ipſe Keyſtut, equo a Vernerio de Vindecken deſectus, pedibus audaciſſime pugnans, deſectoris ſui equo interfecto, per Cōmendatorem de Nieſzowa uulneratus, a Cōmendatore de Barthelſtein capitur, ſed parū prouide aſſeruatus. Iterū Cruciferos fallens, de quo apud eos magni morſus habebatur, captiuitatem euadens, & in Lithuaniam peruenit.

CAPVT. XXVII.

Anno domini 1371 Vinricus de Kniprode magiſter Pruſſiæ, congeſto numeroſo exercitu ex domeſticis & peregrinis primo Veris tempore caſtrum Kowno obſidione cinxit. Duces autē Lithuanie Olgerd, Keyſtut, & Patrikyg, obſidionem huiusmodi reſpuſerunt, cum ſuis copiis aduenientes, feria quinta ante dominicam Reminiscere cum magiſtro Pruſſiæ certamine inito, uicti reſugerūt. Quibus fugatis magiſter Vinricus ſtrictiori obſidione caſtrū Kowno coartauit, machinarūq; crebra contuſione & telorum ignitorū proiectione debilitauit, tandē ſabato in uigilia Paſchæ, muro ſuſſoſſo & caſtro accenſo, ipſum cepit, tamen murus ſuſſoſſus ruens, plures mortalium de Cruciferorū exercitu oppreſſit, & in caſtro ſuccenſo magna multitudo Lithuanorū ab incēdio perit. Tria milia Lithuanorū in ea obſidione cœſa & mortua referuntur, Voydath Keyſtuthi filius, cum trigintaſex potioribus captiuitati reſeruatus fuit. Dies reſurrectionis dominice celebratus eſt, & miſſa per Bartholomeum Sambiēſem Epiſcopum expleta fuit. Subſequenti uero die mutorū parietibus dirutis, & omnibus foſſatis ſolo aquatis, ad caſtrum Piſten exercitum Magiſter applicauit, quod a Lithuanis deſertum reperiens, incendit. Et ad caſtrum Vic-

x: lunya ueniens

Cruciferorum uictoria.

Keyſtuth captus.

Keyſtuth uinctus.

Keyſtuth ſeruit captus.

Caſtrum Kowno obſeſſum expugnatum.

lunya ueniens, quarta die per impugnationē illud conquisiuit, euerſoq; funditus caſtro Vielunya, cum multitudine captiuorum & ſpoliorū in Mariemburgk rediit. Anno præſato undecima die Marcii & poſt, plurib; dieb; apparuit Cometes in ſine Aquarii prope Venerem. Caudam in piſcibus uerſas orientem in locum Mercurii retorquens. Durauit ad quinque hebdomadas. Vinricus magiſter Prusiæ, adueniente Comite Bauariæ Vellingango, anno domini 1363 in die Agnetis motis caſtris, Lithuaniam grauiſſime in multis locis, præſertim in diſtinctibus Parnrey, Eroglein, Labima, cedibus, flammis, & ſpoliis afflixit. Cui magiſter de Liuania cum altero exercitu, in duo agmina, quorū alterum magiſter, alterū Marſalcus regebat, diſpartito, in auxilium aduenit, iunctiſq; potentiſ ſimul. In uenerſam Lithuaniam regionē, Lithuanis decernere non audentibus graſſabatur. Et multis captiuis onuſti, in Prusiā alter, alter in Liuaniam, nulla hoſtilitate laceſſiti, redierūt. Reſumpſit & alterā in Lithuanos Marſalcus Prusiæ Heinyk Schindekop expeditionem. Et a caſtro Garthin per ducem Lithuanorū Patrikyg, qui illud probe tuebatur repulſus, ſpoliato diſtinctu Garthin, Prusiā cū captiuis remeauit. Anno domini 1364. Kazimirus rex Poloniæ, in terra & dioceſi Gracco: nouum oppidum Crzepicze iuxta fluuium Iſthwarta fundauit. Caſtrūq; ſorte in loco paluſtri ac limoſo ex muro coctili, non longe ab oppido fabricauit. Cuius quidē oppidi eccleſiam parrochialeſ Iarollaſ Gnezneſ Archiepiſcopus de domo Bogoria, interpellationibus regiſ acquieſcens (hoc em̄ Bodzātha Epicoſus Gracco: petitus facere noluit) duas decimas manipulares menſue ſuæ in uillis regiſ Zayanezki, & in Crzepicze in dotem contulit. Et Kazimiro rege Poloniæ conſentiente, limites dioceſum confundens, præſati oppidi iuriſdictionē occupauit, quum Iſthwarta fluui; utriuſq; dioceſis limies perpetuus erat. Mathias epicoſus Wladisla: dum annos duos & quadraginta pontificatus ſui exegiſſet, ſenio conſectus, Epicoſatū Wladislauiē nepoti ſuo Sbilurho de Golaneza, Præpoſito Wladislauiē: anno domini 1364 reſignauit. Is Mathias Epicoſus eccleſiam in loco ciuitatis, quoniam prima eccleſia ante caſtrū ſita anguſta, parum celebris habebatur, a fundamentis ad conſumationem. Item caſtrū Wladislauiē. Item caſtrū Raczaſz. Item eccleſiā ſancti Vitalis in Wladislauiā, pulchro opere & muro coctili coſtruxit & muro cinxit. Eodem anno principes Lithuanie caſtrū Kowno demolitū, lignis & roboribus reſciebāt. Et pontem maximū in flumine Niemyen proſtruendo caſtro conſtituerāt. Quam edificationē Comendator de Ragneta cū exercitu ueniens, Lithuanis caſtrū reſcientibus diffugiētibus, exuſit & funditus euerſit. Interim Vinricus magiſter Prusiæ, cum maiori exercitu ad caſtrū Piſtow aduenit, quod uacuum Lithuanis fugientibus repens, incedit. Deinde ad caſtrū Vielunya admoto exercitu, inter pugnandum congeſta lignorū ſtruce & incenſa, ualidiſſimo uento adiuuante incendium, caſtrū Vielunya conquiſiuit, multis Lithuanis in eo flamma pereuntibus, Capitaneus caſtri Gaſtawduſ captus, inter ducentium manus ad tabernaculum Marſalci, ab Almanis occiſus eſt. Cruceſerorū autē exercitu ad propria redeunte, Dux Lithuanie Keyſtut, elandeliſinis itineribus cū exercitu ingreſſus, omnē regni

onem circa

onem circa Iurgembork uallauit, & multa præda capta, in Lithuaniam reuerſus eſt. Comendatore de Iurgembork, paucos quosdam ex Lithuanis, qui tardius agmē ſequiebantur in deſerto captiuante. Deinde Marſalco Prusiæ Samagittiā uallante, Keyſtut dux Lithuanie occurrens, extremum ſui exercitus inuaſit & proſtrauit, prædaq; recuperata & ſtrage aliquāta acta, Marſalcum cū reliqua parte in fugam agit. Hyems huius ani. M. triceteſimi ſexageſimi quarti intenſione frigoris in Polonia animalia domeſtica, & ſilueſtria, aues, & frugiferas arbores occauerat.

CAPVT XXVIII.

Anno domini 1365. Zemomillao dux Gnyewkouieſ, fratre germano Wladisla: Loktek obeūte. Ducatus ſuus Gnyewkouieſ inter tres filios quos reliquerat Przemislaum, Leſtkonē, & Kazimirum in hunc modum partitiſ eſt. Przemislaio ſiquidē ceſſit Bidgoitia, Leſtkoni Iuniwladislauiā, & Kazimiro Gnyewkow. Verū Przemislaio & Leſtkoni non relinquentibus heredes, quum ſolus Kazimirus natu minor, in ſortes fratrum ſucceſſiſſet, & plures filios ac filias procreaſſet, ſere ſingulis morte abſumptis, unicuiſ tantummodo ſuus filius Wladislaus a cādida ceſarie albus cognominatus, & unica filia Elizabeth, ſuperſtites relictī ſūt. Et filiam quidē Elizabeth præſati Kazimiri ducis, quum formæ præcellentiſ eſſet, Elizabeth regina Hungariæ, conſors Karoli regiſ Hugarie, uelut cōſobrinam tercio affinitatis gradu ſibi iunctam, in regiam aſſumēs eam regi Boſzne Stephano Hiſubus bandiſponſauit. A qua pulcherrima filia Elizabeth acta. A Lodouico rege Hungariæ & Poloniæ in cōiugium acceptata eſt, prima uxore eius filia Karoli regiſ Bohemiæ & Romanorum obeūte. Ex qua Lodouicus rex duas filias Mariam & Hedwigim ſuſceperat. Wladislaus uero albus inconstantia laborans, & uaria fortuna iactatus, ad ultimū monachus factus eſt. Primum in Cistercio, poſtea alteram profeſſionē faciens in Dwione ciuitate Burgundiæ, annis quattuordecim promonacho & profeſſo illic manſit. Anno præſato Iarollaſ de Bogoria Gnezneſ Eccleſiæ Archiepiſ: caſtro Vnyeioſ ad flumen Varta cōctū muro pſecto, Eccleſiam collegiatā ſanctæ Mariæ in oppido Vnyeioſ ſimili muro fundauit & cōſumauit. Duoſq; Prælatos uidelicet Præpoſitum & Archidiaconū Item quinque Canonicos, ſeptem quoq; Vicarios in ea creās, dotem ſufficiētem cuiſbet adiunxit. In eodem etiā oppido Vnyeioſ monaſterium & eccleſiam ſub titulo ſancti Nicolai, ordinis ſancti Benedicti, ſubiciens illud Thirniceſ monaſterio, Cracco: dioceſis edificauit. Cui in dotē cōtulit, uillam Byeldzikow cum omni iure ſupra fluuium Notefz ſitam, ubi Ownya fluuius ſibi commiſceſtur. Anno quo ſupra Keyſtut dux Lithuanie, coptis Lithuanorum & Samagittarum collectis, per ſiluarū inuia & latebras Prusiā ingreſſus, caſtra Angerbork per uim expugnauit, uallataq; uicina regione, in Lithuaniam prædam duxit. Sequutus illum Aduocatus Samen, & aliqui ex Comendatoribus dum prædam raptam excutere nequiuerunt, diſtinctum Eroglein uallauit, ſpoliaq; in Prusiā retulerūt. Deinde quattuor duces Lithuanie uidelicet Olgerd, Keyſtut, Patrikyg, & Alexander, magnis potentiſ

x3 collectis

zemomillaus
Gnyewkouieſ
mortuus:

Ducatus diuiſio.

Proles kazimiri.

Proles Lodouici regiſ.

Eccleſia in Vnyeioſ fundata.

Caſtrum Angerbork expugnatum.

Appariſcio
Cometes.Lithuania per
Vinricum graſſata.Oppidū Crzepicze
extructū.Caſtrum kowno
dirutum reſedificatur.

collectis, quadripartito agmine Prussiam ingressi sunt, eamque crudeli & barbarica uastatione afflixerunt. Expugnatoque castro Ragnetha, & aliis multis quoque uicis incensis, illic diis suis patrio ritu, uictimas de pecorum sanguine immolarunt. Nulla tandem resistentia reperta, octingentos captiuos ex christianis, tre septuaginta equos maiores quos spadones uocant referentes, Lithuaniam remearunt. Præterea magister Prussiae Vinricus, barbaricam uastationem ulturus, proprio milite contentus, Lithuaniam in multis locis prædatus est, & multis damnis patrat, Lithuanis in siluis & munitionibus se continetibus, ducens non paruum numerum captiuorum, in Prussiam rediit. Sub eo tempore Szuriuil & Buthaw germani Olgerdi & Keystuthi ducum, cum nonnullis Lithuanorum Boyariis & nobilibus Prussiam uenientes, fidem christianam baptismi apud Königsbergk suscepto, professi sunt. Magister autem Prussiae Vinricus alteram expeditionem in Lithuanos agens, aliquot eorum munitiones cepit ac incendit, & cum præda in Prussiam regressus est. Quo regrediente Lithuani per itinera occulta, Prussiam circa Nordembork ingressi, maxima damna hominibus incautius se gerentibus intulerunt, & cæde multa ædita, cum spoliis & captiuis euaserunt. Keystuth quoque Lithuaniae dux, etiam expeditionem contra Prussiam resumens, castrum sancti Ioannis impugnavit & conquirit, ac spoliatum incendit, necatisque plurimis fidelibus, cæteros ligatos in Lithuaniam traxit. Anno domini 1362 Vinricus magister Prussiae, peregrinorum & forensium militum motus aduentu, binam eo anno in Lithuanos expeditionem agit. Et magna uastatione facta, captiuatis pluribus Lithuanorum, in Prussiam rediit. Quem dux Lithuaniae Keystuth insequutus, tam secreto & silenti agmine Prussiam ingressus est, ut parum absuit, quin castrum Iusterbork interciperet, & Comendatorem prædio se reficientem captiuaret. Egre itaque & castrum defensum, & Comendator saluatus est. Omnibus tamen equis & rebus quæ ad Comendatorem pertinebant receptis, duobus districtibus spoliatis & incensis, cum præda pecorum & captiuorum, in Lithuaniam euasit. Propter quod magister Prussiae Vinricus tertiam in Lithuanos expeditionem mouit, & longius progressus uastauit singula. Ac supra fluuium Memen castra & pontem edificauit, clandestinas Lithuanorum irruptiones restricturus. Eam edificationem Keystuth impedire bina uice conatus est, sed abinde fugatus & repulsus est. Eodem anno Bodzantha de Iankowo nobilis de domo Rosarum Episcopus Gracouien moruus, hic oppido Bodzanczin, situm & nomen indidit. Anno domini 1367 Bithomien ciues furore acti, Plebanum & Prædicatorem submerserunt. Et ex hoc uenæ argenti & plumbi cessauerunt. Eodem anno ex propriis militibus Prussiae magister Vinricus comparato exercitu, & tradito Hærico Schindekop Marsalco generali, in terras Lithuaniae misit. Qui nullam resistentiam reprens, ferociter & gradu concito quinque districtus uastauit, usque ad Kowno grassatus. Octingentosque captiuos & plures equorum & pecorum greges abduxit. Anno domini 1368 Lithuani cum duce Keystuth ad Poltowko castrum & oppidum Episcopi Plocei insperate peruenerunt. Et oppido quia munitum non fuerat illico potiti, Castra, quum crebris lignorum pinnatorum struibus defenderetur, menibus in propinquo appositis

Prussia uastat.

Lithuania uastatur.

Lithuania uastatur.

Prussia uastat.

Bodzantha Episcopus Gracouien moruus.

Lithuania uastatur.

positis incenderunt. Ex quo incendio serpente flamma castra & homines in eo conclusi comburebantur. In uicinas deinde uillas populatione extensa, cum multa præda celeri cursu diffugerunt. Anno domini 1369 Lodouicus dux Bregens ad honorem sancti Ioannis baptiste & sanctæ Hedwigis, Collegiatam ecclesiam & certum Canonorum numerum in Brega instituit. Impetrato a sede apostolica privilegio, ut Decanus illius, solennibus diebus mitra utatur Pontificali & baculo. Item fundauit Mansionarios qui horas beatae uirginis psallerent. Reliquit duos filios Venceslaum & Henricum. Venceslao autem immatura morte obeunte, Henricus solus paternam sortem possedit. Eodem anno Vinricus magister Prussiae in Lithuaniam lapides, cementum, & lateres, castrum constructurus secum uehens. Ad fluuiumque Niemyen perueniens, multam materiam pro erigendo muro a Lithuanis reprens, castrum a fundamenti nomen ei Gotisuerder. i. insula dei imponens inicit, & infra tempus semestris consumauit, presidiumque militum forti ei imposito, pro die Pethecostes terram Lithuaniae circum circa depopulatam exussit. Lithuanorum autem duces Olgerd & Keystuth super extructione castrum furore & indignatione pleni, magistro Prussiae discedente, contra castrum Gotisuerder adueniunt. Et quinque heddoadis illud assidue nocte & interdum expugnando conquiritur. Maioribus parte presidii trucidata, cæteros in uincula coniecerunt. Deinde Henricus Marsalco Prussiae in magno exercitu Lithuaniam intrauit. Et castrum Beyery circumdedit, ac uehementi impetu expugnatum conquirit. Requisitus autem per nuncios ducis Keystuthi, ut castrum exquisitum, antequam in eum grassetur, redderet. In indignationem uersus, & castrum cum nonnongentis Lithuanis simul conflagrauit, cæteros uincit. Dux Keystuth mansuetiori usus animo, colloquium petiuit, ubi captiuos permutatio hinc inde sequuta est. Sed tunc dux Keystuth cominatus est Prussiam se pro anno futuro aduenturum. Ea cominatione Vinricus magister Prussiae motus, duplicem iterum eo anno in hyeme, in Lithuanos expeditionem per Marsalco Henricum Schindekop agit. Et in utraque feroci cæde & flamma in Lithuanos debachatus est. Anno domini 1370. Cominationes suas contra Cruciferos de Prussia, anno superiore prolatis Keystuth Lithuaniae dux impleturus, Thartarorum, Ruthenorum, & cæterorum Barbarorum quaesitis presidis, ingenti equitatu peditatuque, una cum Olgerdo germano suo aduenit. Et districtum Sarnbien bipartito exercitu uastauit, & incendit. Deinde ad castrum Ortelbergk duxit exercitum, & illud conquiens incendit. Ab inde uersus Rudow alias Rowdin castra metatus est, ubi Prussiae magister Vinricus cum omnibus potentis etiam ultra peregrinos milites, ciues, & agrestes armado aduenit. Et Barbaros in dominica exurge quare obdormis, inuasit. Et atroci pugna commissa, Henrico Schindekop Marsalco Prussiae, & uiginti fratribus de ordine. Centumque armigeris de parte Cruciferorum, mille uero Barbaris, cadentibus. Duces Lithuaniae dato signo receptui, pro uictis abierunt, & proximis siluis se commiserunt. Aduenit post hæc Lupoldus Austriae dux, ordini in auxilium. Cuius suffragio Magister & ordo freti, in Samagittiam quadripartito agmine descendens, fere uniuersam Samagittiam incendiis subiecit. Cæsisque

Ecclesia Collegiata Bregens instituta.

Gotisuerder: castrum erectum.

Lithuania uastatur.

Prussia uastat.

Cruciferorum victoria.

senibus & impuberibus, puberes in magno numero captiuos Prussiam reduxit. Quem abeunte dux Lithuanie Keystuth sequutus, castrum & districtu Gogelanken inuasit & expugnauit. Et multis utriusque sexus hominibus coactis aut captis, propere in Lithuaniam refugit. Commendator uero de Iusterbork Vigandus de Belderheim eo discedente, in Lithuaniam ingressus, uillas nondum uastatas inuasit. Et multis captiuis atque spoliis potitus, in Iusterbork regressus est.

Lodouicus

CAPVT XXIX.

keystuth cum
Lithuanie duci
bus castru wla
dimiriense ob
sider.

Vdita morte Kazimiri regis Poloniae, dux Lithuanie Keystuth cum Lubardo ceterisque Lithuanie ducibus, castrum Wladimirien obfisione strinxerunt. Petrassius uero Turfki lancicita, Capitaneus castris, comminationibus eorum territus, saluis rebus ipsius quas secum eduxit, castrum utrumque Lithuanis tradidit. Illi autem castro ligneo contenti, castrum nobile muratum iam prope perfectum, quod inter pensis praefati regis Kazimiri tricenti homines, & multa iuga bouum atque equorum integro biennio consumauerat, euerterunt. Et usque ad fundamenta in perpetuam ruinam redegerunt. Amplius per terram Lubline Olgerth & Keystuth duces Lithuanie ingrederes, terram Sandomiriensem uastauerunt, & praedam citato agmine abegerunt. Inter alias praedas lignum Crucis uiuificum, ex Caluo monte receptum abducebant. Et quando essent in finibus Poloniae, currus in quo uehebatur lignum crucis, repente substitit, nec ullo modo moueri potuit. Flamme autem Lithuanicus dixit, currum moueri non posse, nisi crux in locum suum redderetur. Moxque in Caluum monte per unum nobilem capitaneum, Polonum, Karabolam dictum, ob id libertate donatum, remissa est. Insuper Hasso miles de Huchtenhayn, filius Hassonis de Vedel, Capitaneus Othonis Marchionis Brandenburgensi filii Lodouici olim regis Romanorum, castrum Santhok cum paucis & fere agrestibus obfisione cinxit, & per deditionem accepit. Lodouicus autem rex Hungariae, per oratores Polonorum, Florianum Episcopum Gracco: & Ianusium regni Poloniae Cancellarium, ut regnum Poloniae susciperet, sollicitatus. Impugnans aliquibus Hungarorum consiliariis recusauit, ad extremum tamen petitione uictus, suscepit. Cui Sandecz adueniente, multitudo Praelatorum & Baronum

Miraculum.

Lodouicus re
gnum Polonie
suscepit.

Baronum Poloniae occurrit, & Graccouiam perduxit. Processiones autem ecclesiarum & omnes ordines ciuitatis Lodouico ad montem Lassotinum obuiam exiuerunt. Et uexillo urbis Graecoui: in quo arma ciuitatis cum clauibus picta erant, praecedente, omnium artificum cum eorum picturis uexilla subsequerentur. Quibus ordinatim regi oblatis, ipse cum maxima pompa Graccouiam ingressus, & castrum ascendit. Altera autem die perquirente Ianussio Szuchiuil k Decano Graccouien, & Cancellario regni Poloniae. An testamentum regis Kazimiri, iure & ex integro exequendum foret. Lodouicus rex legitime & integre exequendum respondit. Reiecta tandem ad consiliarios huiuscemodi percontatione. Deceuerunt Praelati & Barones Poloniae, omnes donationes regis Kazimiri robur habere, praeter donata duci Kazimiro Stetinen, & Niemyerza ac Ioanni filiis naturalibus regis Kazimiri. Kazimiro enim duci Stetinen, propter unitatem regni, terras Siadie, Lancien cum earum castris detrahendas censuerunt, & in solo ducatu Dobrzinen & castris ac oppidis Bidgostien, Velathow, & Valcz contentari debere. Sic & Niemyerze, atque Ioanni filiis naturalibus regis Kazimiri in toto donata rescissa sunt. Ceterae uero omnes donationes secundum testamentum effectum sortite sunt. Iniecta tandem per Iaroslauum Archiepiscopum Gneznen & Barones maioris Poloniae difficultate, ut in Gnezna coronaretur. Floriano praefule & Baronibus Graccouiensibus refellentibus, Lodouicus rex secundum reges immediate sese antecedentes, Auum & Auunculum uidelicet Wladislaum Loketkonem, & Kazimirum secundum, coronatus est in ecclesia Gracco: dominica post Martini, quae fuit decima septima mensis Nouembris, per praefatum Iaroslauum Gneznen Archiepiscopum, assistentibus ei Floriano Gracco: & Petro Lubuacen episcopis. Praesentibus & inspectantibus Elizabeth Hungariae regina antiquiore, genitrice regis cum Heduigi regina Kazimiri regis Poloniae relicta Et duabus filiabus regis Kazimiri Anna & Heduigi, praesentibus Kazimiro Stetinen & Dobrzinen, ac Wladislaum Oppolien ducibus. In ipsis autem primiciis regni, mox Wladislaum Oppolien duci terram Vielunen cum uniuersis castris. Item castris & oppidis Holstein, Crzepicze, Bobolicze in terra Graccouien, item castro & oppido Brzesnicza in terra Siadie, Praelatis & Baronibus Poloniae improbatibus, rex Lodouicus contulit. Et feudum tam a duce Stetinen Kazimiro, quam a duce Wladislaum ducem Oppolien accepit. Exequiis deinde regis Kazimiri in eam diem obmissis, die Martis decimanona Nouembris, per regem Lodouicum & officiales regis Kazimiri per ecclesias solitas, cum ceremoniis ac oblationibus pompose celebratis ac peractis, rex Lodouicus in maiorem Poloniae processit, & in ecclesia Gneznen solum & thronum regium praeparatum, conscendere negauit. Ne ad sui ludibrium uerteretur, sed cito euoluens se de Gnezna in Posnaniam transiuit, postea Graecouiam redeunte. Elizabeth regina genitrice sua instante, Heduigis regina Kazimiri regis relicta portionem suam accepit, quae solum ad tricentas triginta tres marcas & dimidiam argenti, & mille marcas latorum grossorum tendebatur. Ad paternamque domum reuersa, Ruperto ducis Legnice Venceslai filio nupsit. Filiae uero regiae, Anna & Heduigis cum omni thesauro, auro argento, unionibus

kazimiri testa
mentum con
firmat.

Lodouicus co
ronatus.

to, unionibus, cortinis, & suppellectili a patre eis largita, per Elizabeth regnam in Hungaria translata sunt. Vbi a Lodouico rege locato iudicio, quasi non de legitimo thoro nata forent, abiudicatum est illis ius, successio, & hereditas regni Poloniae. Ne potentes maritos sortita, nouarent res pro regno Poloniae consequendo. Haec scelus abhominabile propter regnum quod & rede socios habere nolunt, filiae regis Kazimiri, nedum regno spoliatae, sed & tanquam de thoro spurcissimo ac illegitimo inhonestatae & infames redditae sunt. De sponsata tandem fuerunt, maior natu Anna Comiti Ciliae Vilhelmo. Altera Hedwigis Romero duci. Rex insuper Lodouicus genitrice sua ut fertur Elizabeth instigante. Ne alius rex a Polonis substitueretur, coronam regni poloniae materialem, sceptrum, pomum, gladium, & caetera insignia regia in Hungariam accepit.

CAPVT XXX.

anno autem domini 1373 precepta Kazimiri regis Poloniae morte Wladislaus albus dux Gnievkouien, ut erat princeps & instabilis de religione ex Diuisione Burgundiae monasterio sancti Bernardini, ubi prope quattuordecim annis moratus est, excessit. Et ipse dispensationis apud papam in Auinione frustratus, Lodouicum Hungariae & Poloniae regem in Buda adiit, instans ut regis promotione dispensationem consequeretur, sed uix assiduis obsecrationibus reginae Hungariae Elizabeth uenioris Wladislaus albi neptis, rex Lodouicus expugnatus (minus siquidem gratia ducem Wladislaus albus intuebatur) secum oratores suos in Auinionem ad Gregorium papam undecimum misit, ut dispensatus ducatum phas illi esset repetere, repulsam autem passus, in Poloniam diuertit. Et die Veneris in castris no natiuitatis Mariae, tria castra Wladislaui, Gnievkouien, & Zlothorien, uno eodem die sine armis inuasit & conquisiuit. Altera autem die, & erat sabbati, castrum Sarlen oppugnauit, & in crastino die dominico per ditionem accepit. Sandiugius autem de Subino, Capitaneus maioris Poloniae, ueloci nuncio in Hungariam missus, regi Lodouico castrorum occupationem significauit exercitumque maioris Poloniae propere collecto, Wladislauiam uallauit, regis autem litteris aduenientibus. Dux Wladislaus albus, metu regis a nobilibus desertatus, castra singula quae occupauerat, Sandiugio de Subino Capitaneo maioris Poloniae resignauit. Et gratiam regis quaesiturus in Hungariam perrexit, ubi nullam gratiam consequutus. Castra Zlothoria & Gniewkow anno domini 1375 per quosdam exploratores intercepta, & assiduis oppugnationibus ac captiuitatibus maiorem Poloniam molestaui. Sandiugio autem de Subino inuasionem prohibere nequeunte Iaszko Kinicha, de domo Sirnii euitarum, Capitaneus Siradiensis cum gentibus Siradiensibus uersus Zlothoriam processit. Currusque sui ab exercitu semoti, per gentes Wladislaus albi capti sunt, Iaszko uero cum Barthossio de Vissemburk. Capitaneo Bresten potentis coniunctis, prope Gniewkow ducem Wladislaus albus conflixerunt & fugarunt, & gentes eius strage deletae aut captae, caetera dispersae sunt. Ipso duce uix per nauem in alteram partem Istulae euadente. In sequenti autem anno praefatum Wladislaus albus Gnievkouien ducem, Sandiugius de Subino, Capitaneus

Wladislaus Albus monasterium egreditur

Vna die tria castra occupat.

Iaszko kinicha

Sandiugius de Subino

Capitaneus maioris Poloniae, dux Kazimirus Stetinen & Dobrzinen, Barthossius de Vissemburk Capitaneus Cuyauiae, & Barthossius de Szokolow in castro Zlothoria obsederunt, castrumque proditionem quodam Hankone Bresten molendinatore pollicente, dux Wladislaus albus praesciens ex cruciatu & candelarum incendio Hankoni inflicto, subordinauit generum Hankonis molendinoris, ut milites Sandiugii castrum quasi per traditionem accepturi ingrederetur. Et quum nocte uigintisex ingressi fuerunt per demissionem cratis supra portam comprehensi ac interfecti fuerunt. Eiectoque Hankone molendinatore cum genere ipsius extra portam castrum, iussu ducis Wladislaus albi conflagrati & incensi sunt. A mane autem incipiendo per totam diem castrum ab universo exercitu obpugnatum est, ubi Kazimirus dux Stetinen & Dobrzinen iactu lapidis uehementer lesus, in breui uita functus est, uidelicet anno Christi 1377 in mense Ianuario. Hic dux Kazimirus fuit prodigus & instabilis, corpore debilis, sed uehemens & animosus, in curiis plurimum regum enutritus. Facta autem compositione inter ducem Wladislaus albus & obsidentes, deditoque castrum, & omnibus captiuis manumissis. In expensis Barthossii de Vissemburk, & Barthossii de Szokolow ad regem Lodouicum in Hungariam dux Wladislaus deductus, post plures tractatus regi Lodouico ducatu Gnievkouien pro decem milibus florenorum uendito, & Abbacia insigni in Hungaria ordinis Cisterciensis, in qua uitam degeret, accepta, reconciliatus illic constitit, habitationem deinde Pannoniorum pertransiit, relicta Abbacia, in Diuisione monasterium transiit, ibi moriendum salubrius ratus. Eodem anno 1376 Elizabeth regina Hungariae antiquior regnum Poloniae, quod anno praecedenti filio suo regi Lodouico resignauerat, denuo regendum cum importuna instantia extorquendo reassumpsit. Et ingrediens per Sandecz Poloniam, occurrentes nobiles Sandomiriens & Gracorum retulerunt ei in Bochnya totam potentiam Lithuanorum parasse arma contra Poloniam. Quae respondit non eos debere curare, quoniam filius suus rex Lodouicus tam longam ualidamque haberet manum, ut Lithuani, & omnes in circuitu nationes tremere ad ipsius nominationem. Duces autem Lithuanorum Keystuth, Jagello, Vithowdus, quem Vitoldum uulgariter appellat ex Troki, ex Vilno, & Grodno. Item Lubarus ex Luczko, & Georgius ex Belsz, per uastas solitudines terrae Lubline silenti & citato agmine usque ad fluuium Szan, secunda die Nouembris perueniunt, uniuersamque oram inter Istulam & Szan, usque ad Tarnow uastauerunt. Homines utriusque sexus in seruitutem abduxerunt, sacerdotes, impuberes, & senes trucidarunt, ecclesiasque exusserunt. Quorum concursus Petrassius filius Cztani, germani Ianussii Archiepiscopi Gneznen, arrepta coniuge & infante nouiter edito, nondum baptisato, de uilla Baranow, per medios hostes in equo exiliens, uix per fluuium Istulae euasit. Relicta domini Michaelis de Tarnow Castellani Visslicien eodem die, cum grandi apparatu ad reginalem maiestatem Graccouiam ibat, sentiens Lithuanorum aduentum, relictis turribus, equis, & omni apparatu, per famulos ciuissime in nauigium Istulae inducta, uix manus Lithuanorum euasit. Elizabeth uero regina Hungariae, molestias ex uastatione Lithuanorum lenitura. Coreas dominica in crastino sancti Nicolai, quibus

Prodicionis merces;

Kazimirus factu lapidis lesus, tandem mortuus.

Lodouici aduentus in Poloniam.

Polonia a Lithuanis uastata.

Elizabeth regina Hungariae.

colai, quis octuagenaria foret, instaurado aspiciebat, uiditq; ex castro Grac-
couien Hungaros cum familia Przedbory de Brzeze propter scenū conten-
dere (plerosq; nam currus in forum Gracco: cum blado & sceno uenientes,
Hungari ex animi maliuolentia occupabant. Ad quorū repræssionē præfa-
tus Przedbory miles de Brzeze, ne suis curribus rapinam intulissent, fami-
liam iuxta domū suam ad portam Bochnensem quæ in Kazimiriā ducit, po-
suit) misitq; laszkone Kmitha de domo Srenientarū, Capitaneo Gracco:
ut litem dirimeret, illico equo uectus superuenit, seditionēq; molitus iussu re-
ginæ extinguere. Ab uno Hūgaro, cuius fors ignota erat, telo Hungarico in
collum percussus, ex equo defluens expirauit. Cui⁹ morte uulgata, fratres,
cognati, & familiares sui in magna multitudine cōcurrerunt, in furiāq; uersi,
uniuersos Hungaros, parentando morti sui affinis, nemini parcendo, occide-
rūt. Quidam miles Slaus Michael Pogan, de uestibulo, seu de cellario sui
hospicii extractus, miserabiliter occisus est. Duo adolescentes ingenui Hun-
gari, a Przedbory ad cuius domū cōfugerāt, camera potiore inclusi, Przed-
bory in castrum discedente, fracto ostio, argenteis cingulis & uestibus nuda-
tos, familiares Przedbory peremerunt, & peremptorū corpora intra muros
proiecerunt. Centum sexaginta Hūgari eo die cœsi sunt. In sacello ambitus
ecclesiæ sancti Frāscisci sepulti, quod ex bonis Hungarorum donatum, ab eo
die sacellum Hungarorum nuncupationem accepit.

laszko kmi-
tha interpretus

Hungari cœsi
160 numero.

CAPVT XXXI.

Regina post paucos dies e Graccouia in Hungariam tristis rediēs
filio suo regnum Poloniae iterū gubernandū resignauit. Lodoui-
cus autē Hungariæ & Poloniae rex, uastationem terræ Sādomi-
rien ulturus in Lithuanis, anno sequenti per alpes Sanocenē
copiis Hungarorum uersus Sādomiriā uenit, & confluentibus ad illum Ba-
ronibus Poloniae, uidens copias ualidas, Gracco: & Sādomiriē milites sub
ducatu Sanduogii de Subino, tunc Gracco: Capitanei, ad expugnādum ca-
strū Chelmen transiit. Ipse uero cū residuis uersus Bels perrexit. Et Grac-
couien quidem ac Sādomiriē exercitus, expugnato infra octo dies castro
Chelmen, insup & aliis castris uidelicet Grabouiecz, Hrodlo, Seuolofz ex-
pugnatis, ad regem Lodouicum in obsidione castri Bels cōmorantis peruene-
runt. Vbi Keystuth dux Lithuanie, sub saluo conductu introductus, pacem
his conditionibus composuit. Ut captiuis quos Lithuani cœperāt restituis,
Georgius dux castrū Bels regi daret, & gratiæ illius se deuoueret. Deditione
itaq; castri facta, Lodouicus rex duci Georgio, castrum Bels obligauit. Ali-
udq; castrum Lubaczow adiecit, & centum marcas annui census in Bochnya
ad tempora uitæ inscripsit, ut regi regnoq; Poloniae fideliter inseruiret. Or-
ta autē inter Hungaros & Polonos contētiōe, Petrus Zafraniecz miles de
Luczicze, in facie uulnerat⁹ fuit, & ne res in grandem procederet seditionē,
rex Lodouicus Petro Zafraniecz cast⁹ regium Pielkoua, Skala, ppetua
donatione dedit, crescentem seditionē extinxit. Et quia Wladislao duci Op-
polien rex Lodouicus plures districtus & castra in terris Russiæ ppetua lar-
gitione donauerat. Ideo ut eorum accessio ad regnum Hungariæ facili⁹ foret, ducatura

Seditio Hūga-
rorum & Polo-
norum.

ret, ducatum Dobrzinēsem cum castris & oppidis Bidgostia, Wlathow, &
Valcz, ex morte Kazimiri ducis Stetinen deuoluti. Item ducatum Gniw-
kouien decem milibus florenorū, a duce Wladislao albo comparatū, illi per
petuo donauit. Districtus uero castra, oppida, & uillas Russiæ, Hungariis
(Polonis nequicq; improbatibus) partitus est. Horrentibus autē Polonicā au-
ram, rege Lodouico & regina Elizabeth antiquiore, rex Lodouicus Wladis-
lao duci Oppolien regnum Poloniae gubernandum cōmisit. Anno tandē do-
mini 1381, Elizabeth regina Hungariæ, regis Karoli relicta, filia Wladislai
Loktek, & soror Kazimiri Poloniae, genitrix uero Lodouici Hūgariæ & Po-
loniæ regum, uigesimanona Decembris in ætate grandæua, in castro Budeñ
mortua. Et in monasterio in insula Budensi sepulta, rex Lodouicus in medio
quadragesimæ uocatis Prælati, & Baronibus Poloniae in Budam. Guber-
natores regni Poloniae, Zauissium episcopum Gracco: Dobesslaum de Cu-
rosz wanki patrem eius Castellatum Gracco: & Sanduogiū de Subino Pala-
tinum Kalissien, & Capitaneū Gracco: constituit, qui regnum Poloniae per-
transientes, largas expensas fecerunt, bona pauperum diminuentes. Iudicia
& terminos proclamauerunt, & causas non audierunt, nec ullam iusticiam ad-
ministrarunt. Sentiensq; rex Lodouicus uiribus se destitui, anno domini 1382
filiam suam natu maiore Mariam. Sigismundo Marchioni Brandenburgen
quartumdecimū ætatis annum agēti, filio Karoli olim imperatoris Romanorū
& regis Bohemorū ex Elizabeth Boguslai ducis Stolpen pgenito, co-
pulauit, uocatisq; pro die sancti Iacobi Polonis ad Solium alias Swolen, op-
pidum & castrum Hungariæ prope Cremniciam, Prælatos & Barones Po-
loniæ ad suscipiendum in regem Poloniae Sigismundum Marchionē præfa-
tum Brandenburgen, & præstandum ei homagium per iuramentū fidelita-
tis, compulit. Misitq; Sigismundo ad suscipiendum regni Poloniae possessi-
onem, plerasq; in regno Poloniae insolentias amputare & exterminare præ-
cepit. Qui castrum & oppidum Koszmin. Item duo fortalicia Nabiszicze,
& Koszminiecz, breuī expugnauit. Castrū uero Nodolanow, Barthollio pa-
cta secum inita nō seruante, circūsedidit. Sed quū illius expugnatio difficilior
censeretur, copias Polonicas & Hungaricas in Mazouia traducens, ducatū
tantummodo Semouiti, præstare Lodouico ut poloniæ regi homagium de-
tractanti. Ianussius em̄ alter dux Mazouie, dudum in ditionē regiam cōces-
serat, uastare spoliis & incendiis cœperat. Interim uero Lodouicus rex Hun-
gariæ & Poloniae apud oppidū Hungariæ Tirnaua tredecima Septembris
fatis interceptus est, ad Albamq; regalem relatus, in sacello ab eo donato,
sepultus. Quum apud Polonos annis duodecim, apud Hungaros uero an-
nis quadraginta regnasset. Cuius excessu Sigismundus Marchio per festinū
nūcium sibi denunciato, de agro Mazouico excessit, uersusq; Posnaniā per-
rexit. Et a Posnaniensibus ciuib⁹ congruo honore susceptus, fidelitatis iu-
ramenta exegit. Temporibus istius regis Lodouici, nulla stabilitas, nulla ue-
iusticia in regno Poloniae fuit, bona pauperū rapiebatur, negociatores ac ui-
atores deprædabantur. Prælati ac nobiles cum eorum rebus, equis, & sup-
pellectili de regno captiuati educebatur. Exactiones sæpē numero, cōtra pa-
y cta & promissa

Wladisla⁹ dux
Oppolien re-
gni Poloniæ gu-
bernator.

Mors Elizabet

Sigismundus
Marchio Bran-
denburgen.

Lodouicus rex
Hūgariæ & Po-
loniæ mortuus.

eta & promissa regis, tempore coronationis facta, exigebantur. Sed prelati resistentes raro soluebantur. Iniuriam passi pro complemento iusticie in Hungariam currebant, quos rex ad reginam genitricem suam, & uiceversa regina ad filium regem Lodouicum remittebat. Litteris apportatis, quæ ex Cancellaria regis graui pecunia redimebantur. Capitanei minime parebant propriis dumtaxat commodis incumbendo.

CAPVT XXXII.

Ost mortē regis castra Russiæ Crzemienyecz, Oleszko, Hrodlo, Lopatin, Snyatin, duci Lubardo tunc castrum Luczko obtinenti, Hugarorum milites quibus Lodouicus rex castra commiserat, prodiderunt & uendiderunt. Et regina Hugaria Elizabeth plerosq; eorū in carceres coniecit, alios capite mulctauit. Eodem anno apud Radomskie oppidum, pro die sanctæ Katharinæ conuentu habito, regnicola Poloniæ alteri ex filiabus regis Lodouici præstare homagium concluserunt. Prudentem principem personalem residentiam facturū eidē iungendum & Sigismundum abiciendum, clandestina decoctione includendo, scripto & sigillorum appensione roborarunt. Bodzantha Archiepiscopo Gnezneñ, & Damaratho Castellano Posnaniē ac Capitaneo maioris Poloniæ contrahentibus, sancti Nicolai uero lucescente die magnus Vislicia conuentus haberi coeptus est. Cui Sigismundus Marchio interfuit. Duo etiā Episcopi Stephanus Agriē, & Ioannes Cenadiē, totidemq; Barones ab Elizabeth Hungaria regina uenerunt, præcati sunt, ne cui alteri, sed nec Sigismundo Marchioni, fidem & subiectionem præstaret, donec per reginā de utraq; filia certior ordinatio fieret. Quapropter conclusio apud Radomskie habitata ratificata est. Cui Archiepiscopus Gnezneñ Bodzantha, & Capitaneus maioris Poloniæ Damarathus, assēire coacti sunt. Ex Vislicien dicta Sigismundus Marchio Graccouia uenire desiderauit, sed Dobeslao de Curoswanki, Castellano Graccouie dissuadente, non est admissus. Sed in Niepolomicze exinde in Bochnya & in nouam Sandecz deductus, & sumptu Polonico procuratus, in Hungariam rediit. Deinde Elizabeth regina Hungaria fatigata & sapenūmero adhortata est per proceres Poloniæ, ut unam ex filiabus suis ad Poloniam regnaturam mitteret, quos in conuentione Siradiē ante perultima Februarii, 1383 celebrata per Nicolaum Vesperimen Episcopum, & duos Barones Hungariae patentibus litteris a iuramentis & fide, qua filia Mariæ & Sigismundo Marchioni sponso eius se deuinxerat absoluit. Et alteram filiam natu minorem Hedwigim pro festo Paschæ in Poloniam mittere promisit. Post hoc uigesimaoctaua die Marcii predicti anni in conuentione Siradiē, Semouitus dux Mazouia, rex Poloniæ decernebatur, tamē totum negocium dilatū & suspensum est ad Hedwigis filia regis Lodouici aduentū. Quare prefatus Semouit dux Mazouia, uolens decretum de se factum exequutioni demandare, personam suam occultado cum Bodzantha Archiepiscopo Gnezneñ in Graccouiam processit, sed aduentū suo publicato, septima Marcii Graccouiam ingredi non est permissus. Declinauit ergo cū Bodzantha Archiepiscopo Gnezneñ in curiā sancti Florianj extra muros Graccouien

Conuentus in
Radomskie

Graccouien, quam idē Bodzantha Archiepiscopo existens Prepositus sancti Floriani muris insigniuerat & construxerat. Ibiq; latitare non ualens, a consiliis Graccouiensibus & quibusdam nobilibus legationem accepit, q̄ nisi abscederet, uariis modis eū uexaturi, propter imminens ciuitati periculū. Qui quū circa curiam sancti Floriani, in nocte festi Pēthecostes custodiam adhiberet, tandem die sequenti sole oriente Graccouiam reliquit, & per Prossowicze in Nouam ciuitatem Corczin perrexit, ubi quindecim diebus immoratus, Hedwigim filia regis opperiebatur & expectabat, uolens eam suauiter & suggestione plurium, si sponte nō daretur, rapere, & per eam regnum Poloniæ obtinere. Prelati autē & proceres Poloniæ ad excipiendam & inducendam Hedwigim filiam regis Lodouici in nouam Sandecz, pro festo Penthecostes iuerant, quos regina ad se in Cassouia trahens & uocans promissa immutauit & conclusit, pro festo Martini proximo futuro Hedwigim filiam regiam in Graccouia missuram. Semouitus ergo spe sua frustratus, Conuentionem generalem apud Siradiam pro die sancti Viti omnibus Polonis indicxit. Illi autē pleriq; singuli, Semouiti ducis adiecta & comminationes aspernati sunt. Solus Bodzantha Archiepiscopus Gnezneñ, cum nonnullis maioris poloniæ iuuenibus militibus Siradiam adueniens. In monasterio fratrum predicatorū Semouitum ducem Mazouia, regem poloniæ, eū in altū cum aliis leuando, pronunciauit. Propter quod exercitus Hungarorum duodecim milia armatorum, duce Sigismundo Marchione Brandenburgen, habente in suo comitatu Demetrium Archiepiscopum Strigoniē, post festū sancti Iacobi per nouam Sandecz adueniens, & per terram Radomien, aucto exercitu Graccouiensibus & Sandomirien militibus, Mazouia intrauit. Et singula quæ ad Semouitum ducem pertinebant, uastauit & crudeliter incendit. Deinde uigesimaquinta Septembris Brzescze ciuitatem Cuyauia oblatione cinxit, quoniam ipsa duci Semouito parebat, & sub undecim diebus quibus obsidio continuabatur, Cuyauien terra perinde ac hostilis a Polonico & hungarico exercitu uastata est. Donec Wladislaus dux Oppolien, Vielunen & Dobrzineñ mediatorem se ponens, inducias pacis in festum paschæ duraturas inter Sigismundū Marchionem, & Semouitū Mazouia ducem ordinauit. Damaratho etiā de Pirzchno Castellano Posnaniē, in fauorē Sigismundi Marchionis & Elizabeth reginae hungariae, Saxonibus & Pomeranis conductis Cuyauien terram, sub diebus quibus a Sigismundo Marchione Mazouia uastabatur, spoliolum ingeminatione ex oppido Zneñ obterente. Wladislaus dux Oppolien apud luniwladislauiā comorans, gentes eius, q̄a in terra sua prædas agebāt, magna strage cū excussione prædæ quā abigebant, obruit. Elizabeth autē regina Hungaria, pacta quæ cum proceribus Poloniæ in Cassouia pepigerat temerante, anno domini 1384. Missus Sandiuogius de Subino Kalisien palatinus, & Graccouie Capitaneus apud Iadram eam reperiens, hortatus est ut filia regiam Hedwigim in Poloniam mitteret. Vidēsq; suas & Polonorum spes in irritum recidere, & se a regina detineri, nec abire permittēte, donec Graccouiam hungaris resignaret irritatus & ipse equis permutatis, prout antea ordinauerat, ex Iadra euolas

Spes Semouiti de Hedwig consequenda.

Semouitus rex pronunciat.

Sigismundus Marchio huic resistit.

Oppolien dux mediator horum.

yz in una die

prutsho in una die naturali, quod uix credibile dictu est, sexaginta miliaria confecit Graccouiamq; defatigatus, omnes nuncios prauolans, peruenit. Et conuen-
tu uno in Lelow, altero secunda Marci in Radoml ke constituto, leui nun-
tio Przeczla Vanuelfki, reginae apud Budam mandata proceres Polono-
rum miserunt, rogaret imprimis, ut filiam Heduigim mitteret pro festo san-
cti Stanislai, abstineretq; ludibriis, quibus tantopere usa est Polonos affice-
Graccouensis
um minge re, Polonos decerere nec legatos mittere, nec missionem Heduigis expecta-
re. Mouit tam aspera legatio Elizabeth reginam, propter hoc Sigismundum
Marchionem Bradenburgen generum suum ad regendum regnum poloniae mi-
sit, quoad filia Heduigis adolefceret. Quod quum apud Gracco: percrebruis-
set, irritati iusto exercitu collecto in Sandecz processerunt, missisq; ad Sigis-
mundum Marchionem, qui iam apud Lobowla hospitabatur, nunciis, monu-
erunt, ne regnum eis inuitis introeat. Illum nec pro rege, neq; pro gubernato-
re ullo pacto se accepturos, quin etiam ingressum illi non secus atq; hosti ar-
mis interdicturos. Qui hac denunciatione territus, gradum repraesit. At re-
gina promissiones suas impletura, Heduigim filiam cum magno Baronum pra-
cipue Demetrii tituli sanctorum quattuor Coronatorum Praeficeri Cardinalis,
ac Archiepiscopi Strigoniensis, & Ioannis Cenadiensis Episcopi, comitatu, ferre-
tem secum in auro, argento, in uasis, pannis, clenodiis, gemmis, & cortinis,
insignem & regiam suppellectilem, pro festo sancti Michaelis transmisit. Ad
quam excipiendam Praefati & Barones Poloniae certatim occurrentes, cum
ingenti alacritate Graccouiam, omnium ecclesiarum processionibus, omniumq;
statuum ordinibus, obuiam illi effusis, perduxerunt. Et die Solis quindecima
Octobris, ipsam in Gracco: ecclesia, quo die apud Polonos sanctae Hedu-
gis agitur celebritas, per Bodzantham Gneznen Archiepiscopum, Ioanem
Gracco: Ioanem Wladislauiensem, Dobrogostium Posnaniensem, Episcopos, sub
praesentia Strigoniensis Cardinalis & Baronum atq; militarium utriusq; regni
Polonici & Hungarici copiosa frequentia, in reginam Poloniae inungi, con-
secrari, & diademate reginali coronari procurarunt, tributa ei plena faculta-
te regnum Poloniae administrandi, donec quispiam principum in regem Po-
loniae coronandus ipsi adiungeretur.

CAPVT XXXIII.

Lithuanorum
& Ruthenorum
clades. Anno domini 1370 Keystuth dux Lithuaniae, cum tumultuario
exercitu Prussiam subintrans, districtum Stisten uastauit & ex-
ussit. Celerrime se de Prussia cum captiuis recipiendo. Quam uasta-
tionem Vinricus magister Prussiae ulciscens, in Lithuania intra-
uit, & exercitu in quattuor partes partito, captiuos plurimos in Prussia de-
duxit. Quo redeunte Elner Comendator de Balga, partes Russiae ingrediens
castrum Dreuk impugnavit, quod quum conquirere nequiret, spoliata regi-
one in Prussiam cum captiuis rediit. Deinde concurreribus multis foribus
terciam expeditionem Comendator de Iusterbork agit, qui castrum Dirsene
expugnatum incedit, & multos Lithuanos aut occidit aut captiuauit. In an-
no autem sequenti scilicet 1371 Keystuth dux Lithuaniae uicissim in Prussi-
am cum exercitu ueniens, districtum Stisten uastauit, & multis christianorum
occisis

occisis, spolia in Lithuania duxit, propter quod Vinricus Magister Prussiae,
Lithuania & Samagittiam uastauit & succedit, ac cum spoliis rediit. Postea
alterum exercitum frater Elner Comendator de Balga in Russiam duxit
Castrumq; Dreuk expugnare non ualens, spolia tantummodo cepit, & onus-
tus in Prussiam rediit. Egit & terciam expeditionem in Lithuanos Comenda-
tor de Iusterbork, & expugnato atq; incenso castro Dirsene, multos ex Lith-
uanis aut cepit aut necauit. Anno domini 1371 die quindecima Aprilis in
dominica Iudica, fulmen uerticem dextrae turris ecclesiae Posnaniensis per-
cussit, & extremitatem angularem abrupto, exiguo testudinis foramine
in sacellum regium penetrans, imagines Przemislai regis Poloniae & suae co-
sortis Richsae nomine in parietibus sacelli sculptras fregit & decussit. Eo an-
no & sequenti gradibus pestis, depredationes, & spolia in maiori polonia fuere.
Anno domini 1372 Lodouicus Hungariae & Poloniae rex, filiam suam natu-
maiolem Mariam, Sigismundo filio Karoli imperatoris ac regis Bohemiae,
Marchioni Brandenburgen desponsauit. Eodem anno bina a Prutenis in Lith-
uanos expeditio facta est, quarum una frater Vigandus de Belderstein, alter-
ram Comendator de Iusterbork administrauit, nihil memorabile in utraq;
gestum est. Anno domini 1373 Elner Comendator de Balga Russiae bellum
intulit. Et terram Volniska uastans, usq; ad Kamiencyecz praedatus est. Co-
gestusq; captiuis & pecoribus Balga rediit. Quadragesimali uero tempore Key-
stuth Lithuaniae dux, omnes custodes Cruciferorum fallens, per desertas & ne-
mora Prussia ingressus, circa uillam Biberstein hostilitate facta, plures aut
occidit aut cepit, ab exploratoribus uero certior factus de Cruciferorum exer-
citu, in siluas & desertas illic refugit, relictis insidiis in locis oportunis, si Cru-
ciferi fugientem insequerentur. Comendator igitur de Bradenburk qui du-
cebat exercitum, insidias incidere ueritus, persequi Keystuth destitit. Anno
domini 1374 Comendator de Iusterbork cum equetribus & pedestribus agmine
Lithuaniam ingressus, districtum Veygow uastauit, & cum captiuis spoliisq;
Iusterbork regressus. Confurrexerunt post hoc omnes Comendatores & ter-
ras Dirsingen & Veygow, duce Gothfrido de Thilia Marsalco Prussiae fer-
ro & igne uastarunt, septingentosq; captiuos in Prussiam deduxerunt. Anno
domini 1375 Lodouicus hungariae & poloniae rex, Heduigim filiam natu-
minorem Vilhelmo, Lupoldi ducis Austriae filio, qui in aula soceri nutriceba-
tur, desponsauit. Et eodem anno praefatus rex Lodouicus ad Gregorium papam
undecimum, missis nunciis in Auinionem, Halicien oppidum archiepiscopali, Prze-
mislien uero Chelmen & Wladimirien episcopali honore insigniri obtinuit
ad metropolitica Halicien ecclesiam Iacobus polonus fuit consecratus, &
sedi suae ecclesiae graeci ritus fuit assignata. Ad Przemislien uero Henricus
frater minorum natione Almanus, genere nobilis, primus Episcopus fuit co-
secratus. Eodem anno Ioannes Posnaniensis episcopus de domo Doliwa, idro-
pisi in Sbicouo mortuus est, & Posnania relatus, in die Cathedrae s. Petri an-
altare beatae Mariae sepultus est, hic oppidum Dolszko fundauit, multasq;
uillas circa Crobya & Bugk erexit & locauit. Anno quo supra. Gemina ex-
peditione in Lithuanos Cruciferi usi. Maior exercitus in quo erant omnes
y3 Comendatores

Pestis.

Filia Lodouici
Maria Sigis-
mundo impe-
ratori despon-
sata.

Filia Lodouici
Heduigis
Vilhelmo de-
sponsata.

Ioannes Episcopus
Posnaniensis
mortuus.

Prutenorū &
Lithuanorum
uastatio mu-
na.

Przeczlai wra-
tislauieſi Epif-
copi mors.

Electio alteri⁹

Cōmēdatores, in Lithuaniā, Cōmēdator uero de Ragnethā cū ratiōri agmi-
ne in Ruſſiam diuertunt. Vterq; autē exercitus cēdi & uastationi intentus,
spoliis refertus rediit. Interim Lithuaniae duces Olgerd⁹, Keyſtuth, & Swer-
derko cum propriis & auxiliariis gentibus Prussia tripliciter diuisi intra-
uerūt. Olgerd districtum Velow, Keyſtuth Caplanken, Swerderko Iuster-
bork, igne, cēdibus & spoliis uastarunt. Occisq; noningentis christianis &
castro Iusterbork expugnato & exulto, magnum numerū spoliōrū, nullam
resistentiam experti, retulerunt. Secunda die Iulii Berardus Cōmēdator de
Ragnetha, p̄ unā partē, frater uero Theodric⁹ p̄ alterā Lithuaniā, ingressi,
cēdibus & spoliis per aliquot dies, nullam resistentiam experti, uacabāt. Cō-
prehensiq; cētum quinquaginta captiuis, Prussia regressi sunt. Anno do-
mini septuagesimo sexto supra mille ducentos. Przeczlaus de Pogorzala
Episcopus Wratislauieſi, quum annis trigintaquinq; ecclesiae Wratislauieſi
ter praesedisset, in medio quadragesimae mortu⁹ est. Et in ecclesia Wratista-
uieſi in sacello Mansionariorum sepultus. Hic a Boleslao Legniceſi & Bre-
gēduce, castrum & ciuitatem Grotkow cum suo districtu in sortem Wra-
tislauieſi ecclesiae coemit. Hic Mansionarios in ecclesia Wratislauieſi & Cōuentum
duodecim pauperū laicorum, singulis diebus stipem & annuū amictū sumē-
tium, in Nissa fundauit & dotauit. Hic ecclesiam Wratislauieſi murorum edifi-
ciis, piscinae structuris, uillarum emptionibus & locationibus, uasis aureis,
& argenteis, ornamentisq; uariae suppellectilis, adeo extulit, adornauit &
magnificauit, ut uulgari fama aureus Episcopat⁹ appellaretur. Praelati au-
tem & Canonici ecclesiae Wratislauieſi Polonis uiris idoneis de suo gremio
contemptis, in die electionis Theodricum Bohemū Decanum Wratislauieſi
uiciose in Decanatu intrauerat, in Episcopum elegerunt. Cui Gregorius un-
decimus in Auinione permanens respondit, non prius de ecclesia Wratislauieſi
prouidere, donec ex Auinione Romam trāsmigraret. Interim uero ad Wra-
tislauieſi ecclesiam fratrem Nicolaum ordinis praedicatorū episcopum Mayori-
ensem misit, ut fructus & redditus ecclesiae Wratislauieſi tanq̄ eius procurator
perciperet, & omnia per Przeczlaum derelicta, camera Apostolica ad ple-
num reddi mandaret & procuraret. Qui ueniens Wratislauieſi publicato mā-
dato apostolico, in hunc modum cum Capitulo Wratislauieſi conuenit. Ut sin-
gulis annis quo Wratislauieſi ecclesiam uacare contingerit, octo milia florenorum
apostolica redderent camerae. Pro derelictis uero Przeczlai Episcopi trigin-
ta milia. Pro collecta & contributione biennali ecclesiae polonicae imposita,
pro sorte ecclesiam Wratislauieſi contingente, duo milia, & pro expensa ac fati-
ga in pecunia huiusmodi Romam ferenda, unum mille, reddere tenerentur.
Eo igitur pacto Capitulum Wratislauieſi nūcio apostolico Nicolao Episcopo
Mayoriensem triginta tria milia florenorum, sub uno tempore & die persoluit.
Et papa Gregorius a tempore uacationis fructus percipiens, Wratislauieſi
sem sedem uacare permisit.

CAPVT XXXIII.

Larosslaus de Skotniki, qui excecatus fuerat, & de Archiepisco-
patu Gnezneſi ceſſerat, plenus dierum, quia centenarius, in Ka-
liſſ ueniens

liſſ ueniens, in Archiepiscopali domo anno domini 1376 die sedecima Septē-
bris mortuus est, & uigesima eiusdem mensis in ecclesia Gnezneſi in sacello
ab eo fundato & dotato sepultus. Hic oppidum Kamien in metis Pomera-
niae situm fundauit, & Zneinam instaurauit, hic ad ornādum patriam & ec-
clesiam Gnezneſi castra Louicz, Opathow, Vnieyow, Kamien. Item eccle-
sias in Gnezna, Curzelow, Opathow, Kalisz sanctae Mariae. Item Curias
in Gnezna, in Lancicia, in Vielun, in Kalisz, in Graccouia extra muros Grac-
couie sub castro, muro construxit. Curiam tamen sub castro Gracco: deser-
tam Ioannes Albertus rex poloniae, tempore quo Thurci, Thartari, & Va-
lachi in diebus nostris, Ruſſiam usq; ad Kanczugam anno domini 1498 uas-
tarunt, deicere praecipit, ne ipsius occupatione castro Gracco: immineret
periculum. Is Iarosslaus Archiepiscopus districtum Louiceſi pene desertum,
utpote qui non nisi duas marcas in censibus habebat reperiens, locatum &
populatum octingentas marcas fundentē, de suo censu annuo ultra censum
frumentorum reliquit. Anno praefato in synodo Vnieyouieſi contributionē
biennalem a singulis polonicae ecclesiae Diocesibus modestam quantitatem
de qualibet marca uidelicet taxe papalis, duos grossos, Nicolaus episcopus
Mayoriensem nuncius apostolicus dari consensit. Eodem anno sciens Vinricus
magister Prussiae Lithuanos in regni poloniae inuasionē occupatos, in Sama-
gittiam propriam dumtaxat militem traduxit, ubi nullo prohibente distri-
ctus sex uidelicet Miedniki, Eroglan, Aruſten, Rosgen, Gessow & Pastow
cēde & flammis uastauit. Castrum post hoc Kowno pugnare adorsus, dum
in eius expugnatione pleriq; notabiles milites de ordine cecidissent, castro in-
expugnato relicto, Marsalcum cum decem milibus armatorū misit, qui uni-
uersam regionem ad Niemien fluiuium sitam, demolitus est, & cum multitu-
dine captiuorum Prussia remeauit. Anno praexpresso instate Karolo im-
peratore Romanorum, & rege Bohemorū, magnis conatibus & muneribus
Venceſlaus filius eius sedecimū aetatis agens annum, electus est in die Barna-
bae apostoli in Frankfordia in regem Romanorum, coronatus Aquisgrani
in octaua apostolorum Petri & Pauli. Anno domini 1377 Dolis magis q̄ ui-
ribus Keyſtuth Lithuaniae dux, copias suas per Mazouiae terras in Prussia
traduxit, & omnem orā circa Dzoldow & Nidbork uigesimanona Septē-
bris graui cēde, & igne, cum multorū hominum captiuatione uastauit. Cir-
ca festū uero sancti Iacobi filius Keyſtuthi, adolescens manu & animo prom-
ptus, nomine Vitowdus, primam expeditionem in Prussia agit. Et circa
Taynow & Iusterbork populationem & conflagrationem peragens, spoliis
onustus, illeſus ad patrē rediit. Magister itaq; Prussiae Vinricus cum frequē-
ti militum suorum armatura, primum in Ruſſiae oram descendit, & circa ca-
strum Byelyagi aliquot diebus statua tenuit, deinde in Kamienyec: appli-
cuit. Ab inde uero in terras Lithuanorum & Samagittarū descendit. Quas
quum ferociter peruaſſet, cum spoliis & captiuis Prussia redeunti, Lith-
uani insidias, silua uasta, qua iturus erat, in plerisq; locis succisa, retenderūt
Prutenicum exercitum, iniquitate loci uehementer adiuti, in primario con-
gressu uiginti milites qui ordinum ductores extiterāt, strauerunt. Cateri fil-

Iarosslaus de
Skotniki mor-
tuus.

Vinricus magi-
ster Prussiae Sa-
magittiam in-
gressus.

Keyſtuth cum
filio Prussia
uastant.

Vinricus repu-
gnat.

uarum latebris tecti, manus Barbaricas effugerunt. Fecerunt post hæc duo Lithuanorū principes Olgerd & Keystuth in terris Prussiae, habentes fortē exercitū tripharie diuisum, irruptionē. Et terra circa Iusterbork & Velow exusta & in solitudinem redacta, in terrā Salow, quam Canonici de Konig bergk obtineant, aduenientes, eam funditus cœdibus, spoliis, & flāmis euertērūt, & per Iusterbork cum cœtu magno captiuorum Lithuaniam reuersi sunt. Commendator deinde de Ragnetha uno agmine, & Cōmendator de Belga altero. Item frater Kune de Hattēstein tercio, seorsum in Lithuaniam ingressi, quilibet populatione latius q̄ poterat extensa, multa spolia atq; incendia p̄egerunt, & Prussiam uinctos deduxerunt. Congessit post hæc omnia, Magister Vinricus exercitum copiosum, cum quo Lithuaniam ingressus, duo castra in eius confinis erexit atq; edificauit, uidelicet Bartemburgk & Demrin. Interim uero quo perficiebatur opus, Gothfridum de Linda Marsalcū, cum expeditioni milite Lithuaniam misit. Qui plures captiuos cum spoliis incolumis reduxit. Sed neq; ea expeditione magister Prussiae Vinricus contentus, aduenientibus in sui subsidium Australibus, in Samagittiam transiit. Et duabus regionib⁹ uidelicet Kalthaneuen & Veduke per dies decem uastatis, spoliatis & incensis, spolia in Prussiam in quadrigis reduxit. Anno domini 1378 Marsalcus Prussiae Gothfridus de Linda, habens in suo comitatu duodecim milia pugnatorū, Lithuaniam ingressus, usq; ad castrū Troki aduenit. Trocē autem districtu uastato, etiam Vilnē simili subiecit clade. Cuius potentiam Keystuth plurimum perhorrescens, colloquium petiuit, & tractatibus mutuis factis, rogatus a Keystutho, Marsalcus a cœde temperauit, & partis tantummodo contentus, in Prussiam exercitum reduxit. Incontinēti uero Cōmendator de Ragnetha frater Kune de Hattēstein cum nouo exercitu in die sancti Ioannis baptistae Samagittiam & Lithuaniam ingressus, districtus Przuān, Labyow, Aruisch, Pasterin, Eroglē, & Pernarey, cœdib⁹, spoliis, & flāmis uastauit, ac cum multitudo spoliatorum in Ragnetham rediit. Præterea cum noua militia, quæ ex Almania aduenerat, Gothfridus de Linda Marsalcus Prussiae terciam in Lithuanos expeditionē agit, habens in suo comitatu omnes Cōmendatores & quintis statuiis ad Vilno peruenit, omnia igni & ferro subiciēdo. Dux autē Keystuth, qui tunc in Vilno agebat, inducis in unum diem obtentis, ab exustione ciuitatis Vilnē abstinere petebat, quod etsi sibi fuerit per Gothfridum Marsalcum promissum, media tamen ciuitatis pars igne conflagrata, altera ægre defensa est, inducis cessantibus, castrī Vilnē expugnatio est tentata, quam quum Marsalcus prouenire nō posse animaduertēret, obsidione soluta, Prussiam remeabat. Interim uero Vitowdus Keystuthi filius, cum quingentis Lithuanis, Prutenicū exercitū antecedens, com meatu quos Cruciferi in solitudine pro reditu reliquerāt, occupauit, recepit & distraxit. Quapropter exercitus Prutenicus illic ueniens, & uictualia occupata offendēs, sex diebus atrocem famē perpeti coactus est. Eiusdem anni penultima Nouembris Karolus Romanorum imperator, & Bohemiarū rex, quum annis uno & triginta imperasset, mortuus est, apud Pragā & in maiori Pragē ecclesia sepultus.

Lithuanorum
exercitus tripha-
rie diuisus.

Bartemburgk
& Demrin ca-
stra eriguntur.

District⁹ Lith-
uanici vastant.

Vilnē ciui-
tas exusta.

Karoli Roma-
norū impera-
toris mors.

Anno domini 1380. Florianus Graccouien Episcopus, dum tredecim annos in Episcopatu exegisset, sexta Februarii mortuus est. In ecclesia Graccoui in sacello sancti Thomae per eum dotato sub tabula ærea sepultus. Hic in oppido Bodzanczin castrum muro erexit, & oppida Bodzaczin & Isza muro & turribus cinxit. Item ecclesiam in Dobrauoda & alterā in Vanglezin uilla patrimonii sui muro cōstruxit. Huic Zauiss⁹ de Curozuanki Achidiaconus Gracco: nobilis de domo Rosae successit. Anno domini 1381 decima septima mensis Iunii. Semouitus filius Troideni, tot⁹ Mazouiae dux, in castro Plocen mortuus, & in ecclesia eiusdem tumulatus. Reliquit tres filios, duos ex prima uxore, filia Nicolai ducis Oppauiae, uidelicet Ianussiu & Semouitum. Tercium Henricū ex altera cōiuge filia Wladislai ducis Zambien, uenustissima corpore, quā de adulterio suspectam habens suffocari praecepit. Et dum ex lineamētis & phisonomia filium Henricum praefatum sibi similem comperit, de morte suffocatae matris perpetuo doluit. Itē reliquit duas filias, quarū unam Wladislao Oppolien, Vielunen, & Dobrzinen duci. Alterā Kazimiro Stetinen, quo absumpto, Henrico Lodouici filio Bregen ducibus in coniuges tradidit. Is Semouitus onerosus & grauis omnibus, praesertim suis subditis fuit. Ducatum Mazouiae in duos tantummodo filios partitus est. Ianussio Varzouies Semouito uero Plocen ducatu consignando. Henrico reassumpto, de Lancien praepositura prouidit. Anno quo supra die octaua mensis Augusti, monasterium Carthusien in diocesi Wladislauie: inter duos lacus, quatuor miliaribus a ciuitate Gedanen distans, per Ioannem Ruscinki milite natione polonum, pro insigni nobilitatis, leonem cum capite sturionis deferentē, fundatū est. Qui p̄ dote praefato monasterio, tres uillas suas hereditarias, Kolplen, Czaple, & Gdyna prope fluuium Radunya in terra Pomeraniae conuidentes donauit. Ad incolendūq; fratres Carthusien ex monasterio Pragen uocauit. Et extunc locus ille paradisus Mariae uocari coepit. Eodē anno noua molestia ad molestiam uacantiae sedis Pontificis accessit, ecclesiae Wratislauien. Cerusia siquidē Sweidnicen Henrico Decano Wratislau: ad celebritatem instantis natiuitatis Christi, a Ruperto Legnicen duce & germano missa, mandato consulum Wratislau: ablata est, & uector captus ac in carceratus est, quia contra constitutionē consulum Wratislauien cerusiam extra neam adduxerat. Propter quod Venceslaus Lubucen Episcopus, & Wratislauie: sede uacante administrator, Wratislauiesem ciuitatē interdicto supposit. Venceslaus autē rex Bohemiae litē inter clerum & populum Wratislauie: sedaturus uigesima septima Iunii, & est quarta dies post Ioannis baptistae Wratislauia aduenit. Et diuina ob reuerentiam sui resumī peccit. Clero autē abnuente, ut scelus prophanationis nō incurreret, rex Venceslaus iratus, oppida & uillas ecclesiae & monasteriorū spoliare iussit. Et tam ingens gregū pecudūq; numerus Wratislauia inductus est, ut tricente oues p̄ tribus marci usualibus, bos uero pro fertone uenderetur, & propter emptorū penuriā maior pars ad Bohemia pulsa est. Iussit deinde Abbatem sanctae Mariae in arena, penultima die Iunii, quæ est dies Petri & Pauli apostolorū captiuare, & plusq;

Florianus episcopus
Graccoui
mortuus

Zauissus eius
successor.

Semouitus
mors.

Monasterium
Carthusianorum.

Squida Venceslai
regis Bohemie
in clerū
Wratislauiesem

& plusq̃ octo diebus in prætório Wratisla: captiuitatē p̃tulit. Frater uero Marcus Abbas sancti Vincentii extra muros Wratisla: se altera die insula-
tū coram rege diuina celebraturū fide promisit. Nocte autē sequenti cum
singulis fratribus suis, ad monasteriū Strzelneñ in regno poloniæ fugit. Se-
uitum est præterea in curias Episcopi, Canonicorū, Monasteriorum & Vica-
riorū, de ablati thesauris, clenodiis, & argentariis rege sortē cum militibus
diuidente atq; accipiente, oppidis insuper & uillis ecclesiæ, sibi obediētiā
& tributa præstare iussit. Eodem año uigesima Decembris Nicolaus Stros-
berk, Præpositus Gnezneñ Collector fructuū sedis apostolicæ in regno po-
loniæ, a Thoma Episcopo Lucerino nuncio apostolico, camerā apostolicam
primum in mille quingentis florenis quos restituere cogebatur. Deinde sus-
pitione aucta ex quitationibus & registris succollectorū, coram se per com-
pulsoriā productis, in duodecim milibus florenorum decepsisse conuictus, ca-
pitur, & Wratislauiæ ppetuis carceribus deputatus est. Anno domini 1382
lanuarii duodecima Zauissius de domo Rosarum, Episcopus Graccoui: in
uillagio ecclesiæ Gracco: Dobrauoda, ppe Visliczā æger fact⁹, uel ut alii
tradunt, dum aceruum per scalam ad corrumpendū uirginē rusticanam as-
cenderet, cum scala deiectus, collisus mortuus est. Et in ecclesia Graccouiēñ
in sacello corporis Christi tumulatus. Patre eius Dobessao Castellano Grac-
couiēñ & germano eius Creslao Castellano Sandomiriēñ pompam funeris
more uulgi, equis purpuratis & curribus, superbe adornantibus. Vnde no-
cte sequenti strepitus uelut equorū p ecclesiā discurrentiū, & uociferatio de-
monū dicentiū. Poiedzmi na hops, quod sonat equitemus meretricatum, a
sanctuariis ecclesiæ audita est. Hic anno pontificatus sui secūdo, collegium
Mātionariorum septē personarū, qui officium beatæ Mariæ in sacello post-
chorum ecclesiæ Gracco: cantarent. Duodecim decimas & unum hortum in
nigra uilla, mensæ Episcopalis donando, fundauit. Hic in Chodow uilla sui
patrimonii prope oppidum Michow ecclesiā parochialem fundauit. Lar-
giens ei pro dote in uilla Poramba, & alibi decimas manipulares. Hic a rege
Lodouico pro domo Episcopali, quæ nunc granariū regum dicitur in castro
Graccouiē obtinuit, & uillam Pystrzecz cum allodio dicto Crullicze, & do-
mū ligneam cum turri lapidea in castro Gracco: recepit. In locū eius Ioānes
Radlicza medicinæ Doctor, Canonicus Graccouiēñ, & regni poloniæ Can-
cellarius successit, affectuosissimis præcibus apud Capitulum Gracco: per
regem Lodouicū promotus. Hic Ioānes Episcopus ex maiori polonia de uil-
la Radlicze prope Kaliss fuit, de nobilibus parentibus, qui galeā seu nauem
alias Korab p insigni deferebāt. Is post studia liberalia, dedit operā medici-
næ, & in monte Pessulano pluribus annis cōmoratus, doctor factus, Lodoui-
co regi Hūgarie & Poloniæ, a rege Franciæ expertum medicū petenti, mis-
sus, Facile pro doctrina artis suæ fauorem regis Lodouici & Baronum Polo-
niæ fuit consequitus.

CAPVT XXXVI.

Eodem año Semouitus Mazouiæ & Ploceñ dux, audita mor-
te Ioānis Szuchiulsk Archiepiscopi Gnezneñ, castrum Archi-
episcopale

Præpositus
Gnezneñsis ca-
ptus.

Zauissius Grac-
couiēñ Episcop-
us moritur.

Ioannes Radli-
cza successor.

episcopale Louicz feria secūda paschæ obsedit & expugnabat, requisitusq;
per nūcium Suffraganeum Gnezneñ, qua ex causa obsidionē intulisset. Re-
spondit q; propter hostem suū præcipuū Derslaum Castellatum Gnezneñ
qui se gubernatorem castri Louicz gereret, propter hoc accelerata electiōe
Archiepiscopali, sedecima die Aprilis Dobrogostius de Nouidwor decreto
rum Doctor Decanus Gracco: & Cantor Gnezneñ, de familia Nalancz ele-
ctus, suo & Capituli Gnezneñ nomine Bronislaum Cācellariū, Boguslaum
Canonicū Gnezneñ, Sādiuogiū de Kazimirz, Ioannem de Czarnkow iudi-
cem Posnanieñ ac Castellatum Nacleñ, & Oszeponem de Grodzisko ad
ducem Semouitū destinauit. Quibus petentibus obsidionē solui, destitutio-
nemq; de gubernatoria Louiceñ Derslai Castellani Gnezneñ pollicentibus,
Semouitus dux grauib⁹ damnis irrogatis de agro & obsidione Louiceñ ab-
cessit. Anno præfato Urbanus papa sextus Wratisla: ecclesiæ septēnalem
uacationē respiciens, Venceslaum Lubuceñ Episcopū, filium Boleslai ducis
Legniceñ, ad postulationē nunciorum Capituli Wratisla: de ecclesia Wra-
tisla: prouidit. In Lubuceñ ecclesiam Adam de Kretlicz, Canonicū Lubucē:
substituens. Hanc prouisionē perosus Venceslaus rex Bohemiæ multiplici-
ter impediēbat, tandem sub iniquis cōditionibus huiusmodi discordia sic se-
data est, ut omnia damna ecclesiæ Wratisla: per regem Venceslaū irrogata
& quinq; milia marcaꝝ Karolo patri suo per Capitulum Wratisi mutuata
remissa forent, & ut ad placandum regē, noua pecunia adiceretur. Id unicū
pro sui doloris lenimine Wratislauit ecclesia solamen retulit. Ut consulares
Wratisla: denuo creandi, ex prætorii loco, creatione celebrata, proprios la-
res non introirent. Nisi primū ecclesia Wratisi adita corporale iuramentum
de defendendis & manutenendis iuribus ac libertatibus ecclesiæ in manibus
Canonicorū præstarent. Eodem año octauo kalendas Iulii Vinricus de Kni-
prode magister Prussiae, dum unū & triginta annos in magisterio exegisset,
mortuus est. Cui Cōradus Czolner de Cortestein successit. Anno quo supra
octuagesimo secundo, supra mille tricentos, nona die Augusti, Wladislaus
Oppolieñ & tunc Vieluneñ & Dobrzineñ dux, monasterium fratrum heremi-
tarū sancti Pauli primi heremite in Czanstochowa fundauit. Et in eo imagi-
nem beatæ Mariæ ut fertur de pictura sancti Luca, quā de Russia per eum
olim gubernata, apportauerat, quæ in hodiernū diem ibidem permanet, col-
locauit. Huic monasterio præfatus dux uillas antiquā Czāstochow, & Kro-
uodrza cum fabrica ferraria, molendino & prædio perpetuo donauit. Item
decimas frumētales in uillis Gayāczicze, Dworziszouicze, Dupicze, Kruz-
plin, & antiqua Brzesnicza. Item decimas frumentorū & brascorum, de mo-
lendinis constructis & construēdis, oppidorū Czanstochowa & Zari. Item
decimas mellis, uillatum Przemikouicze, Przeuodzisouicze, Bobrowniki,
Nadalicze, Koszanczin, Biskupicze, in districtu Holstineñ, Bobrowniki
& Kamien in districtu Vieluneñ. Libertādo bona monasterii prædicti ab om-
nib⁹ oneribus, tributis, exactionibus ordinariis & extraordinariis. Anno do-
mini præexpresso 1382 Jagello magnus dux Lithuanie, una cum matre p-
Keystuthū ducem Lithuanie & patruū captiuatus est. Pro cōpletiori autē
cognitione

Prouisio Episc-
copatus wratis-
lauiēñ.

Mors Vinrici
de kniprode.
Cōrad⁹ Czol-
ner Magister
Prussie.

Monasterium
Czanstochow
wien fundatur.

Gedimini pro-

Particio do-
mini in plm.Contentio ex-
orta.Olgerdi pro-
les duodenaria

keystuthi ples

cognitione originis præfatorū Lithuanæ principum. Animaduertendum est digressiue, q̄ Gedimino (qui dominatione raptā, iusto principe apud quem stabulatus officio fungebatur occiso, imperiū in Lithuanis exercuit) erat se- ptem filii, quibus pater dum adhuc uiueret, terras a Ruthenis abstractas di- uisit. Montiuideo siquidem natu maiori Kernow & Slonim cōsignauit. Nari- muntho Pienk, Olgerdo Kreuam, cui dux Russiæ de Vitewsko unica quā reliquerat filia, in matrimonium tradita, ducatus sui successionē tradiderat, Iawnuthe Vilnā caput gentis. Keystutho Troki, Koriatho Nouogrod, Se- primus & ultimus Lubardus, sortem inter fratres non accepit, matrimoniū filiaē unice ducis Wladimirien fortitus, cum qua illi ducatus Leopoliē & Wladimirien obueniebāt. Inter prædictos autē septē germanos duces, Ol- gerd & Keystuth uegetiora fortiti ingenia, etiam strictiori se complexi sunt charitate. Indignumq̄ rati parere Iawnuthe, deicere illum ex Vilna & ducatu magno, diemq̄ quo destinata exequantur, constituunt. Serius autē Olger- do ex Vitewsko, propter itineris longitudinē ueniente, Keystuth die qua in- ter eos conuenerant, cum gentibus armatis Vilnam occupat, parumq̄ abfu- it quin & Iawnutham ducem occupasset, qui sub tumultus tempore, de Vil- na exiliens, in siluasq̄ & montes transmigrās, pedibus præ frigore rigescen- tibus, a psequutorib⁹ captus, Vilnā relatus est. Misit itaq̄ Keystuth, in fra- tris sui Olgerdi ducis occursum, nunciū, significās se ducē Iawnuthā & Vilnā cœpisse, Olgerdum Vilnam celerius uenire cogens. Quo ueniēte, quis eorū præfideret in ducatu magno, aliquanto tēpore, uno alteri deferēte honorem imperii, certamen habitum est, tandem ea conclusio capta est. Ut aliquibus districtibus inter se partitis, duci Iawnuthe, quē eiecerant, Zaslau cum su- is pertinentiis consignaretur. Olgerdus Vilnā & magnum ducatū possidēs in omnes fratres exerceret imperium. Si alicuius terrarū obueniret occupa- tio, ex aequo inter Olgerdum & Keystuthum partiretur, & unus alterius si- de in iuramento interposito, non necem aut dominia ambirēt, sed pro posse commoda & profectus procuraret. Amplius erant Olgerdo duodecim filii ex eadē matre Ruthena, ducis Tweren filia suscepti, scilicet Iagello, Skirgel- lo, Switrigello, Borzish, Koributh, Vigunth, Korigal, Narimunt, Lāgwin, Lubarth, Andreas, Buthaw, omnes adolescentes spectabiles, quos genitrix eorum, ad mores formabat græcos, ritum græcum illis instillans. Dux præ- terea Keystuth hos filios ex una coniuge generauit, uidelicet Vithowdū, Pa- trikyg, Thotuil, Sigisdū, Voydath, & Vithowdus mores patrios, formāq̄ & indolem singillatius expræfferat. Eodemq̄ Iagellonis apd' Olgerdū fors & conditio, qui cæteris neglectis adamabāt & iunxerāt inter se societatem, & ex ass. duo contubernio, germanitatis se prosequēbātur amore. Absumit interim Olgerdus anno uidelicet domini 1381. Et Keystutho seruante fidem Iagello patri in ducatu magno successit. Quem Keystuth patruus suus, ea- dem, qua patrem suū Olgerdum solitus erat, subiectione & reuerentia colu- it, eius solum & consilia frequentando. Sed puritati fidei suæ, teterrimo ge- nere premii responsum est. Erat quidam uir apud Olgerdū Voydilo uocita- tus, sortis rusticanæ, Primum pistrine, deinde cubicularii, postremum pincer- næ munus

næ munus agens, qui ad hoc puenerat, ut maior inter omnes suos haberetur. Nec Iagellonis minor fauor erga illum erat, sic ut sororem suam germanam Mariā, ducē Keystutho non cōsulto, Voydiloni coniunxerat. Voydilo cōtra se Keystuthi prudentiam & potentiam habens suspectam, apud Iagellonē uehementissime odiosum & suspectū effecit. Voydilonis quoq̄ persuasione cum Magistro & ordine Cruciferorū de Prussia Iagello cōtra Keystuthum patrui suū clandestinum inscripsit fœdus. De quo Keystuth per Sūditein Osteroden Cōmendatorem ex affinitate secum iuncta, filiā em Keystuthi Iagello duci Mazouiaē desponsatam de sacro fonte leuauerat, auisatus, uoca- to Vithowdo in quanto sint periculo edixit. Mittenteq̄ Iagellone Lithuanis cum & Ruthenicum exercitum contra Polocenses, germanum suū Skirgel- lonem detrahentes suscipere, & Magistro Liuania cum suo exercitu auxili- um personale ferente. Keystuth silenti agmine ad Vilnam ueniēs, & Iagello- nem ducem & castrum Vilnē, ut a principio propositum est compræhēdit. Singulisq̄ in suam ditionem reductis, dum & inscriptionū fœdera, quib⁹ Iagello cum Magistro & ordine Cruciferorū contra se obligauerat, depræhen- disse, Vithowdo filio per celerem nuncium in Vilnam ex Grodno uocato. In- scriptiones cum hostibus ictas, depræhensas monstrauit. Sortem suā pater- nam Vitewsko & Crewa Iagelloni reddendo, magnum ducatū Lithuanæ ei abstulit. Misit & Keystuth ad exercitum Lithuanicū Polocē obsidentem & eius iussioni est paritū, solutaq̄ est obsidio. Voydilonēq̄ ducis Iagellonis genero in patibulum acto, dux Keystuth expeditionē cōtra Szeuierki No- uogrodek, & ducem eius Koributh indixit, suæ ditioni parere detrahentem. Et quis dux Iagello auxilium cum gētib⁹ Keystutho promiserit, uiolato ta- men promiss⁹, conceptos dolos, nectēs, Hanulonē & ciues Vilnē primores promissis pellexit, qui castrum Vilnē obsederunt, uenienteq̄ Iagellone ca- strum ei Vilnē traditum est. Duxit deinde Iagello copias contra Troki, in cuius subsidium Marsalcus cū exercitu Prutenico ueniebat. Vithowdus itaq̄ obsi- sione a Lithuanico & Prutenico exercitu timens, de Troki cum matre in Grodno fugit, & patri Keystutho quæ fierent intimaui. Trocē autē pau- cis diebus oblidione tollerata se dederunt. Keystuth igitur obmissa oblidio- ne Nouogrodek, ad Samagittiam transiens, exercitum collegit, uenēsq̄ ad Humen Vilia, & iunctis copiis Vithowdi, obsedit Troki. Iagello uero certi- tudinem subsidii Prutenorum sentiens, & Prutenos ac Liuonē ad prope co- gnoscēs, uersus Troki processit, utroq̄ exercitu ad pugnam instructo. Iagel- lo ca duceatores ad Vithowdum, ut esset inter Iagellonem & patrem suum Keystuthum pacis arbiter, misit. Et ducē Skirgellone fidem faciente, Vitho- wdus ad ducem Iagellonem utroq̄ exercitu inducias agente, aduenit. Placu- it autē ducem Keystuthum ad tractatum pacis acciri, suadēte Vithowdo & ducē Skirgal securitatem promittente, dux Keystuth in exercitū Iagellonis aduenit. Vbi circūdante illos in coronæ modum, Iagellonis & Prutenico ex- ercitu, se in laqueum incidisse depræhenderunt. Astringente autē Iagellone du- ce, neq̄ loci, neq̄ tēporis, qualitati de pace tractanda conuenire, recundūq̄ Vilnam, & illic de pace agendum, ab utroq̄ exercitu quasi signo dato disces- sum est.

Insidiæ fratone

Iagello & Vil-
nē castrum ca-
pitu.Trocē obsel-
si & uicti.

keystuth cap⁹
Vilne.

Mors keystuth

sum est. Verum quum ad Vilnam uentum esset, dux Vithowdo sub custodia Vilnae reseruato, dux Keystuth ferreis catenis uinctus, Creuamq; deductus, ad fundum turris obscurae & sordidae proiectus est uinculatus, quinta deniq; nocte a Proxa Iagellonis ducis pincerna. Item fratre suo Bilgeny. Itē Mostew, Getkone, Crewlanin, Cuczik, Kiszicza qui Zibinthe focum & lucernas accendentis gerebat officium. Caeterisq; quibus a Iagellone imperatum erat, uiolato iure gentium, iugulatus est. Et funus suum a Skirgellone in Vilnam relatum, ritu ueteri additis armis, equis, uestimentis, canibus potioribus crematum est. Ducem insuper Vithowdum cum sua coniuge Anna, Iagello in Creuam sub honesta, arcta tamē obseruandum custodia transmisit, ubi conforti suae principi Annae, cum duabus foeminis ad maritum ingrediendi pro nocte, & egrediendi de mane, concessa fuit potestas. Consilio uxorino Vithowdus unius foeminae induto habitu, habitationē cum principe coniuge sua egreditur, relicta altera foemina in cubili, quae Vithowdum repraesentaret. Et de nocte sequenti, per funem ex castro se demittens, ad Ianusium Mazouiae ducem primum uenit. A quo relictus, & secundū aliquos baptismate lotus, Conradiq; nomen sortitus, possessione insuper aliquarū uillarum donatus, consistere illic, ne a duce Iagellone opprimeretur, parū ausus, in Prussiam Magistro Prussiae Conrado eum colligente transit.

CAPVT XXXVII.

Bellum intestinum Damarathi & nobilit.

Anno domini 1383 In maiori polonia detestabile bellum civile inter Damarathum de Pirzchno, genere Grzimalicā, Capitaneū maioris poloniae, & militares ac nobiles eiusdem maioris Poloniae ortum est. Barones siquidem Damarathum pro Capitaneo habere nolentes, dux Vincērio de Campa Palatino Posnaniē, Barthossio de Kofzmin & Mazouitarum gente adiuti, dominico die infra octauas Epiphaniarū dñi, oppidum & castrū Pisdri expugnauerunt. Deinde ad Kalisz uigesima Ianuarii uenientes, ciuitatē illico acceperunt, castrum uero resistēs obsederunt. Interim Damarathus Capitaneus cum suis ex castris & fortaliciis Myedzirzecz, Wielē, Sbanzino, Myedzychost, Kepilow, Grzimala de Oleszniza, Coltrazine, Andreas de Sweradowo Camienensis Castellani, Virzbantha de Smogulecz, & Theodricus de Margonino, fratres sui & consanguinei, ex castro Nakel, quod in eorum ditionē Damarathus cōmendaue rat. Item reliq; praesidia ex castro Labissino, Alberti Palatini Cuyauien, & fortalicio Pakoscz Hectoris olim iudicis Cuyauiensis, assiduis & crudelibus spoliis, omnem terram circa Gneznā, Cloczko, Swanow, Zneinam, Kisko wo, Wronki, Szamotuli, Buk, & Grodziszko consistentem, nulli parcēdo cōditioni immaniter uastabant. Aduocatisq; p Damarathū Saxonibus, Pomeranis, & Kassubitis in sui auxilium, uastato oppido Wronki & uillis in circuitu eius, oppidum Szamotuli diripuit. Sanduogius autē Swidua Nacensis Castellanus, quem nobiles cum certis copiis de Kalisz ad Posnaniam custodiendam destinarant. Bartholomeum de Odolanow. Item Castellani Sremeñ, & plures alios per nuncios secretos Posnaniam aduocauit, quibus sabatto ante dominicam Reminiscere cum tricenis lanceis Posnaniā uenientibus, eadem

tibus, eadem nocte cum ipsis citato agmine ad Damarathi castra peruenit. Illucescēteq; dominico die Reminiscere, quae fuit quindecima die Februarii in castris Damarathi trepidatū est, & hostibus subito irruentibus, uix media pte exercitu Damarathi tumultuarie armata, de castris exiit, & cū exercitu Sanduogii dimicauit, sed inermes in fugā facile uersi sunt, quos Sanduogio Swidua ad plurā miliaria persequēte. Virzbantha de Smogulecz partium Damarathi cum centum lanceis equitū, & quingentis peditū ueniens, gentes Sanduogii per agros palantes, & profligatos capientes, atq; spolia legentes, inuasit & prostrauit. Pauloq; ante uictores, uictor debellauit, & ex gente Damarathi uinctos ac captos dissoluit, & arma eorum atq; spolia abstulit. Sanduogius Swidua a persequutione fugientiū reuersus, conspecta cominus inimicorum multitudine, mente corsternatus, equo uectus diffugit, & cum paucis ad fortalitium Derszkonis Grochale Castellani Santhocen nomine Ostrorog uix euasit. Caetera autē sui exercitus multitudo a Damaratho & Virzbantho, tam equis q̄ armis exuta, capta est. Quumq; fortalitium & Swiduam subito expugnare non ualuerunt, nocte oppidum Oborniki ingredientēs, plurimas cōmiserunt rapinas. Tandem legati reginae foederis pacis, inter Damarathum Capitaneum ac Nobiles, a dominica ludica, usq; ad festum Ioannis baptistae confecerunt. Et tamen Damarathus cum Grzimala, & Virzbatha ac societate sua, multa oppida, uillas, nobiles, & plebei os, spoliis & inuasionibus affecerunt. Sed & bona Archiepiscopi Gneznē & Canonorum circa Gneznā & Zneinā spoliarunt. Et Zneinā sibi dandam ex confectis persuaserunt, ac eā possidebant, quā Bodzatha Archiepiscopus cum magistro & ciuibus Zneinē re secreto cōmunicata, & poris sibi apertis, cum notabili numero gentiū ingressus nona Octobris, Saxo nibus ac Pomeranis eiectis, recepit. Ammoto autē Damaratho a Capitaneatu maioris Poloniae, & peregrino de Vangleffin filiastro olim Floriani Episcopi Gracco: surrogato, non fuerunt sedate lites & spolia, tam per Capitaneum peregrinum, q̄ alios nobiles se inuicem captiuantes. Eodem anno sed tempore praecedenti oppidum Brzeszcze cum terra Cuyauiae & castro Cruswicza, per Petrum Malocham Capitaneum Cuyauiae & alios proditores Semouito duci Mazouiae fuit traditum. Attentauiq; praefatus dux cum suis complicibus & Barthossio de Odolanow expugnationem Kalisz & oppida atq; uillas spoliavit, & regnare in Polonia concupiuit. Et ideo exercitus Hungaricus cum minoribus Polonis, ducatum ipsius & terram Cuyauien ut est praemissum in altum affligerunt. Quia principibus Lithuaniae inter se ut praemissū est altercantibus, duces Mazouiae castrū Drohiczin interceperant & tenebāt. Anno igitur praefato 1383 Iagello dux Lithuaniae, castrum expugnaturus aduenit. Szassin autē Marsalcus ducis Mazouiae successor castri, quum absens intellexisset periculum imminere obsessis, per media castra hostium cum triginta lācis & sexaginta balistariis intrepidus ad castrum uelociter peruenit. A suis illico cognitus intronissus, uirilem hostibus defensionē opposuit. Interim tamen a Ruthenis in castro consistentibus praecio corruptis, in aliquot locis castrum incēsum est, qui in stationes hosti

A. um per

Interuentu Regine pax inter Damarathum & Nobiles facta.

Oppidū Brzeszcze Castrum Cruswicza prodita.

Castrum Drohiczin intercep tum.

Insignis uastatio maioris polonig.

Castrum Tro-
ky obsessum.

Pestis valida.

Proci Iagello-
nis ducis Lith-
uanie ad Hed-
uigim Polonie
reginam.

um per funes se demittentes effugerunt. Quapropter Szaszinius strenuissi-
me decertans, ad extremum se principi Iagelloni dedere coactus est. Ceteri
uero plurimi igne ac gladio consumpti sunt. Eandem sortē eodem anno Cru-
ciferorū de Prussia exercitus in Lithuania pertulit. Nam quū Magister Prus-
siae Conradus Czolner, castrum Troki obsidione assidua & machinarum fre-
quenti proiectione pro maiori parte contractum conquisisset, & forti militū
atq; uictualium praesidio imposito abscessisset, Iagello magnus dux Lithua-
niae illico castrum anteq̃ ruinae illius refici possent, noua obsidione uallauit,
omnibusq; conatibus ad illius conquisitionem insistens, Cruciferos & Alma-
nos ut cum rebus uniuersis abscedere liceret pactos, quasitum paulo ante ca-
strum, reddere coegit. Anno praefato in terris Graeco: Sandomiriens, in Sles-
sia, Bohemia, Pomerania, atq; Italia atrox pestilentia seuebat.

Wladislaus Iagello.

CAPVT XXXVIII.

Exploratū habens
Iagello dux ma-
gnus Lithuaniae,
uirginē Hedwigim
ex Hungaria adductam, regnū
Poloniae administrare & possi-
dere. Ad procandum eam suo
connubio, quum specie foret ue-
nustissima, āno dñi 1375 binos
fratres suos Skirgellonem &
Borzish misit. Hanulonēq; Ca-
pitaneum Vilneſ eis adiungen-
do. Qui ad reginam Hedwigim
& consiliū introducti, nomi-
ne Iagellonis muneribus ma-
gnae extimationis reginae obla-
tis, per uerba ducis Skirgel-
lonis, desponsationem praetatae
uirginis postulauerāt. Si inqui-
unt, dominū nostrum Iagello-
nem magnum ducem Lithua-
niae in sponsum accipere dignaberis, ipodit se fidem Catholicam Romanā
cum omnibus fratribus suis Lithuanorū ducibus, cum proceribus & uniuersa
Lithuania atq; Samagittia suscepturum. Omnes & singulos captiuos
ex Polonia sublato dimittere, terras suas Lithuaniae, Samagittiae, atq; non
nullas Russiae armis quasitas, regno Poloniae perpetuo unire promittit. Of-
fert se terras Pomeraniae, Culmē: Slesiae, & alias quascūq; a regno Poloniae
alienatas, recuperare. Offert & omnes auitos thesauros in Poloniā inducere,
& p̃ comodis regni Poloniae cōuertere. Ea legatio reginae Hedwigim pax gra-
ta. Praelatis uero & Baronibus poloniae accepta fuit. Ad arbitrium tamē re-
ginae Hungariae Elizabeth reiecta est, Iussi sunt itaq; nuncii Hungariam ire,
adiunctis

adiunctis eis tribus Baronibus poloniae, uidelicet Wlodkone de Ogrodze-
nyecz subpincerna Gracco: Nicolao de N, Castellano Zauichosten, & Cri-
stino de Ostrow possessore Kazimiriens. Hi regina in Buda offensa pro respō-
so retulerunt. Contentā fore reginam Elizabeth, ut Praelati & Barones Po-
loniae pro republica fidei christianae & regni Poloniae quae meliora sunt am-
plectantur. Extemplo igitur nuncii scilicet Wlodko de Ogrodzenyecz sub-
pincerna Gracco: Cristin⁹ de Ostrow possessor Kazimiriens, Petrus Zaffra-
nyecz de Luczicze, Hinczka de Roskouiचे ad Lithuaniam, ut Iagellonē
ducem Lithuaniae de implendis oblati conditionibus denuo obligatum in
Graccouia adducerent, decreti & missi sunt. Quod persentiēs dux Austriae
Gwilhelmus, cui Lodouicus Hungariae & Poloniae rex, filiam suam Hedui-
gim minorē, dandā in cōiugē deuouerat, Cū comitatu, clenodiis & thesau-
ris Graccouia uenit, longoq; tempore mālionem in ea, congratulante regi-
na Hedwigim, fixit. Quumq; successu tēporis ingressus in arcem, qui antea il-
li patuit, prohiberetur, Hedwigis regina ad cenobium sancti Francisci cum su-
is uirginibus e castro frequenter descendebat, & in refectorio cum Gwilhel-
mo duce Austriae choreas & equidem parce & honestissime ducebat. Explo-
rata tandem eorum uoluntate Nobiles & Barones Poloniae, quibus talis co-
pulatio summe displicebat, Gwilhelmum ad arcem & thalamū reginae ad
copulandum perduxerunt, & anteq̃ carnali cōmertiō potiretur, sequestratū
cum iniuria & dedecore excluserunt. Regina autē Hedwigis exclusionem ei-
us moleste ferens, ad illum in ciuitatē descēsum parabat. Inuenta autē porta
castri, mādato Baronū clausa, accepta securi manu ppria seracula uiolare
nitebatur, sed praecibus Demetrii de Goray expugnata, cōceptum obmisit.
Gwilhelmus autem se uiolari timens, clam ex Graccouia in Austriam cum
paucis refugit. Anno autē domini 1386 Iagello magnus dux Lithuaniae, cū
fratribus suis, atq; grādū comitatu, cum quadrigis & plurima suppellectili,
die Martis duodecima Februarii, Graccouiam ingressus, ad arcemq; perdu-
ctus, reginā Hedwigim adiit & inuitauit. Altero uero die illi munera magnae
estimationis per Vitowdum, Borzish, & Switrigellonē obtulit, iam em̃ Vi-
towdus alias Vitoldus Iagelloni reconciliatus ex Prussia redierat. Deinde
multiplici sollicitudine Prelatorum & Baronum Poloniae, regina Hedwigis
expugnata est, ut priori foedere cū Gwilhelmo abiecto, Iagelloni duci Lith-
uaniae nuberet. Praeterea die Iouis quartadecima Februarii, quae fuit sancti
Valentini, Iagello cum fratribus suis, in articulis fidei Catholicae edocti, in
ecclesia Gracco: per Bodzantham Archiepiscopū Gnezneſ baptisati sunt
Et duci Iagelloni nomen Wladislaus, Viguntho Alexāder, Congalloni Ka-
zimirus, Switrigelloni Boleslaus, nomina imposita sunt. Rursus eadem die
in eadē ecclesia Gracco: sacramētum matrimonij, cum uirgine uenusta regi-
na Hedwigim, per ministerium praefati Bodzanthae Archiepiscopi Gnezneſ
contraxit, terrasq; Lithuaniae, Samagittiae, & Russiae regno Poloniae perpe-
tuo inscripsit ac incorporauit. Et populum earum ad fidem Orthodoxā re-
ducturum, & baptisaturum iureiurando se adscripsit. Deinceps die Solis ui-
delicet decima septima Februarii, quae fuit dominica Quinquagesima, nouo

Regressus lega-
torum cum re-
spōso ad Iagel-
lonem missio.

Dux Austriae
compeditor.

Recessus eius.

Iagellonis ad-
uentus.

Iagello cū fra-
tribus baptisat-
us.

A 3 diademate

diademate, quū uetus & priscū Lodouicus Hūgarīæ & Poloniæ rex in Hun-
gariam transiisset, per Bodzantham Gnezneſi Archiepiſcopum. Aſſiſte-
tibus ei Ioanne Gracco: & Dobrogostio Poſnaniēſi Episcopis, in regem Por-
loniæ in ecclesia Graccoi: unctus, & coronatus est. Qui ex gentē Lithuano-
rum primus diadema regni Poloniæ aſſequutus est. Dum hæc fierent Cōra-
dus Czołner Magister Prusiæ (qui per ducem Iagellonem ad baptiſma, &
nuptias fuit inuitatus, spreta uocatione) Lithuaniam ingreſſus, eā uasta-
uit, caſtrūq; Lithuanicum Lubomlya expugnauit. Polocēſi uero ab obedientia
Iagellonis deſciuerunt, & dux Andreas per Prutenos in poſſeſſionē eorum
ſurrogatus. Quo cognito rex Wladislaus Skirgellonem & Witowdum fra-
tres, adiunctis eis polonis in Lithuaniam direxit. Qui caſtrū Lubomlya ex-
pugnauerūt ac recuperarūt. Et Polocēſi, defectionis auctoribus gladio per-
cuſſis, in gratiam receperunt. Tandem circa mediū quadrageſimæ, rex Wla-
dislaus ex Graccouia cum noua ſponſa regina Hedwig, in maiorem Poloni-
am ad reſcindendum & componendum diſſenſiones Baronum, proceſſit. Et
dum in Gnezna largas expenſas, uulgo ſtationē, ruſtici nō dediffent. Iuſſit
more Lithuanorum gregē & pecudes recipere, Spirituales uero Gnezneſi
eccleſiæ, de quorum uillis depulſa fuerunt pecora, interdīctū promulgarūt,
Quod ſentiens regina Hedwigis, ad regē cucurrit, & eum corripiendo inſtru-
xit, ſubiectorum bona nō eſſe rapienda. Qui pecora nōdum uiolata reſpō-
dit, & ea ruſticis recipienda conceſſit. At illa, boues quidem tollent, lachry-
mas uero eorum quis reſartiet & ſoluet, tantæ etem commiſerationis riuu-
lus, in benigniſſima regina apparuit.

CAPVT XXXIX.

Pæterea rex Wladislaus gentem Lithuanicā ab idolatria reuo-
caturus, anno domini 1387 in Lithuanā perrexit. Aſſumptuſq;
ſecum Bodzantha Archiepiſcopo Gnezneſi, & pluribus uiris
eccleſiaſticis atq; religioſis. Item aſſumpſit ſecū reginam Hed-
wig, Semouitum & Ioannē Mazouia, Cōradum Oleſzniceſi, duces, Bar-
tholomeum de Viſſemburk palatinum Poſnaniēſi, Criſtinum de Kozeglo-
wi Sandecēſi, Nicolaū de Oſſolni Viſlicieſi, Caſtellanos, Zaclikam de Mi-
edzigorze Cācellariū, Nicolaū de Moſkorzow Vicecācellariū regni Polo-
niæ, Wlotkonē de Carbimouicze pincernā, Spitkonē de Tarnow Succame-
rarium, & Tomkonē ſubpincernam Graccoui: plureſq; alios. Pro ampli-
ori cognitione animaduertendum eſt, qd uetuliſſimis referentibus. Qui-
dam Itali deſerentes Italiā, terras Lithuanīæ ingreſſi ſunt, & nomen patriæ
Italia, genti uero Itali indiderunt, quæ per poſteros terra Litalia, & gens, Li-
tali. littera prepoſita, nuncupari cœpit. Rutheni autē & Poloni eorum uici-
ni maiorem imutationē facientes, uſq; in hodiernā diem, terram Lithuani-
am, gentem uero Lithuanos appellant. Hi primum condiderunt oppidum
Vilno, eleuationis poli 57 graduū. Et ex nomine ducis Vilii quō cum illas
regiones ingreſſi fuerant, Vilno uocarunt. Fluminibus quoq; circa ipſum flu-
entibus Vilia & Vilna, ex eiufdem ducis nomine indiderunt nomina. Sama-
gittiam autē de ſuo ſermone ſic nominarunt, quod lingua eorum, terra inferi-
or ſonat.

Iagello primus
ex Lithuanorū
gente rex Polo-
niæ.

Nouus rex ma-
ior ingreſſus
Poloniam.

Lithuaniam in-
greſſus.

Vilno ab Italis
condita.

or ſonat. Aliqui autē hiſtoriæ ignari, a lituo quod eſt cornu & uenatorū tuba
Eo qd regio illa plures uenationes exerceat, Lithuanā appellare uoluerunt,
quod ad effectum, nō ad hiſtoriæ originem ſpectat. Hæc gens Lithuanorū,
annis ſuperioribus adeo obſcura, contempta, & uilis apud Ruthenos fuit,
ut Principes Kioiēſi ab ea ſola perizomata & ſubera, ob ægeſtatem & ſoli-
ſterilitatem, in ſignum tantummodo ſubiectionis exigerent. Donec Vithenē
dux Lithuanorum rebellionē primū contra Ruthenos indicens, & ſeipſum
ducem inter populares conſtituens, aſtu Ruſſiæ principes aggreſſus, conſli-
xit, ſenſimq; adeo creuit uiribus, ut iugo principibus Ruſſiæ iniecto, etiā in-
tributa eos redigeret ſibi pendenda, quæ per plures ætates Ruthenis ipſe
penderat. Colebant autē ab origine Lithuani numina, Ignem, Siluas, Aſpi-
des & ſerpētes. Ignem qui per ſacerdotem lingua eorum Zincz nūcupatū,
ſubiectis lignis adorabatur. Siluas autem & lucos ſacroſanctos & habitacu-
la domorum putabāt. Aſpides uero atq; ſerpētes in ſingulis domibus uelut
deos penates nutriebant & uenerabantur. Rex itaq; Wladislaus, ignem, ſa-
crum putatum in ciuitate Vilneſi, barbaris inſpectatibus extingui, templum
& aram in quibus fiebat hoſtiarum immolatio, deſtrui. Siluas uero ſuccidi,
& confringi, ſerpentes quoq; necari præcepit, Barbaris ſtentibus deorum ſu-
orum fallorum exterminium. Aduerſus tamen regem nec muſſitare audenti-
bus, mirantibus quoq; qd Poloni ſacrorum uiolatores, ignis, ſiluarum & ſer-
pentium, intacti, illeſiq; a diis eorum, ſecus qd ipſimet quotiens uiolabāt, fue-
runt. Exterminatis itaq; idolis, gens Lithuanorum per aliquot dies de articu-
lis fidei, & oratione dominica per ſacerdotes polonos, magis tamen per re-
gem Wladislaum, qui linguam gentis nouerat, edocebatur, & ſacra baptiſ-
matis unda renaſcebatur. Largiente pio rege Wladislao ſingulis ex popula-
rium numero, poſt ſuſceptū baptiſma, ex panno de Polonia adducto, nouas
ueſtes, qua prouida liberalitate effecit, ut natio illa rudis & pānoſa, lineis in-
eam diem contenta, fama huiusmodi liberalitatis uulgata, pro conſequēdis
laneis, cateruatim ad ſuſcipiendum baptiſma, ex omni regione accurrebat.
Et quoniā unūquemq; credentium baptiſmare ſingulatim imenſus labor uide-
bat, mandāte rege, multitudo in turmas & cuneos ſequel trabatur, & uniu-
erſis, cuiuſlibet turmarum benedicta aqua ſufficienter conſperſis, cuiuſlibet tur-
mæ, & uniu-erſis qui ea conſtiterant, nomen uſitatum Petrus, ſecūde Paulus
terciæ Ioānes &c. ſceminis per turmas diuiſis, Katherinā, Margarethā &c.
iuxta turmarū numerū imponebatur. Militaribus tamen ſpecialis impende-
batur baptiſmus. Fundauit inſuper rex Wladislaus in Vilna eccleſiam ca-
thedralem ſub titulo ſancti Stanislai patroni Polonorū. Principalemq; arā
in loco ubi ignis (qui falſo perpetuus credebatur) conſtituit. Ut error genti-
lis cunctis patentior fieret, etiā in prædicta eccleſia Vilneſi, Episcopum, uir-
ſpectatæ uirtutis Andreā Vazilo, natione Polonū, genere nobilem, de do-
mo accipitrū, profeſſione fratrem ordinis minorum, olim Elizabeth reginæ
Hūgarīæ conſeſſorem & prædicatōrē inſignē, Episcopū Ceretheſi conſtitu-
it. Huic ut ſtatū pontificali inter Neophitas poſſit ducere honeſtū, eccleſiā
parrochiale i Clodawa Gnezneſi diocleſis eo qd notabiles haberet introitus,
A 4 adiunxit.

Lithuania unde
dicta ſit.

Lithuanorum
idola.

Idola Lithua-
niæ per regem
deſecta.

Fidei Chriſti-
anæ ſuſceptio.

Copia baptiſ-
matorum.

Fundatio Ecclē-
ſiæ Vilneſi & E-
piſcopatus.

aduaxit. Constituit & quattuor prelatos, octoq; prebendarios, in prædicta Vilneſi eccleſia, ſufficientem dotem, uillas, prædia, lacus, & poſſeſſiones eis largiendo. Fundauit præterea ſeptē parrochiales eccleſias, uidelicet in Volkomaria, Miſzohola, Nyemczam, Myedniki, Crēwa, Obolcze & Hayna. Item prebendam ſancti Martini in caſtro Vilneſi altiori, & his bona dotalia assignauit & inſcripſit. Terram quoq; Lithuaniae germano ſuo Skirgelloni, tanq̃ ſupremo duci Lithuaniae regendam commiſit. Cuius ferocitatem dux Vitowdus fugiens ad Ianuſſiū ducem Mazouiae primum, deinde ad Semouitum Mazouiae ducem cōceſſit, a quibus parū benigne tractatus, ad Conradum Czolner Magiſtrum Pruſſiae tranſiit. Tādē a rege Wladiſlao ſpernancendi magnum ducatū Lithuaniae certificatus, tria caſtra Cruciferorū uidelicet Iurgemburk, Mergemburk, & Nauandz comprehendit & conflagrauit. Fratribus & adminiſtratoribus ordinis occiſis, & in foſſata proiectis Quumq; in Lithuania conſiſtens, ſpes ſuas differri uideret, caſtrum Vilneſi altu intercipere molitus eſt. Ordinatis ſiquidē pluribus uehiculis, armatos, incluſit, carnesq; ferarū deſuper poſuit, & in caſtrum Vilneſi miſit, fingēs ſe nuptias ſorori celebraturum. Fraude autē detecta, metuēs ſibi Vitowdus cū uxore & amicis in Pruſſiam refugit, & nouo ſœdere cum Cruciferis iſto, biennio illic māſit, ac Lithuaniam cū Prutenis ſæpius afflixit. Cui rex Wladiſlaus reſiſtens, āno domini 1390 caſtra eiſdem ducis Vitowdi Brzeſcze Grodno, & paruum Kamienyecz expugnauit, ex quibus in regiones Lithuanorū incurſiones fiebant.

CAPVT XL.

Lithuanica itaq; expeditione rege Wladiſlao occupato. Hedwigis regina Poloniae, cōgregato altero exercitu ex militibus Poloniae, Przemisl, Iaſoſlaw, Grodek, Halicz, Leopolim ciuitatē, & caſtrū in monte, Trebowla, & cæteras munitiones, expugnatione aut deditioe conquiſiuit. Vitowdus uero ſuorū caſtrorum expugnationē uulturus, triplici agmine Lithuaniam aduenit. Vnum Conradus Vokerod Magiſter Pruſſiae rexit, in quo erant Almani, Anglici, & Francigene. Aliud Magiſter Liuaniae. Tercium dux Vitowdus, oppidoq; & caſtro Troki ſuccenſo, caſtra Vilneſia graui obſidione cōſfixerunt, & toto obſidionis tēpore, quod a feſto Ioānis baptiſtae uſq; ad feriam ſextam poſt Michaelis durauit, pro uictoria operam nauarunt. Poloni uiciſſim caſtrum Vilneſi incunctatē deſederunt. Dux Korigal alias Kazimirus germanus regis Wladiſlai, ex caſtro ſuccēſo fugiēs, ab hoſtibus captus euēſtigio decoillatus eſt. Dux Narimūth arces regias tuendo, in duello captus, & in prato in arbore Vlmi, uulgo Vyſz per pedes inter machinas Prutenicas ſuſpenſus, a Vitowdo crudelibus q̃ conueniebat ſagittis proiectus, necatuſq; eſt. Sequēti anno primo æſtatis tēpore Vitowdus cum Magiſtro Pruſſiae ad caſtra Vilneſia regreſſi neutiq; profecerunt, nam Iaſzko de Oleſnicza Capitaneus Lithuanicus, caſtra tuendo plurimos uulnerabat & occidebat. Diſceſſerunt ergo & caſtra Volkomiſiā & Nouogrodek a duce Skirgellone ſupra fluuium Vilia conſtructa, expugnarunt & conquiſierūt. Tēpore quoq; hyemis Lithuaniam reuerſi, ſupra fluuium

fluuiū Niemyen in circuitu caſtri Kowno, tria caſtra de lignis erexerunt. Nomen uni caſtro Kowno uiciniori Nauwerder, quod noua inſula ſonat, alteri Ritteruerder, quod inſula militum ſonat. Tercio Metemburk, quod caſtrū metarū interpretatur, frequentibus incurſionibus ex eis oram Lithuanicam inuadendo. Miſit ergo rex Wladiſlaus ad Alexandrum Vitowdum in Pruſſiam Henricum filium Semouiti ſenioris mortui, & germanum Semouiti uiuentis ducis Mazouiae. Et reconciliatione inter regē Wladiſlaum, ac ducem Vitowdum ordinata, germanam Vitowdi Ringalam nomine, in ordine ſub diaconatus conſtitutus, & in Episcopum Ploceſi electus, atq; per Bonificiū nonum confirmatus, in uxorem præſatus Henricus dux Mazouiae accepit, & nuptias de more celebrauit. Poſt paucoſq; dies ueneno toxicatus interiit. Inter duces Mazouiae in eccleſia Ploceſi tumultus. Vitowdus autē regi reconciliatus, tria caſtra Ritteruerder, Nauwerder & Metemburk ſpoliauit & ſuccendit, occurrenteſq; Prutenos proſtrauit. Et in Lithuaniam ueniens, āno domini 1391 in magnum ducem totius Lithuaniae per regem Wladiſlaum, ammoto Iaſzkone de Oleſnicza Capitaneo, præſectus eſt, ſub hac conditione. Vt præſatas terras Lithuaniae p̃ rege, & regno Poloniae fideliter teneret & regnum Poloniae in proſperis & aduerſis nunq̃ deſereret. Cruciferi autem de Pruſſia Vitowdi diſceſſum, & trium caſtrorū demolitionem ulciſcentes, in Lithuaniam deſcenderūt, & caſtra Schuraſz, Barthen & Stramel conquiſierunt, captiuorūq; tria milia utriuſq; ſexus Pruſſiam deduxerunt. Intronſato quoq; Alexandro Vitowdo in ducatū Lithuaniae, Suitrigello qui & Boleſlaus, a facie eiſ in Pruſſiam fugit. Dux uero Skirgello aliter frater manu & lingua promptior, contra Vitowdum ſeditionem intentauit. Quo cognito rex Wladiſlaus anno domini 1393 cum Hedwigi regina celeriter in Lithuaniam perrexit, & ad uinculum charitatis binos fratres reduxit, utq; ingentē & concitum ſpiritum dux Skirgello miſceſceret, ſupra ducatum Kiouieſi rex Wladiſlauei Starodub, Starotroki & Crzemienyecz in poſſeſſionem adiecit, precipiens ut Alexandro Vitowdo in ſingulis pareret. Boleſlaus autem Suitrigello cum Conrado de Lunigen Magiſtro Pruſſiae, cum Almaniſ, & Frācigeniſ, anno domini 1394 caſtra Vilneſia bimēſtri tempore obſedit. Vitowdo eiſ reſiſtere non ſufficienti ſolum ex inſidiis eos laceſſente & impetente. In hyeme Vernerus Tetingar Marſalcus, altera uice Vlricus de Lunigen Aduocatus Sambienſ, & Magiſtri germanus, in Lithuaniam deſcenderūt, & predas abegerunt. Dux quoq; Vitowdus in Pruſſiam deſcendit, & circa Iuſterbork omnē regionem igne & cœde uaſtatit. Dehinc Conradus de Kobork Cōmendator in Balga terram Drohiceſi ſpoliauit. Sub ea autē tempeſtate dux Skirgello (ut fertur) toxico mortuſ eſt. Intulit deinde rex Wladiſlaus, anno domini 1396 duci Wladiſlao Oppolienſ bellum, ſuper quō integro anno decoquebat, & conſilia ſecreto captabat. Et cum regnicoliſ expugnauit, alia uero p̃ præſectos aut deditioem recepit, caſtra & ciuitates, Hołſtein, Crzepicze, Vielun, Bobolicze, Brzeſnicza, Ołtrzeſſow, & Grabow, quæ omnia infra ſeptem dies recuperauit. Caſtrū autē Boleſczauicz ſeptem āniſ obſeſſum, ſiti, fameq; maceratū, per Eufemiā alias Offkam Wladiſlai Oppolienſ

Dux Vitowd⁹
a Wladiſlao re-
uocatus.

Vitowdi aſtu-
cia.

Vitowdi repu-
gnatio.

Korigal occiſ⁹.

Narimūth ca-
ptus.

Caſtra Nau-
werder, Ritter-
werder Metem-
burk erecta.

Henric⁹ ducis
Mazouie
mors:
Tria caſtra ſuc-
cenſa.

Fratrum cōcor-
dia.

Mors Skirgel-
li.
Wladiſlao Op-
polienſ bellum
illatum.

Oppolien relictam deditū est. Cristinus quoq; de Ostrow Castellanus San-
domiriē ex mandato regis, terram Dobrzineū occupabat, & quom obside
ret castrū Bobrowniki, Cōradus de Iunigen Magister Prussiae cum exercitu
copioso aduenit, & eum ab obsidione fugauit. Huic igitur Cōrado magistro
Prussiae, Wladislaus dux Oppolien, p Polonos exacerbatus, in quadragin-
ta milibus florenorū castra Dobrzin, Bobrowniki, Rippini, Zlotoria, & Li-
pno obligauit, ueritus ne uelut cætera sibi eriperent. Præterea idē dux Wla-
disla⁹ Oppolien, mercatores Graccouien in medio quadragesimæ ex Wra-
tis: redeūtes, spoliavit, & nobiles quos captiuabat, pecuniis mulctabat. Ob
hoc Wladislaus rex Poloniae, terram ipsius uastauit, & castra Strzelcze, &
Lubliniecz expugnauit. Dumq; ciuitatē & castrū Oppolien obsideret, Cō-
radus Oleszniceū, & Bernardus Nemodlimyē alias Falkenbergē duces
Slesiae regi supplicauerunt, & inter eos concordiam fecerunt, rex itaq; om-
nium spoliorum satisfactione percepta, obsidionem soluit.

CAPVT XLI.

Equenti uero anno recōciliatum Boleslaum Switrigello germa-
num suum in Polonia & non Lithuania (ne seditiones, ut consue-
uerat, concitaret) locauit. Tunc pacificata Lithuania. Alexāder
Vitowdus Lithuaniae dux anno domini 1397 cum notabili exer-
citu in Thartaros expeditionē agit, & transito flumine Tanais, quem Thar-
tari Don appellant, repertaq; Thartarorum multitudine, in ipsam irruit, &
plura milia Thartarorū cum uxoribus, paruulis, & pecoribus cepit, & usq;
in Lithuania deduxit, quos mediā ptem regi Wladislao in Poloniam misit,
& hi fidem Christi professi, unus populus cum Polonis effecti sūt. Reliquā
ueromediā ptem in Lithuania locauit, & hi in secta Machometi, usq; in hāc
diem permanent. Thartari tamen Lithuanici, & Abram modernus iudex &
scriba eorū, nō per captiuationē nec debellationē se Lithuaniam intrauisse
asserūt, sed quom bella dux Vitowdus cōtra Cruciferos agitaret, eos in sub-
sidium uocauit, & sponte uenientes, in Lithuania locauit, uillas & liberta-
tes oportunas eis donando. Alteram dehinc expeditionē contra Thartaros
Vitowdus magnus dux Lithuaniae duxit, Wladislao rege, & Heduigi regi-
na Poloniae improbante & dissuadente. Et dum superatis fluminibus, in pla-
niciem diffuse porrectā, circa fluuium Vorzskla, quartadecima die Augu-
sti, uidelicet feria tertia post Laurēti peruenisset. Apparuit acies Thartari-
ca maxima, cuius numerus ad liquidum estimari non potuit. In cuius compa-
ratione exercitus ducis Lithuaniae uidebatur pusillus. Concussus igitur timo-
re exercitus Catholicus, Spitkone de Melstein Palatino Gracco: consulente
duce quoq; Lithuaniae approbante, de pace tractādum persuasit. Neq; Edi-
ga dux exercitus a Cæsare Thartarorū Themerlin constitutus, pacem asp-
nabatur. Verum conditiones ab eo propositae, parū honeste uidebantur, qui-
busdam autē Polonis, Almanis, Lithuanis, & Ruthenis confictum optanti-
bus, infestissimis signis cōcursum est. Abundante tandē multitudine Tharta-
rica, Christianorū res deteriori loco esse cepit. Vitowdus hortantibus mili-
tibus ad custodiā sui corporis cōstitutis, Sadiuogio de Ostrog, & Dobro-
gostio de Szamotuli, equos mutando effugit. Exereitus uero suus a multitu-
dine Thartarica

Vitowdi in
Thartaros ex-
pedicio.

Magna Thar-
tarorum stra-
ges.

Secunda expe-
ditio Vitowdi
in Thartaros.

Christianorū
clades.

dine Thartarica fusus atq; uict⁹ est. Occisi sunt in eo bello ex Polonis Spit-
ko de Melstein Palati: Gracco: Szocha Palati: Plocē: Pylik palatinus Var-
szauien, Vocassius alias Varsius de Michalow, Ioānes Glouacz, dominus
Bogussius & plures alii. Iste Temerlanes in thartarico Temir Kutho uoca-
tur, quod sonat foelix ferrum, in cuius conspectu terra siluit. Quamuis hoc
Thartari tribuant principi ab ipso misso, Akfak themir, quem latini scripto-
res Temerlanē appellant, Akfak i. claudus uel claudicās Themir. Sub idē
tempus anno uidelicet 1399 duodecima Iulii Heduigis regina Poloniae in
castro Graccoui: mortua est. Enixa fuit siquidem duodecima Iulii filiam bi-
nomiā Elizabeth Bonifaciam uocatā, quae in triduo obiit. Regina uero Hed-
uigis ex partu egrotare cepit, & deuotissime sacramentis perceptis, duode-
cima Iulii horā meridiei defuncta est. In ecclesia Graccoui: in sinistra parte
chori ante sacrariū, per regem Wladislaum quartadecima Augusti sepulta
Epitaphio appposito, Sidus Polonorū iacet hic Heduigis eorum. Regina no-
bilis generosa &c. Vide appensum ad eius sarcophagum. Hæc fuit facie &
moribus uenustissima. Hæc in diebus quadragesimæ & aduentus domini, cor-
pus aspo ieiunio, & cilicio domabat. Hæc in ægenos profusissima, hæc sua
instantia & cura regē Wladislaum, ad cōficiendū collegium psalteristarū
in ecclesia Graccouien induxit, psalmos cantantium. Et ad instaurandū atq;
complendum generale gymnasium per Kazimirum secundū olim regem po-
loniae inceptū. Hæc duo altaria in ecclesia Gracco: unum sub titulo uisitati-
onis sanctæ Mariæ, aliud sub titulo sanctæ Annæ erexit. Hæc monasterium
uisationis Mariæ in arena extra muros Graccouientes sua uigilia & indu-
ctione sui coniugis fundauit. Hæc monasterium fratrum Sclaporum, sub titu-
lo passionis & crucis Christi de post Cleparz erigere coeperat. Hæc pecuni-
as, uestes, clenodia & uniuersam suppellectilem regiam in fundationem uni-
uersitatis studii Graccouensis, & in releuamen miserabilium personarum
exequutoribus testamenti uidelicet Petro Vissli Episcopo Graccouensi &
Jaszkoni de Thanczin Castellano Graccouien commendauit. Hæc plures a-
dolescentes ingenuos in gymnasio tenuit & aluit. Legebat autem consue-
te testamentum uetus & nouum, Vitaspatrum, homelias quattuor docto-
rum, Libros sermonum, & passionalia sanctorum, libros meditationū & ora-
tionum sancti Bernardi, & sancti Ambrosii, libros revelationū sanctæ Brigit-
tæ, & q̄ plures alios de latino in Polonicum translato. Post mortem autē re-
ginae Heduigis, nulla prole extante, rex Wladislaus eiectionē metuens, cō-
tus ad regressum in Lithuania spectabat. Prælati autē & Barones regni Po-
loniae, regem fluctuantem, aliam heredem regni Poloniae, Annam Comitiss
Ciliae Vilhelmi filiam superesse docuerunt, quā illi Anna Kazimiri secundi
Poloniae regis filia pepererat. Ad quam procandū, ex templo ad Ciliam lo-
annem alias Iwan de Obichow Castellatum Sreben de domo Wyenyaua,
Hinczka de Rogow de domo Dzalosza, & Ioānem de Ostrowcze de do-
mo bipennium misit. Quam sedecima Iulii anno domini 1400 Graccouiam
adduxerunt. Et quoniā præfata uirgo nullam linguam præter alēmanicam
nouerat, ordinatione regis prope octo mensibus polonico idiomate Gracco
uia imbuebatur

Vitowdus vi-
ctus.

Heduigis regi-
na Polonae
mortua.

Commendatio
sue uiræ.

Pia opera eius

Fundatio mo-
nasterij in Are-
na.

Wladislaus p
alia cōiuge p
cos misit.

uia imbuebatur, quod postq̄ intelligere didicisset, regis thoto coniuncta est, quis rex Wladislaus molebatur referre & eam abicere, eo q̄ parū præstantis formæ sibi appareret. Inde & in præcos provocabat. Coronatio aut̄ eius ad annum domini 1402 dilata erat, & prædicto anno in dominica quinquagesimæ in reginâ Poloniæ Græcoviæ coronata & iuncta fuit. Amplius aſio supraexpresso uidelicet 1406 Wladislaus rex Poloniæ, ad honorem omnipotentis dei & gentis Poloniæ ac Lithuanicæ profectum, studium generâle in ciuitate Graccouiē feria secunda post Iacobi apostoli, de cōsensu Bonifacii papæ noni erexit. Cuius fundationē Hedwigis reginâ dum uiueret maxima instantia procurabat. Accessitq̄ Doctoribus & magistris Polonicis, Bohemicis & Almanici idiomatis ex uniuersitate Pragen, assignauit eis cēsus in exactionib⁹, thelonis, & aliis introitib⁹, assignauit & prelaturas atq̄ prebendas omnes collationis regie. s. Florian in Cleparz, sola prepositura sibi reseruata. Assignauit & lapideam Akerdorf in platea sanctæ Annæ p̄ Artistarum & Theologorum. Domum uerò Sadiuogii de Subino Palatini Posnaniē in platea Castren pro Canonistarū & Medicorū collegiis, quarū utraq̄ pecuniis Hedwigis reginæ, in huiusmodi opus derelictis, per exequutores extructa est. Confirmatoq̄ prefato gymnasio Graccouiē generali, p̄ Ioannem papam 23. & expost per Martinum quintū, in uariis scientiis & suppositis uehementer crescere & florere, ac uiros doctos & industrios producere, in regni Poloniæ dilatonē, diffusionem, & gloriā immortalem, cœpit. Cuius etsi plura numerentur, extent q̄ opera decora, nullum tamē æque magnificum ac necessariū pro confutandis opprimendisq̄ heresibus, erroribus & uiciis, pro ferendis uirtutibus, pro defendenda iusticia, & p̄ illustranda ueritate, cernitur ac inuenitur. Sobrietatē em̄, sapientiam, iusticiam, & uirtutē docet, quibus nihil utilius est hominibus in uita. Quod studiū etsi per Kazimirū secundum regem Poloniæ orditum, priuilegiisq̄ Urbani papæ quarti regis Kazimiri præfati & ciuitatis Graccouiē municum & dotatū, Collegiūq̄ in Kazimiria muro erectum fuit, ut præfatum est. Nō tamen fuit cōsumatū in hanc diem, unde in hac die feria secunda post Iacobi apostoli, prima lectio in Iure Canonico per reuerendissimū dominum Petrū Wisz utriusq̄ iuris Doctorem, ac Episcopum Gracco & Cancellarium uniuersitatis nouæ, feliciter incepta est. Data autē, & institutio eius, in die Mariæ Magdalene præcesserat.

CAPVT XLII.

Nno deinceps domini 1403 Conradus de Iunigen Magister Prussie, habens in suo comitatu Boleslaum Switrigel cum notabili exercitu terras Lithuanicæ circa festū sanctæ Dorotheæ spoliis & igne uastauit, & in terras suas circa Ragnetham rediit. Quo egresso, repēte nouus exercitus Magistri Liouoniæ ingressus est, & multis dānis atq̄ spoliis illatis, cum pluribus captiuatis in Liouoniā excessit. Propter quod Wladislaus rex Poloniæ missis nunciis, ex Prussia Switrigellonem reuocauit, & ei terrā Podoliæ, Item terrā Zidaczouiē, Itē districtus Stry, Szidlow, Stobniczam, Drughyam, Vfcze, Item mille quadringentas marcas annui

Erectio uniuersitatis studij Graccouiē.

Doctores Graccouiē accessit.

Conradus de Iunigen Lithuaniam uastat.

cas annui census in Zuppis regis assignauit. Ea tamen largitionis magnitudo leuem Switrigelli animū, itabilire non potuit, quin ad Cruciferos præfugeret & Lithuaniam perturbaret. Itaq̄ ad pacem conficiendā, anno domini 1404 p̄ festo Penthecostes dieta generalis in Raczanisz celebrata est, sub presentia Wladislai regis Poloniæ, Witowdi magni ducis Lithuanicæ, Coradi de Iunigen Magistri Prussie cum suis Cōmendatoribus. Et pax sub his conditionibus confecta, ut Wladislaus & Witowdus de terra Samagittie Magistro & ordini Cruciferorū excederent, & q̄ Wladislaus terram Dobrzineā quadraginta milibus florenorum redimeret. Item q̄ relegatos hinc inde non fouerent, & q̄ captiuos soluerent ac manumitterēt. Præterea sequenti anno dux Lithuanicæ Witowdus, alterū conuentum cum Magistro & ordine Cruciferorū celebras, pacem necessariā, magis q̄ honestam composuit, de terraq̄ Samagittie cedere, & armis Samagittas in ditionem Magistri & ordinis, impellere, Wladislao rege nequicq̄ abnuente consensit, terramq̄ prefatam Samagittie per litteras publicas geminato idiomate, Latino scilicet & Almanico scriptas, Magistro & ordini Prussie, donatione perpetua, etiā a rege poloniæ Wladislao prochdolor confirmandas donauit & inscripsit. Anno autē domini 1406 Witowdus magnus dux Lithuanicæ prima expeditione in Moskouia, contra generū suum Vasilonem, seu Basilium ducem Moskouie (cui filiam suam Anastasiam desponsatam locauerat) mota, eam prediis & spoliis uastauit. Altera deinde expeditione anno domini 1408 contra eundem ducem Vasilonem, cum auxilio mille lăcearum a rege Poloniæ, & Magistro Prussie Vlrico de Iunigen uno uexillo expeditarum gentium, habito in Moskouiam irrupit, & eam uastabat. Quo cognito Switrigal uir instabilis, castra sua Bransk & Starodub exussit, & ad Basilium ducem Moskouie fugiens, in contumeliam Vitoldi, exercitum ipsius die noctuq̄ pro Moskouitis lacessit & turbauit. Tādē restitutis possessionibus, quas dux Moskouie usurpauerat, pax sub æquis conditionibus firmata fuit. Verū frumēta a rege poloniæ Wladislao per Istulam duci Alexandro Witowdo usq̄ in Ragnetham missa, per Magistrum Prussie Vlricum de Iunigen, allegatē q̄ Barbaris arma contra christianos mitteretur, recepta sunt. Propter quod rex Wladislaus per suos oratores, restitutionē eorum postulauit, & in bellū aspirare cœpit. Witowdus uero dux Lithuanicæ, Samagittiam ordini Cruciferorū donatam abstulit & recepit. Vlricus quoq̄ Magister Prussie, bello moto, castre & oppidum Dobrzin, Item Ripin, & Lipno anno domini 1409 in uigilia assumptionis Mariæ expugnauit. Et Iacobum de Plonini, nobilem de domo Prussi, Capitaneū Dobrzineā capite truncauit. Deinde castra Bobrowniki, Zlatoria, & Bidgosza expugnauit & accepit. Wladislaus ergo rex Poloniæ uocata totius regni expeditione in octaua Natiuitatis Mariæ, in Volborz, ad quam Witowdus minime uenire potuit, Bidgosiā obsidione cinxit, & in octo diebus expugnauit. Oratoribusq̄ a Vencellao Romanorū & Bohemiæ rege, uidelicet ducē Conrado antiquo Oleszniceā, & Ienkone Wratislauiē ac Sweidniceā Capitaneo, aduenientibus. Pax cum Magistro Prussie, usq̄ ad festum Ioannis baptistæ inclusiue, composita est, & Vencellaus rex

Witowdus contra Moskou Vasilonem.

Conmeatus Witowdo surreptus.

Vencellaus Romanorum rex partium sedator.

B laus rex

laus rex Romanorū, dominica Iudica inter regem & magistrū iuste arbitratū se obtulit, qua dominica ueniente, suasu Iodoci Marchionis Morauiae sententiam protulit, q̄ terra Dobrzinēsis in manus suas traderetur. Cuius possessione infra unum ānum tenta deliberaret & decerneret, ad quem eius dominium pertineret. Item q̄ regnum Poloniæ per amplius ex Lithuania & partibus oriētis nunq̄ sibi regem eligeret, sed ex partibus occidentis. Ex qua sententia, liquidissima apparuit iniquitas, quoniam super re iudico processu non deducta, sententiam tulit.

CAPVT XLIII.

Ladislaus autē rex non expectato arbitramento, iudicioq; Venceslai Romanorū & Bohemiæ regis, pro die sancti Andree pro cedentis anni, cum duce Vitowdo in Brzeszcze Ruthenica conuentum tenuit, & illic p̄gressum belli futuri contra Cruciferos gerendi secretissime cum eo confecit. Imperatorisq; Thartarorū Zauolhen sium auxilium cum sua multitudine & copiis, ibidem præsētis, persuasionibus & promissis obtinuit. Hunc imperatorē Thartarorum toto tēpore hyemis, & usq; prope festum Ioānis baptistæ, cum gente & uxoribus Alexāder Vitowdus in suis terris tenuit & aluit. Dominica uero Misericordia domini āno Christi 1410 rex Wladislaus cum duce Lithuanie Vitowdo in nouam Sandecz ueniens, eum ad Sigismundū regem Hungariæ in Kestmark misit, ut sinceriter inducias pacis, ad sedecim annos confectas, quorū adhuc quatuor restabāt, obseruaret. Rex autē Sigismundus respondit, huiusmodi inducias non esse licite seruandas, si Cruciteri in Prussia bello impeterentur. Et secreto Vitowdum magnum ducem Lithuanie, ad defectionem & noui diadematis assumptionē pellicere conabatur. Interim rex Wladislaus in noua Sandecz cōmorans, anno præsato 1410 monasteriū seu hospitale sancti spiritus ordinis Premonstratē cum Abbate insulato fundauit, pro dote uillam suā Dambrowka, insuper uiginti marcas ānui census in Zupis Vieliczen ci assignando. Die autē Lunæ, in crastino sanctos Petri & Pauli, per eū constituta rex Wladislaus ad Istulam supra monasterium Cziruensko uenit, ad locum ubi pons ex nauibus apud Cōmice applicatus fuerat, & ipse & totus exercitus Polonorū cum quadrigis & machinis ordine composito transit. Eodē quoq; die magnus dux Lithuanie Alexander Vitowdus cum imperatore Thartarorū, & gentibus suis aduenit, & feria quarta nona Iulii in terras hostiles intrauerunt. Illicq; primum signa militaria, rex & dux Lithuanie, ducesq; Mazouie Semouitus & Ianussius, atq; Barones omnium terrarū extēderunt, & patrium carinē Bogarodzicza Poloni uociferare cōperunt. Illo die Lithuani & Thartari quādam ecclesiā spoliarunt, & sacramentū diuinū simū ex sacrario eiecerunt, quo facto Poloni uehementi dolore tacti, ad regē contra Barbaricas crudelitates clamauerunt. Quūq; ex cōmisso regis duo Lithuani magis culpabiles oblatis fuissent, iussu magni ducis Lithuanie, more illius gentis seipso in patibulum ægerūt ac suspenderūt. Et de cætero nemo in ecclesias manus rapaces intulit. Et quia fluuius Drwancza, quo perueniendum erat, altis tignis in utraq; ripa cū exercitu hostili machinis bellicis &

Thartarorum
Imperator in
auxilium ac
cessit.

Monasteriū in
noua Sandecz
fundatum.

Lithuanorum
& Thartarorū
facinus.

sagittis munitis erat, rex cum exercitu ad ortum fluuii feria sexta ante Margarethæ undecima Iulii retrocessit. Et die dominico sanctæ Margarethæ tredecima Iulii ipse rex & uniuersus exercitus in uilla Vissoka prope Dzoldow uatico, corporis Christi procuratus est. In feriā autē terciā diuisionis apostolorum de nocte ualidus uentus, fulgura & pluuia exercitum molestarunt. In castris uero Cruciferos etiam tentoria disiecerunt, ut carmen Claudiani future cladis presagium uerissime adaptaretur hoc. O nimirū dilecte deo, cui militat æther. Et cōiurati ueniūt ad classica uenti. Motis castris mane a Dabrownno spacio duorum miliarum, uniuersus exercitus regius inter arbuta uillarum Thanenbrik & Grimwald uenit, & in loco editiori extensis tentoriis uelis, iniuriā aeris repellentibus, rex missā audire accelerabat. Venerūtq; nūci alius post aliū, hostilem adesse exercitū nūciādo. Rex autē repentinō hostiū aduētū nihil motus, duas missas p̄ Bartholomeū plebanū in Clobuczko, & Iarossauum Prepositū Kalisien sacellanos suos lectas, deuotissime audiuit. Et flexis genibus in oratione procumbēs, deum precabatur, ut sibi felix pugna & uictoria proueniret. Interim dux magnus Lithuanie suū exercitum, Zindramus uero de Maszkouicze macherophorus seu gladifer Gracior Poloniciū exercitū in ordines & signa, mira celeritate ordinauerūt. Quin quaginta signa seu uexilla insignibus militibus referta Polonica, Lithuanica uero quadraginta erant. Prutenicus autē exercitus & milite & robore inferior, quinquaginta unū uexillum habuit. Alexander autē Vitowdus moræ & tarditatis impatiens, ad regem per frequētes nūcios, tandē per seipsum ingenti uociferatione instabat, ut neglectis orationibus consurgens, in bellum properaret, qui non nisi cōplemēto orationis ad integrum perfectō, abduci potuit. Tandem armatus, equum ascendit, & ad uidentū hostilem exercitum, in editiorem collem, unde utriq; exercitum perspexit & contemplatus est, processit, & ad suos rediens, eos breuiter admonuit. Mutatoq; canterio, equum fortē ascendit, subruffi coloris seu taxei alias Czissau, tenuem in fronte habentem caluiciem, galeaq; accepta, singulos præbiteros & notarios ad currus ire iussit. Sub hoc tēpore Magister Crucifericus de Iunigen duos caduceatores, quorū unus regis Romanorū aquilā nigrā in aureo cāpo alter ducis Stetinen rubeam Griffonē in albo campo defererebat, misit, duos entes nudos in manibus deferentes. Qui aliquā reuerētia regi facta, Iheutonico idiomate Ioāne Manzik interpretatē dixerunt. Illustissime rex, Magister Prussie Vlricus, tibi & fratri tuo Vitowdo duos gladios in suffragiū pugne misit, quatinus minus cunctāter, & magis audaci q̄ præ te fers animo cum eo cōgrediaris. Siq; arētū campum habere existimas, ad certamē te alliciendo, de planicie campi quantum uoles tibi cedit, en superbum nuncium. Et in eo pūcto retrocessionē Prutenicus exercitus haud exiguum fecit. Rex autē Wladislaus acceptatis gladiis, qui in hanc diē in thesauro castri Gracior ueniē seruantur, nō in bilem sed lachrymas resolutus, ait. Quamuis inquit sufficientes gladios habeam, pro maiori tamen suffragio etiam hos duos gladios accipio. Cāpi uero electionē propiciatōi diuinæ cōmitto. Sic fatus, signa canere iussit, & uniuersus exercitus Bogarodzicza uociferādo cecinit.

Tempestatum
incrudescētia

Contra duos

Proteruitas
nuncij.

Duo gladij
Wladislaw &
Vitowdo misit.

Refert Aeneas de Piculominibus Poeta, postea Cardinalis & papa, & alii sequentes. Primū congressum Lithuanos & Thartaros intermes fecisse. Et his superatis, Polonos rigido ferro armatos successisse. Noltri uero tū antiquiores milites, tum scriptores, simul iunctos processisse narrāt. Polonosq; leuum cornu, Lithuanos uero & Thartaros dextrū tenuisse, Verū exercitus Lithuanicus ducis Vitoldi iussu prior a parte sua ad congressum uenit. Tantusq; fragor & sonitus aciebus congressis, quasi moles immanis ruina pateretur, editus est. Vtrisque sibi quadā conuexione coherentibus, & quasi ad unius horae ancipiti praelio dimicantibus, Donec acies Lithuanica impetū hostilem ferre nō ualens, pedem referre coepit, Cruciferisq; eam prementibus, in fugā, duce magno Lithuaniae nequicq; fugam clamore & uerbere sistēte, coacta est uerti. Nec prius nisi Lithuania perueniens, fugam stabiluit, & regem Wladislau cœsum, cœsumq; magnū ducem Lithuaniae, & eorū exercitum usq; ad internitionē nunciavit. Milites tamen Ruthenorū Smolnensium, ad tria propria consistētes signa, pertinaciter pugnarunt, & insignem laudem reportarunt. Fugerat & uexillum sancti Georgii, sub quo Bohemi & Morau mercenarii militabāt, quod Ioānes Zarnowski Bohemus regebat, & ideo postea honore priuatus, infamis permāsit. Duro itaq; certamine, & q̄si nouo fugatis Lithuanis, Polonis & Cruciferis pugnantibus, grandis iactura in acie Cruciferica facta est. Successerunt interim sedecim agmina hostium, sub totidem signis nondum belli fortunā expertis, locata. Ex quibus miles quidam Almanus genere, Dipoldus Kikerzicz appellatus de Deeber de Lusacia, cingulo aureo, alba Diploide in polonico lakla uocata, & armis per totum uestitus, in equo russo exiliens usq; ad regem decurrebat. Quem rex dum hasta uibrata excipere niteretur, a Sbigneo de Olesznica regio notario, postea Episcopo & Cardinali Gracouen inermi, regis ictum praeueniente, sua manu de equo deiecit, quem supinum rex Wladislaus hasta feriendo reliquit, attamen illico a militibus, regem obseruantibus, occisus, a pedestribus uero armis exutus est. Agmen uero Cruciferorum sub sedecim signis constitutum, ducente uno Crucifero, albo insidenti equo, exercitumq; clamans conuertit in dextram partem in qua uexillum maius regium constiterat, & aciebus irruētibus, aliquamdiu durum conficiebatur certamē. Ad extremumq; tamen multitudine Polonorū undiq; eos circūdante, obtriti sunt, fereq; singuli sub sedecim signis cœsi aut capti. In eo agmine Magister Prussiae & Cōmendatores ceciderunt cetera multitudo quae potuit euadere fugam iniit. Tunc capti sunt duo duces, Kazimirus Stetinen, per Skarbkonē de Gori, & Conradus albus Olesnicen, per Ioannem Bohemum de Zalcz, qui Cruciferorum partem adiuuerant. Captus est & Georgius Kerczdorff cum quadraginta commilitonibus Capti sunt & diuersarū nationum milites, currus Prutenici oppugnati & dirupti sūt, reperteq; sūt aliquae quadrigae cathenis & uinculis onultae, ad uinciendum Polonos paratae. In aliis repte sunt faces de pino, sepo & pice, oblitae, sic & tela, sepo, & pice pfusa, cum quibus debellatos Polonos persequerentur. Vasa uini, iussu regis scissa fractaq; sunt, ne exercitus fatigatus bibere languidus &

Prutenorum et
Polonos gra-
dis conflictus.

Ruthenorum
palma.

Polonos bel-
lico fitas.

Conflictus
mutuus.

Strages Pru-
tenorum.
Conradus

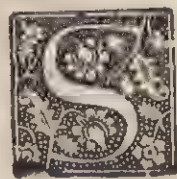
languidus & inūtilis redderetur: Tunc persecutio fugientium ad plura miliaria est extensa. In eo cōflictū quinquaginta milia hostium occisa sunt. Aeneas uero Siluius, & historiae Almanorum, quadraginta milia supputant. Polonis quoq; non incrementa uictoria cessit, duodecim tamen insignioribus dumtaxat cœsis. In crastino diuisione apostolorū quae fuit feria quarta sedecima Iulii, missae & Te deum laudamus decantabantur. Cadauera illustrum sepeliebantur, & captiui presentabantur atq; inscribebantur. Seorsum Cruciferi, seorsum Culmeneses, Liouonitae, Bohemi, & Morau, seorsum Slesitae, Bauari, Misznenses, Rineneses, Sueui, Australes, Frisones, Vestfalia, Lusacenses, Pomerani, Kassubitae, Saxones, Francones. Bohemi tamen & Slesitae numero excedebant, milites noua sponsione obligati dimittebantur. Duces uero exercitū & Cruciferi custodiae tradebantur. Postea rex Wladislaus feria sexta in die Iacobi apostoli, uigesima quinta Iulii castrum Mariemburk uallauit. Et quia Vitoldus dux Lithuaniae obtenta licētia regis ab obsidione Mariemburgē, feria quinta infra octauas Natiuitatis Mariae discessit, ducesq; Semouitus & Ianussius paulopost cum gentibus suis discesserunt. Ideo rex Wladislaus, soluta obsidione, die Veneris ante Mathei decima nona Septembris a Mariemburk etiam discessit. Cruciferi autē numerosum exercitum congesse, Grzimala antiquior subiudex castrum Graccouien q; pugnae aderat, decem milium fuisse referebat, inter quos multi aulici Sigismundi regis Hungariae erant. Principalis autem Capitaneus eorū Michael Kochmaister, nouae Marchiae aduocatus fuit. Die itaq; Veneris sancti Gregorius acies regis Wladislai, ad sex milia pugnantium ex aulicis & ex reliquiis stipendiariis, iunctis nobilibus maioris Poloniae conflata, eis circa Coronow occurrit, & cum maximo clamore concurrerūt, fortissime a quo Marte diutine decertantes, lassatq; de utroq; exercitu acclamarunt, ut pugnae paup̄r obseruarentur induciae, quibus utrimq; acceptatis, disgreffe acies respirarunt, pausarunt, & sudores absterferunt. Deinde sublati induciis, acies itidem congressae sunt, eadem in utrisq; animositate permanente, & multis hinc inde mortalibus cadētibus, lassitudineq; accedente, uice altera ab utroq; exercitu, resumēdas esse inducias acceleratum est. Quibus concessis & acceptatis, strenuissimi milites, noua requie potiti, uulnera ligauerūt, captiuos commutarūt, equos hinc inde interceptos uicissim restituerūt, uina ad sitim repellendam inter se miserunt. Post hoc tercio, fortius quo poterant decertarūt. Interimq; miles regis Poloniae Ioānes Nafhion de Ostrowcze de domo bipennium, hostilem primipilariū ex equo strauit, & uexillo adempto, sellae suae contorquens apposuit. Illicoq; hostilis exercitus ammisso signo, pauore percussus, deteriori loco esse coepit, & in fugam spectabat. In quos Poloni inuecti, graui cœde eos agustabāt, & singulis manipulis hostilibus dispersis plena uictoria potiti sunt. Vix autē ante ullū certamē tam clare fuit, in quod ueterani exercitati, & summo conatu p̄uictoria adnitētes milites, cōuenissent

Castrum Mari-
emburgk uale-
latum.

Triplex con-
gressus cum
poris interpos-
itione.

Victoria Pola-
norum.

CAPVT XLV.

Vb idem tempus Stiborius de Stiborzicze Polonus sed palatinus Transiluanus, cum duodecim uexillis gentium Sigismundi regis

mundi regis Hungariae, oppidum ueteris Sandecz, cum suburbiis nōuā Sā decz, & aliquot uillis exiſtis, citato agmine regrediebatur. Quem nob. les il lorū diſtrictuum, ad tuēdum fines regni per regem relictū, præcipiti curſu in ſequētes, prope Bardeyow alias Bartpham cōſequuti ſunt. Factaq; pugna acerrima, hoſtilis exercitus numero ſuperior, cōſlictus & debellatus eſt, Stiboriusq; in Bardeyow refugit. Is ergo annus notabilis & uictorioſus Poloniſ fuit. Sequenti uero anno ſcilicet 1411 pax perpetua inter regem Wladislaū magnumq; ducem Lithuaniae Vitowdum ex una, & Henricum Magiſtrum Pruſſiae ex altera partibus, ſub conditionibus parū regno Poloniae utilibus, eſt conſuſa. Prima conditio fuit, ut rex Poloniae omnia caſtra in terris Pruſſiae iure belli quaſita, Magiſtro & ordini reſtituat. Altera ut omnes captiui Magiſtri & ordinis, in quibuſcūq; conſlictibus capti relaxentur. Item q; Magiſter & ordo regi Wladislaō & ſuo regno pro tribus terminis, feſto uidelicet Ioannis baptiſtae, feſto ſancti Michaelis, & feſto ſancti Martini anni currentis, centum milia ſexagenarum latorū groſſorum Pragenſium exſolueret. Item q; terra Samagittarum ducatu Lithuaniae relinqueretur. Poſt mortē Wladislaui, & Alexandri Vitowdi, ad Magiſtrum Pruſſiae & ordinem Cruciferorū reuerſura. Eodem anno in die Katharinae ex Niepolomicze rex Wladislaus pedeſter ad limina ſanctorū Graccouiam uenit. Precedentibus eum uexillis Cruciferorū, quae in eccleſia maiori Graccouienſi in ſignum uictoriae depoſuit. In anno domini 1412 Hungaria inſiit, & ex Buda in regnum ſuū reuerſus, die dominico ante Laurencii Graccouiam ingreſſus, coronam materiā regni Poloniae, gladium, pomū, & ſceptrum, per regem Sigismundum ſibi reddita, attulit, quae omnia Elizabeth regina Hungariae, germana Kazimiri Poloniae, & mater Lodouici Hungariae & Poloniae regum, in Hungaria detulerat. Attulit & reliquarū delatoriū argenteū, deauratū, cū incluſis nariis oſſibus ſanctorū per regem Sigismundū ei datum, anulo regis Lodouici olim ſignatū. Et quū eſſet in Ruſſia, ueniētes ad eum in die ſanctae Hedwigis Sigismundi Romanorum & Hungariae regis legati, Ioānes Strigoniēſis Archiepiſcopus, & Michael Kochmeiſter, nouae Marchiae Aduocat⁹, præcati ſunt, ut ad proſequutionem imperialis ſaſtigi, Sigismundo quadraginta milia latorū groſſorum Pragenſiū mutaret, quae iuxta cōdemnationem iudiciariam, pro poena damnis & intereſſe (quia in conſtitutis diebus ſummā capitalem centum milia ſexagenarum ſoluere neglexerat) Magiſter & ordo Pruſſiae regi Poloniae dare tenebatur, offerentes in ſūma predicta terrae Scepuſienſi obligationem. Rex autē Wladislaus cum ſuo cōſilio, præſata quadraginta milia ſexagenarū latorum groſſorum mutuauit, & terram Scepuſienſi, octo ſcilicet oppida ſeu uillagia, ac duo caſtra ſub forma Riczolt in pignus accepit, ut ſi uno anno mutuū nō ſolueretur, ſequenti anno duplaretur, tercio triplaretur, & ſic in immēſum creſceret fœnus. Michaeliq; Kochmeiſter demandauit, ut præſatam pecuniā manibus regis Sigismundi conſignaret. Et Magiſtrum ac ordinem Cruciferorū Pruſſiae, ſpecialibus litteris regis Wladislaui de eiſdē abſolueret. Anno dñi 1413 Lithuania denuo Poloniae incorporata & aſcripta eſt. Et ſicut fidē Orthodoxā chriſtianā ex Poloniſ prius

Wladislaui regis triumphus.

Coronationis inſignia Graccouiam reſportata.

Lithuaniae cū regno Poloniſ vnio.

aſſumpſit, ita & ſigna nobilitatis eo anno percepit. Ordinatione ſiquidē regis Wladislaui duciſq; Vitowdi, pro maiori adherentia prouinciarū, clenodia nobilitatis Polonorū, Lithuaniae diſtributa & cōſignata ſunt, pro ut latius in litteris de ſuper conſectis ſic incipientibus patet. In nomine domini amē. Ad perpetuam rei memoriam, debitores ſumus ſpiritualis alimoniae ſalutaria illis pocula adminiſtrare, quibus præſidentes temporaliū commodorū præſtitimus ſuffragia &c. Eo quoq; anno Samagittia fidē Chriſti & baptiſma, opera regis Wladislaui ſuſcepit. Ad cognoscendum autē naturam prouinciae & gentis illius, animaduerte q; regio Samagittia eſt Septentrionalis & gelida Lithuaniae Liuaniae & Pruſſiae contermina, ſiluis, collibus, & fluminibus circūſepta. In hos diſtrictus diſtincta, ſcilicet Iragola, Miedniki, Chroſze, Roſzena, Vidulki, Vielunya, Kolthini, Czethra. Gētes regionis proceræ & altæ ſtaturæ, agreſtes & inculte, parco & modoſto uictu uiuentes, ſitim aqua ſedare ſolite, raro ceruiſia aut medone. Auri, argēti, æris, ferri, uini in illa tēpeſtate expertes & ignaræ. Apud quos licitum erat, uni uiro plures habere uxores, & patre mortuo nouercam, fratreq; glotem in uxore accipere. Nullus illic ſtubarum aut edeficiorū nobilium, ſed tantum in tuguri, uſus, uentrem diſtenſum & porrectū, extrema uero habens coartata. Ex ligno & culmo ſtructura, largius ab imo ſenſim operis incremento, edificiū in arctius cogitur, in carine maxime ſimilitudinē elaborata. In cacumine fenestra uno ſuperne lumen reddens, ſubter quā focus, & cibos parabiles coquēs, & frigus quo regio pro maiori anni parte prædita eſt repellens. In ea domo, ſc. uxores, pignora, ſeruos, ancillas, pecus, armentum, frumentū, & omnem ſuppellectilem, condunt, gens ad diuinationes & auguria proclius. Precipuum inueniunt Samagitticū erat ignis, quem ſacroſanctum & perpetuū putabāt, qui in montis altiffimi iugo, ſuper fluuium Nicuſa ſito, aſſidua lignorū appoſitione a ſacrorum ſacerdote alebatur. Accedēs itaq; Wladislaus turrim in qua conſiſtebat, incendit, & ignem diſſecit & extinxit. Succidit deinde per milites ſuos Polonos ſiluas, quas non ſecus q; ſanctas & deorū ſuorum habitacula, Samagittiae iuxta illud poeticum, habitauit dii quoq; ſiluas, uenerabantur. In eam caliginem mentis prolapſi, q; & ſiluae præſatae & aues, ſereq; in illis conſiſtentes ſanctae forent, & quicquid in illas ingrederetur, ut ſanctū cenſeri deberet, uiolanti quoq; nemus, ſeras uel alites, manus aut pedes, demonum arte curuabātur. Maxima itaq; Barbaros tenebat admiratio, q; Polonorū milites, nemus ritu eorū ſanctum, excidentes, nulla leſio, qualem ipſi in ſe, frequētiſ experti erant, ſequeretur. Habebāt præterea in ſiluis præſatis focos, in familias & domos diſtinctos. In quibus omnibus charorum & familiarium cadauera, cum equis, ſellis, & uestimentis potioribus incendeſcebant. Locabant etiam ad tocos huiusmodi, ex ſubere facta ſedilia, in quibus eſcas ex farre, in caſei modum preparatas, deponebāt, medonemq; focis infundeſcebant, ea credulitate illuſi, q; mortuorum ſuorū animae, quorū illic combuſta fuerant corpora, nocte uenirēt, eſcaq; ſe reficerent. Inſuper prima Octobris die, maxima per Samagittas in ſiluis præſatis celebritas agebatur, ex omni regione uniuerſus utriuſq; ſexus, populus illuc conueniens, cibos & potus,

Samagittiae deſcriptio.

Gentis conditio.

Ignis nomen Samagittiarū.

Superſticio idolatrie Samagittiarum.

quilibet iuxta suæ conditionis qualitatem deferebat, quibus aliquot diebus epulati, diis suis falsis, præcipue deo, lingua eorū appellato Perkuno, id est Tonitru, ad focos quisque suos libamina offerebat.

CAPVT XLVI.

R

Ex itaque Wladislaus, primum eos orationē dominicam, deinde symbolum docuit, quoniā nullus sacerdotum linguam Samagiticā nouerat, & undis baptismatis ablui iussit. Unus autē ex maioribus Samagittarū pro omnibus respondit. Ex quo inquit serenissime rex, dii nostri ueluti inermes & languidi a deo Polonorum deleri sunt deos nostros & sacra eorum deserimus, & deo tuo atque Polonorum fortiori ad heremus. Sicque baptisati sunt. Rex autē in Miedniki Cathedralē ecclesiā sub honore & titulo sanctorum martyrum Alexandri, Theodori, Euancii. In aliis autē locis ecclesias parrochiales fundauit, & illis dotem sufficientē consignauit & inscripsit. Mednicenē ecclesiā successu tēporis, primus Episcopus Mathias origine Almanus, in Vilno tamē natus, eo quod linguam Lithuanicā & Samagiticā norat, præfectus & consecratus est. Cōtiguit autē in prima plantatione, dum Samagittæ per Magistrū Nicolaum Vanzik, fratrem ordinis predicatorū, regium predcatorem, per interpretē instruerentur, de fide, creatione mundi, & lapsu primi hominis Adæ, unus Samagittarū sufferre sermonē predicantis non ualens, in hæc uerba prorupit. Mentitur, inquit, illustrissime rex sacerdos iste. Afferit mundum creatum fore, quom sit homo non longeuæ ætatis. Sunt etenim inter nos plures, annorū numero seniores eo centenarium numerum supergressi, qui creationem nullam recordantur, sed solem & lunā, cæteraque sydera, semper eisdem motibus luxisse referunt. Rex autē Wladislaus eum silere iubēs, magistrū Vanzik, creationem mundi non afferuisse in diebus suis incepisse, sed longe ante declarauit. Puta ante sex milia annorū & paulopost ordinatione diuina prouenisse. Præterea anno domini 1414 rex Wladislaus cum duce Vitowdo, iterum Prussiam in numero exercitū, qualem & quantum antea nunquam habuit, ingressus est, pluribusque castris conquisitis, quom in obsidione Brodniceenē esset, uenit nuncius Apostolicus Ioannis papæ 23. Ioannes Episcopus Lansancē, & obtinuit, quod rex bello per inducias ad biennium suspensio, decisionē suæ causæ per Conciliū generale Constancienē iam tunc indictum expectaret. Eo siquidē anno Concilium Constancienē in kalendis Nouembris iniciatum fuit, & quattuor annis durauit. In quo scisma Ecclesiæ trium summorum Pontificum, simul papatū gerentium extinctum est. Et Ioannes Hufz, Hieronymusque discipulus eius, tanquam heretici damnati & cōbusti sunt. Dum autē mortua fuisset Anna regina Polonia, in die sancti Benedicti anno domini 1416 rex Wladislaus die dominico in die sancti Sigismundi eo anno, cum tertia uxore Elizabeth Granowska ex familia Ottonis de Pilcza, in ecclesia parrochiali in Szanok, per Ioannē Rzeszowski Archiepiscopū Leopoliē per uerba de præsentī matrimonium cōtraxit. Quom fœmina ætate marcida, p̄tisi cōsumpta, iam trium uirorum scilicet Villonis & Ioannis filii Laczek de Morauia, tertiū Vincēncii Granowski, cōnubia experta, in die Elizabeth eiusdem anni coronata, quod omnibus Polonis displicuit.

Conuersio Samagittarum.

Episcopat⁹ in Miedniki fundata.

Wladislaus, Vitowdus Prutenis bellamouent.

Inductio Ioannis Hufz & Hieronymi discipuli.

nis displicuit. Displicuit & importunitas ipsius qua apud regem Wladislaum obtinuerat, ut Ioannes de Pilcza filius eius, ex Vincentio Granowski susceptus, in Comitem crearetur, & quosdam nobiles circa Iarcslaw subiectos ac infeudatos acciperet, quæ creatio per magnificos regni, præcipue tamen per Albertum Iastrzabiecz Episcopum Graccouienē & Cancellariū regni Polonia, infecta & abrogata fuit. Ipsa autē Elizabeth regina Graccouia dominico die ante Ascensionē domini anno 1419 defuncta est, quæ nouitas mortis, totā Poloniam exultauit, sepulta in sacello Mansionariorū in ecclesia Graccouienē. Sollicitarunt tandē plures regem Wladislaum de despōsanda Eufemia alias Offka filia Venceslai regis Bohemia mortui, quorum conatus Alexāder Vitowdus magnus dux Lithuania dissoluit, & neptem suam uirginem principem Szoncam, filiā Andreæ filii Iwonis ducis Kiouienē, nullam secum deferentem dotem, in matrimonium accipiendā induxit. Hanc anno domini 1422 in diebus carnis priuii in Nouogrodek, tercio & quarto affirmationis gradu illum contingentē, fonte baptismatis, Græci enim ritus erat, per prius lotam, & pro Szonca mutato nomine, Sophia appellatam, in quartā uxorem accepit. Mathia Episcopo Vilnenē, inter dispares ætate, Wladislaum decrepitū, & Sophiā uirētem ac forma uenustam, uerba pronunciantem, & matrimoniū conferēte, Sollicitabāt interim Bohemi, & requirebāt Wladislaum, ut regnum Bohemia susciperet, quibus post plures requisitiones respondit in Niepolomicze, de regno Polonia contentari, regnum autē Bohemia ab ecclesia propter heresim damnatum, nequaquam suscepturū. Post cuius responsum Alexāder Vitowdus Lithuania dux, in regem Bohemia postulatus, post conductum paschæ anno domini 1422 Sigismundū Koributh Lithuania ducem, nepotem regium germanū, rege Wladislao consentiēte & approbātē, ad acceptandum regnum Bohemia nomine Vitowdi, cum frequentibus & ualido exercitu, impensis Alexandri Vitowdi expeditam, misit. Quo progrediente, Sigismundus Romanorū & Hungaria rex, conquisitione castri & ciuitatis Oitrog in Morauia occupatus, singulos apparatus bellicos concremauit, & obsidionem soluit, ne in ipsum irruisset pertimescens. Ille uero dux Sigismundus Koributh per Morauia transiens, oppidum munitū Vinczow, quia ipsum non suscipiebat, expugnauit, & militibus in predam dedit. In Bohemia contendens, Pragā aduenit, & a plerisque nobilibus Bohemia a Pragensibus uero ciuibus uniuersis possessionē ciuitatis & castri utriusque, cum clauibus ei assignantibus exceptus est. Tunc Sigismundus rex Hungaria & Romanorum, in Wladislaum regē Polonia, & Vitowdum ducem Lithuania cōmot⁹ fremuit. Et pacē perpetuā, quam rex Wladislaus cum duce Vitowdo & copiis suis Prussia in æstate eiusdem anni depopulati, in die translationis sancti Stanislai circa lacum Melno cum Cruciferis consecrarent, disturbauit, & eam tenere Magistro & Cruciferis prohibuit. Donec anno domini 1423 Cōcordia inter reges Hungaria & Polonia Sigismundū & Wladislaum stabilita ac innouata est in Keshmark in hunc modum, ut rex Wladislaus ducem Sigismundum Koributh ex Bohemia & per nuncios & litteras reuocaret, & ut Magister ac ordo Cruciferorū de Prussia, pacem perpetuam apud Melno

Mors Elizabeth.

Wladislaus Szoncam uirginem matrimonio copulat.

Bohemorum requisitio.

Sigismundus Koributh Bohemiam misit.

Vinczow expugnatum.

Susceptio Koributh.

Sophia regina
coronata.Hospites coro
nationis pluri
mi & celebraOrdo Conui
uarum.Sigismundi ko
ributh in Bo
hemiam reditus.Wladislai ex
Sophia primogenitus.Secundo geni
us.

Mors eiusdem

apud Melno firmatam impleret, signanter in castris Nyelzoua demolitione
Post quam concordiam, rex Wladislaus solennitatem coronationis reginae
Sophiae, pro dominica Esto mihi in anno Christi 1424 indixit. Ad quam per
agendam, Sigismundum Romanorum & Hungariae regem, & Ericum Daciae re
gem, multosque principes inuitauit. Exceperat reges ex Missimicze, per Vie
liczkam in Graccouiam procedentes, uenit & Branda tituli sancti Clemen
tis praebiter, Cardinalis Placentinus, in solennitatem coronationis, a Marti
no papa quinto missus. Item dux Sigismundus Koributh ex Bohemia reuo
catus, in quingentorum equorum numero, reges & reginam Hungariae excepit.
Aderat & Lodouicus Bauariae dux, frater germanus reginae Franciae, qui et
si inuitatus non fuerit, sola fama pellectus aduenerat. Item duces Mazouiae
Item Bernardus Oppohen, Boleslaus Tessen, Ianusius Rathuborien, Ka
simirus Osswancimien, Venceslaus Oppauien, Conradus niger, & Conra
dus albus Kossenses, Venceslaus Zegane. Item Lithuaniae & Russiae prin
cipes. Item duo Comendatores Elbingen & Torunen nomine Magistri Prus
siae Pauli de Ruzsdorff. Ex spiritualibus uero Branda Cardinalis, Albertus
Archiepiscopus Gneznen, Ioannes Archiepiscopus Leopoli, Sbigneus
Graccouien, Andreas Posnani, Ioannes de Valdo Lubuce, Episcopi,
Ioannes de Cesarinis Auditor camerae apostolicae. Prandebat in stuba Las
kotiecz, ad unam tabulam discumbentes, Sigismundo in medio sedente Wla
dislao rege dextrum, Erico Daciae sinistrum latus ambiete. Proximus Wla
dislao regi Brada Cardinalis, deinde ceteri Pontifices. Leua principibus sa
cularibus cesserat. Quindecim diebus reges apud Graccouiam commorati
& firmata inter se amicitia disgressi sunt.

CAPVT XLVII.

DVx autem Sigismundus Koributh Bohemorum uanis promissioni
bus illectus, eodem anno Bohemiam rediit. Wladislai regis Po
loniae & consiliarios spera prohibitionem, sperans se Bohemiae
regnum facili negotio obtenturum. Rex uero Wladislaus Bohe
mia progressus cum duce Koributh, confiscatione bonorum si extabant, si mi
nus, perpetuo exilio dannauit. Ad finem anni puta ultima Octobris, die Mar
tis in uigilia omnium sanctorum Graccouiae primogenitus filius ex Sophia re
gina natus est, dominica Esto mihi anni domini 1425. quae fuit decima septima
Februarii, per Albertum Ialtzambiecz Archiepiscopus Sbigneus Graccouiae & An
drean Posnani. Episcopos baptizatus, ei que patrum nomen Wladislaus
adaptatum est. Aderant baptismalibus Martini papae quinti, & Sigismundi
Romanorum ac Hungariae regis, multorumque aliorum Regum & Principum
Oratores & nuncii. Secundus filius Wladislai regis, anno Christi 1426 die
sextadecima mensis Maii in ortu solis natus est, baptizatus secunda Iunii &
Kazimirus nominatus. Is secunda die Martii anno domini 1427 mortuus est
Graccouiae ante altare sancti Erasmi sepultus. Tercium filium regina So
phia prefato anno conceperat grauida proficiscendo. Cuius fecunditatem
Vitowdus magnus dux Lithuaniae per inuidiam suspectam habens, conuentum cum
rege Wladislao pro die Exaltationis sanctae Crucis in oppido Hrodlo agit
et propter

et propter inuidiam reginam Sophiam culpauit, arcendamque docuit. Milites
quoque per eum expressi, Hincza de Rogow, Petrus Kurowski, Laurentius
Zaramba de Kalinowi, Ioannes Kraska, capti & in carceribus longo tempo
re detenti sunt. Ioanne de Konyeczpole, Petro & Dobeslao de Szczekoczin
germanis diffugientibus. Captae fuerunt & Szczukowske uirgines binae ui
delicet Katharina & Elizabeth, a curia reginae Sophiae, & ad Alexandrum
Vitowdum Lithuaniae ducem deductae, tormenta nisi indicassent ueritatem
de scelere thori uiolati passurae. Ad quarum coactam confessionem dux Vitow
dus capitis damnationem singulorum predictorum inculpatorum, nisi consiliarii
regni Poloniae reslissent, deposcebat. Miratur plures quomodo ex uiro de
crepito, uires & adolescentula regina impregnaretur. Inter quos est Aeneas
Siluius de Piculominibus, & noster Ioannes Dlugossius in exarationibus chro
nicorum suorum. Verum regina Sophia turbata & tristis, die Saturni penulti
ma Nouembris in uigilia Andreae apostoli tercium filium Graccouiae, a Sbi
gneo Episcopo Graccouien die solis. 27. Decembris, in festo uidelicet sancti
Thomae apostoli apud ecclesiam Graccouiae baptizatum, & Kazimirum uoca
tum, effudit. Ad abolendamque suspicionem, consiliariis sanctientibus purgati
one indictam, manu metexta accipiendo insigniores matronas, regina So
phia peregit. Ego uero inspecta Wladislai Jagellonis effigie picta, & descri
ptione morum eius lecta (quonia uiuentem non uidi) Kazimirum regem tercium
filium ipsius, diebus nostris regnantem, simillimum ei, in uultu, caluicie, mori
bus, uenatione, & in displicentia sicere, atque uiri, repperi, tanquam patrem se
queretur sua proles. Anno autem domini 1429 in Luczko pro festo Epipha
niae, conuentionem Sigismundus rex Hungarorum & Romanorum. Wladisla
us rex Poloniae, & Vitowdus dux Lithuaniae, cum principibus eorum tenuerunt.
Proponebatque rex Sigismundus, gentem Valachiae cum eorum Voicuor
dis exterminandam, quia nemini fida foret, & furto ac spoliis uiueret. Rex ue
ro Wladislaus respondebat, non esse aequum Valachos regno Poloniae subie
ctos exterminandos fore, qui si aliqui furto uiuerent, id tamen in omnes non
posse retorqueri. Interim Sigismundus rex Romanorum & Hungarorum. Vi
towdo magno duci Lithuaniae suggerebat, ut quom esset princeps imminere
famae, se in regem, Lithuaniae uero in nouum regnum creari pmitteret. Facilem
dux Vitowdus huic persuasioni dabat consensum, eo quod princeps alti pecto
ris foret, & honoris regii auidissimus. Poloni inficiendo negotium, ueneno re
gis Sigismundi reslterunt, & mox discesserunt, regique Wladislao extemplo
locum linquendum consuluerunt, qui nocte sequenti discessit. Sigismundo rege
in Luczka cum duce Vitowdo quinque diebus manente. Sollicitarunt itaque
Poloni apud Martinum papam quintum, ne coronatio ducis Vitowdi adinit
teretur, qui ad instantiam eorum, bullam regi Romanorum Sigismundo unam
alteram duci Vitowdo de non creando eum in regem misit. Misit & terciam
bullam regi Wladislao & Vitowdo, ut contra Bohemos arma sumerent &
eos exterminarent. Ioannes ergo Czarnkowski, Succamerarius Posnani
de mandato regis, Baptistam Czigalla utriusque iuris doctorem, Militem Itali
cum Ianuensem, & Sigismundum Roth Almanum Slesitam, litteras ferentes
et nuncios

Conuentus in
Luczko.Decretum con
tra Valachos.Vitowdus
Lithuanie rex
steri cupioPoloni adiuu
rio papae resl
stunt.

et nuncios coronas apportantes precedentes captiuauit. In quibus litteris quæ legebatur processus coronationis Vitowdi in regē, & Iulianæ suæ consortis in reginam, & liga perpetua regnorū Hungariæ, Bohemiæ cum Lithuania, Cruciferis de Prussia & Liuania. Legebatur & nunciorū regis Sigismūdi cū coronis transitus per Saxoniam Prusiam uersus. Ideo Barones maioris Podoliciæ, Sandiuogius de Osterok palatinus & Capitaneus Posnaniens, Dobrogostius de Szamotuli Castellanus Posnaniens, Jarandus de Brudzewo palatinus Wladislauiens, clara patriæ sydera, uelut ex composito nullo mandante arma sumpserunt, & exercitu ualido stationes in solitudine, in loco qui Turzagora uocatur, posuerunt. Quo intellecto nuncii cum coronis, qui iam ex Nuremberga in Frakfordiam supra Odram, & usque in Kossen peruenierat duobus mensibus immorati, pauore nimio consternati, ad Sigismundum regem regressi sunt. His auditis dux Vitowdus, antrace inter scapulas nato correptus ex melancolia, & feria sexta in uigilia Simonis & Iudæ, quæ fuit uigesima septima Octobris, anno domini 1430 dum iam terris aurora illucesceret, in presentia regis Wladislai spiritum deo tradidit. Profecto nullus in illa ætate princeps Vitowdo comparandus fuit, quia liberalitate & factiuitate nullus eo præstantior erat.

CAPVT XLVIII.

Mortuo Vitowdo, rex Wladislaus non requisitis consiliariis magnum ducatum Lithuanie, germano suo Suitrigello contulit, & ipsum anulo sibi misso de eodem inuestiuit. Hominem ebriosum, inconstantem, ac uehementem. Nondum autem mors Vitowdi diuulgata erat, quom Paulus Episcopus Kamyenicens, & Barones Podoliciæ omnes poloni uidelicet Hriczko Kierdeuicz, Theodricus, Michael, & Musilo germani de Buczac, Crussina de Galow, cognito obitu ducis Vitowdi, de castro Kamyeniecz ad consiliū suū Doygerth palatinum Vilne, & Capitaneum castri Kamyeniecz ignarū mortis Vitowdi euocauerunt. Et quū essent robore & numero hominum plures, eum comprehenderunt, & predictum castrum Kamyeniecz & alia castra Podoliciæ in suam potestatem redegerunt. Ab illo tempore Podolia regno Poloniæ reunita est. Dux ergo Suitrigello de tali nouitate fremendo, regem Wladislaum non uenerabatur, sed impropriis afficiebat. Tu inquit rex cum duce Vitowdo me captiuabas & ligabas annis nouem. Ecce aduenit tempus, in quo tibi par reddere possum, & nisi mihi Podoliciā & Kamyeniecz reddideris, uincula non euades. Sic contumeliis regem afficiebat. Barones uero & aulicos eius Polonos, carceribus & morte omnes perdere machinabatur. In Polonia ergo & longe distatibus regionibus, regem Wladislaum per fratrem in Lithuania captiuatū detineri percrebuit. Quod recēs factum usque ad summū Pontificem Martinū quintum peruenit, qui litteras ad Suitrigal super emancipatione, & fratris dimissione misit. Poloni autem in arma confurrexerunt, & bella Suitrigelloni pararunt, nisi rex dimissus, in Poloniam rediisset. Dum hæc in Lithuania fierent, ad summouendum materiam litis, rex Wladislaus terrā Podoliciæ cum castro Kamyeniecz Suitrigelloni restituit. Et misit Zachikam, Tarlo de Sczekar zouice militem

zouicze militē de armis Topor, ad Michaelē Buczaczkī, districtē imperatorem, ut castrum Kamyeniecz cum terra Podoliciæ in manus ducis Michaelis Baba (Ruthenus hic erat) pro duce Suitrigal resignaret. Andreas autem de Tanczin, & Nicolaus Drzeuiczki, qui sigillum regium ferebat, litteras ad Buczaczkī & consules Kamyenicens scripserunt, & in ceram includentes, puero Zachicze dederunt. Adicientes mandata uerbalia, quatinus ne erraret, in cera lumen quærerent. Buczaczkī itaque litteris repertis & lectis, quod rex nihil ex arbitrio, sed captiuitate strictus, fecerit, tamen Tarlonem quod ducem Baba in uincula coniecit, nec castra resignauit. Ob hoc dux Suitrigal contra Podoliciam processit, & rex Wladislaus cum toto exercitu Podoliciæ, anno domini 1431 pro festo Margarethæ contra eum ad Luczko perrexit, & aliquæ congressiones ac interfectiones fuerunt. Castrum tamen Luczko non expugnatum fuit, sed concordia ad festum purificationis interposita, discessum fuit. Sub eo tempore Alexander Voieuoda Valachicæ, qui homagialis regis putabatur, castra & terras Podoliciæ uastauit. Sed illico Theodricus, Michael, & Musilo fratres de Buczac cum Russiæ & Podoliciæ terrigenis, ex Luczko per regem transmissi, exercitum Voieuode sparsum prostrauerunt, prædam eripuerunt, & fugientes persequuti sunt. Magister quoque Prussicæ Paulus de Ruzsdorff cum Comendatoribus, rege Wladislao circa Luczko occupato, rupta pace circa lacum Melno conclusa, insurrexit, & terras Cuyauiciæ & Dobrzine post festum assumptionis Mariæ crudeliter uastauit, uiginti quattuor oppida, & uillas plusquam mille exurēs. Liuanicæ tamē exercitus, Prutenicis in auxilium ueniens, totus per agrestes Polonos fuit contritus, quos Ioannes Iarogniewski, Bartholomæus Vissemburk, & Dobrogostius Colinski, milites feroces & strenui, duxere. Post conflictū, quattuor uexilla in signum rei bellicæ Graccouiam relata sunt, & aliis in Cathedrali ecclesia apposita. Anno autem domini 1432 circa purificationem Mariæ, Cometes exiguæ quantitatis in septemtrionē caudam facis suæ porrigens, apparuit, ex quo, omnes duci Suitrigal mortem aut expulsionem iudicabant. Nec eos fefellit opinio. Nam dux Sigismundus Starodubski rege Wladislao consentiente & ordinante, cum principibus & Boyariis Lithuanicæ, Boleslaum Suitrigal de Lithuania expulit. Et quom prædictus Sigismundus in magnum ducem Lithuanicæ institueretur, denuo incorporatio Lithuanicæ ad Poloniam cū iuramento ducis & Lithuanorum introducta est. Eodem anno Noua Marchia per maiores Polonos, & per Bohemos quos Czapko ducebat, uastata est. Et quom in Pomeraniā descendissent, Graccouien aduenerunt, & cū eis iuncti, Nicolao de Michalow Castellano Graccouien dirigente, totam Pomeraniā uastauerunt, in tantum, ut solum quattuordecim uillæ in tota Pomerania intactæ remanerent. Rex autem Wladislaus de Polonia non exiuerat, quia oculi eius præ senectute caligauerant, intantum ut corpus Christi tempore eleuationis non uideret. Ideo sacerdos ad eum conuersus, corpus Christi oculis ut uideret approximabat. Et quū esset idem rex Wladislaus in Przissow anno domini 1433 uenit ad eum in die sanctæ Hedwigis nuncius Magistri Cristanni de Praga astronomi magni nominis, quidam sacerdos secta heresis Bohemicæ infectus, referens quod ipso

Bellum fratrum.

Alexander Voieuoda Valachicæ.

Paulus Ruzsdorff magister Prussicæ.

Cometes.

Expulsio Suitrigal.

Marchia uastata.

Pomerania quoque uastata.

Crens quod ipso

Suitrigello in ducatu Lithuanicæ inuestitus.

Suitrigello Wladislao aduersatur.

Litteræ papales.

Astronomus
Pragen Vla/
dislai pigno-
sticans
Cometes.

rens q̄ ipso añō plures coniūctiōes planetarū, & eclipsis sub terra fierēt, ua-
rietates & mortes Principū significantes. Monuitq̄ ut & ipse domui suae
disponeret. Apparuit & tunc Cometes notabilis & lucidus, a uespera ad au-
roram rutilans, quasi tribus mensibus apparēs, singulorum presumptione
regis Wladislai mortem portendens. Vnde prefatus rex minus praecauens
frigus, feria sexta post sancti Adalberti, anno Christi 1434 audiendo cantū
Philomenae in siluas processit, & illic ad mediam noctē permansit, frigoreq̄
irrupente lesus est, & uiribus defuiti coepit. Et quom in Grodek peruenis-
set, sabato in uigilia Penthecostes ad tabulam residens, presentibus Stephā-
ni Voieuode Moldauiae nunciis, inter prādendum febribus correptus, quas
decemseptem diebus patiens, sacramenta confessionis, eucharistiae, & extre-
mae unctionis deuotissime perccepit, & testamento confecto, feria secunda q̄
fuit ultima Maii, hora noctis tertia, in dño obdormiuit. Feria sexta in die sā-
ctorū Marci & Marcellini, quae fuit decima octaua mensis Iunii, in sepulchro
marmoreo dudum pro illo preparato, uersus dextrā partē in ecclesia Graec-
couien satis pompose sepultus. Additū est & Epitaphiū per Magistrū Gre-
gorium de Szanok, qui exposit fuit Archiepiscopus Leopoliē, aditum, hu-
iuscemodi. Hāc tibi nimbiferam quondam pie sceptriger odam. Grator il-
libuit, pingitur ista tibi &c. quod longa serie in tabula appēsū legitur. Hic
Iagello dum fuisset dux Lithuaniae, pluribus incursionibus, subitis quidē &
lupinis cū fratribus suis, quos .xx. habuisse memoratur, finitimos & signā-
ter regnum poloniae affligebat. Miseratione tamen diuina illum respiciente,
ad fidem conuersus Wladislaus in baptismo nominatus. Consortem nobilissi-
mā Hedwigim Lodouici regis Hūgariae & Poloniae filiam sortitus est. Qua
morta tres alias uidelicet Annā, Elizabeth, & Sophiā supduxit. Venaror
ab infātia sua, usq̄ ad diem mortis, uir staturae mediocris, faciei oblonge, au-
ribus grossis, uoce tubali & cita, oculis nigris & paruis, nunq̄ stabilibus, sed
continue in suo orbe cursum quendam & uolubilitatem habentibus. Cor-
poris nitidi & gracilis, ceruice longa, laboris, & frigoris, aestus, uentorū, fumū
patientissimus. Tam incessu q̄ in uestibus humilis. Sabellinis, mardurinūq̄
contemptis, pelibus agnellinis utebatur. Commellationi longē intentus, so-
pore & quiete ut saepe usq̄ ad meridiem uacans, in administrandis bellis re-
missus & tardus, omnem sollicitudinem in alios deferebat. Balneorū fomen-
tis alternatis diebus crebrius utebatur. Ad effundendū sanguinem humanū
continētissime se gessit, ut etiā saepe nocentissimis parceret. Clemētiae in sub-
ditos, & uictos singularis, per singulas hebdomadas diem Veneris mira ab-
stinencia in pane & aqua ieiunabat. Homo semper sobrius, nec uinum, nec fr-
ceram aliquando gustās, poma & odorē eorū magna nausea execrabatur. In-
moribus grauis & singularis, in orationib⁹ & poplitū flexionibus prolixus
in pretereundis ecclesiis multum deuotus, in promisso & concluso constans
& fidelis. Tam sua q̄ Baronum decreta, abrogare aut uariare, nisi necessitas
te aut utilitate magna praueuiente, passus nō est. Pauperum, orphanorum,
& uiduarum causas, etsi per se expedire & audire nō poterat. Aliis tamē bo-
nis uiris expediendas cōmitebat. Certarū superstitionū, quas eum afferunt,
ex bona

Wladislai
mors alias Ia-
gellonis.

Delibatio vi-
tae eius.

Corporis line-
amenta.

ex bona causa continuasse, & quas illum mater sua, ritu Graecorum scemina
afferebatur instruxisse, sectator, ut si prius sinistrum inopinate calceum acce-
pisset, infaustum ei diem ominabatur, quasdam etiā girationes in uno pede
uersando, anteq̄ de habitaculo progrediretur interdum faciebat. Sub eleua-
tione diuinissimi sacramenti, qcqd iuxta se inueniebat, puluerē, stramen, aut
festucas, digitis cōminuebat, & proiciēdo, expuebat. Super quo, dum a Pre-
sulibus prouinciae Polonicae redargueretur, excandescens in bilem prosiliit
& non ominatione, incatationeue prout putabāt uti respondit. Verum stra-
men, aut alia minuta atterendo, & in puluerem redigendo, seipsum in cōspe-
ctu diuino puluerem, & abiectissimum estimatū iri, docebat. In reddēdo mū-
tuo gratus & uerax, prodigus magis q̄ largus. Singula quae habere poterat
immo & regni sui aplissima dominia, militib⁹ suis erogabat, multo plura lar-
giens, q̄ sibi referuans, paruam in largiendo ad merita & conditionē hominū
considerationē habendo. Vniuersitatis Graecouien & Psalteristarū in eccle-
sia Graecouien cum Hedwigi regina. Item monasterium sanctae Brigittae in
Lublin. Et sancti spiritus Premōlstrateñ ordinis in Sandecz. Item sanctae Ma-
riae in arena ante Graccouiam ordinis Carmelitarum. Itē ecclesiae parrochia-
lis corporis Christi in Kazimiria, in conditionē Canonicoꝝ regulariū per-
mutator, & fundator. Castroz & ciuitatū suarū, aliorūq̄ edificiorū parē dili-
gens prouisor, ut pleraq̄ in dieb⁹ suis prolabi & ruinari permetteret. In Lith-
uaniam patriam suam, consanguineosq̄ & fratres adeo charitate affectio-
neq̄ proclius, ut regnum suum Poloniae bellis periculisq̄ plurimis miscere
nō horruerit, omnes thesauros & prouerus regios, aut pro defendenda Lith-
uania, aut pro locupletanda, effundens. Gentem aut Lithuanicam & Sama-
gitticam, opera sua ad fidem Catholicam conuertit, ut merito gentium illa-
rum conuersor & apostolus appellari possit. Cordis erat simplicis, sed ma-
gnifici, intellectus tenuis, sed uasri. Ecclesiarum Vilneñ & Medniceñ seu Sa-
magittien in Lithuania, Chelmeñ, Kiouieñ, in Russia, fundator & dotator.
In uenerem, non permissam modo, sed etiā prohibitam proclius. In religio-
nem Catholicam piissimus, in pauperes munificus. Pro suis meritis, signan-
ter pro fidei Orthodoxae dilatazione, gaudiis coelestibus ppetuo fruiturus.

CAPVT XLIX.

Nno domini 1387 dominica Ramispalmarū. Sigismundus Brā-
denburgen Marchio, in regē Hungariae, in Alba regali per Di-
onisiū Archiepiscopum Strigoniē, in presentia Mariae regi-
nae Hungariae filiae Lodouici cōiugis suae, matre eius Elizabeth
regina Hungariae, p Ioannē Horwath Banū Croaciae, aq̄s añ hoc suffocata
coronatus est. Anno domini 1389 Conradus Czolner Magister Prussiae obi-
it. Et pro eo Conradus Vallerode suffectus est. Anno domini 1390 feria quin-
ta post festum sancti Iacobi apostoli, rex Wladislaus cum sua consorte regi-
na Hedwigi, monasterium Slauorum ordinis sancti Benedicti ex Praga sum-
ptorū, tituli sanctae Crucis, extra muros Graccouien, in oppido Cleparz su-
dauerunt, Chorūq̄ ecclesiae cum sacrario perficiendo ut cernitur. Corpo-
rū ecclesiae fundamenta solum iecerūt, quae sub terra delitescunt. Et domum

C. ligneam

Superstitiones
eius a matre
exortp.

Pla opera eius

Ecclesiarū fun-
dator.

Marchio Brā-
denburgen in
Hūgarie regē
coronatur.

Mors Conra-
di Czolner
Conradus Val-
lerode Magi-
ster Prussie.

Fundatio eccle-
siae. f. Crucis in
klepardia.

ligneam cum horto pro monachis, dotemque viginti marcarum de theloneo Graccouien assignarunt, ut uoce sonora, tam horas Canonicas, quam missas in idiomate Slauonico celebrarent & expleret. Hedwigis autem regina defuncta, ulterior prouisio & fabrica sunt intermissa. Verum in diebus pueritiae meae presbiter Slauus, missas idiomate Slauonico continuabat. Successit tandem sermo latinus, reiecto Slauonico, primum Nicolao Lithuensis Archidiacono Lublinensi, deinde Alberto dispensatore regio, hanc ipsam ecclesiam concessione regum usurpantibus. Donec a rege Alexandro, Prelati & Prebendarii sancti Floriani in Cleparz, per medium doctoris Ioannis de Osswanczim Canonici Graccouien, collatione prefatae ecclesiae pro se perpetuam obtinuerunt. Anno domini 1393 Venceslaus Romanorum & Bohemiae rex de uniuerso regno Bohemiae, fratres Theutonicos ordinis sanctae Mariae cum nigra cruce eiecit, eos inuitiles fore asserens, bonaque, castra, & ciuitates ipsis abstulit. Eodem anno Conradus de Vallerod Magister Prussiae mortuus est. Et Conradus de Lunigen pro eo concorditer electus. Anno quo supra duodecima mensis Februarii, Elizabeth Romanorum imperatrix, Karoli imperatoris relicta, filia ducis Stolpe, & Sigismundi regis Hungariae genitrix e uita excessit, in ecclesia Pragen sepulta. Anno prefato 1393 uigesima quarta Februarii, rex Wladislaus foundatione monasterii sancti Nicolai, ordinis sancti Pauli, extra muros Wielunensi innouauit. Et uillam regiam Dersniki in terra Wielunensi, decimasque frumentorum in uillis Trumbaczow, Iartussowa, Szithi, Nuiuska. Item duas urnas mellis in uilla regia Sokolniki eidem donauit. Idem rex Wladislaus & eodem anno die uigesimasecunda Februarii, erectionem monasterii Czanszthochouien denuo fundauit. Et dotem incertam rescindens, quam illi Wladislaus dux Oppolien in braseis & decimis consignauerat, nouam dotationem contulit. Anno prelibato 1393 Castri Graccouien humilem murum & mœnia, in altum cocto muro rex Wladislaus erexit. Burgrabisque singulis castrensibus, ad salarium quinquaginta marcarum, per Kazimirum secundum consignatum, decem marcas ex Zuppis adiecit. Eo tamen pacto ut quilibet eorum, unum equum & sagittarium pro omni tempore Graccouiae ad quamlibet necessitatem teneret, in defensionem orae Graccouiae Capitaneo aut Vicecapitaneo Graccouien, ad repellendum hostilia illum adiuturus. Anno domini 1395. Ecclesiae & monasterii sanctae Mariae in arena extra muros Graccouien, Wladislaus rex & Hedwigis regina Poloniae, in honorem uisitationis Mariae festi nouiter instituti, regio sumptu incia fecerunt. Et eam cum cenobio ordini fratrum Carmelitarum, quem Albertus Patriarcha Hierosolimitanus, anno domini 1204 in monte Carmeli instituerat, consignauerunt. Eodem anno die Lunae. 17. mensis Maii. Maria regina Hungariae, consors regis Sigismundi, & germana Hedwigis reginae Poloniae, Budae mortua est. Anno quo supra nonagesimo quinto supra mille tricentos. Collegium psalteristarum in ecclesia Graccouiae sedecim presbiteris manualibus, ad cantandum psalmos Dauidicos, cessante cantu ordinario, Wladislaus rex Poloniae cum Hedwigis sua consorte instituit & fundauit. Cuilibet decem octo marcas ex Zuppis donatione perpetua largiendo. Collatione uero & omnino dam ipsorum

Fratrum Theutonicorum ex Bohemia expulsi.

Conradus de Lunigen magister Prussiae.

Inuolutio Czanszthochouien monasterii.

Monasterium in Arena fundatum.

Mariae reginae interitus.

Psalterii in arce fundatio.

dam ipsorum dispositione Episcopo & Capitulo Craccouien concedendo & transfundendo. Anno domini 1397 die decima Decembris, Hedwigis regina Poloniae pro neophitis Lithuanorum & fidei Orthodoxae in terris Lithuaniae plantatione, domum muratam in antiqua Praga coemit. Cuius posticus in fossam uersus nouam Pragam tendit. Et certis uillis pro notabili summa comparatis, de speciali consensu Venceslai regis Bohemiae, censum perpetuum ducentarum sexagenarum latorum grossorum Pragensium, pro prefatis Lithuanis instituit. Et Collegium reginae uocatur, quod in hanc diem, sed inmanibus hereticorum perseverat. Quidam autem historiae ignari, Elizabeth reginam Hungariae tale Collegium posuisse putant, quod propter obliterationem euenit. Sigismundus rex Hungariae eodem anno nulla inuitatione uocatus, in Graccouiam uenit, & amplissima humanitate a Wladislao rege Poloniae, & Hedwigis regina exceptus, plures dies in leticia & splendida abundantia deduxit, haustuludiis publicis per Wladislaum institutis ipse interfuit. Donisque regis acceptis & consimili liberalitate remissis, Hungariam letus rediit. Anno domini 1399 sacramentum diuinissimae eucharistiae in pratis ciuitatis Posnaniensi est repertum quod mulier quaedam, die Veneris quindecima Augusti, in monasterio fratrum predicatorum, post procuracionem ex ore sumens, iudeis uendere uoluit. Ob cuius rei deuotionem Wladislaus rex poloniae in eodem loco pratis, ecclesiam corporis Christi iniciando, chorum de latere cocto in altum extruxit. Et cenobium fratrum Carmelitarum, apud prefatam ecclesiam fundauit. Dans eidem in dotem sustentationemque molendinum regium. Corpus uero ecclesiae exposit de beneficiis christifidelium adiectum & completum est. Anno domini 1400 Petrus Wisz Episcopus Graccouien, ad petitionem magnifici Ioannis Palatini Sandomirien, in oppido eiusdem magnifici Ioannis Tarnow, ex ecclesia parrochiali beatissimae Mariae uirginis, Collegiatam erexit. De prouentibus ecclesiae tres prelatos creando. Prepositum cui curam animarum & Vicariorum commisit. Custodem & Cantorem, Item duos Canonicatus & prebendas, quorum uni prouentus prebendae in castro Tarnow. Alteri prouentus altaris sancti Bartholomei attribuendo, erexit. Et collationem tam dignitatum, quam prebendarum, prefato Ioanni Tarnowski, Palatino Sandomirien, & posteritati suae, sexus dumtaxat masculini seruauit. Item quinque Vicarios horas Canonicas cantaturos, per Prelatos & Canonicos soluendos instituit. Processu autem temporis sub pontificatu Alberti Iastrzembieci, ad petitionem Ioannis de Tarnow Palatini Graccouien, filii predicti Ioannis palatini Sandomirien, alii duo Canonicatus prebendati in eadem Tarnouien ecclesia fuere instituti. Eodem anno in principio quadragesimae Cometes apparuit. Et in aestate commissio conflictu Temerlanes Thartarorum imperator, uictum Pelsait, seu Bayzetum imperatorem Thurcorum captiuauit. Hungari quoque in sequenti anno scilicet 1401 Sigismundum regem suum in die sancti Vitalis captiuauerunt.

Sigismundus rex Hungariae Graccouiae hospes.

Ecclesia Collegiata in Tharnow fundata.

Thartarorum Imperator captus.

CAPVT L.

Anno domini 1401 Magister Liuaniae Lithuaniam hostiliter ingressus, eam multipharie uastauit. Vitowdo, quia inferiorem se sensit, resistentiam non faciente, sed Liuanitis discedentibus, clam eos insequutus,

Liunia vasta

Smolensko
expugnatum.Vasilio Smol
nen interit.Conuentus re
gum.Collegiata ec
clesia in Varso
uia.Graccouianus
tumultus in
scolestes Iude
os.

eos insequutus, Liunia ferro & igne uastauit, oppidumq; munitum Diuina
cepit & castrum expugnauit. Anno domini 1403 Coadunato exercitu Vi
rowdus, terram Smolnensem, quam decem annis bellis turbauit, & assidue ua
stauit, possedit. Castrumq; Smolenszko obsidione uallando, cum suorum dis
pendio cepit. Vaszilo autē dux Smolnens, ammisso ducatu suo, in Hungari
am fugit, et annis pluribus in obsequiis Sigismundi regis Hungariae uersa
tus, in cuiusdam castri conquisitione interit. Eodem anno Cometes inter orien
tem & septentrionem, in fine Marci, & principio Aprilis in uespera appa
ruit, caudamq; in Septentrionem porrexit. Anno quo supra tredecima No
uembris Albertus Iastrzembiecz, Episcopus Posnaniens, collegium Mansio
narium, pro decantandis horis beatæ Mariæ, in ecclesia Posnaniensi funda
uit. Conferens pro dote eidē aliquot altarium Posnaniens ecclesiæ introitus.
Item duas decimas mensæ Episcopalis, circa Kalisz & Odolanow, in uillis
Glogowa, Bandeszino, Crapa, Sczuri, utrumq; Galanski, Iankow &c. Or
dinans ut Vicarii Posnaniens huiusmodi mansionarias habeant, & tertia pars
eorum horas, missas, & officia mansionariorum expleat. Anno domini 1404
Conuentio inter Wladislaum Poloniae, & Vencellauum Bohemiae, reges,
in Wranslauiam pro festo sancti Iacobi celebrata, & foedus perpetuum in
ter reges & regna sancitum, utq; pro qualibet necessitate, regi Bohemiae
quadraginta lanceis rex Poloniae auxilium præstaret cōpromissum est. An
no domini 1406 die Mercurii quinta mensis Ianuarii, Ianussius dux Mazo
uia, & dominus Czirnen, de consensu Alberti Iastrzembiecz Episcopi Pos
naniens in ecclesia parochiali sancti Ioannis in Varzouia, Collegiatam ec
clesiam fundauit, & tres prebendas de sacello sanctorum Petri & Pauli castri
Oziszko in illam trāstulit. Item de ecclesia parochiali Tharczin fundauit
preposituram, de ecclesia in Varka Custodiam, de ecclesia Varzouien De
canatum. Item septem alias prebendas Canonicales super uillis, censibus &
decimis manipularibus fundauit, quas & quos prefatus dux Ioannes cuilibet
deputauit prebendarum. Item quattuordecim Vicarios perpetuos, horas in
eadem ecclesia Varzouien expleturos, fundauit. Anno domini 1407 feria
tercia Paschæ, quæ erat uigesima septima dies Marci, Concionante & predi
cante ad populum in ecclesia sanctæ Barbaræ Graccouia. Magistro Budek
Canonico Vislicien & exponente, q; nocte precedenti iudei infantem christi
anum necauerunt, & abominabilia in sanguine eius peregerunt. Item q; in sa
cerdotem ad egrotū sacramentū deferentem lapides iniecerunt. Vniuersus po
pulus quasi signo dato, in iudeos irruebat, & pluribus interfecit, spolia ex
eis retulerunt. Clemēs autē de Moskorzow, Castellanus Vislicien, & Capita
neus Graccouien, & Nicolaus Lithwos procurator generalis cum milibus
armatis accurrentes, seditionem & spolia restrinxerunt. Factaq; tranquilli
tate, & militibus pro custodia iudeorum relictis, discesserunt. Maximo dein
de omnium consensu ex uniuersa ciuitate concursum, & spoliatio, direptioq;
atq; strages iudeorū, quā nemo inhibere poterat, ex integro instaurata est, &
domus iudeorū incensæ. Et dū nemo restringeret, aliquot plateæ circū Col
legium artistarū, ubi pro tunc iudei commorati sunt, sed & ædes sanctæ An
næ conflagrate

næ conflagrate sunt. Collegium uero artistarū, maximo conatu a studentibus
uix defensum est. Aliqui autē iudeorum discrimē mortis euitaturi, in turrim
supra ianuam sanctæ Annæ uicinam, se receperunt. Et quum usq; prope cre
pusculum uespertinum se defenderent, igne adhibito succensi, se ultro dede
runt. Durauit autē huiusmodi strages ab hora sexta diei usq; ad crepuscu
lum, sub qua plures iudei fuerunt cæsi, nonnulli uero cum pueris baptisati.
Anno quo supra duodecima Octobris, Iacobus de Cobilani, miles de domo
Grzimalitarum, a Wladislao rege Poloniae quasi stupri cum regina Anna
reus captiuatus, cōpedib; in castro Leopoliens superiori inclusus est. Et An
dreas Tanczinski de domo bipennium, similiter insimulatus in castro Grac
couien, Nicolaus Chrzanistowski de domo Strzegomia eodem probro
insimulatus, exulauit. Circa hæc tempora heresis Viclephistarum in regno
Bohemiae & urbe Pragensi initium cepit, per Ioannem Hufz suscitata, in
Anglia olim per Ioannem Vicleph seminata. Ioānes siquidē Hufz de præ
bēda Pragen per quosdā impetrates spoliatus, quū esset ingenio acer & lin
gua facundus, dialecticis & peregrinis q̄stionibus multū oblectatus, adepta
doctrina Viclephistarū turbauit Magistros Theutonicos, quibus admodū in
festus erat cupiens eos studiū Pragæ relinq̄re, quod quū nō succederet. A Vē
cellao rege Bohemiae impetratū est, ut Theutonicis exclusis, gymnasium Pra
gen p Bohemos regeret. Qua ignominia Magistri & scolares Theutonici
cōmoti, Praga relicta, apud Lipsko ciuitatem Misznæ uniuersale studiū
erexerunt. Tunc Ioannes Hufz scientia magnus, lingua promptus & potēs
propter uitam mundam & exemplarem, actusq; claros, ex predicatione a
pud scolares uulgusq; facile dilectus, heresis uirus plantauit. Vencellao re
ge dissimulante, & Sophia regina Bohemiae de Bauaria eam nutrire. Ad
uenit tandem alia noua pestis. Petrus namq; Dresnensis in Pragam e patria
Misznæ pulsus uenit. Ex cuius suggestione Iacobellus etiā patria Misznæ
populum publice cōmonere cepit, ut cōmunionem calicis non negligerent.
Cui heretici consensere, haud modica gestientes leticia, q; articulum inuenis
sent, in euangelica ueritate fundatum, per quē Romanæ sedis ignorantia &
negligentia, ut putabāt, redargui possit. Vidēs Sbinco alias Sbineus Pra
gensis Archiepiscopus Vencellao rege inertia torpente, hereticos impune
multiplicari, & in regno Bohemiae debachari. Ad Sigismundū regem Ro
manorum & Hungariae se contulit, obsecrans, ut Pragam personaliter ueni
ret, & heresim fratris negligentia inductā extingueret, quo pollicēte & diffe
rente, Sbinco apud Posonium in Hungaria expectans, mortuus est. Eiq; Al
bicus natione Bohemus, Sigismundo propter peritiam medicinæ charus,
suffectus est, qui suæ auaritiæ consulens, fomentum surgentis heresis negle
xit, quæ intantum processit, ut heretici spiritualium bona occuparent. Diffe
rente igitur Sigismundo rege Hūgariæ aduentū, Albicus sedē Archiepisco
palem refutauit. Et Cōrado de Westphalia pro eo in Archiepiscopū electo
in præfatam heresim lapso, grex fere uniuersus, pastore errante, scandalisa
tus, in precipitium actus est. In aliam quoq; foedam insaniam, quæ Picardo
rū heresis appellatur Bohemia postea, circa annum domini 1410 incidit. Nā

Secte Ioannis
Hufz origo &
fomes.Exordium ru
inæ Pragensis
uniuersitatis.Petrus Dresnē
sis heresis mul
tiplicator.Archiepiscopi
resistentia.

Ecce picardorū
insana origo.

Adamitæ.

Orebitæ.

Hereticorum
sectæ

Picardus quidam ex Gallia Belgica in Bohemiā penetrans, & plebem sibi conciliās, nudos utrosq; mares scilicet & foeminas incedere psualit, Adamitasq; uocauit. Se uero quādoq; filium dei, quādoq; Adam asseruit, nonnūq; Orecz id est patrem uocari iussit. Prodigia & miracula fecit, & præsitiis q; busdam plebem decepit, auesq; & bestias iussu ipsius obedientes, aduocatas coepit, & cōubia suis pmiscua (allegādo scripturā, Crescite & multipli camini) permisit. Atq; cū his insulam Anne Liszmicio cinctam incolens, uicinos agrestes coedib; & spoliis laceffit. In quos Ziszka, quis sceleratus & Hussita hereticus, tamen scelus spurcissimum abhorrens, exercitū duxit, insulamq; expugnata, Adamitas omnes gladio & igne deleuit. Duobus tñ refer uatis, ex quibus superstitionē gentis cognosceret, & hi dum mactarentur & incenderentur, ridentes cantantesq; occisionē & incendia pertulere. Fuit & alia in Bohemia hereticorū factio Orebitæ appellata, quæ territorium Gre tense uicinasq; fidelium gentes magnis affecit cladibus. Verum his temporibus binæ dumtaxat supersunt in Bohemia sectæ hereticæ, Hussitarū, & cōmunions calicis, seu sub utraq; specie, pro una. Et fratrum seu Valdensium pro altera computate.

CAPVT LI.

Anno autē domini 1411 die sexta Decembris. Ioannes Croidlo Episcopus Wladislauiē & dux Oppoliē in pretorio Wratislauie captus est. Ob quod Venceslaus Episcopus Wratislauie ciuitatem Wratislauie interdicto ecclesiastico subiecit. Anno prætato 1411 Ioannes papa 23. ad instantiam Wladislai regis poloniæ ex Halicz in Leopolim metropolitā dignitatem transiulit. Anno domini 1412 Arnestus dux Austriæ Graccouiam ueniens, in coniugem Cimbarcam filiā Semouiti ducis Mazouiae, neptem regis Wladislai, ex sorore germana, accepit, de qua Fridericus tercius Imperator Romanorum natus est, qui pluribus annis imperauit. Eodem āno Petrus Vifzh Episcopus Graccouie, allegante aduersam eius ualeitudinem, Alberto Iastrzembiecz per potentia regis Wladislai, obtinēte consensum Ioannis papæ uigesimi tercii, in Episcopū Posnaniē: translatus est, & econtra Albertus Iastrzembiecz Episcopus Posnaniē, in Episcopum Graccouie oblatu est. Et de post cito Petrus Vifzh in Czanszim predio episcopatus Posnaniē mortuus est. Anno domini 1413 Henricus de Plawen Magister Prusiæ per Cōmendatores caprus, depositus, & incarceratus est. Et pro eo Michael Kochmeister, nouæ Marchiæ Aduocatus, surrogatus. Anno domini 1415 Alexādr Moldauiae Voieuoda, cum sua consorte, & militum multitudine, ad regē Wladislaum pro festo Penthecostes in Smathin uenit. Et cum omnibus suis Boyariis terræ Valachiae solenne fidelitatis homagium regi in maiestate sedenti, præsstit. Sub eodem tpe, nuncii Patriarchæ & Imperatoris Græcorū, cū litteris & bullis blubeis ad regem uenerant, petentes, ut eis a Thurcis multipharie laceffitis & oppressis, frumenti tantummō largitione subuenire dignaretur. Rex autē petitam quantitatē frumēti in portu suo regio Kaczubrzeow recipiendam consignauit. Anno quo supra, feria sexta post corporis Christi, hora terciarum

Interdictū ob
captiuitatē du
cis Oppoliē.

Petrus Vifzh
Episcop⁹ mor
tuus.
Michael koch
meister Magi
ster Prussig.
Valachorum
homagium

Imperatoris
Græcorū &
Patriarchæ le
gatio.

ra terciarum, adeo notabilis eclipsis solis fuit, ut alites subita caligine deterri ta, in terram deciderent. Et sydera non secus q; nocte collucent. Eodem anno Ioannes Husz, in Concilio Constantien, ut hereticus dānatus, a brachio seculari igne crematus est, & cineres sui in lacum, qui Cōstantiam preterflu it, proiecti sunt. Tanta tamen caligo Bohemorum animos obduxit, ut suum Natalē, sexta die Iulii, perinde atq; sancti ac martyris ueneranda celebritate in hanc diem colunt. Anno domini 1416 feria quarta proxima post festū sanctæ Katharinæ, Ioānes Rathiboriē & Oppauie dux, in ecclesia, s. Mariæ in Rathibor, de consensu Venceslai Episcopi Wratislauie, ecclesiam Col legiatam fundauit, de duobus Prelatis uidelicet Preposito & Decano, & de duodecim Canonicis totidemq; uicariis. Eodem anno Nicolaus Archiepis copus Gnezne, a Concilio Constantien Primatem se Poloniæ ecclesiæ de clarari per speciale priuilegium obtinuit. Ab eoq; tēpore ipse & sui successores Archiepiscopum & primatem ecclesiæ Gnezne sese inscribunt. Anno dñi 1418. Dux magnus Lithuaniae Witowdus, suspitione duct⁹, ducē Boles laū Switrigal captiuaui & in castro Crzemienyecz detinuit. Switrigal autē cōspiratione cum Ruthenis facta, in nocte Paralcheue dñi solutus, Cōrado polono castri Prefecto obtruncato, ad Sigismūdu Romanorū & Hungaria regem fugit. Postea interuētū Wladislai regis poloniæ germani sui, per Witowdum admissus & susceptus, Bransk, & Nouogrodek, Szeuiofki in possessionē usq; ad obitum ducis Witowdi tenuit. Sub eodem anno, mortuo Zoldan Zeledin Thartarorum imperatore, qui Wladislaum regem poloniæ & Witowdum magnum ducem Lithuaniae in Prutenicis expeditionibus iuuerat, Keremberden filius eius in paternum solum euectus, Alexādro Witowdo hostilia intentauit. Contra quem Witowdus alium principem Thartarorum Bethsubulan, quē moderni Thartari Tachtamis Czar appellant in imperatōre a pud Vilnā Trabea, de purpura aurea uestitū creauit & constituit, & gentes suas Thartaricas gentibus illius adiungens. Ad dimicandū contra Keremberden transmisit, qui in pugna atroci a Keremberden uictus, capite truncatus est. Non post multos dies & ipse Keremberden a germano suo Ieremferden occisus. Is autē ducem Witowdum non secus q; suus genitor coluit. Et fere singulas expeditiones cum Alexandro Witowdo obibat. Anno domini 1419 Venceslaus rex Bohemiæ, paralisi correptus, assidue decē octo diebus fratrem & principes in auxilium uocans, die Mercurii sedecima mensis Augusti, quom annis quinquagintaquinq; regnasset, e uita excessit, nocte tumulatus, omni pompa funebri omiſsa, ppter Viclephistarū metū. Ioannes Ziszka bellis exercitatus, Hussitarūq; ueneno infectus, coadu natis sibi quadraginta milibus pugnatorum hereticorū, arcem Vifsegradē inuasit, Pilsnamq; ciuitatem Bohemiæ oppugnauit. A qua repulsus, locū tutum & munitum non habens, ad Liszmiciū amnē sub hoc tempore cō sedit & ciuitatem construxit. Imperando suis, ut quisq; prout tētoria fixerat domos sibi edificaret, nomenq; ciuitati Thabor inposuit. Cuius maiorē partem fluuius Liszmicius abluuit, reliquum torrens non modicus ambit. Anno domini 1420 Sigismūndus Romanorū & Hungariæ rex, cum forti exercitu de Wratislauia

Insignis Eclips
is solis.

Ioānis Husz
combustio.

Gnezne pri
mas.

Switrigal cap
tus.

Mutuu con
flictus princ
pū Thartaro
rum.

Vēcessal regis
Bohemie intē
ritus.

ziska Vyſse
grad Castrum
occupat.

Tabor ciuitas
erigitur.

Praga absq;
periculo obse-
sa.

Reliquiae ex
Bohemia Hū-
gariam delatę

Mansionaria
Gneznę in-
stituta.

Carthusiani a
pud Legnicę
a Lodouico
fundati.

Clauus domi-
ni Graccouię
donatus.

Electores im-
perię Bohemię
am ingressi.

Bohemorū re-
sistentia.

Slesia a Bohe-
mis vastata.

Castrum Go-
lubieć inua-
sum.

de Vratislavia circa festum Ioānis baptistę egressus, Pragā obsedit. Pra-
gensibus portas die noctuq; non claudentibus, sed continuus ac secundis eru-
ptionib; obsidentes molestātib; . Quod uidēs rex Sigismūdu, dimissa Pra-
ga, in castrum sancti Venceslai se recepit, & coronationem atq; inunctionem
in regem Bohemię, dominica in die sancti Iacobi a Conrado Vestphalo Pra-
gę Archiepiscopo percepit. Obsidioneq; , quam sex hebdomadis cōtinua-
uit, soluta, & corona materiali regni Bohemię, lancea dñi, & clauo, aliisq;
reliquiis & thesauris receptis, in Hungariam nulla memorabili re in rebel-
les Bohemos peracta, migravit. Anno domini 1422 Nicolaus Gneznę Ar-
chiepiscopus, Mansionariā Gneznę pro decem personis, ad explendum offi-
ciū de assumptione beatę Marię uirginis, instituit. Decimas suę mensę p-
dote in uillis Czesławicze, Borowo, Zorawa, Lippini, Luthowo, Wisznie-
wa, & Maldratas in Mirczew assignando. Iste Nicolaus Archiepiscopus ec-
clesiam Collegiatā sanctę Marię in Rudā, in ecclesiam sancti Michaelis in
Vielun transtulit. Anno domini 1425 domū & ordinem Carthusiensium in
nemore prope Legnicę, Lodouicus Bregę & Legnicę dux in die sancto-
rum Felicis & Adauēti fundauit.

CAPVT LII.

Anno domini 1425 penultima mensis Iunii. Clauus unus cruci-
fixionis domini nostri Iesu, Wladislao regi, & Sophię reginę,
per Latinum Cardinalem de Ursinis, Episcopum Hostien mis-
sus est. Omnium processionū urbis Graccouię debito honore
exceptus, & ecclesię Graccouię perpetuo donatus. Item eodem anno per-
stis in Polonia uiguit. Anno domini 1428. Electores imperii cum magno ex-
ercitu Hērico Cardinali Anglię, Episcopo Vinthonię cum mille Anglico-
rum arcubus illis auxilium psonale ferente, in Bohemiā intrauerunt. Erat ex-
ercitus ingens ualde, ad euertendum Bohemiā satis uirum habere creditus
Contra quem Procopius Bohemus, & Biedrzych fortis obscurę & ignotę
prębiter, Orobitarum ductor, collecto exercitu, processerūt. Ad quorum
aspectum dumtaxat aduenientium, omnis ille Almanor; & Anglicorum nu-
merosus exercitus, fugam p prelio circa Taczow iniit, castra omni opulen-
tia referta predanda hosti relinquens. Veniebāt & Slesię principes electori-
bus in subsidium. Cognitaq; Almanorū fuga, quisq; sibi consulens, pręcipi-
ti festinatione domum reuertebatur. Verum Bohemi pulsus Almanis & An-
glicis, Slesiam ingressi, ipsam crudeli cōde & incendio, nemine resistente, de-
populati sunt, & ciuitates uastauerunt, Glogouiā maiorem, Czygenhalsz,
Veydnā, Falkenberg, Paczkow, Camyencz, Henrichow, Opol, Bregam,
Frankenstein, Kanthi, Nouūforū, Heynow, & suburbia Vratislavię, mo-
nasteria diruendo. Anno quo supra. Sigismundus Hungarię & Romanorū
rex, castrum Golubieć expugnabat. Venienteq; imperatore Thurcorum
Omarath, alias Calapino, Sigismundus obsidione soluta, in Transsiluaniā
superato Danubio trāsūt, minore partem sui exercitus, propter paucitatem
nauium deferēs. Inter quos Zauisza niger de Garbow, Capitaneus Scepu-
się erat. Cui, quom rex Sigismūdu scapham misisset, eam rennux, nolens
deferere

deferere suos comites, & obuiam Thurcis processit. Illicoq; a Thurcis circū-
fusus comprehensus est. Et galea deposita, imperatori Thurcorū pręsentan-
dus ducebatur. Duobusq; Thurcis super eo contendētib; , inter ducendum
caput eius amputatū est. Huius Epitaphium Adam Swinka nobilis de do-
mo Porcariorū, notarius regius & Canonicus Graccouię dictauit, quod in
ecclesia sancti Francisci Gracco: & alibi appensum cernitur hoc. Arma tua
fulgent sed non hic ossa quiescunt. Diuę memorię miles o Zauisza niger.
Eodem anno circa festum natiuitatis Marię, Semouitus, Kazimirus, & Bo-
leslaus duces Mazouię, cum omnib; suis Vassallis, fidelitatis homagium re-
gi Wladislao in ornamentis regis, in thalamo castri Sandomirię iuxta tur-
rim sedenti, pręstiterunt. Anno domini 1430 Wladislaus rex Polonię rela-
xauit & abrogauit stationes in regno Polonię quomodocūq; introductas, p-
priuilegium de data in Iedlna quod incipit. Wladislaus dei gratia rex Polo-
nię. Necnon terrarum Graccouię Sandomirię &c. significamus tenore pre-
sentium quibus expedit uniuersis. Quomodo libramine uerę rationis pen-
sā. Intemeratę fidei & insuperabilis uirtutis constantiā &c. Anno domini
1431 Iuliano Cardinali tituli sancti angeli de latere precedere, Electores im-
perię in multitudine magna tam equestrium q; pedestrium, exercitu ualido
congesto, Bohemię ingressi sūt. Bohemi etiam exercitū eorū tenuem
Sigismūdo Koributh, & Procopio sacerdote ducentibus, contra eos proces-
serunt. Vixq; uiginti milibus stadiorum aberant, quādo ingens pauor, cuius
causa non suberat, Almanorū animos adeo concussit, ut ex denūciatione ad-
uenientium hostiū. Primū Marchione Brandenburgen fugiente, omnes ter-
rore concussi, in fugam uersi sunt. Castris, curribus omni genere diuiciarū &
epularum plenis relictis, & per Bohemos captis. Capta fuit & crux legati-
tionis, ac uestes Cardinalis, & ludibrio a Bohemis habitę sunt. Eodem āno
sabbato in die conceptionis Marię, Hedwigis uirgo filia regis Wladislai ex
Annā reginā, Kazimiri regis nepte progenita, Friderico Marchioni Brāden-
burgen desponsata, mortua est. In sepulchro matris suę reginę Annę sepul-
ta. Causam mortis suę nonnulli reginę Sophię nouerę suę assignabant,
quasi eam ueneno e uita sustulisset. Anno domini 1432 Baldwinus de Noris
regni Cipri Marsalcus, cum ducentis equitibus, ac duobus filiis suis adoles-
cētib; , & Petro de Bnin a Iano rege Cipri, Hierusalē, & Armenię, missus
ad regem Wladislauum in Wisliczam uenit. Petebat, ut rex Wladislaus Ia-
no regi Cipri ducenta aureorum milia mutuaret, ad excutiendum tributum
quod Zoldano pendeat, quinquaginta milia florenorum in anno. Postula-
batq; ut filiā suā Hedwigim, quam uiuere estimabat, filio Iani regis Cipri
unico in coniugem desponsaret. Horum occasio Petrus de Bnin miles, natio-
ne Polonus, celebris & factiuus fuit, qui in Cipro incolatum suū figens, talia
regi Cipri persuaerat. Eodem anno, duodecim signa seu uexilla, deuictō du-
ce Fetkone, per regium exercitū aliis in castro Graccouię addita sunt. An-
no domini 1433 in æstate, Alexander Voieuoda Moldauię morte absum-
ptus est, duos filios e diuersis matribus genitos, Heliam & Stephanum ali-
as Steczkonem relinquens. Helias maior nati per patrem dum uiucret ad
Voieuodatum

Zauisza ni-
ger captus.

Mortuus.

Duces Mazo-
uie homagiū
prębent.

Hedwigis filia
mortua.

Legatus a rege
Cipri.

Alexander
Moldauię Pa-
latin⁹ mortu⁹

Voieuodatum & dominium Valachiae designatus & sublimatus, Steczko nem fratrem eiecit, & matrem ipsius aquis suffocauit. Steczko uero faciem fratris fugiens, quom montanos sibi conciliaret, & a Caesare Thurcorum subsidium obtineret, Heliam expulit, qui in Polonia ueniens. Primum possessionibus dotatus, ex post de fuga quam inierat per nobilem Cola reportatus, in custodiam castri Siradien in fauorem Stephani fratris eius est traditus. Anno prefato ad fastigium imperiale Sigismundus Hungariae & Bohemiae rex per Eugenium papam quartum fuit coronatus. Et e Roma ueniens concilium Basiliensem, ne Eugenium papam quartum deponeret, impediabat. In Bohemia Thaboritae & orphani a nobilitate fusi sunt, maxima strage utrimque aedita. Procopius ubi suos ex ordinibus dilapsos, in fugam spectare uidisset, hostilem imperium aliquanto sustinuit. Sed multitudine equitatus circumuentus, telo iaculatus transmissus est. Procopius minor in eodem globo pugnans occisus est. Ioanes Czapko Thaboritarum ductor in Coloniam fugit, Halisz & Menhardus publico edicto iusserunt, ut omnes heretici qui stipendia mereri uellent, in horrea proxima agrestibus exclusis, se reciperent. Intrauerantque Thaboritarum & orphanorum pleraque milia, & illico clausis horreis, & igne adhibito uniuersum illud nephariorum hominum & coedibus madetium agmen conflagratione interit.

CAPVT LIIL.

Wladislaus.

Vladislaus
gellonis filii
coronatio.

Anno quo Wladislaus Iagello euita excelsit 1434. Indicta est dies coronationis alterius Wladislaus filii eius nati maioris, ad festum sancti Iacobi apostoli. Et grandis multitudo Prelatorum, Principum, Baronum, & Communium in Gracouiam aduenit. Dux autem magnus Lithuaniae Sigismundus quom esset uale tudinarius, nuncios cum plena autoritate nomine suo & Lithuaniae misit. Idem Voieuoda Moldauiae Stephanus, ducesque Mazouiae Semouitus, Kazimirus, & Boleslaus fecerunt. Spithko autem de Melstein, Abraham de Sbanzin Iudex Posnaniensis, & Ioannes Strasz de Kosczelniki, difficultatem iniitendo, mouerunt quaestionem. An liceret puerum in regem coronari. Et consilarii rationabiliter coronandum responderunt, deducentes & confirmantes hoc ex libro decretorum regis Kazimiri, ecclesiae

Gracouien

Gracouien donato. Sicque tractando, usque post meridiem tempus protraxerunt. Et post meridiem missa incepta, Albertus Iastrzembieci Archiepiscopus Gneznen, Wladislaus primogenitus (quom omnibus lineamentis corporis ad figuram patris accederet) in regem unxit & coronauit. Anno autem sequenti conuentione in Siradia facta, ut Stephanus Palatinus Moldauiae in fide & obedientia contineretur conclusum est. Nullatenus Heliam dimittendum, uerum conuentione soluta, Helias ex castro Siradiensi, quod per Petrum Zastranieci palatinum Gracouie tenebatur, clandestine, ut ferunt, euasit & in Valachiam diuertens, bellis & coedibus eam impleuit. Donec anno domini 1436 rege Wladislao instate, diuisio terrae Valachiae inter fratres Heliam & Stephanum facta est. Et Helias partem Valachiae cum Szoczawa & thelonis, Stephanus uero alteram cum Albo castro & portu maris possedit. Venitque Helias in festo sancti Michaelis in Leopolum, & homagium regi Wladislao praestitit, obligans se ducentos curras de piscibus Hufonum, quadringentos boues pro coquina regis, & quadringentas purpuras, centumque equos singulis annis pro tributo soluturum. Rex uero Wladislaus castrum Halicz eidem in possessionem, ut illic thesauros suos recondere, consignauit. Tandem Sigismundo Imperatore ex Praga egresso, & in Znoima anno domini 1437, die septima Decembris mortuo, & in Varadino sepulto. Bohemi inter eligendum bisarie diuisi, quidam Albertum Hungariae regem. Alii uero Kazimirum germanum Wladislaus regis Poloniae tredecim annos natum sibi in regem elegerunt, & per notabiles nuncios suis electis, electionem intamarunt, instantissime rogantes ut acceptarent, & cum subsidio exercitu aduenirent. Rex ergo Albertus rectori qua potuit uia properauit. Et Pragam (illa enim partes suas sequebatur) sabato ante Iacobi apostoli ingressus. In crastino die dominico per Philibertum Episcopum Constantiensem, qui legationis officio nomine concilii Basiliensis in Bohemiaungebatur, coronatus est. Bini uero Palatini Poloniae, Sanduogius de Ostrog Posnaniensis, & Ioannes de Tanczin Sandomiriensis, cum exercitu notabili per regem Wladislaus ad prosequendum electionem germani sui missi. Bohemiam quotidie affligebat, & rebelles ad obedientiam Kazimiri coartabat. Rex ergo Albertus electoribus ac principibus Almaniae & Hungariae inuitatis & conuenientibus cum triginta milibus armatorum, ad exercitum Polonorum ex quattuordecim milibus conflatum, circa Thabor (Thaboritae enim Kazimirum sequebantur) peruenit. Et utrique curribus & fossatis muniti, non longe distantes stabant, & particula certamina quotidie intentabant. Ciuitas tamen Thabor, a dorso castris Polonorum iuncta, magno erat adiumento. Quomque utrique exercitui annona defecisset, Poloni in ciuitatem Thabor se receperunt. Albertus uero exercitu dimisso, Pragam descendit. Wladislaus autem rex Poloniae, litteris suorum Palatinorum de fortitudine regis Alberti certificatus, cum exercitu per Slesiam processit. Et quom prope Opauia esset, uenit ad eum Ioannes de Thanczin Palatinus cum pluribus Polonis & Bohemis. Nuncios exercitus abinuem discessisse, quare ad regnum Poloniae per Rathibor, Slesiam igne & spoliis uastando, diuertit & rediit. Anno autem sequenti scilicet 1439 diem generalem pro

Territoriu
Valachiae diuisum

Heliae homa
gium.

Sigismundus
Impator mor
uus.
Electio regis
Bohemie.

Alberti coro
natio.

Wladislaus exer
citus.

Bohemorum pu
gna circa Tha
bor.

D nerali pro

nerali pro pace inter Albertū Romanorū, & Wladislaum Poloniā, eiusq;
germanum Kazimirum, reges, pro die Epiphaniæ in ciuitate Wratislauie
constituta. Eugenius papa quartus Ioannem Episcopum Seginē, Conciliū
tertio Basiliē Alfontum Episcopum Burgen de regno Hispaniæ transmise-
runt. Vbi quom opera legatorum pax perpetua firmari non potuit, foedus
in aliquot annos confectū fuit. Sub eodem āno Imperator Thurcorū Ama-
rates, castrū Smiderow in Rascia, supra Danubium uiginti quinque turribus
munitum obsidebat. Ad quem repellendum Albertus Romanorū & Hun-
gariæ rex, precibus & lachrymis Stephani Rasciæ dispositi uictus, cum exer-
citu processit. Auditaq; castrī fortissimi per pacta receptione, domum redi-
bat, & peponibus nimium delectatus, dissinteriā cōtraxit. Ex qua in uigilia
Simonis & Iudæ e uita decessit, in Alba regali sepultus. Prelati ergo & Ba-
rones regni Hungariæ, quom Elizabeth regina eorum estimante se filiā pa-
rituram. Ad Wladislaum regem Poloniæ, legatos Ioannem Segnicē Epis-
copum, Mathkonē de Talonez Slauoniæ & Dalmaciæ Banum, Emericū
de Machaly magistrū Curia, Ioannem de Peren maiorem, & Ladislaum de
Palonez, miserunt, quibus anno domini 1448 in die septuagesimæ Gracco-
uiam uenientibus. Kazimirus germanus Wladislai regis cum pluribus Pre-
latis & Baronibus in obuium exiuit. Hi in dominica Reminiscere in ecclesia
Graccouiē missa solenniter celebrata, regem Wladislaum in regem Hun-
gariæ secundum electionem de eo factā postularunt, qua acceptata, Te deū
laudamus decantarunt. Omnibusq; preparatis, de Sandecz feria quinta an-
te Adalberti in Hungariā exiuit, & sabbato in uigilia Trinitatis, superato in
nauibz Danubio, Budam per portam, quæ ducit ad Eczelburk, intrauit.
Elizabeth autē regina Hungariæ, quā filiū Ladislaum peperisset, infantulum
die dominico Penthecostes in Alba Regali, per Dionisium Cardinalem Ar-
chiepiscopū Strigoniē, in presentia Mathiæ Vesperimen, & Benedicti Iam-
rien Episcoporū. Vlrici Comitis Ciliæ, Stephani de Rosgon &c. coronari
procurauit. Moxq; infantem Ladislaum, cū corona regni Hūgariæ clande-
stine ablata, in Aultriam deducendo, Friderico tercio regi Romanorū, tanq;
consanguineo nutriendum & conseruandū tradidit. Baronibus uero Hunga-
riæ ad regem Wladislaum in Budam confluentibus. Aduenerunt etiam sub
treuga pacis Dionisius Strigoniē Cardinalis & Archiepiscop⁹ cum Ladis-
lao de Gara Bano Machouiē, qui in castro Budeñ cōclusi, nec dimissi sunt
Donec prefatus Ladislaus de Gara, castrum Vissegraden & coronam regni
Hūgariæ, quæ suæ custodiæ deputata habebatur, regi Wladislao restitue-
ret, quo, quom pergeret, obligatus cū aliis, coronam nō repperit, quoniam
per reginam occulte fuit sublata. Alia itaq; corona reliquiarum capitis san-
cti Stephani regis Hūgariæ olim preparata, Wladislaum die dominico san-
cti Alexii in regem Hungariæ in Alba regali coronant, & fomes multo-
rum bellorum inter regem Wladislaum ac reginam Elizabeth
& sequaces eorum concitabatur.

CAPVT LIIII.

Discedente rege Wladislao de Polonia. Kazimirū germanū eius
de Graccouia

de Graccouia feria. 6. añ Penthecostes exeuntes, duces Mazouia Kazimir⁹
& Boleslaus, Ioannes de Czizow Castellanus & Capitaneus Graccouiē,
Dobesslaus de Olesznicza Palatinus Sandomiriē, & ceteri milites electi,
habentes in comitatu plusq; duo milia lancearum, in Vilnam Lithuanie de-
duxerunt. Et quom Lithuani Kazimirum in magnum ducem Lithuanie (iā
em Sigismundus magnus dux Lithuanie, per ducem Iuan Czartorzicki
Ruthenum genere interfectus occubuerat) postularēt, Poloni tanq; rei incō-
missæ, & eis per regē Wladislaum prohibitæ non adquiescebant. Mane au-
tem Lithuani sumentes Kazimirum, Polonis interim dormitantibus, in ma-
gnū ducem Lithuanie eum sublimauerūt, & uoce sonora publicantes, Te
deum laudamus cum pulsū campanarū decantauerunt. Lithuanisq; ut lin-
guam & mores eorum disceret adiunxerunt. Sed redeamus unde digressi su-
mus ad Hungaros. Exercitus Hungarorum & Polonorū Vlrice Comite
Ciliæ, omnium seditionū & bellorum seminatore in castro Iaurino obsedit,
qui clam de castro fugiens, ad Elizabeth reginam Posonium uersus propa-
bat, sed eum milites regis Wladislai insequentes, in siluis densissimis latitan-
tem in die Geruasii & Prothasii comprehenderūt, & captiū in Budam de-
duxerūt. Ladislaum etiam de Gara, cum ipsius sodalibus bellum regi Wla-
dislao intentantibus, conflixerunt & confregerunt. Nicolaus Fristaczki ali-
as de Vlaky, & Ioānes de Huniad, ubi Andream Bothos hominem seuerum
& Erricum filium Palatini Thamasi occiderunt, & castra hostium circa
oppidum Batta diripuerunt. Ob hoc utrumq; tā Nicolaū de Vlaky, q̄ Ioan-
nem de Huniad Palatinum Transiluanie rex Wladislaus creauit. Insuper
Ioannem Huniad propter dexteritatem, animositatēq; ipsius, contra Thur-
cas Capitaneum ordinauit. Et castra omnia in confinib⁹ Thurcorum sibi in
possessionē & administrationē assignauit. Regina uero Elizabeth, Ioannem
Iskra Bohemum de Brandis, in Kaslouia, Bartpha, Cremnicia, Leutscha,
in castro ueteris Zolij, & fere in tota altiori parte Hungariæ in Capitaneū
præfecit. Qui stipendiariis accersitis, fideles & regi Wladislao obediētes ab
ipso auerteat. Ciuitatē Aperiaz abstraxit, castrū Szaricz fraude interce-
pit, & castrū Kyzzik fūditus euerit, deinde oppidū Kefmark suū polonis oc-
cupauit. Nicolaum Czaika de Iauor, & Petrum Komorowski in Podolino
possessores, qui scalis appositis, oppidum Aperiaz ascenderāt, spoliabant,
& incenderant, ac regrediebātur, cum suo exercitu celeriter consequutos, ca-
ptiuaui. Alios uero cum preda dilapsos perturbauit, & castra eorum obse-
dit, quorum unum postea expulueribus pixidarum conflagratū est. Alterū
uero Brzowicza traditum est. Telephus insuper ciuitatem Agriensem re-
gi Wladislao parentem inuadens prædatus est, & Polonos ac hungaros ca-
ptiuaui. Sed Poloni & hungari collecti, Telephum persequentes prostra-
uerunt, gentesq; eius occiderunt, ipsummet uero cū aliquot Bohemis & Au-
stralibus, Simoni Episcopo Agriē tradiderunt. At Wladislaus hungariæ
& Poloniæ rex, castra & ciuitates quæ Australes in confinibus hungariæ occu-
pauerant, expugnauit & conquisiuit. Iulianus de Casarinis Cardinalis san-
cti angeli, ad cōponendum præfata mala, ab Eugenio papa quarto in hun-
gariam

Vladislaus in
Lithuaniam con-
ductus.

Kazimirus cū
destine subu-
matur.

Vlrice Co-
mes vallatus
in castro Iauri-
no.

Vlrice capt⁹

Ioannes Iskra
Capitaneus
creatus.

Molito Ioan-
nis Iskrę.

Iulian⁹ de Ca-
sarinis Cardi-
nalis.

Elizabeth regi
ne mors.

Vladislaus expe
ditio in Thur
cas.

Multiplices ca
sus hominum

Opinio trium
phi.

Auxilium Ca
tholicorū Prin
cipum.

gariam missus. Pluribus uicibus de Buda in Iaurinum & e contra discurrens & conditiones unionis cōportans, pacem inter regē Wladislaum & reginā Elizabeth cōposuit, quam subitus mōror consequutus est. Elizabeth em regina dolore matricis & dissinteria tertia die extincta, in alba regali, in sepulchro Alberti mariti sui tumulata est. Tunc rex Wladislaus, castra, ciuitates thelonea, in polonia obligans & arendans, singulis quæ cōtra Thurcas necessaria uidebantur cōparatis. Anno domini 1443 in die Mariæ Magdalene, cum magna militū caterua, cum Iuliano Cardinali legato, & cruce signatis e Buda egressus. Ad Albam Nandor contendit, & circa Salsum lapidem Danubio superato, terras hostium ingressus, oppidum Sophia expugnans, conquisiuit. Sic & alia castra, ciuitatesq; in Rascia per Thurcas occupata, comprehendit. Et quom ab exploratoribus thurcorū exercitum in propinquo fore didicisset, plura milia pugnatorū cum Ioanne Huniad misit, qui ex improviso eos inuasit & prostrauit. Ex eoq; prelio quattuor milia captiuorum, & signa militaria nouem comprehensa reduxit. Pertransierat rex Wladislaus totam Romaniam, ad Macedoniamq; peruenerat, quom Thurcorū Caesar magnum exercitum cum affine suo Palatino Nathulæ trāsmisit. Ut alpes & strictissimos meatus Romaniam & Macedoniam disterniātes, tueretur, & regem Wladislaum, ne montes transiret, prohiberet. Verū Bassa cernens Thurcas superiores & plures fore, exercitum regiū aliquotiens inuasit sed adeo magna clade fusus est, ut & ipse Palatinus Nathulæ dux exercitus aliq; Thurci principales caperētur. Reliqui uero ad mōtes fugierunt, quos rex Wladislaus usq; ad radices montiū insequens, in uigilia natiuitatis Christi, rota die a mane usq; ad uesperā, durum sibi & suo exercitui a densissimis sagittis & iactis superne iaculis, Thurcorum certamen sustinuit, tresq; sagittas rex exceperat, tamen armis protegentibus innocuas. Ex aduerso autem machinarū ictibus certos thurcorū globos prosternebat. Sed in adia premēte, lesioneq; plurium a sagittis thurcorū crescente, a clausuris montium discessit. Et Thurcas insequentes, illico conuersus, magna strage cōregit, ut de cætero nullus suum exercitum auderet laceffere. Narrat historicus Hungarorū, Ioānem de Huniad, & non regem Wladislaum hunc triumphū in ordine sextum, & alios priores quinque conflictus uictoriosos cū gentibus regiis peragisse, tandem post quinque menses cum ingenti præda exercitū ad castra regia reduxisse, & uexilla uictoriæ regi obtulisse. Sicq; rex & Ioānes de Huniad promouendo gressum, ad Albam Nandor, deinde per Hungariam Budam nudis pedibus cū signis hostium captis, clero & populo obuiā processionaliter egresso gloriosos intrauisse. Et signa hostium in ecclesia uirginis Mariæ ciuitatis Budeñ futura pro memoria appendisse, sed iā uetustate cōsumpta defluerunt. Sed tu Philippum Calimachum lege.

CAPVT LV.

Vmque reges & Principes Catholici regem Budam aduenisse cōperissent. Vniuersi, legatos aut litteras disertissimas ad eum miserunt, & in alteram contra Thurcas expeditionē animauerunt pollicentes se auxilia terra mariq; ei prebituros. Polonorum uero

ro nuncii

Thureus pact
postulat.

Legatio alia
Conditionalis
adiuncta.

Rex Vladislaus
in Thureū agit
expeditionem.

Nicopolis
Bulgarie Me
tropolis.

Dracula præ
bus annexis dis
suadet.

Potētia Thur
ci.

ro nuncii aduenientes, ut paternum regnum reuideret, præcati sunt, quoniā eo absente, Thartari Poloniam uastassent, & Slesitæ furtis ac spoliis eā attriuisent. Et adiunxerunt, ut una expeditione contra thurcos contentus, alteram nō obiret. Superuenerūt & Amuratis Thurcorū Imperatoris legati, rege Wladislao cum Iuliano Cardinali, & nobilibus Hungariæ, in Segedino agente, pacem temporalem aut perpetuā cum eo & regno hungariæ firmare postulantes, & conditiones adiungentes. Ut omnibus castris in Rascia conquisitis, uidelicet Golubiecz, Zarnow, Smiderow, Crussouiecz, Kouin, Seuerin, Srebrnik, Ostrwicz, Nouobardo, Szurin, Kosznik, Koperhan, Procopia, Las kouiecz, Zelenigrod, & toti Rasciæ atq; pti Albanæ, quas Dispotus tenebat, Thureus ppetuo cœdat, Bassa Nathulæ, duoq; filii Dispoti ex captiuitate soluātur. Bulgaria tota sub thurco permanente. Hæc legati thurcorum. Qua legatione in consilium reiecta, pax in decennium sub conditionibus appolitis composita est, & iuramentū parte ab utraq; præstitum est, quod utinam nunq; depositū fuisset. Superuenientibus autē litteris a Francisco tituli sancti Clementis Cardinali, classis apostolicæ Capitaneo. Item a prefectis galearum ducis Burgudiæ, Venetorū & Ianuensiu, forti exercitu strictum mare, ne Thurci ex Nathulia in Romaniam traicerēt, sufficienter prouidisse. Imperatoreq; Constantinopolitano Ioanne Paleologi maximā spem uictoriæ promittente. Et Iuliano Cardinali autoritate apostolica iuramentum cassante atq; dissolvente. Rex Wladislaus cum nouo exercitu circa uigesimam Septembris, anni Christi 1444, A Segedino castris motis, iam tūc castra Smiderow, Golubiecz, & alias omnes in Rascia munitiones, Dispotiq; geminos filios thurcis conditionibus fœderū satisfaciētib; restituit, immo restitutis, non per Rasciam, ut prius, sed per regnum Bulgariæ iuxta flumen Danubii transiit, obmissis ad latus dextre uerius meridiem urbidus Philopoli & Andronopoli, donec quattuor de triginta diebus ad urbem Nicopolim peruenerit. Humilis siquidē est ciuitas Nicopolis, & cuius præsentia famam diminuit, licet sit Metropolis in Bulgaria, ubi rege statua tenēte Palatinus trāsalpinæ Valachiæ, qui & Dracula dicitur ad eum uenit. Et adorado rege, atq; paucitate exercitus ipsius cōspecta, regi persuasisse fertur ut in hungariam obmisso ceptæ expeditionis itinere rediret. Debilem nimis & paruum numero ac robore, regium exercitum asserēs (qui uix quindecim milia equitum continebat, Currus uero onusti uictualibus, auro, & suppellectilibus, ultra q̄ bis mille aderant) Quom Cæsar Thurcorū maioribus potentis uenationes ferarum exercere consueffet. Sed superioris anni fortuna & maritimæ classis adiutoria hungaros animabāt. Interea Iulianus Cardinalis legatus, qui ipso in bello regi semper astitit, litteras a Francisco Cardinali Venetiarum, maritimæ classis apostolicæ Capitaneo, transitum thurcorū in magna multitudine, ex Asia in Europā, custodia nequicq; prohibente, trāsfretasse, nunciantes, accepit, & q; classis maritima apostolica prohibere nequiverit, quin thurci furim noctu in paruis cimbis, per inferiore partē Phari Galipolis traiecissent. Hæc tamen denunciatio neq; regem terruit, neq; animum suum a futuro periculo auertit, & descēsū cum exercitu a castello

D3 Petrzecz

Petrzecz iam exulto faciens, & ab ipsa Nicopoli usque ad mare Galatū; quā Messembriā itur, intra montes penes lacū qui apud castellum Petrzech coepit originem transiit, donec Varnam peruenit. Varneñ, Galateñ, & Szunī eñ metuentes, sese in regis potestatem feria secūda, nona die Nouembris, dederunt. Eadem autē nocte qua Varnam & alia castella rex muniuit, conspēta sunt castra Thurcorum, quorū ignibus cœlum quoq; coruscabat. Mane autē facta feria tertia in uigilia sancti Martini, una dumtaxat hora post ortū solis, Thurcos aduentare, & pariter adesse totus ecce cōclamat exercitus. Capiunt arma milites, bellorumq; auidi, cœlum & mare uocibus opplent, & tentoriis leuatis acies instruunt. Sed statim uexillis auro micantibus extēsis, impetuosis turbo cōsurgens, ea scidit & dilaniauit, ut altū per aerem uolarent, Thurci uero magno ordine magnisq; copiis, dextrum cornu aggressi sunt, cui Varadiē Episcopus præfectus erat. Ibi primum pugna incipit, Hungari primariū acierum & quattuor uexillorum, Varadiē Episcopi Iuliani Legati, Francos Bani, & Presulis Agriē, primum impetū thurcorum non sustinentes, statim uersus Galatā & montes uersus Romanīā fugerunt, quos thurci ferientes insequuti sunt. Valachi pari exemplo hinc inde dispersi. Restitit autē ex quattuor uexillis, uexillum sancti Ladislai. Ad quod defendendum Iulianus legatus, & Franco Banus uix cū equitibus ducentis accurrerunt, rex uero Wladislaus ubi Hungaros a dextro cornu terga uertētes uidit, ubi plus aduertebat interponi discriminis, uelut alter Cæsar inuasit, & omnes quotquot offendit, aut morte afflixit, aut in errorem fugamq; cōuertit. Regis exemplum Palatinus Ioannes Capitaneus exercitus sequutus est, magnoq; in thurcos animo irruens, quattuor milibus passuum rex cū Palatino thurcos persequēbatur.

CAPVT LVI.

Rex uersus postea Rex, postq̃ uexillum sancti Ladislai acriter expugnari uidit, pro liberatione accurrit. Cuius presentia thurci terrore consternati, partim cœsi, partim in fugam conuersi sunt. Tria milia Thurcorum in illo dumtaxat loco corruisse uisa sunt. Exigua tamen strages in Thurcis apparuit, propter nimīā eorum multitudinem, dum recentes & nouæ acies uictis & prostratis succederēt. Inuasit præterea rex, & quasdam copias Thartarorū electissimorū prostrauit. Fluxerat & cōsumpta iā fuit maxima pars diei, & campus cadaueribus scatens, utriq; hosti terrori fuit. Itaq; cuncto Thurcorū equitatu nutante, & ad fugam spectante, sola Cæsaris Amuratis castra innumerabilibus peditū lanczarorum agminibus munita, suo in loco cum timore stabāt. Rex ergo Wladislaus cū agmine pro custodia sui capitis deputato, in pedestres Ianczaros appellatos diuertit, nec sine damno ingenti ac lesione suorū militum & equorum. Nam Ianczarones in uno loco firmati, & longis scutis, ne lederentur in terram desixis, protecti. Adeo frequentes emittebāt sagittas, ut aer quasi grādine e cœlo cadente oppleretur. Dūq; terribilis esset, tū multitudine, tum sagittarum missione. pedestrium Ianczarorum acies, omnibus dissimulantibus, regio mādato, Polonorū milites in illam irruerunt. Deinde rex ipse, desertor suorū militum esse

Thartarorū & Hungarorum conflictus.

Hungarorum fuga.

Wladislai armositas.

Thurci cœsi & fugati.

Copiæ Thartarorum victæ.

Wladislai in Ianczaros irruens.

Ianczarorum resistentia.

Polonorū milites decertant.

litum esse nolens, pugnae mediæ se ingessit, & magnam stragem in pedestri illo exercitu agit. Adeo ut Ianczarones ipsi nutabūdi & deliberabundi pressos gradu sisterent, sed multitudine Ioannes de Huniad territus, & prælio per fugam se subduxit, & regi Wladislao, frequentibus nunciis, ut pugna & acie obmissa secum una & locorum peritis, fuga se saluaret, intimauit. Rex uero animo feroci respondens, sibi & sanguini suo fugam competere negauit, nec honestatis esse regiae & uincere uelle & fugere. Rex itaq; quē Poloni sui fortissimi nunq̃ deseruerūt, usq; ad crepusculum noctis cū hostibus dimicauit. Nocte autē superueniente, utraq; pars uictam se credens, abiit. Hungari autem tanto terrore perculsi fuerūt, ut quæcūq; opaca & inuia loca, per arbores, per saxa, per densissima nemora, uelut in apertos & planos campos, tenebrosa nocte cucurrerunt. Pleriq; de exercitu regio nocte tota, atq; die sequenti pacifice steterunt, assidue reditum regis & totius exercitus expectantes, & in eadē estimatione ipsi quoq; Thurci uersabātur. Ausi eñ nō fuerūt sequenti die, uel ut ferūt alii, tertia die, usq; iam uespere regios currus inuadere, metuentes ne christiani milites ad currus reuersi fuissent. Iulianus Cardinalis, ut Hungari referunt, inter castra & currus, cum aliis religiosis occisus est. Nostri uero Poloni eū cum Ioāne de Huniad fugisse, atq; a consortio ipsius Ioānis distractū, dum in rara societate ad Danubiū peruenisset, a quodam Valacho, qui in parua cimba unū dumtaxat ipsum traiecit, cognito auro quod gestabat, & cuius pondere cimba demonstrabat molem, occisum esse, & corpus exanime, singulis uestimentis & auro spoliatum, in Danubiū proiectum fore, affirmant. In hac pugna octuaginta milia hominum cœsa sunt. De qua Hungari pro maiori parte salui reuersi sunt. Polonorum uero præter duos nullus euasit. Saluari eñ sunt per fugam, Ioannes Rzeszowski de domo Polukōza, exposit Episcopus Gracouie: qui pugnae propter uulnerationem interesse non ualens, in curru regio decūbebat. Et Gregorius de Szanok, in Archiepiscopum Leopoliē promotus, de domo Strepar. Rex uero Wladislaus, postq̃ bellum nocte direptum est, nusq̃ apparuit. Nec est repertus, qui eum aut capi aut interimi uiderit. Sed omnibus testatibus uno ore, magnam stragem propria manu in Thurcis commisit. Fuit autē Wladislaus regum optimus, homo cōdecens proceritatis, fusca facie, nigris crinibus, in armis strenuus, in suos beniuolus, morū honestate preclarissimus, mente & animo compositus. Perit āno regni Poloniae decimo, regni autem Hungariae quarto, ætatis suæ uigesimo primo, anno uero domini 1444. Anno domini 1435 Dux Switrigal consiliis Sigismundi imperatoris Romanorum animatus, cum Prutenis, Ruthenis, Liuonitis, Thartaris, & duce Sigismundo Koributh ex Bohemia regresso, Sigismundum magnum ducem Lithuaniae inuasit, sed per Lithuanos & præsidia Polonorum, in tutelam ei per Polonos cum ductore exercituum Iacobo Kobilenski militum cōtritus est. Captusq; fuit in eo cōflictu dux Sigismundus Koributh, & quidam Sigismundus Roth, regni Poloniae magnus psequutor atq; hostis. Et ambo aquis suffocati sunt. Anno domini 1436, In festo Penthecostes, Georgius Stosk cum nonnullis nobilibus Slesiae, oppidum Klobuczko, & uillas circūuicinas spolauit. Dumq;

Ioannis de Huniad fuga.

Confusa Polonorum.

Hungarorum fuga.

Super morte Iuliani Cardinalis opinio.

Wladislai interitus.

Sigismundus dux Lithuaniae inuasus.

Dux Switri-
gal gratia pe-
tit.

Zathor oppi-
dum compre-
hensum.

Cæsar Tharta-
rorum Podoli-
am ingressus.

Annus cari-
stia

Spithko de
Melfin præda-
tur.

Occisio eius.

Cometes.

liauit. Dumq; regrederetur per Laurēnum Zaramba Capiraneum & om-
nes nobiles Vielunē psequutus, derelictis omnibus spoliis, fuga se & suos
saluauit. Et oppidanis in Klobuczko spolia sunt restituta. Anno dñi 1437.
Dux Switrigal, postq̄ omnia perdidisset, sero se recolligens, Graccouia tre-
decima Augusti personaliter ueniēs, regi & consiliariis, se in gratiam & pro-
tectionem recipi supplicauit. Sed duce magno Lithuaniae Sigismūdo instan-
te, cū lachrymis Switrigal tanq̄ hostis reiectus est. Anno domini 1438 Der-
laus de Rithwiani, cum pluribus equestribus & pedestribus uersus Hunga-
riam iuit, sed eorum castrorum, quæ in Hungaria occupare destinauerat, spe
frustratus. Ad oppidum Zathor feria tertia Carnispruii applicuit, & præ-
dictum oppidum scalis appositis nocte, oppidanis nihil tale suspicantibus,
comprehēdit. Et ex inde uniuersum ducatū Oswanczimien ad homagia cō-
pulsit. Verum dum circa medium quadragesimæ gentes suæ ex Tost, præda
onustæ in terra Szeuierien, circa uillam Voykouicze inebriatæ prosterne-
tur. Derlaus hoc casu debilitatus est, oppidum Zathor potestati regis tra-
didit, milleq; marcas a rege pro expeditione gētium primum recepit. Et op-
pidum quidē rex aliquāto tempore per suos præfectos tenuit, tādē tamen
illud duci Venceslao Ossuancimien sub hac conditione, ut castrū Beruald,
proprietatis regiae, & dux ipse perpetuus regni Poloniae feudalīs, deinceps
Vasallus fieret, restituit. Eodem anno Cæsar Thartarorū Szadchmat, ter-
ras Podoliae cum magno exercitu circa festum Penthecostes ingressus, Polo-
nos accurrentes, & iniquitatem loci non suspicantes, in ipso congressu limo-
sis & paludinosiis locis sic cōstrictos, occidit. Et multa milia nobiliū, Baronū
& militum occisa sūt. Ab eoq; tempore Thartari, facilitate uictoriae crebris
inuasionebus terras Russiae laceffere cœperunt. Item eodē āno Cæsar Thur-
corum regnū Hungariae presertim transiluaniam uastauit. Anno præfato
1438 In regno Poloniae & p̄ribus uicinis, magna caristia frugum erat. Vna
enim mēlura siliginis, uno floreno pendebatur, quia Veris & æstatis tem-
pore, ualidæ descendentes pluuiæ, ubertatem frugum extinxerunt. Nec mi-
nor pro eodem tempore prædictum regnum incommoditas, falsificatio ui-
delicet monetæ præmebat.

CAPVT LVII.

Anno domini 1439 Spithko de Melfstein, collecto ex amicis & fo-
rensibus præcio conductis equestribus, de subditis uero omniū
uillarum suarū pedestri exercitu, curribusq; more bellico ordi-
natis, ad conuentionē in nouam ciuitatem uenit. Et hospiciū
Wladilai Episcopi Wladislauiē, & Nicolai Lassoczki Decani Graccoui-
en, Ioānis de Konyeczpole Cācellarij, & Ioannis Glowacz de Olesznicza
Marfalconi predatus est, oppidūq; illico exiēs. Rex autē maturādo sibi pug-
nā contra eum egressus, castra eius disiecit. Et ipso in multos impetū faciente,
pluribus lanceis & sagittis balistarum trāssofus, equo prolapsus, expirauit.
Eodem anno Cometes inter occidentem & meridiē apparuit, caudam ad me-
ridiē dirigens. Et sub eo tempore Eugenius papa quartus, cum concilio Ba-
siliē de præminētia diffidebant, reuocatoq; concilio, Eugenius papa in ci-
uitatem

uitatē Florentinam, unionem ecclesiæ orientalis cum occidentali tractauit.
In quo aderant Patriarcha & Imperator Constantinopolitanus, & Prælati
maiores Græciæ, classibus & expensis Eugenii papæ adducti. Sed qui in cō-
cilio Basiliē permanerant, Eugenii papam excommunicando, deposuerunt.
Et Amadeum ducem Sabaudia, loco eius papam creauerunt, Felicem quin-
tum appellatū. Inter creandum autē Cardinales, uterq; Pontifex Eugenius
& Felix Sbigneum Episcopum Graccouiē Cardinalem creauit. Inter alios
uero Eugenius papa, binos Cardinales Græcos creauit, Vissarionem episco-
pum Nicenum, & Isidorū Metropolitanū Kiouien de Russia. Anno domini
1440. Dux Iwan Czartorzicki Ruthenus de ritu græco, facta cōspiratio-
ne cū quibuscū Ruthenis & Lithuanis, Sigismūdum magnum ducem Lith-
uaniae, dominica Ramispalmarū in castro Troki diuina audientem, multis
uulneribus affectum, interfecit. Putabat (ut referūt) præfatus dux Sigismū-
dus ursam domesticam & mansuetā, ostium habitaculi pede agitare. Cui
aperiendo, Rutheni qui ostium nouerant, super ipsum irruerunt & occide-
rūt. Ac extra castrum corpus eius in uehiculo sine ductore emiserunt, & ca-
strum cum thesauris occupauerunt. Barones uero Lithuaniae corpus ducis in
ecclesia Vilnē in uno sepulchro cum duce Vitowdo sepelierunt. De hoc car-
mē lugubre usq; in ætatē meam Lithuani concinnebāt. Audaces Principes
Russiae occiderunt Sigismūdum ducem Lithuaniae &c. Eodē anno in regno
Poloniae & partibus circūuicinis. Erat hyems ualida, mortalitas quadrupe-
dum & caristia magna. Nobiles & rustici de stabulis antiquā stramina detra-
hebant, & utcūq; poterant, esuriem, boatum, & clamorem gregum atq; pe-
cudum mitigabāt. Nonnulli homines ex herbis, folijs, radicibus, & ex uisco,
panem facientes, uorabāt, qui postea æstate adueniente, peste infecti morie-
bātur. Quoniā malæ frutices, herbae, & tristia legumina pestem, præcipue
post famem & caristiā, adducunt. Prout Galienus in principio de Euchymia
& Cachochimia docet. Anno quo supra, Isidorus natione Græc⁹ Archiepi-
scopus Kiouien, Cardinalis nouiter creatus, & Eugenii papæ legatus in Rus-
siam missus, uir maturus & prudens, ferens secum bullas apostolicas blum-
beas, & Imperatoris Constantinopolitani aureas. Intrauit in Sādecz feria se-
xta Parascheue. Vbi per Sbigneū episcopū Graccouiē hospicio fuit rece-
ptus. Et ad celebrādum diuina more suo Græco, tanq̄ Romanae ecclesiæ re-
unitus, admissus, unio tamen illa ecclesiæ Latinae & Græce breuiusculē dur-
rauit. Græcis & Ruthenis illam iridentibus & contemnētibus. Vnde dum
præfatus Isidorus ad suos suffraganeos in Russia & Mosquam uenisset, & il-
lam unionem eis prædicaret, per principes Mosquæ captus, in carcere reclu-
sus, & omnibus thesauris, quos iā notabiles conquisierat, spoliatus fuit. Ex-
post tamen de huiusmodi captiuitate, fauente deo, per fugam saluatus erat.
Anno præfato Alberto rege Hungariae & Bohemiae mortuo. Bohemi Al-
bertum ducem Bauariae regem Bohemiae declarauerunt. Albertus Bauariae
dux, insigni modestia usus, & a Friderico Romanorū rege admonitus, obla-
tum regnum spreuit. Bohemi a Bauaro repulsi, ad Fridericū Romanorum
regem miserunt. Petentes ut tutorio nomine Ladislai regnum susceperet, qui
oblationem

Amadeus dux
Sabaudia pa-
pa creatus.

Iwan Czarto-
rzicki Lith-
uanie ducis oc-
cisor.

Sigismundi in
opina mors.

Intētio brumę
caristia, ac per-
stis in Polonia

Isidor⁹ Archie-
piscopi capti-
uitas.

Albertus dux
Bauariae regnū
Bohemiae spre-
uit.

Meinhard & Ptaczko gubernatores eliguntur.

Georgius Hussitarum praeses.

Meinhardi interitus.

Barones Polonie Slesiae va-
statores.

Vindicta Nobilis Thartaris restitit.

Motus terre in signis.

Testudo ecclesie S. katherinae ex eodem ruinam passa.

Graccouien p ducem Oppolien spoliat

Alberatio p terra Drohicensi.

oblationem eorum perosus, eam reiecit. Gubernatores ergo eligere placuit, Ptaczko & Meinhardus designati. Meinhardus Catholicorum tutor, Ptaczko heresis peste infectus, hereticorum sotor erat. Ptaczko autem vi morbi absumpto, Meinhardi potestas sensim creuit. Id dum egre Hussitarum pars ferret, ad Georgium de Poldzebrad se contulit, eumque sibi ducem elegit. Is Pragam inuadens, passim trucidauit resistentes. Meinhardus in eo tumultu captus, molestia carceris, siue ut alii astruebant, toxico, diem obiit. Ex illo itaque tempore, non Praga solum, uerum & uniuersa Bohemia Georgio paruit. Anno domini 1441 Barones maioris Poloniae furtis & spoliis, per Slesiae latrunculos lacessiti, exercitualmente Slesiam ingressi. Duobus fortaliciis Gorzow & Czerzerzin, ex quibus regno dana interebantur, expugnatis & demolitis plurimis danis Slesiae illatis, in sua remearunt. Quidam tamen Zaicz de Austria Capitaneus Wratislauiensis, Elizabeth reginae per terram Vielunensem preda agebat, nec quispiam eius conatus rescindebat. Thartari insuper eo anno terras Podoliae, & Russiae usque ad Leopolum uastabant, & homines utriusque sexus abducebant. Solo Vindicta nobili administratore in Gliniani eis resistere, a multitudine Thartarorum superueniente, uicto & interfecto. Anno domini 1443 quinta mensis Iunii. Motus terrae generalis in regnis Poloniae, Hungariae, & Bohemiae, partibusque uicinis adeo ualidus erat, ut turre, edificiaque domorum corruerent. Maior tamen motus in Hungaria fuit, ubi & plura castra euerfa sunt. In Kazimiria illo motu, testudo monasterii sanctae Katharinae decidit, quae usque anno domini 1505 denuo reedificata & locata est. Anno domini 1444 Sbigneus Cardinalis & Episcopus Graccouien, ecclesiae Graccouien possessiones augere, & terminos regni Poloniae dilatare cupiens, terram Szeuierien a Venceslao duce Tessenensi pro sex milibus marcarum latorum grossorum emit. Eodem anno Boleslaus dux Oppolien heresi Hussitarum infectus. Negociatores Gracco: merces ad nundinas Wratislauiensis pro festo Ioannis baptistae uelentes, estimationis ad minus ducentorum milium aureorum. In oppido Cruczborck quiescentes spoliat, captiuauit, ac impune consumpsit. Anno quo supra 1444 Lithuani cum duce suo Kazimiro contra Boleslaum ducem Mazouiae pro terra Drohicien recuperanda, arma sumpserunt. Sed pax inter partes conclusa fuit, ut Boleslaus Mazouiae dux receptis a Kazimiro duce Lithuaniae sex milibus sexagenarum latorum grosso rum Pragen, tam iuri quam possessione terrae Drohicien, restitutis litteris cederet. Distinctumque Vingrow suo ducatu appropriatum perpetuo retineret.

CAPVT LVIII

Isi rumor & fama de casu regis Wladislai, circa lacum Varnen, in Poloniam peruenisset, tamen fides non adhibebatur, donec aliqui Poloni & equidem exigui, fuga saluati, rem gestam, redeuntes, plene publicauerunt, tunc & credulitas, & ingens moeror regni colis accessit. Alterum attamen regem non elegerunt, quoad Hungari Ladislaum, Alberti regis posthumum, in regem Hungariae coronauerunt, tunc quoque & Poloni facta conuentione, Anno domini 1445 una pro die sancti Adalberti in Siradia. Altera pro festo sancti Bartholomei in Piotrkow, Kazimirum magnum

Kazimirus.

magnum ducem Lithuaniae, in regem Poloniae elegerunt, & legationem electionis ei miserunt. Qui suspicionem fratris, & uia, persuasionemque Lithuanorum dissimulabat, & electionem non acceptauit. Anno itaque domini 1446 facta conuentione pro dominica Letare in Piotrkow, Poloni in regem Poloniae Boleslaum ducem Mazouiae elegerunt, non tamen postularunt. Quo audito Kazimirus dux, & domini Lithuanorum axii parti suae timere ceperunt. Instaurato igitur conuentu pro festo Michaelis in Parczow Kazimirus electio nisi consensit, diemque coronationis festum sancti Ioannis baptistae anni sequentis constituit & intimauit. Et pro die coronationis assignato, anno domini 1447, tertia sexta post octauas corporis Christi

Kazimir dux Lithuaniae in regem Poloniae electio.

Electioem assumpsit.

Kazimirus Graccouiam post meridiem, magna cum solemnitate intrauit, omnes processiones urbis & uniuersitas obuiam illi exiuerant. Ad ecclesiamque maiorem perueniens, adoratis reliquiis sanctorum, quinquaginta aureos pro offertorio posuit, & in aulam se recepit. Sequenti autem die, uidelicet festo sancti Ioannis baptistae, Graccouiam dux Boleslaus, & dux Wladislaus Mazouiae intrauerunt, uterque in sua comitua seorsum mille equos habuit. In crastino uero sancti Ioannis baptistae die dominico, praefatus dux Kazimirus in regem Poloniae per Vincentium Archiepiscopum Gneznen. Astantibus ei Episcopis Poloniae, inunctus & coronatus est. Et obtulit centum aureos. Aderat huic coronationi Sophia regina Poloniae mater ipsius, Boleslaus & Wladislaus Mazouiae, Wladislaus & Boleslaus Tessenensi, Venceslaus Rathiborien, & Venceslaus Oswancimien, duces. Item dux Boleslaus Swittigal cum aliquot principibus Russiae, scilicet Georgio Szemienouicz, Vasilone Oloikouicz, & Vasilone Crasni. Item duo fratres Cruciferi de Prussia, Henricus de Plawen de Elbing, & Lodouicus de Mewe Comendatores, per Magistrum Conradum de Erlichshauszen missi. Item plures Barones, Lithuaniae, Bohemiae, Morauiae, & Slesiae aderant. Anno sequenti puta 1448. post corporis Christi in conuentione Lubline, Praelati, Principes, & Boyarii Lithuaniae, a prelatibus & dignitariis Poloniae optabant, ut inscriptiones, scelerata, & uniones terrarum Lithuaniae, Russiae, & Samagittiae, cum regno Poloniae tollerentur, rogabant deinde & requirebant, ut eis terra Podolia, Item castum

Aduentus eius in Graccouia.

Coronatio.

Hospites

Instantia petitionis Lithuaniae Primatum.

Responsum p
ceru Poloniar
legitimum

castu Oleszko, & districtus Viethli, Lopacin, & Hrodlo redderetur. Super quo Proceres Poloniae responderunt. Non licere eis inscriptiones predictas corrigere, uel ab eis aliquicquam detrahere, quonia casse ac uane uiciarentur & redlerentur. Ita etenim Wladislaus Jagello quattuor suscepit conditiones, & confirmauit. Primam ut fidem Catholicam cum omni gente sua acceptaret. Alteram ut omnes terras suae ditionis regno Poloniae appropriaret, & perpetuo incorporaret. Terciam ut omnes thesauros suos in regnum Poloniae induceret. Quartam ut singulos captiuos Catholicos a captiuitate solueret. Is tandem uobis fonte baptismatis renatis, arma nobilitatis quae poloni deferunt uobis dedit, uos regno Poloniae inuiscerando ac glutinando. Sed & multas inscriptiones diuersis temporibus habitas, duce magno Vitowdo, totoque ducatu Lithuaniae laudante, consentiente, & approbante, dictauit, appropriauit, & rectificauit. Praeterea terra Podoliae, nunquam de proprietate ducatus Lithuaniae fuit. Constat enim Kazimirum secundum regem poloniae, eam sub Thartaris conquisisse, & pacifice tenuisse. Castraque multa uidelicet Camyeniecz, Chaczen, Chzczim, Bakotha, Braczlow, Miedziborze, & alia muro aut lignis construxisse. Post Kazimirum quoque Lodouicus rex Poloniae praefatam terram tenuit. Quo sublato, Wladislaus Jagello in eius possessione, ut rex poloniae successit. Et illam iure suo regali Spithkoni de Melstein propter seruicia eius in feudauit. Deinde eandem eliberando, Vitowdo primum, tandem Switrigal fratri suo ad tempora uitae suae contulit. De quo poloni certissima munimenta & testimonia seruant. Liberalitas ergo regis Wladislai temporali concessione, non uos in usurpatione predictae terrae trahat. Et non solum terrae Podoliae, sed & predictorum districtuum, Oleszko, Lopacino, Viethli, & Hrodlo, quos Sigismundus magnus dux Lithuaniae, per suas litteras patentes, publice non esse iuris aut proprietatis ducatus Lithuaniae, sed regni Poloniae recognoscit. His auditis Boyarii Lithuaniae conticuerunt. Veniente deinceps rege Kazimiro in Voiniez, nuncius aduenit, referens Palatinum Moldauiae, Romanum filium Heliae Palatini, a quibusdam suis Baronibus toxico propinato, feria tertia in die uisitationis Mariae diem obiisse, quare rex celerius in terras Russiae procedens. In Camyenyecz feria sexta in uigilia sancti Laurentii uenit. Et Petrum Palatinum Moldauiae super homagio requisit. Eoque ad regem Kazimirum aduenire non audente. Et a Ioanne de Huniade gubernatore Hungariae suffragia contra Kazimirum habere, rex ad ipsum cum plenitudine potestatis, Ioannem Castellatum Graccouien, Petrum Odrouansz palatinum Leopoliensem, Ioannem de Konieczpole regni poloniae Cancellarium, & Ioannem de Pileza misit, qui iuramentum fidelitatis ab eo, & omnibus suis nomine regis & regni poloniae coeperat, & nouas inscriptiones, ac foedera firmauerunt. Et postea postulante Alexandro Moldauiae Palatino, rex Kazimirus contra Bogdanum, qui se filium naturalem Alexandri olim Palatini Moldauiae asserebat, exercitum ex terris Russiae & Podoliae misit, cuius curam & gubernationem, Ioanni Oleszki de Serno commisit. Qui Bogdanum ex Moldauia fugauit, & eiecit, & Ilichnoni alias Alexandro castra consignauit. Eo autem cum exercitu recedente, praefatus Bogdan qui in montanis latitauit

Inscriptioes p
terra Lithua
niae & Podoliae
corroborant

Taciturnitas
Boyariorum

Romanus Pa
latinus Molda
uique mortuus.

Kazimirus resi
stentia in Ioan
ne de Huniade.

tanis latitauit, Ilichnonem cum matre sua in Podoliam expulit. Contra quem iterum rex Kazimirus exercitum misit, & pace inter partes confecta, recedebat. Cui Bogdan die dominico ante festum natiuitatis Mariae, sexta die Septembris prelium intulit, quod a mane usque ad occasum solis durauit. Et quis regio exercitu uictoria prouenerat, tamen ingens multitudo nobilium militum occisa iacuit, unde plura ceror quam leticia obtigerat. De numero autem occisorum, Petrus Odrouansz palatinus Leopoliensem in clara tumba, Nicolaus Porawa & Michael Buczacski in Leopoli cum ingenti moerore sepulti sunt. Ioannes quoque Odrouansz Archiepiscopus Leopoliensem, audita germani sui Petri palatini morte, graui dolore oppressus extinctus est. Et in ecclesia Leopoliensem post duos menses, obtemperata a sede apostolica absolutione, quonia in sententiis auctoritate apostolica satis obierat, tumulatus est.

CAPVT LIX.

Ccessit & alius moeror. Imperator thartarorum Szadachmat intelligens nobiles Russiae & Podoliae bello Valachico occupatos, ex iniuncto terras praefatas inuasit, & usque ad Grodek & ad terminos terrae Belzen grassatus. Homines litruque sexus cum armentis & pecudibus in magna multitudine abduxit, & addita fuerat regni eolis afflictio & tribulatio. Item anno sequenti scilicet 1451 praefatum Bogdanum ebrium repertum, Petrus qui se palatinum Moldauiae asserebat, custodiam ipsius fallens, capite truncauit. Et Alexandro, cum quo foedus inierat, hostem se professus est. Anno domini 1452 circa festum Ioannis baptistae thartari Podoliam ingressi, multa damna intulerunt, urendo & occidendo. Castellumque Row conquisierunt, & in eo Stogneum Regem, de domo Oxa, cum ipsius uxore captiuauerunt. Circa Bartholomei uero thartari cum Szadachmat imperatore eorum Russiae ingressi, usque ad Leopolum grassati sunt, & aliquotiens se cum predis de terra exire sinxerunt. Et subito redeuntes, aliquos incautos occuparunt. Quomodo ad terras suas reuertenterentur, quidam Barones Lithuaniae, de quibus dicuntur fuisse Gastowdus & Moniud nuncium Radwilonem Hostukouicz ad imperatorem thartarorum Szadachmat cum uariis muneribus miserunt, qui gratias pro uastatione terrarum Russiae ageret, & ut maiores oppressiones regno poloniae assatim inferret, rogaret. Sed cum Radwil ad imperatorem Szadachmat in cauestris accederet. Illico Eczeri imperator thartarorum Przecopen contra Szadachmat irruit, & acerrime ac diu pugnando eum contriuit & uicit, ut omnis exercitus illius ad Eczeri transiret. Szadachmat autem fuga saluatus, in Lithuaniam per fugit, & a rege Kazimiro illic presentem, susceptus & necessarius prouisus est. Vex qui suspectus esset, & etiam ut Eczeri in fide contineretur, mandato regis & dominorum Lithuaniae captiuatus, cum omnibus suis in Kowno relegatus est. Vbi in misera senecta, & perpetua captiuitate uitam finiuit. Et poenas attritionis Russiae uelut & Bogdan Moldauensem, damnable morte soluit. Sed nihil ulionis molestiae passi sunt inuasores & predatores, terram Wielunensem spoliantes & exurentes. Nec ultimum est in Boleslao duce Oppoliensem, quod plures stipendiarios Bohemos conducens, terram Szicouienensem & Vielunensem

Strages partis
vtriusque.

Szadachmat
Thartarorum
Imperator Po
doliae, Russiae in
uasor.

Bogdan trun
catur.

Stogneus Rey
captus.

Radwilo Ho
stikouicz huius
cuius.

E spoliabat

Affinitas kazi-
miri Polonię
& Ladislai Hū-
garię regum
iuncta.

Ioannes Capi-
stranus diuini
verbi interpre-
tationis celestis

Capistrani in
Graccouiam
aduens.

Pia operatio

Erectio mona-
sterii in Strado-
mia.

spoliabat rege Kazimiro in Lithuania immorante, & Polonia non protege-
te. Anno autē domini 1453 Kazimirus Poloniae, & Ladislaus Hungariae re-
ges, per suos oratores matrimonium inter praefatum serenissimū dominū
Kazimirū, & illustrissimam Elizabeth filiam Alberti olim Hungariae, Bohe-
mia & Romanorum regis in ciuitate Wratislauien sanxerūt, & litteris fir-
mauerūt. Super quo Ioannes de Capistrano in praetorio Wratislauien feria
secunda post assumptionis Mariae disertam fecit orationem. Cuius thema
erat. Haec dies quam fecit dominus exultemus & letemur in ea. Is Ioānes de
Capistrano, fere quadraginta annis uerbum dei in Italia predicando spar-
serat. Et de licetia Nicolai papae quinti, de Italia egressus, anno Christi 1451
in astate ad Olomuncz peruenit, & in monasterio minorum stetit. Positaq;
Cathedra in circulo Olomuncen, quottidie diligentissime uerbum dei, per
duos interpretes praedicauit, unum Bohemum, alterum Almanū, rationi-
bus ut saepe confutans, nō esse de necessitate salutis, ut populus laicalis sub
utraq; specie cōmunicaret, & sermones suos prodigiis ac stupendis curatio-
nibus infirmos confirmabat. Hūc Sbigneus Cardinalis & Episcopus Grac-
couien, tandem & rex Kazimirus per litteras rogauerūt, ut si a Bohemis cō-
temneretur, ad Poloniam uenire non dedignaretur. Qui per Wratislauiam
transiens, cum legatis sponsam, ut est premissum, regi Kazimiro ordinanti-
bus, in poloniā progressus, Graccouiam die Martis in festo sancti Augusti-
ni applicuit & intrauit. Cui in obuium tota ciuitate effusa, ab omnibus ordi-
nibus itum est, rex quoq; Kazimirus cum Sophia regina, Sbigneus Cardina-
lis & Episcopus Graccouien, cum multitudine cleri & totius militiae, in cam-
pū ante Cleparz exeuntes, ipsū exceperunt, & cū magno honore ciuitatē in-
troducētes, in domo Georgii Swarcz seu nigri in circulo hospitaerūt & lo-
cauerunt. Qui posito throno iuxta ecclesiā sancti Adalberti, quottidie lecta
missa, uerbum dei in latino duabus horis predicauit. Aliis quoq; duabus ho-
ris ipsa predicatio in uulgari per aliquem sacerdotem Polonum resumeba-
tur, populo audiente & sine tedio praetolante. Vbi uero frigora & nixes ad-
uenerunt, locato throno in ecclesia beatae Mariae uirginis in circulo prope sa-
crariū, singulis diebus predicationes continuauit. Mansit autē in urbe Grac-
couien a die sancti Augustini, usq; ad quartamdecimā diem Maii. Sub quo
tempore magnam multitudinem infirmorū, cecorum, claudorū, & aliis lan-
guoribus oppressorum inspectante populo curauit. Sub eo centum perso-
nae & amplius sacram religionem sancti Francisci de obseruantia assumpse-
runt. Quibus Sbigneus Cardinalis & Episcopus Graccouien monasterium
pro conuentu & obseruantia, in Stradomia in area germani sui Ioannis de
Oleznicza Palatii Sandomiriensis erexit. Constructaq; ecclesia lignea, illam
in die natiuitatis Mariae, in honorē sancti Bernardini (omnibus processioni-
bus totius urbis ipsum Cardinale & fratres ducentibus) consecrauit. Et post
biennium sumptibus eiusdem Cardinalis, coctili muro ecclesia edificata &
adornata est. Habitationes monasterii fratres ex elemosinis contribuentium
& propriis laboribus construxerunt, & in hanc diem construunt, amplificāt
& decorant. Et quia illustrissima uirgo Elizabeth ex composito & pactis in
Wratislauia

Wratislauia conditis, pro die purificationis Mariae in Tessin constitui & ad-
duci debuit. Rex Kazimirus pro tali die purificationis Mariae anno domini
1454 ad excipiendū nouā sponsā duo milia equestriū transmisit, quos uirgo
Elizabeth cū Baronibus Australibus noningentorū equorum numero, una
hora ingressu suo in Tessin precessit. Exinde per Pilszinam, Oswanczim, in
Skauinam uenit, ubi quom tribus diebus stetit, domini Australes estimā-
tes uirginem Elizabeth a rege Kazimiro spretum iri, clamātes accelerabāt,
ut in Graccouiam progredierentur. Verum alia causa pausationis in Skau-
na fuit, q̄ suspicarentur, scilicet in expeditio ornamentorum regi & suis mil-
itibus necessariorum. Sabato itaq; in die sanctae Appoloniae, rex Kazimirus
in splendore suorum apparatusum cum Sophia genitrice sua in obuium egres-
sus, nouā sponsam hylariter excepit, sed non lauit cœli dispositio. A mane
siquidem ad uesperam largos fudit imbres, & suppellectilem nobilium uesti-
mentorū & cooperimenta equorum de axamento cum puro auro, frenā quoq;
& sellas in ualore quadraginta milia ducatorum hu. nectādo corruptit. Pro-
cessionesq; omnium ecclesiarum & omnium statū, officia sua explere non
poterant, nec loca debita tenere pluuia inundante. Sequenti autē die domini
co sanctae Scolasticae, altercatione inter Barones facta, an Sbigneus Cardina-
lis & Episcopus Graccouien, uel Ioānes Sprowski Archiepiscopus Gnez-
nen desponsationem ac matrimonium conferret. Vocatus est Ioannes de Ca-
pistrano, ordinis minorum tūq; sedis apostolicae legatus, qui cum magna hu-
militate prostratus, quom licentiam desponsandi a Cardinali obtinuisset, nō
rite desponsationē peragere potuit, quia ignarus idiomatis polonici & Theu-
tonici erat, Cardinalis ergo Sbigneus, qui utramq; linguam nouerat, matrimo-
nium confecit. Et Archiepiscopus Gneznen missam de sancto spiritu cū
festinatione, quoniā ad uesperascebat, peragit. Praefatamq; Elizabeth in re-
ginam inunxit & coronauit, & octo dies sequentes in choreis deducti sunt.

CAPVT LX.

Sub eo tempore scilicet feria quarta ante Cathedram sancti Pe-
tri, legati Prutenorum ad regem Kazimirū aduenerūt, & proci-
dentes rogauerunt, ut eos in subditos & protectionē contra ma-
gistrum Lodouicum & Cruciferos Prussiae susciperet. Pracedē-
ti etiam anno Militares nobiles & ciues Prussiae, dissensione inter eos ex una
& Magistrum Lodouicū, Comendatores, & Cruciferos ab altera, partibus
suborta, ex omnibus castris & ciuitatibus Cruciferos eiecerunt, & in solo ca-
stro Mariemburg incluserunt. Et super hoc prodigia in caelestibus, & appa-
ritiones Cometarū uisae. Omnes itaq; Consilium regis, praeter Sbigneū Car-
dinalem & Episcopū Graccouien, qui summo perē dissuadebat, suscipiēdos
consulebant & approbabant Prutenos. Et accepto homagio, praestitusq; in-
strumentis remissum est eis prout postularūt, tributum Frintczol. Item obla-
tio annua dicta Porcus alias Narasz. Itē thelonea in terra & in mari & mer-
ces naufragio demersae, eis in libertates sunt concessae. Item Gedanen ciuita-
ti census septingentarum marcarū ex ciuitate proueniens, & omnia mclendi
na ciuitatis cum insula & uillis in ea consistētibus (tredecim dumtaxat uillis

Elizabeth ad-
uentus.

kazimir obui-
am egressus.

Dies ingressus
pluuie.

Dissensio sup
desponsatione

Sbigneus Ar-
chiepiscopus
Gneznen coro-
natur.

Prutenorum
legatio.

Pruteni homa-
gium praestant

E et duabus

Kazimirus eos
tuendos egre-
ditur.

Conflatus
mutuus.

Fuga kazimi-
ri.

Exercitum re-
cuperat.

Ecclesiarū cle-
nodia in stipen-
darios exposi-

Castum Mari-
emburg a ka-
zimiro adeptū

Ilkuff & Slaw-
kow spoliata.

et duabus curiis, pro rege reservatis donata sunt. Ea tamen conditione ap-
posita, ut singulis annis ciuitas Gedane duo milia florenorum solueret, &
quattuor diebus regem & curiam ipsius omnibus necessariis procuraret. Et
in loco castri per eam demoliti, curiam regiā de lateribus coctis sumptu no-
tabili & magnifico edificaret. Rex ergo Kazimirus, ad tuendum sibi subie-
ctos nobiles & Prussiae ciues, aduersus Magistrū & Cruciferos in Prussiam
exercitualmente intrauit, uituperabant autē Mathematici horam egressus. Et
quom oppidum Choynicza obsideret, feria quarta in crastino Lamperti, an-
no praefato 1454, circa horam uesperarum, exercitus hostium in tres cune-
os tantummodo diuisus apparuit. Aciebusq; congressis, primi hostium occur-
rentes contriti & contracti sunt, una cum eorum ducibus. Inter quos Baltasar
dux Zegane cecidit, dux uero Bernardus Szumborski captus. Feruente
autē pugna, extremus regius exercitus, ex nouis & insuetis pugnationibus
compositus, quodā subito terrore percussus, terga uertit, & ceteros in igno-
miniosam fugam traxit. Rex autē pugnam restituere, & fugientes reuocare
cum magna diligentia tentabat, nec potuit, parumq; abluir, q; in manus ho-
stium peruenisset, donec custodes ei adhibiti reluctantē abstraxerunt, & fugere
cum fugientibus compulerunt. Cessiq; sunt de exercitu regio, q; plures. Capti
uero trecēti triginta. Rex interim anxius, nouo exercitu ex Polonia & stipen-
dariis ex Bohemia, Morauia, & Slesia cōparatis, ex uilla Oppoki prope
Thorun, ubi locus cōsignatus fuit, cōuenientibus. Feria 5. post Katharinae ca-
stra mouit, & abinde in Prussia transitū & bellū coeptū continuauit. Pro cō-
tentandis quoq; & soluēdis stipendiariis Magistrū Prussiae, ut secundū cōpositi-
onē e castris cederet. Ad requisitionē regis, ecclesiae Gneznen, Wladislaui-
en, & Posnaniē, calices, clenodia, ceteraq; ecclesiarū uasa dederūt. Sola ec-
clesia Graccouē sua diocesi nō cōtribuit, qm Pontifex ei⁹ Thomas Strzamp-
pinski, cū suo Capitulo talem cōclusionē abhorruit. Itaq; maiores Poloni,
Ulrico Cziruoyce & suis stipendiariis. 25. milia florenorū tradiderunt. Cui
p Gedane. 40. milia aureorū iā fuerant tradita. De residuo autem soluēdo
de resignatione castrorū, & relaxatione captiuorum, pactum proteladi ad fe-
stū paschae fecerūt. Et post festa paschar, anno domini 1457, Cziruoyka cū
aliis stipendiariis recepta solutione finali Lodouicum Magistrū Prussiae (cul-
pantem propter hoc ipsum suos stipendiarios) ex Mariemburg in Tescow
eduxerunt, & castrum polonis tradiderūt, atq; discesserunt. Rex ergo Kazi-
mirus in Gedano commorans, dum talia intellexisset, feria tertia Pentheco-
stes, cum suis gentibus ex Gedano egressus, castrum Mariemburg, feria quar-
ta Penthecostes, quae fuit octaua lunii, hora tertiā felicitē intrauit. Sum-
ma pro redemptione & resignatione castrorū, sex milibus stipendiariorū eq-
tum data, ad quadringenta septuaginta sex milia ascēderat. Agente autē re-
ge Kazimiro bellū Prutenicū, & obsidiōe oppidi Laszin occupato, Girzik
Stofz de Olbrachczicze, Morauus seu Slesita, & Ioannes Swieborowski
Polonus, circa oppida Ilkuff & Slawkow spolia argerunt, & octuaginta c-
quos, quibus in fodinis Ilkuffiēsis aqua pellebatur, acceperūt. Oppidoq;
Slawkow conflagrato, cum praeda abierunt. Tādē in terra Viclunen for-
talitium

talitium Campno occupauerunt, quod per obsidiōē uix liberatū est. Prae-
terea quadā co-luues gētium, ex Bohemis, Polonis, & Slesitis in sui ducto-
ris improprium Kayki, appellata, quorū ductores erāt Gracculus, uulgo
Kayka & Swieborowski bini fratres, montem qui dicitur Zebracze prope
Oswanczim in castella uerūt, & plurima damna regno, praecipue circa Os-
wanczim irrogauerūt, quoniā stipendium in Prussia ipsis non erat solum.
Ad quos frenandos, deposito Ioannē de Czizow, Castellano Graccouien a
Capitaneatu Graccouien, quem decemseptē annis tenuit, Nicolaus Pienya-
zek de Vithouicze, aucto sibi salario, ut copiosam foueret familiā, Capita-
neus Graccouien creatus est. Anno autē domini 1459 rege Kazimiro Lanci-
cia cōmorāte. Venerunt ad eum feria sexta, in die sancti Bartholomei, con-
sules & primores ciuitatis Wratisslauiē, q suo & Namislauiē nomine ro-
garunt. Ut in suā possessionē & defensā eos suscipere dignaretur, tūc enī La-
dislaue rege Hungariae & Bohemiae extincto, Girzik alias Georgius de Pos-
dzebrad Hussita, regnare in Bohemia coeperat. His autē responsum est, rex
gem bello Prutenico sic implicatum fore, ut nullatenus eos suscipere possit.
In anno autē domini 1460 mortuo Thoma Strampinski Episcopo Gracco-
uien, duo per Capitulares diuisos in episcopatū Graccouien, Ioannes Luth-
konis de Brzeze utriusq; iuris doctor, & Ioannes Episcopus Wladislauiē,
electi sunt. Iacobus quoq; de Senno, Prothonotarius apostolicus, ad praes-
tandum obedientiam in Concilium Manthuanū, quod Pius papa secundus ter-
nuit, missus, ante electionem Capitularium quindē diebus, sibi eundem
Episcopatum prouideri obtinuit. De quo rex Kazimirus male contentus, Ia-
cobum de Senno, cū ei adherentibus proscripsit & relegauit. Et Graccouia
ueniens, Georgium Episcopum Laodicē & suffraganeum Graccouien, eo
q; Iacobo Szenenski munus cōsecrationis impendit, de Graccouia propelli
iussit. Qui in Oppol secedens, in monasterio minorum sui ordinis moratus
& illic uita functus est. Praeterea ex statuis apud Choynicza, rex Petrus Cu-
rowski Lubline, & Dobeslaum Kimitha Voinicē, Castellanos, ad obsiden-
dum Iacobum de Senno in castro Pieniczow, & ad occupandū bonā mo-
nitorio apostolico parentum, & ipsos e sedibus eorum exturbandū & ei-
endū misit. Nicolaus itaq; Pienyazek Succamerarius & Capitaneus Gra-
couien, bonā praebendarū Pauli Decani, Ioannis Dlugosz senioris & iunior-
is, & ceterorum occupauit ac distraxit. Derslaumq; Crzizanowski Prepo-
sitū Wislicien, & Canonicum Gracco: ex aede sua Canonicali superpellicio
& almucio indutum, ut per familiares suos dinosceretur, de Graccouia ex-
tra portam eduxit & expulit. Item Nicolaum Bogdan, Ioannis Dlugosii se-
nioris, Ioannem Bialek, Iacobi Lelouien Canonicales Vicarios, & Martinum
Rineza Mansionarium, in superpellicis ex medio circuitu ecclesiae, idem
Nicolaus Pienyazek Capitaneus extractos, extraq; portā ciuitatis, populo

communī ingemiscēte, eductos, expulit & relegauit.
CAPVT LXI.
Cecidit & aliud malum sub idē tempus. Nā Andreas Tancz-
inowski die Iouis sedecima Iulii, anno domini 1461, quendā Clemen-
tem armificem

Nicolaus Pien-
yazek Graco-
couien Capita-
neus creatus.

Wratisslauiē &
Namislauiē
ad kazimiri
ueniunt.

Dissent. ses su-
per Episcopa-
tu Graccouien

Nunci Regis

Derslaum Crzi-
zanowski ig-
nominiam pas-
sus.

tem armificem alias Platnerza obiurgauit, & uiolenter uerberauit, quia arma parum tempestiue illi expedisset. Qui uiolento clamore ædito, uniuersam plebem concitauit, mox cōsules ad reginam Elizabeth incastrum Graccouienſe ascendentes, quarelas uiolationis contra Andreā Tanczinski de posuerunt, quæ absente tunc rege utrosq; pacificos in alteram diem esse iussit. Sed Cōsulis ad prætoriū redcuntibus, frequens armatorū numerus ex omnibus ædibus iā aduenerat. Obseratis igitur portis ciuitatis, & cāpana ad sanctā Mariā in unā partē pulsata, uehemens seditio cōsulis prohibere nō ualentibus orta est. Quod uidens Andreas Tanczinski, q̄ prius in domo Nicolai Kislingk in platea fratrum se cōcluserat, mortuū correptus, in monasterium sancti Francisci cum Nicolao Szczezignowski, Spitkone de Melstein & Ioanne filio suo fugit, & in turrim ecclesiæ se recepit. Illicq; parum muniti sibi ratus, comitibus in ea remanentibus, in sacrarium cucurrit, & se occultauit, sed illic ab irruente, rabida, & furiosa turba repertus, testa capitis rupta & cerebro effuso, occisus est, & de ecclesia usq; ad prætorium per plateam fratrum, per furiosam plebē, mortuus, tractus est. Illic quoq; in cadauer se uitum est, & iuxta prætorium cadauer biduo tentum, tercio demum die ad sancti Adalberti ecclesiam illatum, & quarto amicis redditum est, & tandem in oppido Xansz sepultū. Citati ergo Graccouienſes ciues anno domini 1462 petebāt feria tertia in uigilia Epiphaniarum, se coram Aduocato in urbe iurare Maydenburgenſem secundum priuilegia eorum iudicari, rege uero & cōsilio (q̄d ipsi Graccouienſes in hoc casu iuris Maydeburgenſis ordinē nō seruassent) ad pœnam capitis eos damnante, uenerunt sabbato infra octauas Epiphaniarum ad prætoriū, Nicolaus Skora de Gay Castellanus Kalisiēnſis, & Nicolaus Pienyazek Succameranius & Capitaneus Graccouienſis a rege missi. Et reperiētes cōsules ac communitatem simul congregatos, quattuor ex cōsulis uidelicet Conradum Lang, Stanislaum Lamither, Iaroslauum Szarley, Martinum Belze. Item ex cōmunitate Ioānem Teshnar, Ioānem Volwram pellificem, Albertum pictorem, Nicolaum Serliang calcarificem, & Nicolaum magistrū lictorū, ad pœnā poposcērūt. Qui ut reliquū corpus ciuitatis saluū fieret omni culpa uacantes, dediti sunt, & altera die in castrū deducti, in turris partē demissorē trusi sunt. Vbi quinq; diebus cōmorati, sacra cōfessione, sacroq; uiatico perfūcti, die Veneris quintadecima Ianuarii, per Petrum de Vaszmunthow iudicem Sandomiriēnſem sentēciati, sex tantummodo uidelicet Conradus Lang, Stanislaus Lemither, Iaroslauus Szarley, Albertus pictor, Nicolaus Szerliang, & Nicolaus magister lictorum, publico gladio in castro Graccouienſi, sub turri quæ Thinczienſis intulatur, decollati sunt & in ecclesia sanctæ Mariæ in medio ecclesiæ in uno tumulo, nō sine uniuersæ ciuitatis grādī comploratu sepulti. Tres residui scilicet Martinus Belze, Ioannes Teshnar, & Ioannes Volwram, Ioanni Rapscinski iuxta condemnationem traditi sunt, & altera die in Rapstin deducti, in custodia habiti sunt. Nicolaus uero Creidlar tanq̄ mente alienatus, in Melstein se cōtulerat. Accidit & tertia plaga in eadem ciuitate Graccouienſi. Nam die Martis, uigesimaseptima Aprilis, anno domini 1461 ignis e monasterio sanctæ Trinitatis (certis fratribus

Seditio Graccouienſis orta.

Andreas Tanczinski interitus.

Cōsules Graccouienſes pœnas pendunt.

(certis fratribus ut fertur alchimiam laborantibus) exiliis, testum ecclesiæ subita celeritate corripuens, late incendium diffudit, & monasteria & ecclesias sanctæ Trinitatis, & sancti Francisci consumpsit. Item plateas Castrensem, Fraternitatis, Columbatū, Argentariorum, Lixarum, Legati, Pistorū & Iudeorum. Et fuit plaga ingens, ducentis milibus florenorū uix restaurabilis. Propter hæc mala & ministrorum ecclesiæ persecutionem, testa beati Stanislai prodigiose, a Ioanne Archidiacone & administratore Graccouienſi in processione portata, sudauit, & dum abstersione siccaretur, sudare non destitit. Eodem anno 1462 die Martis, decima octaua Maii, rex Kazimirus, gentibus suis in sex agmina partitis, ex Wschowa in pulcherrimo apparatu, uersus Glogouiam egressus est. Et dum Glogouiam appropinquaret, Georgius rex Bohemiæ, ad unum miliare ei occurrit, & in equis sese mutuo salutantes rex Poloniæ in arcem Glogouienſem, Bohemiæ uero in pretorium deducti sunt. Superatum se rex Bohemiæ Georgius a Kazimiro rege poloniæ, tam apparatū q̄ numero & robore gentium, plusq; triplicato numero asseruit & miratus est. Nouenis diebus consilio uacabant, & fœdus in mortem utriusq; regis duraturum sanxerunt. Et ne super castris Oswanczim, Volek, Zathor, Ziuecz, & Szeuior regem Poloniæ Bohemus inquietaret, edixerunt. Circa festum autē Bartholomei eodem anno Borznyi de Skrzyn, ex Bitheza & Wlodek filius eius ex castro Lethawa, cum mille quingentis hominibus rapti uere solitis, in terra Oswanczimienſi Petram situ & natura firmissimā, quam fluuius Szola abluit occuparunt, & eam spolio oppido Zari incastellauerunt, & Bukowiecz appellarunt. Exinde uniuersam terram Oswanczimienſi spoliis & flammis uastabant. Hos feria quarta post Mathei, Nicolaus Pienyazek Capitaneus Graccouienſis obsedit, & grauissima fame præstos, ad ditionē feria quarta in uigilia Simonis & Iudæ apostolorū compulsi. Petrus Donin de domo Agnorum, regii exercitus Capitaneus, simili & maiori fortuna usus, die Veneris, die decima septima Septēbris, prope oppidum Pucki, exercitum Prutenicum conflixit, cuius duces erant Fridericus Rewnecke & Caspar Nostwicz, acerrime pugnabāt, & fatigati obmissa pugna omnes quiescebant, superuenienteq; nouo, quis pauco subsidio Polonis, bellum resumpserunt, temerarie plusq; strenue decertātes. In quo Friderico Rewnecka sauciato, hostilis acies in fugam uersa est, & in ore gladii persequuta. Extunc negocia belli regis Kazimiri in Prussia dictum meliora succedebant. In Mazouia uero mortuo Boleslao duce Plocenſi, iudicialiter rex Kazimirus in Piotrkow cōtra duce Conradū processit, q̄ terrā feudalem regi Kazimiro debitam occupasset. Diffinitumq; fuit per iudicem Stanislaum de Ostrog, uigesima Nouembris, ducatum Plocenſem regno pertinere, & ideo regem in possessionē ipsius mittendum decreuit. Et rex Kazimirus in die sancti Nicolai Rauam perueniens, a Grothone Czesznik, deinde in Gostinin progrediens, a Nicolao Kuczinski possessionem sibi traditam. A militaribus uero utriusq; districtus, fidelitatis iuramentum accepit.

CAPVT LXII.

Nno autē domini 1466 oppido Choynicza in Prussia per obsidionem &

Ignis ex Clauſtro sanctæ Trinitatis exortus

Prodigium

Kazimirus Poloniæ, Georgius Bohemiæ regis conuentus & pacta.

Constitus Poloniarum & Prutenorum.

Processus iudicialis Kazimiri in Conradū ducem Plocenſem.

Inscriptio pa-
cis.Bellum 150
annorum.Bellum anno-
rum 14. finitū.Rudolphus le-
gatus apostoli-
cus.Orator aposto-
licus Gracco-
uiam uenit.Primogenitus
kazimiri in re-
gem Bohemae
electus.

Georgij mori.

dionem & emacérationē cōquisito. Facta est pax perpetua die solis decima nona mensis Octobris. Et in priuilegio perpetui foederis, Rudolphus sedis apostolicæ legat⁹ manu propria se subscripsit, & tres notarii publici. Sigillis insuper regis Kazimiri, & Lodouici Magistri Prussiae, Prælatorū quoq; & Consiliariorū partis utriusq; roboratū est. Tūc recuperatæ sunt, & ad corpus regni Poloniae, terræ Pomeraniae, Chelmen, & Michalouien, redierūt. pro quibus recuperandis centū & quinquaginta annis pugnatū est. Tunc etiā Culmien ecclesia metropoli & matrici suæ ecclesiæ Gneznen reunita est, q̄ per annos circiter ducentos, ab ecclesia Polonica abstracta, Liunica Rigē si (in rerū natura dum Chelmen fundaretur nondum extatū, & per longa terrarū marisq; spacia distanti) adiecta erat. Tunc quoq; bellum Prutenicum quattuordecim annis sub rege Kazimiro agitatū, finitū est. Et rex Kazimirus ad pugnandum & euertendum Bohemos hereticos, per Rudolphum apostolicū legatū, Lauantinū Episcopum adhortatus est. Et anno sequēti, Graccouia feria tertia post Iacobi apostoli, quæ fuit uigesima octaua Iulii ueniēs, idem Rudolphus omnium processionū & uniuersitatis honore exceptus, supplicauit. Vt rex Kazimirus unanimi electioni, de eo Iglauia p Barones Bohemiae, de mādato summi Pontificis factæ, consentiendo, regnum Bohemiae per se uel suū filium susciperet, sed propter fœdus quod cum rege Girzik in Glogouia pepigerat, nō acquieuit. Aiuunt Astrologi regi Kazimiro horoscopasse & ascendisse in suo natali principiū Capricorni, & ex naturali inimicitia Prutenos sub signo Cancrī, quod est oppositū Capricorno locatos, expugnasse. Non autē talis inclinatio contra Bohemos Leoni subiacentes fuit. In anno item domini 1470 Alexander uir insignis electus, confirmatus Forlinien, & Orator apostolicus, Graccouiam uenit. Postulauit, ut Kazimirus rex Poloniae, in Georgium regem Bohemiae hereticum, & ecclesiæ Romanæ rebellem, cōsurgeret. Item ut affinitatē & fœdus cum Mathia rege Hungariae, per filiam quam antea per Prothasiū Episcopum Olomuncen in coniugem postulauit, iungeret. Et q̄ regē Mathiam in ecclesiam Romanam optime meritum, a iure regni non rescinderet. Kazimirus uero nunciis ad Imperatorem Romanorum Fridericū missis, obtinuit, ut primogenitus ipsius filius Wladislaus uiuente & consentiente eo, in regem Bohemiae coronaretur. Et sequenti anno Georgio Posdzebraczki rege Bohemorū defuncto, eum in Pragā in regem Bohemiae coronandū misit. Mortuus est autē Georgi⁹ rex Bohemiae morbo enormi, & inflatura pedum grauatus, in Pragā, in curia regia anno dñi 1471, die Veneris uigesima secūda Martii. Quē præceptor suus scelestus, & Bohemorū seductor erroneus, Ioānes de Rockeczian, quindecim ante diebus fato & morte præcesserat. Cadauer autē ipsius Girzikonis altero die exenterado, epātis medietas corrupta, & in felle lapillus ouo colūbino similis, & abdomen quātitatē palmarū, reperta sunt. Quod sequentibus diebus in ecclesia sancti Vēcesslai, inter busta regum Bohemiae debili pompa conditū est. Bohemi ergo reiectis cæteris competitoribus regni, Wladislaum Kazimiri regis Poloniae primogenitū, in regem Bohemiae feria secūda post Urbani, die Lunæ, quæ fuit uigesima septima Maii, hora duodecima

duodecima, concorditer acclamarunt & elegerūt. Præter tres dominos uide licet Ioānem Rosemberski, Sdenkonē Konopniczki, & Henricū Hradeczki q̄ partē regis Hungariae sequebātur. Audito Mathias rex Hungariae Bohemos eius parti non fauere, in furorem uersus, cœde, igne, & graui crudelitāte in Bohemos debachatus, arces & oppida eorū diruit, & in deuictos deseuit. Wladislaus autē in regem Bohemiae electus, eodem anno die Iouis, 25. die Iulii, quæ est dies sancti Iacobi apostoli, de Graccouia egressus, habēs in exercitu septem milia equitū, & duo milia peditū exercitatorū militū, per Skauinam & Oswanczim, usq; in Pragā peruenit, quā die Lunæ decimānona Augusti attingens, summo honore omnium processionū & omnium ordinum atq; statuum exceptus est, & in regiam deductus. Die tādē Iouis 21. Augusti in ecclesia metropolitana Pragē, per Nicolaum Episcopū Camienyecen, alias Podoliae, assistētibus sibi Paulo Laodicien, & Vincētio Ene, sieni Episcopis, quindecimo gradu Libræ ascendente, cū ingenti leticia omnium coronatus & inunctus, sacramento eucharistiæ, sub una tantummodo specie deuotissime procuratus est. Auditis his, quæ in Bohemia facta fuerāt, Hungari, regem Poloniae Kazimirum, frequentibus nunciis & promissis fatigarunt, ex quibus præcipui fuerunt Ioannes Archiepiscopus Strigoniē, Ioannes Episcopus Quinqueecclesiē, & Rainoldus de Rosgon, ut eis secundogenitū filium suū Kazimirū pro rege mitteret, quia Mathias rex eorum exterminium, per spolia, & improtectionē a Thurco eis timeret. Rex itaq; secundogenitū suū cum duodecim milibus equitū & peditū, inter quos mille Thartari erant, in Hungariā misit, qui usq; ad Nitram peruenit, & illic consedit, & nemo ex Hungaris ad eum uenit, nec sumptus in expeditiōnem, & bellum secundū promissā præbuit, sed fide uariata, Mathia regi in Buda cōmoranti subsidia ferebāt. Et quom donatiū deficeret, Almaricus exercitus, qui apud principem Kazimirum merebatur, discessit, quē plures aulici regis Poloniae, Kazimiro principe filio eius deserto, in demos reuersi sūt. Postea obprobria & aliqui eorum carceres passi. Hoc cognito rex Mathias, cum nouo exercitu Kazimirum, in Nitra uallare appropinquādo disponebat, qui ex Nitra feria quinta in die sancti Stephani Prothomartyris, nocte cum aulicis egressus, tam præcipiti cursu nullo persequente in Ilawa castrum suarū partium peruenit, ut sexaginta quadrigas illum sequētes, ab agresibus intercipi permissit. Paulo Iassenski cum quattuor milibus armatorum pro defensione Nitrae relicto, quam egregie contra regem Mathiam defendit. Et facto pacto uersus Turzecz in comitatu quattuor milium armatorum discessit. Hunc rex Mathias rupto pacto, insequutus est, sed cognito Pauli Iassenski, & sui exercitus animo obstinato retorsum abiit. Et quattuor loca incastellata scilicet Ilauiam, Turcz, Michalow, & Vbyena expugnauit, quintum uero præsidium in Stropkow; in obsidionē non peruenit. Inflatus ea felicitate Hūgaria rex, plura signēta de suis trophæis, quasi exercitū principis Kazimiri, de quindecim milibus acie conflisset, & pluribus clenodiis, & uasis præciosis spoliatum, de Pannonia turpiter euicisset, summo Pontifici & pluribus regibus & principib⁹ orbis, ad potentiā & gloriam suā

Resistentia ele-
ctionis.Wladislaus
Graccouiani
egressus.Wladislaus exco-
pio & corona-
tio.Nunciū Hun-
garorum.Dolus Hunga-
rorum in Wla-
dislaum.Mathias rex
Hungariae de-
los Kazimiro
fuit.

Falsa uictoria

Duo Cometes
notabiles.

Duratio infi-
gnis.

Legatus papa
ad kazimiru.

Exercitus Po-
lonorum a Ma-
thia rege deu-
ctus.

nam suae uirtutis perscripsit. Ioannem Strigoniensem Archiepiscopum ex Wratisslavia oriundum, Ioannem Quinqueecclesiensem, & alios afflixit. Armigeri qui a pud Pannonias militauerant, in Polonia reuertentes, dum stipendia illis tardius soluerentur, in bona ecclesiastica dioecesis, praesertim Graccouiensem seu ac crude, deinde in quolibet obuios grassari libere coeperunt, etiam in suburbis Graccouiensem affuerunt, & apparuerunt. Duo Cometes praefatorum malorum causas, unus in autumno praecedentis anni, ualde magnus & rubens, ante lucem aurorae oriens, caudam antrorsum & in occasum porrigens, uno mense uel circa durans. Ego in puericia mea ad litterarum palestram cum pedagogo ante lucanum pergens, saepius eum inspexi, artem astrorum nondum scies quam quomodo conquiesciui. Cometem Mathucam aut militem de natura Martis, per finem signi uirginis, & per libram gradientem iudicaui. Alter Cometes in proximo scilicet in Ianuario, anno Christi 1472 apparuit, solem post occasum suum sequens, caudam uel sus orientem post se satis longam trahens respectu tamen praecedentis multo minor fuit, qui duobus mensibus uel circa perdurauit. Scieque talem Astronomi dominum Astone, de natura Mercurii & paruum Saturni nuncupant, primo sub Aquario transiit, postea sub piscibus & Ariete, semper solem sequens. Subsequutus fuit ingens ardor caliditatis & siccitas quasi per tres aetates, litelque & bella in Hungaria, in minori Polonia, Bohemia, Germania, Burgundia, & Francia emerferunt.

CAPVI LXIII.

In hoc anno Marcus, natione Venetus tituli sancti Marci praefbiter Cardinalis Patriarcha Aquilegiensem, ad Kazimirum Poloniae regem, a Sixto papa quarto missus, Graccouiam die Saturni, quarta mei sis Iulii aduenit. Kazimirus Poloniae rex, obuiam illi personam uelut uersus, cum Kazimiro filio in comitatu insigni exiuit, Et a processione omnium ecclesiarum, ac uniuersitatis magno honore, a tribus tandem filiis regis, Alberto, Alexandro, & Kazimiro pulchre coram perorantibus, exceptus fuit. Altera die splendido prandio relictus, & audientia illi die sequenti concessa, commemoratis perniciosi criminibus Thurci, pacem cum Hungariae rege multipliciter persuasit, obsecrans regem, ut quae armis quaesiturus erat, per conditiones pacis suscipere, & cum ceteris Catholicis regibus contra Thurcum in arma prodiret. Ex Graccouiaque transiens, in Nissam & postea in Oppauiam, Cardinalis Marcus pacem inter reges Poloniae & Hungariae componere nitebatur, nec efficere potuit. Concitauerunt ergo Poloni, & immiserunt in Hungariam bellicosos pedites, qui nationis polonicae fuerunt omnes, fratres appellati. Hos rex Mathias in duobus montibus, Modragora & Bukowecz, quos in Hungaria in castellauerat, expugnauit & contriuit. Et in principio sequentis anni 1474, missa Tarczithomaz cum sex milibus armatorum, oppidum Smigrod nocte intempesta, oppidanis nihil suspicantibus, clam conquiesciuit, & arcem machinis expugnauit. Deinde oppida Iaszal, Brzostok, Colaczioze, Frisath, Dambrowdzal, Dubia, Pilino, & uillas prope ducentas incendio conflagrauit. Et oppidum Grosno uallando, libere in pradis & caedibus grassabatur. Donec per constitutiones pacis

tutiones pacis a rege Hungariae Mathia, tarde impetratas, gentes ipsius in Hungariam fuerunt reuocatae. Conuersusque contra Petrum Comorowski Polonum de nobilitate ciphorum, sub eo munitiones & castra Rosenberg, Hradek, Zabnyecz, Vetus castrum & sancti Nicolai, & Likawa expugnauit. Castro uero Horawa in quo se concluderat, octo milibus florenorum redemptione, cum omni suppellectili in Poloniam ipsum abire permisit. At Kazimirus rex Poloniae, in rege Mathia, suas & Wladislai regis Bohemiae iniurias ultumiri uolens, die Veneris duodecima Augusti, anni praefati, ex noua ciuitate in Mstow processit, & exercitum polonorum, Lithuanis & Thartaris illum augmentibus, ac sexaginta milia pugnatorum estimatum, collectum, in Slesiam uigesimam sextam Septembris promouit, & duobus oppidis Crucebork & Biczina conquestis, cetera obmisit. Odraque apud Chrapkowicze superato, statua prope Olauia tenuit, ubi pabulatores eius die Mercurii, duodecima Octobris in ortu solis, exercitus regis Mathiae de Wratisslavia, in qua se concluderat, emissus, iuxta uillam Swonowicze inuasit, & facile fudit. Quomque tumultuarii milites & caterua Thartarorum accurrisset, gradis instaurata fuit pugna, regeque Kazimiro uexillum maius cum aulicis & Lithuanis mittente, sub ducatu Pauli Iassenski, ex tempore hostilis exercitus terrore nimio agitat, terga uertit, fugientesque passim caesi & capti sunt. Numerus desideratorum mille, captiuorum uero insignium sexaginta erat. De captiuis fuerunt, Vlticus Perltenski, Petrus Haugwicz, Paulus Karwath, & ceteri. Venit tandem die Lunae 14. Octobris Wladislaus rex Bohemiae, cum uiginti milibus quorum maior pars erat peditum, per regem Kazimirum, adhuc statua circa Olauia tenentem, hilariter exceptus, & dudum expectatus. Ipsius enim causa bellum gerebatur, exinde ad Wratisslaviam coniunctis exercitibus itum est & ciuitas ex una parte, a longe tamen, est obsessa, sed non expugnata, quia absque ordine omnia fiebant, populationemque & pabulationem absque duce agentes interciperentur. Intantum ut omnes turres & omnia ergascula Wratisslaviensem captiuis polonorum impleta fuerunt. Casualique exorto incendio, quod uertus augebat uehemens, multi mortales, equi plurimi, & currus cum uictualibus quingenti, tanto exercitu opem non ferente, absumpti sunt. Repertaque fuerunt in semiuistis quadrigis pixides diuinissimum sacramentum eucharistiae continentes, & intellectum est, conflagrationem ignis, plagam fuisse dei. Viridens autem Mathias rex Hungariae, utrumque regem cum tot gentibus nihil agentem, timiditate quae eum inuaserat, deposita, gentes suas in terras Viennensem & maioris poloniae misit, quae illas oras frequentibus incendiis, rege Poloniae non obstante uastarunt. Intruerunt & gentes ducis Nicolai Oppolien in oppidum Clobuczko, sed ab oppidanis magna clade deuicti sunt. Caspar Szak, & Melcher Leber ceterique homines ducis Kozuchouien, & terrigenae Glogouien, oppidum Miedzirzec, negligenter obseruatum, nocte intempesta incenderunt & receperunt, arcem uero Sandiuogius Capitaneus, auro ut fertur illis tradidit. Qui omnem illam oram usque ad ciuitatem Posnaniensem in spoliis & incendiis afflixerunt. Accidit deinde in exercitu Poloniae & Bohemiae regum, caristia, fames, dissinteria, & apidimie. Coactique sunt ambo reges sufferentias

Petrus Como-
rowski.

kazimiru uisio

Ingressus in
Slesiam eiusdem

Constitus.

Desiderati &
captiui.

Captiuitas po-
lonorum.

Ignis uehementia
Wratisslaviae

Mathiae audacia

Sinistra fortuna
exercitus
Polonorum.

sufferentias, quæ ab illis a rege Mathia Hungariæ expetebantur, concedere & certis habitis tractatibus fœdera in duos annos cū dimidio conclusa sunt cum maxima Polonorum & Bohemorum iactura, qui nulla re memorabili gesta, discesserunt. Rex autē Mathias Hungariæ, more suo litteras ad summū Pontificem, ad Imperatorem Romanorum, & alios Reges ac Principes scripsit, suam potentiam efferendo, & regum Poloniæ atq; Bohemiæ extenuando. Scripsit & Gabriel frater minorum Episcopus Agriensis, postea Cardinalis, earmina inuectiua contra Polonos, quæ incipiunt. Bruma uenit, nix alba ru it, migrate Poloni. O fugite ad proprios algida turba lares &c. Cui ex aduerso Gregorius Archiepiscopus Leopoliensis pro Polonis rescripsit. Garrula lingua tace, nec sensu nec ratione, Vlla uales, uerba pudenda uomis &c.

CAPVT LXIII.

ANno autē domini 1477 instigante, ut ferebatur, rege Hungariæ Mathia, Cruciferi Prussiæ defectionem parabant, & Nicolaus Comorowski castra quædam in castellauit. Misso uero Petro Donin Castellano Siradiensi, cum sexingentis equitibus & quadringentis peditibus. Adiuncto ei Ioanne Biali, in Mariemburk Cruciferi cū quibus duces Mazouite pactū habuerunt a defectione cesserunt. Iacobo quoq; Dabienki Palatino Sandomiriensi & Capitaneo Graccouienſi aduersus Comorowski expedito, castra Barwald, Szefflari & Ziuecz, per obsidionem sub septem septimanis conquesta sunt. Et castrum Barwald ualde spissum & forti muro munitum, iubente rege Kazimiro deiectum & solo equatum est. Ziuecz uero incendio deletum, Szefflari Marco Ratoldi, eo qd pecuniæ a rege in eo haberet inscriptas, est restitutum. In anno quoq; sequenti bellum contra regem & regnum Martinus Tresslar Magister Prussiæ, & Nicolaus Tungen occupator Varmienſis Episcopatus resumebat, sed ex tempore deciderunt. In annoq; 1479 Nicolaus Tungen in Piotrkow ueniens, regi Kazimiro reconciliatus, iuramentum fidelitatis præstitit. Tandem & Martinus Tresslar Magister Prussiæ, omni pertinacia deposita, die Saturni, nona Octobris eiusdem anni, iuramentum fidelitatis regi in arce nouæ ciuitatis, in præsentia oratorum regis Hungariæ, Stephani Comitissæpussienſis, & Venceslai Beczkowski Bohemi, præstitit. Anno autē domini 1485, die Iouis, quindecima Septembris, quæ fuit in crastino exaltationis sanctæ Crucis. Stephanus Palatinus Valachiæ iuramentum fidelitatis eum suis Boyariis regi Kazimiro in Kolomya oppido Russiæ præstitit. Vbi nonnulli stipendiarii Bohemi, qui noctua exercitum præfati Stephani Palatini inuadentes deprædati fuerant, rege mandante, capite truncati sunt. Acceptoq; exercitui mercede conductoq; a rege, Stephanus Palatinus Thurcas grassantes, de Valachia expulsi, & duces exercitus remuneratos, una cū exercitu in Poloniā remisit. Et quia Thartari sæpenumero terras Russiæ & Lithuaniæ uastabāt, rex Kazimirus contra eos Ioannem Albertum terciogenitum expedit, quo aduentante, Thartari ad sua se receperunt. In anno quoq; domini 1489 iterum contra eosdem missus, decima die mensis Iulii de Graccouia exiit, & Thartaros circa fenosa loca comprehensos fudit, & reliquos dissipatosse terris Russiæ effugauit, ad

Litteræ Mathiæ.

Castrum Barwald demolitum.

Homagia Kazimiro præstatur.

Ioannis Alberti in Thartaris victoria.

uit, ad genitricemq; cum triumpho & gloria rediit. Mathia autē rege Hungariæ, in Vienna Austriæ morte absumpto. Anno domini 1496, die Lunæ, quinta mensis Aprilis, dominica siquidem Palmarum quom letaretur ex peroratione legatorum regis Franciæ, inter prandendum fucus afferre sibi iussit, quas quom ab aulicis consumptas didicisset, nimio furore & ira captus, in Apoplexiā incidit, qua oppræssus mugitus quosdam addidit, insensibilis tamē iacuit. Donec in crastino post palmarum spiritum exalauit, tūc Ioannem Albertum ab Orsag. i. cōmunitate nobilium in Rakosze electum, rex Kazimirus in Hungariam misit. Qui die solis 17. mensis Iunii, cum notabili exercitu summo mane diuinis officiis ex mandato festinanter peractis, de Graccouia egressus, per Sandecz & iuxta Cassouiam transiens, usq; ad Pest peruenit. Compertoq; qd Wladislaus germanus eius senior natus, & rex Bohemiæ a pontificibus & potentibus regni Hungariæ dudum uocatus, & dominica circa exaltationis sanctæ Crucis, quæ fuit decimanona mensis Septembris, in regem Hungariæ in alba regali fuisset coronatus, & Budæ residentiam tenens, oppidum Pest & loca uicina gente armata aduersus Ioannem Albertum opplesset, a Pest retrocedens, Cassouiam obsedit. Castrumq; Szarisz & oppida Aperies, & Cibinium cum adiacentibus in deditiōe accepit, sed & nouam ciuitatem seu Riuiulum dominicæ, per quosdam suos armigeros expugnauit, quod Hungari perpendentes, & Cassouiensibus obsidione laborantibus subuenire cupientes. Pro concordia fratrum instabant, & eam circa carnispruium in præsentia præfatorum principum & fratrum in campo iuxta Cassouiam confecerunt. Ut Wladislaus Hungariam tanq; rege legitime coronato possidente, Ioannes Albertus ducatum in Slesia maioris Glogouia cum Kozuchow, Wladislaw & possessione oppidorum olim ducis Zeganeſis acceptaret & teneret, quod & factum est. Sub eo tempore puta circa festum Epiphaniarum, sydus crinitum quod Cometæ uocant, subtercia facie piscium apparitione emersit. Ab astrologis dominus Astone nominatum capite nō magno, cauda uero prolixiore, sed tenui & parua lucis, de natura Mercurii, sequebaturq; solem post occasum, cauda post se ad orientem protensa. Tamen concordia fratrum cōflata fuisset, & decreto firmato, Glogouia cum certis oppidis Slesiæ duci Ioanni Alberto assignata esset, simul & per Capitaneum ipsius Ioannem Polak, in usufructum & possessionē acceptata fuisset. Attamen Ioannes Albertus persuasus de Hungaria minime exiit, quod Hungari moleste ferentes, Stephanum Comitem Scepusienſem, & regni Hungariæ Palatinum ac gubernatorem cum duodecim milibus armatorum aduersus eum destinarunt, quo cum in kalendis Ianuarii alias prima Ianuarii anni Christi 1491 circa occasum solis cōgrediens, Ioannes Albertus facile superatus est, quoniā dumtaxat bellatorum duo milia hahebat. Nox tamen atra non parum adiumenti superatis & fugientibus præbuit. Dux quoq; Ioannes Albertus a suis in tenebris derelictus in captiuitatē Hussaronum uenerat, quem ex loquela quidam aulici cognoscentes, singillatim unus post alterum cum clamore (ut putarentur plures) accurrentes eripuerunt, & in Aperies deduxerunt. Et sequentibus diebus per compositionē facta pace, Hungari uersus Budam, dux uero Albertus Graccouiam

Mathiæ regis obitus.

Successor sibi eligitur.

Dissensio propter regnum.

Apparitiō Cometæ.

Ioannis Alberti permanentia in Hungaria.

Stephanus Comes Scepusienſis aduersus eum pugnat. Ioannes Albertus superatus.

Kazimiri gen-
tutines.

Kazimiri mors

Pompe fune-
bris descen-
ditio.

Kazimiri statu-
ra, mores, &
gaita.

Pacientia eius.

couiam diuertit, quem uenientem, Graccouienſes honorifice ſuſcipientes in arcem Graccouienſem deduxerunt. Et illic uſq; in diem mortis Kazimiri genitoris ſui permanſit. Kazimirus ſiquidem genitor ipſius & rex Poloniae, poſt feſta paſche eodem anno 1492 ſenſim ex profluuiio uentris in Lithuania agro- rare cepit, & quom ſui philoſophi reſtringere aut noluerunt aut non potue- runt. Monachoru minoru de obſeruantia, quos uulgariter Bernardinos nun- cupat, accepto conſilio. Pane groſſiſſimo ac nigerrimo Lithuanico in Grod- no uentre conſtrinxit. Et exhilaratus in ſuos medicos inuexit, q; relligioſoru medicina pluris ualeret q; in arte medica doctorum. Ccepit tamen ſtatim ſe- cundum pedes tumere, quod quom nec fratres, nec philoſophi curarent, Iaco- bum de Zaleſze ſuum medicu percontado requiſiuit. An adhuc ſpes eſſet ſanitatis, qui quom reſpondi ſet minime, tanq; fortis athleta imperterritus ſubiunxit, ergo moriedum eſt, & medico addente, utiq; Vadas ergo inquit, aſtanti, pro confefſore & pro ſacerdotibus, ut mihi ſalutaria praebeant ſacra- menta. Perceptis itaq; rite ſacramentis, & teſtamento facto, in priuatis & ab- ditis locis centu milia aureoru oſtendit, quos inter filios partiendo, Ioanni Al- berto minima ſortem designauit, quonia inquit in Hungarico bello multa ab- ſorplit, ſicq; in pace mortuus eſt, in caſtro Grodnenſi, die Iouis, ſeptima men- ſis Iunii proxima ante feſtum Penthecoſtes, ut eiufdem menſis principiu exi- cium mortis eſſet, cuius finis initium regni & coronae erat. Regnauit autem in Polonia quadragintaquinque annis, abſq; decem octo diebus. Non computatis duobus annis & medio, ab interitu germani ſui Wladislai in Thracia, quibus regnum Poloniae uacauit. Relatus autem & adductus Graccouia, eade die ſci- licet undecima die meſis Iulii, quae eſt dies traſſationis ſancti Benedicti poſt meridiem, in dextra parte ſacelli noui ſanctae Crucis, per reginam Elizabeth conſortem eius conſtructi, ſepulturam accepit. Cuius opera mauſeolum eſt ſuperpoſitum marmoreum, cum ſupereminetia lignorum rubefactorum. Erat autem maxima pompa tam in ſepultura q; in exequiis, cohoneſtate & fu- nebria peragente regina Elizabeth, cum filiis, Praelatis, Pontificibus, & Ba- ronibus regni. Aderant proceſſiones totius urbis, & equites armati cu uexil- lis ſecundum numeru prouinciaru, quibus dum uiueret imperabat. Aderat & uniuerſitas ſtudii Graccouienſis: clerici, & plebis multitudo copioſa. Fuit au- tem rex Kazimirus procerae ſtaturae, ſecundu anteriore capitis parte a uerti- ce per totum caluus, faciei oblongae & macrae, uocis bleſae, ab ineunte aetate uſq; in finem uitae ſemper uenator & auceps. Canes uenaticos plurimu dili- gens, quod ex uno exeplo cognoſce. Du Wladislau dux Ribnicenſis & Plezi- nenſis, ſatiuus agnominatus, donaria Wladislao regi Bohemiae miſſa interce- piſſet, & parum iri ſibi praecaretur. Canes inquit uenaticos dumtaxat red- dat, & cetera poſſideat donaria, tanq; canes maioris ualoris fuiſſet rebus ce- teris. Fuit homo ſemper ſobrius, aquam bibens, uinum, ſiceram, ceruiſiam, & pharmacu nunq; guſtans, & odorem eorum execrans atq; faſtidians. In ue- nerem procliuius, balnea & tomentationes crebras amas. Commellationi & comellationi indulgens ac intentus, laboris, frigoris, fumi, uenti, aſtus patien- tiſſimus. Poſtq; ex ducatu Lithuaniae in regem Poloniae aſſumptus eſſet, cle- rum perturbauit

rum perturbauit, praecipue pro Episcopatu Graccouienſem contententes. De- inceps uero ad tempora uitae, eum multu ueneratus, ad praedia ſapenumero uocabat, ut quottannis Graccouia ueniret. Praelatos, Canonicos, Doctores & Magiſtros aleret, & prandiis oppipare inſtructis reficeret. A ſubditis ſuis pecunias corrogabat, petebat, & mutuabat, promiſſi memor & uerax. Mu- tuataq; perſoluens, regioſ prouentus, caſtra & oppida arendans & inuadias Edificia negligens, ita ut pleraq; caſtra ſui domini colapſa rueret, aut tectis denudata priuarentur. Coniugis ſuae reginae Elizabeth ſecundus amator, & ab ea reciprocis adamatus amoribus, ut ſocius coniugium inter eos ore om- nium diceretur. Prolem quoq; frequentem & numeroſam, mares ſex, ſceminas ſeptem procreauit. Ex quibus quattuor reges fuerunt. Wladislau primo- genitus rex Hungariae Bohemiae q; Ioannes Albertus, & Alexander. Item Sigismundus, reges Poloniae ſucceſſiue regnantes. Kazimirus autem ſecundo genitus, priuſi praefocatus, in Vilna tumultus requieſcit. Et ut fertur pro ſa- citate uitae miraculis coruſcat. Vltimus filius Fredericus, Cardinalis tunc ſanctae Luciae in ſeptem ſoliis, Archiepiſcopus & primas Gneznenſis, Episco- pulq; Graccouia fuit. Septem autem filiae fuere. Hedulgis maior natus Georgio du- ci Bauariae deſponſata. Sophia ſecunda filia Ioanni Marchioni Bradenbur- genſi. Anna quinta filia Boguſlao duci Stolpenſi & Sterinenſi. Barbara ſexta filia Georgio duci Miſzneſi. Vltima earum Elizabeth Legnicenſi duci nu- pta. Elizabeth autem tertia inter filias immatura morte praeventa, in ſepul- chro Hedulgis matertera Graccouiae tumulata quieſcit. Similiter Eliza- beth inter filias quarta in pueritia occumbens, in dextra parte chori ſepulta eſt. Insuper rex Kazimirus cum Cruciferis fratribus Theutonicis in Prussia longum & periculoſum geſſit bellum, quos tandem poſt quattuordecimum annum ſuperauit ac domuit. Et reſurgentes iteru & iterum tanq; Hercules claua, Idram renaſcentem, & Anthem e terra ſurgente occidit & ſilere coe- git. Glorificet ergo deum Polonia, q; caſtra & ciuitates munitas, labore alie- nigenarum conſtructas, per regem Kazimiru regno Poloniae contulit, ut cu- ſtodiret legem domini & iuſtificationes eius requireret, quoadmodum in pſal- mo centesimo quarto dicitur. Dedit illis regiones gentium, & labores popu- loru poſſederunt, ut cuſtodiat iuſtificationes eius & legem eius requirant.

CAPVT LXV.

Anno domini 1447 Sbigneus Episcopus Graccouienſis eccleſiam Collegiatam in noua Sandecz cum aliquot Praelaturis & Prae- bendis fundauit. Eodem anno multa ſpolia & furta in regno po- loniae ſub hyemem per raptores & fures de Slesia & Hungaria ſuborta fuerunt. Et non erat deſenſor, rege Kazimiro in Lithuania manente Anno domini 1448: Veniente ex Lublin a rege Kazimiro in Graccouia Ba- piſta Episcopo Camerinenſi nuncio apoſtolico. Praelati & Capitulum Grac- couienſis, Conſulatusq; & ciues Graccouienſis in mille quingentis equis, ſplendi- de obuiam exeuntes, eum ſuſceperunt. Vniuerſitas autem Graccouienſis nullam ei, etiam monita & rogata, reuerentiam ſacere uoluit, quonia concilio Baſili- enſi, & non papae electo, aſſiſtebat. Propter quod praefatus Episcopus Ba- piſta contra

Proles kazimi-
ri ſex uultusq;

Expreſſio po-
tentiae ſuae in
Prutenſis.

Raptores in
Poloniae.

Baptista Episcopus Canonicus Cracouiensis uniuersitatis hostis.

Ioannes de Huniadi Thuriaci ingressus.

Poloni & Bohemi uicti.

Scisma decem annorum ruptum.

Dauid Constantinopolim petiit.

Iubilus cum peste.

Iskra uictor in Ioane Huniadi.

Swirigal obiit.

pulsa contra uniuersitatem fremebat, & eam beneficiis priuare conabatur. Ac cum consensu regis de regno expellere, quem Sbigneus Cardinalis & Episcopus Gracouiensis perualionibus suis abducebat & mitigabat. Et ut fertur ipso redeunte Roma, Nicolaus papa quintus, qui arroganter & minus prudenter regisset, eum in conspectu suum admittere noluit. Et exinde tabefactus, praetermissa in breui uita finiuit. Eodem anno Ioannes de Huniadi gubernator regni Hungariae numeroso & forti exercitu coadunato, Thuriaciam alias Graciam intrauit, & quomodo ad campum Cossowo peruenisset, Imperator Thurcorum cum tricenis milibus equitum, & sexaginta milibus peditum superuenit, ubi feria quinta ante Lucae euangelistae aequo Marte pugnatum est. Altero die Hungarorum exercitus occidebatur, & a multitudine Thurcorum concludebatur, ita quod confectus in nocte fugam iniit. Sabbato autem pauci ex Polonis & Bohemis in castris remanentes, a mane ad meridiem machinis & balistis se tutabantur tandem ad extremum uicti, fere quindecim milia occisi sunt. Capti autem fuerunt duodecim milia. Ioannes autem de Huniadi fugae se committens, solitarius in Rascia in quodam castro de mandato dispoti Rasciae captus fuit. Et ad iuramenta ac promissa Praelatorum & Baronum Hungariae, dato filio eius in obsidem, dimissus erat, qui liberatus non solum castra promissa non reddidit, sed & quae iuris Dispoti erant expugnauit. Anno domini 1449. Felix papa quintus, olim Amadeus dux Sabaudiae nuncupatus cessit, & publice papatum resignauit, & sublatum est scisma, quod fere decem annis durauit, uerum adagiuolo teste. Lux fuit mundo cessit scilicet Nicolaus. Eodem anno Nicolaus papa quintus misit Capellum Sbigneo Episcopo Gracouiensi per Ioannem Dlugoszen seniore Canonico Gracouiensi. Felix Sbigneus Cardinalis qui trino capello redimitus erat. Ab Eugenio quarto, & Felice quinto, Item a Nicolao quinto, quolibet eorum ad sua suffragia ipsum Cardinalatu alliciente. Anno domini 1451. Dauid Imperatoris Thurcorum fratris filius Mustapha nominati a rege Kazimiro optauit, ut ei per terras suas in Constantinopolim transire liceret, quoniam Omarath Imperator Thurcorum die ultimum obierat. Annuit Kazimirus suae petitioni, & remuneratum cum conductoribus remisit. Cassus tamen fuit labor, Thurci enim iam alium imperatorem elegerant. Anno quo supra annum Iubilium Nicolaus papa quintus, pro uniuerso regno Poloniae, & magno ducatu Lithuaniae ad intercessionem Sbignei Cardinalis Gracouiensis concesserat, qui a mense Decembri ad finem Augusti durauit. Eodem anno gravis pestis in terris maioris Poloniae inualuerat. Anno praefato 1451. Ili Kra de Brandis cum quattuor milibus militum. Ioannem de Huniadi gubernatorem regni Hungariae, sedecim milia ducentem, feria tertia in uigilia natiuitatis Mariae, circa Lucencze fudit, quia inchoato praelio, magna pars exercitus gubernatoris fugere coepit, quam gubernator a fuga cohibere non ualuit. Anno domini eodem feria quinta decima mensis Februarii, quae fuit dies sanctae Scolasticae, dux Boleslaus Swirigal in castro Luczko mortuus est. Anno domini 1453 quoniam duces Ianussius Oszwanczimien, & Przemislauus Toffecen regionem Polonicam depradabantur. Ioannes Sczekoczki Capitaneus, & Ioannes Kuropatwa Succamerarius Lublineus, pro Capitaneis electi cum

et cum gentibus praecio conductis contra eos missi, illico castrum Oszwanczim obsidione cinxerunt, & ipsum in potestate regis & regni redegerunt. Et Ioannes de Czizow Castellanus & Capitaneus Gracouiensis in eo locatus est, donec Oszwanczimien dux pecunias pro stipendiariis expositas solueret, aut ipse cum terra sua secundum regi praedaret. Eodem anno exercitus Thartarorum Podoliam uastabat. Ioannes uero Lasce administrator in Zukouiecz, nobilis de domo Pomiany cum aliis administratoribus, uidens se hostibus impari, in campo Krasnew, nocte omne illud robur Thartarorum prostrauit. Deinde interdiu reliquos exercitus Thartarorum qui haud longe aberant aggressus ducem Thartarorum, deo fauente occidit, & reliquum agmen thartarorum in fugam conuertit, preda de manibus ipsorum erepta. Anno praefato 53. supra mille quadringentos Constantinopolis Graecorum metropolis, per Mahumeth imperatorem Thurcorum, die 29. Maii capta est. Post 54. diem oppugnationis Imperator Graecorum Constantinus nomine, pugnans obruncatus est, turba populorum trucidata. Matronae & uirgines ad libidinem raptae. Saluatoris nostri simulacrum in cruce pendens derisum & contemptum praecedentibus qui dicerent. Hic est christianorum deus, in castra delatum, sputo, luto, & sagittis iactatum est. Pera Ianuensium ciuitas, simile periculum uenta, multis nunciis deditionem fecit. Thurco autem mandante, turres & mœnia rupta, & solo aequata sunt. Capanae sublatae & in machinas resolutae, & 16. milia aurorum peributo imposita sunt. Eodem anno dux Ianussius Oszwanczimien castrum Oszwanczim obsedit, qui cum ignominia & iactura suorum repulsus. Antiquum castrum per patrem suum ruinatum Volek nuncupatum reformauit. Et ex eo non solum terram Oszwanczimien, sed & confinia regni spoliavit, Barones itaque regni, rege absente & in Lithuania comorante, Volek obsederunt, & pacem coneluserunt. Et quia Polonis ducem Ianussium patrimonio suo uiolenter spoliari iniustum uidebatur, ex pacto ei uiginti milia laterum grossorum pro terra Oszwanczimien dederat, & de ea perpetuo cessit. Ladislaus rex Hungariae & dux Austriae, Pragae in regem Bohemiae eodem anno scilicet 1453 dominico die qui fuit festum Simonis & Iudae, per Dionysium Cardinalem & Archiepiscopum Strigoniensem coronatus est. Peracta autem coronatione, ut quisque secundum arbitrium sub una specie uel duplici communicaret, concessit. Ipse tamen rogatus, hereticorum ecclesias nunquam intrauit.

CAPVT LXVI.

Anno domini 1455 feria tertia post palmarum, quae erat prima dies Aprilis. Sbigneus Cardinalis & Episcopus Gracouiensis Sandomiriae, dum passio domini in ecclesia Sandomiriensi cantaretur mortuus est. Ex Sandomiria in Gracouiensem delatus, feria quarta paschae, quae fuit nona Aprilis, in medio chori sub urna creta, per eum dum uideret ordinata, sepultus. Et tres capelli rubei super sepulchrum suspensi sunt quorum iam nullus apparet, quam a tribus sumis Pontificibus Eugenio quarto. Felice 5. & Nicolao quinto Cardinalis factus erat, quod perituro uni contigit. Exegerat annos uita. 66. in pontificatu Gracouiensem annos. 32. in Cardinalatu uero sedecim. Testamentum suum ecclesiis, monasteriis, studentibus,

Ioannes dux Oszwanczimien uictus.

Ioannes Lasce Thartarorum uictor.

Constantinopolis capta.

Pera Ianuensium ciuitas capta.

Castrum Volek restauratum.

Ladislaus regis Hungariae coronatus.

Sbigneus Cardinalis Episcopus Gracouiensis mortuus.

Magna incen-
ratio Gracco-
wig.

Caristia anno
ng.

Interdictum
Graccouie.

Crucifera con-
tra Thurcam

Ioannes Capi-
stranus cum su-
is cruce signa-
tis.

Mahumetes
uulneratus &
profligatus

Ioannes de Hu-
niad mortuus
atq; Capistra-
nus.

Cometes.

agens & miserabilibus personis, & non suis propinquis distribui iussit. An-
no præexpresso feria secunda Penthecostes, quæ fuit 16. Maii hora uespera-
rum, dum mechanici in campo aue sagittarent. Ignis de domo Thomæ lori-
ficis Consulis Graccouien proxima ædi sancti Petri erupit, & Casiresem &
Canonicalem plateas, & quatuor ædes sacras scilicet sanctorum Petri, An-
dreæ, Martini, & Mariæ Magdalene cum collegio Canonitarum consumpsit.
Duæ dūtaxat domus canonicales magistri Nicolai Spiczmeri Cātoris, &
Ioānis Dlugosz Canonici Gracco: egre defensæ fuerūt. Ab eo ergo tēpore sa-
gitatio galli ad octauam in diē feriale non festiuū, diem scilicet Lunæ post
trinitatis proximum translata est. Eodem anno interierant frumenta & se-
quita fuit caritas annonæ. Insuper prædicto anno 1455 tertia Octobris mo-
nasteria fratrum minorū de obseruantia in Posnania, Costen, Wischowa, &
Cobilino per ciues fundata sunt. Anno domini 1456 Nicolaum de Thurza
presbiterum, gerentem se pro Scolastico Graccouien, & germanū eius pa-
truellem de Gnoinik clericū, gerentē se pro Canonico Graccouien (& uterq;
eorū sub uitiis beneficia impetrauerat) eculi pœna examinatos, & furtum
quo ordine egerūt confessos. Consulatus Graccouien intra muros Gracco:
portæ sancti Floriani proximos mucrone percussit. Et supposita fuit Grac-
couia interdicto, usq; quo Wladislaus primogenitus regis Kazimiri nascere-
tur. Natus autē erat feria secūda post dominicam Oculi, quæ fuit prima mē-
sis Marci, post horam terciā noctis, & in octaua paschæ per Thomā Epis-
copum Graccouien baptisatus. Is diu in Hungaria & Bohemia rex pacifi-
cus quæ pax uelut umbra corpus sequebat, feliciter regnauit. Anno præ-
fato Crux auctoritate apostolica cōtra Thurcam prædicabatur. Imperator
autē Thurcarū Albam regalem Rasciæ, ad fluenta Sawi & Danubii sitam,
obsedit, tredecimq; hebdomadis continua quassatione, tures, & muros solo
prostrauit. Ioannes autē Capistranus cum octingentis cruce signatis de Bu-
da per Danubium in nauibus demissus castrum introiuit. Ioannes uero Hu-
niad cū gente armata per terrā aduenit, & fortissima pugna, sine ulla pausa
tam in diē q̄ in nocte fuit, donec uictoria ex alto catholicis data, Thurci cū
suo imperatore in fugam uerterentur. Et christiani centum insignes machi-
nas, sexaginta quattuor galeas & multitudinem captiuorū consequuti fue-
rūt. Gloriabatur itaq; pater Ioannes Capistranus, q̄ cum bubulcis & rurali-
bus, pugnares Thurcas deo iuuante contriussit. Gloriabatur & Ioannes de
Huniad gubernator regni Hungariæ, q̄ robore, militia, & perseverantia eius
Thurcos superatos, & imperatore eorum Mahumete uulnerato, ad extre-
mum profligauit. Sed ambo eodem anno absumpti, gloriæ finem imposue-
runt. Nam Ioannes de Huniad in mense Augusti mortuus est, uir in armis &
administratione bellorum celebris. Ioannes uero de Capistrano, 23. in Vlak
oppido Hungariæ Christo spiritum reddens. In ecclesia conuentuali, s. Ma-
riæ ordinis sancti Francisci eiusdem oppidi sepulturā accepit. Eodem anno
post Viti Cometes ad septemtrionē quatitatis mediocris apparuit, tota no-
cte usq; ad ortū solis apparens. Duratio autē eius uno mense exacta est. An-
no domini 1457 Ladislaus rex Hungariæ assistentiam primorum consiliari-
orum

orum Hungariæ nactus. Ladislaum filium gubernatoris, interfectore Vlrici
Comitis Ciliæ capite trūcauit, & Mathiā germanū eius cū amicis & comē-
salibus in carceribus captiuatū obseruauit. Eodē anno die Mercurii, 21. Septē-
bris hora completorii, Elizabeth regina Poloniæ in Graccouia Hedugim
filiam parturit. Anno quo supra Kazimiro rege Poloniæ conuentionē in Pi-
otrkow agente, Nuncius est allatus Ladislaum regem Hungariæ & Bohe-
miæ ac ducem Austriæ, cui uirgo Magdalena regis Franciæ filia, fuit despō-
sata, in diē Cecilie subito infirmatum, in diē sancti Clementis diem obiisse.
Ac in diē beatæ Katharinæ in ecclesia Pragen, in sepulchro protauī sui Ka-
roli imperatoris esse sepultum. Et nouam sponsam ex medio itinere reuē sū
fuisse. Varii autē fuerunt rumores de morte eius. Vulgariori tamē & crassio-
ri sermone, Georgius de Poszdzegrad de morte sua insimulabatur, & eo
presumptuosius q̄ se in regē Bohemiæ erexit. Insimulabatur & Ioanna Ge-
orgii Poszdzegrad ki uxor, q̄ in pomo regi dato, ueneno interlito mortē pro-
curarit. Interit autē rex Ladislaus anno ætatis suæ decimonono.

CAPVT LXVII.

Anno domini 1458 die de mīnico, 22. Ianuarii, quæ fuit sancti Vini-
centii. Mathias Ioannis de Huniad olim gubernatoris Hunga-
riæ filius, tredecimum agens annū. Apud Budam nondum ex-
captiuitate, qua per Georgiū de Poszdzegrad gubernatōrē Bo-
hemie deuehebatur solutus. Et Michael Szuladin auunculus eius, qui cum
quinq; milibus gentium aduenerat, in gubernatōrē regni Hungariæ electus
Et pro liberatione electi regis quinquaginta milia aureorum congesta sunt.
Apud Pragam uero in quattuor tēporibus cinerū, Georgius Poszdzegrad
Gubernator Bohemiæ, in regem Bohemiæ, feria quinta ante dominicā Ocu-
li, quæ fuit secunda dies Marci electus est. Vir in administradis rebus bellis
cis prouidus, sed erroribus Vicef hīstis plurimum deprauatus. Die autē do-
minico post sancti Georgii quæ fuit ultima Aprilis, per Augustinum Epis-
copum laurien, assistentibus sibi Vincenō Vacien Episcopo, & Prothasio
electo Olomurcen Girzik in regem. Ioanna uero consors eius in reginā Bo-
hemie coronati sunt. Eodem anno Hungari contra Nicolau Comorowski
& Thelephum, uictoria potiti sunt. Ioannē autē Iskra, & Petrum Rathke-
uicz, certis castris & munitionibus exuerūt. Die quoq; dominico Pētheco-
stes circa Pothok oppidum hungariæ cum Thelepho cōgressi, omnes eius
copias conflixerunt. Prestit etiā Georgius Bohemiæ rex Austriā bello, nē
prius de litit, donec certa fierent pacta, per quæ illi Vlricus Eczinger de ue-
natione Ladislai regis insimulatus, traderetur. Eodem anno feria quinta,
in uigilia sancti Francisci, tertia Octobris in aurora, Elizabeth regina secun-
dum filium progeniuit, cui nomen Kazimirus imposuit. Anno domini 1459
Quidam Barones, quorum priiceps Nicolaus Frislaczki erat, Mathia re-
cto, Fidericum imperatōrē, & Austriæ ducem, in regem assumpsērūt. Qui
electio a paucis factæ consentiens, totam Hungariam bello ciuili inuoluit
exercitibus utriusq; regis concurrentibus atrox bellum fuit. Ad extremū ta-
men Casarinis uictoria cessit, Tādē pace perpetua composita, sub his cor-
F 4 ditionibus

Interfecto-
ri Comitis
Ciliæ

Ladislaus regis
Hungariæ &
Bohemie

Mathias de hu-
niad captiuus
tate liberatus

Girzik in regē
Ioanna uxor in
reginam Bo-
hemie inuncta.

Nicolaus Co-
morowski &
Telephus ab
Hungaris uicti

Austria op-
pressa.

Kazimirus

Fidericus rex
electus.

Fridericus & successores tituli regni Hungarię habent.

Ioannis Alberti natiuitas.

Alexandrina ciuitas.

Sophia Polonica regina mortua.

Epitaphiũ eius.

Rex Bosnie a Mahumeto capta.

Polonorum milites Hungaris prelati.

Cruciferorum in Iudeos scutia.

ditionibus, ut Cæsar Fridericus titulo regni Hungarię sibi & suis successoribus retento, coronam materiale regni hungarię, per Elizabeth apud illum deposita, redderet. De administratione regni hungarię, ad uitā dumtaxat Mathiæ cederet, post mortem sibi succellurus. Pro restitutione quoque coronę Mathias rex, Friderico octuaginta milia aureorum solueret. Dum pax sub his conditionibus completa est, rex Mathias a Cæsare in filiū susceptus tum primum se coronari in regem, in alba regali huiusmodi corona obtinuit & procurauit. Anno domini 1460 die Iouis. 27. mensis Decembris in die Iohannis euangelistę filius tercius Kazimiro, ex Elizabeth in Graccouia hora duodecima natus est. Cui nomen binominū Ioannes Albertus inditū est. Anno domini 1461 die Mercurii, quinta mensis Augusti, apud Graccouia Elizabeth regina quartum filiū enixa est. Qui a Ioanne Pniowski Archidiacono & administratore Graccouienē baptisatus, Alexander uocitatus est. Eodē anno Sophia Polonię regina, Wladislai regis Polonię relicta, ex nimia facie etate melonum febre acuta contracta, ad extremum paralisi tacta, omnibus sacramentis procurata, in castro Graccouienē die Lunę. 21. Septembris, hora uesperarum mortua est. Die uero Lunę. 27. Septembris, apud maiorem ecclesiā Graccouienē in sacello. s. Trinitatis, quod a fundamētis quadrata petra crexerat, & octenario numero ministrorū, elenodiūq; & indumē is regis splendide dotaauerat, celebri apparatu funeris sepulta, uno & quadraginta exactis annis, ex quo regi Wladislao coniugio coniuncta, in Polonię regnū aduenerat. Carmine tali celebrata. Sanguine clara ducum Russię clarissima quondam. Laudibus ipsa meis gloria summi sui. Iuncta Polonorum diuino fœdere regi. Contraxi populos in mea uota meos &c. Anno domini 1463, Mahumeth imperator Thurcorū, accepto & expugnato regno Bosnię. Cœpit regem Bosnię in castro fortissimo Iaycze, & cum sagittis militū necauit. Rex uero Hungarię Mathias, aliquas arces & presidia Thurcarum expugnans Emericum Diak hominem magnę factiuitatis regem Bosnię profecit. Atque Iaycze, quam septem milia Thurcarū egregie tutabatur, longa obsidione macerans per deditionē cepit. Sub tempore illo Poloni militares, regis Mathię pauci numero, quorū Felix de Panyow genere Godzaba, & Ioannes Albus de Sreçzkow genere Doliua, ductores erāt, quattuor milia thurcarum noctis tempore inuasorū profligarunt. Septingentos autē equestres Hungaros quorū Sokolopeter ductor erat, quoniā deserētes socios suos prefatos Polonos, abscesserant, Mathias rex obiurgatos, capitibus eorum bracciis impositis & uultibus uelatis, extra castra non nisi post triduum reuersuros, ut cæteris in exemplum forent, propulit. Anno domini 1464 Pius papa sextus generale pessagium cōtra Thurcam instituit. Ad quod plura hominum milia crucem apud Graccouiam assumentes. Feria terciā paschę, quā terciā Aprilis cadebat, in Iudeos & eorum domos ad uesperū irruerunt, et contractis tam domibus q̄ sinagoga iudaica, inuensas substantias eorum diripuerunt, trigintaq; homines de utroq; sexu trucidarūt. Cætera uero multitudo iudeorum in arde Ioannis de Tanczin ad portam se receperat. In crastino uero ampliori seditione gliscēte, uix cetera iudeorum defensa, in arcem Graccouienē

Graccouienē est deducta. Eiusdem ahi sexta Maii, hora prima noctis regina Elizabeth filiam genuit, quę die solis quartadecima Iuni per Ioanem Episcopum Graccouienē baptisata, Sophia nomen accepit. Anno domini 1465 Wladum superioris Moldauię principem, Mathias rex Hungarū quasi cū Thurea cōtra illum sentiret captiuaui. Radul autē germanus Wladi Mahumeti thurcarū imperatori adherens, tributarium se illi prestitit, & prefatam maiorem Moldauia ab illo regendam sub tributo suscepit. Oppidūq; Kilia, quod Greci Likostomos appellant, exclusis hungaris occupauit. Veritus Stephanus Palatinus Valachię Thurci uiciniratem, & ipse in tributum Thurci concessit. Habita tandem cōspiratione cum ciuibus Kilię, porta una subferrata, Stephanus Kiliam sub noctis medio comprehendit. Duoq; arcis Capitaneos, qui forte ad nuptiarū solennitatem inuitati, delicatius epulati fuerāt, in oppido offendens. Vnum cepit. Alterū uero in arcem effugientem, terrore & spe uitę ac munerum q̄ offerebantur affectū corripit, & arcem in potestātē Stephani tradidit. Maxima, his auditijs thurcarū Cæsar frangebatur molestia & ira. Sed nuncium Stephani cum tributo & muneribus ad se missum captiuatum quem tenebat, honoratū remisit, & excusationes de interceptione Kilię ad satisfactionem accepit. Eodem anno die solis, nona Maii, in festum trinitatis cadente, sub missa maiori Elizabeth regina Polonię in castro Graccouienē filiam partu septimo effudit. Quę altero die solis sedecima Maii baptisata, Elizabeth est uocata. Eodē quo orta fuerat die anno sequenti mortua, Graccouia in sepulchro Hedwigis materterę sepulta. Anno prefato die solis. 16. Maii, infra continem ad populum, Clipeus ecclesię sancti Frāncisci Graccouie inter chorū & corpus ecclesię consistens, decidit. Post quem turris altissima eiusdem monasterii a Boleslao puero duce Graccouienē, cum ambitu circa summū tatē, magnifico sumptu edificata, quoniam & eidē clipeo adhebebat, & per incendium debilitata fuerat solotenus decedens, corruit. Et columnas ac testudinem in corpore. In choro uero testudinē pro aliqua parte concussit. Neminē tamē ex hominibus lesit.

CAPVT LXVIII.

Anno domini 1466 Ioannes Rokiczan, Bohemię heresis uertex, & auriga dolosus, subita paralisi percussus, apud Pragā loquendi usum amisit. Iustissimo de iudicio, ut qui lingua sceleratissimam heresim extulit & predicauit, lingua languidata puniretur. Eodem anno circa medium mensis Augusti. Eczigeri imperator Thartarorum Przecopeniū absumptus est. Qui sub omni tempore sui imperii pacem optimam cum regno Polonię & terris Russię custodiuit, & tenuit. Eodem anno pestis in regno Polonię uiguit. Anno preexpresso Georgium Poszdebradski regem Bohe: tanq̄ hereticum 23 Decembris omni honore. Paulus papa secūsus Romę priuauit, & omnes subditos regni Bohemab eius obedientia & iurisdictione absoluit. Ipsumq; ac filios suos & posteros ad consequendas quaslibet dignitates & honores inabilitauit. Anno domini 1467 Rege & regina Polonię in uilla Kozmice in Radomięsi districtu, supra Istulam propter pestem comorante, quintus filius sed octaua proles natus est.

Sophiasilla.

Wladus captus.

Kilia capta.

Elizabeth.

Ruina parum ecclesię sancti Frāncisci.

Paralisis Ioannis Rokiczan.

Inabilitatio Gyrsk cum p.

Sigismundus. 8

Lodouicus de
Erichaufzen
magister Prus-
siae mortuus.Conflictus ob
Valachie pre-
fecturam.

Fridericus. 9

Victorinus fi-
lius Georgij re-
gis BohemieMathie exerci-
tus.Regressus Ge-
orgij.Victorini seces-
sus.Trebiczow
Mathie coedit.

les natus est, die Iouis, prima Ianuarii sub noctis medio in diem succedentem fonte baptismi a Ioanne Episcopo Gracouien, in eodem loco regeneratus, Sigismundi nomē sortitus. Post duos germanos reges Poloniae uita functos, in Polonia his diebus regnans. Die Saturni quarta mensis Aprilis, ante conductum paschae prefati anni. Lodouicus de Erichaufzen Prussiae Magister uigessimus nonus, quindecim diebus infirmatus, apud Kenigsberk mortuus est, & in ecclesia Zambien tumulatus, quem annos decem octo in Magistratu exegisset. Tribus de Palatinatu Moldauiae uidelicet Stephano, Petro, & Berenden aliquot annis contendentibus, & se de prosapia Alexandri Palatini descendere differentibus. Stephanus quonia aliu, factiuitate, & solertia prestatat, facile aliis duobus exclusis, apud Valachos principatu obtinuit. Anno autē predicto 1467 Mathias rex Hungariae contra eum ueniens, & Berenden Valachiae preficiens, ac Palatinum instituēs, per Palatinum Stephanum in oppido Banya profligatus est, tribusq; uulneribus rex sauciatus, de loco certaminis in lectica elatus est, & multa milia Hungarorum occisa. Haec est reueritas, quis hungari regi Mathiae blandientes, aliter factum retulerunt. Eo anno Polonia pestis & canstia turbauerat. Anno domini 1468 die Iouis. 17 Aprilis, post horam sedecimam. Elizabeth regina in castro Gracouien sextum filium, nonam uero prolem parturit, qui Fridericus appellatus est. Hic Cardinalis tituli. s. Luciae in septem solis fuit. Eodem anno Victorinus filius Girzikonis regis Bohemiae. Monasterium Pulger in Austria, eiectis monialibus in castellauit. De quo adueniente exercitu Friderici imperatoris, in Morauiam ad castrum Spelberk, quod Brūnae imminet, fugit. Mathias autē rex Hungariae, bellum Bohemiae & Morauiae illaturus, exercitum suum circa oppidum Austriae Lauy, in loco paludinoso collocauit. Ad quē Georgius Pordzebradski, rex Bohe: cum exercitu haud modico, pedites q̄ equite magis referto, aduenit. Et quattuor heddomadis aut amplius neuter exercitus quom esset ad prope, in dimicationem uenit, sed de pace tractatus fuere, re autē infecta, & fame premente. Georgius Bohemus campum deferens, Bohemiam rediit. Filium tamen Victorinum apud oppidum Morauiae Trebiczow suae ditionis reliquit. Mouit & illico Mathias Hungariae castra, & illa oppido Trebiczow applicuit. Pro cuius conquisitione suburbana incendit, ex quo incendio oppidum corruptum. Victorinus autem periculum incendi uitaturus, in monasterium ante muros oppidi, expulsis monachis, se recepit. Rex uero hungariae Victorinum in monasterio obsidere coepit, fameq; premente, Henricus Girzikonis alter filius cū nouo Bohemorum exercitu superuenit. Ad quē Victorinus nocte diem Penthecostes antecedente, quae fuit quinta Iunii, cū mille tricētis peditibus egressus, & hostilem custodiā dirumpens, in castra Henrici deuenit, & magna sui spe hungariae regem fefellit. Arx uero seu monasterium Trebiczow, illis discedentibus, regi hungariae eo pacto est dedita, ut liceret omnibus incolumibus media parte armorū & equorū relicta, discedere. Anno domini 1469 Thartari Pzrecopen Nardulab expulerunt, qui in Moskouiam fugiens exulauit, & fratrem eius Mengligeren substituerunt, quem egre illis Caphenses, apud quos hospitabatur, imperii Thartarici ingentem collisionem

collisionem ueriti, restituerunt. Prefato anno Mathias rex hungariae Bohemiam uersus montes Cuthne bello pressit. Ad quem Georgius Pordzebradski cum quinque milibus equitum, & decem octo milibus peditum superueniens, inducias pacis usq; in diem circūcisionis domini duraturas, solitarii inter se concluserunt. Rex itaq; Mathias primū in Olomunecz intrauit. Dein de Wratislavia die Veneris 26. Maii aduenit. Vbi cū magna pompa & gratitudine, ac processionū honore susceptus est. Et tertia die a ciuibus homagium accepto, sequentibus diebus fere omnes duces Slesiae homagium presterunt. Exeunte autē inde rege Mathia, & oppidū Vitzelie obidente, Vistorinus Girzikonis filius de accenso oppido erumpens, non sine suorum clade captiuatus est, & in Budam missus. Eodem anno Stephanus Palatinus Moldauiae cū mille octingentis equitibus tantummodo Transsiluaniam spoliavit. Et Petrum suū aduersarium, qui patrem eius occiderat, quē rex Mathias fouebat, interceptit & capite truncauit. Anno quo supra Mamak Imperator Thartarorum Vltrauolhanus, tripartito exercitu, duas turmas in terras Russiae & Lithuaniae, terciam in Valachiam misit. Hanc Valachi conflixerunt, & filium imperatoris Mamak uiuum captiuauerunt. Quem processu dierum Mamak minis recuperare posse ratus. Ceterum legatis ad Stephanum Palatinum missis, superbe denunciat, ut filium eius libertati redderet. Stephanus autē ingentis uir spiritus, ea legatione irritatus, filium suum sub legatorum conspectu, in quattuor petias diuisit. Omnesq; legatos, uno dumtaxat excepto, cui naso absciso, & ad Mamak remisso, ut factum illi nunciaret, in palos subfixit. Eodem anno Henricus de Plawen Magister nouus Prussiae co. niter a rege Kazimiro acceptus, ius subiectionis die solis ultima Decembris prestitit. Et ex dieta Protrkouien reuersus, apud Thortun inter prandendum subito apoplexia percussus, e tabula in terrā prolapsus est, & organis loquendi coelusus, die Martis secunda Ianuarii mortuus est, ac in Kenigsberk reductus. Illic die Veneris quinta Ianuarii sepultus est. Post cuius mortē Henricus de Richtemburk, magnus Comendator, ad locum tenendū Magistrum, donec uerus eligeretur Magister, successus est.

CAPVT LXIX.

Anno domini 1470 die Veneris tredecima Iulii, Mahumethurcarum imperator, Euboiā insulam Graeciae tunc a Venetis tenentem, inualit. Et Nigropontum ciuitatem illius insignem expugnando solo equauit. Vndecima uero Octobris exercitus Thurcarum satis debilis, per alpes & nemora Hungariam ingressus, usq; ad Zagrabiam libere grassatus, decem milia captiuorum utriusq; sexus in miserabilem captiuitatem deduxit. Quo malo inescatus geminata uice, circa festum natiuitatis Christi Pannonicam orā, nullo resistente, iterum uallauit. Anno domini 1471 ex castro Cloczko & ceteris locis presidium Girzikonis Wratislavia & uniuersam Slesiam, spoliis, incendiis, & coedib; afficiebat. Item duces Przemislaus Tessine, Venceslaus Raxiborie, & Ianussius Gliuice ab una. Et Venceslaus Ribnice ab altera, partibus, mutuo & ciuili bello se consumeabant. Item moneta noua & leuis grossorum in Wratislavia cudebatur. Eodem.

Mathias Bo-
hemia auiligit

Fœdus initum

Mathias aduen-
tus in Wratisla-
uiam.
Homagium
capit.Vistorinus ca-
ptus.Thartaror; cla-
des enormis in
principe Ma-
mak.Henricus de Pla-
wen interitusHenricus de Ri-
chtemburk ma-
gister PrussiaeMahumethus
Euboiæ inua-
sor.Exercit; Thur-
corum in Pan-
noliam.Intestina Sles-
tarum bella.

Mors Striborij
Episcopi Plo-
cenſis.

Captiuitas
christianorum
a Thurco:

Diuisio exerci-
tus Thurcorū.

Elizabeth. Ye
proles.

Hufzacaffen
Persarum Im-
perator fortu-
natus in Thur-
cos.

Fundatio fra-
trū in Rupella

tur. Eodem anno Striborio Episcopo Ploceſi mortuo, Capitulum Ploceſi die electionis tripartitum, pro festo trinitatis, tres ad pontificatū, Striboriū Archidiaconum Ploceſi, Andreā Opporowſki, & Kazimirū ducem Mazouiae elegit. Sixtus tamē papa terſis litteris, Friderici imperatoris Romanorum, propria manu ſubſcriptis permotus, Kazimiro duci Mazouiae minorenſi, quia decemotto annos, de Ploceſi eccleſia die Lunae, ſextadecima Decembris, Andreā uero Opporowſki de eccleſia Varimienſi, Nicolao Tūgendudum ad illam promotum, in Camienſi translato, eadem die prouidit. Fuit autē Kazimirus dux & prouifus Ploceſi, ex patre Boeſlao duci Mazouiae matre autē Barbara principe Ruſſiae progenitus. Item iā anno expreſſo Iſabek alias Iſaac Sarrapa imperatoris Thurcarum, Boſne regnum tunc detinens, cum quindecim milibus equitū, ex Boſna in Croaciā in Carniolam traſgreſſus, inopinatam excuſſione ingrens, & omnia ferro & igne ualtans, tribus illic menſibus abſq; omni repreſſione libere immoratus, uiginti milia hominum pecorum ritu, in perpetuā ſeruitutē detrudēda abegit. Nulla deniq; mora facta captiuis Catholicorū in arces & ciuitates ditionis ſuae conſectis per eandem uiam qua uenerat Carniolam reuerſus, alia ruſus uiginti milia hominū impune abduxit. Quom uero Fridericum imperatorē apud Ratiſbonam agere conuentū ſenſiſſet, cum quindecim milibus equitū mirabili celeritate, per Croaciā in craſſino Penthecoſtes circa occaſum, ad portas & mēſa Laybaci uenit. Poſtridie uero copias partitus, partem unam per alpes, qui Carniolam a Stiria diuidunt, tranſmiſit, & triginta milia hominū capta abduxit. Alteram per Sauum in Illincū. Terciam per Tranſiluanā ultra Danabium, cladibus omnia complens agit. Anno domini 1472 die ſolis, tredecima menſis Maii in meridie, apud Graccouia Elizabeth regina quintam filiā, decimam uero prolem, eſtudit. A Ioanne Episcopo Graccouienſi Rzeſzowſki baptiſata, Elizabeth nomen accepit. Eo anno Hufzacaffen imperator Perſarū, qui ex homine obſcuro, in uirū maximum frequentibus uictoriis clarus euaserat. Contra Mahumeth imperatorē thurcarū, & filium eius Baiſſetum uenit, & eos graui clade conſixit. At illi ignominiam abſterſuri, maiori multitudine collecta, iterum contra Hufzacaffen cum quadringentis milibus equitum, & magna multitudine peditū uenerunt. Hufzacaffen autē auxilia Caramanni & Thartarorū Caſaris conſanguineorū ſuorum habēs, omnem thurcarū exercitum mirabili ſtrage deleuit, & ciuitatem Trapeſunde in Aſia inuadēs, cum toto imperio Trapeſunde coepit. Exinde mirabili celeritate ciuitatem Sinapolim in Natulia expugnata, obtinuit, & cōtra thurcas ſcelitior indies factus. Nūcios etiā notabiles ad Kazimirū regē Poloniae circa medium Iulij Graccouia ingreſſos, fauores & ſubſidia contra Mahumeth imperatorē thurcarum expetens, miſit. Qui ſibi denegati non fuerunt. Anno predicto 1472 In die decem milium militum, quorum feſtū in diē Lunae 22. Iunii cadebat. Ioannes Dlugofz ſenior Canonicus Graccouienſis, contenta to Ioanne de Szebnia plebano duabus prebendis Sando: & Kelcenſi. De eccleſia parrochiali in rupella conuentualem per Ioannem Rzeſowſki Episcopum Graccouienſem creauit, & monaſterium fratrum heremitarū, beati Pauli primi

primi heremitarū fundari obtinuit. Vt horis diurnis & nocturnis laudes deo & beato Stanislao concinerentur. Contentato etiā Stanislao Bieczki altari ſta ſanctae Crucis eiufdem eccleſiae per aliud beneficium, Et medietate cenſus magiſtri montium in Zuppa Vielicien apud Spitkonē de Meſſlein coempto, perpetuo conſenſu regio accedente. Prouentus pro uictu fratrum preſati loci in Rupella idem Dlugofz adiecit. Eiufdem anni æſtate thurcarū exercitus ex Boſna egreſſus, Illyricum & Slauiam ualtauit. In mēſe Septembri in terras Patriarchatus Aquilegienſis, a Venetis occupatas, deſcendēs, & uſq; ad caſtellum ſancti Danielis excuſſiones in foro Iuli faciens, citra duodecim milia hominum in ſeruitutem abegit. In mēſe deinde Nouembri, apud Goriciam & per totam Hiſtriam, terribili clade in ſexum utrūq; ſeuiedo, ferro, & igne omnia, nullo principe reſiſtentia opponente, cōplebāt. Anno domini 1473 Mahumeth Caſar thurcarū, contra Hufzacaffen in Natulia omnes gentes ſuorum principatuum collegit. Preter ſenes, impuberes, & ſceminas, prelio tamen cōſerto, uictoria Hufzacaffen prouenit. Et de exercitu thurcarū quingenta ſex milia occidit, & centum quingenta ſub baſſas. Item thurcae ex Boſna Corinthiam & Stiriam ſere totam eo anno ſunt depopulati. Eodē anno Ioāne Grufczinſki Archiepiſcopo Gneſneſi in domo Abbatis Thini cenſi in Graccouia die Veneris, octaua Octobris mortuo, rixa illico & contentio inter germanos eius, Bartholomeū Caſtellanum Caſſienſem ex una, & Nicolaum Coſmider Pincernam Siradienſem ab altera, pibus, pro oppido Coſzmin & uillis ad illud pertinentibus, exorta eſt, quae Archiepiſcopus uiuens grandi pecunia apud Hinczam de Rogow, pro Bartholomeo fratre coemerat. Et lis & occiſio pluribus annis etiā inter filios eorum durauit. Anno predicto incendia crebra in regno Poloniae fuerunt. Nam die Martis 26. menſis Iulij, Stradomia cum eccleſiis & monaſteriis ſanctae Hedwigis & ſancti Bernardini arſit. Altera die apud ſanctimoniales ſancti Andreae igne conſurgente, monaſterium cū eccleſia ſancti Andreae, platea Canonialis, Item & platea Caſtreſi cōflagrauit. Arſerūt & oppida Vieliczka, Conin, Beſſ, Chelmin Lubowla. Item clara tumba alias Mogila cum omnibus officiis. Euenerūt talia incendia ex nimia ſiccitate, qua annus iſte in omni Europa, & in uniuerſo regno Poloniae multū ſeruidus & ſiccus fuerat. Intantū ut flumina deſiccarentur, propter Cometes precedentes in anno dñi 1471 & anno 1472. Alii praſumebant Mathiam regem Hungariae immiſſis incenſoribus Polonis huiusmodi incendia effeciſſe. Anno quo ſupra 73 ſupra milleſimū quadringenteſimum ac egregius uir magiſter Ioannes de Canthi, & pe Oſwaczim oriūduſ, Profeſſor & lector ordinarius ſacrae theologiae in Gymnaſio Graccouienſi. 24. Decembris, in uigilia natiuitatis Chriſti mortuus eſt. Et in eccleſia ſanctae Annae ſub ambone preſata uigilia ſepultus. Qui eodem anno, ſignis & miraculis coruſcare coepit, & uſq; in hanc diem uarios languores, diuerſoſq; morbos hominum & iumentorū diuina propiciatione, ad uota & inuocationē nominis ſui releuat, ut aſcriptione Decalogi ſanctorum digniſſimus inueniatur. Verum quēadmodū ceteri beati in hoc regno Poloniae, in factis & pdigiis mirabiles & glorioſi, ſic & iſte Ioānes Canthi canonici negligi

Thurcorum ſe-
uitia bellica

Mahumethi cō-
tra Hufzacaffen
conſectus.

Crebra incen-
dia Poloniae

Cauſa eorum
dem.

Doctores Can-
thi inuentus.

G tur. Hic

Opera placet
dus.

tur. Hic operibus misericordiae insudans, pannos, & calciamenta pauperibus quotannis aere suo comparando distribuebat. Nonnunquam diebus frigidioribus uiso paupere non calciato, se exuens de calcibus inopi algido dabat, & ipse nudipes demisso uersus terram pallio, ne incalciatus notaretur, domum redibat. Romam peregre proficiscens, a latronibus spoliatus, quom ab eo elongaretur se mentitum fore clamare cepit, dicendo non plures pecunias habere, quonia in diploide aliquot reperiret insutos aureos, de quibus immemor fuit, redirent ergo & eos tollerent. Qui sinceritate ipsius cognita, prius ablata etiam reddiderunt. Interrogatus Romae a polonis cortisanis, cur Romam accederet, ex quo causas non foueret, & beneficia non impetraret. Respondit peregrinationem & Romae uisitationem esse purgatorium, & ut a uiciis purgaretur Romam frequentare. Quom pro ueritate in Conuocationibus Doctorum & Magistrorum uerba fudisset. Ad cellam & cellas eorum accedens, dicebat se diuina celebraturus, & id eo si in aliquo uerbo quēpiam commouisset, sibi parsum iri obsecrabat. Quandoque in conuocatione probra & uerba inuerosa audies, in pariete dealbato suae habitationis exterius, uersus ambitum, carbone lineas in alterutrum finem scripsit. Cōturbare caue. Non est placare suauē. Infamare caue. Nam reuocare graue. Et custodiebatur scriptura haec ne deleteretur, donec edificando, paries cum ceteris habitationibus eiectus fuit. A die autem mortis eius, usque in anum dñi 1511 uariis aegritudinibus oppressi, uoto facto curati sunt octuaginta tres homines. Febricitantes uero tredecim, paralitici quinque. Vere mortui additi sunt uitae pristinae sedecim. Fere autem mortui & deplorati sex. Frenetici sex: Demoniacus unus liberatus. Iumenta morientia facto pro eis uoto sanata duo. Laus tibi Christe, qui in nostro Doctore Canthino quotidie gloriaris. Epitaphium postea ad tumbam eius superadditum incipit. Carmine ne sileas mecum mea tibia laudes. Gentis hyperboreae cuius nunc gloria celsi. Crescat in immensum diuis poscētibus odas. Atque tuos titulos extremo tempore cerne &c. Vide in ecclesia sanctae Annae.

CAPV LXX.

Legatio ad Kazimirum regis Persarum.

Anno domini 1474 Katherinus Zeno Venetus, uir nobilis & industrius, ad Kazimirum regem Poloniae, ab Hufzacassen rege Persarum cum legatione & litteris in Caldaico scriptis uenit. Summa litterarum & legationis haec erat. Ut Kazimirus contra Mahumeth Thurcam, hostem fidei christianae, a se aliquotiens uictum, cum ceteris Catholicis regibus, primo uere confurgat, certus existens, ipsum Hufzacassen cum decem centenis milibus pugnatorum pro Thurcae exterminatione uenturum. Eo anno circa Pilszinam Venceslaus dux Ribnice, & Henricus Podebradski bellum agebat. Mathias autem rex hungariae inde occasione sumpta, Pilszinam per Bielik interceptit. Agebat & dux Zegane bellum circa Wichowa. Item Aydor filius Eczigeri Thartari in terras Russiae & Podoliae, circa festum Ioannis baptistae exercitum thartarorum pannosum quasi septem milium induxerat, & cum praeda discessit. Anno domini 1475 die Martis decima septima Ianuarii, Stephanus Palatinus Moldauiae, exercitum Mahumeth Caesaris Thurcorum, centum & uiginti milia pugnatorum habentem, cui & Besserabi

Besserabi auxilia ferebant, Valachiam populantem, circa palum Rakouiecz & fluuium Berliad, proprio Marte, quinque tantummodo milibus Siculorum, quorum terram ab hungariae rege abstractam in suam ditionem redegerat, magna clade, sed non incruenta suorum uictoria mirabili dei potentia fudit. Vix quadraginta milia pugnatorum habens, in quibus maior pars agrestium erat. Nec in superbiam ex hac uictoria elatus, diebus quattuor continuis ieiunium in pane & aqua agit. Per uniuersam quoque terram suam bannum edixit, ne quis auderet sibi, sed soli deo uictoriam illam appropriare. Cum iudicio omnium uictoria illa ex uno eo stetit, omnem regionem Valachiae, per quam thurcae ituri erant, longe ante Stephanus Palatinus flammis exusserat, quae res maximi adiumenti ad uictoriam fuit, Thurcis & equis eorum macie consumptis. Omnes fere Thurcos captiuos, praeter principales palis suffixit, caedera interfectorum cremauit, unde ossium illorum extant aliquot acerui. Quattuor duces Thurcorum principales, & triginta sex signa militaria, manubiasque nobiles Kazimiro regi Poloniae in Lithuaniam per primores suos Stephanus transmisit. Rex autem hungariae Mathias scripsit Papae, Caesari, & aliis regibus sublimi iactantia, insignem Thurcarum exercitum per gentes suas quorum Stephanus Valachiae Palatinus ductor erat, deleuisse, uanitate solita, alienos sibi titulos uendicando. Stephanus tamen palatinus, aliquos captiuos Sixto papae misit, & scriptis suae sanctitatis auxilia poposcit. Misit & Mathias regi hungariae pares manubias. Nec his legationibus ad amicos Stephanus contentus. Ad ipsum quoque infestissimum hostem suum Mahumeth Caesarem Thurcorum, insignem legatum, dona non mediocria ferentem misit. Quaestus est se a quibusdam Thurcorum latroculis & exulibus temerarie & preter scientiam Caesaris lacessitum esse. Illam omnem furum & exiliatorum manum, in manu dei potenti confecisse. Petens ut reliquiae huiusmodi latroculorum, si quae in dominia sua refugissent, sibi traderentur. Pari supplicio cum ceteris poenas meritis soluturum. At Caesar legatione huiusmodi exasperatus, legatos iure gentium uiolato, in ergastulis aliquodiu tenuit. Postea omni substatia spoliatos, pedites & pene nudos Valachiam remisit. O Stephanum uirum admirabilem & uictoriosum, qui sub nostra aetate tam magnificam uictoriam inter Principes mundi primus ex Thurca retulit. Iubileus hoc anno Romae celebris, sub Sixto papa quarto, a Paulo antecessore eius prius per uniuersum orbem christianum institutus, agebatur. Eodem anno Mathias rex hungariae, Ianussum Gliuicem ducem captiuauit. Et Bitom, Swirklenicz, Kolle, Olesznica, & Volow recepit. Venceslaus etiam ducem Ribnice, qui & fatuus appellatus est, fortalicio & oppido Pilszina, & tandem captiuitate diuturna multauit. Anno quo supra duodecima mensis Februarii, Consistente rege Hungariae & Bohemiae, Barones apud Pragam conluserunt, ut Wladislaus Bohemiae rex uniuersam Bohemiam, cum utraque Lusacia & duobus ducatibus Sweidnicen & laworien. Mathias uero Hungariae Morauiam cum residua Silesiae parte habeant. Quod si Hungarus prior obiret, non suscepto pignore, ad regem Wladislaum uniuersa simpliciter deuoluerentur. Si uero pignore suscepto obiret, ducenta milia florenorum darentur filiis

Stephanus
uictoria
Thurcis.Thartarorum
strages.

Laus Stephanus.

Iubileus Romae.

Ianussum dux Gliuicem captiuus.

Pactum Mathie Hungariae & Wladislai Bohemiae regum.

Legatio ab
Huszacassen.

tur filiis suis, & de omnibus excedere tenerentur. Et eadē uicissitudo in rege Bohemiæ obseruetur. Stante Kazimiro rege Poloniae in Lithuania. Isaac genere Gracus de Trapefunda, sed secta Mahumetus, insignis ab Huszacassen nūcius in duodecim equis uenit anno eodem, rogans, ut primo Vere cum cæteris regibus Catholicis contra Thurcū consurgere dignaretur. Hunc nūcium quom benigne tractasset, spe optima præditum, Graccouiā qua cupide uidere desiderabat, misit. In qua quū prope mense uno immoratus fuisset ad Mathiam Hungariæ regem in Brūnam, deinde ad summū Pontificem, & ad Venetos transiit, similem legationem apud illos obitūrus. Anno predicto die Veneris ultima Marcii, hora octaua noctis, in urbe Graccouiē ignis a porta noua usq; ad portā. s. Nicolai omnes domos cōsumpsit.

Ignis notabilis.

CAPVT LXXI.

Cassa ab Mahumeti exercitu capta.

Anno præexpresso 1475 Exercitus Mahumeth Cæsaris Thurcorum ab Andronopoli soluens, ad Cassam insignem Ianuensium ciuitatem, quæ se ab eius exicio per ānds tres & uiginti, ex quibus Constantinopolis capta erat, muris fortissimis & altissimis minire nō cessauerat, manu nauali & terrestri perueniens. Ipsam sexta Iunii cū Thartarici exercitus auxilio obsidendo & impugnando, sexta die per fraudem primorū ciuium Italicorū aliis ignorantibus, cœpit. Et ciuitate potitus, cōtinuo traditores cum uxoribus, pignoribus, & omni familia in uincula cōiectos, ad classem suam deportauit. Vulgo autē pepercit, & in ciuitate illud degere permisit, media parte omnium substantiarū ablata. Quodam tamē processu temporis inde remouens, in perpetuā captiuitatem sustulit, & non nisi Thurcas illic locauit. Thartarorum etiā imperatōrē Menglikeron, qui tunc casualiter apud Cassam cum duobus germanis agebat, cœpit. Et tam illos q̄ insigniores Cassensium in Constantinopolim captiuos duxit. Eodē anno horrenda Istulæ fuit inundatio, intantum q̄ circa Graccouiā undæ operuerant Kazimiriā, Stradomiā, & suburbia, ecclesiās & domos aquæ impleuerant, Pontem maiorem quo Kazimiriā Graccouiæ iungitur, & omnes pōtes circa Kazimiriā, fregit euerit, & abduxit. Ex imbribus circa festū Iacobi in mēse Iulii causata. In mēse Aug: in terris Lanciciē, Siradiē, & Mazouiā, locustæ ad longitudinem unius digiti humani, capita instar uestertilio num habentes apparuerunt. Quæ ex Pannoniis per Morauia & Slesiam p̄diisse ferebātur. Longitudo cōgregationis earū trium miliarium, & latitudo unius, cum medio miliari fuerat. Volabāt ordinatis aciebus, & preliantium more cognatae ille acies in utroq; congredebātur. Et una quasi duce surgente, cæteræ ordinibus suis subsequebātur. Loca frugum & arborū in qua cadēbāt, deuorabant, nil preter terram & fīmū sordidum relinquētes, densitatē earū uix sol penetrare potuit. Anno quo supra, in fine æstatis, Mathias rex Hungariæ, in ripa fluiui Sawe munitionē a Thurco erectam expugnauit & rediit. Thurci uero in magna multitudine ingressi, regnum Hungariæ, nemine resistentiam faciente, usq; ad Varadinum grassati, ciuitatē Varadiē, sexta die Februarii, & uniuersam eius regionem uastauerunt. Locustæ etiā eo anno Hungariam affligerunt. Anno domini 1476 duodecima mensis Marcii, hora uesperarū

Captiuorum primores.

Aquarum inundatio.

Locustarum prodigium.

Thurcarum in Hungariam ingressus.

hora uesperarū, in castro Nyszoua filiam quintam, prolem uero II. Elizabeth regina parturiuit. Cui in baptismo Anna nomen per Vincentium Kelbassa Episcopum Culmen datū est. Eodem anno post festum paschæ, Przemislaus dux Tessine, monasterium fratrum minorum de obseruantia ate portam Tessine septentrionalem fundauit. Mahumeth thurcorū Cæsar, contra Stephanum Palatinum Valachiæ tremens, contra illum hostiliter ueniebat. Sub idem quoq; tēpus Thartarorum numerosus exercitus, thurco laurus auxilia, in Valachiam intrauit, & eam prius q̄ thurcus cladibus & uastationibus affligere cœpit. Stephanus autē Palatinus omnibus frumentis & uictualibus, ne hosti in pabulum cederent, igne absumptis, in thartarorū exercitū intrepidus irruit, & magna clade illum contriuit, tātoq; ardore fugientes persequutus est, ut plures in fuga q̄ pugna occideret. Deinde in thurcum, Danubium nauibus superantem, irrupit, & plures occidit. In particularibus quoq; congressibus, dum frumentatū ex siluis ibant, inuadēs, uictor & superior, singulos captiuos thurcorū aut uiuos exoriabat, aut in palos suffigens occidebat. Donec Thurca illum in multitudine abundans, exercitu dispartito, a fronte & tergo circūdedit, & sic strennuissime cū suis pugnatem thurcus uicit, & non amplius q̄ ducētos de suis prostrauit. De Thurtis uero prope triginta milia, cecidisse referuntur. Stephanus autē cū suis ad futura se reseruans, quo fors ferebat fugit. Cæsar uero thurcorū incendiis Valachiam conterens, & exinde sibi & suo exercitui famē generans, propter inædiam ex Valachia abscessit. Mathias autē rex Hungariæ in suam laudem traducens, scriptis uulgauit, metu sui processus, thurcum fugisse. Quapropter & papa Sixtus quartus, & Ferdinandus Apuliæ rex, principesq; & cōmunitates Italiæ collatione facta. Ducenta milia aureorū ad conterendum thurcum illi transmiserunt. Qui ipsis uictoriam & perpetuū thurci exterminium promittebat. Sed interim copiosius thurci exercitus, ex regno Bosniæ subito circa sedecimā Octobris adueniens, totā Carneolam, Corinthiā, partem Stiria, Salzburgenq; & Bombergen Episcopatus, grauiter afflixit et usq; ad montes Italiæ grassatus est. Multas Catholicorū catervas in captiuitatem perpetuam abducens. Insuper quinq; propugnacula fortissima ex lignis in littore Histri, in parte inferiori castri Smiderow, per regem Mathiā fabricata expugnauit. Quibus papa Sixtus, Principes & cōmunitates Italiæ cognitis, tū se primū a Mathia rege Hungariæ circūuentos intellexerūt Anno quo supra die Martis trigesima mensis Iulii, hora duodecima. Fratribus sub eleuatione Benedictus qui uenit, cātantibus. Fulmen cū terribili sonitu e cælo peniens, pinnaculum per modum turris supra ecclesiam sancti Francisci percussit & incendit. Ita ut totum tectū eiusdem ecclesiæ exureretur, crucifixum in medio chori pendentem scidit & euerit. Lapides sinistri parietis detruncauit & abrauit. Vnum monachum occidit, & aliquot homines propinquos suo flatu, non tamen mortaliter, lesit. Eodem anno Mathias Pannoniorū rex, pro Beatrice filia Ferdinandi regis Apuliæ, Rudolphū Wratislauiē, Ioānem Varadiē Episcopos. Itē Ioānem ducem Oppolien, & cæteros in comitatu sexingentorū equitum misit. Pro die Galli apud Budam diem

Monas
ad Tessa
datum.

Mahumetus
et Thartari Va
lachia ingressi

Stephani bell
colitas.

Thurci victo
ria.

Falsalaus Ma
thias.

Thurci christia
nos clade affe
cerunt.

Fulminis ictus
notabilis in ec
clesia sancti
Francisci.

coro dam diem nūptiarū constitūens. Quæ adducta in Albam regalem, feria quarta in die sancti Lucae euangelistæ coronata est. Et die dominica sequenti thoro regio iuncta est. Eodem anno rex Mathias Hungariæ Wladislaum Draculam Voieuodam Besserabiæ, annis prope duodecim in captiuitate tenuit, restituit, & in Besserabiâ remisit, qui fraude serui sui, currendo in equis uelocibus decapitatus occubuit.

CAPVT LXXII.

Przemissal
Tessinenſis interitus.

Anno domini 1477 Przemissal Tessinenſis dux, tristitia & dolore (ut aiunt) confectus, quod Mathias Hungariæ rex, illum de dimittenda arce & ciuitate Tessinenſi, aut de soluendis sumptibus in bellum Slesiticū in eius liberationē impensis, graui molestatiōe requirebat. In arce Tessinenſi undecima Martii diem obiit. In monasterio fratrum prædicatoꝝ in Tessin sepultus, unicā tantūmodo filiam Hedwigim relinquens superstitē. Non tamen illam, sed nepotē suum germanum Kazimirum, filium Boleslai germani ducis Frislatenſis, testamento omnium principum suum heredem reliquit. Hedwigis uero postea Stephano Tricinenſi Palatino & gubernatori Hungariæ, Comitiq; Scepusienſi nupsit. Eodem anno Wladislaus rex Bohemiæ, auxilia imperatori Friderico tercio laturus in Austriam uenit, certificatus per Cæsarem de regalibus quod primum ueniret illi consignandis. Gratissimeq; fuit a Friderico ab uniuerſitate & cunctis statibus ciuitatis Vienenſis exceptus. Altera autē die aduentus, feria scilicet tertia post Viti sub magna frequentia populi, in ecclesia sancti Stephani, Fridericus imperialis indutus regalia regi Bohemiæ contulit. Et tradēdo sibi uexilla Bohemica, ipsum de pincernatu imperiali inuestiuit. Omnibus autē pacatis, rege Wladislao ex Austria discedente. Mathias rex Hungariæ intrauit, in Austria & Stiria omnia perturbando, & usq; ad Bauariam grassado. Factaq; cōpositione, imperator ei regalia secundo contulit, quæ primo Wladislao contulerat & renunciauit de regno hungariæ & octuaginta milia flororum soluere promisit, quæ tamen non adimpleuit. Anno præexpresso circa festum Michaelis Thuri cum triginta milibus armatorum, omnem regionem circa forum Iulii usq; ad Kunianum, alias ad Kingilianū depopulati sunt. Tria quoq; milia stipendiariorum, quos Veneti circa angusta & clausuras alpium locauerant, facta impugnatione & conquisitione loci, trucidauerūt. Et multos captiuos uelut pecora abduxerunt. Anno domini 1478 quinquadecima Iulii. Elizabeth regina in Sandomiria sextā filiā, prolem uero duodecimā, enixa est. Quæ a Ioanne Rzeszowski Episcopo Graccouienſi baptisata, Barbara nomē accepit. Eodem anno circa festum sancti Laurencii, Thuri omnem Chorinthiā ab oppido Malburgeta, usq; ad Villacum & prope Grecz celeriter trāscurrendo, coedibus & captiuitate omnia fœdarūt. Thauri quoq; sub idem tempus Braczlau spoliarunt & incenderunt. Anno domini 1479 in Iunio dieta Olomūcenſi, inter Mathiā Hungariæ, & Wladislaum Bohemiæ reges agebatur. Conclufa fuit pax inter reges sub conditionibus priorū fœderum, ut Wladislaus rex Bohemiæ uniuerſam Bohemiā haberet, Mathias uniuerſam Morauia, Slesiam, & Lusaciam, Fœdebatur tunc Wladislaus

Wladislai Bohemiæ regis Vienneſem aduentus.

Thuri cum triginta milibus armatorum.

Barbara 11.

Fœdus Mathiæ Hungariæ & Wladislai Bohemiæ regum.

Wladislaus rex, munificentia & expensis regis Mathiæ. Eodem anno circa festum Galli, Exercitus thurcorum maximus, quinque Bassarum, in terrā Septemcastrenſi circa ciuitatem Cibiuiū irrupit. Batherystwan autē cum suo exercitu coactus pugnam inuit, & multitudine thurcorum contrebatur. Interim duo Capitanei partis hungarorū, Knezi pauel & laxi, frequentibus nunciis Batherystwan sollicitati, habētes secum omnes aulicos regios, & noningentos Rascianos, superuenerunt. Et dimissa fronte thurcorū, in latus studiōse irruerunt, magnamq; stragem in thurcis facientes, in fugam eos conuerterunt. Ita ut nō amplius pugna sed strages fuit. Anno prædicto Iwan quod sonat Ioānes dux Mosquæ, uir singularis factiuitatis, ciuitatem amplissimā Nouogrod, a Kazimiro rege Poloniae neglectam, in suam redegit ditionem. Omnibusq; ciuibus spoliatis, tertia tantūmodo parte cuiuslibet relicta (quod dictu apud posteros forsan erit parum credibile) tricentos currus, auro dumtaxat & argento, margaritis & lapidibus preciosis, usq; ad summū refertos, ante se de spoliis Nouogrodenſium agit. De suppellectili uero nobilissima sine numero. Anno domini 1480, die Veneris. 19. Maii. Vir celebris conditor ne, ac insignis reputatione Ioānes Dlugosz senior de Nyedzelno, Canonicus Graccouienſis, diem uitæ clausit extremum. Erat autē stature proceræ, faciei gracilioris & macræ, nasi longi & aquilini, ætatis grandæuloris & prouectæ, ut ipse de se scripsit. Sexaginta quinque annorum, moribus probus, uirtutibusq; fulcitus, industria sagax, sermone eloquens. Inter alia historiarum maximus amator ac lector, & Chronicarū scriptor. Huius Aeneas Silvius de Piccolominibus, Poeta Laureatus, deinceps Cardinalis & papa creatus, Pius secundus uocatus, meminit, & in epistolis Sbigneo Cardinali tituli sanctæ Priscæ Episcopoq; Graccouienſi missis, magnifice extollit. Afferendo eum hominē doctissimū, & in promptu habentē eloquentiā, multo sale cōditam. Quem præter nullus tā clare tā disertē tamq; prolixē, res Polonorū in pace & bello intus & foris gestarum, quoadusq; uiueret scripsit. Vnde in hoc anno domini 1480 uita & Chronica ipsius finitur. Preterea scripsit disertō stilo legendam beatissimi Stanislai, Presulis Graccouienſis & patroni Polonorum gloriosi, uitamq; beatæ Kunegundis coniugis & perpetuæ uirginis Boleslai pudici ducis, ac monarchæ Polonorum, in Sandeſſi Cenobio uita functæ & sepultæ. Scripsit & Geographiā, immo uerius Corographiā regni Poloniae, urbes, castra, oppida, flumina, montes, atq; uillagia, cuius situs & dispositio nis sint. Scripsit & libros inventarios prouentuum cathedralis ecclesiæ Graccouienſis, & cunctarū ecclesiarum Collegiatarum Conuentualium & parrochialium diocesis Graccouienſis. Ad quem uel ad quos pertineāt, distinctus anno tando. Item scripsit familias, arma, & clenodia nobilitatis Polonorum cum origine & causa eorum, & alia opera regno Poloniae frugi & decorē æternū pantura. Erudiebat preceptor constitutus, illustrissimos natos Kazimiri terci regis Poloniae, quibuscū nō paucis annis contritis, dum postulatus & electus fuisset in sedem Archiepiscopalem Leopoliē, obiit anteq̃ consecraretur, anno, mense & die quibus supra. In ecclesia sancti Stanislai Kazimiriae Graccouienſis de Rupella nominate, iuxta sepulchrū beatissimi Stanislai tu-

Congressus
Batherystwan
cum Thurca.

En spoliis
ducis Mosko
us.

Ioannis Dlu
gosz intentus

Vita & morū
eius descriptio

Rhodis a thur
ca obfessa.

mulatus. Cuius ecclesiam prefatā in Rupella personis religioſis Pauli pri
mi heremita, & prouisionibus largis ac priuilegiis ante prouiderat ac dota
uerat. Principibus filiis regis, ipsius discipulis, cū coetu uniuersitatis, prela
torum ac populorum funus eius ſequentibus, & exequias cohonestantibus,
quibus interfui & predicta omnia uidi. Eodem āno Thurci ciuitatē Rhodis
obſederūt, & machinis partes murorū rumpentes, & uarios uariis modis oc
cidentes, murum ascenderūt. Pluribusq; ex utraq; parte cadentibus, repulsi,
illatis innumerabilibus damnis, diſceſſerunt. Et in regnū Apuliæ traiciētes,
multas clades fecerunt, oppidū Beſſiam ad mōtem Garganum deleuerunt,
& Hidruntū ciuitatem expugnantes, Archiepiſcopū per medium ſecuerūt,
& pene omnes in urbe occiderunt. Sequenti anno audita morte Mahumeti
Caſaris Thurcarū, Alſonſo filio regis Apuliæ, & duce Calabriæ expugnā
ti & ſubſidia Mathiæ regis Hungariæ generi ſui habenti, ſeſe ſubdiderunt,
qui in mancipia ipſos redegit.

CAPVT LXXIII.

Mahumeti
mors.Expulſio fra
tris.Peſtis magnitu
do GraccouiæSimon de Lip
nicza mortu⁹.

Anno domini 1481 die tertia Man. Mahumetes imperator thur
carum, qui triginta annis, multos populos atrociffimis bellis af
flixerat, & ſuo imperio ſubiecerat, mortuus eſt, & in Conſtantino
poli ſepultus. Fuitq; idē mēſis mortis, qui adeptionis & expu
gnationis urois Conſtātinopolis fuit. Eodem anno Baiſſetus, filius ipſius na
tu maior, in Caſarem thurcarum electus, Zeliabum fratrem ſuū minorem
imperare geſtientem expulit. Qui in inſulam Rhodis, cauſa ſalutis fugiens,
captus eſt. Et in Franciam per Cruſeros religionis ſancti Ioannis de cruce
alba miſſus, in captiuitate pluribus annis detinebatur. Donec ab Alexādro
papa ſexto acceptus fuit. Sed Karolo rege Franciæ in Apuliā per Romam
cum magna potentia tranſeunte, & uim papæ inferente. Inter alia clenodia
& obligationes a papa Alexandro extractas, acceptus erat. Et anteq̃ Apuli
am rex attigerat, Zeliab⁹ in Campania extinctus quieuit. Anno dñi 1482
peſtis ſeuiffima ex Hungaria progreſſiue tranſiens, in minori Polonia uigu
it. Ab octaua corporis Chriſti ad aſſumptionem beatæ Mariæ uirginis, hoc
eſt a medio dierum Iunii uſq; ad medium dierum Auguſti perdurans. Mori
ebantur Graccouiæ ſingulis diebus quadraginta, interdū quinquaginta ho
mines in parrochia ſanctæ Mariæ in circulo. Ad ſanctum Stephanū uero
ſingulis quibusq; diebus triginta, interdum quadraginta, ſic ſuo modo in cæ
teris parrochiis. Anno antē ſequēti ſcilicet 1483 deuenit & inualuit peſtis in
maiori Polonia, Mazouia, & eorum uiciniis, multam frequentia mortalium
occidendo. Eodem anno Pater Simon ex oppido Lipnicza natus, frater mi
norum prædicator glorioſus & feruidus. Peſte quindeſimo kalendas Augu
ſti, die Iouis, decima octaua Iulii, quæ fuit dies ſancti Arnolphi mortuus eſt,
in choro eccleſiæ ſancti Bernardini in Stradomya p fratres tumulatus. Sed
quum miraculis coruſcaret, a fratribus honorifice in corpus eccleſiæ ad ſini
ſtram partem tranſlatus & conditus eſt. Cuius Epiraphum unum eſt hoc.

Lipnicus iacet hic Franciſci ex ordine Simon

Diuino frater feruidus eloquio,

Cuius perpetua fruitur iam ſpiritus aura
Quod probus hic ſancte uiuere atq; pius.
Quod decorare dei ſtudiuit genitricis honorem
Doctrinam factis atq; probare bonis.
Hunc miranda uides reſtantur ſigna beatum
Qui miſeris meruit ferre ſalutis opem.
Hunc igitur ſtudeas tibi conciliare patronum,
Vt uoti compos efficiare tui.

Anno domini 1483, die Iouis in caſtino cinerū, Dux Kazimirus ſecundoge
nitus Kazimiri terci regis Polonia, priſi ſuffocatus Vilnæ interiit, ubi & ſe
pulturam accepit. Et poſt mortē prodigiis miraculorū ſplendescere fereba
tur. Anno domini 1484 Baiſſetus imperator Thurcarum, qui ut ferebatur
ocio deditus, uoluptatibus immerſus operā dabat, per ſuos excitatus & in
ductus, cum maxima potētia tempore Veris in Beſſerabiā uenit, & Kiliam
& Bialagrod obſidendo expugnauit, & in hanc uſq; diem poſſidet. Eo tem
pore magiſter Michael de Vielun Collegiatus maioris Collegii Graccoui
cū magiſtro Nicolao de Glogouia maiori prædicator Theutonico, & Ge
orgio de Lanczhuth præſbitero ad ſanctā Mariā in circulo Gracco: uolen
tes per terram pedefres ſanctā ciuitatem Hieruſalem uiſitare, quū in Vala
chiā intrarent, Thurco exercitualiſter appropinquāte, Kiliam ingreſſi, capti
uati, & uenditi fuerunt. Biniq; eorum magiſter Nicolaus prædicator, & Ge
orgius de Lanczhut in Conſtātinopoli, per mercatores Venetos redempti,
in Poloniā per Venetias & terras chriſtianorū redierunt. Magiſter uero Mi
chael de Vielun ter uenditus & liberatus, de terrā ſancta cum uno cōuerſo
minorū natione de Kaliff peregre rediens, quia caumata & aeris feruorē nō
uitauit. In Rhodis febribus acutiſſimis correptus, diē obiit extremum. Hic
fuit in omni facultate doctiſſimus & promptus, Hebraicāq; linguam perfe
cte proſitens & ſciens. Eodem anno domini 1484 die Saturni quinta men
ſis Maii, quæ fuit uigilia Pēthecoſtes. Chriſtophorus Saſfranyecz de Pyeſz
kowa Skala, mercatores Graccouiē ad nūdinas in Lublin tranſcūtes, hos,
Stanislaum Lanthman, Ioānem Reichil, Ioānem Nonert, Conradū Enczi
ger, Swantolaum & Bartholomeum Sinrich trucidauit. Qui in Gracco
uiā adducti, in choro eccleſiæ. ſ. Mariæ in circulo prope ſacrariū iuxta ſub
ſellia Vicarioꝝ maturā miſſā cantantiū ſepulti ſunt. Ob hoc itaq; crimē &
ſpolia quæ fecerat, primū de regno bannitus, tandem per Pyeczik & Szuf
circumueſtus, captiuatus eſt, & Graccouiā adductus, in teſtudine reclusus in
arce Graccouiē detinebatur. Donec ſub nundinis poſt feſtū ſancti Michae
lis mandato regis Kazimiri capite truncatus, in eccleſia ſancti Bernardini ſe
pult⁹ eſt. Anno domini 1485 Frater Michael ordinis. ſ. Mariæ de metro de
patientia beatorū martyꝝ ad ſanctū Marcum Graccouiæ quarta die men
ſis Maii uitam finiuit, in choro ad ualuas ſacrarii ſeptētrionem uerſus ſepul
tus. Fuit ſtatura breuis de natura Gnavoꝝ, miraculis ut fertur glorioſus &
clarus. Hic uerentibus fratribus & metu concuſſis, ne ignis non longe exor
tus, monaſterium ſancti Marci corripere dixit. Non timendū pro hac uice,
ſed dum

kazimiri ſecun
dogeni morsBeſſerabiā
Baiſſeto ualla
ta.Tres præſtates
peregrini Gra
couiam exeūta.Chriſtophor⁹
Saſfranyecz
graffatio.Interitus eius
dem.
Fratriſ Michae
lis mors.

Eclipsis solis

Maximilian coronatio.

Fridericus episcopus Graccouienſis.

Mathias regis Hungarię obitus.

Ioannes Episcopus Olomūcenſis Graccouia aduenit.

Cometa.

Eclipsis solis

Pestis subsequendo.

sed dum moriar, plaga per ignem grandis huic monasterio accidet, quod ita factum, post mortem ipsius uerificando superuenit, semper humilis, orās & deuotus fuit. Eodem āno domini 1485, die Mercurii, sedecima Marcii. Fuit eclipsis solis undecim punctorum, super quinto gradu arietis, in regno Poloniae, ante occasum solis satis notabilis defectuositas & diminutionis lucis. Hāc in Mirandula ciuitate Lombardiae satis claritatis habentē inspexi, nec illic aliqua obscuratio, aut splendoris diminutio notabatur. Anno domini 1486, die 18 mēſis Marcii, quae fuit feria tertia paschae. Maximilianus in Aquilgrano in regem Romanorū, p̄ Archiepiscopos Maguntinē, Colonienē & Treuerienē, in presentia patris eius Friderici tercii imperatoris Romanorū, & multorū principum, prout āte conclusum in Frankfordia tēpore electionis fuerat, coronatus est. Anno domini 1488 die solis, tredecima Aprilis quae fuit dominica conductus paschae illustrissimus Fridericus Kazimiri tercii regis poloniae filius postremo natus. Per Capitulum Graccouienē ad postulationē prefati serenissimi domini regis Kazimiri, in Praesulem Graccouienē fuit electus. Et octaua die quae fuit uigesima Aprilis, minores ordines de manu Reuerendissimi domini Vrielis de Gorka Antistitis Posnaniē in Piotrkow in ecclesia predicatorū suscepit. In crastino alias 21 Aprilis per Paulum de Glouina Decanum Graccouienē cum eius collegis, nomine Capituli Graccouienē postulatus, spiritualibus adiectus fuit. In his omnibus principio Leonis ascendente. Eodem anno die Mercurii sedecima mēſis Iulii. Concordia inter Conradum & Ianussiu germanos Mazouiae duces, super bonis hereditariis, per Boleslaum & Kazimirū fratres eorū uita functos derelictis facta est. Anno domini 1490 die Lunae quinta mēſis Aprilis, Mathias rex Hungariae apoplexia (qua precedenti die oppressus erat) in castro Viēne australis suffocatus & extinctus est. Et in Hungariae relatus, sepulturam in alba regali absq; pompa cōmunem accepit. Eodem anno die Mercurii, tredecima mēſis Octobris Graccouia in pulchro comitatu Ioannes Varadiē idē & Olomuncenē episcopus aduenit, in circulo Graccouienē apud Sebastianum hospicio exceptus, Kazimiro regi Poloniae persuadebat, ut filiū eius ducem Albertum tercio genitum ex Hungaria reuocaret. Et Wladislaum primogenitum regem Bohemiae in hungariam pacifice regnare annueret. Is rege Kazimiro dissentiente, die Lunae, decima octaua mēſis Octobris, quae fuit Lucae euangelistae, inconsolatus e Graccouia per Slesia & Morauia in Hungariam recessit, postea in breui monachus factus. Anno domini 1491 Cometes dominus astone dictus, de natura Mercurii, circa festum epiphaniarum sub tertia facie piscium, solem post occasum sequens apparuit, Et circa carnis primum resolutus disparuit. Eodem anno die Solis, octaua mēſis Maii & fuit dies celebris sancti Stanislai Polonorū patroni, & dominica rogationum. Accidit eclipsis solis nouem punctorū super 26 gradu Thauri. Subsequutaq; fuit gregum & pecudum miranda contagio & infectio, praesertim bouum & suū huius porcorum. Iacebant etem inuvalidata artubus & iuncturis, & surgere nō poterant. Linguaq; eorū abrasa, excoriata, & fere ulcerata, pabula contingere & masticare nō ualebāt. Anno domini 1492 Mortuo & tumulto

tumulto Kazimiro tercio rege Poloniae, incendiū de domo aciali Mikosze nuncupata, iuxta portam sutorū exiliit, & omnes domos iuxta ecclesia sanctae Annae Graccouiae, cum collegio artistarū maiori, & horologio nouiter immutato, die solis 29 Iulii in nocte sequenti consumpsit & conflagrauit.

Collegii artistarum conflagratio.

CAPVT LXXIII.

Ioannes Albertus.

Deligendum nouū regem, posita conuentione pro festo assumptionis Mariae in Piotrkow eodem āno domini 1492 Conuenere optimates & Satrape regni poloniae, Prelati, Magnifici & Nobiles. Et quia Alexandrum quarto genitum, Lithuani mortuo Kazimiro tercio rege Poloniae, statim ascuerunt & in magnum ducē sibi praetecerunt. Et duobus super remanentibus alterū Poloni in regem cū quadā animorū infensione & cōtrouersia eligere adnitebātur. Cōmunitas nobilium, familiaq; Rosarum & urbs Graccouienē cū aliis ciuitatibus regni, Ioānem Albertum tanq; maiore natu regnare uoluerunt. In cōtrariū Sbigneo de Olomucz a Accipiente Gneznen, ducibus Mazouiae Conrado & Ianussio Raphaela Iaroslauſki Marsalco regni, & omnibus de armis bipenniū. Ceterisq; ei assistentibus adnitente, & Sigismundum minorem natu deligere & erigere cōate. Donec dux Ioānes Albertus iuuamine genitricis suae Elizabeth reginae Poloniae armato milite in Piotrkow misso, ad minus tricentorū stipendiatorū electioni suae renitentes, & spolia parti eius inferentes compescuit. Die itaq; Lunae 17 mēſis Augusti, luna applicante ad ascendens radices eius. Ioannes Albertus in Piotrkow rex poloniae proclamatus & publicatus est. Ioanneq; de Tarnow filio Palatini Graccouienē ad electum ducem Albertū uelocissime in Graccouia aduolante, & electionē publicāte. Tēdeum laudamus in crastino electionis Graccouiae (mirū in modum omnibus gratulantibus & gaudētibus) ignes multis locantibus, uasa quoq; uini & ceruisiae exponentibus decantatum est. Coronatio tandem eius in regem Poloniae dominica in crastino Mauricii, quae fuit 23 Septembris celebrata. Coronatus autē & inunctus est per Sbigneum Gneznen Archiepiscopum, debilem & hidropicū, assistentibus ei Friderico electo Graccouienē confirmato, Petro Mosczinski Cuiauiē, Vrielle de Gorka Polnaniē Episcopis, ceterisq; Pontificibus & Prelatis, Regina quoq; Elizabeth genitricē

Conuentus p̄ rege eligendo.

Partes Ioānis Alberti.

Partes Sigismundi.

Ioānes Albertus rex eligitur.

Mox coronatur.

Legati Venero-
rum.
Legati Thur-
carum.

Regum ac prin-
cipum in Leu-
czouiam con-
ueniunt.

Legatus Thur-
ci Graccouia
venit.

Capistrani va-
tionum.

Ignis maximus
Graccouiae.

beth genitrice ipsius inspectante, ac multitudine populi copiosa. Sbigneo Archiepiscopo Gnezneſi Marſalco regni Iaroslauſki, aliisq; eius coronati onē dedignantibus, deſoſt breui mortuis. Et quom anno ſequenti rex Ioannes Albertus in Poſnania eſſet, inſignes legati imperatoris Thurcarū & domini Venetorū ad eum uenerunt. Retentis autē ſecum in Poſnania legatis Thurci de pactis induciarum tractantibus, Marcū Dandalum doctore utrūſq; iuris & principalem Oratore cum collega ipſius Paulo Capello, & reliquis Venetis gratulatū iri de Venetiis miſſis de ſublimatione Ioānis Alberti in regem Poloniae Graccouia ire iuſſit. Qui die Iouis ſecūda Maii Graccouia ingreſſi, & in circulo apud Nikel Karle hoſpicio honorifice ſuſcepti & optime tractati uotorūq; ſuorum cōpotes facti, die Lunae, tredecima mēſis Maii receſſerunt. Anno autē domini 1494 die Iouis, decima ſeptima mēſis Aprilis, conuenerunt in Leuczouia germani, Wladilaus Hungariae & Bohemiae, Ioannesq; Albertus Poloniae reges, dux Sigismundus & Fridericus Archiepiſcopus Gnezneſi, Epicoſuſq; Graccouienſi & Cardinalis pronun-
ciatus. Item Fridericus Marchio Brādenburgenſi regū ſororius, cum magnificis & cōſiliariis regnorum Hungariae atq; Poloniae, multiſq; ac uariis interpoſitis tractatibus ſuper regnorū unione ſuper bello in Thurcas & extirpatione Valachi. Irritatis & omnibus articulis ſere concluſis reiectis, uacui ad propria diſceſſerunt. Anno praefato die Martis, tertia mēſis Iunii, notabilis legatus imperatoris Thurcarū. 12. camelos habēs, Graccouia aduenit, in domo ducū Mazouiae in acie circuli Graccouienſi hoſpicio exceptus. Preparabantq; & quaſi ſingulis diebus thurci in circulo Graccouiae ſub pretorio ſimū & pabula camelorū deſiccabant. Aſtruebant tūc memores & ſeniores, eum fore aūm quadageſimū, quē diuus Ioannes Capiſtranus praedicādo Graccouiae pphēce dixerat. Veniet thurcus huc, & equos ſuos in circulo Graccouienſi locabit, ſi correctio morum & uitae in uobis non aderit. Utq; narratores affirmabāt, tamēſi de Thurcarū imperatore non fuit uerificatum, in nuncio tamen eius ſub conditione expreſſa ueriffime impletū fuit. Terribile quoq; dictū, horribilis plaga eo tempore accidit. Nam die ſolis, 19 mēſis Iunii, quae fuit apoſtolorū Petri & Pauli, in nocte ſequenti, maximus ignis a piſtoribus circa nouam portā exortus, omnes ſtructurās iuxta murum & in mediis plateis, preter circulum uſq; ad plateā ſutorū conflagrauit & cōſumpſit. Cecideruntq; portae ſancti Nicolai, ſancti Floriani, Slawkouienſi. Eccleſia ſancti Marci & clipei eius cū toto monaſterio ceciderunt, turres ciuitatis in praedicto circuitu, & turris eccleſiae ſancti Stephani cū campanis & dote paſtorali exuſtae ſunt. Iudei poſt ſanctū Stephanum cōmorantes uehementer arſerunt, & immiſericorditer p ſtipendiarios, quorū magna copia illis diebus Graccouiae aderat, direpti ſunt. Noſq; in domo aciali Turzonis plateae ſancti Stephani arſimus. Hae quū uidiffent thurci, ſtolidam gentē Polonorum, improuidā, inerteſq; ad prohibendum exuſtionē cū exprobratione dixerunt, & omnia ſua in camelos ac equos impoſita ligarunt, parati de ciuitate egredi. Sic & Cardinalis Fridericus quae ſua fuere, in curruſ cūcta impo-
nere iuſſit. Et ſi incendium Epicoſpali curiae appropinquaret, e Graccouia excedere diſpoſuerat. Cōtinuata eſt haec plaga incēdii, a prima hora noctis uſq; poſt

uſq; poſt ortū ſolis, legati quoq; Thurcarum extūc quārtā die, ulteriore non expectādo, die Iouis tertia die mēſis Iulii de Graccouia abſceſſerunt. Ad inſtātiā autē ciuium Graccouienſiū, tanq; propter ipſos huiuſcemodi plaga conflagrationis eueniſſet. Rex Albertus, iudeos de Graccouia in Kazimiriam ſub murū, iuxta eccleſiā ſancti Laurēcii, ubi cellae pro collegio & lectoriis per Kazimirū ſecundum regem Poloniae extructae fuerant, ubi in hanc diem morantur, tranſtulit.

CAPVT LXXV.

Nno domini 1497 his calamitatibus, grādius malum ſucceſſit nam rex Albertus a Valacho iā pridem iniuria laceſſitus, Bel-
lum ingēs atq; idem periculolum concepit. Quo uniuerſam Po-
lonia, Ruſſiam, Mazouiam, Ioannemq; de Tiſſen ma giſtrum
Prulliae, reliquas terras in arma concitauit, praeterea mercenarium militem
equeſtris, pe deſtriſq; ordinis, immodicū his iunxit, atq; inſtrūctū exercitum
ad dies Iunii apud Leopolim recensuit. Quo reuiſo, ordinatoq; die 26 Iunii,
ſeriae ſecundae poſt diui Ioannis baptiſtae diem, cū toto exercitu, & Sigismū
do fratre, a Leopoli ſoluit, iterq; in Valachia non ſine malo omine dirigens.
Hae inter prodigia inſcelicis expeditionis merito numerāda, preceſſere, bo-
ues ducenti poſt exercitum pulſi, Leopolim uerſus dilapſi, nulla ui ſiſti po-
tuerunt, partim in ipſo ſuburbio ſoſſatis ſe immitentes, colla fregerunt, par-
tim denſis ſyluis errabundi diſperſi, ex omniq; numero uix octo recolecti fu-
erunt. Rege ipſo fluuium, exiguo alueo dilabentem, tranſeunte, equus can-
didiſſimus regi q; charus ipſo inſidente corruit, neq; omni opera a ſubmerſio-
ne ſeruatus eſt. Praeterea quidam Sropſki genere nobilis, alioqui pauci ſen-
ſus, Leopoli iteratis uocibus, noſtros ſuccubituſ occidendosq; non ſine ter-
rore exclamabat. Fulmen item caſtris dilapſum, nobilem unū, & equos duo
decim interemit. Sacerdoti apud regē diuina celebranti, hoſtia ter manibus
excidens in terram uſq; prolapſa. His terrorem incutientibus, nihilominus a
ſceleribus nihil temperatum, exercitus permiſſis mulieribus reſertus, ſerun-
turq; ipſi Primores & Duces, nocturna libidine non ſaciati, clara luce pub-
licis balneis, & tina, inter amplexus mulierū uoluptatibus indulſiſſe. Quūq;
ingreſſi Valachiam pertranſirent, tantus metus & tremor eos conculſit, ut
plerūq; multi Poloni a paucis Valachis in ignominioſam fugā uerteretur.
Et fortunati, ut ſaepe aut occiderent aut captiuarent ſecūdu illud Deutro-
nomii 32, & pſalmi ſabbati ultimi. Quomodo perſequebatur unus mille, &
duo fugauerunt decem milia. Nonne ideo quia deus ſuus uendit eos, & do-
minus conculſit illos. Ipſeq; Stephanus Palatinus Valachiae plures captos
exenterabat & euiſcerabat, & in extis quid comederent inſpiciebat & extir-
mabat, alios ſuspendebat aut partiebatur. Nonnullos alia dira morte affici-
ebat & conſumabat. Iccirco Poloni ad regem Albertū, ut in domos rediret,
clamabāt. Nec potuerūt, quoniā poſt ſe nullis caſtris incaſtellatis, nec exer-
citibus locatis itinera conluſerant. Peruenitq; rex ad Szoczawa, & caſtrū
miſſis aliquotiens machinis bellicis fruſtra oppugnabat. Valachis illudenti-
bus & deridentibus, caudiſq; murū ſubſanatiue abſtergentibus, quod rex ui-
dens non

Iudei
uia expu-

Expediſio in
Valachiam.

Preſagia inſor-
licis belli.

um
ho.Clades Polo
norum.Thurcarum
Thartarorūq;
incurſio.Fœdus cum
Hungaris.Thartarorum
incurſio.Thurcorum in
uasio.

dens non proficiens, fœdus cū Stephano Palatino pepigit. Qui inter loquē dum ab exercitibus alienigenarum regē non auisauit, sed ut provideret mo nuit. Itaq; dum redirent atq; omnia negligenter custodirēt, & maiores Po loni sylvam cum rege febricitante & egrotante primum pertransirēt. Mino res Poloni tanq; magis armati, postrema custodiētes subsequēbantur, & pri ma luce orto sole, 16 Octobris, quæ fuit feria quinta ante Simonis & Iudæ apostolorum, a Thurcis præcio conductis ab Hungaris Septemcastrēsis & Transsiluanis, ab ipsis quoq; Valachis inuasi, occisi & deleti sunt. Inter quos plures de domo & nobilitate bipennium corruerunt, præcipue Nico laus Palatinus Russiæ, & Gabriel de Morauicze germani abo de Tanczin qui perierunt. Ioannes filius Sbignet de Tanczin, qui in thurciam uenditus erat, postea per fugam liberatus. Deinde hostilis exercitus Prutenos & Ma zouitas castra Polonorū sequentes & diuisos, aut occidit, aut captiuos uen didit. Aliqui Poloni ligati crinibus capitis crispatis longis & simul iuncti in cōspectum Palatini Stephani pellebātur. Reliqui a thurcis & hostibus di stracti, in thurciam aliasq; regiones abducebātur. Exercitus autē regius su perremanens, tota hebdomada donec Russiam intrauerat persequutiones & molestias ppeffus est. Fuitq; ingens ac inestimabilis in Polonia de tali ca su mœror. Insuper afflictis addita est afflictio. Nam sequenti anno in princi pio Maii, Thurci, Thartari, & Valachi iuncti, Russiā irrumpētes, plurimā stragem in hominibus crudeliter fecerūt, iacebāt passim in uis & campis oc cisi. Omnia oppida sub montibus & in medio circa Leopolim & Przemiſli am, usq; ad oppidum Canzugam incenderunt, uastarunt, & diruerunt. Et cōmorati quantū uoluerunt, cum maxima præda & hilaritate salui discesse runt. Hæc nouitas quom die Mercurii sedecima Maii Graccouia esset dela ta, non parum omnem statum terruit, etiam nonnullos fugæ accinxisset, nisi uel timor, uel spes a rege phibuisse. Extunc Graccouien fossata uersus cā pestria & Cleparz expurgari cœperunt. Et iacto fundamento ad propugna culum extruendum ante portā sancti Floriani (quod proximis ānis magnis impensis finierunt) oppidū Cleparz in magna sui parte, quæ fluuio Rudaw ka superimminebat demoliti sunt, deiecerūt atq; diminuerunt, turres quoq; muri Graccouiensis uersus Cleparz, quas post exustionem muro in altum erigere cœperant, cōplebant & edificarunt. Cœpit deinde rex Albertus que rere modos resistendi hosti, auxiliaq; a Wladislao rege Hungariæ & Bohe miæ, germano suo atq; ab ipsis Hungaris expetere. Et ueniente legato eorū Episcopo Vesperimen Graccouia, prima Iulii anno præfato 1498, concor diā inter Hūgaros & Polonos ad opponendū cōmuni Marte se hostibus con cluserunt, & Te deum laudamus, die Iouis, quæ fuit duodecima Iulii decan tauerūt. Sed talis concordia, nil iuamēti attulit, Thartari namq; Russiam in fine Iulii inuadentes, ad libitū grassati, cum præda ad propria remearūt. Contra quos rex Albertus, regnicolarū exercitu collecto, de Graccouia die Martis, septima mensis Augusti exiuit, & nihil effecit, sed circa Sandomiri am omnibus uillis destructis & exhaustis, exercitum ad sua abire permisit. Post thartaros, Thurci circa diem sanctæ Catharinæ sub montana Russiæ eodem

eodem anno circa Sambor & Halicz deuastauerunt, neq; aliquo certamine laceſſiti. Venum uel deo, uel eorū infortunio sic cogente, frigoribus aerisq; in temperie inedia atq; niuib; supra q; quadraginta milia equorum hominūq; periere, reliqui tamē quorū ultra uiginti milia dicuntur fuisse, salui post dam na illata recesserunt. Alium itaq; modum pacis nanciscendæ aggressi, quo niam absq; Valachis, exteris ac barbaras nationes ad inuadendum regnum excitantibus pax non fieret, persuasi & uocati Graccouia conuenerūt. Epif copus Varadiēn nomine Hungarorum, Oratores Stephani Palatini Vala chia, oratores Alexandri magni ducis & Lithuanorū, & Poloni. Hi omnes post longas moras & consilia, anno domini 1499, die Veneris, decimanona Aprilis sibi inuicem mutuam assistentiā & auxilia contra thurcas & tharta ros iurarunt. Episcopo autē Varadiēn de Graccouia 122. Aprilis quæ fuit feria secunda ante Adalberti recedente, legati ducis Iwan Moskouiæ in cra ſtino, & fuit dies sancti Adalberti aduenerunt. Et hi similiter de pace requisi ti tractauerunt & promiserunt.

Pacis sus

Oratores ducis
Moskorū.

CAPVT LXXVI.

Nno autē domini 1500 die Martis, 25 Februarii quæ fuit dies sancti Mathiæ apostoli in āno bissextili. Oratores imperatoris thurcorum Baisseti Graccouia aduenerūt, & anteq; inducias pa cis cū rege Alberto firmarent, Kurzanoga habitaculum & spe cula regia castri Graccouien, in præsentia eorum die Veneris, decima Apri lis, & fuit feria sexta ante Ramispalmarū exusta est. Deinceps Cometes do minus astone, flagellum iræ dei, feria quarta 20 Maii, in parte Septētrionis sub signo Capricorni apparuit & notatus est, supra Lithuaniam, Russiam & minorem Poloniam girans. Et eo disparente in diebus Pēthecostes, alias cir ca octauā diem Iunii, statim thartari regnum Poloniæ intrauerunt, & circa Lublin, Thurobin, Belsz, Krasnistaw, & alia loca eis propinqua depopulan do uastauerunt. Eodem tempore Iwan dux Moskouiæ, altera uice Lithuani am ingressus, circa Smolensko uastauit, & eam, non habito respectu affini tatis (quia ipse fuit socer & dux Alexāder gener) attriuit. Rex Albertus ad uersus thartaros die Veneris, decimanona Iunii, āte uigesimā primā horā egrediēs, nihil memorabile effecit. Et ad matrem die Mercurii, 22 Iulii in die Mariæ Magdalænæ rediit. Ad quem legatus Alexandri papæ sexti Caspar Episcopus Calliensis (homo callidus & facundus) aduenit. Et iubileum cū cruciata cōtra paganos, die dominica quæ fuit 30 Augusti, Graccouia de ec clesia. s. Mariæ in circulo processionatim in ecclesiā Cathedralem incedēdo rege Alberto sequente, publicauit. Et mox thartari iterum irruerūt, & terri biliter Russiam, Lithuaniam, Sādomiriam, Mazouiam, & Lublinē terras Vrzadow, Lanczhut, Lasensko, Crafnistaw, Zatihost, circa Oppatow, circa Lublin, in Brzesko Lithuanie & uiciniis eorum uastauerūt. Magnaq; præda abacta, omnibus magnificis misere dormitantibus, & defensam nul lam opponentibus, libere absceſſerunt. Qui autē transitum thartarorū op posuerant & obsiderant, dñi Petrus Miszkowski palatinus Siradiēn, & Ca pitaneus Leopoliēn, Nicolaus Camyenyeczki palatinus Sādomiriēn & Ca

Oratores Ba
issedi imperato
ris.

Cometes.

Thartari Polo
niā depopulatMoskus Lith
uania uastauitLegatus sum
mi Pontificis.Thartarorum
incurſio.

Hi pitaneus

Crucelignati
Iudeos inua
dunt.

Iudeorum ex
clusio

Helie Valachi
occisio

Alberti regia
obitus.

Signa mortem
precedentia

pitaneus Graccouienſis, & cæteri nobiles, quom ſupra numẽrum plurimi fuiſſent, timidi in thartaros non inſiluerũt. Rex autẽ Albertus die Lunę, quarta decima menſis Septembris, & fuit exaltationis. ſ. Crucis, contra eoſdẽ thartaros de Graccouia circa horam quindecimam cum quibuſdam cruce ſignatis exeundo, eadẽ ſorte qua prius, nihil deſenſe adducens rediit. Verum cruce ſignati, inter quos plures religioſi & monachi fuerunt, poſt diſceſſũ regis de Graccouia, Iudeos in Kazimiria per uiolentiã, effracta porta Kazimirię Gliniana, cæteriſq; portis & oſtiis hebreorũ, die Mercurii, ſedecima Septẽbris tumultuoſe ſpoliauerunt. Et ex eis de utroq; ſexu prope uiginti occiderunt. Et Graccouiam clauſis portis ingredi prohibiti, per uallum ad campeſtria iuxta Cleparz progrediẽtes, legatis thurci in domo Pileczki ſupra murum hoſpitis, manibus & armis tenſis minitarũt, & die tertia regem uerſus Ruſſiam inſequuti ſunt. Anno domini 1501 rex Albertus in Martio, ex conuentione Piotrkouienſi in Graccouia diuertens, Heliam Valachũ (ut ſeratur heredem Valachię) propter uiolatas litteras ſuas, de conſilio conſiliariorum ſuorum in Czchow in præſentia nunciõũ Stephani Voicuodę Valachię docollari iuſſit. Fuit autem Helias filius olim Petri cõpetitoris Stephani in principatu Valachię. Poſt feſta paſchę anno præmiſſo 1501 die Martis uigeſima Aprilis, quę fuit feria tertia poſt conductum paſchę, rex Albertus Graccouiam relinquens, in Pruſſiã perrexit & in oppido Thorun ſplendide extructo, apoplexia die Iouis, decimaſeptima Iunii, & fuit octaua corporis Chriſti, & tertia dies poſt Viti, hora quartadecima occubuit. Hoc fato tãtus rex immatura morte non ſine ſuorũ mœrore abſũptus eſt. Cui magnanimitas, fides, dexteritas, conſilium, prudentia, & in rebus gerendis, induſtria nũq; deſuere, ſed fortuna quę nõ ex æquo ſedes ſuas apud homines locauit, plerũq; illius rebus contraria fuit, hincq; factũ eſt ut quũ in omni reipẽuẽtu ſapiẽter citoq; cõſulere, iniqua fortuna, omne conſilium euerteret. Alberti autẽ mors uti Sarmatis luctũ, ita pleriq; exteris nationibus qbus tantũ regis ingerẽdis rebus induſtria ſuſpecta eſſet, leticiã attulit, tãto maiore, quo magis inſpata mors omnia cõſilia interciperet, potuiſſet hic princeps, ſi fortuna cũ cæteris animi dotibus habuiſſet, oĩm maiorũ uirtutem adæq̃re. Albertus quoq; prudentia & audacia nulli ducũ ſecũdus fuit, ut etiã ſũmis ſe periculis nõ ſubtraheret. Sed quũ ad maximas iã res aspiraret, iniquo fato ſublatus eſt. Signa mortẽ eius portẽdencia, fuerat Cometes prædictũ Septẽ: Kurzanoga regia habitatio exuſta, & globus turris prætorii Gracco: ſupremũ uento abruptus, ac die Mercurii. 20. Februarii, q̃ fuit dies Fabiani & Sebaſtiani martyris in nocte ſequenti deiectus. Præcedenti ſiquidẽ æſtate hũc globum ſaber lignarius nouiter poſuerat, & omniuaq; firmauerat, ut humana eſtimatione hunc cadere non fuit poſſibile, & poſtq̃ cecidit caſum capitis regni & ciuitatis Graccouienſis ſignare. Exiueram ad eum de Graccouia tanq̃ medicus, poſt ueſperas eiũdem octauę corporis Chriſti, & die mortis ſuę. Et circa tabernam in Prandnik, curru in limum & profundũ lutum deuexo, quĩs octo equis Podwodorũ ſeu conductorũ extraheretur, in caſſum laborãdo, penitus extrahi non potuit. Equis ergo ad poſtremã curruſ aredatis & ligatis, nobis

gatis, nobis prius ad ripas exilientibus, uix & ægre retrorſum, Graccouia uerſus extractus eſt, quod fuit omẽn mali, & ad Graccouia inſolãtẽ redẽundi. Et adhuc nobis in Piotrkow ueniẽtibus, obtentoq; ſubueſtigali & podwodis atq; diſceſſum parantibus, oppidani inſurrexerunt (quoniã regem Albertum uita functũ intellexerant) & aulicos regis gladiis, ſuſtibus, & lignis, groſſe ſectis perſequuti, occidere conabantur. Qui fuga ſeſe ſaluarunt, & in hoſpicio apud Adam Scribã oppidi clauſerunt. Tarde igitur egreſſi & moleſtias plures admodum & fruſtra paſſi, in Graccouia inſolati & inſalaria ti de Piotrkow reuerſi ſumus. Funus autẽ regis Alberti, poſt hoc Graccouiam die Lunę uigeſimaſexta Iulii, quę fuit dies ſactę Annę poſt meridiem adductum eſt, & hora uigeſima, cum decentia & honore regio, in ſacello ſancti Ioannis euãgeliftę, eccleſię Cathedralis Graccouienſis ad dextrã chori ſitam, ſepulturę traditũ eſt. Cuius ſacelli alteram partem, regina Elizabeth pariete factõ diremit & ſecluſit. Et tã ſarcophagum q̃ ipſum ſacellum, propriis impenſis prout matrẽ decet adornauit, duosq; lectores miſſarũ pro anima deſuncti in perpetuum fundauit. Poſt huiuscemodi quorũ ſepulturã, Fredericus Cardinalis, Primas Gnezneſis & Episcopus Graccouienſis, quosdã ſpirituales aulicos mancipauit, turbauit, & cum ſua ſocietate tanq̃ reos & theſaurorũ ablatores, in carcere, reliquos in ſeraculis recluſit. Qui excuſatione adhibita, liberati ſunt. Fuit autẽ Ioannes Albertus rex Polonię procerẽ ſtaturę, oculorum rubicundorũ & faciei cum quadã morpheatione & exituris Robuſtus, oſſoſus, & audax, ſecundũ pectus, manus, & pedes, piloſus, ſecũdum caput paucis, raris & nigris crinibus reſperſus. Fuit prudentia atq; ſolertia præditus, lingua expeditus, ſermone latino tanq̃ alter Rhetor (ultra Polonicũ & Theutonicum) ornatiffime & ſufficiẽter imbutus. Hiſtorias legebat, & diſputationes Doctorum amabat. In inceſſu maturus, et in incedẽdo (ut ſæpe) cultro ad latus ſuum accincto progrediens, uoluptatibus & libidini tanq̃ homo martialis indulgebat. Et quom multa pertinẽtiſſime & prudenter, conſultando atq; reſpondendo diſſerebat, in hoc defectuoſus diminutus, & ſine laude fuit, q̃ bene tractata & dicta nõ exequẽbatur, nec effectui demandabat. In obeundis bellis infortunatus, In edificãdo negligens ac nullus, & regnicolis ultimati inuiſus. Regnauit ſupra Polonos. 8. añis, octoq; menſibus & uiginti quattuor diebus. Vixit annis quadraginta uno, menſibus quinque & uiginti uno diebus.

CAPVT LXXVII.

Anno domini 1495 per omnes dies uſuales Ianuarii, uſq; ad medium Februarii, adeo calidi dies fuerũt, ut gemmę & pullulationes in hoc regno Polonię tũgerent & uiderentur. Puluis e terra uelut in æſtate ſurgebat & ſpangebatur. Aues nidificabãt & ſecturã nouam educabant. Verum poſt mediũ quadrageſimę, intantum frigus duabus hebdomadis fuit intẽſum, q̃ omnia arefacta & deſtructa fuerũt. Eodem anno die Lunę, 26 Auguſti, Fredericus imperator Romanorũ, poſtq̃ in imperio a ſua coronatione, per Nicolaum quintum regnauit fere quadraginta uno añis Vienne mortuus eſt, ibidem tumulatus. Huic crus & pedem

H 3 chirurgici

Sepultura Al
berti.

Statue æ
tate ſuę deſcri
ptio.

Monum quali
tas.

Temporis qua
litas præter cõ
munẽ curſum.

Frideric Ro
manorũ impe
ratoris monu
mentũ.

irurgia in senio refecerunt & absciderunt, quia aliter in uita ipsum conseruare non potuerant. pauco tñ postea tēpore supuixit. Eodē āno circa sedecimam Septembris, Thurei per Croaciā diffusi, ipsam uastauerūt, & prādā abegerunt. Anno quo supra 1493, die Veneris. 20. Septēbris Fridericus Kazimiri tercii regis Poloniae natus. Ad promotionē Wladislai Hungariae & Bohemiae, atq; Ioannis Alberti Poloniae regum, Romae per Alexandrū papam sextum Cardinalis pronuntiatus est. In cuius honorē Te deum laudamus Graccouiae uigesimaquarta Octobris decantatū est. Attamē capellū summus Pontifex ei non misit, usq; anno domini 1495. Quem tali anno die Lunae, uigesima Aprilis, quae fuit feria secunda paschae suscepit. Primā autē missam cecinit, anno domini 1493 in die natiuitatis Christi in porticu laterali hostii ad meridiem, quoniā propter Iubileum per Alexandrum papam sextum, omnibus huiusmodi solennitatem diuinorū praesentis suis decorantibus a culpa & poena cōcessū. In ecclesia Cathedrali Graccouienē, & per omnes areas iuxta ecclesiam uix homines consistere propter praessuram potuerunt. Rege Alberto in porticu & circa populum cōpescēte, dirigēte & amouente. Morbus gallicus hoc anno domini 1493 sub oppositione duorum ponderosorū, Saturni & Iouis in partibus mediis inter meridiē & occidentē ubi est dominiū Martis scilicet in Mauritania, Caesarea, Hispania apparuit. Et anno sequenti in Italiam & Franciā uenit. Deinde pedetentim ad orientales processit regiones; apud nos in Graccouia prima mulier hoc morbo infecta, anno 1495, fuit coniunx cuiusdam seruitoris Burgrabiorū castri Graccouienē, nūcupati albus Albertus, ex opposito monasterii sanctae Trinitatis cōmorantis, quae ex peregrinatione de Roma redeūdo, praesatum morbum secū Graccouia attulit. Deinde ex Hungaria eodem anno 1495 & 1496 aduenae tali morbo infecti adueniebant, & morbus per Graccouiam spargi ac multiplicari coepit. Merito plaga dei uocitandus, quoniā prauaricatores et homines supflue uiuentes, in libidine, uino, acutis & grossis, deus uindex malorum, hoc morbo tanq̃ singulari plaga puniuit. Et ex aduerso homines sobrie uiuētes, perrato aut nunq̃ hoc morbo laborare comperti sunt. Vnde & moderamē huiusce mali Franczosi, potior cura inter alias reperitur. Et quū cōlestiū rimatores Mathematici & prognostici hūc morbū molestissimum a coniunctione Saturni & Iouis, quae consequenter fuit in Cancro anno Christi 1504 destituendum & finiendū praedixissent, tamen (praedictionibus eorū haud uerificatis) usq; in hanc diem, anni 1519, post praedictā coniunctionē debachatur & seuit, quā minus acute & paulo tollerabilius q̃ antea. Vocatur autē hac labes pro uarietate regionū in quibus accidit uariis nominibus. Nam Italici malam franczosam aut morbum gallicū uocitāt, quia rege Karolo cum Francis circa ānum domini 1494 Italiam ingresso, hac perniciēs in Italia seuire coepit, & nomen ab euentu eorū accepit. Parisius & in aliis ciuitatibus Galliarū, grossa uariola nuncupatur. In Hispania propinquiori et in Aragonia, morbus sancti Semēti, eo q̃ malum praedictū inuocatione sancti Semēti, q̃ in Britānia reuescit curatur. Cuius sororiū ac pximū in morbo gallicomortuum credūt, ultra Hispanias & in Granata morbo curialis (quae

Primordialis morbi gallici origo atq; in crudescētia.

Varię eiusce nuncupatiōes ex gentium diuersitate.

is ka
dius
nalis p
ciatus.

curiose ac crapulose uiuentes insequitur) appellatur. Ego uero sub Desolationibus, prout apud Galienum in decem tractatibus & Alfahaphati prout ut apud Auicennam in 7 sen quarte, aut sub scabie foeda, hoc perniciosum malum locando curabam, & deo propiciante affatim prosperabar. Anno domini 1494, die Veneris, 27 mensis Iunii, domini Collegiati maioris Collegii artistarum, in platea sanctae Annae Graccouiae, inuenerunt in muro lectorii Socratis thesaurum 1508 aureorū, & tantundē in annulis, unionibus, ac gemis. Et fuit dies sancti Ladislai regis Hungariae. Ob hoc praesatam diē sancti Ladislai illa domus festiuat & colit. Quomq; rex Albertus inuentū thesaurū cognouisset, aureos intulatos Maria regina Hungariae, a Collegiatis redemit & eis monetam medientum largitus est. De quo collegiati bene contenti fuerūt. Fridericus uero Cardinalis ab eisdem gemas & annulos praeciosos tulit quos dilapidauit & distraxit. Et dumtaxat marcas monetae requisit pro eis tribuit. De quo male cōtenti omēs sūt & fuerūt. Anno praedicto die Mercurii. 22. mensis Octobris. Quaedam mulier in nigra uilla ante Graccouia apud filiū Stauouy, monstrum peperit, quod collum & aures leporis habuit & loco stomachi unū intestinum, oreq; distento spirabat. In antea uero altera mulier in platea sancti spiritus Graccouiae, Lazurkowna cognominata, puerū mortificatum & serpentē uiuum peperit, qui cauauit, exedit, atq; profunde dorsum infantis corrosit.

Monstri pro ductio.

CAPVT LXXVIII.

In hoc quoq; anno die Saturni, in uigilia Bartholomei apostoli aulici & stipendiarii regiae maiestatis, circa Wisznyeuecz, per Thartaros fere omnes profligati & occisi sunt. Inter quos Henrich Camyenyeczki germanus Nicolai Palatini & Capitanei Graccouienē. Et Dzersek nepos Pauli de Glouina Decani Gracco: occisi ceciderunt. Anno domini 1495 die Lunae. 23. Februarii. Ianussius dux Mazouiae & germanus ducis Coradi, absq; uxore & prole mortuus est. Idcirco rex Albertus Mazouia, tanq̃ terrā feudalem repetiuit & obtinuit, cum ciuitatibus & castris Ploczko, Gostinin, & ceteris quae ipsius ducis Ianussi fuerūt. Eodē anno post coniunctionem Iulii, quae fuit ad finem dierū Iunii, diluuium Istulae, supra, q̃ memoria hominū teneret maximū fuit, priora diluuiā aquarū ubertate praecellens. Anno domini 1496 Philippus Callimachus Florentinus, Poeta laureatus, regi Alberto inferuiēs, fluxu uentris resolutus, Graccouiae in kalendis Nouembris quae est dies Omnium sanctorum de mane occubuit, in ecclesia sanctae Trinitatis Graccouiae, in sinistra parte introitus chori sub altari sepulturā percepit, tectusq; est urna area, erecta in altare, Epitaphio supraposito. Hic tpe Pauli papae secūdi, cōprehēso Platina cū reliquis poetis, e Roma in Poloniā fugit. Scripsit carmina elegiaca de amore plura, Item uitam & successus Wladislai regis Poloniae & Hungariae in Thracia circa lacū Varneē, per Thurcas profligati & perempti. Item de Attila, ortuq; & progressu Hungarorum. Item epistolū longum in fauorē & laudem regum poloniae ad Innocentium papam octauū &c. Epitaphium suprapositū est tale. Hic iacet heu patria procul a regione sepultus. Progenitus Tus-

Thartarorum victoria.

Mors Ianussii ducis Mazouiae.

Diluuium Istulae.

Callimachus Poeta laureatus Florentinus mortuus.

Scripta sua.

Epitaphium.

H4 co sanguine

LIBER QVARTVS.

uiuē Calimachus. Quem fatū uariis aduersum erroribus agit. Inui-
am his tandem cōstituitq; locis. Illius ut postquam uirtutem regia sensit.
Vidit florentem sarmatis ora uirum. Qui memor hospicii tam mitis contu-
lit isti, Consiliis regno commodā multa suis. Quod sentit præsens & futura
sentiet ætas, Cuius iudiciū sanctius esse solet. Plura quoq; aggressum & q̄
dam malora parātem, Haud oportuno tempore mors rapuit. Anno domini
1497 post principium mensis Aprilis. Thurci per Croaciam ingressi, Corin-
thiam & Stiriam deprædati sunt, & captiuos secū abduxerunt. Et iterū eo
dem anno circa Ioannis Baptistæ clam ingredientēs Thurci, prædam & ca-
ptiuos quasi sex milia de eisdem Chorinthia & Stiria abegerunt. Eodē āno
circa festum Ioannis Baptistæ, Ioānes de Tieffen magister Cruciferorū Prus-
siæ, bellicā expeditionē cum rege Alberto contra infideles obeundo, in Le-
opoli infirmatus, mortuus est. Et ad sepeliendum in Konigsbergk eductus,
pugnā infidelium non gustata neq; uisa. Cui per Cruciferorū uocationem, &
Elizabeth reginæ Poloniae ad regem Albertū promotionē, Fridericus dux
Misznensis successit. Anno præfato die Lunæ, 16. mensis Iunii, quæ fuit Ioā-
nis & Pauli martyriū, dux Nicolaus Oppolien Nissæ æte pretorium plexus
& capite truncatus est, quoniā insiluerat primū contra ducem Hæricum Glo-
cen, deinde in Ioannē Roth Episcopum Wratislauien, tandem in Kazimierz
ducem Tessine & Capitaneum Slesiae, cum pugione intentione trāsfodēdi
eum accurrerat, & sese inter iurgandum & defendendū tenentes, de gradu in
terram ceciderūt. Et quū ereptum pugionem dux Nicolaus Oppolien ser-
uit, in ecclesiam fugit. De qua etiā præcepto Ioannis prænominati episcopi
Wratislauien extractus & reductus, per cōsules Nissenles iudicatus, gladio
decapitat⁹ est. Anno præfato 1497 in æstate & autumnō maxima pestis in
minori Polonia, in districtu scilicet Gracco: & Sandomirien uiguit. A Grac-
couia incipiendo orientalem & septentrionalem plagam uersus, quæ seuiēdo
plurimos rapuit & consumpsit mortales. In anno uero precedenti uidelicet
1496 in p̄ibus occidentalibus a Graccouia & uersus Slesia ad Hūgariam
eadē sorte præssit mortales pestis. In inicioq; hyemis Graccouiam uenit. Et
paucis absumptis, intensum gelu superueniens & perdurans, pestē diremit,
quinimo prohibuit. Ita q; sequēti āno puta 1497 prætermis̄sa Graccouia in
uno miliari scilicet a Mogila Crzessauicze &c. reincepit, & satis acriter ut
præmissum est afflixit & cōtinuauit. Præterea eodē anno 1497 in Leopoli
feria quinta in uigilia conceptionis Mariæ, Ioānes Albertus Poloniae rex ad
uniuersitatē Gracco: singularem gerens affectum, cultū diuinum in ecclesia
Przemislien adaugere uolens, Iulpatronatus, Canonicatus, & prebendæ ec-
clesiæ Przemislien, qui de iure patronatus regis Poloniae extitit, uniuersita-
ti predictæ pure & donatione perpetua ac irreuocabili motuq; proprio do-
nauit, quam donationē Alexander Poloniae rex subsequutor approbauit. Et
has, donationē & approbationē, Mathias Drzeuiczki, Episcopus Przemis-
lien & regni Poloniae Vicecancellarius auctoritate ordinaria cōfirmauit. Lit-
teras desup nouas dando & concedendo. Anno domini 1498 Magister Ioan-
nes Vels de Pofnania Licenciatus medicinæ olim preceptor & informator
filiorum

nurel ingref-
sus.

Ioannis, magi-
stri Prussie obi-
tus.

Nicolaus ducis
Oppolien inte-
ritus.

Pestis incrudef-
centia.

Vniuersitas
Graccouien fu-
repatronatus
donata est.

CHRONICO. REG. POL.

filiorum regis Kazimiri terci ecclesiæ parrochialis sancti Stephani &
uia rector, diem clausit extremum, die Martis, decimas septima Aprilis,
fuit feria tertia paschæ. Hic coemptis aliquot areis extra urbē Graccos
occidentem, amplum & spaciosum construxit cimiterium, ad sepulturā par-
rochianorū sancti Stephani, & aliorū quorumcūq; illic sepeliri uolentiū. Ec-
clesiam quoq; in eodem cimiterio intra robora muratā, in titulum & uenera-
tionē Petri & Pauli apostolorū erexit. Et lectorem missarū in eadē ordinauit
Et ut in nocte tempore necessitatis ingruentis confessiones in lingua Alma-
nica & Polonica audiret instituit. Ante fores ecclesiæ prefatæ ad partē meri-
dionalem, prout uiuens mandauerat, sepultus est. Anno predicto die Mer-
curii, tertia mensis Octobris, Illustrissimus dux Sigismundus de Graccouia
in Hungariā exiuit, & germano suo maiori natu Budæ Wladislao rege Hū-
gariæ & Bohemiæ commansit.

CAPVT LXXIX.

Anno domini 1499 die Mercurii, quinta mēsis Iunii. Natus est ui-
tulus in Kazimiria Graccos: inter iudeos, cū duobus capitibus,
unum caput atrosū ut solet naturaliter produci. Aliud in po-
stremo in loco caudæ. Ipsa uero cauda in medio dorsi excreuit,
pedes septem in latere dextro habuit, in sinistro nullum. Cætera membra cō-
pleta fuere in suis locis admodum duorū gemellorū, complicatorum ante &
post. Expositūq; fuit tentum & inspectum hoc monstrū, aliquot diebus æte
portam Gliniana alias glebeam. Eodē anno bella gerentibus summa potē-
tia Thurcis cum Venetis in mari Egeo & Adriatico. Submissi octo milia
Thurcorum per latera maris in Guriciam & Feriolam intrauerunt, & iuxta
mare & fluuium Mincinū depopulati sunt. Precipue inter Teruissium & san-
ctum Daniele, usq; ad montana occidētis, receptaq; prædam absq; ulla re-
sistētia abduxerunt. Sed & peregrinos ad iubileum pergētes, aliquos inter-
ceperunt, nonnullos uero excruciatos occiderunt. Nos quoq; ad iubilē Ro-
mam transeuntes, & in proximo existentes, cōtinuimus nos in Villaco in fi-
ne dierum Octobris, donec Thurci abscesserunt. Quapropter rumor disse-
minatus erat usq; ad aures regis Alberti, per Andream Rosam Archiepisco-
pum Gneznen delatus, nos captiuatos fuisse, & per Thurcas abductos. An-
no domini 1500 Iubileus annus centesimus sub Alexandro papa sexto, toto
anno Romæ durauit & peragebatur. Confluebatq; multitudo hominū pro
capefcendis indulgentiis ex toto orbe christianorū. Eo ipso anno supra soli-
tum regni Poloniae messis ante festum Ioannis Baptistæ fuit. Fuerunt namq;
uer & æstas satis calida. Canicula autē a principio ad Iacobi pluuiosa ac fri-
gida, & reliquū tempus serenum & calidum fuit. Eodem anno Thurca insu-
lam & ciuitatē Modon, duodecima mensis Augusti obsedit. Expugnauitq;
& eam sub Venetis uigesima quarta eiusdē mensis recepit. Muros demolien-
do, omnes mares occidendo, mulieres uero & impuberes abducendo. Anno
præexpressato, in mense Septēbri, multi Morau & Poloni in fraternitatē
pro Lithuanis contra ducē Moskouia ibāt, quoniā Alexander dux magnus
Lithuanie, litteris ad diuersas prouincias missis, gener contra socerū suū, de
illatis

Ch.
tri &
postolo
cum ecclē.
credum.

Sigismundus.

Portentū Grac-
couie genitum

Thurcarū in-
manitas.

Insignis iubile-
us Romæ.

Modon insula
a Thurco va-
stata.

Poloniorū Mo-
rauoꝝ, Lithua-
norum, in Mos-
kum cōcōrs
egressus.

luriis conquirendo, præsertim q̄ circa illa tempora abstraxerat & si-
bi appropriauerat, & usq; in hanc diem possidet, de ducatu Lithuaniae ad se-
ptuaginta miliaria in longitudine, & tantūde in latitudine, euocabat, & iure
iurando manutene re fraternitate stipendiariorū per aliquot annos promitte-
bat. Quomq; conuenissent, & supremus rector exercitus Ian Polak constitu-
tus, armatos de Vilna educendo, ducem Alexandrum percōtando interroga-
bat, quorsum duceret, & q̄diu exercitum tenere, quibusq; modis ac conditio-
nibus adiciēdis seruare deberet. Dux ipse magnus nec unū edixit uerbū, eti-
am atq; etiā repetitis uicibus rogatus. Quapropter Ian Polak discerpēdo
suum pileum, & in terram iactādo male contētus discessit. Et exercitu haud
longe a ciuitate Vilneſi producto, inscius ulterioris commissi & facti, tū &
hyeme præmente, in Vilnam nihil penitus efficiendo rediit. Binum itaq; dā-
num Lithuanis exinde prouenit. Vnum ex hoste duce Iwan Moskouia. Al-
terum ex propriorum stipendiarioꝝ depopulatione, & de rapina suorum de
more ipsoꝝ uiuentium. Anno prædicto 1500 Illustrissimus dux Sigismun-
dus, Kazimiri tercii regis Poloniae natus, ducatu Glogouieſi per germanos
suos, per reges Wladislaum Hungariae & Bohemiae cōferentem, per Ioan-
nem Albertū cedentē atq; resignantem obtinuit. Et eodē aſno Ioannes Thur-
zo coadiutor Wratisslauiē factus fuit. Anno domini 1501, die Saturni, no-
na Ianuarii, nūcīi imperatoris Thurcarū Baiffeti de Graccouia discesserūt
fere integro anno cōmorati, & per regē Albertū in Graccouia seruati. Post
quoꝝ discessum Oratores Szachmet czar imperatoris Thartaroꝝ Zauol-
hensiū, tertia die quia undecima Ianuarii superuenerūt, & perpetuā amici-
tiam, ligam atq; societate interpositis iuramentis concluderunt, rege Alber-
to cum suis optimatibus, sic & oratoribus ducis magni Lithuaniae Alexādi
præsentibus, super sacra euangelia deponentibus & iurātibus. Legatis uero
Thartarorū Zauolhensiū supra frameas iurantibus, ritu eorū & aquam ab
intionis gladiorū atq; framearū epotantibus, atq; uerba talia adiciētibz.
Quicūq; pacta, ligam, & fraternitate uiolauerit, aut contra eam uiolandam
inturrexerit, uel aliquicpiā intentauerit, a frameis incidēdus occidendusq; pe-
reat, & tāq; aqua defluat atq; euaneſcat. Misit itaq; rex Albertus Cristophe-
rum Tefzlik, & Alexander dux magnus Lithuaniae alterū propriū nūcīū,
ambos thartarorum sermonē callentes & intelligentes. Qui in mense Septē-
bri præfati anni 1501 rege Alberto iam defuncto atq; sepulto, Thartaros
Zauolhenses cū imperatore eorū in terras Lithuaniae prope Kiow induxe-
rūt & locauerunt. Et statim Thartaros Przecopenſes (contra hos siquidem
adducti fuerūt) occurrētes, & caſtrametationē prohibentes ſtrauerūt. Sicq;
in hyemem plurimā rigidāq; perdurātes in cāpeſtribz cōmanſerunt. Anno
eodem 1501 Ioannes Roth Episcopus Wratisslauiē, episcopatū Friderico
filio ducis Kazimiri Tefſineſi maiori natu tamē minorenni resignauit. Ideo
contra eū Capitulum Wratissa: quæſtum iri in Budam Wladislao regi per
relationē Doctoris Oſwaldi Strawbinger, plebani ad. ſ. Mariam Magda-
lenā, & Sigismūdi Gullfinger Canonicoꝝ Wratiss: misit. Et rex Wladisla-
9 factum non admisit, quinimo prohibuit, prima mensis Septē: anno 1501.

Detrimentum
Vilneſi.

Sigismundus
ducatum Glo-
gouia possi-
der.

Legatio impe-
ratoris Tharta-
rorum ob pa-
cem.

Alberti regis
legatio rursus.

Duplices thar-
tari pugnam
ineunt

Wratisslauiensis
episcopatus re-
signatio.

Vm in conuentio-
nibus particulari-
bus, de substituē-
do altero rege Po-
loni tractarent, anteq̄ negotiū
generale diffiniretur, miserunt
Petrus Miszkowski Palatinū
Siradiē, cum Nicolao Wro-
blowski Canonico Graccouie:
in Budam ad Wladislaū Hun-
gariae & Bohemiae regē, postu-
latum ire, ut regnū Poloniae uā-
cans tanq̄ prior natu accepta-
re dignaretur. Qui aſnuit ac sus-
cepit, & litteras gratulatorias
ad amicos, præsertim ad Maxi-
milianum Romanorum, & ad
Lodouicum Francia reges scri-
psit, q̄ deus optim⁹ maximus,
ultra regna Hūgariae & Bohe-
mia, ad solium paternū ipsum
eueſſet. Post quod in conuentione uniuersali Piotrkouienſi, quatuor undā
ductores reip. potentiores, Fridericus Cardinalis Primas Gnezneſi, & Epis-
copus Gracco: Cresslaus de Curoſwanki Pontifex Wladislauiē, & Cancel-
larius regni cū sibi adherentibus, Alexandrum ducem magnum Lithuaniae in
regem Poloniae substituerūt & elegerūt, spe utilitatis ut homines fuerūt ille
cti, delicias tamē dñi, nec quod sperabāt habebāt. Breui siquidē defuncti sūt
Celerrimo itaq; ac uelocissimo nūcio super hoc rex Wladislaus certificatus
maxima cū festinatione dromedarios & cursores reuocatū ire & intercipere
suas litteras regibus destinatas misit. Iussūq; est ut aſte præſentationē exhi-
bitionemq; litterarū, nūcīi præuenti reuocarētur. Et quom Poloni multas
super hoc rationes electionis Alexandri regi Wladislao scripserūt, moleſte
tamē & male tulit. Factis ergo articulis in Piotrkou cū Alberto episcopo
Vilneſi & Ioanne Zabrzefynſky Marſcalco Lithuaniae super inuiſceratione
& perpetua unione ducatus Lithuaniae cum regno Poloniae, ut ex utriſq; fo-
ret unum regnum & una gens, & in ipsis unus rex unumq; ius. Quod in an-
tea in intronisatione ducum & regū ſemp attentatū & repetitum fuit, uix au-
tē cuſtoditum. Ut igitur deinceps inuiolabiliter cuſtodiretur & ſempiternae
firmaretur. Ad acceptandū iuramenta ducis Lithuaniae Alexandri, & domi-
norum Lithuaniae, ex Polonia in Vilnam Lithuaniae Andreas Roſa archie-
piſcopus Leopoliē, Ioannes Lubraſki episcopus Poſnaniē, Andreas de
Szamotuli palatinus Poſnaniē, Ioannes Szram Tharnowczik palatinus
Lublineſi, & cæteri cum eis miſſi fuerunt. Suscepit autē dux Alexander cum
suis Lithuanis

Diversi tracta-
tus super electi-
one regis Polo-
norum.

Factiones non
nullæ.

Cautela circa
electionem.

Iuramentorum
exactio.

LIBER QVARTVS.

Lithuanis omnia iuramenta, obligationes, & inscriptiones per Polonos inductas & requisitas. Et ex Lithuania procedens, per Lublin, Radom, Szydłow, Wisliczam, & Prossouicze transiit. Donec die Lunæ uigesima Nouēbris alias feria secunda in uigilia Andreae, cū notabili apparatu Polonico & Lithuanico, in numero quattuordecim centorum militum Graccouia ingressus in regiam castri Graccouien est perductus. Ad quē die Martis, septima Decēbris, Legati Szachmetczar imperatoris Thartarorum Zauolheniū uenerunt, illum in ciuitatibus & castris cōmorari dicentes. Ipsos uero Thartaros intensissimo frigore & inedia in campis sterilibus cōsumi, requirebantq; ut celerrime accingeret se, & cū eis pariter in hostes secundum prius conclusa egrederetur. Et accepto responso, qd peracta coronatione, susceptoq; regno postulata prosequeretur & ad bellandū exiret, ad suos redierunt. Dux uero Alexandr in regē Poloniae, in ecclesia Cathedrali Graccouien hora decima septima, per Fridericū germanum suū, assistentibus ei Andrea Rosa Archiepiscopo Leopoliē, Cressao Cuyauien & Cancellario regni, Ioāne Lubraski Posnaniē: Vincētio Przerapski Ploceē, Luca de Thorun Varmien Episcopis, & pluribus abbatibus insulatis. Præsentibus insup & inspectantibus Elizabeth regina Poloniae genitrice regis, Cōrado Mazouiae, Item principe Mosaiczki, Michaelē Gliniski, Georgio Grodzinski Lithuaniae ducibus, & maxima copia plebis ac nunciorū, inunctus & coronatus est. Deinde prandis Prælatos, Duces, Barones, & uniuersitatē Graccouie refecit, hastiludus & folacis interpositis, quibus homines ut apparebat, non multū applaudebant. Aduenerūt tandē ad regem Alexandrum Illustrissimus dux Sigismūdu ex Hungaria frater eius die Saturni, decima octaua mensis Decēbris, Ioānes Baduarius Orator Venetorū, ad cōmendandū sese Alexandro regi nouiter intronisato. Et Helena coniunx regis Alexandri, filia Iwan ducis Moskouiae, quæ solēniter per Graccouia in arcem regiam, die Veneris, quarta Februarii, in medio horæ uigesimæ primæ inducta est. Constitutoq; Friderico Cardinali & germano in gubernatorē regni Poloniae, rex Alexandr in Lithuania die Martis, tertia Maii, hora tredecima, & fuit dies inuentionis sanctæ Crucis exiuit. Et quom omnia pacata uiderentur, Thartari Przecopen prope festum sancti Michaelis propter negligentia præfectorum, crudeliter gladio, igne, & occisione Russiam & districtum Sādomiriæ uastauerūt. Exusserūt Rzessow, Iarossaw, Radimno, Bels, Dabnicza, Cunow, Lagow, & magnā Oppatow, quoniā hucusq; Cometes precedens girabat. Depellentēsq; innumerablem prædā, in aquis ultra q̄ mille homines trahatando Istulam suffocarunt. Fertur autē Thartaros dumtaxat quattuor milia fuisse, & ad mediū regni Poloniae peruenisse. Dux insup Moskouiae Iwan eodem tempore p filium suum Demetrium, castrum Smolensko obsidebat, quod gentes regis Alexandri strenue defenderunt. Verum plurima negligebantur per præstatum Alexandrum & defensa carebant.

CAPVT LXXXI.

Anno autē sequenti scilicet 1503 Friderico Cardinali longa ægitudine male franczosa fatigato, & in Marcio defuncto, rex Alexander in

CHRONICO. REG. POL.

xāder in Aprili circa dominicam Palmarū in Lithuania cum suis, dux Moskouiae tenere inuolabiliter pacē sex annis iurauit. Et ecōtra dux Moskouiae pari uicissitudine custodire & seruare pacem duci magno Lithuaniae Alexandro & ipsius Boyariis iurauit. Rediensq; ex Lithuania rex Alexandr cōuocationē in Lublin, pro die apostolorū Simonis & Iudæ, pro metis & resistentia opponenda Stephano Palatino Valachiae, atq; pro defēsa a thartaris tenuit. In eadē cōuentione Ioannes Laszki secretarius regis creatus & pronunciatus est Cancellarius regni Poloniae. Stipendiarii autē ære cōmuni conducti, & in Russia positi, pro defēsa ab incurſu Barbarorum, in Poloniā redeuntē, uillas spiritualium Episcopi Graccouien, Abbatis Andræ uien, Prepositi Miechouien & ceterorum expilarūt & uastauerūt. Nec cōtributio spiritualium liberabat, quoniā rector gregis aberat. Rege Alexandro in Prussia cum reprobatione multorū secedente. Anno quoq; domini 1505 die Saturni, undecima mensis Ianuarii. Rex Alexander de Graccouia in Brzescze Ruthenicū, ad tenendū cōuentionē Lithuanorum & Ruthenorum exiuit, & non fuerunt admissi ad cōsiliū (ut ferunt suāsu & indignatione ducis Michaelis Hlinski) Albertus Episcopus Vilnē, Ioānes Zabrzezinski Palatinus Troceē. Item alii duo magnifici, Kiszla campiductor exercitus Lithuanorum, & Capitaneus Samagittiae. Ibidem aduenit Szachmetczar imperator Thartarorum Zauolheniū, quē rex Alexander ad unū miliare in obuiū illi pompose exeundo, honorifice suscepit & tractauit. Is Szachmet in illa horride frigiditatis hyeme, qua regem Alexandrum ad bellandum requisierat, ab imperatore Przecopen Mendligeri, contra quē fuit adductus, profligatus (uxore Zauolhenis & maiori parte exercitus eius horrente frigus, miseria, & defectum uictualium, imperatori Przecopen Mendligeri adherente) solus ipse Szachmet Zauolhenis cū tricenis equis, ad Bialagrod fugit, ad Thurgam pro subsidio transiturus. Vt autē certa relatione didicit imperatorem thurgarum Baissetum commisisse Capitaneō Bialagrodensi, ut Szachmetczar detineretur ac incarceraretur. Celeriter de capis Bialagrod se arripiens, fugit & non substitit, donec prope Kiow peruenit & illic resedit. Hunc Capitaneus Kiouien circūdando, detinuit, captiuauitq; & in Vilnam Lithuaniae misit. Quo longo tempore, mora & expectatione afflicto, fugere pluries ad Thartariam tentauit, tamen consequutus reducebatur & illibatabatur, donec regi Alexandro in Brzescze adduceretur. Rex autem in Poloniā ad cōuentionē Radomien transiens, præstatum Cæsarem Zauolhensem secū adduxit. Et primum locato eo in Noua ciuitate Mazouiae. Accersuit tandem ipsum, & in quadam uilla iuxta Radom posuit. Hic Szachmetczar personaliter in concilio regis Radomien constitutus, tum laementabiliter, tum rationabiliter, tum etiā audacter regi Alexandro & eius cōfilio exposuit & imputauit, qd propter eos & ligam eorū tam exercitū q̄ omnia sua perdidisset. Agerent itaq; libertate donaretur, & sua per eosdē ueluti cōfratres rehaberet. Aliter deus iustus iudex, coram quo cum rege Alexandro æquo pede, certissime constitutus asserebat, iudicabit causam nostram in condemnationē Alexandri uiolatoris iuramenti & promissorum. Hæc Bar

I barus. Es

LIBER QVARTVS.

Et quom exspectare iuberetur, donec gentes ad bellandū ordinaretur
 Impecta multitudine hominū, & hi, inquit, cur nō bellarent. Et responsū est
 illi, non sicut in thartaria christianos omnes passim bella obire. Et quia gra
 tus, prudens, & acceptus apud consiliarios regis uideretur ac reputaretur,
 cum cum gente armata Polonorū, Lithuanorū, & thartarorū in Lithuania de
 gentium trans Tanaim deducere promiserunt. Et ut illic Zauolhenses thar
 tari (si q reperirentur) occurrerēt ei prēmiserunt & expediuerūt Kosak Sol
 dan germanum Cæsaris Szachmet ultra flumē Volham iturū, gētesq thar
 taricas Zauolhenses, ac imperatōrē Nohayski incitaturū ut occurrerēt ex
 ciperent, & interras suas deducerēt Szachmet czar uenientē. Qui germanus
 Cæsaris ad fines Lithuanie ductus, trās Volham fauste peruenit, & ei cō
 missa fideliter ordinauit. Interim rex Alexander contra grassatores, raptor
 res, & deprædatores in conuentione Radomiē agens, iussit quādam muli
 erem nobilem Russinowska nuncupatam, in ocreis & calcariis (quoniam
 fur erat equestris, multos nobiles in illis locis spoliens & domos diruens) sus
 pendere. Alios uero raptōres de quibus erant Ossuchowski & Michowski
 decollare iussit. Item reconciliationem dominorū Lithuanie infamatorū (ut
 dicitur sine causa) consiliani regni Polonie curabāt cū rege Alexandro com
 ponere. Nec poterant efficere rege nolente, & maliuolis ac suggestoribus ei
 impediētibz. Iccirco infecto negotio Lithuani post dominicā trinitatis dis
 cesserunt. In eadē cōuentione minores Poloni oblationem fertonum admise
 runt, Maiores uero denegauerunt. De hinc rex Alexander soluens habenas
 (cōsulentibus medicis quoniā paralyticus erat) ad Graccouia transiēs, Szach
 met czar cum Lithuanis in Vilnam misit ad oras proprias expediendum
 Lithuani uero rācore agitati, & aduersus ducem Michaelē Hlinski amari
 cati, metuentes ne quādoq se contra Lithuanos iuuarent, fuerūt namq mu
 tuo amore uincti. Insuper ueniente legatione Thartari Przecopeñ Menlige
 ri, ut si scirent in uincula & carceres Szachmet czar conicerēt, quēadmo
 dum patruo ipsius, prisci & antiquiores Lithuanorū fecerūt. Siq ipsum ex
 audirēt, eis pacem & adiutoria sempiterna promisit, quæ cōpetentius & me
 lius præsaret ipsis tanq propinquitatē & adiacentia loci iunctus, q impera
 tor Zauolhensis remotus. Crediderūt Lithuani uerbis Przecopeñ Cæsaris
 satis dolosis & nunq uerificatis. Apprehensoq Szachmet czar exprobra
 uerunt illi, q ea tēpestatē qua in campis Kiouiensibus cū exercitu stetit, mul
 ta rapuit, plurimosq homines & pecora Barbaris transmare uendidit. Ideo
 in castrum Kowno, prope mare Balteum situm, ligatum miserunt, & perpe
 tuis carceribus incluserunt, recteq tunc Sietachmet, hoc est mortificatus a
 pud Thartaros dictus est, qui prius Szachmet. i. religiosus seu humilis dice
 batur. Sed & octuaginta nuncios Nohayensis Cæsaris in Vilnam ueniētes,
 & Szachmet czar ut in Thartariam iret requirentes, contra phas, iusq gen
 tium apprehensos, Lithuani in uincula coniecerunt, nec unq dimiserunt. O
 seuissimā crudelitatem, socios & liga iunctos incarcerantem. O insanum cō
 silii peruerso hosti & nunq faciabili, magis q iuramēto & foederi credulum
 Fides siquidem & iuramenta etiam Barbaris & infidelibus seruanda sunt,

Alexandri fu
 ror in Lithua
 nos infamatos

Alexandri ad
 Graccouiam
 reditus.

Promissio Cæ
 saris Przeco
 peñ Thartaro
 rum.

Szachmet
 czar captus.

Nuncij p Sza
 chmetczar.

CHRONICO .REG. POL.

CAPVT LXXXII.

Vnc ad regem redeamus. Ex Radom rex Alex
 uiam diuertens dominica decem miliū militum,
 gesima secunda Iunii, hora decima octaua eam in
 sequuti sūt Oratores Bogdan Palatini Valachie, qui in Radom
 Et Elizabeth uirginem ultimo natam, sororem regum in matrimonium
 principi postularunt, quod ut facilius assequeretur districtus Russie, iūci
 Valachie Czessibiesi & furcati, quos pater eius ui & armis occupauerat,
 regi Alexandro reddidit. Sed uirgine penitus dissentiētē, & q esset homo al
 terius ritus, ac monocus obiciēte, infecta re inconsolati abscesserunt. Re
 ginaq Polonie Elizabeth, regum & uirginis genitrice, penultima Augusti
 moriente, spem cōiugii protraxit & abstulit. Excusationemq propter lugu
 britatem opportune intulit. Tandem rex in kalendis Octobris e Graccouia
 per amplius eam non uisurus, hora decimanona exiuit, & conuentionem in
 Lublin in mense Ianuario anno domini 1506 celebrauit. In qua primū dissen
 sio suborta fuit sæcularium aduersus spirituales, ut scilicet iuxta regem spiri
 tuales non sederent, præsertim ambas partes eius cingētes. Et q spirituales
 ad bella irent, & maiores expeditiones (quia plura q sæculares possiderent)
 facerent & expedirēt. Quibus sedatis, pro defensione regni nouam monetā
 ultra mediētes cudere cōstituerunt. Et q stipendiarii cōducerentur, in Rus
 siāq mitterentur, tunc rex ex Lublin, in Lithuaniam circa Gregorii perrexit.
 Et Thartari Przecopeñ circa festa paschæ Russiam & Lithuaniam ingressi,
 tyrannide terribili usi, domos & acruos cum frumentis exurebant, homines
 & pecora quæ abducere non ualebāt, secabant, utq certificatores referebāt
 super prædicta fere infinitum populum, quia centum milia abduxerunt. Et
 quom uix quinque milia Thartarorū fuerūt, cuiq thartaro uiginti quinque ho
 mines sorte cesserūt. Illisq diebus erat quidam deceptor prope oppidum Il
 kusz in uilla Balin ab euctu propheta Balinski agnominatus. Is quom esset
 Polonus in Hungaria & Septēcastrensis terris Empericā medicinam exercēs,
 & ut sæpe plures occidens, in præfatam Balin perueniens, Gracum gene
 re & lingua se afferebat & peritissimum medicum. Ad quem ex uniuerso re
 gno, præcipue tamen ciues ex Graccouia plures confluebant, & in ædibus
 ipsius uillanis iacentes, remediis ac incantationibus utebantur, fiducia & p
 missis plenij. Ex ditioribus non nisi centum aureos exigēs, propter quod a cer
 tis medicis Centurio uel Centenarius, a mercede centum ducatorū nuncupa
 batur. Hunc itaq ex fama multorum rex Alexander languidus & paralyti
 cus resciscens, ad sese curandum accersit, qui nullatenus acquieuit nec ire uo
 luit, nisi prius tricenis aureis pro uia subarratus, & equis optimis cum cur
 ru & equitibus deducētibz prouisus. Et fere totam Apotecā ex apoteca
 rio regio secum recipiens, iuxta Graccouiam per Cleparz (non em in Grac
 couiam unq descendebat) ad regem Alexandrum in Lithuaniam perrexit, in ca
 stro Vilneñ (cōdentibus medicis regiis) ex stuba grandi facto balneo, uapo
 res ex coctione herbarum producens, regem ad sudandum desuper locabat.
 Ad bibendumq uinum & malmaticum ei porrigebat, quæ in paralysi apud

Conuentus in
 Lublin.

Morsus in spi
 rituales.

Thartari Russi
 am Lithuaniam
 amq vastant.

Ficti medici de
 fraudatio.

Medicus Ba
 linsky ad regē
 accersitus.

Medela sua mi
 ra.

ines medicos suspectissima sunt. Et quom rex debilitatus, uiribusq; destitutus in pessundatione ac desperationem deductus erat. Lithuani prophetam Balinski incarcerationerunt, & omni argento ac suppellectili exuerunt. Qui nudus ex carceribus fuga saluatus, per Prussiam ad monasterium sanctimonialium in Swierzinyecz ante Graccouia perueniens, uxorem suam filiam Balinski cum propheta predicto commorare, ob infamationem & delusionem eius recusante, requirebat ac repetebat. Et ea non rehabitata, in Tessin se transfudit. Deinde in Rupellam Kazimiriae sancti Stanislai, ad monasterium heremitarum sancti Pauli declinauit, & clam permansit. Quem Laurentius Miedzilewski, Notarius Cancellarie regis, qui olim in cura eius fuit, reperiens, cum societate sua prophetam Balinski traxit, & in carceribus loci ordinarii, in curia episcopali conclusit. Inde ne moreretur dimissus euasit. Et postea interiecto longiusculo tempore, Alchimiam & Philosophiam denuo in Graccouia clandestine praticare coepit. Quomq; in ambabus tam Alchimia quam Philosophia defecisset & notatus fuisset. Acceptis in mutuuum ab aliquibus ciuibus pluribus ducatis, nocturno tempore fugit, nec usque comparuit. Et quom tales seductores pluries apparuerunt, nostri tamen homines uanitatibus oblectati, usque in hos dies cauti esse nolunt. Amplius ante festum sancti Laurentii Lithuani prope castrum Kleczko thartaros Przecopen, ut fertur quinque milia prostrauerunt. Duo autem Caesareoli seu filii Caesaris, ad paludes & loca limosa fugientes, noctis obscuritate saluati, euaserunt, praefata uictoria duci Michaeli Hlinski, & eius prouidentiae attribuebatur. Sub eodem tempore puta die Saturni, octaua mensis Augusti. Stella crinita, nigra nuncupata de natura Saturni, circa polum supra septentellium apparuit. Altera nocte inter praedictas septem stellas, quae currus dicuntur, tandem sub eis aliis noctibus, continuo declinans per Cancrum, Leonem, & Virginem, usque prope orientem Septemtrionis inclinata, in uigilia assumptionis Mariae disparuit. Et rex quoque Alexander, quia Cometes ille per horoscopum eius transiit. Itaque quia globus igneus clarissimus eo tempore supra turrim praetorii Graccouien, in una nocturnum de superioribus uelocissime descendit, obitum principis loci significans, mortem obiit Vilnae, die Mercurii, quae est decimanona Augusti, noctis sequentis hora quarta. Sepultus in ecclesia Vilnae, in sacello iuxta germanum suum ducem Kazimirum, die dominica, undecima mensis Octobris. Iste unicus rex Polonorum in Lithuania tumulatus quiescit. Fuit autem rex Alexander mediocris staturae, faciei aliquantulum oblongae, ossosus, neruosus, & uiribus corporis praeditus, sed uiribus animae diminutus. Nam inter omnes fratres suos, minus bene discernebat. Et in persuasionibus ac rationibus oppositis, quid sequendum, eligendumque foret, non diiudicabat, unde saepenumero taciturnitate, plura interrogata, propositaue absoluebat. In bellis fortunae expers, nec unquam bellum tentauit. Sub principatu eius maximae incursiones, praedationes, populique, pecorum, & utensilium abductiones fuerunt. Ut quotiens hostes uoluerunt, libere intrarunt, & securi absque illorum damnis discesserunt, terrarum quoque, praecipue Lithuaniae & Russiae occupationes, & alienationes sub ipso fuerunt, inde uox populi depræcatoria saepius insonuit.

O deus

O deus omnipotens, fauemus regi Alexandro saluationem, suscipe tuum mitte nobis liberatorem. Adeoque liberalis erat (si liberalitas & galitas nuncupanda sit) ut quicquid peteretur, tribuebat, priuilegia, aduones, inscriptiones, possessiones, census, castra, uillas, domus, molendina, mœcella, pecunias, & uestes. Curiam tenuit copiosam, tamē dilectoribus plura donabat. Cantores quoque & fistulatores habuit. Propter dilapidationem autem ad pauca possidenda delapsus, mortuus est. Et quia coniunx ipsius Helena de Moskouia scismatica, prolem adiderat nullam. Festine pro principe Sigismundo germano regis in Glogouiam Slesiae miserunt. (Erat enim dux Oppaviae, maiorisque Glogouiae, & Capitaneus supremus utriusque Slesiae) Qui pro pere per Posnaniam & Mazouiam procedens, in Lithuania deuenit. Et prius per ducem Michaelē Hlinski, qui eius hostis asserabatur, cum suis gentibus inuitatus & exceptus est. Demum per alios dominos Lithuanos salutatus, usque in Vilnam perductus est. Vbi reperto fratre mortuo rege Alexandro, substitit, & usque in diem sepulturae permansit. Pro qua adaptata erat feretra praeciosa tecta triginta unum. Equi axameto, adamasco, & ceteris praeciosis tecta, triginta duo. Vexilla octo, & quattuor equites singillatim hastam gladium & uestes regis ferentes. Comendatus est ergo sepulturae, die qua supra, quom expleisset aetatis suae annos quadraginta quinque, & dies quattuordecim. Regni uero Poloniae annis quattuor completis, mensibus octo & diebus octo. Magni ducatus autem Lithuaniae annis quattuordecim, & quasi duobus mensibus. Post praedicta eodem anno 1506, die Martis, uigesima Octobris quae fuit translationis sancti Adalberti. Illustrissimus dux Sigismundus in magnū ducem Lithuaniae, hora sedecima, cum solenitate magna, & subiectorum eius, etiam ducis Michaelis Hlinski iuramentis, sublimatus est.

CAPVT LXXXIII.

Anno domini 1502 in conuentione Corczin, feria tertia infra octauas corporis Christi. Alexander rex Poloniae, de consensu expresso consiliarium regni, ad petitionem Reuerendi patris domini Cresslai Lubelszik Episcopi Wladislauiensis & regni Poloniae Cathedralis, ac Ioannis Laszki Decani Wladislauiensis facientes compensationem pro iure, quod Capitulum ecclesiae Wladislauiensis ad praeposituram sancti Michaelis in castro Graccouien incorporatione apostolica habuit, Capitulum Wladislauiensis facta. Ius patronatus parrochialis in Gambin diocesis Posnaniensis, quae de iure patronatus regis Poloniae existerat, donatione perpetua & irreuocabili, ecclesiae Wladislauiensis donauit. Litteras desuper nouas sub sigillo suo decernendo. Quam donationem Ioannes Lubranski episcopus Posnaniensis, auctoritate ordinaria confirmando, eadem ecclesiam Capitulum Wladislauiensis incorporauit, confirmatione apostolica subsequuta. Eodem anno in mense Iulio Thureas obsidentes castrum laicza, Hungari profligauerunt et repulerunt, uerum cum multis suis desideratis & occisis. Item eclipsis solis, decem punctorum super 16 gradu Librae, eodem anno in kalendis Octobris fuit, ut Mathematici testati sunt abundantiae boni significatiua, quoniam Venus principalis significatrix eius fuit. Anno quo supra quingentesimo secundo

Sigismundi in Lithuania vocado.

Aduentus eius ad funehralem pompam.

Sigismundus magnus dux Lithuaniae electus.

Ius patronatus permutato.

Eclipsis solis.

do supra

Thartari Lithuanis uicti.

Cometes notabilis.

Indicia mortis Alexandri fuerunt. Mors Alexandri Vilnae.

Statura et mores eius.

pra millesimum, Serenissimus Vladislaus Hūgariae & Bohemiae rex accepit in coniugem uirginem Annam de regno Franciae, quae per Italiam & Venetias in Hungariam ante festum sancti Michaelis introducta. Coronata fuit ipso die sancti Michaelis, & fuit dies Iouis uigesimanona Septembris in alba regali. Deinde Budam adducta, nuptiae more regio die Iouis, sexta Octobris cum pluribus triumphis & solaciis celebrabantur. Eisdem temporibus ex commisso Hungarorum, intrauerunt Thurciam Petrus Palatinus Transiluanienſis, Ioza, & Ioānes alias Hanzlig olim regis Mathiae naturalis filius. Et Bodon ciuitatem habentem emporium exulserunt, oppidaque ac uillas uicinas, & sine offensa redierunt. Anno dñi 1503, die Martis, quarta decima mensis Marcii, alias post dominicā Reminiscere, feria tertia in nocte sequenti. Illustrissimus ac Reuerendissimus dominus Fridericus Cardinalis praebiter sanctae Romanae ecclesiae in septem foliis, Primasque Gnezneſis, et Episcopus Graccouienſis, in curia episcopali Graccouiae, uitā temporalem morte consumauit & finiuit. Causa fuit resolutio uirtutum, ex pernicioso morbo gallico, cum inobseruatione regiminis. Bibit siquidē ultra modum & mensurā sortita potagia, & ut saepe nocte, sprete philosophorum doctrina & obedientia. Extinctus est & Marianus Suffraganeus eius Graccouienſis, dominica Reminiscere post occasum solis. Signum praebens mortis domini Cardinalis, ut sicut in uita, ita & in morte illi fideliter famularetur ac praecederet. Fuit Marianus genere Slauus de Hungaria religiosus ordinis sancti Dominici Theologus acutus, lingua facundus, plura genera linguarum callens, & expeditae pronuntiationis, Latinum, Slauonicū, Polonicum, Almanicū, & Hungaricum. Traditus autē fuit sepulturae dominus Fridericus Cardinalis, die Mercurii, quinta Aprilis, & fuit post dominicā Iudica, in scalis ante maius altare ecclesiae cathedralis Graccouienſis, sub crate tumulatus. Extant ac eminent secti lapides in praefatis scalis pro sempiterna memoria eleuati. Hic Fridericus Cardinalis fuit procerus & altae staturae, secundum collum procliuius & inclinatus. Hic cum matre sua Elizabeth regina Poloniae, tabernaculum & inclusorium testae sancti Stanislai patroni nostri gloriosi, de puro auro, unio nibus, & lapidibus praeciosis circumdatum ordinauit. Cuius ualor & summa praecii cum labore compensando atque computando, ad septem milia & mediū millenariū aureorum se extendit. Et hoc uulgariter medius octauus millenarius uocatur. Hic in diebus suis clerum non patiebatur nec permittebat a nobilibus opprimere. Requiescat ergo in pace. Eodem mēse Aprilis, & eiusdē anni, die Mercurii post dominicā Iudica ante meridiem, & fuit quinta mensis Aprilis, in qua Fridericus Cardinalis erat tumulatus, Cresslaus Lubelczik Episcopus Wladislauiēſis, ac regni Poloniae Cancellarius die clausit extremū in conuentione Piotrkouienſi, ut qui fuerunt sodales consensus & solacii, foret pares exicio mortis. Et est mirabile in oculis nostris. Sepultura in sua ecclesia accepit. Anno praexpresso 1503 Mansionarii. s. Crucis in sacello Hierusalem, foris oppidum Sweidnicz in quartali cinerū instituti sunt. Anno praefato 1503 Continuabatur cultura montanarum Thatri in cupro & argento quam anno praeterito inchoauerant post oppidum Nouifori tribus miliaribus. Et non

Frideric⁹ Car/
dinalis mortu⁹
us.

Marian⁹ suffra/
gane⁹ sui obit⁹

Friderici Car/
dinalis statura.

Cresslaus Lu/
belczik episcopus
Wladislauiēſis
mortuus.

Mansionarij in
Sweidnicz in/
stituti.

būs. Et nō fuit aqua fors factorum cum domino, quoniam rex Alexander milia aureorū impendebat. Factores autē paucis redditibus datis, si gem & promissis, non lucro implebant. Anno quo supra, die dominica, sumatercia Iulii, quae fuit sancti Appollinaris martyris, nata est regi Hungariae & Bohemiae filia primogenita, hora medii horalogii septima, ascensu te tertia facie uirginis. Quae fōte baptisimat⁹ renata, nomine matris suae Anna est nūcupata. Eodem āno die Saturni, uigesima octaua Octobris, quae fuit Simonis & Iudae apostolorū. Conradus dux Mazouiae & dominus Varsoviae, finem rebus suis imponens mortuus est. Et rex Alexander iure deuotionis & feudi, ducatum eius & Varsouiā possedit. Qui denuo magnis personis infligantibus uxori eius Annae & filiis in feudum locauit. Quemadmodum idē rex Alexander terram Szanocē, quam rex Albertus legitime pro se & regno a domina Odrouazowa litteras sufficientes non habente receperat. In statibus pro ea quibusdam magnis uiris, minus provide restituit.

CAPVT LXXXIII.

Anno domini 1504 feria quinta ante dominicā Letare, in conuentione generali Piotrkouienſi Alexander rex Poloniae, ad petitionē domini Mathiae Drzeuiczki Prepositi Scarbimirienſis, & Vicecancellarii regni, Iurispatronatus ecclesiae parochialis in Brudzeuicze, diocesis Gnezneſis ad regē Poloniae pertinens, eo respectu & ad illū effectum, ut Mansionariae in oppido Drzeuicza ex fructibus utriusque ecclesiae uidelicet in Drzeuicza & Brudzeuicze erigerentur, de consensu consiliariorū regis pure & libere donatione perpetua & irreuocabili donauit. Quā donationem Andreas Rosa Archiepiscopus Gnezneſis, auctoritate ordinaria confirmando, ac ecclesiam praedictam in Brudzeuicze parochialem, ecclesiae in Drzeuicza parochiali auctoritate ordinaria uniendo, annexando, ac incorporando. Mansionarios ad decantandū, matutinū, missas, uesperas, & horas de beata uirgine perpetuis temporibus erexit. Litteras desuper nouas concedēdo. Eodē anno in fine dierum Marcii & in Aprili diluuiā fluminum propter exuberantes pluuias cum frigore fuerunt. Anno quo supra quingentesimo quarto supra mille: die Martis, secunda Iulii. Stephanus Valachiae Palatinus, bellis, aetate & podagra attritus, fato absumptus in aeternā clausit luminā noctem post ortum solis una hora. Hic fuit a natura praeditus, fortuna, astutia, & pluribus uictoriis. Hic Mathiam regē Hūgariae in oppido Banye bello superatum, & tribus sagittis non letaliter in dorso uulneratū, de Moldauia eiecit. Hic Mahumetū imperatorem Thūrcarum cum centū uiginti milibus in Valachia parua manu (mirabile dictu) fudit, & cum ignominia expulit. Hic denique Ioannem Albertū regem Poloniae post pacta, & firmatam pacem cōflixit, & usque ad extrema suae prouinciae persequutus est. Hic thartaros Zauolhenses & Przecopeſes saepenumero strauit, & fauste repulit. O uirum triumphalem & uictoriosum de omnibus regibus uicinis gloriose triumphantem. O foelicem hominē, pleraque omnia munera fortunae pleno cornu tenentem. Quodque aliis natura per partes donauit, quibusdam prudentiam cum astu, quibusdam heroicis uirtutes & iusticiam omnium uirtutum praecellissimam.

Conradus Ma/
zouicus
mortuus.

Iurispatronat⁹
impetratio.

Stephani Vala/
chiae Palatini
interitus.

Gesta eius cele/
bria.

Nonnullis uero de hostibus uictoriam, huic cuncta simul largita
cessit, ut esset in omnibus, iustus, puidus, astutus, & de omni impetu
uir uictoriosus. Non immerito inter heroas in nostra ætate computan/
Successit ei in principatu Valachia Bogdā unicus fili⁹, ut dicitur uno
lo orbus. Eodem anno die Iquis uigesimasecunda mensis Augusti Kazi/
minia Graccouien a circulo usq; ad muros ciuitatis partis meridionalis, præ/
sente rege Alexandro & magnificis in castro Graccouien post meridiem usq;
in noctem arsit, & totam partem meridionalem ciuitatis, & turres supra mu/
rum præcipue portam magnam uersus montem sancti Benedicti cōsumpsit.
Anno quo supra in mēse Septembri. Quinq; milia Bohemorum in Baua/
ria pro Falczgrass seu Palatino Rheni, contra Maximilianum regē Roma/
norum ad bellandum procedentia, per eundem Romanorū regem conflictā
fuit, suntq; de eis occisi bismille & centum. Septingēti uero capti, ceteri ue/
ro dispersi. Item eodem anno in medio dierum usualium Nouembris Thur/
ci in Croacia unum castrum uastauerunt, & mille personas abduxerunt, no/
uitas huiusce rei uenit in Budam in crastino sanctæ Elizabeth, me illic præ/
sente & commorante. Prefato anno domini 1504 Ciues Wratisslauiē nomi/
ne Haynoldi Capitanei Wratisslauiē, sacerdotem cum notariis consistorii
Wratisslauiē captiuauerūt. Causa fuit quia nocturno tempore aperuerant
portulam ad suburbium & exiuerunt ad Summum. Officialis itaq; interdi/
ctum in ciuitate Wratissla: posuit, & concertatio ac controuersia inter Præ/
latos clerumq; longo tempore fuit. Duces autē Slesia in consilio congrega/
ti, noluerunt locum dare spiritualibus consedendi in medio eorum, nec pro/
tectionem, neq; amicam conuersationē eis exhibuerūt. Anno domini 1505,
die Lunæ, decimanona mensis Maii, hora uigesimasecūda. Grando magnæ
quantitatis, maioris q̄ oua columbarū, cum crepitu, fremitu, & sonitu maxi/
mo, cum horredissimis tonitruis, terribilibusq; fulminibus descendit, & fron/
des ac tecta perfregit, turrinq; Lubranka nuncupatam in castro Graccoui/
en fulmen percussit, cum abruptione regularum & muri eiusdem turris. Eo/
dem autē ad finem dierum usualium Augusti, Thartari Przecopen Minskō
ac loca ei uicina spoliauerunt, & magnam prædam abegerunt. Anno præ/
fato 1505 die Saturni, trigesima mēsis Augusti. Elizabeth regina Poloniae
mater plurium regum, fato absumpta est. Sepultura demandata, dominica
in die Mathei apostoli & euangelistæ, quæ fuit uigesimaprīma mensis Se/
ptembris, in sarcophago proprio per eam dum uiueret constructo, in sini/
parte sacelli sanctæ Crucis ecclesiæ Cathedralis Graccouien, Præsentibus
ac sepulturam decorantibus Alexandro rege Poloniae, & magno duce Lith/
uania. Item Sigismundo Oppauien & maioris Glogouia duce, filiis eius.
Item Andrea Rosa Gneznen Archiepiscopo, Ioanne Conarski Graccouien
Ioanne Lubranski Posnamien, ac Mathia Drzewiczki Przemieslien, episco/
pis. Hæc præclarissima Elizabeth, fuit ex Cæsareo regioq; sanguine proge/
nita. Et quod mirabile dictu ac stupendū uidetur. Fuit filia regis, uxor regis,
soror regis, mater regis, immo plurium regum, quod in multis sæculis uix &
perraro accidit. Nec ulla filiarum eius æqualem felicitatē usq; in hanc diem
est assequuta.

a Ma
no vi

Croacia uasta
tio.

Notarij wratif
lauien cum sa
cerdore capti.

Controuersia
spiritualium et
secularium p
latorum.

Grando nota
bilis.

Elizabeth regi
na mortua.

Exequiarum
præsentia.

est assequuta. Et ut sententiā Plinii de felicitate foeminarū e/
retro, dextrorsum, sinistrorsū, in situ & sua positione regibus est.
Fuit nāq; filia regis, quia nata Alberti ducis Austriae, Hungar: Boh:
ma: regis. Fuit uxor Kazimiri tercii Poloniae regis feliciter eius con/
sortita. Soror regis Ladislai Hungar: & Bohet regis in Praga extincti. Ma/
ter regum, serenissimorum dominorum nostrorum, Wladislai Hung: & B/
hemia regis defuncti. Ioannis Alberti, & Alexandri. Item Sigismundi felici/
ter regnantis, Poloniae regum. O felicem Elizabeth tot regibus undiq; se/
ptam. O felicem Elizabeth copiosa prole refertam, quia ut præmissum est
de Kazimiro terciō, marito ipsi⁹, sex mares & septem puellas genuit. E qui/
bus filiis, fuerunt quattuor reges coronati, & quintus Cardinalis præbiter
Romanae ecclesiæ. Sextus uero pti⁹ suffocatus interiit. Hæc Elizabeth sa/
cellum. s. crucis de petra secta, ad dextram partē in introitu ecclesiæ Cathe/
dralis Graccouien, propriis impensis fabricauit. Et in ea octo præbiteros
& nonum clericum, officium de sancta Cruce, matutinum, missas, & omnes
horas quotidie cantantes dotauit. Domumq; muratam ex opposito eiusdē
sacelli pro prefatis præbiteris ad cōmaner dum emit & ordinauit. Hæc ea/
dem Elizabeth Mansionarios octo in ecclesia sancti Michaelis Archangeli
castri Graccouien instituit & stipendiauit. Domum pro eisdem ligneam, iux/
ta scolam sub turri comparando & relinquendo. Hæc Elizabeth domū ex/
opposito porticus meridionalis ecclesiæ Cathedralis, iuxta domum Vicari/
orum eiusdem ecclesiæ perpetuorum, a fundamentis erexit, edificauit, & cō/
pleuit. Et moriēs, in manibus filia ultimo genitæ Elizabeth ad disponendū
de ea testamentaliter reliquit. Preterea eadē regina Elizabeth cortinas pro
ornamēto parietū chori supra subsellia, ecclesiæ Cathedrali donauit. Et ue/
xilla cum crucibus argenteis deauratis, eidē largita est. Alia quoq; pia ope/
ra fecit, præcipue lintea, casulas, & quæ suis elaborauit aut texuit ornamen/
ta manibus, ecclesiis tribuit. Et quia pietas ad omnia ualeat, pietas illius ualu/
it ei & ualeat ad obtinenda beneficia diuina temporibus æuiternis.

Fundatio eius

Pia dulcis ope

CAPVT LXXXV.

Eodem anno in æstate. Ciues Wratisslauiē instigatione Haw/
noldi Capitanei & Gregorii Notarii Wratissla: animati, Gym/
nasium generale omnium bonarū disciplinarum, quod uniuersi/
tas Wratissla: diceretur, erigere conati sunt. Et super hoc Wla/
dislai regis Hungar: & Bohet: consensum, auxilia, litteras erectionis. Iurispa/
ciatus omnium prebendar: ecclesiæ Collegiatae. s. Crucis de collatione re/
gia, donationem, & litterarū promotorialium, tā regis q̄ regina Hungar: ac
episcopi Wratisslauiē, ad lulum papā secūdum, expeditionē obtinuerunt
& multo ære Budæ in Cancellaria regis soluerunt. Quibus cū litteris & pro/
motionibus, tria milia aureorū Romā, pro expediendis bullis papæ & con/
firmatione destinarunt. Vniuersitas autē Graccouien euigilans, ad sedē apo/
stolicā, dominica post omnium sanctorū, quæ fuit secūda Nouēbris, litteras
Alexandri regis Poloniae, cassatorias & rationes cōfutorias p̄ doctores con/
ceptas, misit, quibus lullus papa secūdus acquiescēs, erectionē uniuersitatis

wratisslauiē
erigere uniuers/
sitatem machi/
nati sunt

Vniuersitas
Graccouien re/
fuit.

Is Wratisslauiē

clauis inhiuit. Et quū putarent homines dormire, post duos annos
 auisū iterū apud sedem apostolicā enixius ac occulte pro uniuersa
 tione laborare cœperunt. Sed eadē q̄ prius difficultate perculsi, de
 runt atq; repulsam passi sunt. Anno quo supra. Estas nubiū pluuiosa fu
 b Aprili ad Septembrem inclusiue, fere quotidie pluens. Anno præex
 presso in fine dierū usualiū mensis Nouem: Iwan Vassilouicz, quod sonat Io
 annes Basilii, dux Moskouia, finē rebus suis p̄ mortem imposuit extremam
 Hic fuit princeps frugi & utilis suis terris. Nam excussit iugū Thartarorū
 & sua prudentia ac factiuitate, qbus prius tributū soluit, soluere sibi subitu
 gatos coegit, terras Scithia Asiatica, longissime ad orientē & Septemtrio
 nē porrectas, diuersarū nationū & linguarum, bellis cōpescuit, & sub iugum
 obedientiæ misit. Sed & Nouogrod ciuitatē maximā atq; opulentissimā
 de manibus Kazimiri regis Poloniae terciū, tanq̄ neglectam eripuit & sibi ap
 propriauit. Vicinasq; gentes Swecia ac Liuania armis laceffuit. Ducatus
 autē Lithuaniae septuaginta miliaria in longitudine, & tantundē in latitudi
 ne cū triginta castris occupauit & possedit. In Moskouia ebrietates & pota
 gia inebriantia prohibuit & aboluit. Reliquit quinq; filios, primū Vassil
 Iwanouicz quod sonat Basilii Ioannis. Alterum Iurgi Iwanouicz & sonat
 Georgius Ioannis. Terciū Demetriū. Quartū ducem Szemyen. Quintum
 ducē Andream. Assignauerat autē iste Iwan dux Moskouia successorē &
 heredem post se, Demetriū nepotē suum, quem postea Ianiori usus consilio
 in carcerē detrusit & in carcere tenens, filiū suum maiore natu Vassil Iwano
 uicz in ducem Moskouia sublimauit, q̄ usq; in hanc diē in solio paterno re
 sidet atq; principatur. Anno eodē 1505 feria secunda in uigilia Mathia apo
 stoli, in conuentione generali Lubline rex Poloniae Alexander, accipiens ex
 narratione Ioanis Lascki Decani Wladisla: regni Poloniae Cancellarii, q̄ fru
 ctus, redditus, & prouentus Vicariorū ecclesiae Cathedralis Wladisla: sint
 pauci & exiles, ut deuotius diligentiusq; in dicta ecclesia dño deo inferuīrēt,
 Iuspatronatus eccle: parochialis in Gostinyn diocesis Ploceñ, q̄ de iure pa
 tronatus regis Poloniae extitit, de consilio & cōsensu consiliariorū regni, pre
 fatis Vicariis & Collegio ipsorū, pure, libere, ac donatione ppetua & irreuo
 cabili contulit. Quam donationē Erasmus Czołek Episcopus Ploceñ aucto
 ritate ordinaria cōfirmauit. Alii quoq; de regno Poloniae uidentes fontes lar
 gitatis in cōcessione petitorū apertos, Abbaciā Thiniceñ, Prepositurā Mie
 chowieñ, Item & Abbaciā Szuleouieñ cū cæteris beneficiis Cancellariae &
 Vicecancellariae regni, Item Archiepiscopatu Leopolieñ, & Episcopatibus
 Ruthia, annuere & inuiscerare instātes, laborarūt. Verumēuero quia
 monachi non ad regē, sed ad sanctam Romanā sedem puocarūt & miserunt
 Pretermisissis monasteriis, alia beneficia regiae donationis acceptarūt. Et eccle
 sia parochiale in Szochaczow rege Alexandro donāte, ecclesiae metropo
 leopolieñ unierūt. Ecclesia quoq; parochialem in Biala episcopatu Chel
 men Ruthia, ecclesia in Mlczonow Polnaniē: & ecclesiam in Nachelnicza
 Prepositurae Lancicia iunxerūt, & ppetua regis donatione incorporauerūt.
 Anno dñi 1506, dñica Letare, & fuit, 12. mensis Marcii Ioannes de familia
 Thurzonum

Mos
us mortuBelliofiras
eiusdem.Sobrietatis au
ctor.
Proles sua.Iuspatronatus
ecclesie Gosti
neñ wladisla
impetratum.Largitas Ale
xandri.

Thurzonum, senior natu, munus cōsecrationis in Episcopū Wratisl
 pit. Ex Reuerendiss. patribus & dñis Stanislao Thurzone germano
 niori, Pontifice Olomuncē, & Ioāne Pop. fratre ordinis minorum de ob
 uantia, olim Episcopo Varadiē & Olomuncē. Deinde die Mercurii .25.
 Marcii, q̄ est anūciationis Mariæ, prefatus Ioannes Thurzo Wratisl: anti
 stes, sic ut premissū est nouiter consecratus, primā missam in ecclesia sancti
 Ioannis Wratislauieñ Cathedrali, cū indulgentiis a sede apostolica, omnib;
 presentibus cōfessis & cōtritis a culpa & pœna concessis, cecinit. Et magnus
 concursus Principū atq; Baronū fuit, prandiū quoq; pro eis oppipare & lau
 te constructum exhibitū est. Hoc āno 1506 Lithuani plurib; incursionibus
 Thartarorū agitati & uexati, Vilnā ciuitatem eorū capitalem muro circum
 dare cœperunt. Non totam in suo ambitu, sed quantū uidebatur muro com
 prehēderūt & cinxerunt, reliq; pro suburbiis sine muro dimiserunt. Anno
 prefato die Mercurii q̄ fuit kalendarū Iulii, primus filius, sed proles secūda
 Serenissimo Wladisla: Hūgaria & Bohe: regi, parū ante meridiem natus
 est. Qui in baptismo Lodouicus est nominatus. Anna uero regina Hūga: ge
 nitricē huius Lodouici ex partu debilitata, dñica in die .f. Annae, q̄ fuit .26. Iu
 lii hora uesperarū uita functa extincta est. Eodē anno die Saturni .15. mēsis
 Augusti, q̄ fuit assumptionis Mariæ uirginis, in nocte sequēti, oppidum Mie
 chow cū conuentu, monasterio, & ecclesia insigni plumbo recta, igne in toto
 cōflagratū perit, plaga dei fuit ista. Anno quo supra, circa festū Michaelis
 Exercitus supendiariorū Polonorū, q̄si q̄rtuor nullu, sexingētos Valachos
 de territorio Ruthia prope fluuiū Nyellr p̄ eos in antea occupato & possel
 so cecit. Post aliquot aut̄ hebdomadas, ingenui adolescētes, & bello uiuida
 uirtus, duo filii Strusz, ab exercitu Polonorū separati, cum suis quinquaginta
 equitibus, in multos Valachos gloriæ cupidi irruerūt, & a multitudine fusi
 atq; prostrati sunt. Sczasni alias Felix unus ex filiis Strusz in loco duelli oc
 citus est, alter Georgius Strussouicz captus, corā Palatino Bogdano deca
 pitatus est. Et post eū alii decollati sunt, isti, Iacobus Zamboreczki, Stanis
 laus Strclenski, Girzik familiaris Strussouū, Stanislaus Drab, Derasinski
 Mirek, Iacob familiaris Zamboreczki, Thomas familiaris Kozuchowski
 In crastino huiusmodi conflictus Strussouū, exercitus Polonorū Valachos
 prostrauit, & mortē Strussouū ultus est, q̄ uixissent utinā reip. strenue uali
 tū. Interfectus est eo prelio Capitaneus de Choczin. Copacz uero ductor
 exercitus Valachi fuga dilapsus, saluus euasit. Eodem anno die Martis ter
 cia mensis Nouēbris hora septima noctis precedentis, Nicolaus senior natu
 dux Rathiborieñ, qui filiā Sbignei de Tanczin in uxorem matrimonialiter
 acceperat fato interceptus & mortuus est. Is ægritudine præfusus, & iam iam
 moribūdus Graccouia ad medendum ei adductus, sine profectu medicinarū
 uitam finuit. Et reductus, sepulturā in Rathiboria accepit. Post quem ger
 manus ipsius dux Ioannes sequutus eum, breui mortuus est. Tercius
 Valentinus nomine, gibbo & siruma uiciatus, tamen discretione
 & uirtute præstans, tanq̄ superstes, amborum possessionē
 legitime percepit.

Indugētie pri
uiclarū suarūLodouici nati
uitas.Anna eius ma
ter mortua.
Miechow op
pidū exustum

Valachi pulsi

Filij Strusz
bello extincti.Strenui Polo
ni occisi.Nicolaus dux
Rathiborieñ
mortuus.Ioannes quod
frater eius.

ERRORVM QVE INTER IMPRIMENDVM ERRA
TA SVNT. LIBRO PRIMO.

Carta 11 lege tutorē p tutorē Carta 137 uersu 27 lege cum confor
uersu 44 lege natiuitatem pro resua pro cum sorte.
uitatem. Carta 146 uer: 31 lege caput 42 pro 52
ita 8 uersu 8 lege lachymabatur p Carta 189 uersu 2 lege funus ductū
alachrymabatur. est pro ducta est.
Carta 13 uersu 35 lege ccelesti plaga per
cussos pro percussos. LIBRO QVARTO.
Carta 18 uersu 3 lege Cornelius fuscus Carta 193 uer: 16 le: caput pro captu.
pro furcus. Carta 196 uer: 18 anno 1296 p 1296
Carta 18 uersu 3 lege præfectus præto/ Carta 197 uer: 17 le: ano 1298 p 1208
rii pro prætor. (manorum explebebant. (immoratus.
Carta 18 uer: 43 le: Romanorū pro No/ Carta 198 uersu 7 lege immo atus pro
LIBRO SECVNDO. Carta 265 uersu 5 lege odic & sus
Carta 21 uersu 26 lege lapidibus obriu/ pectum pro suspecto.
tis pro abruptis. Carta 267 uersu 3 lege C. neu
Carta 22 uersu 28 lege baptisabantur pro Capineum.
pro batifabantur. Carta 279 uersu 30 lege Cōracus d
Carta 28 uer: 6 le: prædicto pro pdicto Iuningen pro Vlrucus.
Carta 33 uer: 5 le: instinctu suo p instructo Carta 280 uer: 35 le: Cōrdus pro Vhic
Carta 45 uer: 34 le: absumpsit p assumpsit Carta 281 uer: 43 lege palatinus p
LIBRO TERCIO. palatinus.
Carta 58 uersu 14 lege Millesimo cente Carta 285 uersu 41 lege cum form
simo pro ducentesimo. marcida pro quom &c.
Carta 69 uersu 15 lege palantes & ober Carta 292 uersu 28 lege salariū
rantes pro pellantes. solarium.
Carta 75 uersu 15 lege. M. centesimo 27 Carta 333 uer: 31 lege
pro Millesimo 20 centesimo septimo pro scecleratis.
Carta 93 uersu 18 lege coenose uoragi/ Carta 339 uer: 58 lege mulctaur
nis pro scenose molctanit.

Si quid in aliis erratum inuenies, tu bone & erudite lector
corrigere & boni consule.

Excellentissimi & uenerabilis domini Mathiae de Mechoy artium & r
cinae Doctoris Canoniciq; Graccouien quarti libri historiarū regni P
lonia: finis. Graccouia per Hieronymum Vietorem kalendis De
cembris. Anno. M. D. XIX.

